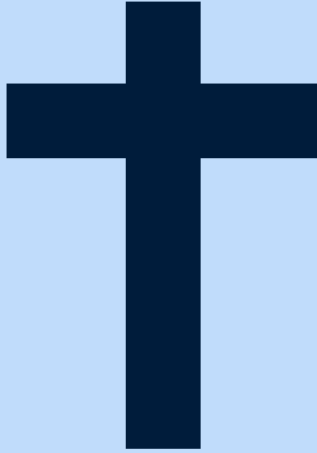

Hewhewii winéwí'wii
KooH Kifiliimunkii
ki'askii

Noon: Hewhewii winéwí'wii KooH Kifiliimunkii ki'askii New
Testament

Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii ki'askii
Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii ki'askii New
Testament

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files dated 29 Jan 2022
7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870

Contents

MĚCCĚE	1
MARKA	43
LÚKKA	71
SAN	114
TUMEENCAA	147
BU-ROOM	184
1 BU-KORENTI	201
2 BU-KORENTI	216
BU-GALAAT	227
BU-EFEES	233
BU-FILIIP	239
BU-KOLOOS	243
1 BU-TESALONÍK	247
2 BU-TESALONÍK	251
1 TÍMOTĚE	253
2 TÍMOTĚE	258
TÍT	262
FÍLEMON	265
YAAWÚ'CAA	267
SAAK	279
1 PEE'	284
2 PEE'	289
1 SAN	292
2 SAN	296
3 SAN	297
YÚUT	298
ÍNOHLUKOH	300

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Mëccëe bínɗa Wo'eencii lëgís Këyítfida

Wii wëri en Hewhewii Mëccëe bínɗa. Mëccëe yëri en juutaa Yéesu bayee tumbari tëelbéeci. Ya bok ga apotaa'caa Yéesu wosee wo'aba kiyéegalohnee Hewhewii winéwí'wii na kituuki' kikerceen.

Mëccëe bín ga këyítfii daa kilímukkaa Yéesu eneeda, iñcaa ya tumee ga ëldúnada, iñcaa ya jégíree buwaada, kikaankaagari na kimílískaagari ga buwaa kaaninɗa. Yéesu jégíreee buwaa ee yërëmëeri wo'eenci; ya yaa wëki' d'uukooli'caa, ya yaa kaal rafcaa ga buwaa, ya yaa tum enaama cidóoyi'-waa'.

Hewhewii winéwí'wiima Mëccëe bídi'wa yaawúu'caa fodaagari kiteefba an kayoh-kayohɗa Yéesu yëri en Músalkaatii seldiiga-Koohcaa wo'ee ga looci ga Këyítfaa fisela'í'faa; ee béeb iñaa wo'see gari balaa ya hay ëldúnada laakka. Yéesu yëri en buuraa jomee kihayɗa. Iñama tah biyewin bayeeri "kucaasamunkii Dëwít" ndaga Dëwít yëri enee buuraa yiyaakya bu-Isarayeel, heetaa Kooh tanukɗa. Ee hidaa daa Yéesu teeɓba heetaa Isarayeel daa Nguuraa Kooh manda tóoh, buwaa kuliyuk gabaɗa, ɓa ga kihafba bëri sagohsee nari. Ga waa Yéesu kaanndada, ɓa kaalla tëelbéecaagari, hoonohussaba kí'aas jaangu-yaawúu'caagaba. Baama ga kihafba tasaarukohussa daa en béeb ga ëldúna, ɓa ɓaa jangat Hewhewii winéwí'wii.

Këyítfi Mëccëe bínɗa tíidoh anee:

- 1 - Caasamuncaa Yéesu na kilímukkaagari (1: 1-2: 23)
- 2 - Jangataa Saŋ-Bëtís (3: 1-12)
- 3 - Bëtísaa Yéesu, na fíraa Seytaani na Yéesuɗa (3: 13-4: 11)
- 4 - Yéesu yaa lëgëy ga gohaa Gëlilée (4: 12-18: 35)
- 5 - Yéesu meyhoha Gëlilée yaa yah Yéerúsaleem (19: 1-20: 34)
- 6 - Bescaa méeñjoh ga kipeskaa Yéesuɗa (21: 1-27: 66)
- 7 - Yéesu mílissa ga kikaankaa (28: 1-20)

Caasamuncii Yéesu

1 Níllii caasamuncii Yéesu Kiristaa, kucaasamunkii Dëwít, ee Dëwít yiima en kucaasamun Abarahamɗa, wëri wii: ² Abaraham límmba Ísaak. Ísaak límmba Yakoop. Yakoop límmba Yúdaa, ya na bikëmëenjkíci ³ Yúdaa límmba Farees na Sara, eewɓa teeksee Tama'. Farees límmba Esarom. Esarom límmba Aram. ⁴ Aram límmba Amínadap. Amínadap límmba Naason. Naason límmba Salmoon. ⁵ Salmoon laakka na Rahap Boos. Boos laakka na Rut Yobet. Yobet límmba Yesee. ⁶ Yesee límmba buu' Dëwít. Dëwít laakka na beti Úri' Salmoon. ⁷ Salmoon límmba Robowaan. Robowaan límmba Abiyaa. Abiyaa límmba Asaf. ⁸ Asaf límmba Yosafat. Yosafat límmba Yoraam. Yoraam límmba Osiyaas. ⁹ Osiyaas límmba Yotaam. Yotaam límmba Akaas. Akaas límmba Esekíyaas. ¹⁰ Esekíyaas límmba Manasee. Manasee límmba Amoos. Amoos límmba Yosiyaas. ¹¹ Yosiyaas límmba Yekoñaas na bikëmëenjkíci ga jamaanaa bu-Isarayeel toolohu na dooli ga kúlkaa Babiloonɗa.

¹² Ga waa bu-Isarayeel toolu Babiloonɗa, Yekoñaas límmba Salaceel. Salaceel límmba Sorobabeel. ¹³ Sorobabeel límmba Abiyút. Abiyút límmba Eliyakím. Eliyakím límmba Aasoo'. ¹⁴ Aasoo' límmba Sadok. Sadok límmba Akím. Akím límmba Elíyút. ¹⁵ Elíyút límmba Eleyasaa'. Eleyasaa' límmba Matan. Matan límmba Yakoop. ¹⁶ Yakoop límmba Yoseef, yaal Mariyaama, yaa en eew Yéesu yii baysi Kiristaaniida.

¹⁷ Iñaa aboh ga Abaraham bi ga buu' Dëwít, laakin kon jamaanu-ɓo' cidaanakaah na cinikiis; lëehi'ta iñaa aboh ga buu' Dëwít bi ga daa bu-Isarayeel toolohu na dooli ga kúlkaa Babiloonɗa laakin jamaanu-ɓo' cidaanakaah na cinikiis, ee ɓaawaagaba ga kúlkaa Babiloon bi ga kilímukkaa Kiristaanii, laakin jamaanu-ɓo' cidaanakaah na cinikiis.

Kilímukkaa Yéesu

¹⁸ Kilímukkaa Yéesu Kiristaa laakoh anee: Eeci Mariyaama enee jowu Yoseef. Ee balaa ɓa bok túuyaa, Mariyaama ennda na look ga tumeenaa Helaa yisela'í'jaa. ¹⁹ Yoseef filaagari enee ɓo' yijúwí', ee iñama tah ya waaréeríri kiwíiñ ga fíki buwaa, ya nambari kiheel kifoñ ee ken yéegoo. ²⁰ Lak ya yaa lís kihalaat ga iñama, dalla kilaak malaakaaHa'mudii, yaa feeñukki ga d'uuy heey, wo'ari an:

- Yoseef, kucaasamunkii Dĕwít, kaa niik kibeḅ Mariyaama ya en ḅetifu ndaga lookaa ya ḅayḁa meyoḅ ga tumeenaa Helaa yisela'í'ya. ²¹ Ya hay kilaak kowu kiyaal, ee fu teekanka Yéesu, ndaga yĕrí yah kimúsal ḅuwiigari ga baakaa' ciigaba.

²² Tóoh ińcaama laakka doonaa ińaa Ha'mudii, wo'ee kooroh ga kúuwkaa sĕldiiga-Koohaaḁa mat. ²³ Ya wo'ee an:

«Oomaa-jowaa ínohoo yaal hay ki'en na look, ya laak kowu kiyaal

kaa yah kiteeku Emanuweel.»

Teekaama wĕrí en "Kooh yii naruu."

²⁴ Ga waa Yoseef yúudukḁa, ya tumba fodaa daa malaakaa Ha'mudii nakeerikaḁa: ya haydohha ḅetici Mariyaama kaanci. ²⁵ Wayee ya ínohiiri bi ga daa Mariyaama laak kowu kiyaalḁa, ya teekkaka Yéesu*.

2

Bibo' bilĕeki'-hamham ga loo ol hayussa kimalak Yéesu

¹ Ga waa Yéesu límu ga teeraa Betlee'em ga kúlkaa Yúudĕe, lakanaa Eroot en buu' daamaḁa, laakka ḅibo' bilĕeki'-hamham ga loo ol, ḅa meyoḅ Penku hayussa Yĕerúsaleem, ² ḅa meekisohha an:

- Yada buurii yaawú'cii han kilímuda? Dĭ hotin ku'olkaagari ga Penku ee dĭ hay kijaamukki.

³ Ga waa Eroot buuraa kelohkaḁa, ya jaahli'a lool, ya na ḅu-Yĕerúsaleem ḅéebḅa.

⁴ Ya hídirohha sarahohcaa ḅiyaakḅaa na jĕgíroh-waascaa ḅu-dĕkaa. Ya meekissaba dĕkataa Kiristaanaa jom kilímohuda. ⁵ Ba taassari an:

- Ya jom kilímohu Betlee'em ga kúlkaa Yúudĕe, ndaga ińii yii yĕrí sĕldiiga-Koohaa bĭdee:

⁶ «Ee fu, Betlee'em, ga kúlkaa Yúudĕe,

enndii an kay fu wĕń kijutuut ga dĕkcii Yúudĕe,

ndaga ha'-kúlkaa yah kiní' ḅu-Isarayeel, heetiigooda, meyoḅan garaa.»

⁷ Waa ennda ḁa, Eroot ḅayya ha'-hamhamcaa ga pet, meekissaba wahtaa olaa meyoḅ siiyḁa. ⁸ Lĕehi'ta, ya wossaba Betlee'em, wo'aba an:

- Karat, dŭ meekisoh dijóŭ' ga loo ku'oomaakaa. Dŭ hotjanaa, yĕegalattoo doonaa mi ḅan mi ka'ja kijaamuknee.

⁹⁻¹⁰ Ga waa buuraa wo'a naba bi lĕehi'ta, ḅa ammba waas. Ee ga waa ḅa en ga waasḁa, ḅa hotisa ku'olkaa ḅa séenee ga Penkuda. Daa ḅa hotja hen keeńba soosa lool. Ku'olkaa kuliyukka ga fikiiba bi ga dĕkataa oomaanaa enohḁa, ja tuukka da.

¹¹ Fodaama, ḅa aassa dŭuy kaanfaa. Ba hotta ku'oomaakaa na eeci, Mariyaama. Ba yí'a, jaamukussa ku'oomaakaa. Lĕehi'ta ḅa pĕkissa hĕmbúcaagaba, ḅa e'tari cikĕńi'caa: enee wŭrúus, cúuraay, na míi*. ¹² Waa ennda ḁa, Kooh yĕegallaḅa ga heey an ḅa hanat kiboyukoh ga Eroot. Ba boykohha waas wiliis ḅaa yah kúlba.

Yéesu nŭpĭdohussa kúlkaa Esĭpti

¹³ Laakka malaakaa Ha'mudii feeńuk Yoseef ga heey, lak ha'-hamhamcaa karuunun, wo'ari an:

- Kolka, ḅewaa oomaanii na eeci, nŭpaa kúlkaa Esĭpti, ndaga buu' Eroot hay kiraasluk oomaanii ki'aplukki. Tesaa daama bi ga daa mi wo'sannḁa yen yiliis.

¹⁴ Yoseef kolukka ga wek, ḅeḅpa oomaanaa na eeci, ka'neera naba kúlkaa Esĭpti.

¹⁵ Ya tessa daama bi ga daa Eroot kaanḁa. Fodaama ińaa Ha'mudii wo'ee, koorohha ga kúuwkaa sĕldiiga-Koohaaḁa matta. Ya wo'ee an: «Mi ḅayya kowukaagoo ka meyoḅ kúlkaa Esĭpti.»

Buu' Eroot aplukka tu'oomaa ga Betlee'em

¹⁶ Eroot ínohha an ḅuwaas bilĕeki'-hamhamḅaa ga loo olda dúkuununndi, ya aylukka lool. Ya dalla ki'ebil bisoldaa' Betlee'em na dĕkcaa wílwada, ḅa ap ḅéeb tu'oomaayaaltaa laakin tikíis tanak aawwa taahay. Ndaga tikíistaama méenḅgoh na jamaanaa ha'-hamhamcaama wo'seerida. ¹⁷ Fodaama, ińii yii ee Yĕrémii sĕldiiga-Koohaa wo'eeda matta. Ya wo'ee an:

¹⁸ «Laakin koonaa kelohuk ga teeraa Ramaa,

tikodukoh na tilooyoh timĕeski' taa da.

Rasel yĕrí en na kikoduk towutaagari,

* 1:25 1: 25 Yéesu ga ki'Eḅĕree, waa' kiwo' «kimúsal, kisom.»

* 2:11 2: 11 Mii' muluuy kedik mi'ĕeńi', en fan la'koleń.

ee ya waa'tii ken d'ékóh'i'ti, ndaga ta lísissii.»†

Yoseef na Mariyaama na Yéesu kúlkohussa Esipti

¹⁹ Waama, lak buu' Eroot kaanin. Laakka malaakaa Ha'mudii feeñuk Yoseef ga heey, ga kúlkaa Esipti, ²⁰ wo'ari an:

- Buwaa heelsee ki'ap oomaaniida kaanuunun. Kolka, bewaa oomaanii na eeci, boykaa kúlkaa Isarayeel.

²¹ Yoseef kolukka, beɓpa oomaanaa na eeci, ya boyukka kúlkaa Isarayeel. ²² Ee daa Yoseef kelohee an Arkelawoos y'eri lam Eroot, paamci ga kibuu'kaa kúlkaa Yúudée, ya niikka da kika'. Kooh wo''a nari ga heey, ya ka'neera gohaa Gélilée. ²³ Ya d'ekka ga teeraa wo'u Nasareetda. Fodaama i'naa seldiiga-Koohcaa wo'ee ga Kiristaaniida matta. Ba wo'ee an: «Ya dakantiloosan ga Nasareet.»*

3

Jangataa Saŋ-Bētis

(Mëccëe 1: 2-8; Lúkkaa 3: 1-18; Tumeen 19: 4; Saŋ 1: 6-8,15-37)

¹ Ga jamaanaama, Saŋ-Bētis hayya ga, ya yaa jangat ga d'uuy egi'-dúndagaa kúlkaa Yúudée an:

² - Súpitat kipeskiigarúu, ndaga Nguurii ga d'ookfa deeyin!

³ Saŋ y'eri en baa Isayiseldiiga-Koohaa wo'ee gari an:

«Laakin koonaa-ɓo', kaa en na kiwo' didóoli' ga egi'-dúndagaa an:

“Waayukfat Ha'mudii waasii, júwi'datti tuwaas-waastii!”»

⁴ Saŋ ekukee kúltifaa terohu na f'enuf geeleem, ya p'ekirukka liif-on ga kenohkaa. Ya daanee ki'nam pay na kúum. ⁵ Buwaa baa meyoh Yéerusaleem, na béeb kúlkaa Yúudée na béeb d'ekcaa deey húlúwaa Yúrdenɗa, baa hay gari. ⁶ Ba baa récuk baakaa'caagaba ga fikii béeb ee Saŋ yaa bētisi'ba ga húlúwaa Yúrdenɗ. ⁷ Daa Saŋ hotee bi'Férisiyeen na bi'Saduseyeen biyewin baa hay gari kibētisi'uk, ya wo'a'aba an:

- Heet goŋ-saamaancii, bii l'edi'túu ba i'naa tahanndúu kir'ec ga aylukaa Kooh yah kihayda? ⁸ Kon tumat i'naa teewohin an d'ú récukin baakaa'ciigarúu. ⁹ Ee kaa abat ga hellúu an: “Abaraham en caasambii”. Ndaga mi wo'úu man Kooh mínin kibeɓ atohcii cii, ya meyдох ga tucaasamun Abaraham! ¹⁰ Diima deŋ kékúsaa tíimin boscaa tediktaa, kigú' nílcaa. Kon kedikkaa límbii towu tijófi' tóoh, gúru, jafu ga kiwii. ¹¹ Mi, mi bētisi'úu ga músú kiteewoh an d'ú súpitin kipeskiigarúu. Wayee baa en na kihay ga fenooroofa yahhúu kibētisi' na Helaa yisela'iyaa na ga kiwii. Y'eri w'ejnjo kimat: mi jutuutin ga kidól n'afa'caagari. ¹² Kankaa kaa ga yahci ee ya yah kifaa' yoonagari, ya ek tohootaagari ga dapaa; wayee feki'faa, ya hayfa kit'eki' ga kiwiikaa yímoo taa'da.

Bētisaa Yéesu

¹³ Waa ennda da, Yéesu kúlkohha Gélilée hayya kibētisi'uknee ga Saŋ ga húlúwaa Yúrdenɗ. ¹⁴ Wayee Saŋ tookkii, ya wo''a Yéesu an:

- Mi y'eri sooluk kihay garaa fu bētisi''oo, fu nammba garoo kihay!

¹⁵ Wayee Yéesu loffari an:

- Tookaa hen rek, ndaga d'ú jomin kiméti' i'naa Kooh waa'da.

Waa ennda da, Saŋ tookka. ¹⁶ Daa Yéesu bētisi'see bi l'ehi'ta, ya meyca músúmaa. Ga saasi asamaanaa légisukka, ya hotta Helaa Kooh yaa yoosuk ga dookki en fan ho'.

¹⁷ Laakka koonakaa meyoh d'ook wo''a an:

- Bii yii y'eri en Kowukiigoo mi keeñukfa, keeñjoo soosin gari!

4

Seytaani fi'ta Yéesu

¹ Waa ennda da, Helaa yisela'iyaa woocaa Yéesu, bayyari ga d'ekat, egi'-dúndan doonaa Seytaani fi'ti. ² Ga waa Yéesu oo'ta noh-noh cidaan'kaah-nikiis na wekcaagaa, faf kiyaab ammbari. ³ Waa ennda da, Seytaani deeyca Yéesu kifii'ti. Ya wo'ari an:

- En lak fu y'eri en Kowukii Koohaa, nakaa atohcii ca súpituk mbúurú.

⁴ Wayee Yéesu loffari an:

- Kéyitfaa wo' an: «Bo' pesohanndii na mbúurú don, wayee ñan, na tóoh wo'eenaa meyohin ga kúuw Kooh.»

⁵ Waa ennda da, Seytaani bayyari Yéerusaleem, teeraa wisela'í'waa, yippari ga d'ook Kaanfaa Kooh, ⁶ wo'ari an:

† 2:18 2: 18 Malkat Y'érémi 31: 15 Rasel abu fodii eew yaawúu'cii ee ya yaa ga loy ndaga daa tu'oomaataa en na ki'apudfa. * 2:23 2: 23 Malkat Marka 1: 24; Lúkkaa 2: 39; Saŋ 1: 45.

- En lak fu yĕri en Kowukii Koohaa, yĭpukaa kakay, ndaga Kĕyĭtfaa wo' an:
«Kooh hayyaa kinaki' malaakacaagari,
ba teenŋgaa ga yahcaagaba, doonaa kotfu kĕftukoo ga atoh.»*

⁷ Yĕesu loffari an:

- Bĭduunun ban an: «Kaa jĕematuk Ha'mudii, Koohyiigaraa.»

⁸ Waa ennda da, Seytaani bayissa Yĕesu ga dook janjan wihoo'ri', ya teeβpari dĕkcii ga ěldĭnaada tooh na ndamaa nguuraagaca, ⁹ wo'ari an:

- Mi hayyaa ki'on iŋcuma toohca binaa fu yĭ' ga fĭkiĭroo, fu jaamukkoonaa.

¹⁰ Wayee Yĕesu wo'ari an:

- Nĭskaa dii Seytaani! Ndaga Kĕyĭtfaa wo' an:

«Fu yĭ'dan Ha'mudii, Koohyiigaraa
ee fu jaamukanndi ya doŋ.»

¹¹ Waa ennda da, Seytaani hannda Yĕesu ki'fis kimma, laakka malaakcaa Kooh hayu ga Yĕesu ba baa toputu'i.

Yĕesu dalla lĕgĕyaagari ga gohaa Gĕlilĕe

(Marka 1: 14-15; Lŭkkaa 4: 14-15)

¹² Ga waa Yĕesu kelohha an Saŋ-Bĕtis abuunun ga kasu, ya ka'ta gohaa Gĕlilĕe. ¹³ Ya yunŋgii ga Nasareet, ya ka'ta kidĕknee ga teeraa Kafarnawom en ga gohaa Sabulon na Neftalii. Teeraama en ga yahaa giyyaa Gĕlilĕe. ¹⁴ Iŋnaama laakka fodaama doonaa iŋaa ĩsayĭ, sĕldiĭga-Koohaa wo'eeda mat. Ya wo'ee an:

¹⁵ «Dŭ bu-Sabulon, dŭ bu-Neftalii;

Gohcii deey ga giyyi bi ga baakaa hanoh hŭlŭwaa Yŭrden gaada;

Fu Gĕlilĕe, kŭlkii buwii enussii yaawŭu' dĕkohda!

¹⁶ Heetii dĕkee ga ŋuusda, hotin lee'laat wiyaa,

buwaa dĕk ga kŭlkaa kiŋuus'kaa kikaan enohda, lee'laat hayin gaba!»

¹⁷ Waa ennda da, Yĕesu aawwa kijangat an:

- Sŭpĭtat kipeskiigarŭ, ndaga Nguurii ga dookda deeyin!

Yĕesu bayya tĕelĭbĕe binikiis

(Marka 1: 16-20; Lŭkkaa 5: 1-11)

¹⁸ Yĕesu enee na kitiidisuk ga seereenaa giyyaa Gĕlilĕe. Ya hotta bo' banak baa bokoh. Enee Simon yaa teeku Pee'da na Andari kĕmĕenkiici. 'Ba baa wees mbaal ga giyyaa Gĕlilĕe. 'Ba enee bimbaaloh jĕn. ¹⁹ Yĕesu wo'aba an:

- Taabukattoo, mi hayyŭu kitum bimbaaloh bo'! ²⁰ Ga saasi ba foŋnja mbaalcaagaba, baa taabukki. ²¹ Ga waa Yĕesu ka'ta bi ga fĭkii, ya hotta bo' banak bĭliis baa bokoh. Enee towutaa Sebedee: Saak na kĕmĕenkiici Saŋ. 'Ba enee ga dŭuy gaal-loocaa na Sebedee paamba, baa hĕwĭraat mbaalcaagaba. ²² Yĕesu bayyaba; ga saasi, ba foŋnja paamba na gaal-loocaa, baa taabukki.

Yĕesu yaa jĕgĭroh ee ya wĕki' dŭukooli'caa

²³ Yĕesu yaa wiil gohaa Gĕlilĕe bĕebwa, yaa jĕgĭroh ga jaangu-yaawŭu'caa, yaa yĕegaloh Hewhewii winĕwi'wii wo' ga loo Nguuraa ga dookda, ee ya yaa wĕki' dŭukoolcaa buwaa bĕebca na bĕeb iŋcaa mesik buwaada. ²⁴ Teekaagari siwwa ga bĕeb kŭlkaa Sĭrii. Ya yaa komu bĕeb buwaa dŭukool, ee dŭukoolcaagaba na mesiklaatcaagaba bokkii. Ennda buwaa raβ abee na baa laakee cikeen-keen, na lafaŋcaa, ya yaa wĕki'ba. ²⁵ Mboooloo wiyaak waa taabukki: buwaa meyohee gohaa Gĕlilĕe na gohaa Teeruca Cidaankaahcaa, na teeraa Yĕerŭsaleem, na gohaa Yŭdĕe, na gohaa hanoh hŭlŭwaa Yŭrden gaada.

5

Jangataa Yĕesu ga dook janjagaa

¹ Daa Yĕesu hotee mboooloomaa, ya lappa dook janjagaa, ya yunŋga, tĕelĭbĕecaagari hayussa ga yahaaci. ² Ya aawwaba kijĕgi' wo'eencii cii:

³ - Ba yewinin mŭu', buwii tookuunun ga keeŋba kinduulkaagaba ga fĭkii Koohda, ndaga Nguuraa ga dookda wuuba!

⁴ Ba yewinin mŭu', buwii en na kikoduk watida, ndaga Kooh hayba kidĕkŭhi'!

⁵ Ba yewinin mŭu', buwii yewinin jamda, ndaga bĕri yah kilam ěldĭna!

⁶ Ba yewinin mŭu', buwii dĭbuk kipes ga iŋaa Kooh nakohda, ndaga Kooh haybaka kitumi'!

* 4:6 4: 6 Malkat Kaŋcaa 91: 11-12.

- ⁷ Ba yewinin múu', buwii laakin yërmaandi ga mooroombaɗa, ndaga Kooh hay kilaak yërmaandi gaɓa!
- ⁸ Ba yewinin múu', buwii setin keeɗa, ndaga ɓa hay kihot Kooh!
- ⁹ Ba yewinin múu', buwii saki jam daa ɓa enoh toohɗa, ndaga ɓa hay kibayu bitowu Kooh!
- ¹⁰ Ba yewinin múu', buwii hatalu ga kipesɓa, ndaga kitum iɗaa Kooh nakohɗa; Nguuraa ga dookɗa wuufa!
- ¹¹ Dú yewinin múu', binaa mi tah dú bassi, dú hatalsi ga kipessúu, dú wo'dusi enaama yibóni' yaa en béeb ee saboh!
- ¹² Leenaa keefñjúu soosat, dú neɓluki, ndaga neehalaagarúu ga dookɗa hay kiyak. En ki'ena, seldiiga-Koohcaa deɓpúu kihayɗa hatalsee ga kipesɓa fodaama.

Ki'en maraa na lee'laat ga ɗldúna
(Marka 9: 50; Lúkkaa 14: 34-35)

¹³ - Dú ɓeri en maraami ɗldúna. Binaa maraa safissiinaa, ma ɗaanohsan na ya? Ma laakisoo jeriñ, ma aamsan ga léedúu, buwaa togisohma. ¹⁴ Dú ɓeri en lee'laatii ɗldúna. Teeraa tawahu ga dook tégel minoo kidaakuk. ¹⁵ Ken taaloo lampu li' kanu ga dookgaanaa. Wayee fu líkanwa hen doonaa wa mín kilee' ga béeb buwaa enu ga túuyaɗa. ¹⁶ Kon lee'laatii en garúuda jom kimelic fodaama ga fikii buwii. Doonaa ɓa mín kihot tumeencaagarúu cijófi'caa, ee ɓa mín kikañ Paammúu yii en ga dookɗa.

Yésu na Waasaa Móyíis

¹⁷ - Kaa foogat an mi hay kinis Waasii Móyíis wala iñii seldiiga-Koohcii jégírohɗa. Kiniscaa haydohhiroo, wayee mi hayca kiméti'si'. ¹⁸ Mi wo'úuka ee kayoh; en an asamaanii na kakayfii cii líis diinaa, ku'oc jiinoo wala kuffiskaa wéñ kijutuut ga Bincii Waasii nískoo ga, bi ga daa tooh laakan. ¹⁹ Kéri tah, ɓaa fu foñ enaama yíinoo donj yaa wéñ kijutuut ga iñcii nakohu kitumɗa, fu jégí' buwaa kitum fodaamanaa, fu tíksan ɓaa wéñ kijutuut ga Nguurii yii ga dookɗa. Wayee ɓaa fu taabukka, fu jégí' buwaa kitum fodaamanaa, fu tíksan ɓo' yiyaak ga Nguurii yii ga dookɗa. ²⁰ Mi wo'úu man: jégíroh-waascii na Fërisiyeenjii, binaa dú wéñjiiba kitaabuk iɗaa Kooh nakohɗanaa, dú aasoo ga Nguurii yii ga dookɗa.

Ki'aylukoh na kijúwoh

²¹ - Dú kelohin an wo'see caasamuncaa an: «Kaa lanj kumuun ɓo'. Baa lanj kumuun ɓo' béeb hay kibayu ga waas.» ²² Ee mi wo'úu man: 'Baa ayluk mooroomcinaa, gënin gari ya bayu waas. Baa ɓas mooroomci an "Fu enndii dara" béeb, gënin gari ya bayu ga fikii paanaa yaawú'caa wiyaakwaa. Baa wo'i an "Hafigaraa liiffii" béeb, gënin gari ya jafu ga kiwiikaa safara. ²³ Binaa book, ɓaa fu tuuk ki'e' Kooh sarah ga loteelaa, ee daama fu níindisuk an mooroomfu amdinndaa aylookaa, ²⁴ foñaa sarahaa daama ga loteelaa. Kara, fu júwohnee na mooroomfu paay. Lëehiraa, boyka, fu eroh sarahaagaraa. ²⁵ Binaa fu laakoh na ɓo', dú taam kilayohneenaa, gaawaa nari kijúwoh ga waasaa. En ɗanaa ya tikoora ga yah atti'ohaa, yaama tikkaa ga yah êlkéetaa, fu tēcu ga kasu. ²⁶ Mi wo'úuka ee kayoh; fu meyhoo daama ee fu fayyii iɗaa fu laaki'tida bi ga fiiftinaa mēenjohɗa.

Kidúk yaalfu wala betifu fu faanuk na ɓo' yiliis

²⁷ - Dú kelohin an wo'see an: «Kaa dúk yaalfu wala betifu, fu faanuk na ɓo' yiliis.» ²⁸ Ee mi, mi wo'úu man: ɓaa fu malak beti mooroomfu bi helɓu tes garinaa, fu dúkin betifu, fu faanukka na betifaama ga helɓu. ²⁹ Binaa en lak kuhaskaagaraa ñaabaa tahhaa kitum baakaaraa, lukitaaja fu jafu di'usaayi'. Iɗaa gën garaaɗa wëri en kiñak ɓak wiinoo ga faanfigaraa loo faanfigaraa toohɗa jafu ga safara. ³⁰ Ee en lak yah-ñaabaaagaraa tahhaa kitum baakaaraa, gúraawa, fu jafwa di'usaayi'. Iɗaa gën garaaɗa wëri en kiñak ɓak wiinoo ga faanfigaraa loo faanfigaraa toohɗa jafu ga safara.

Yésu wo'a ga loo kifasi'

³¹ - Laakin iɗaa wo'see an: «ɓaa fu foñ betifunaa, eraari jikéyitjaa teewoh an fu fasi'inndi.» ³² Wayee mi wo'úu an: béeb ɓaa fu foñ betifu, ee enndii an ya dúkkaa hen faanukka na yaal yiliisaa, fu ekki ga kifaanuk na ɓo' yiliis. Ee ɓaa fu pañ betifaa fasi'u henaar, iɗaa kidúk betifu fu faanuk na beti filiis.

Yésu wo'a ga loo kiwaatuk

³³ - Dú kelohin ɓan an wo'see caasamuncaa an: «Kaa waatuk sooy, wayee iɗaa fu waatukin kitum ga fikii Ha'mudiinaa, tumaari»; ³⁴ wayee mi, mi wo'úu man: Kaa waatat hen dara. Enndii ga teekii dook-Kooh, ndaga Kooh yunj daama kinguuruk. ³⁵ Enndii ga teekii kakayfii ndaga Kooh tum da ditogaa' kotci. Enndii ga teekii Yéerúsaleem,

ndaga daama en teeraa buurii yiyaakyii. ³⁶ Kaa waatuk ga hafigaraa ndaga fu mínoo kiyaanaawi' wala kisúúsúusi' kufen jíinoo ga. ³⁷ Wo'eenndúu en "Eheena", enat "Ehee". En ó'óona enat "ó'óo". Iña baatuk ga béeb, meyoh ga Seytaani.

Iña Yeesu jégíroh ga loo ki'eldúkda

³⁸ - Dú kelohin wo'u an: "Kobot baam fayohsi baam"*; ³⁹ wayee mi, wo''úu an: bo' tumbúu iña meskinaa, kaa éldúkat. Binaa bo' múttaa pa' ga ŋaamaagaraa ŋaabaanaa, eraari wíinoowaa ban. ⁴⁰ Binaa bo' waa'taa kibay waas kite' túrkaagaraanaa, ísdaari ban sibidoora. ⁴¹ Binaa bo' gítinndaa kitin gaaf cijúnninaa, tídaa nari cijúnni-kanak. ⁴² Bo' kimmbaanaa onaari, ee kaa sanj kilúun baa hayinndaa kilúuduk.

Yeesu nakoh kiwaa' baa sanjngaa

⁴³ - Dú kelohin wo'u an: «Waraa baa en filiifu, fu sanj baa waa'tii garaa kihot»; ⁴⁴ wayee mi, mi wo''úu an: Waarat buwii waarussii garúu kihotda ee buwii hatallúu ga pípesda, dú kímmbáa Kooh. ⁴⁵ Dú tumkanaa, dú hay ki'en towtii Paamudiigarúu en ga dookda. Ndaga nohiigari ya oninwa buwii joffii na buwii jofinda. Ya towi ga dook buwii júwinda na buwii júbpiida. ⁴⁶ Binaa en lak dú waa' buwii waa'túuda rekaa, neehalii wiida wéri dú laakan ga iñaama? Iñaama, bi ga juuticii sah tumsinndi. ⁴⁷ En lak dú kéndohi na bo''úu dogaa, dú tum ya daama yiyéki'? Iñaama, bi ga yiifa'cii tumsinndi. ⁴⁸ Kon enat buwaa matin, fodii dii Paammbúu yii ga dook matda.

6

Iña Yeesu wo' ga loo kisarahotda

¹ - Binaa dú en na kitum íinii Kooh nakohdanaa, abukat ga kiheel kihotuk bi tah dú tumika ga fíkii buwii béeb. Enndiikanaa, dú laakanndii neehal wíinoo ga Paammbúu yii ga dookda. ² Kon binaa fu en na kisarah baa laakoonaa kaa tip han, kiwaa' kiyéguk, fodaa daa buwaa bíinoo jófjófúki tumsi ga dúuy jaangu-yaawúu'caa na mbedicaa, kiheel buwaa ndamba. Mi wo''úuka ee kayoh; ba laasin neehalaaga ba kuméeñi'. ³ Wayee fu, binaa fu en na kisarah baa laakoonaa, yah-segaagaraa hanat ki'ínoh iña yah-ñaabaagaraa tumda, ⁴ doonaa sarahaagaraa daakuk, ee paamfu yii hotin ga iña daakukinda, hayyaaka ki'ík.

⁵ Ee binaa dú en na kikiim Koohaa, kaa madat na buwii bíinoo jófjófúkidá. Ba waari kituuk ba kiiimi Kooh ga dúuy jaangu-yaawúu'cii na sal-waascii doonaa béeb hotba. Mi wo''úuka ee kayoh; ba laasin neehalaaga ba kuméeñi'. ⁶ Wayee fu, fu en na kikiim Koohaa, aasaa túuyaagaraa wéñ kidaakuk ga kaanfu da, fu lanj halaa, fu kiiim Paamudiigaraa. Ya yaa da, ga dekataa widaakuki'waama. En danaa, Paamudiigaraa hotin ga iña daakukinda hayyaaka ki'ík.

Yeesu yeed'ta buwaa kikiim Kooh

⁷ - Binaa dú en na kikiim Koohaa kaa madat na yiifa'cii, dú am ga kiwo' rek dú ínohoo kiléehi'. Ba foonj an ba yewin tiwo'aa Kooh tumi'ba iña ba kiiimda. ⁸ Kaa éldúkohatba. Iña dú sooluk, balaa sah dú kiiimbi Kooh, Paamudiigarúunaa, lak ya ínohinndi haat. ⁹ Kon dú jom kikiim Kooh anee:

«Paammbii yii ga dookda,
béeb buwii ínohat kisela'kii teekiigaraa,

¹⁰ Nguuriigaraa le'at dii,
Iña waa'da laakat ga kakay,
fodaa ka laak ga dookda.

¹¹ Onaarí iña dí jom kiñam ga besii watida.

¹² Bayalaarí baakaa'cii dí tumida,
fodaa dí ban, dí bayalin buwaa tooñjiiida.

¹³ Ee kaa íissí dí keen ga fi' Seytaani,
wayee músalaarí ga sépí'í'-ga-nofii,
[ndaga fu yéri laak kinguuruk,
fu yéri laak kímín, fu yéri laak ndam, bi taa'.
Aameen]*.»

* **5:38** 5: 38 Yeesu bewaat wo'eena bídú ga Kéyitfaa kifiliimunkaa kudewaakaada an: «kuhas na kuhas, síis na síis, yah na yah, kot na kot», ee waa' kiwo' an ki'eldúk hídat na tooñaa fu tooñu da, hanat kiwéñ. Eksoot 21: 24; Léwitk 20: 40; Déteronom 19: 21. * **6:13** 6: 13 Lóogísohcii debda laakoo wo'eencii ga dúuy héli-júbciida

¹⁴ En ki'ena, binaa dŭ bayal buwii iŋcii ƒa tooŋirŭdŭanaa, Paammbŭu yii ga dŭokda hayyŭu kibayal ƒan. ¹⁵ Wayee binaa dŭ bayalii buwiinaa, Paammbŭu yii ga dŭokda ƒan bayaloorŭu baakaa'ciigarŭu.

Yĕesu wo' ga loo ki'oo'

¹⁶ - Binaa dŭ en na ki'ooraa, kaa sŭuŋdŭukat fodii dii buwii jŏfjŏfdŭki tumsida: ƒa api faancaagaba kiteeb buwaa ƒeƒeb an ƒa oorin. Mi wo''uuka ee kayoh; ƒa laasin neehalaagaba kumĕeŋi'. ¹⁷ Wayee fu, binaa fu en na ki'ooraa, sĕmŭluka bi set, fu la'koleŋ hafaagaraa, ¹⁸ doonaa fu teewoo buwaa an fu en na ki'oo'. Paamudiigaraa hotin ga iŋaa dŭaakukinda doŋ inohanka. Ee Paamudiigaraa hotin ga iŋaa dŭaakukinda hayyaaka ki'ik.

Heelat kilaak alalaa ga dŭokda

(Lŭkkaa 12: 33-34)

¹⁹ - Kaa nĕgŭrohdat haffŭu alal ga ĕldŭna. Dii, maasoh na homaak mŭninwa kilaas, yasohwa, ee lokcii mŭnin kihay pook kaan, ƒayuwaa. ²⁰ Namat kinĕgŭrohi' haffŭu alal ga dŭok, daa maasoh na homaak mŭnsoowa kiyasoh ee lokcii mŭnsoo kihay, pooku kaan, ƒa ƒaywa. ²¹ En ki'ena, daa alalfu enoh ƒeƒeb, keeŋfu waa da ƒan.

Kuhas, lampu ga faan

²² - Kuhas kĕri en lampii faanfii. Kon binaa dara enndii na kuhasfunaa, faanfaagaraa tŭohfa yah ga lee'laat. ²³ Wayee binaa tuhastaagaraa mesikaa, faanfaagaraa ƒeƒebfa en ga ŋŭus. Kon binaa lee'laatii en garaada ŋŭusaa, waama ŋŭus hidan na kitĕrŭus!

Yĕesu nakoh ki'ooluk Kooh

²⁴ - Ken mŭnoo kisŭrga'uk ga ha'-kaan ƒanak. Faw fu saŋ yŭinoo, fu waa' yaa tesda; wala fu taabuk yŭinoo, fu foŋluk yaa tesda. Dŭ mŭnoo ki'atukoh kitop Kooh na kitop hĕelis.

²⁵ - Iŋaama tah mi wo''u an: kaa ƒitukat ga ŋamahaa [wala anahaa] dŭ laakan sooli kipesoh wala yĕerŭcaa dŭ laak sooli ki'ekuk ga faanndŭudŭa. Ndagaa kipes kĕri weŋ kilaak solu ŋamah ee faan fĕri weŋ yĕeri kilaak solu. Enndii dee? ²⁶ Malkat ga selii pŭdida. Ba sokoo, ƒa piikoo, ƒa laakoo dap, ee Paammbŭu yii ga dŭokda yii nĕmi'ƒa. Enndii dŭ weŋ selii pŭdida kilaak solu fŭufe? ²⁷ Bii yŭida garŭu mŭn kibaat iŋaa hŭn na siŋdaa jokon ga kipesci, bi ya ƒituki ga coonucaagari?

²⁸ Kon iŋii tahhŭu kibituk ya ga iŋcaa dŭ ekukan? Malkat ga pĕegŭ-nduhumfii fimŭri'fii ga ĕgŭriida na ga dii fa kolukida: fa lĕgĕyoo, fa foliloo. ²⁹ Wayee mi wo''uuka, bi ga buu' Salomon na alalaagari tŭoh, ya ekukkii kŭltŭcaa hŭn kimo' na wŭinoo ga pĕegŭ-nduhumcii. ³⁰ En lak Kooh yĕri mŭri' fodaama pĕegŭ-nduhumfii fimŭri'fii ga ĕgŭrii wati, ee kuwisaa fa yah kijafu ga kiwii doŋdanaa, weŋaa ga, dŭ ga kihaffŭu, ya ekoorŭu bi jofe? Ngĕmiigarŭu daal dooyyii! ³¹ Kon kaa ƒitukat rek ga kiheel iŋaa dŭ ŋaman, na iŋaa dŭ anan, na iŋaa dŭ ekukan. ³² ƒeƒeb iŋcuma buwii ga ĕldŭna ee inohsoo Koohda ƒĕri tumi lĕgĕy kiheelca. Wayee, Paammbŭu yii ga dŭokda inohin an dŭ laakin sooli gaca. ³³ Namat kideb kiheel Nguurii [Kooh] na kitum iŋaa ya nakohda. Ee iŋaa tes dŭ laak sooli gada, Kooh hayyŭuri ki'e'. ³⁴ Kuwis hanattŭu kibit. Kuwis hay kihĕwi' hafwa, ndaga besaa en ƒeƒeb coonufaa gada dooyin ga.

7

Yĕesu wo''a an ken hanat ki'atti' mooroomci

(Lŭkkaa 6: 37-38,41-42)

¹ - Kaa atti'at ken, en dŭanaa Kooh atti'oorŭu. ² En ki'ena, Kooh atti'anndŭu fodaa dŭ atti' bimooroommbŭudŭa. Ee nataa dŭ natoh buwiida, wĕri dŭ natohohsan. ³ Iŋii tah ya fu malaki bolaa en ga kuhaskaa mooroomfu, ee fu mŭnoo sah kimalaksukoh dŭuŋii ga kuhaskiigaraada. ⁴ Fu yii fu ƒay dŭuŋ ga kuhaskiigaraada, fu mŭn na kiwo' mooroomfu an: «ŭisa mi nisŭ'taa bolii en ga kuhaskiigaraada?» ⁵ Fu yii fu jŏfjŏfdŭki ga fikŭi buwiida, dŭwaa kinŭs dŭuŋii ga kuhaskiigaraada, en dŭanaa fu hay kihot dijŏfi' bi fu mŭn kinŭs bolaa ga kuhaskaa mooroomfuda.

⁶ Kaa jafdat baaycaa iŋaa setin ga fikŭi Kooh enndiikanaa ƒa mŭnin kimĕeŋsuk ga dookkŭu dowussŭu. Ee ƒan kaa weesat siimi-pemicigarŭu ga fikŭi mbaamcii, enndiikanaa, ƒa yahca kitogisoh doŋ.

Kiimat, heelat, fĕekirat, Kooh hayyŭu kitaas

(Lŭkkaa 11: 5-13)

⁷ - Kiimat, Kooh hayyŭu ki'on. Heelat, dŭ hay kihot. Fĕekirat, dŭ hay kilĕgisdu. ⁸ En ki'ena, ƒaa kiim ƒeƒeb, onu; ƒaa heel ƒeƒeb, hot; ee ƒaa fĕeki' ƒeƒeb, hay kilĕgisdu.

⁹ Bii yiida garúu eran kowukaagari atoh binaa ka kúimmbi mbúurúnaa? ¹⁰ Wala ya e'ka goj binaa ka kúimmbi jénaa? ¹¹ Kon dii d'ú hín kibon'á, en lak d'ú b'éri mín ki'on towutaagarúu enaama cijóffíraa, wéña ga Paammbúu yii ga d'ook'á. Buwaa kúimmbi enaama cijóffí'á, ya onoobacane?

¹² Kon béeb íña d'ú waa' bimooroombúu tumi'túunaa, d'ú ban tum'atbari. Waasii Móyis na íñaa séldíga-Kooh'ca w'o'á, nakohu íñaama.

Halcaa kanakcaa

(Lúkkaa 13: 24)

¹³ - Aasohat halaa wiyínwaa. En ki'ena, halaa éewdoh bo' ga kisan'ku'da agin, ee waasaa aaw gada newin kitaaboh*. Yewinin buwaa taam ga waasama. ¹⁴ Wayee halaa éewdoh bo' ga kipeskaa leehoo taa'da hatin, ee waasaa aaw gada newoo kitaaboh. Yewinndii buwaa mínwa kihot.

Kedik ínohsohsi ga towutaa ka lím'á

(Lúkkaa 6: 43-44)

¹⁵ - Watukat haffúu ga buwii t'ik haffa biséldíga-Kooh ee lak saboh'á. Ba hay garúunaa, ba teewoh kidooy en fan baal, ee lak ga d'uuy keeñcaagaba, ba íñaa bigumuu bisóoti'. ¹⁶ Dú ínohsohanba ga tumeencaagaba. Bo' mínan na kibe'en kowu resej ga péegí-ñaawaa' wala kowu een ga ka'ka'? ¹⁷ Kedik kijóff'kaa en béeb limi towu timóri', wayee kedikkaa d'úukoolin lími towutaa moroo. ¹⁸ Kedikkaa jofin mínoo kilim towutaa moroo, ee kedikkaa d'úukoolin mínoo kilim towu timóri'. ¹⁹ Kedikkaa límbii towu tijóffí' béeb, hay kígúru, jafu ga kiwii. ²⁰ Kon fodaama, buwaa t'ik haffa biséldíga-Kooh ee lak saboh'á, d'ú ínohsohanba ga tumeencaagaba.

Buwaa en t'elíbee kayoh-kayoh'á

²¹ - Enndii an béeb buwii bayiroo «*Ha'mudii, Ha'mudiida» b'éri aasan ga Nguuraa Kooh ga d'ook'á; bii tumi íñii Paammboo yii ga d'ook waa'da b'éri yah ki'aas. ²² Besaa Kooh yah ki'atti'oh buwii le' b'ériinaa, hay kiyewin buwaa wo'andoo an: «Ha'mudii, Ha'mudii, man dí yéegalohée wo'eenaa Kooh ga teekiigaraa. Dí kaalla ra'baa abee buwaada ga teekiigaraa. Dí tummba kintaan ciyewin ga teekiigaraa!»

²³ Wayee mi hayba kilof an:

- Mi mosoorúu ki'ínoh, úsaayatoo, d'ú bii d'ú meerin kitum íñaa joffiida.

Kaancaa kanakcaa

²⁴ - Kon béeb baa keloh wo'eenii mi meyoh kiwo'da, ee ya taabukiwa ga tumeencaagarinaa, hay kimédírohu na bo' yiñéñi' yaa tawah kaanci ga atoh. ²⁵ To' wiyewin keennda bi baalca liiffa. Wambalaa na uurisaa tapukka ga kaanfaama, fa bú'tii ndaga fa yipsee ga atoh. ²⁶ Wayee béeb baa keloh wo'eenii mi meyoh kiwo'da, ee ya taabukkiwa ga tumeencaagarinaa, hay kimédírohu na bo' yiñéki'-hel yaa tawah kaanci ga d'ook koleñ. ²⁷ To' wiyewin keennda bi baalca liiffa, wambalaa na uurisaa tapukka ga kaanfaama, fa bú'ta, béebfa tassa tasar.

²⁸ Ga waa Yéesu léehi'ta kiwo' íñcaama, béeb buwaa waaru'ussa ga jégírohaagari. ²⁹ En ki'ena, ya madéeríi na jégíroh-waascaa. Ndaga ya en kijégírohaa, ya y'érémo wo'eenci.

8

Yéesu w'eki'ta baa bay d'úukool-gaana

(Marka 1: 40-45; Lúkkaa 5: 12-16)

¹ Daa Yéesu yoosukee janjagaa, mbooloo wiyaak taabukkari. ² Laakka baa bay d'úukool-gaana, ya deeyca gari, yí'a ga fikíici, wo'ari an:

- Ha'mudii, fu waa'kanaa, fu míninndoo kiwéki'.

³ Yéesu l'érissa yahaagari, le'a ga baa, wo'ari an:

- Mi waarinka, waka! Ga saasi, baa wakka ga d'úukool-gaanaa. ⁴ Léehi'ta Yéesu wo'ari an:

- Abukaa ga kiwo' bo' íñii mi tumi'taadá, wayee kara, fu teewohnee haffu ga sarahohaa, ee fu tum sarahaa Móyis nakoh ga kisetkiigaraada. En danaa, íñaama hay kiteeb béeb an fu setin^o.

* 7:13 7: 13 Ga Kéyitcaa cidewaacaa laakin baa bín an: «waasaa éewdoh bo' ga kikaandá agin ee newin kitaaboh.»

* 8:2 8: 2 Fu mínndoo kiwéki': wo'u an: «Fu mínndoo kiséti'». D'úukool-gaana ga baahaa yaawú'caa enee d'úukoolaa hoonohi d'úukoolíraa kideey buwaa. Baa wak ganaa man na ya séti'siru ga yen yisépi'i'. * 8:4 8: 4 Malkat Léwítik 14: 2-32.

Yéesu wēk'ita sūrgaa soldaaraa yiyaakyaa
(Lúkkaa 7: 1-10)

⁵ Lak Yéesu yaa aas teeraa Kafarnawom, soldaa', yaa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñ, deeyca gari, kimmbari ⁶ an:

- Kiyaa kii, sūrgaagoo dūukoolin bi mínoo kikoluk, yaa faanukka ga kaan ee sodin lool.

⁷ Yéesu wo''ari an:

- Mi hay kika', mi wēk'iti.

⁸ Baa wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, joo binndoo fu aas Kaanndoo, wayee wo'aa wo'een wínoo rek, sūrgaagoo wak. ⁹ Mi ga kihaffoo, mi laakin buwaa hanohhoo dook, ee mi laakin soldaa'caa hanohusoo kakay. Binaa mi wo' yii an karanaa, ya ka'; mi wo' yínoo an hayanaa, ya hay; ee binaa mi wo' sūrgaagoo an tumaa íñii yiinaa, ya tummbi.

¹⁰ Daa Yéesu kelohee wo'eencaama, ya waaru''a ga soldaaraa yiyaakyaa. Ya wo''a buwaa taabukeerida an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; ga bu-Isarayeel, mi mossii kihot ken baa laak ngēmaa hín na wii garoo. ¹¹ Ee mi wo''úu an bo' biyewin hay kimeyohu meyaa'-noh na aasaa'-noh, ba bok kanu na Abaraham, Ísaak na Yakoop ga Nguurii yii ga dookda. ¹² Wayee buwaa jomee ki'aas ga Nguurii yii ga dookda hay kijafu ga fohh ga ñuusaa, daa kikodukoh na ki'úñoh síis yah kilaakda.

¹³ Léehi'ta Yéesu wo''a soldaaraa yiyaakyaa an:

- Tiida fu yee kaanfu, ka laakohat fodum fu gēmkada. Ga wahtaama siiy, sūrgaa soldaaraa wakka pelen.

Yéesu wēk'ita payam Simoñ na bibo' biyewin biliis
(Marka 1: 29-34; Lúkkaa 4: 38-41)

¹⁴ Waa ennda da, Yéesu ka'ta kaan Pee', ya laak payam Pee' yibeti yii ga dook fayaan, dūukoolin ee faanfaa tamin jír. ¹⁵ Yéesu ammbari ga yah, tamohlaataa faanfaa dalla kiyim, léehi'ta ya kolukka, ya aawwa kitoputu' Yéesu.

¹⁶ Ga noh-soosaa, Yéesu haydohdussa bibo' biyewin baa rañ am. Ya kaalla rabcaa na doolaa wo'eenagari ee ya wēk'ita dūukooli'caa béebba. ¹⁷ Fodaama, iñaa Ísayii, séldiiga-Koohaa wo'eeda matta. Ya wo'ee an: «Ya bewin ga hafci conuuciigaruu, ya koorukin dūukoolciigaruu.»

Buwaa waa' kitaabuk Yéesuda
(Lúkkaa 9: 57-62)

¹⁸ Daa Yéesu hotee mbooloomaa wílinndi, ya ebilla téelibeecaagari an:

- Du paafat bakii giyyii hanoh gaada.

¹⁹ Laakka jégíroh-waasaa deey gari, wo''ari an:

- Jégírohii, daa fu yah tooh, mi hayyaa kitaabuk.

²⁰ Yéesu wo''ari an:

- Tílcii laakuunun dól ee selcii ga asamaanda laakuunun taal, wayee Kowukii bii laakoo daa ka leeman hafiigari.

²¹ Bo' yiliis ga téelibeecaagari wo''ari an:

- Ha'mudii, onaroo paay mi ka' ki'acnee paammboo.

²² Wayee Yéesu wo''ari an:

- Taabukaaroo, fu íis buwaa kaaninda ba ac buwaagaba kaanda.

Yéesu tuuki'ta uuris wiyaak
(Marka 4: 34-41; Lúkkaa 8: 22-25)

²³ Léehi'ta Yéesu aassa ga gaal-loocaa, téelibeecaagari taabussa nari. ²⁴ Uuris wiyaak dalla kiyip ga giyyaa bi dúuscaa caa yah ki'úul gaal-loocaa. Wiima lak Yéesu yii neeh. ²⁵ Téelibeecaa hayussa gari, yúudussari na tifiip an:

- Ha'mudii, somaarii, kikaankii kii hayyuu!

²⁶ Yéesu wo''aba an:

- Inii tahhúu ya kiniik hinda? Dú daal ngēmiigarúu yégissii!

Waa ennda da, ya kolukka, gétta uurisaa na giyyaa, tooh ennda selew. ²⁷ Ba jaahli''a lool, ba baa wo' an:

- Moo bii yii yèri en ba bi uurisii sah na giyyii tumsi ga iñaa ya nakohda?*

Yéesu wēk'ita bo' banak baa rañ am
(Marka 5: 1-20; Lúkkaa 8: 26-39)

* 8:27 8: 27 Médirohat na Kañcaa 65: 8; 89: 10; 107: 23-32.

²⁸ Ga waa Yéesu le 'a bakaa giyyaa Gélilée hanoh gaa, ga kúlkaa Gadaraada, fo' banak baa rañ am, meyohussa ga loycaa†, gú'dukohussari. 'Buwaama namee kisoot hen bi ken kaañeerii kikooroh waasaa waama. ²⁹ Ba aawwa kifip an:

- Fu narí ya, fu Kowukii Kooh! Kitummbí iñaa meskin haydohhaa dii ee wahtii le''ii duume?

³⁰ Wiima lak ga disam di'úsaayi' laakin yop-mbaam-parki wiyaak waa en na kiníru daama. ³¹ Rañcaa am buwaada kiimussa Yéesu an:

- En an fu yahhíi kikaal dí meyoh ga buwii biinaa, ekaarí ga yop-mbaamaa wúunee!

³² Yéesu wo''aba an:

- Tiídat dú aas gaba!

Rañcaa meyohussa ga buwaa, aasussa ga mbaamcaa. Ga saasi béeb yopaa irkisukohha dook janjagaa, wa keennda ga giyyaa, wa muu'ta.

³³ Buwaa ní'see yopaada núpussa, aasussa teeraa, ba béestí'ta tooh iñaa laakda, na iñaa dal buwaa banakbaa rañcaa abeeda.

³⁴ Waa ennda da, béeb bu-teeraa meyussa kigú'dukohnee Yéesu. Daa ba hoteeri, ba kiimbari ya mey gohaagaba.

9

Yéesu wéki'ta baa lafañin

(Marka 2: 1-12; Lúkkaa 5: 17-26)

¹ Waa ennda da, Yéesu aassa gaal-loocaa, ya húsissa giyyaa Gélilée, ya boyukka teeraa ya dèkohda. ² Daama ya haydohdussa baa lafañin ee faanuk ga dook gatan. Daa Yéesu hotee ngémaagaba waama, ya wo''a lafañaa an:

- Yaal, helpu dalat, baakaa'cumgaraa bayaluununndaa.

³ Jégíroh-waascaa baa wo' ga duuyba an:

- Bii yii basin Kooh!

⁴ Wayee Yéesu inohha iñaa en ga helcaagaba, wo''aba an:

- Iñii tah ya dú laak halaatum cibóní'cuma ga helciigarú? ⁵ Kon iñii yiida wéñ kiyooñ kiwo' lafañii? Kiwo''i an «Baakaa'cumgaraa bayaluununndaano», kiwo''i an «Kolka fu tiiñ»? ⁶ Wayee bi dú inoh an ga éldúna Kowukii bii onuunun kibayal baakaaraa, malkat:

Ya wo''a lafañaa an:

- Kolka, bewaa gataniigaraa, fu yee kaanfu!

⁷ Baa kolukka, yaa yah kaanci.

⁸ Daa buwaa hotee iñaama, ba dalla kitíit, ba baa ndam Koohyii on bo'-súusúus kimín kitum iñaa hínda kiyakda.

Yéesu bayya Mëccëe

(Mëccëe 2: 13-17; Lúkkaa 5: 27-32)

⁹ Yéesu meyca, yaa yah. Ya hotta baa teeku Mëccëe, yugin ga daa buwaa fayohi juutiida. Yéesu wo''ari an:

- Taabukaaroo!

Mëccëe kolukka yaa taabuk Yéesu. ¹⁰ Laakka bes, Yéesu yuñnga kiñam ga kaan Mëccëe. Juuti biyewin na fibo' biliis fibóní', hayussa, bokussa na Yéesu kanu, ya na téelibeecaagari. ¹¹ Fërisiyeencaa hotussa iñaama, wo'ussa téelibeecaa Yéesu an:

- Iñii tah ya jégírohiirú bok kiñam na juuticii na buwii fibóní' bii bii? ¹² Wayee Yéesu kelohhaa, loffaaba an:

- Buwii dara gaa nabada enndii ba laak sooli ga payoh, wayee buwii dúukoolda béri laak sooli ga. ¹³ Karat, dú heel ki'inoh iñaa wo'eenii wii waa' kiwo'da: «yërmaandi wéñjoo kinebloh kisarahoh júu'»*, ndaga mi hayyii éldúna kibay buwii tik hafba fibo' bijúwí'da, wayee mi hay kibay ha'-baakaa'cii.

Yéesu wo''a ga loo ki'oo'

(Marka 2: 18-22; Lúkkaa 5: 33-39)

¹⁴ Waa ennda da, téelibeecaa Sañ hayussa ga Yéesu, ba meekissari an:

- Iñii tah ya dí na Fërisiyeençii dí oori ee téelibeeciigaraa oo'soo?

¹⁵ Yéesu loffaaba an:

- Bedohcaa ha'-kílookkaa, mínan na ki'en keeñba newoo ee lak ha'-kílookkaa yaa naba? Wayee bes waa hay, waa ha'-kílookkaa hay kibewohu ga leelooba; le' bériinaa, téelibeeciigoo hay kidalu ki'oo'. ¹⁶ Ken daafoo piis wi'as ga líil-kúlti, ndaga piisaa

† 8:28 8: 28 Loycaa waama, ga iñaa wéñ kiyewinda, tumsee ga atohaa bayin non wala acu ga duuy atoh ciyaak.

* 9:13 9: 13 Malkat Osee 6: 6.

wi'aswaa hay kibaydoh yen ga líil-kúltaa, wa tum d'araa wēñ kiyak. ¹⁷ Ee ken tumoo biiñ* wi'as ga mbúus-oncaa maañin. Enndiikanaa biiñaa lúudaa, mbúuscaa pook, biiñaa aamuk, mbúuscaa yasukoh. Biiñ wi'as kay tumsi ga mbúus-on ci'as, en d'anaa ca béebca ca mín kimaañ.

Kowu baa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada na Betifaa le'ee ga Yéesuda.
(Marka 5: 21-43; Lúkkaa 8: 40-56)

¹⁸ Lak Yéesu yaa lis kiwo' fodaama, fo' yaa kuliyuk ga yaawúu'caa hayya, yí'a ga fikiíci, wo'ari an:

- Kowuroo kibeti han kikaan diima-diima, wayee hay fu tíkki yahciigaraa ee ka hay kipsis.

¹⁹ Yéesu kolukka, yaa yah na baa, ya taamma na tēlibéecaagari.

²⁰ Laakka betifaa daanee kimeydoh ñif rek iñaa le'in tíkiis tidaankaah na tanak; fa koorohha fenoo, le'a ga pawaa kúltifaa Yéesu, ²¹ ndaga fa wo'ee ga helci an: «Binaa mi le' rek ga kúltifaagarinaa, mi hay kiwak.» ²² Yéesu heelukka, hottari, wo'ari an:

- Jowu, helpu dalat, ndaga ngēmumgaraa wēkdinndaa. Ga wahtaama sii' betifaa wakka.

²³ Yéesu le'a kaan baa yaama kuliyuk ga yaawúu'caada, ya hotta mbiiwohcaa†, ee lak coowaa ban dúukin pút ga mbooloomaa, ya wo'aba an:

²⁴ - Meyat fooh! Ku'oomaa-jowukii kaanndii, ja en na kineeh rek. Daama, buwaa baa ciibasukki. ²⁵ Buwaa meydohussa fooh, lēhi'ta Yéesu aassa túuyaa. Ya ammba yahaa ku'oomaa-jowukaa, ja kolukka.

²⁶ Iñaa hew yaama síwwa ga d'uuy gohaama béebwa.

Yéesu wēkí'ta búumí' banak

²⁷ Yéesu meyhaha daama, ya yaa yah. Laakka búumí' banak baa taabukki ee ba baa fiip an:

- Kucaasamunkii Dēwít, yērēmaarii!

²⁸ Ga waa Yéesu le'a kaanfaa, búumí'caa hayussa gari, ya meekissaba an:

- Dú gēmin an mi mínin kitum iñii dú kíimmboodane?

Ba taassa an:

- Ee, Ha'mudii, fu míninka.

²⁹ Yéesu dalla kile' ga tuhastaagaba, wo'a an:

- Iñii dú kíimda laakat fodii dú gēmkada.

³⁰ Tuhastaagaba dalla kilégisuk, ba baa hot. Lēhi'ta Yéesu gēttaba, wo'aba an:

- Watukat! Ken hanatka kiyéenj!

³¹ Wayee daa buwaa meyee, ba siwi'ta teekaa Yéesu ga gohaama béebwa.

Yéesu wēkí'ta baa luub hen

(Lúkkaa 11: 14-15)

³² Ga wahtaa búumí'caama meyu kiyahda, Yéesu haydohdussa baa raf am, luublukohhari. ³³ Yéesu kaalla rawaa, luuwaa aawwa kiwo'. 'Buwaa waaru'a ga lool, ba baa wo' an:

- Iñaa man na yii, ken mosoori kihot ga Isarayeel.

³⁴ Wayee Fērisiyeen'caaa ba wo'ee an:

- Buurii rabcii, yēri onndi dooli kikaal rabcii ga buwii.

Yéesu laakka yērmaandi ga mbooloomaa

(Marka 6: 6,34; Lúkkaa 10: 2)

³⁵ Yéesu yaa wíl béeb teerucaa na dēk-kawcaa, ya yaa jégíroh ga jaangu-yaawúu'caa, ya yaa jangat ga loo Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Nguuraa Koohda. Ya yaa wēkí' d'úukoolcaa buwaa béebca na béeb iñcaa mesik buwada.

³⁶ Daa Yéesu hotee mbooloomaa enin nērēm ndaga coonu en fan baalcaa laaksoo níroh, ya laakka yērmaandi wiyaak gaba. ³⁷ Ya dalla kiwo' tēlibéecaagari an:

- Píikii yewinin ee píkohcii caakussii. ³⁸ Kon kíimat ha'-píikii ya baat kiwosoh bilégéyoh ga píkiigari.

10

Yéesu bayya apotaa'caagari

* **9:17** 9: 17 Biiñ wi'as Biiñ enee anahaa yaawúu'caa mee'see ki'an ee meyooh ga kowu reseñ. † **9:23** 9: 23 Mbiiwohcaa ba bok ga típohcaa daanee kibayu ga hew loy. Ba taabi na beti-looyohcaa kihúmbal loycaa.

¹ Waa onnda ɗa, Yéesu bayya tēelibēecaagari bidaanjkaah na banakbaa, ya onndaɓa dooli kimin kikaal raɓ ga buwaa na kiwēki' dūukoolcaa buwaa béebca na béeb iŋaa mesik buwaaɗa. ² Teekcii apotaa'cii bidaanjkaah na banakbii cēri cii: yaa ɗeɓɗa, Simon yaa baysi Pee'ɗa, na Andari kēmēenjkici, towutaa Sebedee: Saak* na Sanj kēmēenjkici, ³ Filiip na Bartulēmii, Toomaa na Mēccēe juutaa, Saak kowukaa Alfee, na Tadee, ⁴ Simon selootaa†, na Yúdaa Iskariyot yaa onan Yéesu biŋɗa.

Yéesu wossa apotaa'caagari bidaanjkaah na banakbaa

⁵ Buwaa bidaanjkaah na banakbaama bēri Yéesu wosee, ya dígallaɓa an:
- Kaa karat gohcaa buwaa enussii yaawúu' dēkohɗa ee kaa aasat teerucaa ga kúlkaa Samariida. ⁶ Namat kika' ga buwaa ga heetaa Isarayeel múyuuunun fodii bíbaalda. ⁷ Daa dū kooroh béeb, yéegalohat an: «*Nguurii yii ga ɗookɗa deeyin, wii dii!» ⁸ Wēkɗat dūukooli'caa, mílisɗat buwaa kaaninda, sētírat buwaa gaana'inda, kaalat raɓcaa ga buwaa. Dú onunun ee dū meekisohussii dara ga, onohat ban ee kaa meekisohat dara ga. ⁹ Kaa baydohat dara ga poossúu, enndii wúrius, enndii hēelis, enndii pērēm. ¹⁰ Kaa baydohat dara ga ɓaawaagarúu, enndii hēmbu, enndii kúlti fisúmiyukaah, enndii ñafa', enndii doo', ndaga lēgēyohaa en béeb jomin kiŋam^o.
¹¹ Dēk-teeru wala dēk-kawaa dū mín ki'aas béeb, meekisohat ati laakin bo' yilēeki'-haf yaa mīnndúu kitook ga kaanci; dū dal ga kaanfaama bi ga daa dū kolukohan da. ¹² Dú en na ki'aas kaanfaanaa, kēñɗat bu-kaanfaa an: «Jam namohat narúu!» ¹³ Binaa buwaa dēk ga kaanfaama tookussúunaa, jamaa dū kiimɗa yoosukat gaɓa, wayee ɓa tookkiirúunaa jamaa dū kiimɗa boykat garúu. ¹⁴ Ee kaan wala teeraa dū aasoh, binaa dū tookussii da ee wo'eenndúu sūkúrukussiinaa, meyohat kaanfaama wala teeraama, dū pērtuk pēndēlaa ga kotcaagarúuɗa.

¹⁵ Mi wo'úuka ee kayoh; besaa yah ki'atti'ohuɗa le'aa, bu-dēkaa Sodom na Gomoo' bēri tani'an bu-dēkaawaama atti'.

Coonucaa sek tēelibēecaa Yéesuda

(Marka 13: 7-13; Lúkkaa 21: 12-17)

¹⁶ - Sūkúrukut, mi yii wossúu fodii bíbaal ga leelo bigumuu. Kon taabat na kiteey fodii gonj ee dū lewet fodii ho'. ¹⁷ Watukat haffúu ga bo'-súusúus, ndaga ɓa hayyúu kibay paancaa ee ɓa hayyúu kitip laawoo ga dūuy jaangucaagaɓa. ¹⁸ Dú hay kibayu ga fikii gúwernēe'caa na ga fikii buu'caa ndaga teekiigoo. En ɗanaa, dū en seedi ga fikiiɓa na fikii béeb heetcii ga ɗeldúnada. ¹⁹ Binaa dū bayu paancaanaa, helciigarúu dalat ga daa dū wo'anda na iŋaa dū yah kiwo'ɗa. Iŋcaa dū yah kiwo'ɗa, dū e'sanca ga wahtaama siiy. ²⁰ En ki'ena, enndii dū bēri yah kiwo' wayee Helii meyoɗ ga Paammúuɗa yēri yah kiwo' kooroh túuwtiigarúu.

²¹ Yaakmun hay ki'eroh kēmēenjkici ya tíku kikaan. Paamun hay ki'eroh kowuci ka tíku kikaan. Oomaacaa yah kiɓeɓku keenu ga ɗook paamba na eewɓa, aplukɓa. ²² Mi hay kitah bi bo' biyewin hayyúu kisagu. Wayee ɓaa fu guu'guuluk bi ga daa tóoh leehanaa, fu yaama fu hay kimúc. ²³ Teeraa dū ka', dū hatalu ga kipessúu daamanaa, nupat, dū ka' teeru wiliis. Mi wo'úuka ee kayoh; dū lēehɗoo kiwiil teerucii ga Isarayelɗa ee Kowukii bii hayyii.

²⁴ Tēelibēe mínoo kipaaf ɓaa jēgí'tiɗa ee súrɗa mínoo kipaaf ha'-kaanci. ²⁵ Tēelibēe heelat kiman na ɓaa jēgí'tiɗa rek ee súrɗa heelat kiman na ha'-kaanci rek. En lak ha'-kaadii yēri ɓa bay Belsebulaa‡, wēñaa ga bu-kaanci, ɓa ɓaysan na?

Baa cal kiniikɗa

²⁶ - Kon kaa niikat ken. Ndagaa laakkii iŋaa mín kiɗaakuk bi hotukoo ee laakkii iŋaa bo' mín kiɗaak bi meydohsoo fan. ²⁷ Iŋaa mi wo'úu ga wek, béestíratɗi ga noɗ tanj ee iŋaa dū mēedíru, yéegalohatti ga leelo paancaa. ²⁸ Kaa niikat buwaa mínu ki'ap faan ee mīnsoo ki'ap fitɗa. Namat kiniik ɓaa mín kisanjku' faan na fit ga safaraɗa. ²⁹ Tudiindii' tanak toonohsirii dērēme? Moona déy, jíinoo gata keenoo kakay ee neɓpii Paamudiigarúu. ³⁰ Wayee dū, bi ga fenfii hafciigarúu sah, tóohfa kíduunun. ³¹ Kon kaa niikat dara, ndaga dū, dū bēri wēñ solu tóoh diindii'cii.

Kitook wala kitaasuk Yéesu

* **10:2** 10: 2 Saak teekaa Yakoobos (Yakoop) wēri enee ga wo'eenaa yaawúu'caa. Malkat ɓan ga gúris 10: 3. † **10:4** 10: 4 Selootaa wo'eenaa dakantilohu ga Simonɗa wēri e'see lagaa yaawúu'caa waa'see kilaak haffaɗa. Ba daanee kiheñoh bu-Room ee ɓa tookeerii kifay buu' Sesaa' lempu na ciliis. Malkat ɓan Tum 1: 13. ✱ **10:10** 10: 10 Malkat 1 Korenti 9: 4; 1 Timotée 5: 17-18. ‡ **10:25** 10: 25 Belsebul iŋaa teek wiliis waa eru Seytaanii kuliyuk ga raɓciida.

³² - Baa fu tookkoo ga fikii buwiinaa, mi ßan mi hayyaa kitook ga fikii Paamboo yii ga dookda. ³³ Wayee ßaa taasukkoo ga fikii buwiinaa, mi ßan, mi hayyaa kitaasuk ga fikii Paamboo yii ga dookda.

Yéesu haydohhii jam wayee haydoh kihégískoh

³⁴ - Kaa foogat an mi haydoh jam ga éldúna. Mi haydohhii jam wayee mi haydoh kihégískoh. ³⁵ Mi haydoh kihégískoh ga dikaanti kowu kiyaal na paamci, dikaanti kowu kibeti na eeci, dikaanti beti na payamci yibeti. ³⁶ Bo', buwaa waarandii gari kihotda, yah ßu-kaanci. Yéesu wo''a téelibeecaagari an:

³⁷ - Baa weñ kiwaa' paamci wala eeci loo mi, ßaama joo binndi ya en téelibeeroo. Baa weñ kiwaa' kowuci kiyaal wala kibeti loo mi, ßaama joo binndi ya en téelibeeroo.

³⁸ Baa koorukkii kuraanaagari[§] taabukiroonaa, ßaama joo binndi ya en téelibeeroo. ³⁹ Baa fu waa kisom kumuunfunaa, fu hayka kiñak bi taa'. Wayee ßaa mi tahhaa kiñak kumuunfunaa, fu hayka kilaakis.

Yéesu dígoihin enaama cinéwí'

⁴⁰ - Baa te''úu ga kaancinaa lakanaa te''oo, ee ßaa te''oo ga kaancinaa, te' ßaa wossooda. ⁴¹ Baa te' séldiiga-Kooh ga kaanci, ndaga ki'en séldiiga-Koohkaa yaamanaa, ya hay kilaas neehalaa séldiiga-Kooh jom kilaasda. Ee ßaa te' ßo' yijúwí' ga kaanci ndaga kijúbkaa yaamanaa, ya hay kilaas neehalaa ßaa yijúwí' yaa jom kilaasda. ⁴² Luu enee kaas-músú wisóosi' wíinoo don, ßaa fu onwa ßo' yíinoo ga téelibeeciigoo, yaa inohoo dara, ndaga dii ya en téelibeeroofanaa, mi wo''úuka ee kayoh, fu hay kilaas neehalaagaraa.

11

San-Bétis wosohha ga Yéesu

(Lúkkaa 7: 18-35)

¹ Ga waa Yéesu léehi'ta kiwo' téelibeecaagari bidaañkaah na ßanakbaa iñcaa ya nakba kitumda, ya kolokohha daama, yaa yah ga teerucaa ga gohaada kijégíroh na kiyéegaloh Hewhewaa winéwí'waa.

² Ga waa San kelohha ga dúuy kasaa iñaa Kiristaa tumda, ya wossa ga téelibeecaagari, ³ kimeekis Yéesu an:

- Fu yéri en ßaa jom kihaydanoo, dí sekan ßo' yiliis?

⁴ Yéesu dalla buwaa kitaas an:

- Karat, dú béesti'nee San iñcii dú kelohda na iñcii dú hotda: ⁵ búumi'cii bii hot, lafañcii bii tiin dijófi', gaanacii bii sétíru, ðekcii bii keloh, faraafcii cii mílis, ee nduulcii bii yéegaluh Hewhewii winéwí'wii. ⁶ Baa mi tahhiiraa kisoof fenoo ga ngémaagaraanaa, fu yewinin múu'!

⁷ Téelibeecaa ßanakbaa, daa ßa soofee, Yéesu aawwa buwaa kiwo' ga loo San, an:

- Dú karee kimalaknee ya ga égi'-dúndagaa? Péegii-péruúduufaa en na ki'eguk ga uurisaane? ⁸ Enndiikanaa, dú karee ya kimalaknee? Bo' yaa ekuk kúlti cimóriré? Ee sah buwii ekuk kúlti cimóri'nda bii ga kaancii buu'cii. ⁹ Kon dú karee kimalaknee ya daama? Séldiiga-Koohe? Ee! Mi wo''úuka, ßaama paafin sah séldiiga-Kooh. ¹⁰ San yéri en ßaa wo'u ga Kéyitfaada an: «Mi yii wos ßo''oo, yaa ðéwrukanndaa, kiwaayuki'taa waasum.» ¹¹ Mi wo''úuka ee kayoh; ga buwii limukoh ga betida béebba, mossii ga kilaak yíinoo yaa weñ San-Bétis kiyak; ee moona déy, ßaa weñ kijutuut ga Nguuraa yii ga dookda, yéri weñ San-Bétis kiyak. ¹² Iñaa aboh ga jamaanaa San-Bétis hayohda bi diima, Nguurii yii ga dookda wii soogu na dooli* ee buwii meeri ki'ek dooli ga iñaa en béebda béri heelwa kite', ßa laakwa. ¹³ En ki'ena, béeb séldiiga-Koohcaa na Waasii Móyis yéegalohseera Nguuriima bi ga daa San hayoh. ¹⁴ En lak dú míinka kitookaa mi wo''úu man San yaama yéri en Ili, séldiiga-Koohaa jomee kihayisda. ¹⁵ Baa fu laakin nof kikelohaa súkúruka.

¹⁶ Buwii jamaanii wati, mi médirohanba naba? Ba man na oomaacaa yugu ga paanaa ðekaa ee ßa wo' mooroomba an: ¹⁷ «Dí mbiibdinndúu ee dú hambii! Dí helemín ee dú dayukkii.»

¹⁸ En ki'ena, San-Bétis hayin, ya ñamoo ee anoo fodii buwii, ee dú wo' an: «Ya laak raß». ¹⁹ Kowukii bii hayin, kii ñam, kii an, ee ßa wo' an: «Malkat bii yii halaat kiñam don na ki'an biin ee ya filiimuhon na juuticii na tumoh-baakaa'cii.» Wayee iñii kiñaañkii Kooh límiida, wéri teewohi an ka júwin.

§ 10:38 10: 38 Kuraanaa wéri en kitook kison na kitook ki'eroh kumuunci fodaa Yéesu.

* 11:12 11: 12 Malkat

Lúkkaa 16: 16 na iñaa wo'u gada.

*Dĕkcaa sagu kigĕmĕa**(Lúkkaa 10: 13-15)*

²⁰ Waa ennda ĕa, Yĕesu keennda ga ĕook teeruca a ya wĕñee kitumoh kĭntaan ee buwaa súpitsĕerĭi kipeskaagabaĕa, ya yaa ña'ba an:

²¹ - Massa dŭ bu-Korasee! Massa dŭ bu-Betsaydaa! Ndaga kĭntaancii tumsee ga dŭuycŭuda, tumsee ga dŭuy dĕkaa Tĭi' na waa Sĭdoŋaa, eneena kumĕeñi' ba koorin ga saaku na wet kiteewoh an ba rĕcukin baakaa'ciigaba. ²² Kĕri tah mi wo'úu an besaa atti'ohsanda le'aa, bu-Tĭi' na bu-Sĭdoŋ bĕri tani'anndúu atti'. ²³ Ee dŭ, bu-teerii Kafarnawom, dŭ yaakaa' an dŭ hay kibĕwĭru bi ga ĕook-Koohe? Ó'oo, dŭ yah kiyóoskĭru bi ga bu-baam. En ki'ena, kĭntaancii tumu ga dŭuycŭuda, tumsee ga teeraa Sodoma eneena wa wii lĭs bi wati. ²⁴ Kĕri tah mi wo'úuka, besaa atti'ohsanda le'aa, teeraa Sodom wĕri tani'anndúu atti'.

*Yĕesu wo'a na buwaa yóoskĭrin hafbaĕa**(Lúkkaa 10: 21-22)*

²⁵ Ga wahtaama, Yĕesu wo'a an:

- Buba, mi yĭi gĕrĕmbbaa, fu, Ha'mudii ĕook na kakay, ndaga iŋaa fu ĕaak ha'-hamhamcii na buwii jaginda, fu teewinwa oomaacii. ²⁶ Kayoh buba, iŋaama laakohĕa, ndaga iŋaama yĕri fu waa' ya laak. ²⁷ Paammboo tĭkin tóoh ga yahhoo. Ken inohoo Kowukii enndii Paamudiinaa, ee ken inohoo Paamudii enndii Kowukii na buwaa Kowukii waa'bari kiteebĕa naa. ²⁸ Hayat garoo bĕĕpúu dŭ bii dŭ sodin ee dŭ bitukohinda, mi onndúu iika'. ²⁹ Koorukat iŋii mi gallúuda, dŭ yoon garoo, ndaga mi yewinin jam ee mi yóoskĭrin haffoo, en ĕanaa fitciirúu laak iika'. ³⁰ En ki'ena, iŋii mi gallúuda yoowin ee ĕofigoo mi koo'túuda erefin.

12*Yĕesu yĕri laak bes Sabat**(Marka 2: 23-28; Lúkkaa 6: 1-5)*

¹ Ga bescaama, hídukoh ga bes Sabat, Yĕesu kooree ga dŭuy yooncaa lúudin*. Lakanaa tĕlibĕecaagari yaawuunon, ba aawwa kiweel ga boŋcaa*, ba baa ñam towutaa. ² Laakka Fĕrisiyeencaa hot iŋaama, ba wo'a Yĕesu an:

- Malkaa tĕlibĕeciigaraa! Ba bii tum iŋaa Waasii kokohin kitum ga bes Sabat.

³ Yĕesu dallaba kilof an:

- Hanaa dŭ jaŋngii iŋaa buu' Dĕwit tumee bĕri lak ya yaawin ya na buwaa taabee narida? ⁴ Ya aassa taalaa Koooh, ya ñamma naĕa ga mbúurúcaa meydohdusee Kooohĕa. Moona déy, ya na buwaa taamsee narida, waas onĕerĭi yĭinoo gaba kiŋam ga mbúurúcaama, sarahohcaa doŋ onuca kiŋam*. ⁵ Wala book, hanaa dŭ jaŋngii ga Kĕyitfaa Waasaa Móyis an, en ga bes Sabataa sarahohcaa hĕyrohu kilĕgĕy ga Kaanfaa Kooohĕa tumu iŋaa hoonohu kitum ga besaamada ee iŋaama enoo tooñ gaba. ⁶ Moona mi wo'úu man laakin dii baa wĕñ Kaanfaa Koooh. ⁷ Bĭduunon ga Kĕyitfaa an: «Yĕrmaandi wĕñjoo kineĕloh kisarahoh júu»*. Binaa dŭ inohee iŋii wo'eenuma waa' kiwo'ĕana, eneena dŭ daloo ga ĕook buwaa tummbii dara yibóni'. ⁸ En ki'ena, Kowukii bii kĕri laak bes Sabat.

*Yĕesu wĕki'ta baa yahaa ĕooykin**(Marka 3: 1-6; Lúkkaa 6: 6-11)*

⁹ Yĕesu meyhoha daama, aassa jaangu-yaawúuraagaba. ¹⁰ Wiima lak laakin daama bo' yaa yahaa ĕooykin. Fĕrisiyeencaa enee daamada meekisohha Yĕesu an:

- Waasiigaruu onohin kiwĕki' bo' ga bes Sabate?

Fodaama ba waaree iŋaa ba yabohandii.

¹¹ Yĕesu taassaĕa an:

- Yiida garúu, binaa ya laak baal yĭinoo doŋ, ee baalaa keen ga noŋ wihóoti' ga bes Sabataa, ya karoori ki'am meydohhi? ¹² Ee bo' wĕñ baal kilaak solu úuf. Kon Waasii onohin kitumi' bo' iŋaa jofin ga bes Sabat.

¹³ Waa ennda ĕa, Yĕesu wo'a baa yahaa ĕooykinda an:

- Lĕrisaa yahiiigaraa!

Baa lĕrisaa yahaagari, wa wakka, mannda na wĭnoowaa. ¹⁴ Fĕrisiyeencaa dalla kimeyu, ba hídohha kimalak ga daa ba tuman bi ba apluk Yĕesu.

* **12:1** 12: 1 Lĕegĭsoh ciyewin tumu daama «yoon-beli»: boŋcaa beli waa' kiman na boŋ piim, kuuncaagari ĕĕri hĕwrohsi mbúurú. * **12:1** 12: 1 Malkat Dĕteronom 23: 26. * **12:4** 12: 4 Malkat Lĕwĭtik 24: 9. * **12:7** 12: 7 Malkat 9: 13; Osee 6: 6.

Yéesu yěri en sǔrgaa Kooh tanukɗa

¹⁵ Ga waa Yéesu ínohha an Fěrisiyeenɗaa ɓaa heelli ki'ap, ya kolukohha daama. Mbooloo wiyaak taabukkari ee ya wěki'ta béebɓu waa dǔukool gaɗa. ¹⁶ Wayee ya dǔngaba na wo'een, kihoonohɓa kiwo' ɓaa ya enda.

¹⁷ Ínaa laakohɗa, doonaa ínaa Ísayí, seldiiga-Koohaa wo'eeda mat, ya wo'ee an: «Kooh wo' an:

¹⁸ - Sǔrgiigoo mi tanukɗa yeema.

Yii mi keeñuk ee yěri soos keeñjooda.

Mi hay kiyóoski' Heliigoo ga d'ookci,

ee ya hay kiteeb heetci béebɓa ínaa en kijúbɗa.

¹⁹ Ya heelanndii ñaroh na ken,

ee ken kelohanndii koonaa ci ga mbedicii.

²⁰ Ya weelanndii pēegii-pēruudúufaa leemukin,

ee ya yimanndii kiwiikaa en na kidúuk.

Ya tuman fodaama bi ga daa kijúb laakohan ndam ga d'ook ɛldúna,

²¹ ee béeb heetci tǔksan yaakaa' gari.»

Yéesu yabussa kitaam na Seytaani

(Marka 3: 22-30; Lúkkaa 11: 14-20)

²² Waa ennda ɗa, Yéesu haydohɗussa ɓaa raɓ am, búumi'tari, luuɓlukohhari, Yéesu wěki'tari bi ɓaa mínissa kiwo' na kihot. ²³ Mbooloomaa waaru'a ee béebɓu waa ɓaa wo' an:

- Bii yii enndii kucaasamunkii Dēwít wo'udfane?

²⁴ Daa Fěrisiyeenɗaa kelohsee ínaa wo'u yaama, ɓa wo''a an:

- Doolii Belsebul, buurii raɓcii, e' bii yiɗa, wěri onndi kimín kikaali raɓ ga buwii.

²⁵ Yéesu ínohha ínaa en ga helɓaɗa, ya dallaɓa kiwo' an:

- Kúlkaa hégiskoh ga dūuyka béeb aaw ga kidúm. Teeru wala kaan hégiskoh ga dūuycinaa mínoo kituuk.

²⁶ Kon binaa Seytaani kaal Seytaaninaa, ya hégiskohin ga dūuyci. Haa baanaa nguuraagari minan na kituuk? ²⁷ Ee en an mi, Belsebul yěri onndoo dooli kikaal rawaa, haa bii on buwiigarú dooli kikaal raɓ ɓa? Kon buwumgarú, ga kihafɓa, ɓěri atti'anndú. ²⁸ En ki'ena, en an mi kaali raɓcii na Helii meyoɗ ga Koohɗanaa, kon Nguurii Kooh le'in bi garú.

²⁹ Wala ɓan, ɓo' mínan na ki'aas kaan ɓaa yaa na doolaagari gik, ya ɓeɓ ínaa yaama laakɗa ee ya d'ewohhii ga kibayngi paay, doonaa ya han kimín kipook kaanfaa? ³⁰ Baa fa'tii naroonaa, heñoh naroo, ee ɓaa nēgírohii naroonaa, yii tasarsoh. ³¹ Kěri tah mi wo''úuka, baakaaraa ɓo' mín kitum tóoh na baseenaa ɓo' mín kibas Kooh tóoh, ya mínin kibayalu, wayee ɓaa fu ɓas Helaa yisela'í'yaá béeb, fu bayalsooka. ³² Baa fu wo' ínaa moroo ga Kowukii ɓiinaa, fu míninka kibayalu, wayee ɓaa fu ɓas Helii yisela'í'yii béeb, fu bayalsooka bi taa': enndii dii ga ɛldúnanii wii, enndii ga waa en na kihayɗa.

Kedik na towutaa ka límda

(Lúkkaa 6: 43-45)

³³ - Abat an kedik jofaa, líman towu tijófi', kedik dǔukoolaa líman ɓan towutaa moroo. Kedik ínohohsan ga kowukaa ka límda. ³⁴ Túuk goɗ-saamaancii! Dii dǔu bonda moos, dǔu mínan na kiwo' yijófi'? En ki'ena, ínaa meyi ga kúuw yěri líif ga keeñ ha'ci. ³⁵ Bo' yijófi' meydohi enaam cijófi' rek ga keeñaagari líif na yibóni'ɗa; ee ɓo' yibóni' meydohi enaama cibóni' rek ga keeñaagari líif na yibóni'ɗa. ³⁶ Mi wo''úu an: besaa atti'ohsanda le'aa, béebɓu buwii hay kituuk kilayoh na Kooh ga béeb wo'eenaa ɓa mosin kiwo' ee laakoo hafɗa. ³⁷ En ki'ena, ɓaa en béeb, ga wo'eencaagaraa, fu e'san kayoh ga wala fu tiku saboh.

Buwaa waa' kihotu kintaan

(Marka 8: 11-12; Lúkkaa 11: 29-32)

³⁸ Waa ennda ɗa, Laakka ɓijégíroh-waas na ɓiFěrisiyeen ɓaa meekis Yéesu an:

- Jégírohii, ɗí waa' kihot fu teebpii kintaanaa teewoh an fu meyoɗ ga Kooh!

³⁹ Yéesu taassaba an:

- Buwii jamaanii wati ɓibóni'ɓii ee ooruunun Koohɗa, ɓa waa' kihot kintaan. Wayee kintaan wínoo tookɗusanndiiɓa enndii waa Sonaas, seldiiga-Koohaanaa. ⁴⁰ En ki'ena, fodaa daa Sonaas enee noh-noh kaahay na wek-wek kaahay ga lookaa jěnaa yiyaakyaadɗa, fodaama Kowukii ɓii hay ki'en ga ɓos kakay noh-noh kaahay na wek-wek kaahay. ⁴¹ Besaa atti'ohsanda le' ɓěriinaa, ɓu-teeraa Nínif hay kituuku ga fikii buwii jamaanii wati, ɓa ɓúlɓa, ndaga ɓu-Nínif súpítseera kipeskaagaba ga waa ɓa

keloh jangataa Sonaasfa; ee malkat, laakin dii ɓaa wëñ Sonaas. ⁴² Besaa atti'ohsanda le' bëriinaa, buuraa yibetiyya* kùlkoh iñaa hanoh meyya'-noh ñaamda hay kituuk ga fikii buwii jamaanii wati, ya ɓúlɓa. Ndaga ya meyohee gohcaa èldúna wëñ ki'úsaayda kisúkúruknee wo'eenca buu' Salomon líif na hamhamda. Ee malkat, laakin dii ɓaa wëñ Salomon.

Rab min kiboyukis ga daa ya kaalohseedfa
(Lúkkaa 11: 24-26)

⁴³ - Binaa raɓ meyooh ga ɓo'aa, ya túuti ga ègíraa ya heeli daa ya úkarukan, wayee waa ya hottii daa ya aasan, ⁴⁴ ya wo' ga helci an: «Mi naman kiboyuk kaanfaagoo mi meyoheedfa.» Binaa ya le' danaa nak, ya laak kaanfaa lak ken gaa ga, paruuun bi setin, hëwiruunun bi jekin. ⁴⁵ Fodaama, ya yee kikoo'nee raɓ biyitnabanak biliiis ɓaa wëññi kisoot, ɓa aas ga kaanfaa, ɓa dëk ga. Faf ɓaa yaama, ga daa ya madee kudewaada, wëñisda kiyiis. Ee yah kiman fodaama den ga buwii ɓibóni' bii jamaanii wati.

Eew Yéesu na bikëmëenjkí Yéesu
(Marka 3: 31-35; Lúkkaa 8: 19-21)

⁴⁶ Lak Yéesu yaa líis kiwo' na mbooloomaa, eeci na bikëmëenjkíci le'ussa, ɓa eemmba fooh ee ɓa soolukeeri. [⁴⁷ Laakka ɓaa yéegal Yéesu an:

- Taasa, eefu na bikëmëenjkifu ɓaa day ga fooh, soolukussaa.]

⁴⁸ Yéesu taassa ɓaa an:

- Bii yiida en eewwo? Buwii biida en bikëmëenjkíroo?

⁴⁹ Ya noonnda, kiteewoh tëelibeecaagari, wo''a an:

- Malkat, eewwo na bikëmëenjkíroo beema. ⁵⁰ Baa tumi iñaa Paammboo yii ga dfook waa'da, ɓaa yaama yëri en këmëenjkíroo yiyaal wala yibeti wala eewwo.

13

Liiwukaa wo' ga loo sokohaada
(Marka 4: 1-9; Lúkkaa 8: 4-8)

¹ Ga besaa bërii, Yéesu meyoohha kaanfaa ya enoheedfa, ka'ta yunjeera* ga seereenaa giyyaa Gëllílee. ² Mbooloo wiyaak wiillari bi faf ya namma ki'aas ga gaal-looci ga duuy giyyaa, ya yunnga ga. Bëeɓ mbooloomaa tuukka ga tewisaa. ³ Ya wo''a naɓa enaama ciyewin ga liiwuk fodi liiwukii wii, an:

- Eenee línoh, ya kolukka yaa yah kisoknee. ⁴ Ga daa ya en na kisokda, laakka tesohtaa keen ga yahaanaa waasaa: selcaa hayussa, ñamussata say. ⁵ Laakka tesohtaa keen ga dekataa yewinin atoh, daa yewinndii kakay. Tesohtaa gaawwa kipaal ndaga lak kakayfaa yewinndii daama. ⁶ Wayee daa nohaa tamee, iñcaa paleeda neewwa, ca súɓpa ndaga nílcaagaca abéeri. ⁷ Laakka tesoh tiliis taa keen ga yówée-lúp, ta paalla da. Lúpcaa yakka, onndata. ⁸ Ee laakka tesohtaa keen ga dekataa laakin dooli. Ta ɓírissa ɓon. Cii erohha iñaa le'in waas citéemée' ga tesohtaa sokseedfa, cii cidaankaah-yitniino, cii cidaankaah-kaahay.

⁹ Lëehi'ta Yéesu tikka ga an:

- Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

Iñaa tah Yéesu liiwuki buwaa hendfa
(Marka 4: 10-12; Lúkkaa 13: 18-19)

¹⁰ Tëelibeeca deeyussa ga Yéesu, ɓa meekissari an:

- Iñii tah ya fu wo''a na buwaa ga liiwuk?

¹¹ Yéesu taassaɓa an:

- Dú ɓëri e'see ki'ínoh kúmpacaa Nguuraa yii ga dfookda. Wayee ɓa, ɓa erussiika. ¹² En ki'ena, ɓaa laakin, hay kibaatdu bi ya dóoyi' sèk. Wayee ɓaa laakoo, ki'iñkaa ya ɓayda sah, hay kite'u. ¹³ Iñii yii yëri tah mi wo'i naɓa ga liiwuk: ɓa malakin ee ɓa hotoo, ɓa súkúrukin ee ɓa kelohoo, ɓa inohoo. ¹⁴ Fodaama iñaa Ísayii, seldiiga-Koohaa wo'eedfa matta gaɓa. Ya wo'ee an:

«Dú hay kikeloh dijófi' wayee dú inohanndii dara.

Dú hay kimalak dijófi' wayee dú hotanndii dara.

¹⁵ En ki'ena, heetii wii súwin ga keeñ,

ɓa lagin nofcigaba paraas,

ɓa dúugin nap,

en d'anaa hasɓa hotoo,

* 12:42 12: 42 Malkat 1 Buu' 10. * 13:1 13: 1 Waama jëgirohcaa, ɓa daanee kiyun hen ɓa en na kijëgirohaa.

nofba kelohoo,
ee helba aboo dara,
bi ba súpít kipeskiigabanaa, mi wèkí'fa.»

¹⁶ Wayee dŭ, dŭ ðèrí yewin múu': hasciigarúu hotin ee nofciigarúu kelohin! ¹⁷ Mi wo''úuka ee kayoh; yewinin bisèldíga-Kooh na ðíbo' ðíjúwí', ðaa waa seera lool kihot iñcii dŭ hotða ee hotussiica. Ba waareera kikeloh iñcii dŭ kelohða ee kelohussiica.

Iñii liiwukii sokohii waa' kiwo'da
(Marka 4: 13-20; Lúkkaa 8: 11-15)

¹⁸ Yéesu wo''a an:- Kon dŭ, súkúrukata iñii liiwukii sokohii waa' kiwo'da: ¹⁹ Buii kelohin loo Nguurii Kooh ee ínohsooda madu na seereenaa waasaa tesohtaa sokohuda: sépí'í-ga-nofaa hayaa nís Wo'eenaa soku ga keeñbada. ²⁰ Biiinoo madu na ðekataa yewinin atoh pesohpaa sokohuda: ða keloh Wo'eenii Koohaa, ða dallawa kite' na keeñ wisóosi'. ²¹ Wayee ða úsaayoo ga ndaga Wo'eenaa Kooh yíppii níil ga keeñcaagaba. Fodaama, bínaa ða en ga coonu wala ða sodalu ga kipesba ndaga Wo'eenii Koohaa, ða gaaw kígróh nawa. ²² Biiinoo ðan madu na yówée-lúpaa pesohpaa sokohuda: ða kelohin Wo'eenii Kooh, wayee halaat èldúna na kiwaa' kihèpi'kaa aaw ga alal on Wo'eenii Kooh bi wa mínoo kilim yen. ²³ Buii bíinoo tesða madu na ðekataa kakayfaa laakin dooli pesohpaa sokohuda: ða keloh Wo'eenii Koohaa, ða ínoh ínaa wa waa' kiwo'da. 'Ba límí' Kooh jeriñ, ða tum bi pesohpaa meydoh: pii towu titéemée', pii towu tidaañkaah-yitniinoo, pii towu tidaañkaah-kaahay.

Liiwukaa wo' ga loo pèegii jëmfaada

²⁴ Yéesu wo'issaba liiwuk wiliis an:

- Nguurii ga ðookða man anee: Enee bo', ya sokka pesoh pijófi' ga yoonci. ²⁵ Laakka ðaa waa'tii gari kihot hayya ga wek, lak béeb buwaa neehuunun, ya sokka pèegii-jëm ga yoon-tohoonaa, yaa paaf kotci. ²⁶ Daa tohootaa kolukee bi ta bírissa, jëmfaa ðan hannda kihotuk. ²⁷ Daa súrgacaa hotee pèegii-jëmfaa, ða ka'ta ga ha-yoonaa, ða wo''ari an: «Kiyaaakii, hanaa fu sokéerii pesoh pijófi' ga yoonfu? Kon tum na pèegii-jëmfi en ga ðuuygii?»

²⁸ Ha'-yoonaa taassaba an: «Baa waa'tii garoo kihot yèri tum ínaama.» Súrgacaa meekisussari an: «Eneenaa dí karoo dí ðoffane?» ²⁹ Ha'-yoonaa taassaba an: «Ó'óo, mi níik dŭ en na kíðof jëmfaanaa, dŭ kibaydoh tohootaa ga. ³⁰ Ísatca bi kípiik le'. Kípiik le'aa, mi hay kiwo' píkohcaa an: dewat kíðof jëmfum, dŭ pokfa dof, dŭ tékí'fa. Léehíraa dŭ ðapi'too tohootum ga dapaagoo.»

Liiwukaa wo' ga loo kowu-fúdanakaada
(Marka 4: 30-32; Lúkkaa 13: 18-19)

³¹ Yéesu wo'issaba liiwuk wiliis an:

- Nguurii ga ðookða man na kowu fúdan, kaa bo' ðeb sokkaka ga yoonci. ³² Kèrí wèñ kijutuut ga tesohii, wayee ka paalaa, kèrí wèñ kiyaaak ga tediktii línsi ga ðé'ða. Ka en kedik bi selcaa hayaa taal ga toytaa ka laakða.

Liiwukaa wo' ga loo moloŋ-kuunða
(Lúkkaa 13: 20-21)

³³ Yéesu wo'issaba liiwuk wiliis an:

- Nguurii ga ðookða man na moloŋ-kuunaa kaañohin, ðeti ðeb, tumwa ga ðuuy kanu kuun, íiswa ga bi ga daa kuuncaa béeb kaañohan.

Iñaa tah Yéesu liiwuki buwaa henda
(Marka 4: 33-34)

³⁴ Ínaama béebca Yéesu wo''aca mbooloomaa ga kiliiwuk. Ya wo'éerii na buwaa ga ínaa enndii liiwuk. ³⁵ En ðanaa, ínaa séldíga-Koohaa wo'eeda mat. Ya wo'ee an: «Mi wo'an naba ga liiwuk na liiwuk. Mi hayba kiyéegal ínaa ðaaku, ga ínaa èldúna saksee bi wati.»

Iñii liiwukii pèegii-jëmfi waa' kiwo'da

³⁶ Waa ennda ða, Yéesu tagohha na mbooloomaa, ya ðoyukka kaan. Daama, tèelbéecaagari hayussa gari, wo'ussari an:

- Léegisohðaarí liiwukaa wo' ga loo pèegii-jëmfaa ga yoonaaða. ³⁷ Yéesu taassaba an:

- Baa sok pesohpaa pijófi'paada yèri en Kowukii bii. ³⁸ Yoonaa wèri en èldúna. Pesohpaa pijófi'paa ðèri en ðuwii boku ga Nguuraa Koohða. Pèegii-jëmfaa fèri en ðuwii taam na sépí'í-ga-nofiida. ³⁹ Baa waa'tii kihot ga ha'-yoonaa ee sok pèegii-jëmfaada, yèri en Seytaani. Píikaa wèri en túki'aa èldúna, ee píkohcaa ðèri en malaakacaa Kooh.

40 Fodaa daa jëmfaa d'ofu, jafussa ga kiwiikaad'a, ëldúna túki'aa yah kiman fodaama.
 41 Ee bërinaa, Kowukii bii hay kiwos malaakacaagari ba meydoh ga Nguuriihari béeb buwii eki bimooroomba ga kitum baakaa'da na buwii meeruunun kitum iñaa joffiida.
 42 Lëehiraa ba jaffa ga kiwiikaa safara, daa kikodukoh na ki'úñoh sis yah kilaakda.
 43 Wayee buwii júwinda, hay kimelecu fodii nohii ga d'uuy Nguuraa Paamba. Baa fu laakin noh kikelohaa, súkúruka.

Liiwukaa wo' ga loo alalaa daakseed'a

44 - Nguurii ga d'ookda man anee: fodii fo' yaa hot alalaa daaku ga d'uuy yoon; ya befpawa, daakissawa. Keeñci soossa ga bi, ya ka'ta, toonneera iñaa ya laak ga alald'a tooh, ya lommba yoonama.

Liiwukaa wo' ga loo pemicaad'a

Yéesu tíkka ga an:

45 - Ee ban, Nguurii ga d'ookda man anee: fodii toonohaa raas pemi cimóri'. 46 Daa ya hotee yarak pemi wiséeri', ya ka'ta toonneera iñaa ya laak ga alald'a tooh, ya lommba yarak pemaama.

Liiwukaa wo' ga loo mbaal-jënaad'a

47 - Ee ban, Nguurii ga d'ookda man anee: fodii mbaal-jënaa weesu ga giyy, waa am heet jënaa en béeb. 48 Binaa mbaalaa liifaa, mbaalohcaa nookwa tewisaa, ba yun, tanu jëncaa: ba nëgíroh jëncaa cijófi'caa ga pañi ee ba jaf caa laakoo jeriñda. 49 Bërinaa ëldúna túki'and'a le'aa, yah kiman fodaama deñ: malaakacaa Kooh hay kihayu, ba hëgísoh buwii joffiida ga buwii júwinda. 50 Buwii joffiida, ba jafu ga kiwiikaa safara, daa kikodukoh na ki'úñoh sis yah kilaakda.

51 Iñcuma toohca leerin ga hafcumgarúune?

Tëelíbéecaa taassa an:

- Ee, leerin!

52 Yéesu tíkí'taba ga an:

- Këri tah béeb jëgíroh-waas, yaa en tëelíbéee ga Nguurii yii ga d'ookda, man na ha-kaadaa meydohi ga daakaa' alalaagari enaama ci'as na enaama cimëeñi', ya onoh.

Bu-Nasareet tookussii kigëm ga Yéesu

(Marka 6: 1-6; Lúkkaa 4: 16-30)

53 Ga waa Yéesu lëehi'ta kiwo' liiwukcaa caama, ya meyhoha daama, 54 ya ka'ta teeraa ya dëkohda', ya yaa jëgi' buwaa ga jaangu-yaawúuraa daamada. Béeb buwaa súkúrukeerida jaahli'ussa ga lool bi baa wo' an:

- Ya bewohnee hamhamii wii na kintaancii ya tumida gada? 55 Hanaa enndii kowukii daayoh-hanngii? Ati enndii Mariyaama en eeci ee Saak, Yoseef, Simon na Yúdaa enu bikëmëenjkici? 56 Ee bikëmëenjkici kibeti enussii béebba ga d'uuycuune? Iñcii ya mín cii toohca ya bewohca gada?

57 Fodaama ba eewwari bi ba gëmbii gari. Yéesu nak wo''aba an:

- Sëldiiga-Kooh waaruunun ga daa en béeb bi tessa dëkaa ya meyhoda, na mbokcaagari.

58 Yéesu tummbii kintaan ciyewin daama ndaga daa ba gëmbii garida.

14

Kaanaa Sañ-Bëtis

(Marka 6: 14-29; Lúkkaa 9: 7-9)

1 Waama, Eroot, buuraa gohaa Gëllílee kelohha iñaa wo'u ga Yéesuda. 2 Ya wo''a súrgacaagari an:

- Baa yaama, Sañ-Bëtis yëri. Ya mílis hen ga buwaa kaaninda, iñaaama yëri onndi dooli kimin kitum kintaan.

3 En ki'ënaa, Eroot yëri amlukee Sañ-Bëtis, banlukkari, lanngari ga kasu. Ee Erojaas, beti këmëenjkici Filiip, yëri tahee Eroot kitum iñaama. 4 Sañ nak wo''eeri an:

- Waas onndiiraa kibeb Erojaas ya en betifu!

5 Eroot waa'ta ki'apluk Sañ-Bëtis, wayee ya niikka mbooloomaa, ndaga ba tíkee Sañ sëldiiga-Kooh.

6 Bërii lak Eroot en na kihúmbal besaa ya limohuda. Kowukaa Erojaas kibetikaa hamma ga fikii sagaccaa. Hamaa neba Eroot lool 7 bi tahha ya waatta an iñaa oomaanaa kiimmbi béeb, ya hayyiri ki'on. 8 Oomaanaa nak, eeci digallari, ya meekissa buu' Eroot an:

† 13:54 13: 54 Teeraa ya dëkohda waa' kiwo' Nasareet. Mëdirohat na Marka 6: 1.

- Haydohdaaroo hafaa Saŋ-Bētis dii ga dook palaat*!

⁹ Keeŋaa buuraa leehha tak ga iŋaama. Wayee waa ya laasinka kiwo' ga fikii buwaa ya nakee hewaada, ee ya waatinkada, ya nakohha an wa e'sat oomaanaa. ¹⁰ Ya wossa bo' kasaa kigu'nee hafaa Saŋ. ¹¹ Hafaa Saŋ haydohussa ga palaat, wa erussa oomaanaa, yaama bayneerawa ga eeci. ¹² Waa ennda da, tēelibeecaa Saŋ-Bētis hayussa kibef faraffaagari, acsuneerafa, lēhi'ta ba ka'ta, ba wo'neera Yēesu iŋaa laakda.

Yēesu tummba kintaan ga mbúurú ciyētúus na jēn kanak

(Marka 6: 30-40; Lúkkaa 9: 10-17; Saŋ 6: 1-14)

¹³ Daa Yēesu yēegee kaanaa Saŋ-Bētis, ya kolkohha daama, ya aassa ga gaal-looci, yaa yah daa wēetin. Buwaa yēeŋgaka. Ba baa meyoh ga dēkcaa ga yahaanaada, ba taabohha na seereenaa giyyaa, baa taabukki na kot. ¹⁴ Daa Yēesu yoosukee ga gaal-loocaa, ya hotta mbooloo wiyaak, ya laakka yērmaandi gaba, ya aawwa kiwēki' dūukooli'caagaba.

¹⁵ Ga waa nohaa soossa, tēelibeecaa deeyussa gari, wo'ussari an:

- Dekatii laakoo dara ee Kooh hoowin. Íisaa buwii ba aas dēk-kawcii ba lomnee iŋaa ba ŋaman.

¹⁶ Wayee Yēesu wo''aba an:

- Calooŋa kika', eratba na kihaffúu iŋaa ba ŋaman!

¹⁷ Ba wo''ari an:

- Dí laak mbúurú ciyētúus na jēn kanak doŋ dii.

Yēesu wo''aba an:

¹⁸ - Haydohattooca gii.

¹⁹ Waa ennda da, Yēesu wo''a buwaa ba yuŋ kakay ga pēegiifaa. Ya beŋpa mbúurúcaa ciyētúuscaa na jēncaa kanakcaa, ya taaginukka dook, ya gērēmmba Kooh gaca. Lēehi'ta ya gú'sohhaca, ya e'ta tēelibeecaa ba waroh buwaa. ²⁰ Buwaa bééŋba ŋammba bi ba kappa pút, ee iŋaa tesseeda ba líifi'ta ga paŋi cidaankaah na kanak. ²¹ Buwaa ŋameeda le'in yaal bijúnni-yētúus ee beticcaa na oomaacaa kídussii ga.

Yēesu tiinnda ga dook giyyaa

(Marka 6: 45-52; Saŋ 6: 15-21)

²² Ga waa iŋaama paaffa, Yēesu dalla kituukuk tēelibeecaa ba aas ga gaal-loocaa, ba dēwirukki bakaa giyyaa hanoh gaada; hidinaa, ya ga kihafci ya tagoh na mbooloomaa.

²³ Waa ya tagohha na mbooloomaa, ya lappa dook janjagaa, ya wēetta da, yaa kiim Kooh. Wekaa laakki ya tes haŋci daama. ²⁴ Wahtaama, lak gaal-loocaa tēelibeecaa úsaayin ga duuy giyyaa. Wa mínsiséerí ki'aaw fikii ndaga dúuscaa giyyaa tapukee gawada, ee wa jaanohee na uurisaa. ²⁵ Lak leeloo wek paafin ee Kooh wíissii duum, Yēesu yaa tiin ga dook músúmaa giyyaa, yaa hay gaba. ²⁶ Daa tēelibeecaa hoteeri yaa tiin ga giyyaa, ba títta lool. Ba baa wo' an:

- Íñii jimi!

Ba niikka, ba baa fiipoh. ²⁷ Yēesu nak gaawwa naŋa kiwo' an:

- Yēgisdát fitciigarúu. 'Bii mi, kaa niikat!

²⁸ Waa ennda da, Pee' wo''ari an:

- Ha'mudii, en lak fu yēri kayoh-kayohaa, nakaaroo mi tiin ga dook músúmii, mi hay garaa.

²⁹ Yēesu wo''ari an:

- Hay!

Pee' dalla kiyosuk ga gaal-loocaa, ya yaa tiin ga dook músúmaa, yaa yah ga Yēesu.

³⁰ Wayee daa Pee' hotee doolaa uurisaa, ya niikka. Faf ya yaa muu', ya fiippa an:

- Ha'mudii, foola!

³¹ Yēesu gaawwa kilérís yah, ammbari, wo''ari an:

- Ngēmiigaraa daal dooyyii! Íñii tahhaa kilaak hel kanak ya?

³² Lēehi'ta, ba aassa ba banak ga gaal-loocaa, uurisaa dalla kituuk. ³³ Tēelibeecaa enee ga gaal-loocaada yí'ussa ga fikii Yēesu, wo'ussari an:

- Fu yēri en Kowukii Kooh kayoh-kayohda.

Yēesu wēk'ta bidúukooli' ga Genesareet

(Marka 6: 53-56)

³⁴ Waa ennda da, Yēesu na tēelibeecaagari lēehdussa kihúus giyyaa na gaal-looci, ba tee'ta ga kúlkaa Genesareet†. ³⁵ Buwaa dēk daamada inohsohussa Yēesu, ba

* **14:8** 14: 8 Erojaas waaree kihot an Saŋ-Bētis kaanin, wayee enndii kiŋam hafaa Saŋ. † **14:34** 14: 34 Kúlkaa Genesareet Dekataama newin kilínoh ee laakin dooli. Wa hanoh Kafarnawom kakay aawwa bak aasaa'-noh.

yéegalohha hayaagari ga iñaá wíil gohaama tóohda, ee ya haydohdussa bééβ buwaa dúukool gaβaβa. ³⁶ Ba βaa kíimmbi βan ya onβa βa mín kile' rek ga pawaa kúltifaagari. Fodaama, bééβ buwaa le'seera gariβa tóoh, wakussa.

15

Yéesu wo''a na Fērīsiyeencaa ga loo baahcaagaba

(Marka 7: 1-13)

¹ Waa ennda da biFērīsiyeen na bijégíroh-waas meyhussa Yéerúsaleem, hayussa ga Yéesu, meekisohussari an:

² - Iníi tah ya tēelíβeeciigaraa taabuksoo baahcii caasamuncii? Ndaga βa yah kíñamaa βa tísoo yahciigaba* fodií dii baahcii nakohkaβa.

³ Wayee Yéesu loffaβa an:

- Haa dú, iníi tah ya dú taabukoo iníi Kooh nakohda? Dú am ga baahciigarú? ⁴ En ki'ena, Kooh wo' an: «Kelohdaa paapu na eefu.» Na βan an: «Baa fu βas paapu wala eefunaa, fu jom ki'apu hen*.» ⁵ Wayee dú, dú jégíroh an βo' mínin kiwo' paamci wala eeci an: «Iníi mi jomeerúu kitoputu'ohda, mi faandinwa Kooh sarah.» ⁶ Baa tum iñaamanaa wacin ga iñaá wa'ti ga paamci wala eecida. Ee fodaama dú nís iñaá wo'eena Kooh nakohda, dú taabukka kesi baahciigarú! ⁷ Dú, dú jófjófduk ga hascii buwii. Ísayíi, sēldíiga-Koohaa, hoteerúu moos ee ya wo'ee kayoh ga waa ya wo' ga teek Kooh an:

⁸ «Buwii βii, kañii βa kañirooda eem túuwtii donj, βa ekkiíroo ga keeñβa dara dara.

⁹ Ba βay teekoo sooy,

ndaga iníi βa jégíroh ga teekiigooda meyoh ga iñaá βo' nakoh»†.

Iníi lúβdī βo' ga fíkí Koohda

(Marka 7: 14-23)

¹⁰ Waa ennda da, Yéesu βayya buwaa, wo''aba an:

- Súkú'kattoo ee dú inoh iníi yii bi jof. ¹¹ Enndii iñaá aasi ga kúuw βo' yēri tahiri kilíβ ga fíkí Kooh, wayee iñaá meyo hi ga kúuwciβa yēri tahiri kilíβ.

¹² Tēelíβeeca nak deeyussa gari wo'ussari an:

- Iníi Fērīsiyeencaa keloh fu wo' yaama, fu inohin an neβpiiba ga keeñe?

¹³ Yéesu taassaba an:

- Bééβ kedik, kaa Paamboo yii ga dookda yíppii, ka hay kidofu. ¹⁴ Ísatβa, βa bíbúumí, βaa en na kinook bíbúumí mooroomβa. Binaa búumí' nook búumí' mooroomcinaa, βa βanak bééββa βa hay kikeen ga noj.

¹⁵ Pee' wo''a Yéesu an:

- Lēegísohdaarú wo'eena fu nataal karamda.

¹⁶ Yéesu wo''a an:

- Dú βan, bi wati dú laakoo hele? ¹⁷ Dú inohoo an iñaá aas ga kúuw bééβ paafi ga look, lēehíraa wa ka' fenoo kaan? ¹⁸ Wayee iñaá mey ga kúuw βo' bééβ meyo hi ga keeñaa ee iñaama yēri tahi βo' kilíβ ga fíkí Kooh. ¹⁹ En ki'ena, halaat cibóní', kilanj kumuun βo', kidúk yaalfu wala βetifu fu faanuk na βo' yiliis, kifaanuk na βaa en bééβ, kilok, kipok kiwo', kiyah teek βo', ca meyo hi ga keeñ. ²⁰ Iníi cūma cēri lúβdī βo' ga fíkí Kooh, wayee kíñam ee fu tissii yah fodaada daa baahcaa nakohkaβa tahoo βo' kilíβ ga fíkí Kooh.

Ngēmaa βetifaa enndii yaawúu'da

(Marka 7: 24-30)

²¹ Waa ennda da Yéesu meyo hha daama, ka'ta βak dēkaa Tíi' na waa Sídonj. ²² Laakka βetifaa hay gari. βetifaama bok ga βu-Kanaa ee fa dēk gohaama. Fa faa fiip an:

- Éey Kiyaa kii, kucaasamunkii Dēwít, yērēmaaroo! Kowukaagoo kibetikaa, laak rawaa amka ee sodalinka lool!

²³ Wayee Yéesu nammbiiri sah kitaas hen. Tēelíβeecaagari deeyussa gari, kíimussari an:

- Fu βégíssinaa en na, ya yee? Ya yii taabukkuu, ya fiipi rek!

²⁴ Yéesu taassa an:

- Mi wosu ki'eem ga baalcii Kooh ga βu-Isarayeel múuyda.

* 15:2 15: 2 «Kitis yah» ga baahcaa yaawúu'caa enee fodií kisétisirik ga fíkí Kooh balaa βa ñam, wala balaa βa kíim Koohaa. † 15:4 15: 4 Malkat Eksoot 20: 12; Dēteronom 5: 16; Eksoot 21: 17; Léwítik 20: 9. † 15:9 15: 9 Ísayii 29: 13 βeestiru fodaada binsee ga kiGerek múusda.

²⁵ Wayee ßetifaa hayya, yí'a ga fikíi Yéesu, wo''ari an:

- Kiyaaakii, hay dímalaaaroo!

²⁶ Yéesu loffari an:

- Kíbeß ñamah oomaa, fu jafi' tubaaytaa, iñaama moroo.

²⁷ ßetifaa wo''ari an:

- Fu wo' kayoh, Ha'mudii. Wayee tubaaytaa mínin kíñam wúunéecaa keeni ga kanukaa ha'muncaagaba ñamohiða.

²⁸ Ga ðekataama, Yéesu wo''a ßetifaa an:

- Ngëmiigaraa yakin, fu ßetifii fii! Iñum fu waa'ða, Kooh tumðattaari. Ee kowukaagari dalla kiwak ga wahtaama.

Yéesu wëkí'ta bo' biyewin

²⁹ Waa ennda ða, Yéesu kolkohha ðekataama ka'ta seereenaa giyyaa Gélilée. Ya lappa ga ðook janjagaa daama, ya yunnga da. ³⁰ Bißo' biyewin hayussa gari, haydohdussari ßíbéedúki', ßíbuúmi', ßilafañ, ßiluub na bo' biyewin ßiliis ßaa ðúukool hen. 'Ba faanndaða kakay ga kotcaa Yéesu, ya wëkí'taba. ³¹ Béeb ßuwaa waaru'ussa ga waa ßa hot luubcaa ßaa wo', lafañcaa ßaa tuuk na kotcaagaba, ßéedúki'caa ßaa tíin dijófi', búumi'caa ßaa hot, ee béeb aawwa kindam Koohyii ßu-Isarayeel.

Yéesu ñëmí'ta bo' ßijúnni-nikiis

(Marka 8: 1-10)

³² Waa ennda ða, Yéesu ßayya téelíbéecaagari, wo''aba an:

- Mi laakin yërmaandi wiyaak ga mbooloomii, ndaga malkat, bes kaahay cee, caa wëe'taa ga an cii, ßa ßii naroo, ee diima ðej ßa laakoo iña ßa ñaman. Mi waa'tiíða kiwo' ßa ßoyuk kaanða na kiyaaß, mi sañ ßa téhli ga waas.

³³ Téelíbéecaa wo'ussari an:

- Ñamahaa yah kiképi' ßuwii ßii, ðí ßewohanwa gada, ga ðekatii wii laakoo ðaraða?

³⁴ Yéesu meekissaba an:

- Dú laak mbúurú cera ðii? 'Ba taassa an:

- Ciyitnakanak na tujéntaa yewinndii.

³⁵ Waa ennda ða, ya nakká ßuwaa ßa yun kakay. ³⁶ Ya ßeßpa mbúurúcaa ciyitnakanakcaa na jéncaa, ya gërëmma Kooh, ya weellaca, ya e'ta téelíbéecaagari, ßaama warohhaca ßuwaa. ³⁷ Baa en béeb ñamma bi kappa pút, bi tessa. Iña teseeda ßa woorkari: ennda ðaba ciyitnakanak caa líifin muut ga mbúurú na jën. ³⁸ Buwaa ñameeda enee ßo' ßijúnni-nikiis (4.000) ee ßeticaa na oomaacaa kidussii ga.

³⁹ Léehi'ta Yéesu tagohha na ßuwaa, ya aassa gaal-looci, yaa yah ßak gohaa Magadaan[‡].

16

Fërisiyeencaa na Saduseyeencaa waa' kihotu kintaan

(Marka 8: 11-13; Lúkkaa 12: 54-56)

¹ Laakka ßiFërisiyeen na ßiSaduseyeen ßaa hay ga Yéesu, kifí'ti. 'Ba meekissari ya tumi' ßa kintaanaa teewoh an ya meyoh ga Kooh.

² Yéesu loffaða an:

- Noh yah ki'aas, dú hot asamaanaa setaa, dú wo'i an: «Kuwis, Kooh hay kitam noh.»

[³ En na kím, dú hot asamaanii kúnukaa, dú wo'i an: «wati, Kooh hay kitob.» Fodaama dú mínin kimalaksukoh ðii asamaanii maðiða wayee dú mínoo kimalaksukoh íncii Kooh en na kitum ga wati.] ⁴ Buwii jamaanii wati ßíboní'bií ee oorunun Koohða, ßa waa' kihot kintaan. Wayee kintaan wáinoo tookfusannðiíða, enndii waa Sonaasaa[✧]. Léehi'ta Yéesu foñjaba daama, ya yaa yah.

Lëwíraa Fërisiyeencaa na waa Saduseyeencaa

(Marka 8: 14-21; Lúkkaa 12: 1)

⁵ Téelíbéecaa Yéesu paafussa giyyaa ßakaa hanoh gaða, ßa alukka kíbaydoh mbúurú.

⁶ Yéesu wo''aba an:

- Watukat, ee abukat ga lëwíraa Fërisiyeencaa na waa Saduseyeencaa!

⁷ Téelíbéecaa enussa kiwo' ga ðikaantiða an:

- Dii ðu baydohhii mbúurúða, kéri tah ya wo' iñaama.

⁸ Yéesu ínohha iña ßa en kiwo' ga ðikaantiða, wo''aba an:

- Iñii tah ya dú wo' ga ðikaantirú an ðii dú baydohhii mbúurúða tah. Ngëmiigaruú daal dooyii! ⁹ Helciirúu hayyii bi watine? Hanaa dú níndísukkii mbúurúcaa

[‡] 15:39 15: 39 Magadaan Ken ínohii bi wati daa gohaama enohða.

[✧] 16:4 16: 4 Kintaan Malkat 12: 41.

ciyētúuscaa warohsee buwaa bijúnni-yētúusbaada (5.000)? Pañi cera cëri dú wookee ga iñaa teseeda? ¹⁰ Haa mbúurúcaa ciyitnakanakcaa warohsee buwaa bijúnni-nikiisbaada (4.000), daba cera cëri dú wookee ga iñaa teseeda? ¹¹ Tum na dú inohoo an mi wo''iirúu mbúurú kiñam ga wii mi wo''úu an «Abukat ga lëwíiraa Fërisiyeencaa na waa Saduseyeencaa?»

¹² Fodaama, tëlíbéecaa ñaa han ki'inoh an Yéesu wo''iiba ki'abuk ga lëwíiraa tumsi ga mbúurúda, wayee ya wo'ña ki'abuk ga iñcaa Fërisiyeencaa na Saduseyeencaa jëgírohída.

Pee' wo''a an Yéesu yëri en Kiristaanii
(Marka 8: 27-30; Lúkkaa 9: 18-21)

¹³ Yéesu ka'ta bi ga bak teeraa Sesaree-Filiip*. Daama, ya meekissa tëlíbéecaagari an:

- Buwii wo'u an mi, Kowukii bii, mi yëri en ña?

¹⁴ Ba taassari an:

- Laakin buwaa wo' an fu yëri en Sañ-Bëtis. Biiinoo an fu yëri en seldúga-Kooh Ili. Biiinoobaa an fu yëri en seldúga-Kooh Yéremíi wala yiinoo ga seldúga-Koohcii.

¹⁵ Yéesu meekissaba an:

- Haa dú, dú wo' an mi yëri en ña?

¹⁶ Simoñ-Pee' taassa an:

- Fu yëri en Kiristaanii, Kowukii Koohyii en na kipesda.

¹⁷ Waa ennda da Yéesu wo''ari an:

- Fu yewinin múu' Simoñ, kowu Sañ, ndaga enndii ño'-súusúus onndaa ki'inoh iñuma, wayee Paamboo yii ga dookda yëri. ¹⁸ Ee mi, mi wo''aa man: fu yëri en Pee' -- waa' kiwo' atoh -- ee ga dook atohuma mi tawahan Jaangiigoo ga. Ee kikaan minanndiiwa kitêhdoh. ¹⁹ Mi hayyaa ki'e' tucëwítaa Nguuraa yii ga dookda: iñaa fu kokoh ga êldúna béëb, hay kikokohu ga dook; ee iñaa fu took ga êldúna béëb, hay kitooku ga dook^o.

²⁰ Lëehi'ta Yéesu dínggaba na wo'een ciyégisi', an ña hanat kiwo' ken an yëri en Kiristaanii.

Yéesu yéegalohha kikaankaagari na kimíliskaagari
(Marka 8: 31-9: 1; Lúkkaa 9: 22-27)

²¹ Kolkohha daama, Yéesu aawwa kiwo' tëlíbéecaagari fañ an:

- Mi jomin kika' Yéerúsaleem. Daama, ha'-kaancaa na sarahohcaa biyaakbaa na jëgíroh-waascaa tikúsoo mesiklaat ciyewin. Mi hay ki'apu ee besaa wukaahaywaa tikan gada, mi hay kimílis.

²² Waa ennda da, Pee' nookka Yéesu ga yahaanaa, yaa ña'ti:

- Múk Ha'mudii, iñaa Kooch tumoori!

²³ Wayee Yéesu méeñsukka, gëtta Pee' an:

- Úsaayaaroo, Seytaani! Halaatciigaraa enndii halaatcaa meyo ga Kooch wayee ca meyo ga ño'. Fu, fu waa'too kikéfit!

Kitaabuk Yéesu

²⁴ Lëehi'ta Yéesu wo''a tëlíbéecaagari an:

- Binaa ño' waa' kitaam ga fenooroonaa, ya alat hafci, ya kooruk kuraanaagari†, ya taabukko. ²⁵ En ki'ënaa, ñaa fu waa' kisom kumuunfunaa, fu hayka kiñak bi taa'. Wayee ñaa mi tahhaa kiñak kumuunfunaa, fu hayka kilaakis. ²⁶ Ee ño' enoh kilaak iñcii ga êldúna tóohda ya, binaa ya na' kiñak kipesci bi taaraa? Ati laakin iñaa ño' min nawa kilaasoh kipeskaagari? ²⁷ Kowukii bii nak hay kihay ga ndamaa Paamci, ya taam na malaakacaagari. Bëriinaa, ñaa en béëb, ya hayyi kifay iñaa ya tumda. ²⁸ Mi wo''duka ee kayoh, ño' ga buwii bii kaansoo ee ña hottii Kowukii bii hay ga Nguuraagari.

17

Ndamaa Kooch yoosukka ga Yéesu

¹ Tikka ga bes ciyitniinoo, Yéesu taammba na Pee' na Saak na Sañ këmëenji Saak, ya bayyaba, ña rek daa wéetin, ga dook janjan wiyaak. ² Daama, jëmmaagari súpítukka ga fikíiba. Fikiifaagari faa melic en fan noh, kúltiicaagari yaanaawwa ñer fodií lee'laat. ³ Ga dekatcaama, tëlíbéecaa ñaahaybaa hotussa Móyiis na Ili meyussa ga fikíiba, ña ñaa saawal na Yéesu. ⁴ Pee' dalla kiwo' Yéesu an:

* **16:13** 16: 13 Sesaree-Filiip Teeraa Filiip Eroot sakee ee wa enee ga gohaa húlúfcaa éñiri húlúwaa Yürdenfa. Wati teeraama teeku Banijas. ^o **16:19** 16: 19 Mëdírohat na 18: 18; Sañ 20: 23. [†] **16:24** 16: 24 Kikoork kuraa kéri en kitaam ga kotcaa Yéesu, ee kipari' kikaan fodaagari ndaga Hewhewii winéwi'wii.

- Ha'mudii, dii newin garuu! Fu waa'kanaa, mi yíp taal kaahay dii: wínoo wuufu, wínoo wuu Móyis ee wínoo wuu Ili.

⁵ Lak Pee' yaa lís kiwo' fodaama, laakka yaayeel wimélíci' waa hay, úullaḅa. Ee ga ḅuuy yaayeelaa, laakka koonakaa wo' an:

- Bii yii yēri en Kowukiigoo mi keeñukḁa, keeñjoo soosin gari, súkúrukatti!*

⁶ Daa tēlibēecaa kelohsee koonakaa kaama, ɓa ennda nērēm ga kakay, ɓa títta lool.

⁷ Wayee Yēesu deeyca, le''a gaḅa, wo''aḅa an:

- Kolkat, kaa títat!

⁸ Waa ennda ḁa, ɓa ɓēwí'ta haf, ɓa hotissii ken enndii Yēesu hanjinaa. ⁹ Daa ɓa enee na kiyooosuk janjagaada, Yēesu: wo''a tēlibēecaa kidīḅa an:

- Kaa ɓéestirat ken iñii ḁú hot feeñuk garúuḁa, bi ga daa Kowukii ɓii mílisan ga ɓuwaa kaaninda.

¹⁰ Lēehí'ta tēlibēecaa meekissa Yēesu an:

- Iñii tah ya jégíroh-waascii wo''u an Ili yēri dewan kihay kihay paay*?

¹¹ Yēesu taassaba an:

- Ee kayoh! Ili dewan kihay, ya hēwíraat iñaa en tóoh bi jek. ¹² Wayee mi wo''úu an Ili hayin kumēeñí' ee ɓuwii ínohsohussii, wayee ɓa tummbari iñaa neḅa. Fodaama Kowukii ɓii ɓan, ɓa yahka ḁa kitum.

¹³ Waa ennda ḁa, tēlibēecaa ɓaa han ki'ínoh an Saḅ-Bētis yēri ya wo'eēba.

Yēesu wēkí'ta oomaanaa ɓay cikeen-keen

(Marka 9: 14-29; Lúkkaa 9: 37-43)

¹⁴ Ga waa Yēesu na tēlibēecaagari yoosuku janjagaa ɓa hayya bi ga daa mbooloomaa enḁa, laakka ɓaa hay, yí''a ga fíkii Yēesu, ¹⁵ wo''ari an:

- Kiyaaakii, yērēmaa kowukiigoo, ya ɓay cikeen-keen ee mesikin gari lool. Leekleek ya keen ga kiwii wala ya keen ga músú. ¹⁶ Mi haydohinndi ga tēlibēeciigaraa wayee ɓa mĩnndiiri kiwēkí'.

¹⁷ Yēesu wo''ari an:

- Cēey, ḁú ɓuwii wati, ḁú laakoo ngēm ee ḁú tumi iñaa joffii. Mi enan narúu bi kera? Mi múuñḁanndúu bi kera? Haydohḁattoo oomaanaa gii.

¹⁸ Yēesu gétta rawaa ya meyoh ga oomaanaa. Rawaa meycā, oomaanaa dalla kiwāk.

¹⁹ Lēehí'ta, ga waa ɓa tessa hanḅaḁa, tēlibēecaa deeyussa ga Yēesu, meekisussari an:

- Iñii tah ya ḁí, ḁí mĩnndii kikaal rawaama ga oomaanaa? ²⁰ Yēesu wo''aḅa an:

- Ga dii ḁú yewinndii ngēmḁa, kēri tah. En ki'ena, mi wo''úuka ee kayoh; ɓinaa ḁú laakee ngēmaa hĩn na kowu fúḁan kijutuutaa, eneena ḁú wo' janjagii wii an Kolkohaa dii fu léeruk dúneena, wa tumka. Ee eneena dara woñoorúu. [²¹ Wayee kikiim Kooh na ki'oo' kēri ḁor mĩn kiméyi' raḅca man ḁa ga ɓo'.]

Yēesu yéegalohissa kikaanka na kimiliskaagari

(Marka 9: 30-32; Lúkkaa 9: 43b-45)

²² Wiima lak tēlibēecaa Yēesu ɓéēḅa ɓaa ga gohaa Gēlilée, Yēesu wo''aḅa an:

- Kowukii ɓii hay kitúku ga yah ɓuwii. ²³ Ba hayyi ki'ap wayee ga ɓesaa wukaahaywaa tikan gaḁa, ya hay kimilís.

Tēlibēecaa nak, keeñcaagaḅa leehha tak ga iñaa ɓa keloh yaama.

Yēesu fayya lempaa meekisohsi ga Kaanfaa Koohḁa

²⁴ Yēesu na tēlibēecaagari hayussa Kafarnawom. Daa ɓa le'ee, ɓuwaa fayuki lempaa'Kaanfaa Koohḁa, hayussa ga Pee', meekisohussari an:

- Jégírohiigarúu fayoo lempaa Kaanfii Koohe?

Pee' taassa an:

²⁵ - Ahan kay, hayaa fayin!

Lēehí'ta Pee' aassa kaanfaa, daa ya le'ee Yēesu ḁēwirukkari meekissari an:

- Ya Simon, fu ínoh ya ga iñii yii? ɓuwii ɓiida jom kifay buu'cii ga ēldúnada lempu wala juuti? ɓuwii ḁēku ga kúlkiḁanoo ɓii en sagacḁa?

²⁶ Pee' taassa an:

- Hanaa sagaccii.

Yēesu nak wo''a Pee' an:

- Kon ɓuwii ḁēku ga kúlkiḁa jomoo dara kifay. ²⁷ Wayee waa ḁu waa'tii kiyēngēl keeñcaagaḅa, karaa giyyaa fu wees yoos. Jēnaa fu dewan ki'amḁa, njeegísaa kúuwkaa: fu hay ga kihot hanja'-hēelís wínoo. ɓewaawa, fu fayḅa lempiigoo ga na wiigaraa.

* **17:5** 17: 5 Malkat 3: 17 na iñaa ɓéestíru gaḁa. * **17:10** 17: 10 Malkat Malasii 3: 23. † **17:24** 17: 24 Lempaa Kaanfaa Kooh ɓaa enin yaawúu' ɓéēḅ ee laakin tikiís tidaañkaah-kanak aawwa ḁook jomin ki'eroh ga kíiskaa, kopa' cadam fay noh-noh wínoo ga légēy.

18

Baa Yéesu wo' an yěri wěñ kiyak ga fikii Kooħda
(Marka 9: 33-37; Lúkkaa 9: 46-48)

¹ Ga wahtaama, tēlibēecaa deeyussa ga Yéesu, ƒa meekissari an:
- Bii yiida wěñ kiyak ga Nguuraa yii ga ɔookɔa?

² Yéesu ƒayya ku'ooma, tuuki'taja ga leelooba, ³ ya wo''aƒa an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; ɔú súpittii kipeskaagarúu bi ɔú man na tu'oomaanaa, ɔú aasoo ga Nguurii yii ga ɔookɔa taa'. ⁴ Baa wěñ kiyak ga Nguurii yii ga ɔookɔa yěri en ƒaa yóoskirin ƒafci bi madin na ku'oomaakii jii. ⁵ Baa fu te' ga keeƒu oomaanaa fodií yii ndaga teekiigoona, lakanaa fu te''oo mi ga kihaffoo.

Iĩcii tumlukohi ƒo' baakaa'ɔa
(Marka 9: 42-48; Lúkkaa 17: 1-2)

⁶ Yéesu tikka ga an:

- Béeƒ ƒaa fu baakaa'lukoh yiinoo ga tu'oomaatii tii ee gēmu garooƒanaa, iƒaa gēn garaaɔa wěri en fu pokɔu atoh wiyaak* ga koonakaagaraa, fu jafu ga ɔuuy giyyaa. ⁷ Massa fu ɔldúna, ndaga yewinin garaa iƒcaa eki ƒo' ga kitum baakaa'. En ki'ena, mosanndii ga kiƒak, wayee massa ƒaa iƒcaama koorohan garida!

⁸ Baa en lak yahaagaraa, wala kotaagaraa wěri tahhaa kitum baakaaraa, gúraawa fu jaf di'úsaayi'. Iƒaa gēn garaaɔa wěri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'ɔa na yah wiinoo wala kot wiinoo, loo kilaak yah kanak wala kot kanak ee fu jafu ga kiwiikaa yimoo taa'ɔa. ⁹ Baa kuhaskaagaraa tahhaa kitum baakaaraa, nísaaaja. Iƒaa gēn garaaɔa wěri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'ɔa na kuhas kiinoo loo kilaak tuhas tanak ee fu jafu ga kiwiikaa safara.

¹⁰ Kaa eewat yiinoo ga tu'oomaatii tii. En ki'ena, mi wo''úuka, malaakacaagaƒa ga ɔookɔa, ƒesaa en ƒéeƒ ƒa hiɔoh na Paamboo yii ga ɔookɔa. [¹¹ En ki'ena, Kowukii ƒii hayin ɔldúna kimúsal ƒuwii múuyɔa.]

Liiwukaa wo' ga loo baalaa múuyɔa hotukkaɔa
(Lúkkaa 15: 3-7)

Yéesu tikka ga an:

¹² - ɔú inoh ya ga iĩii yii? Binaa ƒo' laak baal ƒitéémée' ee ya múuyluk ga yiinooana, ya foƒanndii ƒidaaykaah-yitnanikiis na ƒiyitnanikiisbaa ga ɔook janjagaa ƒa niiroħuɔa, ya yee kiraasnee yaa múuyɔane? ¹³ Mi wo''úuka ee kayoh; binaa ya hottinaa, neɓlukaa ya neɓlukan ga yiinoo yaamaɔa, hay kiwěñ kiyak waa ya laakan ga ƒidaaykaah-yitnanikiis na ƒiyitnanikiisbaa múuyussiida. ¹⁴ Ee Fodaama, Paammbúu yii ga ɔookɔa waa'tii yiinoo múuy ga tu'oomaatii tii.

Binaa mbokfu kercean tooƒaa

Yéesu tikka ga an:

¹⁵ - Binaa mbokfu kercean tooƒnjaanaa, kara, fu wéet nari ɔú ƒanak ɔon, fu ƒa'ti. Binaa ya tookkaa kisúkúrukaa, lak fu laasinndi. ¹⁶ Wayee binaa ya tookkiiraa kisúkúrukaa, taabaa na ƒo' yiinoo wala ƒo' ƒanak, fu karis gari. Ndaga fodaa daa Kéyítfaa wo'ɔa, ga iƒaa en ƒéeƒ jomin kilaak ƒo' ƒanak wala ƒaahay ƒaa en seedi ga. ¹⁷ Wayee binaa ya tookkii kikeloh iƒaa ƒa wo'ɔanaa, wo'aaka ƒu-jaangaa†. Binaa ya saƒ ƒan kikeloh iƒaa ƒu-jaangaa wo'ɔanaa, abohaari fodií yiifa' wala fodií juuti‡.

Iƒaa kokohu na iƒaa tooku

¹⁸ Yéesu tikka ga an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; ƒéeƒ iƒaa ɔú kokoh ga ɔldúna, hay kikokohu ga ɔook; ee ƒéeƒ iƒaa ɔú took ga ɔldúna, hay kitooku ga ɔook ƒan*.

¹⁹ Tikissa ga, mi wo''úu an binaa ƒo' ƒanak garúu, ɔii ga ɔldúna, júwohu ga kikiim Kooħ ga iƒaa mín ki'en ƒéeƒ, Paamboo yii ga ɔookɔa hayƒari ki'on. ²⁰ En ki'ena, ɔaa ƒo' ƒanak wala ƒaahay hiɔirukoh ga teekiigoo ƒéeƒ, mi yaa ga leelooba.

Kibayaloh ga ɔikaanti ƒo' na mooroomci

²¹ Waa ennda ɔa, Pee' deeyca ga Yéesu, meekissari an:

- Ha'muɔii, mbokkoo yaa ɔékkoo kitoon, mi jommibi kibayal waas cera? Karat bi en waas ciyitnakanake?

²² Yéesu taassa Pee' an:

* 18:6 18: 6 Atohaa wiyaakwaama wěri seesohsi towu resej † 18:17 18: 17 Bu-jaangaa waa' kiwo', ɔii, mbooloomaa ƒuwaa gēmin ga Kriistaaniida. ‡ 18:17 18: 17 Yiifa' na juuti enuunun ƒuwaa setussii ndaga ƒa inohoo Kooħ ee ƒa tumi iƒaa joffii ga ƒimooroomba. ☆ 18:18 18: 18 Médirohat na Měccée 16: 19.

- Mi wo''iiraa waas ciyitnakanak doŋ sah, wayee bayalaari waas cidaaŋkaah-yitnakanak bi en waas ciyitnakanak[§].

Liwwukaa wo' ga loo sūrgaa tookkii kibayalohfa

Yéesu tikissa ga, liiwukkaŋa an:

²³ - Kéri tah Nguurii ga dookda médirohu anee: Enee buu', ya waaree sūrgacaagari kindussi alalaagari ya laakda. ²⁴ Daa ya dalee kikin, ya haydohdussa yiinoo yaa bayi'ti cadam fay bo' bijūnni-daaŋkaah ga noh-noh wiinoo. ²⁵ Baa yaama mīndii kifay iŋaa ya laaki' buuraada. Buuraa dalla kinakoh ya toonu ŋaam ya na betici na towutaagari na tooh iŋaa ya laakda. En danaa kobotkaa elidu. ²⁶ Sūrgaa dalla kiyi' kūrūk ga fikii buuraa, kiimmbari an: «Múuŋdaaroo bi ga fikii, mi hayyaa kifay tooh.»

²⁷ Buuraa laakka yērmaandi gari, múuŋi'tari kobotkaa, iissari, ya yaa yah.

²⁸ Sūrgaa meycha yaa yah. Ya hídooha na húnisci sūrga, yaa laakdeeri cadam fay bo' yiinoo ga noh-noh. Ya ŋooyya yaama ga koonaa, yaa booy, wo''ari an: «Fayaaroo iŋii fu bayi'tooda.»

²⁹ Húnismunaa yi''a kūrūk ga kotcaagari, kiimmbari an: «Múuŋdaaroo bi ga fikii, mi hayyaa kifay»; ³⁰ wayee ya saŋga. Ya nammbari kibay hen, laŋlukkari ga kasu bi ga daa yaama fayannii iŋaa ya laaki'tida. ³¹ Daa sūrga mooroomuncaagari hotsee iŋaa laakee yaama, keeŋba leehha ga tak. Ba ka'ta, ba béesti'ta buuraa tooh iŋaa hewee yaama. ³² Waa ennda da, buuraa baylukka sūrgaama, wo''ari an: «Fu sūrga yisóoti! Fu yi''ii hen ga fikiiroo, mi múuŋi'taraa kobotkaagaraa béébkane? ³³ Fu ban, fu minéerfi kilaak yērmaandi ga mooroomfu yaama fodaada mi laakee yērmaandi garaadane?».

³⁴ Keeŋaa buuraa tamma lool. Ya laŋga sūrgaa ga kasu, ya fitisohu bi ga daa ya fayan kobotkaagari bééŋka.

³⁵ Yéesu tikka ga an:

- Paamboo yii ga dookda yah narúu kitum fodaama, binaa yaa en bééŋ garúu bayallii mooroomci na keeŋaagari bééŋwanaa.

19

Yéesu wo''a ga loo kifasi'

(Marka 10: 1-12)

¹ Ga waa Yéesu léehi'ta kijégíroh iŋcaama, ya kolkohha gohaa Gélilée, ya yaa yah dēkcaa bok ga gohaa Yúudée ee hanoh húlúwaa Yúrdeŋ gaada. ² Mbooloo wiyaak taabukkari daama ee ya yaa wēki' buwaa dúukool gabaŋa.

³ Laakka Fērisiyeencaa hayu bi gari kifi'ti, ba meekissari an:

- Waasiiruu onin yaal kifasi' betici ga iŋaa ba mín kilaakoh toohe?

⁴ Yéesu meekissaba an:

- Hanaa dú jaŋngii iŋaa bídu ga Kēyítfaa Koohda: «Ga dalaaraa yii sak toohda tummbaba yaal na beti», ⁵ ee Kooh wo''a an: «Kéri tah bi yaal hay kifoŋ paamci na eeci, ya aboh na betici ee ba banak, ba en bo' yiinoo.» ⁶ Fodaama ba enissii banak, wayee ba en yiinoo. Kon bo' hanat kihégisoh iŋaa Kooh akitoŋin.

⁷ Fērisiyeencaa meekisohussari an:

- Kon iŋii tah ya Móyiis nakoh an binaa bo' yah kifoŋ beticinaa, ya onuunun kibin kēyít ya e'tija kiteewoh an sēyaa tasin?

⁸ Yéesu taassaba an:

- Móyiis onndarúu kifasi' beticiagarúu ndaga dii dú súb ga keeŋda, wayee enéeriida kudewaa. ⁹ Mi wo''úu an: «Binaa bo' kaal betici, paŋ beti yiliis ee lakanaa enndii an betifaagari dúkki hen faanukka na yaal yiliisaa, iŋaama kidúk betici, ya faanuk na beti fliis.»

¹⁰ Tēelibéecaa wo''ussari an:

- Binaa en an iŋaama yēri laak ga díkaanti yaal na betinaa, caloo kipaŋ.

¹¹ Yéesu taassaba an:

- Enndii an buwii bééŋba bēri mín ki'ínoh iŋii wo'u yii. Buwaa Kooh onbakada doŋ bēri minka. ¹² En ki'ena, laakin enaama ciyewin caa mín bo' kihoonoh kipaŋ, laakin buwaa mínsooka ga ki'oomaaba, bíinoo bo' tikbaka, bíinoo ban waarussii ndaga ba tanuk Nguuraa Kooh. Jégiruma baa fu mínwa kitookaa, tooka.

Yéesu barkeella tu'oomaataa

(Marka 10: 13-16; Lúkkaa 18: 15-17)

§ 18:22 18: 22 Kídii kidu díifa waa' kiteewoh an kibayaloh leehoo. Ken jomoo kikin daa kibayalohkaagari hín kiyewinda.

¹³ Waa ennda da, biŋo' haydohdussa Yeesu tu'ooma, ya tik yahcaagari ga dookba, ya kiimi'ba Kooh. Wayee teelibeecaa ba ŋa' buwaa. ¹⁴ Yeesu wo'aba an:

- ŋisat tu'oomaatii ta hay garoo, kaa hoonohatba ndaga Nguurii yii ga dookda wuu buwii man nabaŋa.

¹⁵ Waa ennda da ya tikkaŋa yahcaagari, leehi'ta ya kolkohha daama ya yaa yah.

Omaa-fiilaa yilēki'-alalyaa

(Marka 10: 17-31; Lúkaa 18: 18-30)

¹⁶ Laakka ŋo' yaa deey ga Yeesu meekissari an:

- Jēgīrohii, mi min ya kitum yijōfi' bi mi laas ga kipeskaa leehoo taa'da?

¹⁷ Yeesu taassari an:

- Iñii tah yah fu meekissoo ga loo yijōfi'yaa fu min kitumda? Bo' yiinoo don yeri jof. Fu waa' ki'aas ga kipeskaa leehoo taa'danaa, tumaa iñcii Waasii Móiis nakh kitumda.

¹⁸ Baa meekissa Yeesu an:

- Iñcii ciida nakohu kitum?

Yeesu taassa an:

- Kaa lan kumuun ŋo'; kaa dúk betifu wala yaalfu, fu faanuk na ŋo' yiliis; kaa lok; kaa seedi' saboh. ¹⁹ Kelohda paamfu na eefu; fu waa' mooroomfu foda daa fu waa' haffuda.

²⁰ Omaa-fiilaa wo'a Yeesu an:

- Mi tumin iñcuma toohca, iñii yiida tesso kitum?

²¹ Yeesu wo'ari an:

- Fu waa' kimētiraa, kara, fu toon iñaa fu laakda tooh, fu waroh koparaama nduulcii, fodaama fu hay kilaak alalaa leehoo taa' ga dook, leehiraa fu hay, fu taabukoo.

²² Daa ooma-fiilaa kelohee wo'eenaama, keeñci leehha tak, ya yaa yah, ndaga ya enee ba yewinin alal.

²³ Yeesu dalla kiwo' teelibeecaa an:

- Mi wo'úuka ee kayoh; ki'aaska ha'alal ga Nguurii yii ga dookda daal yooŋpii.

²⁴ Mi wo'issuu ban an, geeleem paaf ga noŋ kúuc keri wēn kiyooŋ daa ha'alal aasan ga Nguurii Kooh.

²⁵ Daa teelibeecaa kelohee wo'eenaama, ba waaru'a lool, ba wo'a an:

- Kon baanaa, bii min kimuc ba?

²⁶ Yeesu malakkaŋa, wo'aba an:

- Iñaaama wooñ ŋo' wayee wooñjii Kooh.

²⁷ Waa ennda da, Pee' dallari kiwo' an:

- Malkaa, dí, dí foñin tooh, dí taabukinndaa, kon dí yah ya kilaak?

²⁸ Yeesu taassa an:

- Mi wo'úuka ee kayoh; bēriinaa Kooh tuukiran ēldúna wiliis wi'as bi Kowukii bii yun kinguuruŋ ga ndamaagarinaa, dú bii dú bidaaŋkaah na kanakbii taabukooda, dú hay kiyun ban ga ban-buu', dú atti' niilca Isarayeel cidaaŋkaah na kanakca. ²⁹ Ee bēeb buwaa foñ kaanba, na biyaakba biyaal na biŋeti, paamba, eewba, towutaagaŋa wala yooncaagaŋa ndaga teekiigoonaa, ba hay kilaasis iñaa wēnda waas citēmée' ee ba hay kilaak kipeskaa leehoo taa'da. ³⁰ Biyewin ga buwii deŋ watida bēri mēeñjohan ee biyewin ga buwii mēeñjohda bēri dewan.

20

Liwwukaa wo' ga loo lēgēyohcaa bokussii wahtu kibewuŋa

Yeesu liiwukissa an:

¹ - Nguurii ga dookda nak mēdirohu anee: Enee ha'-kaan, ya koluka ga kima teel, ya beŋneera biŋo', ba lēgēydanndi ga yoon-biiñaagari. ² Ya júwohha naba ga ki'e'ba iñaa faysi ga noh-noh wiinooda. Lēehi'ta ya ebillaŋa yoonagari. ³ Ya meyiisa ga bak wahtu yoo'-yoo', ya hotta biŋo' billiis, ba yugu ga paanaa dēkaa, tumussii dara. ⁴ Ya wo'aba an: «dú ban, karat, dú lēgēynee ga yoon-biiñaagoo. Mi hayyúu kifay iñaa wa'.» ⁵ Baama karussa. Ha'-yoonaa meysiisa ga bak wahtu cuunoh na ban ga wahtu kigoonaluk, ya tumiisa fodaama. ⁶ Ya meysiisa lak nohaa waa soos, ya hotta biŋo' billiis daama, ga paanaa, ya mekissaŋa an: «Dú yugoh ya dii noh-noh, dú tummbii dara?» ⁷ Ba taassari an: «Ken beŋpiiri kilēgēy hen.» Ya wo'aba an: «Kon dú ban, karat, dú lēgēynee ga yoonagoo.»

⁸ Ga wahtu kiyút, ha'-yoonaa wo'a ba tuukuk lēgēyaada an: «Bayaa lēgēyohcum, fu fayba. Dalohaa ga buwum mi mēeñjoh kibebda, fu lēehiroh ga buwum mi deŋ kibebda.»

⁹ Waa ennda ɗa, lĕgĕyohcaa beɓsee lak nohaa soosinda, hayussa. Ba fayussa yaa en beeb noh-nohaagari wiinoowaa. ¹⁰ Lĕgĕyohcaa deɓsee kibewuɗa nak, daa ba hayee kifayuk, ba foonnga an ba hay kilaas iɗaa weñ. Wayee ba ban, ba fayussa yaa en beeb noh-nohaagari. ¹¹ Daa ba laasee ga, ba aawwa kiɗa iɗaama ga fikii ha'-yoonaa, ¹² ba wo''ari an: «Buwii bii mĕeñjoh kibewuɗa lĕgĕyoh wahtu wiinoo doŋ ee fu hidii'ba narii, ɗi bii ɗi kooruk coonufii lĕgĕyii na taangaayii noh-nohɗa!» ¹³ Wayee ha'-yoonaa taassa yiinoo gaba an: «Yaal, mi tooñjiiraa kat. Man ɗu juwohee ga cadam noh-noh wiinoo?» ¹⁴ Kon bewaa iɗii fu laakɗa, fu yee. Mi waa' ki'e' bii yii mĕeñjoh kibewuɗa ya hidii' naraa.

¹⁵ Mi laak alaliigoo, mi miinoo ga kitum iɗaa neɓpoone? Wala ati keeñfu mesik ga dii mi jofɗa hen?»

¹⁶ Waa ennda ɗa, Yĕesu tikka ga an:

- Fodaama, buwii mĕeñjohɗa beeri dewan, buwii deɓɗa beeri mĕeñjohan.

Waas wukaahaywaa Yĕesu yeegaloh kikaankaagari na kimiliskaagari

(Marka 10: 32-34; Lũkkaa 18: 31-34)

¹⁷ Waa ennda ɗa, Yĕesu enee ga waas Yĕerusaleem, ya na teelibeecaagari bidaaŋkaah na banakɗaa, ya bayyaba han, wo''aba an:

¹⁸ - Sũkũrukata, ɗu bii yah Yĕerusaleem ee Kowukii bii hay kitiku ga yah sarahohcaa biyaakɗaa, na jĕgĩroh-waascaa, ee ba hayyi ki'atti' kikaan, ¹⁹ ba tikki ga yah yiifa'caa*, baama ñaawalsohhi, ba tippi laawoo, leehiraa ba daayci ga kuraa. Ee ga besaa wukaahaywaa tikan gaɗa, ya hay kimilii.

Iɗaa eew towutaa Sebedee kiim Yĕesuɗa

(Marka 10: 35-45; Lũkkaa 22: 24-30)

²⁰ Waa ennda ɗa, towutaa Sebedee tanaktaa, eewɗa hayya ga Yĕesu, ya taam na oomaacaagari, ya yi''a ga fikii kikiimmbi yen.

²¹ Yĕesu meekissari an:

- Fu waa' ya?

Ya taassa an:

- ɗigaaroo an binaa fu yuŋ ga Nguuraagaraanaa, oomaciigoo bii, yii yugan ga yahfu ñaam, yiinoo ga yahfu senj.

²² Yĕesu taassaba an:

- ɗu inohoo iɗii ɗu kiimɗa. ɗu miinin ki'an kaas-coonii mi yah ki'andane?

Ba taassari an:

- ɗi miinin.

²³ Ya wo''aba an:

- En ki'ena, ɗu hay ki'an ga kaasii mi yah ki'anda, wayee en iɗaa aaw ga kiyuŋ ga yahhoo ñaam wala ga yahhoo segaa, enndii mi jomka kiwo'. Buwaa Paammboo waayuki' bakcaamada beeri yahca ki'aru.

²⁴ Daa teelibeecaa bidaaŋkaahɗaa tesɗa kelohee iɗaama, ba aylukka teelibeecaa banakɗaa bokohɗa. ²⁵ Waa ennda ɗa, Yĕesu bayyaba, wo''aba an:

- ɗu inohin an buwii en ha'-kul ga elɗunaɗa, ba teewi buwii an ba hanoh beeb dook ee ha'-doolicii tumlukohi buwii ga iɗaa neɓɓa. ²⁶ Iɗaa manda yahhiɗa kilaak ga ɗuuycuu. Wayee laak baa waa' ki'en bo' yiyaak ga ɗuuycuunaa, ya joman ki'en sũrgaruu, ²⁷ ee baa waa' garuu kikuliyyukaa, ya joman ki'en ñaammboo. ²⁸ Fodaama, kiheel sũrga tahhii Kowukii bii kihay, wayee ka hay ki'en sũrga buwii na ki'eroh kumuunci doo ya laas tumuun bo' biyewin.

Yĕesu weki'ta buumi' banak ga teeraa Yeriiko

(Marka 10: 46-52; Lũkkaa 18: 35-43)

²⁹ Daa Yĕesu na teelibeecaa meysee teeraa Yeriiko, mbooloo wiyaak taabukkari. ³⁰ Lak laakin buumi' banak baa yuŋ ga yahaa waasaa, baa sarahtuk. Daa ba kelohee an Yĕesu yeeri en na kipaaf, ba aawwa kifii an:

- Ha'mudii, kucaasamunkii Dewit yeremaarii!

³¹ Buwaa baa ña'ba doo ba dekoh, wayee ba baa weñ kifii an:

- Ha'mudii, kucaasamunkii Dewit yeremaarii!

³² Yĕesu tuukka, bayyaba, wo''aba an:

- ɗu waa' ya mi tumi'tuu?

³³ Ba taassari an:

- Ha'mudii, tumdaarii bi ɗi min kihotsis.

* 20:19 20: 19 Yiifa'cii wo'u diida, bu-Room beeri.

³⁴ Yéesu laakka yërmaandi wiyaak gaba, le''a ga tuhastaagaba. Ga saasi ba malakka, ba baa taabukki.

21

Yéesu aassa teeraa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

¹ Yéesu na téelibéecaagari hayussa bi ba deeyca teeraa Yéerúsaleem, ga yahaa dékaa Betfasee en ga bak tégélaa Óliwiyéecaada. Daama Yéesu wossa ga téelibéecaagari banak, ² ya wo''aba an:

- Karat dèk-kawum en ga fikiirúufa. Binaa dú le' danaa, dú hay kihot baam yileb yaa pokuunun, taam na cumbú', pèkísatba, dú haydohi'tooŋa. ³ Ee binaa ŋo' wo' yen ganaa, taasatti an: «*Ha'mudii laak sooli ga». Ee ga saasi ya hayyúu ki'iis dú haydohŋa.

⁴ Iñaama laakka doonaa iña seldiiga-Koohaa wo'eeda mat. Ya wo'ee an:

⁵ «Wo'at bu-teeraa Siyon an:

- Malkat, buuriigarúu yeema hayi garúu.
Ya, ya tiitarukkii ee ya lap ga baam yileb,
na ga dook cumbú', kowu baam.»

⁶ Téelibéecaa banakbaa karussa, ba tummba fodaa daa Yéesu nakeebakada. ⁷ Ba haydohha baamaa yilebyaa na cumbú'raa. Ba la'ta paltucaagaba ga dook baamcaa, Yéesu lappa ga dookkaa. ⁸ Bo' biyewin ga mbooloomaa larussa paltucaagaba ga waasaa. Buwaa biinoo baa gu' toytaa tediktaa, baa bool tuu'taa, baa la'ta ga waasaa.

⁹ Buwaa hanohee Yéesu fikii na buwaa taamsee ga fenooŋida, béebŋa baa wo' didooli' an:

- Óosaanaa!

Ndam aawat ga kucaasamunkii Dèwít!
Kooŋ barkeelat yii hay ga teekii Ha'mudiida!
Óosaanaa aaw ga dookaa-dook.

¹⁰ Daa Yéesu aasee Yéerúsaleem, tooh dékaa yèngèlukka, buwaa baa meekisoh an:

- Bii yii, ya ba?

¹¹ Mbooloomaa taassa an:

- Seldiiga-Kooŋ Yéesu yèrí, yii meyoŋ Nasareet ga gohaa Gèliléeda.

Yéesu kaalla toonohcaa ga duuy Kaanfaa Kooŋ

(Marka 11: 15-19; Lúkkaa 19: 45-48; Lúkkaa 20: 1-8)

¹² Yéesu aassa Kaanfaa Kooŋ, ya kaalla béeb buwaa enee na kitoon na buwaa enee na kilom daamada. Ya yaa búuk taabulcaa weci'oh-kopa'caa na yugaahcaa toonoh-ho'caa*.

¹³ Lèehi'ta, ya wo''aba an:

- Biduunun ga Kèyítfaa an: «Kaanndoo yah ki'en kaanfaa kiimohohsan Kooŋ», wayee dú, dú tumfa daakkaa' lok*.

¹⁴ Laakka búumí', na béedúkí'caa hay ga Yéesu ga Kaanfaa Kooŋ, ya wèki'taba.

¹⁵ Sarahohcaa biyaakbaa na jègíroh-waascaa aylukussa ga waa ba hot enaamacaa cidóoyí-waa'caa ya tumda, ee ba hotta ban oomaacaa baa fiip ga Kaanfaa Kooŋ an: «Ndam aawat ga kucaasamunkii Dèwít!»

¹⁶ Ba dalla Yéesu kiwo' an:

- Fu kelohin iñii oomaacii wo'dane?

Yéesu taassaba an:

- Ee mi keloh ga. Hanaa dú mosoo kijaŋ iñii bídu yii an: «Ga túuwttii oomaacii na tii lii'cii, fu meydohdín haffu ga yeek-kaŋ?»

¹⁷ Lèehi'ta Yéesu foñjaba daama, ya meycá teeraa, yaa yah Bétaní, ya neehneera daama bi Kooŋ wiissa.

Yéesu coñnja kedikkaa

(Marka 11: 12-14, 20-24)

¹⁸ Ga kooŋ-wiisfaa, Yéesu enee na kiboyuk teeraa ee lak ya yaawin. ¹⁹ Ya hotta bos een ga yahaa waasaa, ya ka'ta bi ga bosaa, ee ya hottii dara ga, enndii tuu'taanaa. Waa ennda da, ya wo''a kedikkaa an:

- Fu límsisoo kowu bi taa'!

Ga saasi, eena súbpa kaw.

²⁰ Daa téelibéecaa hotee iñaama, ba jaahli''a lool, ba meekissa Yéesu an:

- Tum na kedikkii súb ga saasi?

* **21:12** 21: 12 Weci'oh-kopa'caa waama, yaawúu'caa meyoŋ in haysee Yéerúsaleemda weci'see kopa'caagaba ga buwaama, doonaa ba min kilom júu' kitum sarah ga Kaanfaa Kooŋ na kifay lempaa Kaanfaa Kooŋ. * **21:13** 21: 13 Malkat ísayii 56: 7; Yéremii 7: 11.

²¹ Yéesu taassaba an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; binaa d'ú laak ngem ee d'ú laakkii hel kanak ganaa, d'ú eemoo ga kitum inii dal kedikkii kiifda don, wayee d'ú wo' sah janjagii wii an: «Kolkaa dii fu jafsunee ga giyyaa!» Inaama laak. ²² Binaa d'ú kím Kooh ee taam na ngémaa, béeb inaa d'ú meekisohaa, d'ú laakki.

Yéesu meekisohussa baa onndi doolaa ya bayda

(Marka 11: 27-33; Lúkkaa 20: 1-8)

²³ Yéesu aassa Kaanfaa Kooh, ya yaa jégíroh. Sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa d'ekaa hayussa, ba meekissari an:

- In'cii fu tumda, fu ayka gada? Bii onndaaca kitumba?

²⁴ Yéesu taassaba an:

- Mi ban, mi yahhúu kimeekis enaama yínoo don, binaa d'ú taassoo ganaa, mi wo''úu ban in'cii mi tumda ati mi ayka gada? ²⁵ Saŋ-Bétís, bii yiida woseeri kibétisi' buwaa? Kooh wala bo'-súusúus?

'Ba baa wo' ga dikaantiba an: «Binaa d'ú wo' an Kooh y'eri woseerinaa, ya hayyuu kilof an: inii tah ya d'ú g'emmii ga Saŋ? ²⁶ Ee d'ú wo' an buwii b'eri woseerinaa, d'ú jomin kiniik mbooloomii ga inaa ndaga ba tookin an Saŋ seldiiga-Kooh.»

²⁷ Ba dalla kitaas Yéesu an:

- Dí inohoo!

Yéesu loffaba an:

- Kon baanaa mi ban, mi wo' anndiirúu in'cii mi tumda ati mi ayka gada.

Liwwukaa wo' ga loo towutaa tanaktaada

Yéesu tikka ga an:

²⁸ - D'ú inoh ya ga inii yii? Enee bo', ya laakee towu tanak. Ya hayya ga yíinooyaa wo''ari an: «Kowuroo, wati, leenaa kara, fu lég'eynee ga yoon-biiñaagaruu.»

²⁹ Kowukaa taassari an: «Mi yahhii». Wayee ennda kiis, ya récukka, ya ka'ta yoon. ³⁰ Paamudaa hayya ga yukanakyaa ban, wo''ari inaa ya nakee yudewaayaada. Kowukaa kukanakkaa wo''a paamudaa an: «Ee, mi yii yah buba!» Wayee ya ka'tii.

³¹ Yéesu meekissaba an:

- Yiida ga towutaa tanaktaa tum inaa paamci waa'da?

'Ba taassa an:

- Yaa ya d'ewohda y'eri.

Yéesu dallaba kiwo' an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; juuticii na faankoh-pakaycii b'eri d'ewanndúu ki'aas ga Nguuraa Kooh. ³² En ki'ena, Saŋ hayin garúu. Ya teeβparúu waasii wijúwí' wii ee d'ú g'emmii inaa ya wo'da. Wayee juuticii na faankoh-pakaycii g'emussari. Ee ga inaa d'ú hot yaama tóoh, tahhii bi d'ú récukka, d'ú g'emmba inaa ya wo'da.

Liwwukaa wo' ga loo linoh biñcaaa bisóot' baa

(Marka 12: 1-12; Lúkkaa 20: 9-18)

Yéesu wo''a buwaa an:

³³ - S'úkúrukat, mi wo''úu liwwuk wiliis: Enee ha'-yoon, ya yíppa tedik-resen ga yoonci. Ya d'ingga yoonaa, ya acca noŋ ga yoonaa daa towu-resen'jaa seesohsan. Ya tawahha daa bo' mínan kituukoh, tím yoonaa malaki ga. L'ehi'ta ya sassa bilég'eyoh ga yoonaa, ya yaa yah kibaab. ³⁴ Ga waa wahtu kibeen yoonaa le'da, ya wossa s'urgacaagari ga lég'eyohcaa ga yoonada, ba e'ti inaa ya laak ga inaa yoonaa meydohda. ³⁵ Wayee lég'eyohcaa abussa s'urgacaa, ba feekka yii, ba appa yíinooyaa. Yaa tesda, ba tapisohhari na atoh bi kaannda. ³⁶ Ha'-yoonaa wosissa s'urga biliis, baa w'ei kiyewin baa ya d'ewee kiwosda. Wayee lég'eyohcaa tumussa buwama fodaa bu-dewaaba. ³⁷ Ha'-yoonaa m'eeñjohha kiwos kowukaagari ga lég'eyohcaa. Ya abee ga helci an: «Hanaa ba hay ki'on kowukiigoo cé'e.» ³⁸ Wayee lég'eyohcaa, daa ba hotee kowukaa ha'-kaadaa, ba wo''a ga dikaantiba an: «Yii yah kilamda yeema, d'ú apatti, d'ú beβ inii ya jomee kilamda.» ³⁹ Ba dallari ki'am, ba fassari bi meycya yoonaa, ba appari daama.

⁴⁰ Yéesu meekissa buwaa an:

- Binaa ha'-yoonaa hayaa, ya yah lég'eyohcaama na kitum?

⁴¹ Ba taassari an:

- Ha'-yoonaa hayaa, hay ki'ap lég'eyohcaa bisóoti' baa baama, ap wibóni'. L'ehíraa ya beβ yoonaa, ya e'wa bilég'eyoh biliis, baa, binaa kibeen le'aa, ba e'ti inaa yoonaa meydohanda.

⁴² Yéesu wo''aba an:

- Hanaa dŭ mosoo kijan iŋaa bĭdu ga Kĕyĭtfaa an:

«Atohaa tawahohcaa jafeeda,
atohaama enin atoh-koŋ.

Iŋaama yĕri Ha'mudii tum,
ee enin kintaan ga hasciiruu.»

⁴³ Yĕesu tĭkka ga an:

- Kĕri tah mi wo''u man: Nguurii Kooh hay kite'u ga yahhŭu, wa tiku ga yah heet wiliis, waa yahwa kilĕgĕy, meydoh jeriŋ ga. ⁴⁴ [Baa keen ga dŭok atohaamanaa hay kiweelsukoh ee baa wa keen ga dŭokcinaa, wa hayyi kinapaŋsoh].

⁴⁵ Daa Sarahohcaa biyaakbaa na Fĕrisiyeencaa kelohsee liiwukcaa Yĕesu caama, ba inohha an Yĕesu wo' naba. ⁴⁶ Ba baa heel ki'amluk Yĕesu, wayee ba niikka mbooloomaa ndaga bĕeb buwaa tookin an Yĕesu sĕldiiga-Kooh.

22

Liiwukaa wo' ga loo buwaa baysee kiŋamda

(Lŭkkaa 14: 15-24)

¹ Waa ennda da, Yĕesu liiwukissa buwaa an:

² - Nguurii ga dŭokda mĕdirohu anee: Enee buu', ya tiklukka cuunoh ga sĕycaa kowukaagari. ³ Ya wossa sŭrgacaagari kibaynee buwaa ya nakee sĕgilookfaada. Wayee baama waarussii kihay. ⁴ Buuraa wosissa sŭrga biliis ga buwaa ya nakee sĕgilookfaada an: «Wo'at buwaa an: ŋamahii tikuunun, mi apin naalcigoo na juu' biduuffi'. Tŭoh sekba, ba hayat, ba ŋam!» ⁵ Wayee buwaa naksee baama abussii faali ga bĕytohaa. Yaa en bĕeb yaa yah soolici: yii ga yoonci, yii ga toonaagari. ⁶ Baa tesda abussa sŭrgacaa buuraa, tŭrŭhirusaba, apussaba. ⁷ Buuraa kelohhaka, dalla ki'ayluk. Ya ebilla soldaa caagari ba apnee lagoh-kumuuncaa baama, ba tĕki' teeraa ba dĕkohda. ⁸ Lĕehi'ta ya wo''a sŭrgacaagari an: «ŋamahii sĕgilookfii pari'in, wayee fa joobeera buwaa nakseefada. ⁹ Kon nak karat ga mbedicii ga dĕkiida, ee baa dŭ hot bĕeb, nakatti ya hay ga sĕgilookfii.» ¹⁰ Sŭrgacaa karussa ga mbedicaa. Baa ba hotin bĕeb, ennda yijŭfi' ennda yibŭni', ba wo''ari. Ba nĕgirohhaba, bi tŭuyaa ŋamahaa tofohud'a liiffa muut na bĭbo'.

¹¹ Buuraa aassa tŭuyaa kihĕebdŭk buwaa en na kiŋamda. Ya hotta daama bo', yaa bayyii kŭlti feet. ¹² Ya meekissari an: «Yaal, tum na fu aassa dii ee fu bayyii kŭlti hew?» Wayee baa laakkii iŋaa ya wo'an. ¹³ Waa ennda da, buuraa wo''a sŭrgacaagari an: «Baa yay, baŋat yahcaagari na kotcaa, dŭ jaffi ga ŋuusaa ga foohda: daama kikodukoh na ki'ŭnoh sis yah da kilaak'».

¹⁴ Yĕesu tĭkka ga an:

- En ki'ena, buwii bayuda yewinin, wayee buwii tanuda caakkii.

Kifay lempu

(Marka 12: 13-17; Lŭkkaa 20: 20-26)

¹⁵ Waa ennda da, Fĕrisiyeencaa karussa kihotoh ga dŭuyba, kimalak daa ba tuman bi ba fi' Yĕesu ga dŭuy wo'een. ¹⁶ Lĕehi'ta, ba wossa bĭbo' ga tĕelibĕecaagaba, ba taamba na bĭbo' ban ga buwaa fa' na buu' Erootda, kimeekis Yĕesu an:

- Jĕgirohii, dŭ inohin an fu wo'i kayoh: fu jĕgiroh iŋaa Kooh nakoh kayoh-kayohda. Fu niikkii ken, ee fu malkirii bo' ga daa ya man ga hascii buwiida. ¹⁷ Kĕri tah, wo'aarii halaatfu ga iŋii yii: Waasii onohin kifay lempaa Sesaa', buuraa yiyaakyaa ga Roomdanoo, onohhii ka?

¹⁸ Wayee Yĕesu inohha nof-moroona ba na'da, ya wo''aba an:

- Dŭ bii dŭ jŭfjŭfdŭki ga fikii buwiida! Iŋii tah ya dŭ heelloo kiffi'? ¹⁹ Teewattoo hanja' wiinoo ga koparum fayohsi lempuda.

Ba haydohi'tari hanja' wiinoo.

²⁰ Yĕesu nak meekissaba an:

- Nataalii wii wuu ba na teekii en gada?

²¹ Ba taassa an:

- Cuu Sesaa', buuraa yiyaakyaa.

Daama Yĕesu wo''aba an:

- Kon erat Sesaa' iŋaa en yuu Sesaa' ee erat Kooh iŋaa en yuu Kooh.

²² Daa ba kelohee iŋaa Yĕesu loffa yaama, ba waaru''a lool, ba foŋjari da, ba baa yah.

Yéesu meekisohussa ga loo kimlískaa buwaa kaaninda

(Marka 12: 18-27; Lúkkaa 20: 27-40)

²³ Ga besaa bērii, laakka Saduseyeenċaa hayu ga Yéesu. Ba nak, ba gēm an kimlís laakoo. ²⁴ Ba meekissa Yéesu an:

- Jégírohii, Móyís wo' an: «Binaa bo' kaan ee laakkii kowu na beticinaa, kēmēenċíci jomin kilam betifaama, ya laaki' yaakci kowu ga»²⁵. ²⁵ Waama, laakee dii garí yal biyitnabanak baa bok paamun na eemun. Yaakkaa pañja beti, ya kaannda ee laakkii kowu. Ee fodaama kēmēenċímunaa lammba betifaa. ²⁶ Ennda da ga yukanakyaa, na yukaahayyaa bi ga yuyitnakanakyaa. ²⁷ Ga waa ba kaannda béebba, betifaama ban tikka ga. ²⁸ Diimada wo'aarii bēriinaa buwii mlísan ga kikaanda, betifaama yah ki'en yuuba ga biyitnabanakbaa? Ndaga yaa en béeb ga biyitnabanakbaa beweerari beti!

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Dú wo'in kimúuyúu, ndaga dú inohoo iñaa bídu ga Kéyitfaada ee dú inohoo daa doolaa Kooh hín kiyakda. ³⁰ Binaa buwaa kaanda mlísunaa, yaal pajoo ee beti pajukoo, wayee ba pesan madu na malaakacii Kooh enu ga dookda. ³¹ En iñaa aaw ga kimlískaa buwaa kaandanaa, hanaa dú mosoo kijan ga Kéyitfaa iñaa Kooh wo'eerúu an: ³² «Mi yéri en Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak, Koohyii Yakooop»³³.

Yéesu tikka ga an:

- Kooh yuu buwaa en na kipesda, enndii yuu buwaa kaanda.

³³ Béeb buwaa kelohsee iñcaa ya wo' caama, waaru'ussa ga jégírohaagari.

Iñii wēñ kiyak ga iñcii Kooh nakohda

(Marka 12: 24-34; Lúkkaa 10: 25-28)

³⁴ Daa Fērisiyeenċaa yéegee an Yéesu búlin Saduseyeenċaa, ba dalla kihídoh ga dekataama. ³⁵ Laakka jégíroh-waasaa bok gaba, ya waaree kimalaksukoh Yéesu, ya meekissari an:

³⁶ - Jégírohii, iñii yiida kuliyuk ga iñcii Waasii Móyís nakohda?

³⁷ Yéesu taassari an:

- «Fu waaran Ha'mudii, Koohyiigaraa na keeñaagaraa tooh, na kipeskaagaraa tooh, na helaagaraa toohwa.» ³⁸ Wuma wēri wēñ kiyak ee wēri kuliyuk ga iñcii Kooh nakohda. ³⁹ Ee wii wēri en wukanakwii man nawađa: «Fu waaran mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda.» ⁴⁰ Béeb Waasaa Móyís na béeb iñcaa seldiiga-Koohcaa jégírohda kú'uk ga iñcii kanakcii cii nakohuda.

Iñaa Kiristaanii jom ga buu' Dēwitda

(Marka 12: 35-37; Lúkkaa 20: 41-44)

⁴¹ Wiima lak Fērisiyeenċaa hídrúkokuunun daama, Yéesu meekissaba an:

- Dú inoh ya ga Kiristaanii? Ya kucaasamun ba?

⁴² Ba taassa an:

- Ya kucaasamun buu' Dēwit!

⁴³ Yéesu wo'aba an:

- Kon tum na Dēwit, ga waa ya líif na Helaa yisela'i'yaada, bayyari "Ha'mudii"? En ki'ena, Dēwit ga kihafci wo'in an: ⁴⁴ «Kooh, Ha'mudii wo'a Ha'mudiigoo an: "Yugohaaroo yah-ñaam bi ga daa mi tuman buwii sanngaada ditogaa' kotfu»⁴⁵. ⁴⁵ Waa Dēwit bay Kiristaanii "Ha'mudii", kon tum na bi Kiristaanii mín ki'en kucaasamun Dēwit?

⁴⁶ Laakkii gaba yíinoo yaa mίνndi kitaas wo'een wíinoo sah. Ee aboh ga besaa bērii, ken kaañssiiri kimeekisohis yen.

23

Yéesu nakoh kiwatak jégíroh-waasaa na Fērisiyeenċaa

(Marka 12: 38-39; Lúkkaa 11: 43,46; 20: 45-46)

¹ Waa ennda da, Yéesu wo''a mbooloomaa na tēlibéecaagari an:

² - Jégíroh-waascii na Fērisiyeenċii bērii tuuk ga kotcaa Móyís, kijégíroh na kiteewoh iñii nakohu kitumda. ³ Kon nak, béeb iñaa ba wo''uunaa, tumatti, dú taabukki. Wayee kaa éldúkohaŋba ga iñcii ba tumida. En ki'ena, ba wo'i hen ee ba tumoo. ⁴ Ba poki dof cibíti' [caa ken hatinoo]*, ba séfca ga yúukcii buwii ee ba ga kihafba, ba tookoo jokonba

* 22:24 22: 24 Malkat Déteronom 25: 5-6. * 22:32 22: 32 Malkat Eksoot 3: 6,15. * 22:44 22: 44 Kañcaa 110:

1. * 23:4 23: 4 Bincii ga hēlī-júbciiida hotukcii ga Kéyitcaa ciinoo deŋ kibiduda.

yëngëluk ga ki'amfohba. ⁵ Ìnaa ba tum tooh ba heeli buwii hotba. Fodaama, ðaakaa'-këyítcaa† pokkusi, kiteewoh an ba abin Koohda, ba tumica ca en ciyaa. Ee símba'caa ga kúltícaagaba, ba tumica ca en cihoo'ta. ⁶ En ga hewaa, ba waari kihanoh fíkí, ee ga ðuuy jaanguciruu, ba heeli kiyuy ga fíkí. ⁷ Ba en ga paancaanaa, ba waari kikéñdu yah kanak ee ba waari buwii bayíba «Jégírohii». ⁸ Wayee dú, kaa heelat kibayu «Jégírohii.» Dú laak jégíroh yínoo ðonj ee béebpúu, dú bimbok. ⁹ Dii ga èldúna, kaa bayat ken «Paamudii». Paamudiigarúu ya yínoo ðonj ee yèri en yii ga ðookda. ¹⁰ Ee ban kaa heelat kibayu «Ha'-kaadii». Dú laak ha'-kaan yínoo ðonj ee yèri en Kiristaanii. ¹¹ Yaa wëñ garúu kiyakda, enat súrgarúu. ¹² Béeb baa bëwí' hafcinaa, hay kiyóoskídu, ee baa yóoskí' hafcinaa, hay kibëwiru.

Yéesu hassa jégíroh-waascaa na Fërisiyeencaa
(Marka 12: 40; Lúkkaa 11: 39-42,44,52; 20: 47)

¹³ Yéesu wo''a an:

- Massa, dú jégíroh-waascii na dú Fërisiyeençii jófjófdukida! Dú bii lan halii Nguurii yii ga ðookda, dú hoonoh buwii ki'as. Dú ga kihaffúu, dú aasanndii ee dú iisanndii buwii waa' ki'aasfa ba aas. [¹⁴ Massa, dú jégíroh-waascii na dú Fërisiyeençii jófjófdukida! Dú te'in ìnaa laak ga kaan beticaa yaalcaagaba lísussiiða ee dú taabi ga na kikiim-Koohkaa inohoo kileeh, an doonaa dú tíku bíbo' bíjófí'. Kéri tah atti'aa Kooh yahhúu ki'atti'da wéri wëñan kimesik].

¹⁵ Massa, dú jégíroh-waascii na dú Fërisiyeençii jófjófdukida. Dú bii wíl daa en tooh ga ðook kakay na ðuuy giyy, kiheel kilaak luu enee tëelíbéé yínoo, yaa gëm fodii garúu. Ee dú laassi kilaakaa, dú tummbi bo' safara yaa wëñjúu kibon waas kanak.

¹⁶ Massa dú bii dú waa' kikuliyy ee dú búuminda! Dú wo' an «Binaa bo' waat ga Kaanfaa Koohaa, waatukaama taabukoori, wayee binaa ya waat ga wúruusaa en ga Kaanfaa Koohanaa, wa taabukki.» ¹⁷ Dú dofin, dú búumin. Ìnii wëñ kilaak solu ya? Wúruusaa en ga Kaanfaa Koohanao Kaanfaa Kooh tah wúruusaa kisela'da? ¹⁸ Ee ban, dú wo' an: «Binaa bo' waat ga loteelaa ga ðuuy Kaanfaa Koohanaa, waatukaama taabukoori, wayee binaa ya waat ga sarahcaa ga loteelaa ga Kaanfaa Koohanaa, wa taabukki.» ¹⁹ Búumi'cii! Ìnii wëñ kilaak solu ya: Sarahcaanoo loteelaa tah sarahaa kisela'da? ²⁰ Baa waat ga teekaa loteelaanaa, ya waatin ga loteelaa ee ya waatin ban ga tooh sarahcaa en ga ðookgaada. ²¹ Baa waat ga teekaa Kaanfaa Koohaa, ya waatin ga Kaanfaa Kooh ee ya waatin ban ga Kooh yaa ðék dada. ²² Baa waat ga teekii asamaaniinaa, ya waatin ga ban-buuraa Kooh ee ya waatin ban ga Kooh yaa yuy gada.

²³ Massa dú, jégíroh-waascii na dú, Fërisiyeençii jófjófdukida. Dú meydohdi Kooh sarah bi ga sah bakaa wudaan'kaahwaa ga iñcii linsi fodii naanaa, basaañ na saabsaañ, wayee dú saganohin iñcii jégírohu ee céri wëñ kilaak solu ga Waasii Móyíisda: ennda kijúb, kiyewin yërmaandi na kitaabuk Kooh. Ìnaama céri dú jomee kitum ee iñcaa ciinoo hanat kisaganohu. ²⁴ Dú bii dú waa' kikuliyy ee dú búuminda, dú síri capalay ee dú oni geeleem.

²⁵ Massa dú, jégíroh-waascii na dú, Fërisiyeençii jófjófdukida! Dú tísi bi ga biñçii kaascii na cii tanutii wayee ga ðuuygii dú líifi'ca na halaat kilok na halaatciigarúu cibóni'cii. ²⁶ Dú Fërisiyeençii bíbúumi'bi! Dewat kitís ðuuygii kaascii ee fodaama biñçaa hay kiset ban.

²⁷ Massa dú, jégíroh-waascii na dú, Fërisiyeençii jófjófdukida. Dú man na loycaa yaanaawdu hen. Ca morin ga foh ee lakanaa ðuuygaanaa líif na yoh bo' bíkëeni' na nopilaat. ²⁸ Fodaama buwii hoti garúu bíbo' bíjúwí' ee lakanaa ga ðuuy keeñciigarúu, dú líif na kijófjófduk na kibon.

²⁹ Massa dú, jégíroh-waascii na dú, Fërisiyeençii jófjófdukida. Dú hayyanaa, dú tawahi loycii seldíiga-Koohcii, dú móri' loycii buwii bíjúwí'bi, ³⁰ ee dú wo' an: «Dí maasohee jamaanaa bicaasammbiinaa, dí taaboo naba ga daa ba ap seldíiga-Koohcaada.» ³¹ Dú wo' ìnaamanaa, kon dú tookin an dú béri en tucaasamuntii buwaa apsee seldíiga-Koohcaada. ³² Kon nak iñcaa bicaasammbúu daleeda, ðiidohatca bi mat. ³³ Gonçii! Heet gon-saamaanci! Tum na dú halaat kirèc ga safara? ³⁴ Kéri tah, súkúrukut, mi hay garúu kiwosoh biseldíiga-Kooh, biha'-hamham na buwaa inohuunun Kéyitfi. Dú hay ki'ap bii, dú daay bíinoo ga kuraa, dú tip bíinoobaa laawoo ga jaangu-yaawúu'caagarúu, dú sodalíba teeru bi ga teeru. ³⁵ Fodaama ñífaa buwaa bíjúwí'baa apseeða hay kikipuk ga ðookkúu, aboh ga ñífaa Abeel yijúwí' yaa bi ga ñífaa Sakári kowukaa Barakii, kaa dú apee ga dikaanti ðekataa wisela'í'waa na daa sarahcaa

† 23:5 23: 5 Daakaa'-këyítcaama eni tijutuut. Ba binnda wo'eencaa meyyoh ga Këyítfaa Waasaa Móyíisaa, ba ekka ga yen, ba pokukka ga púk na ga yah-señ. * 23:23 23: 23 Malkat Léwitik 27: 30; Dëteronom 14: 22.

tĕki'sida*. ³⁶ Mi wo''úuka ee kayoh; ińaa laakee yaama hay kikipuk ga hafcii buwii jamaanii wati.

*Yĕesu hassa Yĕerúsaleem
(Marka 13: 34-35)*

³⁷ - Ēey, dŭ bu-Yĕerúsaleem, dŭ bii dŭ lagi tumuuntii sĕldiiga-Koohcii, ee dŭ tapisohi na atoh bi dŭ ap buwii Kooh wos garúuda! Waas cera cĕri mi heellúu kinĕgíroh fodaa daa pabu nĕgírohi towutaagari ga fildoo pabcaagarida, ee dŭ tookkiika? ³⁸ Kon nak, kaanfiigaruu hay da kifońu dŭń. ³⁹ En ki'ena, mi wo''úu man aboh ga diima dŭ hotsisannđiroo bi ga daa dŭ wo'an an: «Kooh barkeelat yii hay ga teekii Ha'mudiida!»

24

*Yĕesu yĕegalohha an Kaanfaa Kooh hay kibúru
(Marka 13: 1-12; Lúkkaa 21: 5-6)*

¹ Yĕesu meycya Kaanfaa Kooh, ee ga daa ya enee na kiyahda, tĕelíbĕecaagari deeyussa gari kiteebpi tawahcaa Kaanfaa Kooh ga daa ca hín kimo'da. ² Yĕesu wo''aba an:
- Man dŭ hotin ga ińciima tóohca! Mi wo''úuka ee kayoh; tesannđii dii sah atoh wíinoo waa tikiskohan na mooroomwa, tóoh hay kibú'.

*Ińcii yah kilaak balaa ĕldúna túki'aa
(Marka 13: 3-13; Lúkkaa 21: 7-19)*

³ Wiima lak Yĕesu yugin ga dook tĕgĕlaa Ólíwiyĕeaa, tĕelíbĕecaagari hayussa gari ba hańba, meekisohussari an:

- Wo'aarii, ińcuma yah kilaak kera, ee mandargii wiida yah kiteewoh kihayiskaagaraa na kitúki'kaa ĕldúna?

⁴ Yĕesu taassafa an:

- Watukat, ken hanattúu kidúk. ⁵ En ki'ena, bo' biyewin hay kihayohu teekiigoo, ba wo'i an: «Mi yĕri en Kiristaanii», ee ba hay kidúk bo' biyewin. ⁶ Dŭ hay kikeloh yĕngĕl heń, wala an heń laakin ga đekat. Leenaa kaa títat ndaga ińcaama jomin kilaak, wayee enndii an ĕldúna le'in kitúki'. ⁷ En ki'ena, kŭl hay kibewuk, keen ga dook kŭl mooroomci, ee nguu' hay kibewuk, keen ga dook nguu' mooroomci; a' hay kilaak ee kakayfii hay kiyĕngĕluk ga đekat ciyewin. ⁸ Ińcaama tóoh yah kiman na dalaaraa mesiklaatcaa ga kimatuk betida.

⁹ Fodaama fiĕo' hayyúu kitík ga yah buu', doonaa dŭ sodalu ga kipessúu, ee dŭ hay ki'apu. Heetĕii ga ĕldúnada tóohca hayyúu kisagu ndaga teekiigoo. ¹⁰ Ga jamaanaama, bo' biyewin hay kifońu ngĕmaagaĕa, ba toonohi ga dikaantiĕa ee ba sagohi. ¹¹ Hay kilaak bo' biyewin baa tikan haĕba bisĕldiiga-Kooh ee lak saboh. 'Ba hay, ba dŭk bo' biyewin. ¹² Yibóni' hay kiwĕń kisiw tah bi kiwaaroh nĕewisuk ga keeń bo' biyewin. ¹³ Wayee baa fu guu'gululuk bi ga daa tóoh leehanaa, fu yaama fu hay kimúc. ¹⁴ Hewhewii winéwi'wii wii wo' ga Nguurii Koohda hay kiyĕegalohu ga ĕldúna tóoh doonaa heetĕii béeb laasu ga. Lĕehíraa ĕldúna han kitúki'.

*Coonucca ciyaakcaa yah kilaakda
(Marka 13: 14-23; Lúkkaa 21: 20-24)*

Yĕesu tikka ga an:

¹⁵ - Binaa dŭ hot baa Dańeel, sĕldiiga-Koohaa yĕegalohĕee ee wo'u «yi'araami'yaa pooki kúlda»*, ya tuuk ga đekataa wisela'í'waa ga Kaanfaa Koohda -- ee baa fu jan ińii yinaa, ińohaaka ga!-- ¹⁶ buwaa ińaama laakan gohaa Yúudĕeda, ba nŭpat, ba yĕe dook janjanĕaa. ¹⁷ Baa ińaama laakanndi yugin ki'ikaruk ga dook taahaagarida, hanat kisek kiyooosuk kibeń yen ga đuuuy túuyeci. ¹⁸ Ee baa ińaama laakanndi yooncaada, hanat kiboyuk kaan kibeńnee kŭltifaagari. ¹⁹ Massa beticaa, bescaama laakanba na look, na baa ensan na kibĕpi'da. ²⁰ Kíimat Kooh, ati ińcaama hídohoo ga wahtu fiin wimĕeski'† wala ga bes Sabat; ²¹ ndaga meskilaatcaa dalan buwaada hay kiyak yakaa wĕe'taa ga wii, mossii kilaak ińaa manda aboh ga waa Kooh sak ĕldúnada bi wati. Ee ińaa madan da laaksisannđii bi taa'. ²² Ee binaa newĕerii Kooh ya nĕewis bescaa caamanaa, enaa ken múcoo. Wayee buwii ya tanukda tah bi ya hayca kinĕewis.

²³ Kon binaa bo' wo''úu an: «Malkat, Kiristaanii yii dii!» wala «Malkat ya yaa daa!» Kaa gĕmat. ²⁴ En ki'ena, fiĕo' hay kikoluk, ba tik haĕba Kiristaa na bisĕldiiga-Kooh

* **23:35** 23: 35 Malkat Sĕnees 4: 8; 2 Koronik 24: 20-22. * **24:15** 24: 15 Malkat Dańeel 9: 27; 11: 31; 12: 11. Kaanfaa Kooh te'see hen (Kíis 70), lĕehi'ta bu-Room na heetcaa aamuksi ga tuu'caagaĕada tumussa ga đekataama ińaa neĕba. † **24:20** 24: 20 Niin wimĕeski' fiidaama newoo kipesoh ee Yĕesu wo'wa "fiin soosoo".

ee lak saboh. Ba tumi kíntaan na enaama cidóoyi'-waa' kidúk sah, enee an mínukinaa, buwaa Kooh tanukda. ²⁵ Mi yéegallúu diimada balaa dara hewanaa.

²⁶ Kon binaa bo' wo'úu an: «Malaknat, Kiristaanaa yaa ga égi'-dúndagaa!» Kaa karat da. Wala «Malkat yeema daakukka!» Kaa gēmat. ²⁷ En ki'ena, fodaamelic eni mareet aboh meyya'-noh bi ga aasaa'-nohda, fodaama kihaykii Kowukii bii yahda kiman. ²⁸ Daa mídi enoh, suulcaa hídohsan da.

Kowukii bii hay kihayis

(Marka 13: 24-27; Lúkkaa 21: 25-28)

²⁹ - Coonucaa ga bescaamada paafaa, nohii dal kińúusi', níidii íis kilee', ee olcii hay kid'éegískoh dook-Kooh ca keen ee ińcaa en ga asamaanda tooh hícukoh. ³⁰ Fodaama, mandargaa Kowukii bii hay kihotuk ga asamaan, ee béeb heetcii ga éldúnaa kodukohi; ba hay kihot Kowukii bii ga dúuy yaayelcii, ka yoosuki, taam na dooli na ndam wiyaak. ³¹ Mbiiwaa wiyaakwaah hay kitípu, Kowukii bii wos malaakacaagari ba hídíroh buwaagari ya tanuk ee enu ga topaa'cii éldúna cinikiisciida.

Jagaa tediktaa teewohda

(Marka 13: 28-31; Lúkkaa 21: 29-32)

³² - Malkat íńii een jégi'túu ga ińaamada. Binaa toytaa kedikkaa ne' kine' bi, ee tuu'taa dal kitapísaa, dú inoh an lah deeyin. ³³ Fodaama ban, binaa dú hot ińcaama toohaa, ínohat an Kowukii bii deeyin, ya le'in halii. ³⁴ Mi wo'úuka ee kayoh; bi buwii wati kaanu béebánaa, ińcaama tooh hay kilaak. ³⁵ Asamaanii na kakayfii hay kifaay wayee wo'eenndoo faayoo múk.

Paamudii doj inoh besaa éldúna leehanda

³⁶ - En loo ińaa aaw ga besaa wala wahtaa ińaama laakohanda, ken ínohoowa. Enndii malaakacaa ga asamaanda, ee enndii sah Kowukii. Paamudii doj inohwa. ³⁷ Ińaa laakee ga jamaanaa Noweeda hay kilaakis fodaama ga hayii Kowukii bii. ³⁸ Ndaga balaa músúmaa miyewinmaa Kooh towee, ma úulla buwaa ga jamaanaa Noweeda, buwaa enee ga kińam na ki'an, ba pajohi, ba onohi towutaagaba kipań bi ga besaa Nowee aas gaalaa wiyaakwaada. ³⁹ Buwaa, helba mossii ga kika' bi ga daa Kooh towoh músúmaa miyewinmaa úulee buwaada, ma bayyaba béebba. Fodaama ban hayii Kowukii bii yahda kiman. ⁴⁰ Le' bérinaa, yaal banak baa enu ga yooncaa, yínoo hay kibewu, yínooyaa fońu.

⁴¹ Beti banak baa en na ki'o' ga oraaraa, yínoo hay kibewu, yínooyaa fońu.

⁴² Kon kaa neehat, ndaga dú inohoo besaa Ha'mudiagarúu yah kihayda. ⁴³ Ínohat íńii yii bi jof: binaa Ha'-kaan ínohee wahtaa lok yah kihay kaanci ga wekdánaa, eneenaa ya neehoo, ya íis kaanci fa pooku. ⁴⁴ Kéri tah, dú ban, waayukat, ndaga Kowukii bii hayan ga wahtaa dú fooganndii.

Liiwukaa wo' ga loo súrgacaa banakbaada

(Lúkkaa 12: 41-48)

Yéesu tikka ga an:

⁴⁵ - Kon bii yiida en súrgaa tookdín ha'-kaanci ee ya náañin? Yéri en yaa ha'-kaanci tikan ga fikii súrgacaagari, doo ya e'ba yaa en béeb ińaa ya jom kińamda binaa wahtaa le'aa. ⁴⁶ Ya yewinin múu', súrgaama, binaa ha'-kaadaagari boyuk, laakki ga légéyaamanaa. ⁴⁷ Mi wo'úuka ee kayoh; ha'-kaanci hayii kitik ga dook ińcaa ya laakda tooh. ⁴⁸ Wayee binaa súrgaa yibóni'yaama wo' ga helaagari an: «Ha'-kaanndoo kolukkii kihay», ⁴⁹ bi tah, ya en ga kifeek bimooroomci súrga, ya en ga kińam na kilaal rek na anoh-anohcaanaa, ⁵⁰ ha'-kaadaa súrgaama hay kihay ga besaa ya fooganndii na wahtaa ya ínohanndii. ⁵¹ Ha'-kaadaa hayii kifeek doo' ciméeski', ya wa'ti ińaa sek buwaa jófjófdukida, daa kikodukoh na ki'únoh síis yah kilaakda.

25

Liiwukaa wo' ga loo oomaa-jowucaa bidaańkaahbaada

Yéesu liiwukissa buwaa an:

¹ - Kon Nguurii Kooh ga dookda yah kimédiruho anee: enee oomaa-jowu bidaańkaah, ba beńpa lampucaagaba, ba ka'ta kitéebiluknee ha'-kílookkaa. ² Ga oomaa-jowucaama, biyétuusbaa enussa bíbo' bílohóyi'-hel, biyétuusbaa tesda enussa bílėeki'-hel. ³ Baa lohoyin helda bewussa lampucaagaba ee ba halaattii kibaydoh dúuleen*. ⁴ Wayee baa

* 25:3 25: 3 Waama, buwaa sooree dúuleen ga lampucaagaba, kitaaluk.

laakin helda sorussa dúuleen ga bíteel, ɓa ɓaydohha na lampucaagaba. ⁵ Ha'-kílookkaa hēewi'ta kihay, faf béebɓa ɓa pēni'ukka, ɓa aawwa kineeh.

⁶ Ga leeloo wek, laakka koonaaakaa kelohuk didóolí' an: «Ha'-kílookkii hayin, meyat dú tēebilukki!» ⁷ Béeb oomaa-jowucaama dalla kiyúuduku, ɓa ɓaa waayuk lampucaagaba. ⁸ Oomaa-jowuca ɓilóhóyí'-helɓaa wo'ussa ɓilēeki'-helɓaa an: «Lampuciigarú cii yím, onattí ga dúleeniigarú.» ⁹ Bilēeki'-helɓaa taasussaba an: «Ó'oo, mínukoo; iníi dí ɓayda dooyoorii narúu. Namat kika' ga toonohaa, dú lomi'nee haffúu.» ¹⁰ ɓaama nak karussa kilomnee dúuleen, ha'-kílookkaa hayohɓaɓa fenoo. Oomaa-jowuca pari'eeda taabussa na ha'-kílookkaa, ɓa aassa túuyaa cuunín sēgílookfaa tofohuda, halaa lagussa. ¹¹ Ennda kiis, oomaa-jowuca ɓiinoobaa le'ussa, ɓa ɓaa béytoh an: «Kiyaakii, kiyaakii, lēgísfaarii!» ¹² Wayee ha'-kílookkaa taassaba an: «Mí wo''úuka ee kayoh; mi ínohoorú!»

¹³ Yéesu tíkka ga an:

- Kon kaa neehat, ndaga dú ínohoo besaa ee dú ínohoo wahtaa Kowukii ɓii hayanda.

Liiwukaa wo' ga loo sūrgacaa baahayɓa foñdusee kopa'da

Yéesu liiwukissa an:

¹⁴ - Ee ɓan Nguurii Kooɓ yah kimédírohu na ɓo', yaa enee na kiyah kibaab. Ya ɓayya sūrgacaagari, ya díŋkaandaba alalaagari, ¹⁵ yaa en béeb ínaa ya hatinda: yíinoo ya e'tari hanja'-wúruus ciyétúus; yaa tik gaɗa, kanak; yukaahayyaa, wíinoo. Ya yaa yah kibaab.

¹⁶ Yaa e'see hanja'-wúruuscaa ciyétúuscaada dalla kika', lēgēyya ga koparaa bi ya laakka hanja'-wúruus ciyétúus ciliis. ¹⁷ Yaa e'see kanakcaada, ka'ta, tummba fodaama ya laakka kanak ciliis. ¹⁸ Wayee yaa e'see hanja' wíinoo donɗa, ka'ta acca non ga kakay ɗaakka koparaa ha'-kaanci ga. ¹⁹ Tikka ga ínaa maañ, ha'-kaadaa sūrgacaa meyoɓha kibaab. Ya ɓaylukkaba ki'ínoh yaa en béeb ínaa ya tum ga koparaada. ²⁰ Sūrgaa e'see hanja'-wúruuscaa ciyétúuscaada hayya, deeyca, meydohha hanja'-wúruus ciyétúus ciliis, wo''a an: «Kiyaakii, fu ereeroo hanja'-wúruus ciyétúus. Mi lēgēyya ga. Uuna, ciyétúus ciliis cee.» ²¹ Ha'-kaadaagari wo''ari an: «Waw guureway, fu sūrga yijófi' ee fu go'. Fu enin go' ga ínaa yewinndii, mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga yiyewin. Hay fu bok kineɓluk na ha'-kaanfu.» ²² Sūrgaa e'see hanja'-wúruus kanakɗa hayya, deeyca meydohha kanak ciliis, wo''a an: «Kiyaakii, fu ereeroo hanja'-wúruus kanak. Mi lēgēyya ga. Uuna, kanak ciliis cee.» ²³ Ha'-kaadaagari wo''ari an: «Waw guureway fu sūrga yijófi' ee fu go'. Fu enin go' ga ínaa yewinndii, mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga yiyewin. Hay fu bok kineɓluk na ha'-kaanfu.» ²⁴ Lēehi'ta sūrgaa e'see hanja'-wúruus wíinoo donɗa hayya, deeyca wo''a an: «Kiyaakii, mi ínoheera an fu ɓo' yisúwí' ga keeñ: fu piiki daa fu sokkii ee fu nēgírohi daa fu faa'tii. ²⁵ Mi níikee hen, kéri tah mi acca ga kakay mi ɗaakka kopariigaraa ga. Uuna, fu laasin yenu.» ²⁶ Ha'-kaanci taassari an: «Fu sūrga yibóni' ee fu sagoh-coonu. Fu ínoheera an mi piiki daa mi sokkii ee mi nēgírohi daa mi faa'tii. ²⁷ Fu jomee kiwútíroh hēelísiigoo hen. Eneenaa mi hayaa, mi laaswa na ínaa wa límda.» ²⁸ Ha'-kaadaa wo''a sūrgacaagari an: «Diima, te'at hanja'-wúruusumgari dú e'wa yum ɓay cidaanɗaahɗa. ²⁹ En ki'enna, ɓaa laakin hay kibaatɗu bi ya dooyi' sēk, wayee ɓaa laakoo, ki'ínkaa ya ɓayda sah hay kite'u. ³⁰ Sūrguma laakoo jeriɗda jafatti ga fooh, ga nūsaa, daa kikodukoh na ki'únoh sis yah kilaakɗa.»

Att'aa mēēñjohɗa

Yéesu tíkka ga an:

³¹ - Bēriinaa Kowukii ɓii taaban na malaakacaagari béebɓa, ya hay ga ɗuuy ndamaagarinaa, ya hay kiyuñ ga ɓan-buuraagari. ³² Béeb heetcii hay kihídírukohu ga fiikiici. Lēehíraa, ya hēgísoh ɓuwii kom kanak fodaad daa níroho hēgísohi baal na pe'da. ³³ ɓuwii júwinda, ya hanohi'ɓa yah-ñaabaagari ee ɓii júwussiiɗa ya hanohi'ɓa yah-segaagari. ³⁴ Fodaama, Buuraa hay kiwo' ɓuwaah hanohhi yah-ñaamɗa an: «Dú ɓii Paammboo barkeelinda, hayat dú beb iníi dú jom kilom ga nguurii waayukɗuseerúu ga ínaa éldúna saksee bi watiɗa. ³⁵ Mi yaaweera, dú onndaroo mi ñammba. Mi pileera, dú onndaroo mi annda. Mi eneera sagac, dú ɗapparoo. ³⁶ Mi teseeda dúñ, dú ekkaroo kúlti. Mi dúukooleera, dú hayyaroo kihaltuk. Mi lanseera ga kasu, dú hayyaroo kiwaak.» ³⁷ Fodaama ɓuwaah ɓijúwí'ɓaa hayyi kitaas an: «*Ha'mudii, dí hoteeraa kera lak fu yaawin, dí onndaraa fu ñam? Dí hoteeraa kera lak fu plin, dí onndaraa fu an? ³⁸ Dí hoteeraa kera lak fu sagac, dí ɗapparaa? Dí hoteeraa kera lak fu tesin dúñ, dí ekkaraa kúlti? ³⁹ Dí hoteeraa kera lak fu dúukoolin wala fu laguunun ga kasu, dí hayyaraa kiwaak?» ⁴⁰ Buuraa hayɓa kitaas an: «Mí wo''úuka ee kayoh; kotaa en béeb, waa dú moseera kidímal yíinoo ga ɓuwiiigoo ɓii wēñ kijutuutɗa, mi yéri dú tumɗeeka.»

⁴¹ Lèehíraa Buuraa hay kiwo' buwaa hanohhi yah-senja an: «Úsaayattoo, dú bii Koooh cojinda. Aawat kiwiikaa yímoo taa' fetdusee Seytaani ya na malaakacaagarida! ⁴² Mi yaaweera ee dú onndiiroo mi ñam. Mi píleera ee dú onndiiroo mi an. ⁴³ Mi eneera sagac ee dú dappiiroo. Mi teseeda dúñ ee dú ekkiiroo kúlti. Mi dúukooleera, mi lanseera ga kasu ee dú haltukkiiroo.» ⁴⁴ Baama ñan, hayyi kitaas an: «Ha'mudii, dí hoteera kera lak fu yaawin wala lak fu pilin, wala lak fu sagac, wala lak fu tesda dúñ, wala lak fu dúukoolin, wala lak fu laguunun ga kasu ee dí dímalliiraa?» ⁴⁵ Buuraa hayba kitaas an: «Mi wo''úuka ee kayoh; kotaa en béeb, waa dú sageera kidímal yínoo ga ñuwii bii wéñ kijutuutda, mi yéři dú sanjeeka kitumi' ñan.» ⁴⁶ Fodaama, buwaa baama hay kibayu ga ngee'caa leehoo taa'da, ee buwaa júwinda bayu ga kipeskaa leehoo taa'da.

26

Sarahohcaa na jégíroh-waascaa pokohussa Yéesu nof

(Marka 14: 1-2; Lúkkaa 22: 1-2; Sañ 11: 45-53)

¹ Ga waa Yéesu lèehi'ta kiwo' iñcaa ya waaree buwaa kelohda, ya wo''a tēelíbēecaagari an:

² - Dú inohin an tes ga bes kanak feetii Paakii le', ee Kowukii bii hay kitiku ga yah ñuwii sagoh narida, ka daayu ga kuraa.

³ Wiima lak Sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa yaawúu'caa hídrúkóhuunun ga kaan Kayif, ha'-kaadaa sarahohcaa biyaakbaa, ⁴ ña júwohha ga ki'am Yéesu ndan, ee ken yeégo, ña aplukki. ⁵ Ba wo''a nak an:

- Du hanatka kitum ga besaa feetaa, enndiikanaa iñama hay kihaydoh coow wiyaaq ga duuy ñuwii.

Laakka betifaa íf la'koleñ ga hafaa Yéesu

(Marka 14: 3-9; Sañ 12: 1-8)

⁶ Daa Yéesu enee ga dēkaa Bétanii ga kaan Simon yaa gaana'eeda, ⁷ laakka betifaa hay gari, ñay kujúlúnkaa hēwrohu atohaa wo'u Albataa* ee ja lífin na la'koleñ wiséeri'. Betifaa íffa la'koleñaa ga hafaa Yéesu, lak yaama yaa ñam. ⁸ Daa tēelíbēecaa hotee iñama, ña aylukka, ña ñaa wo' an:

- Kiyasohkuma jeriñ ya? ⁹ Bo' míneerawa moos kitoon kopa' wiyewin, wa dímalohu nduulcii!

¹⁰ Yéesu inohha iñaa ña wo'da, ya wo''aba an:

- Dú sodaloh betifii ya? Iñii ya tumi'tooda jekin. ¹¹ Nduulcii, dú bii naña besaa en béeb*, wayee mi, mi yahhii narúu ki'en dii besaa en béeb. ¹² Betifii leef la'koleñ ga faanfigoonaa, ya tumka kiwaayuk loyaagoo'. ¹³ Mi wo''úuka ee kayoh; ga daa Hewhewii winéwi'wii wii mín kiyéegalohu ga éldúna tooh, iñii betifii fii tumda hay kibéestíru, ee buwaa hayyika kiníindisukoh.

Yúdaa tookka kitoon Yéesu

¹⁴ Waa ennda da, yínoo ga bidaañkaah na ñanakbaa, ee ya teeku Yúdaa Iskariyot, ka'ta ga sarahohcaa biyaakbaa, ¹⁵ ya wo''aba an:

- Mi tik Yéesu ga yahhúunaa dú fayannoo hin na? Sarahohcaa biyaakbaa kídussa hanja'-hēelís cidaañkaah-kaahay†, ña e'tari. ¹⁶ Iñaa aboh ga wahtaama, Yúdaa yaa heel besaa ya jekelukan bi ya mín kitik Yéesu ga yahña.

Yéesu ñammba cuunínfaa Paakaa na tēelíbēecaagari

(Marka 14: 12-21; Lúkkaa 22: 7-14,21-23; Sañ 13: 21-30)

¹⁷ Ga besaa dēb ga feetaa ñamsi mbúurúcaa laakoo léwii'da, tēelíbēecaa Yéesu hayussa, ña meekissari an:

- Fu waa' gada dí waayukfíneeraa ñamahii Paakii?

¹⁸ Yéesu taassaba an:

- Karat teeraa ga díw, dú wo''i an: «Jégírohii wo' an: “Wahtiigoo le'in ee mi yah kipaakoh§ kaanfu, mi na tēelíbēeciigoo”.» ¹⁹ Tēelíbēecaa tumussa iñaa Yéesu nakeebada, ña waayukka Paakaa. ²⁰ Ga noh-soosaa, Yéesu yunnga kiñam na tēelíbēecaagari bidaañkaah na ñanakbaa. ²¹ Lak ña ñam, ya wo''aba an:

* **26:7** 26: 7 Albataa' atoh wiséeri' waa buwaa bewee kihéwíroh kaas, tataa na ciliis. Wa newin kilégéyoh.

† **26:11** 26: 11 Malkat Déteronom 15: 11. † **26:12** 26: 12 Waama yaawúu'caa baahkohseera kileef faraaftaa buwaa kaaninda na enaama ci'eñlaa doo ca mín kimaafi ga daa ca acuda ee ca yasukohoo. ‡ **26:15** 26: 15 Hanja'-hēelís cidaañkaah-kaahay féri en cadamfaa Yúdaa toonee Yéesuda ee enin koparaa yewinndii dara. Ñamcaa waama faysee iñaa hinda ga ñiin. § **26:18** 26: 18 Paakaama wéri en feetaa yaawúu'caa tumee ga waama mandarga meyaagaba ga kúlkaa Esiptida.

- Mi wo''úuka ee kayoh; yíinoo garúu hayyoo kitoon*.

²² Tēelíbēecaa, keeñba leehha ga tak, ba baa meekissi yíinoo yíinoo an:

- Ha'mudii, mi yērīne?

²³ Yēesu taassa an:

- Yii bok naroo ki'ek yah ga kankiida, yēri yahhoo kitoon. ²⁴ Kowukii bii kii ga waas kikaan fodaa daa Kēyítfaa wo'ka garida, wayee massa baa yaama yah kitoon Kowukii biida. Baama limséerinaa, iñaama génee gari.

²⁵ Yúdaa, yii toon Yēesuda meekissari an:

- Jégírohii, mi yērīne?

Yēesu taassari an:

- Fu wo'inka!

Cuuníinfaa fisela'i'faa Yēesu ñam na apotaa'caagarida
(Marka 14: 22-26; Lúkkaa 22: 15-20; 1 Korenti 11: 23-25)

²⁶ Yēesu beɓpa mbúurú lak ba baa ñam, ya gērēmmba Kooh, lēehi'ta ya weellawa, e'tawa tēelíbēecaa, wo'aba an:

- Bewat dú ñam, iñii yii faanfigoo fēri!

²⁷ Lēehi'ta ya beɓpa kaas-biñ, ya gērēmmba Kooh, lēehi'ta ya e'tawa tēelíbēecaa, wo'aba an:

- Anat ga dú bééɓpúu, ²⁸ ndaga iñii yii ñifiigoo wēri, ñifii pok kifiliimunkiigarúu na Koohda*, ee wa aamdu bo' biyewin doonaa ba bayalu baakaa'caagaɓa.

²⁹ Mi wo''úuka, aboh ga wati, mi ansisoo anahii wii meyoh ga kedik-biñda bi ga besaa mi anan narúu biiñaa wi'aswaa ga Nguuraa Paammbooda.

³⁰ Waa ennda da, ba yeekka yeek-Kañcaa*, lēehi'ta ba ka'ta tégēlaa Ólíwiyéecaa.

Yēesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk
(Marka 14: 27-31; Lúkkaa 22: 31-34; Saɗ 13: 36-38)

³¹ Waa ennda da, Yēesu wo''a tēelíbēecaagari an:

- Ga wekii wati, bééɓpúu dú hay kinúpu foñjoo. En ki'ena, bíduunun ga Kēyítfaa an: «Mi hay ki'ap niirohaa, ee baalcaa yopaa hay kitasaarukohu.»

³² Yēesu tikka ga an:

- Wayee binaa mi mílísaa, mi hayyúu kidēwírúk Gélílee.

³³ Pee' dallari kiwo' an:

- Luu enee an buwii tesda tóoh hay kinúpu foñussa, mi, mi núpoo mi foñjaa.

³⁴ Yēesu taassari an:

- Mi wo''aaka ee kayoh, ga wekii wati dorj sah, bi siik-pabu kooda, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.

³⁵ Wayee Pee' wo''ari an:

- Mi taasukoora múk, luu enee an mi joman kikaan naraa.

Tēelíbēecaa bééɓba dalla kiwo' fodaama.

Yēesu kiiimba Paamci ga Getsemanee
(Marka 14: 32-42; Lúkkaa 22: 39-46)

³⁶ Wa ennda da, Yēesu na tēelíbēecaagari karussa dekataa wo'u Getsemanee†, ya wo''a tēelíbēecaagari an:

- Yugat dii, mi paaf fikii kikiim Kooh.

³⁷ Ya bayya Pee' na towutaa Sebedee tanaktaa, ba taam nari. Keeñci dalla kileeh, ya yēcírukka fiw. ³⁸ Ya dallaɓa kiwo' an:

- Keeñjoo leehin bi mi yii kaanan. Tesat dii naroo ee kaa neehat.

³⁹ Ya ka'ta bi ga fikii, ya yi''a, yíppa púk kakay, yaa kiim Kooh an: «Buba, en lak mínukinaa, úsaaydaa kaas-coonii wii garoo. Wayee hanat ki'en fodaa daa mi waa'da wayee enat fodaa daa fu waa'da.»

⁴⁰ Ya sooffa ga tēelíbēecaa baahayɓa, ya laakkaɓa baa neeh, ya wo''a Pee' an:

- Kon dú mínndii kiwiisoh luu enee sah wahtu wiinoo, waa dú yugan naroonne? ⁴¹ Kaa neehat ee kiimat Kooh doonaa dú keenoo ga fíraa Seytaani. 'Bo' daal, keeñaa waarin wayee faanfaa tookkii.

⁴² Ya úsaaysiɓa kotaa kukanakkaa, ya yaa kiim Kooh anee: «Buba, en lak kaas-coonii wii mínoo kipaaf, ee an mi jomwa ki'an henaar, kon iñaana fu waa'da laakat.»

* 26:21 26: 21 Malkat Kañcaa 41: 10. * 26:28 26: 28 Malkat Eksoot 24: 8; Yéremii 31: 31-34. * 26:30 26: 30 Kañcaa 115-118 céri daanee kiyeeke binaa cuuníinfaa tumsi ga Paakda leeh kiñamunaa. † 26:36 26: 36 Getsemanee waa' kiwo' ga ki'Arameyee «dipooyaa' dúuleen».

⁴³ Ya sooffisa gaba, ya laakkaba baa neeh ndaga lak hascaagaba abin pëni. ⁴⁴ Ya foñissaba daama, ya úsaayissa daa karam, ee kotaa kukaahaykaama, ya yaa kíim na wo'eenca caca. ⁴⁵ Waa ennda da, ya sooffisa ga téelíbéecaa, ya wo'aba an:

- Dú bii lís kineeh na ki'íikaruke? Wahtii le'in kimma, Kowukii bii kii yah kitiku ga yah tumoh-baakaa'cii. ⁴⁶ Kolkat, dú yee! Malkat yii yahhoo kitoonda yii deey.

Yéesu abussa

(Marka 14: 43-50; Lúikkaa 22: 47-53; Saŋ 18: 3-12)

⁴⁷ Lak Yéesu yaa lís kiwo', Yúdaa Iskariyot yaa bok ga téelíbéecaa bidaañkaah na banakbaada dalla kile'. Laakka bo' biyewin baa taam nari, bayuunun kalab, na doo'. Sarahocaa biyaakbaa na yaakcaa yaawúu'caa bēri woseeba.

⁴⁸ Yii on Yéesu biñda eree buwaa lédi' an: «Baa mi yah kifuunda yēri ya, abatti.»
⁴⁹ Daa Yúdaa le'ee, ya dalla kideey ga Yéesu wo'ari an:

- Hóowira Ha'mudii! Ya dalla kifuun Yéesu.

⁵⁰ Yéesu loffari an:

- Fiilii! Inii haydohhaada tumaari.

Waa ennda da, buwaa taam na Yúdaada deeyussa, tikussa yah ga Yéesu, abussari. ⁵¹ Ga dekaatama, ga buwaa taabee na Yéesuda, yínoo dalla kidol kalabfaagari, tippafa súrgaa ha'-kaadaa sarahocaa biyaakbaa, baydohha nofaa. ⁵² Wayee Yéesu wo'ari an:

- Íkaa kalabfiigaraa ga huuwii, ndaga baa fu dēk ga kibewi' bo' kalab béeb kalab apanndaa. ⁵³ Hanaa fu inohoo an mi mínin kikiim Paammboo dimal ee ga saasi ya wosohhoo malaakacaa wēñ bijúnni-daanjkaah-kanak (20.000)[‡], ba heñohi'toone? ⁵⁴ Wayee baanaa iñaa bídu ga Kéyitfaada tuman na bi wa mat? En ki'ena, fa wo'in an tooh jomda kilaakoh.

⁵⁵ Waa ennda da, Yéesu wo'a mbooloomaa an:

- Mateera ga dú hayyoo ki'am, dú taam na kalabcii na doo'cii, man na buwaa dawuk tumoh-kofeele? Mi enee ga Kaanfaa Kooh besaa en béeb, mi jēgrihi ee dú mossiiroo ki'am. ⁵⁶ Wayee inii yii béeb laakin doonaa iñaa seldiiga-Koohcaa wo'ee, bídussa ga Kéyitfaada, mat.

Waa ennda da, téelíbéecaa béebba foñussari baa núp.

Yéesu bayussa ga fikii atti'ohaa

(Marka 14: 53-65; Lúikkaa 22: 66-71; Saŋ 12: 13-14,19-24)

⁵⁷ Buwaa abee Yéesuda bayussari kaan Kayif, ha'-kaadaa sarahocaa biyaakbaa, ga daa jēgriroh-waasaa na yaakcaa hidirukohseeda. ⁵⁸ Pee' yaa taabukki di'úsaayi' bi ga hētaa kaanfaa sarahocaa yiyaakya kuliyyukda. Ya aassa bi ga dūuy, ya yunnga na súrgacaa ki'inoh daa iñaa mēñjohanda.

⁵⁹ Sarahocaa biyaakbaa na béeb buwaa bok ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaada, baa heel wo'eenaa ba pokdan Yéesu bi ba mínndi ki'apluk. ⁶⁰ Wayee ba hottii, hídaa daa bo' biyewin hayseera daama kipoki'ti kiwo'da. 'Bo' banak mēñjohha kihay, ⁶¹ wo'ussa an:

- Bii yii wo' an: «Mi mínin kipook Kaanfaa Kooh, mi tuukirisfa ga bes kaahay.»

⁶² Ha'-kaadaa sarahocaa kolukka wo'a Yéesu an:

- Fu taasoo dara ga inii buwii bii yammbaadane?

⁶³ Wayee Yéesu taassii. Ha'-kaadaa sarahocaa meekissari an:

- Ga Kooh yii laak kipesda, wo'aarii ati fu yēri en Kiristaanii, Kowukii Kooh.

⁶⁴ Yéesu taassari an:

- Fu wo'inka. Ee sah mi wo'úu an, iñaa aboh diima, dú hay kihot Kowukii bii yun, hanoh yah-ñaabaa Kooh yii wēñ béeb doolida, ee dú hayyi kihot ga dūuy yaayeelcii asamaan, ya yoosuki[‡].

⁶⁵ Daama, Ha'-kaadaa sarahocaa da'ta kúlticaagari ndaga ki'ayluk, ya wo'a an:

- Basin Kooh! Du enohis seedi ya? Béebpúu dú keloh ga, basin Kooh. ⁶⁶ Dú inoh ya ga?

Ba taassa an:

- Yii kay, jom ki'apu hen!

⁶⁷ Waa ennda da, ba aawwari kitoos ga fikii, ba baa dúukisohhi, bíinoo baa mútti pa'caa, ⁶⁸ ba baa wo'i an:

- Fu Kiristaanii, líiruka, wo'aarii bii feekkaada?

[‡] 26:53 26: 53 Malaakacaa enee mbooloo malaaka cidaañkaah na kanak (12): mbooloomaa en béeb le'in bo' bijúnni-wínoo bi ga júnni-yitniinoo. ✧ 26:64 26: 64 Malkat Kañcaa 110: 1; Dañeel 7: 13.

*Pee' taasukka Yéesu**(Marka 14: 66-72; Lúkkaa 22: 56-62; Sanj 18: 15-18,25-27)*

⁶⁹ Pee' nak, lak ya yurŋga ga fooh, ga hĕtaa kaanfaa ha'-kaadaa sarahohcaa, laakka súruga yibeti yaa deey gari, wo''ari an:

- Fu ban fu enee na Yéesu, baama dĕk Gĕlilĕeda!

⁷⁰ Wayee Pee' taasukka ga fikii béeb, wo''a an:

- Mi inohoo inii fu waa' kiwo'da!

⁷¹ Lĕehi'ta, ya kolukka yaa yah bak hal-kaadaa. Laakka súruga yiliis yibeti yaa hotti, wo''a buwaa enee daamada an:

- Bii yii enee na Yéesu Nasareet!

⁷² Pee' waatukka, taasukissa an:

- Mi inohoo baa yaama!

⁷³ Ennda kiis, buwaa enee daamada deeyussa gari, wo''ussari an:

- Fu ban, fu joman kibok gaba, ndaga dii fu wo'ida teewohin ga dii fu meyoħda.

⁷⁴ Daama, Pee' ennda ga kicojuk na kiwaatuk, ya taasukka an:

- Mi inohoo baa yaama!

Ga saasi siik-pabaa konnda. ⁷⁵ Pee' niindisukka inaa Yéesu wo'eeri an: «Bi siik-pabu koda, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.» Pee' dalla kimey yaa koduk mooncaa leehoo.

27*Yéesu bayussa ga fikii Pilaat**(Marka 15: 1; Lúkkaa 23: 1-2; Sanj 18: 28-32)*

¹ Ga kímáa cuut, sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa yaawú'caa, béebba hídoħussa kimalak daa ba tuman bi ba apluk Yéesu. ² Ba banlukkari, ba bayyari, ba tíkkari ga yah Pilaat gúwernĕeraa.

*Kikaankaa Yúdaa**(Tumeen 1: 18-19)*

³ Ga waa Yúdaa, yaa toonee Yéesuda, inohha an Yéesu tíkuunun kikaan, ya récukka inaa ya tumeeda, ya ka'ta ga sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa dĕkaa ki'íkba hanja' hĕeliscaa cidaanĕaah-kaahaycaa ba fayeerida. ⁴ Ya wo''aba an:

- Mi tumin baakaa' ndaga mi erohin baa tummbii dara, ya apunee.

Ba taassari an:

- Waassii wiinoo gaa ga! Fu yĕri inoh!

⁵ Yúdaa jaffa koparaa ga dūuy Kaanfaa Kooh, ya meycá, ya ka'ta kipokuk ni' ga koonaaĕa ya harukka. ⁶ Sarahohcaa biyaakbaa balawussa koparaa, ba wo''a an:

- Koparii wii jomoo ki'atukohu na wii Kaanfii Kooh ndaga wa lomohsee nif bo'.

⁷ Ba hídoħha, ba júwoħha ga kibeħ koparaa, ba lomohwa yoonaa «hĕwiroh-kataanaa.» Ga yoonama, ba enohwa kímín ki'ac buwaa en sagac ga dĕkaada, binaa bo' kaan gabanaa. ⁸ Kĕri tah bi ga wati yoonama baysi "yoonaa nifaa". ⁹ Fodaama inaa Yéremii, sĕldiiga-Koohaa wo'eeda matta. Ya wo'ee an: «Ba beħpa hanja'-hĕeliscaa cidaanĕaah-kaahaycaa, ee wĕri en cadamfaa bu-Isarayeel tookee kifay garida, ¹⁰ ba ekkaca ga kilom yoonaa "hĕwiroh-kataanaa" foda daa Ha'mudii nakeerookada.»

*Yéesu bayussa ga Pilaat, gúwernĕeraa**(Marka 15: 2-5; Lúkkaa 23: 3-5; Sanj 18: 33-38)*

¹¹ Waa ennda da, Yéesu bayussa ga fikii gúwernĕeraa, yaama meekissari an:

- Fu yĕri en buurii yaawú'ciine?

Yéesu taassari an:

- Fu yii wo'ka.

¹² Wayee ya taassii dara ga inĕaa sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa yaawú'caa yabeerida. ¹³ Pilaat wo''ari an:

- Inĕii fu yabu béebcada, fu kelohincane?

¹⁴ Wayee Yéesu taassii ga wiinoo gaca. Inaama jaahalla gúwernĕeraa lool.

*Yéesu tikussa kikaan**(Marka 15: 6-15; Lúkkaa 23: 13-25; Sanj 18: 39-19: 16)*

¹⁵ Ga feet Paakaa en béeb gúwernĕeraa méyi'ba bo' yiinoo ga buwaa abu ga kasuda, yaa mbooloomaa waa'da. ¹⁶ Waama lak laakin baa abu ga kasu, ya teeku Barabaas ee béeb inohinndi. ¹⁷ Pilaat meekissa mbooloomaa hídirukohee daamada an:

- Dú waa' mi méyi'túu Barabaasoo Yéesu yii teeku Kiristaaniida?

¹⁸ En ki'ena, Pilaat inoheera an ki'innaan tah ba haydoħha Yéesu gari.

¹⁹ Beticí wosohha gari, wiima lak ya yii yuŋga ga daa atti'ohsída, kiwo'i an: «Watukaa ki'ek haffu ga loo buyum yijófi'yuma, ndaga wekama mi heeyin gari ee mi sodeera lool ga heeyaa.»

²⁰ Sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa yaawúu'caa sorussa buwaa nof, ba meekis Pílaat ya meydohi'ba Barabaas ee ya apluk Yéesu. ²¹ Wayee Pílaat meekissa mbooloomaa an: - Yiida ga buwii banakbii bii yéri dú waa' mi méyí'túu?

Ba taassa an:

- Barabaas!

²² Pílaat meekissaba an:

- Kon Yéesu yii teeku Kiristaaniída mi tumanní na?

Béebba taassa an:

- Daayaari ga kuraa!

²³ Wayee Pílaat meekisissaba an:

- Ya tum ya yibóni'?

Wayee ba baa wēñ kifip didóolí' an:

- Daayaari ga kuraa!

²⁴ Ga waa Pílaat inoh an ya mínoo dara ga, ndaga coowaa waa wēñ kibaatuk, ya heella músú, buuñukka ga fikíi mbooloomaa, ya wo''a an:

- Duuroo wiinoo gaa ga ñífi bii yii; dú bērí inoh.

²⁵ Béeb mbooloomaa taassa an:

- Ee laa wa kípukat ga haffii na dook towutiigarií.

²⁶ Waa ennda da, Pílaat méyí'taba Barabaas, léehi'ta ya ríplukka Yéesu, ya erohhari kidaayunee ga kuraa.

Soldaa'caa baa ñaawal Yéesu

(Marka 15: 16-20; Saŋ 19: 2-3)

²⁷ Waa ennda da soldaa'caa gúwernéeraa paafdohha Yéesu duuy kaanfaa gúwernéeraa, ba nēgírohha soldaa'caa fodaa gabaða béebba, ba wiillari. ²⁸ Ba d'olla kúlticaagari, ba ekkari kúlti filiis fiyo'oh cor*. ²⁹ Ba te'ta iñaa man na baanu-buu' ee teru na lúp, ba ekkariwa ga hafa. Ba e'tari doo'-barah ya ammba ga yahaa ñaabaa, léehi'ta ba yí'a ga fikíici, baa ñaawalsohhi:

- Pesa buurii yaawúu'cii!

³⁰ Ba baa toossi, ba te''a doo'-barahaa, ba baa feekkiwa ga haf. ³¹ Ga waa ba léehi'tari kiñaawalsoh, ba d'olla kúltifaa fiyo'ohfaa, ba ekissari kúlticaagari, léehi'ta ba bayyari kidaayunee ga kuraa.

Yéesu daayussa ga kuraanaa

(Marka 15: 21-32; Lúikkaa 22: 26-43; Saŋ 19: 17-27)

³² Ga waa ba en na kiyahda, ba hidukohha na bo' yiyaal yaa dēk teeraa Síreen ee teeku Simon. Ba gitíndari kinikuk kuraanaa Yéesu yah kidaayohuda. ³³ Ba ka'ta bi ga d'ekataa wo'u Golgotaa, wēri en «loon-haf». ³⁴ Ba e'ta Yéesu biñaa atukohu na enaama yi'ēeyi' en fan gít. Daa ya yoohee biñaa, ya saŋngawa ki'an. ³⁵ Ba daaycari ga kuraa, ba yípooha tidoo' kiwaroh kúlticaagari. ³⁶ Léehi'ta ba yuŋga daama, ba baa watukki. ³⁷ Ba daayca kuhaanga tímmba hafa Yéesu kiteewoh iñaa tah ya apuda. Ba bínnda ga an: «Bii yii yéri en Yéesu buurii yaawúu'cii.» ³⁸ Ba daayca ban ga yahaaci tumoh-kofeel banak: yii hanohhari yah-ñaam, yínoo ga yah-sej.

³⁹ Buwaa kooree daama baa paafda, baa kēkit haf, ⁴⁰ ba baa bassi an:

- Aca! Fu yii fu wo' an fu yah kipook Kaanfaa Kooh ee fu tawahisfa ga bes kaahayda, somaa haffu. En lak fu en Kowukii Koohaa, yoosukaa ga kuraanii!

⁴¹ Sarahohcaa biyaakbaa na jēgíroh-waascaa na yaakcaa yaawúu'caa ban, baa ñaawalsohhi, baa wo' an:

⁴² - Ya somin buwaa bíinoo ee ya mínoo hafci kisom. An yéri en buurii bu-Isarayeele? Kon ya yoosukat diima-diima ga kuraanii dí hot, dí gēm gari. ⁴³ Ya tíkee yaakaa'ci ga Kooh. En lak Kooh keeñukinninaa, ya músalatti diima ndaga yéri wo' an ya Kowu Kooh.

⁴⁴ Bi ga tumoh-kofeelcaa banakbaa daaysee ga kuraanaa fodaa garíða baa bassi fodaama ban.

Kaanaa Yéesu

(Marka 15: 33-41; Lúikkaa 23: 44-49; Saŋ 19: 28-30)

* 27:28 27: 28 Kúlti fiyo'oh cor iñaa man da kiyoh teewoh mandarga buu' na ndamaagari.

⁴⁵ Ga wahtaa nohaa tuuk ga dfookda, bi ga wahtu kigoonaluk, Kooh ñúussa kërúus ga kúlkaa tóoh. ⁴⁶ Ee ga wahtu kigoonaluk, Yéesu lessa koonaa kiyaak an:

- Élí, Élí, lema sabaktani? (Wëri en an: «Koohyiigoo, Koohyiigoo, iñii tah ya fu foñjoo?»)

⁴⁷ Ga buwaa enee daamadfa, laakka buwaa daa ba keloheeri, ba dalla kiwo' an:

- Ya yii bay Ili!

⁴⁸ Yíinoo ga'ba dalla kifool, be'ba epoo, pokkawa ga siñdaa doo', ñoonndawa ga biniiga', e'ta Yéesu ya d'uuywa. ⁴⁹ Buwaa biiinoo nak ba' wo' an:

- Íisat rek d'u malak ati Ili hayyi kihay kisom ati na!

⁵⁰ Wayee Yéesu lessisa koonaa kiyaak, ya lëehd'fukka.

⁵¹ Ga wahtaama, ridóonaa wiyaakwaa poksee ga Kaanfaa Kooh, kún dekataa wëñ kisela'da dalla ki'da' kom kanak, aboh dfook bi ga kakay. Kakayfaa faa yëngëluk, atohcaa caa bêlgiskoh. ⁵² Loy ciyewin lëgisukka, faraaf bo'-Kooh ciyewin milíssa ga buwaa kaaninda. ⁵³ Ba tessa da bi ga daa Yéesu milísohda, ba baa han ki'aas Yéerúsaleem, teeraa wisela'i'waa, ba feenukka ga bo' biyewin. ⁵⁴ Soldaaraa kuliyuk ga bo' bitéemée' ga heñda, na buwaa taabee nari kiwatuk Yéesuda hotussa daa kakayfaa yëngëluda na iñcaa laak caama, ba tiitta lool, ba baa wo' an: «Kayoh-kayohda, bii yii enee Kowu Kooh!» ⁵⁵⁻⁵⁶ Beti biyewin enee daama, ceelussa palah baa malak. Mëri-Malleen, Mëri eew Saak na Yoseef na eew towutaa Sebedee. Beticaama bëri meyohee na Yéesu gohaa Gëllílee ee ba toputu'iri.

Yéesu bayussa loycaa

(Marka 15: 42-47; Lúkkaa 23: 50-56; Sañ 19: 38-42)

⁵⁷ Ga noh-soosaa bo' yilëeki'-alal, yaa dëk Arimatee ee teeku Yoseef, hayya. Ya bokee ga tëlíbéecaa Yéesu ban. ⁵⁸ Ya ka'ta ga Pilaat, ya meekissari faraaffaa Yéesu. Pilaat nakohha ya erufa. ⁵⁹ Yoseef be'ba faraaffaa, múullafa ga piis perkaal wi'as mac. ⁶⁰ Ya faanneerafa ga loy wi'as waa ya yotdee hafci ga atoh, ya pi'ginnda atoh wiyaak ga kúuwkaa loyaa, ya yaa yah. ⁶¹ Mëri-Malleen na Mëri yaa yiinooyaa lak ba yugin, jaanohuunun na loyaa.

Baa watukee loyaa Yéesuda

⁶² Ga kooh-wiisfaa tik ga besaa waayukaa Sabatda, sarahohcaa biyaakbaa na Fërisiyeencaa hayussa ga Pilaat. ⁶³ Ba wo'ari an:

- Kiyaakii, dí niindisukin an baa yaama wo'oo kayohda, wo'eera lak ya yaa lís kipes an: «Tik ga bes kaahayaa mi hay kimílís», ⁶⁴ kon ebilaa bibo' ba watuk loyaa dii bi ga bes kaahay. Enndiikanaa tëlíbéecaagari mínin kikaru ba lok faraaffaa, ba wo' buwii an: «Ya milísin ga buwaa kaaninda.» Ee baanaa sabohfi tikan gada wëñan fidewaaffaa kiyak.

⁶⁵ Pilaat taassaba an:

- Soldaa'cum booma, bayatba, dú watuki' haffúu loyaa daa dú waa'.

⁶⁶ Ba ka'ta kimalak ga daa loyaa manda, ba tummba lëdi' ga atohaa lanwada doonaa baa le' ga tóoh bo' ínoh. Ba foñja soldaa'caa daama, baa watukwa.

28

Yéesu milíssa ga kikaankaa

(Marka 16: 1-10; Lúkkaa 24: 1-12; Sañ 20: 1-10)

¹ Teel ga kímáa dímaasaa, lak besaa Sabat paafin, Mëri yaa dëk Makdalaada na Mëri yaa yiinooyaa, karussa kimalaknee loyaa Yéesu. ² Kakayfaa dalla kiyëngëluk didóoli', laakka malaakaa Kooh yoosukoh asamaan, ya pi'ginnda atohaa wiyaakwaa lagohsee loyada, ya yuñga ga dook gaa. ³ Ya mannda na melic kilee', kúltifaagari yaanaawwa der fan perkaal. ⁴ Buwaa watukee loyada, tiitussa bi baa kaanan. ⁵ Wayee malaakaa wo'aba an:

- Kaa tiitat, mi ínohin an dú raas Yéesu yaa daaysee ga kuraanaada. ⁶ Ya enissii dii. Ya milísin fodaa ya wo'ekada. Hayat gi, dú malak dii ya faanseedfa. ⁷ Gaawat kika', dú wo'nee tëlíbéecaagari an: Yéesu milísin ga buwaa kaaninda. Ya dëwirukinndúu Gëllílee, dú hotohnandi daama. Kon iñuma yerí mi yaheerúu kiwo'.

⁸ Beticaa gaawussa kimey loyaa. Ba tiiteera wayee keenba sooseera lool ban. Ba baa fool kiyéegal tëlíbéecaa Yéesu iñaa hewda. ⁹ Balaa ba le'anaa, Yéesu hídohha naba, wo'aba an:

- Mi yii këñi'túu.

Beticaa deeyussa gari, ñuluucukussa ga kotcaa, baa jaamukki. ¹⁰ Waa ennda da Yéesu wo'aba an:

- Kaa tiitat! Karat, dŭ wo'nee tēelibēecaagoo an ƒa karat Gēlilēe: ƒa hotohnanndoo daama.

Bēestíraa soldaa'caa

¹¹ Ga wii ƒeticaa en na kiyahudfa, ga soldaa'caa naksee kiwatuk loyaa Yéesu acohseedfa, laakka gaƒa ƒaa ƒoyuk teeraa, ƒa bēestí'ta sarahohcaa ƒiyaakƒaa tóoh ińcaaa laakeedfa. ¹² Sarahohcaa ƒiyaakƒaa dalla kihidírukohu na yaakcaa yaawúu'caa, ƒa júwohha ga ki'e' soldaa'caama hēelís wiyewin, ¹³ ƒa wo''aƒa an:

- Dú karaa, wo'at an tēelibēecaa ƒaa yaama ƒēri hay ga wek, ƒa lokka faraaffaagari lak dí ƒaa neeh. ¹⁴ En d'anaa gúwernēerii yēenkanaa dí hay nari kimín kiwo' bi dara hokoörüu ga.

¹⁵ Soldaa'caa ƒewussa koparaa, ƒa tummba fodaa daa ƒa wo'seedfa. Fodaama, bēestíraama síwwa ga dŭuy yaawúu'caa ee bi wati ka kii lís kiwo'u.

Yéesu wossa tēelibēecaagari ga heetcii ga ěldúnadfa tóoh

(Marka 16: 14-18; Lúkkaa 24: 36-49; Saŋ 20: 19-23; Tumeen 1: 6-8)

¹⁶ Waa ennda dfa, tēelibēecaa Yéesu bidaanƒaahƒaa na yiinooyaa karussa Gēlilēe, ga janjagaa Yéesu ebileeƒadfa. ¹⁷ Daa ƒa hotee Yéesu, ƒa yi''a, ƒa ƒaa jaamukki. Wayee laakka gaƒa ƒuwa laak hel kanak ga ińaa ƒa hotdfa. ¹⁸ Yéesu deeyca gaƒa, wo''aƒa an:

- Ga d'ook na dii ga kakay, Paammboo erinndoo dooli ga tóoh. ¹⁹ Kon karat ga ƒēeƒ heetcii ga ěldúnadfa, dŭ tumba ƒitēelibēeroo. Bētisi'atƒa ga teekii Paamudii, wii Kowukii na wii Helii yisela'i'yii. ²⁰ Yēedíratƒa kitaabuk ƒēeƒ ińcii mi nakkúu kitumdfa. Ee mi, mi yii narúu besaa en ƒēeƒ, bi ga daa ěldúna túki'an.

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Marka binda Wo'eencii légís Kéyítfiida

Wii wéri en Hewhewii Marka binda. Marka nak bokéeríi ga apotaa'caa Yéesu, wayee ya taabeera na Pool ee ya bokin ñan kilégèy na Pee'. En ki'ena, iñcii ya bín ga kéyítfiida ya kelohca ga Pee' ga wii yaama en na kijangat ñuwaa loo kipeskaa Yéesu ga éldúnada.

Hewhewii wiima, Marka bídí'wa ñuwaa enussii yaawúu'da kiteebba an kayoh-kayohda Yéesu yéri en Kowukii Kooh. Kooh wo'in ga Kéyítfaa fisela'í'faa an hay kilaak ñaa ya wos kimúsal ñu-Isarayeel, heetaagari. Ga wii Yéesu hay éldúnada lak ñu-Room te'in kúlkaa Isarayeel ñaa nguuruk ga dookba. Bu-Isarayeel nak foogee an Kiristaanii Kooh dígeebada hayaa, ya hay kikaal ñu-Room. Wayee enéeríi kikaal ñu-Room tahee Yéesu kihay. Kimúsal ñuwaa took ki'on Seytaani biñ, ña took kirécuk baakaa'caagaba, ña taabukkiida ñéri tahhi kihay.

Marka bín ga kéyítfií fii iñcaa Yéesu tum ga éldúnada na caa ya jégí' ñuwaa, na ñan iñaa aaw ga kikaankaa na kimiliskaa Yéesu. Yéesu jangatee ñuwaa ee yéreméeríi wo'eenci; ya yaa wéki' ñuwaa ga dúukoolcaagaba, ya yaa kaal rañcaa ga ñuwaa, ya yaa tum enaama cidóoyi'-waa'. Wayee ya mosoo kibéwí' hafci hidaa ga daa ya enee Kowu Koohda. Ndaga «Kowukii ñii» hayéeríi éldúna ki'am ñuwii súrga wayee ya hayee kitum hafci súrga ñuwii, ya erohha kumuunkaagari en ñanaa ñiyewin múc (Marka 10: 45).

Buwa kuliyyuk ga yaawúu'caada sagussari, ña appari. Béeb ñaa taabuk Yéesu jomin kon kitook kiday coonuca en tóoh, ee ya bok kinguuruk nari bes.

Fu yiima fu jañ kéyítfií fiida, fu hay took an Yéesu ya Kowu Kooh kayoh-kayohdane, fodaa soldaaraa yiyaakyaa wo'eeka an: «Kayoh-kayohda, ñii yii enee Kowu Kooh!» (15: 39).

Kéyítfií Marka bín ga loo Yéesuda tíidoh anee:

- 1 - Jangataa Sañ-Bétís (1: 1-8)
- 2 - Seytaani fi'ta Yéesu (1: 9-13)
- 3 - Yéesu tessa ga gohaa Gélilée (1: 14-9: 50)
- 4 - Yéesu meyooha gohaa Gélilée ka'ta Yéerúsalem (10: 1-52)
- 5 - Bescaa méeñjoh ga kipeskaa Yéesuda (11: 1-15: 47)
- 6 - Yéesu milissa ga kikaan (16: 1-8)
- 7 - Yéesu teewukohha ga téelíbéeaagari (16: 9-20)

Jangataa Sañ-Bétís

(Mèccèe 3: 1-12; Lúkkaa 3: 1-18; Sañ 1: 6-9,15-30)

¹ *Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa, Kowukii Koohda, daloh anee:

² Fodaa daa Ísayii, séldíiga-Koohaa bín ga Kéyítfaada; Kooh wo' da an:

«Mi yii wos ño'oo, yaa ñewrukanndaa, kiwaayuk waasungaraa.

³ Laakin koonaa-ño', kaa en na kiwo' didóoli' ga duuy égi'-dúndagaa an:

Waayukdat Ha'mudii waasii, júwí'datti tuwaas-waastii!»*

⁴ Baama ennda Sañ. Ya hayya, yaa bétisi' ñuwaa ga égi'-dúndagaa. Ya yaa jangat an ñuwaa súpítat kipeskaagaba, ña bétisi'u, en ñanaa baakaa'caagaba bayalu.

⁵ Kúlkaa Yúudée tóoh na ñuwaa ñéy Yéerúsalemda ñaa mey ñaa aaw gari. Ba ñaa récuk baakaa'caagaba ga fikii béeb ee Sañ yaa bétisi'ña ga húlúwaa Yúrden.

⁶ Sañ ekukee kúltifaa terohu na fénuf geeleem, ya pokukka liif-on ga kenohkaa*. Ya daanee kiñam pay na kúum. ⁷ Ya jangatee an:

- Laakin ñaa en na kihay ga fenooroo ee yéri wéñnjoo kiyak fúuf. Mi jutuutin sah ga kiñaal kipékis liifcaaa ñafa'caagari. ⁸ Mi, mi bétisi'inndúu ga músú; ya nak, ya bétisi'anndúu ga Helaa yisela'í'yaa.

Sañ bétisi'a Yéesu ga músúmaa

⁹ Waa ennda ña, Yéesu meyooha ñékaa Nasareet ga gohaa Gélilée, ya hayya, Sañ bétisi'ari ga húlúwaa Yúrden. ¹⁰ Ga daa Yéesu en na kimey ga músúmaa, ya hotta asamaan légisukka. Helaa Kooh, fodii ho', yaa yoosuk ga dookci. ¹¹ Laakka koonaaakaa meyooh dook Kooh, wo'a an:

- Fu yéri en Kowukiigoo mi keeñukda. Keeñnjoo soosin garaa*.

* **1:3** 1: 3 Malasii 3: 1; Ísayii 40: 3 béestiru fodaa daa bínsee ga kiGerek músúda. * **1:6** 1: 6 Malkat 2 Buu' 1: 8.

* **1:11** 1: 11 Médírohat na Kañcaa 2: 7; Ísayii 42: 1.

*Fíraa Seytaani na Yéesu**(Mëccëe 4: 1-11; Lúkkaa 4: 1-13)*

¹² Ga saasi, Helaa yisela'i'ya woocaa Yéesu, bayyari dekat, ègí-dúndaŋ. Ya ennda da bes cidaan'kaah-nikiis. ¹³ Waa ya en daama, Seytaani ísée'riiri kifi'. Yéesu enee daama na rapcaa ee malaakaa baa toputu'i.

*Yéesu dalla kijangat ga gohaa Gëllílee**(Mëccëe 4: 12-17; Lúkkaa 4: 14-15)*

¹⁴ Yéesu ka'ta gohaa Gëllílee, wiima lak Saŋ abunun ga kasu†. Ya yaa jangat ga gohaama Hewhewaa winéwí'waa meyoh ga Koohdá. ¹⁵ Ya wo'ee an:

- Wahtii le'in ee Nguuraa KooH deeyin. Súpítat kipeskiigarúu, dú gëm Hewhewii winéwí'wii!

*Yéesu bayya mbaaloh binikiis**(Mëccëe 4: 18-22; Lúkkaa 5: 1-11; Saŋ 1: 35-43)*

¹⁶ Daa Yéesu kooree ga seereenaa giyyaa Gëllílee'da, ya hotta mbaaloh banak: Simon na Andari këmëen'kici, ba baa wees mbaal ga giyyaa. ¹⁷ Yéesu wo'aba an:

- Taabukatoo, mi hayyúu kitum bimbaaloh bo'.

¹⁸ Ga saasi, ba foñnja mbaalcaagaba, ba baa taabukki. ¹⁹ Ya ka'ta bi ga fikii, ya hotta towutaa Sebedee: Saak na Saŋ, këmëen'kici. Ba enee ga gaal-loocaagaba, baa hëwiraat mbaalcaa. ²⁰ Yéesu dallaba kibay; ba foñnja Sebedee, paamba na lëgëyohcaa ga gaal-loocaa, baa taabukki.

*Yéesu wëkí'ta baa laak rab**(Lúkkaa 4: 31-37)*

²¹ Yéesu na tëelíbeecaagari le'ussa dëkaa Kafarnawom. Ga besaa Sabat, Yéesu aassa jaangu-yaawúuraa, ya aawwa kijëgiroh. ²² Buwaa waaru'seera lool ga jëgirohaagari, ndaga ya en na kijëgirohaa, ya yërëmoo wo'eenci fodaa jëgiroh-waascaa.

²³ Bërii, laakka baa aas jaangu-yaawúuraagaba, ee enee baa laak rab. Ya yaa fiip an:

²⁴ - Yéesu Nasareet, fu narií ya? Fu hayyíi kidúbíre? Mi ínohin bii fu endá. Fu yëri en bii yisela'i'yii meyoh ga Koohdá!

²⁵ Yéesu gëtta rawaa, wo'ari an:

- Dekoha, fu meyoh ga bii!

²⁶ Fodaama, rawaa saylukohha baa saylukoh ciméeski', lessa koonaa kiyaak, meyohha gari. ²⁷ Buwaa enee daamadá béebba jaahli'ussa ga íñaama, bi ba baa wo' ga dikaantíba an:

- Ínii yii man na? Ati jëgiroh wi'as! Bii yii wo'i wo'een wínoo‡, ee bi ga rabcii sah tumsi íña ya nakohdá!

²⁸ Meyohha da, teekaa Yéesu dalla kisiw daa en béeb ga gohaa Gëllílee.

*Yéesu wëkí'ta payam Pee' na bíbo' biyewin biliis**(Mëccëe 8: 14-17; Lúkkaa 4: 38-41; Mëccëe 4: 23-25)*

²⁹ Waa ba meyoh jaangu-yaawúuraa, ba ka'ta kaan bíSimon na Andari, taabussa na Saak na Saŋ. ³⁰ Lak payam Simon yibeti faanukin, tamoh hen. Yéesu dallaka kiyéegalú.

³¹ Daa ya le' bi gari, ya ammba yahaa, bëwí'tari. Ga dekataama faanfáa yímma.

Lëehí'ta ya yaa toputu'ba. ³² Ga noh-soosaa lak nohaa aasin§, Yéesu haydoh'dussa dúukoolí'caa tooh na ha'-rabcaa. ³³ Ee fu-dëkaa tooh nëgirukohusee ga hal-kaanfaama.

³⁴ Ya wëkí'ta bo' biyewin baa laakin dúukoolcaa bokkii. Ya kaalla ban rab biyewin ga buwaa, ee ya onéerii rabcaama kiwo' yen ndaga ba inoheera baa ya endá*.

*Yéesu wílla Gëllílee**(Lúkkaa 4: 42-44)*

³⁵ Ga kímáa cuut, lak KooH líis kiñúus, Yéesu kolukka, ya meycá yaa yah daa wéetin. Daama, yaa kím KooH. ³⁶ Simon na buwaa ensee naridá baa raasussi. ³⁷ Daa ba hoteeri, ba wo'ari an:

- Béeb buwii bii raassaa.

³⁸ Ya taassaba an:

- Du yahat dekat wiliis, ga dëkcii ga yahaaniida, doonaa mi mín kijangatnee buwaa daamadá ban. Íñaama yëri tahoo dii kimey.

† **1:14** 1: 14 Saŋ yaa bëtisi'ee buwaa ga hülúwaa Yúrdenja, yëri wo'u dii. ‡ **1:27** 1: 27 Ga daa bíncáa hëgisohuda na topda, laakin buwaa bín fodii dii: ati waas wi'as waa mey na dooli! Bi ga rabcii sah ba tumi íña ya nakbada.

§ **1:32** 1: 32 Besaa Sabat leehi ga lak nohaa aasin bi tu'oltaa dëwi kimeyda hotukin. * **1:34** 1: 34 Yéesu waaréeri rabcaa jangat teekaagari ga buwaa.

³⁹ Fodaama, ya wiilla Gëllílee tóoh, yaa jangat buwaa ga jaangu-yaawúu'caa, ee yaa kaal rafcaa ga buwaa.

Yéesu wëkí'ta baa bay dúukool gaana
(Mëccëe 8: 1-4; Lúkkaa 5: 12-16; Lúkkaa 17: 12-19)

⁴⁰ Laakka bo' yaa bay dúukool-gaana hayya ga Yéesu, yí'a ga fikíci, yaa kímmbi an:

- Fu waa'kanaa, fu míninndoo kiwëkí'†.

⁴¹ Yéesu laakka yërmaandi wiyaak gari. Ya lëriisa yahaagari, le''a ga baa, wo''ari an:
- Mi waarinka, waka!

⁴² Ga saasi, dúukool-gaanaa meyooha ga baa, baa wakka. ⁴³ Lëehí'ta Yéesu dallari ki'ebil, dínggari na wo'een ciyégísi' ⁴⁴ an:

- Abukaa ga kiwo' bo' inii mi tumi'taada, wayee kara, fu teewohnee haffu ga sarahohaa ee fu tum sarahaa Móyiis nakoh ga kisetkiigaraada. En d'anaa innaama hay kiteeb béeb an fu setin*.

⁴⁵ Baa nak meyooha daama, ya ennda ga kibéesti' na kilíbaacoh innaa laakee yaama. Innaama tahha bi Yéesu mínséerü ki'aas dëk wínoo ga fikii béeb; ya nammba kites ga fooh, ga dëkatcaa laakoo ken, wayee buwaa baa meyooh daa en béeb baa hay gari daama.

2

Yéesu wëkí'ta baa lafañin
(Mëccëe 9: 1-8; Lúkkaa 5: 17-26; Sañ 10: 31-38)

¹ Bes cera tíkka ga, Yéesu sooffa Kafarnawom. Buwaa yéengga an ya yaa ga kaanfaa*. ² Bo' biyewin nêgrukohussa ga dúuy kaanfaa, bi laakissii daa bo' tuukan, enndii sah ga fikii hal-kaadaa. Ya yaa yéegalba wo'eenaa Kooh. ³ Bi'bo' hayussa gari, haydohússi baa lafañin. Yaal binikiis bëri teembeelussi. ⁴ Ga daa ba mínndii gari kideey ndaga mbooloomaa, ba nammba kiheel gúl ga cakaraa† túuyaa, tímmba Yéesu ga daa ya eneeda. Ba yóoski'ta gatanaa lafañaa faankohda ga gúlaama. ⁵ Daa Yéesu hotee ngëmaagaba waama, wo''a lafañaa an:

- Yaal, baakaa'cumgaraa bayaluununndaa.

⁶ Wiima lak laakin jégíroh-waascaa yun daama. Baa halaat an: ⁷ «Inii tah bii yii kiwo' innaama ya? Basin Kooh! Bii mín kibayal baakaa' ba, enndii Kooh dogaa?»*

⁸ Yéesu inohha haat ga helaagari innaa buwaama halaatda. Ya wo''aba an:

- Inii tah ya dú halaat inuma ga helciigarúu? ⁹ Kon inii yiida wëñ kiyooß kiwo' lafañii: kiwo''i an «Baakaa'cumgaraa bayaluununndaanoo», kiwo''i an «Koluka fu tiin»? ¹⁰ Wayee bi dú inoh an ga ëldúna, Kowukii bii onuun kibayal baakaraa, malkat!

Ya wo''a lafañaa an:

¹¹ - Mi wo''aaka, kolka, bewaa gataniigaraa, fu yee kaanfu!

¹² Daama lafañaa dalla kikoluk, beþa gatanaagari, yaa mey ga fikii béeb. Fodaama buwaa tóoh jaahli'ussa ga innaama, ba baa ndam Kooh anee:

- Innaa man na inii yii, dí mosoori kihot!

Yéesu bayya Léwí
(Mëccëe 9: 9-13; Lúkkaa 5: 27-32; Kañcaa 25: 8-9)

¹³ Yéesu meyissa ga bak giyyaa Gëllílee, bo' biyewin baa hay gari, ya yaa jégí'ba. ¹⁴ Ya enee na kipaaf, ya hotta Léwí, kowu Alfee, yugin ga dëkataa fayukohsi juutida. Yéesu wo''ari an:

- Taabukaaroo!

Léwí kolukka, yaa taabukki.

¹⁵ Lëehí'ta, Yéesu enee na kiñam ga kaan Léwí, ee juuti biyewin, na buwaa júwussii boksee nari kiñam ban, ya na téelíbéecaagari. Ga buwaa taabukussida, yewneera buwaa man da. ¹⁶ Ga daa jégíroh-waascaa fa' na Fëriiseeñcaa hotussi yaa bok kiñam na juuticao na buwaa júwussida ban, ba meekissa téelíbéecaagari an:

- Inii tah ya, ya bok kiñam na juuticii na buwii júwussida?*

¹⁷ Daa Yéesu kelohee innaama, ya wo''aba an:

† **1:40** 1: 40 Malkat Mëccëe 8: 2 na innaa béestiru gada. * **1:44** 1: 44 Malkat Léwítik 14: 2-32. * **2:1** 2: 1 Mín ki'en kaan biSimoj na Andari, malkat 1: 29. † **2:4** 2: 4 Cakaraa túuycaa bu-Paleestiin hëwrohsee na kakay-ban, ee bo' mín kiyun ga dookgaa. * **2:7** 2: 7 Kíbas KoohMëdírohat na Léwítik 24: 16. * **2:16** 2: 16 Mëdírohat na 2: 15-16; Lúkkaa 15: 1-2.

- Buwaa dara gaa naba laakussii sooli ga payoh, wayee d'úukoolí'cii fi ěrí laak sooli ga. Mi hayyí ǵldúna kibay buuwí júwinda, wayee mi hay kibay ha'-baakaa'cii.

Yéesu wo''a ga loo ki'oo'

(Měccěe 9: 14-17; Lúkkaa 5: 33-39)

¹⁸ Laakka bes, tēlībēecaa Saŋ[‡] na baa Fērisiyeenċaa baa oo'. Bi'bo' hayya ga Yéesu kimeekissii an:

- Iníi tah ya tēlībēecii Saŋ na bii Fērisiyeenċii bii oo', ee tēlībēeciigaraa oo'soo?

¹⁹ Yéesu taassaċa an:

- Bedohċaa ha'-kílookkaa mínin ki'ooru ee lak ha'-kílookkaa yaa nabane? En lakanaa ha'-kílookkaa kaa lís naba ki'en, ǵa mínoo ki'oo'. ²⁰ Wayee bes waa hay, waa ha'-kílookkaa hay kibewohu ga leelooba, bēriinaama nak, ǵa hay ki'oo'. ²¹ Ken ǵewoo píis wi'as daafwa ga líil-kúltí. Enndiikanaa píisaa wi'aswaa hay kibaydoh yen ga líil-kúltaa, wa tum ǵaraa wēñ kiyak. ²² Fodaama, ken tumoo biiñ wi'as ga mbúus-onċaa maafiin. Enndiikanaa biiñaa lúudaa, pook mbúusċaa: biiñaa aamuk mbúusċaa yasukoh. Kon biiñ wi'as jom ki'eku ga mbúus-on ci'as!

Yéesu yěri laak bes Sabat

(Měccěe 12: 1-8; Lúkkaa 6: 1-5)

²³ Enee ga bes Sabat, bērii Yéesu kooree ga d'uuy yoonċaa lúudin[§]. Ga daa ǵa koorohēda tēlībēecaagari dalussa kiweel ga boŋċaa[⊛]. ²⁴ Laakka Fērisiyeenċaa wo'u Yéesu an:

- Malka! Iníi tahċa kitum ya iñaa Waasii kokohin kitum ga bes Sabatǵa?[⊛]

²⁵ Yéesu wo''aba an:

- Hanaa dú jaŋngii iñaa buu' Dēwít tumee bērii lak ya yaawin ee ya laakoo iñaa ya ñaman, ya na buwaa taabee naríǵa? ²⁶ Ya aassa taalaa Kooh, waama lak Abiyataa' yěri enee ha'-kaadaa sarahohċaa, ya ñamma mbúurúċaa meydohdusee Koohǵa, ya e'ta buwaa taamsee naríǵa ga ǵan. Ee mbúurúċaama, sarahohċaa doŋ onuca kiñam*.

²⁷ Yéesu tiki'taba ga an:

- Bo' yěri tah bes Sabat kitumu, enndii bes Sabat tah bo' kisaku. ²⁸ Iñaama tah kon, bi Kowukii bii kēri laak bes Sabat ǵan.

3

Yéesu wěki'ta baa yahaa d'ooykin

(Měccěe 12: 9-14; Lúkkaa 6: 6-11)

¹ Laakka bes, Yéesu karissa jaangu-yaawúuraa. Lak laakin baa en daama, ǵay yahaa d'ooykin. ² Buwaa ensee daǵa baa malak ga Yéesu, ati ya hay kiwěki' bo' ga bes Sabat, doonaa ǵa mínndi kiyam. ³ Yéesu wo''a baa laak yahaa d'ooykinda an:

- Kolka! Hayaa dii ga fikii béeb!

⁴ Léehí'ta ya wo''a buwaa ensee daǵa an:

- Iníi onohu kitum ga bes Sabat ya? Iñaa jofin wala iñaa moroo? Kisom kumuun bo' wala kilan kumuun?

'Ba ennda tii'. ⁵ Yéesu malakkaba béebba na keeñ-tam, iñaama mesikkari ga daa ǵa súǵ ga keeñǵa. Ya wo''a ha'-yahaa an:

- Lērisaa yahii!

Baa lērisaa, yahaa wakka, mannda ga daa wa eneeda. ⁶ Fērisiyeenċaa meyussa, ǵa dalla kihidoh na buwaa fa' na buu' Erootǵa*, kimalak ga daa ǵa tuman bi, ǵa apluk Yéesu.

Bo' biyewin taabukussa Yéesu

(Měccěe 12: 15-21; Ísayí 42: 1-4)

⁷ Yéesu aawwa ǵak ǵiiyaa Gēlilée na tēlībēecaagari. Mbooloomaa waa meyoċ gohaa Gēlilée na waa Yúudée, wa waa taabukki. ⁸ Bo' biyewin biliis, daa ǵa kelohsee iñaa ya tumǵa, ǵa ǵaa hay gari ǵan; ǵa meyoċsee gohaa Yúudée na dēkaa Yéerúsaleem, na gohaa Ídúmeé[†], na gohċaa hanoh húlúwaa Yúrden ǵaǵa, na iñaa wiil dēkċaa Tii'

[‡] 2:18 2: 18 Saŋ-Bētís yaa bētís'ee buwaaǵa. Malkat Měccěe 6: 16 § 2:23 2: 23 Yoonaa enee yoon-beli: boŋċaaċaa waa' kiman na boŋ píim, kuunċaaċari cēri hēwrohsi mbúurú. ⊛ 2:23 2: 23 Malkat Dēteronom 23:

26. ⊛ 2:24 2: 24 Malkat Eksoot 34: 21. * 2:26 2: 26 Ñamma mbúurúċaa malkat 1 Samiyeel 21: 2-7, Abiyataa': malkat 2 Samiyeel 15: 35, Sarahohċaa doŋ onuca kiñam: malkat Léwítik 24: 9. * 3:6 3: 6 Buwaa fa' na Eroot Antipas (límu ga kíis 4 balaa Yéesu, ee kaannda tikíis 30 ga fenoo Yéesu) waaree kihot ǵaa meyoċ ga buu' Eroot yiyaaċ, ya faluk ga d'ookba ga kúlkaa, loo ǵuwarnēeraa meyoċ Room. † 3:8 3: 8 Ídúmeé gohaama hanoċsee gohaa Yúudée kakay, ee dēkaa Eboron bokeċ gari.

na Sídon. ⁹ Ya wo'a tēelíbēecaagari ɓa heeli'ti gaal-looci en ɗanaa ya míni ga ki'aas, doonaa buwaa ñaakoo ga ɗookci. ¹⁰ En ki'ena, daa ya enee na kiwēki' ɓo' ɓiyewinda tahha béeb ɓaa ɗúukoolin yaa ɓociroh ki'am gari. ¹¹ Ee daa raɓɓaa hotohussi béeb, ɓa yi'ɗiri, ɓa fiipi an: «Fu yēri en Kowukii Kooh.» ¹² Wayee Yéesu ɗígiɓa na wo'een ciyégisi', kihoonohɓa kiwo' ɓaa ya enɗa.

Yéesu tanukka ɓo' ɓidaaŋkaah na ɓanak

(Mëccēe 10: 1-4; Lúkkaa 6: 12-16; Tumeen 1: 13)

¹³ Lēehi'ta, Yéesu lappa ga ɗook janjagaa, ya ɓayya buwaa ya waa'ɗa; ɓa hayya gari. ¹⁴ Ya tanukka ɓidaaŋkaah na ɓanak, ɓaa ya teek apotaa': ɓa tes nari ee ya wosifa kijangatnee; ¹⁵ ya e'dohhaɓa dooli kikaal raɓ ga buwaa. ¹⁶ Buwii ɓii ɓēri en ɓidaaŋkaah na ɓanakɓii ya falɗa: Simoŋ (yēri ya teek Pee')[‡]; ¹⁷ Saak na kēmēenki'ci Saŋ, towu Sebedee, (ɓaa ya e' teek Boanergesɗa, wēri en «towu iniŋ»)⁴; ¹⁸ Andari; Filiip; Bartulēmii; Mëccēe; Toomaa; Saak, kowu Alfee; Tadee; Simoŋ selootaa, ¹⁹ na Yúdaa Iskariyot ennda yaa toonan Yéesuda.

Buwaa poki' Helaa yisela'íyaa yenɗa

(Mëccēe 12: 22-32; Lúkkaa 11: 14-23)

²⁰ Yéesu ɓoyukka kaan. 'Bo' ɓiyewin nēgírúkohissa daama, bi tahha Yéesu na tēelíbēecaagari mínsēerri sah ki'nam. ²¹ Mbokcaa Yéesu kelohuka hen, ɓa ɓaa hayyi ki'amnee, ndaga ɓa wo'ee an hafaagari múuyin.

²² Laakka jégíroh-waascaa meyhosee Yéerúsaleem, ɓaa wo' an:

- Belsebul[§], buurii raɓcii yēri nari! Doolii buurii raɓcii e'tiɗa, wēri tahhi kimín kikaal raɓcii ga buwii!

²³ Yéesu ɓayyaɓa, liiwukkaba anee:

- Seytaani mín na kikaal Seytaani? ²⁴ Binaa nguu' hégískoh ga ɗuuywanaa, nguuraama mínoo kituuk. ²⁵ Ee binaa kaan hégískoh ga ɗuuyfanaa, kaanfaama mínoo kituuk. ²⁶ Kon binaa Seytaani heñoh na hafci, ee ya hégískohaa, ya mínoo kilís, ya dal kiɗúm. ²⁷ Binaa ɓo' hay ki'aas ga kaan ɓaa yaa na doolaagari gik, ya ɓeb iñaa yaama laakɗanaa, ya jommbi kibañ hen paay, doonaa ya han kimín kipook kaanfaa. ²⁸ Mi wo'úuka ee kayoh; ɓo' mínin kibayalu iñaa en tóoh: baakaa'caagari na wo'een-baseecaa ya mínin ki'ek Kooh tóoh. ²⁹ Wayee ɓaa fu wo' iñaa moroo ga Helaa yisela'íyaa béeb, fu bayaloo bi taa', fu koorukan baakaaraama bi taa'.

³⁰ Yéesu wo'eɓa fodaama, ndaga ɓa wo'ee gari an raɓ nari.

Eew Yéesu na bikēmēenki'ci Yéesu

(Mëccēe 12: 46-50; Lúkkaa 8: 19-21)

³¹ Eew Yéesu na bikēmēenki'ci le'ussa. 'Ba eemba fooh, ɓa wosohha kibaynee Yéesu.

³² Lak ɓo' ɓiyewin yuguunun daama, wíluunundi. 'Ba wo'ari an:

- Taasa, eefu na bikēmēenki'ci ɓaa day ga fooh, soolukussaa.

³³ Ya taasa an:

- ɓii en eewwoo ɓa? 'Buwii en bikēmēenki'cirooɗa ɓa?

³⁴ Ya weessa has ga buwaa wíllidɗa, ya ennda an:

- Malkat, eewwoo na bikēmēenki'ciroo ɓeema. ³⁵ Baa tumi iñaa Kooh waa'ɗa, ɓaama yēri en kēmēenki'ciroo yiyaal wala yiɓeti, wala eewwoo.

4

Liiwukaa wo' ga sokohaɗa

(Mëccēe 13: 1-9; Lúkkaa 8: 4-8)

¹ Laakka bes Yéesu enissa ga kijangat ga seereenaa giyyaa Gélílée. Mbooloo wiyaak wíllari bi faf ya nammba ki'aas ga looci ga ɗuuy giyyaa, ya yuŋga ga. Mbooloomaa tessa ga tewisaa. ² Ya jégí'taba enaama ciyewin caa taam na liiwuk. Ya wo'eɓa ga jégírohaagari an:

³ - Súkúrukati! Enee línoh, ya kolukka yaa yah kisoknee. ⁴ Ga daa ya en na kisokɗa, laakka tesohtaa keen ga yahaanaa waasaa, selcaa hayussa, ñamussata. ⁵ Laakka tesohtaa keen ga ɗekataa yewinin atoh, daa yewinndii kakay. Tesohtaa gaawwa kipaal ndaga lak kakayfaa yewinndii. ⁶ Ee daa nohaa koluk ga ɗook hen, tēki'ta iñcaa paaleeɗa, ca súɓpa ndaga níilcaagaca abéerri. ⁷ Laakka tesohtaa keen ga yówée-lúp, ta paalla da. Lúpcaa yakka, dallata ki'on bi ta minndii kimeydoh ɓoŋ. ⁸ Laakka tesohtaa keen ga kakayfaa laakin dooli, ta paalla, ta yakka bi ta ɓírissa, tummba towu: tii haydohha

‡ 3:16 3: 16 Teek Pee' mēdirohat na Mëccēe 16: 16-18; Saŋ 1: 42. * 3:17 3: 17 Mēdirohat na Lúkkaa 9: 54.

§ 3:22 3: 22 Belsebul wa teek wiliis waa eru Seytaanii kuliyuk ga raɓciida... Malkat Mëccēe 10: 25.

iñaa le'in waas cidaan'kaah-kaahay ga tesohtaa sokseedfa, tii cidaan'kaah-yitniinoo, tii citéemée'.

⁹ Lëehi'ta ya tikka ga an:

- Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

Iñaa tah Yéesu liiwuki buwaa hendfa

¹⁰ Daa ya úsaayee mbooloomaa, bidaan'kaah na banakbaa na buwaa daanse nari kitaamda meekissari ga loo liiwukcaama. ¹¹ Yéesu taassaba an:

- Dú bëri Kooh eree ki'inoh kúmpafaa Nguuraagari, ee buwii tes ga foohda, ba kelohan ga liiwuk na liiwuk. ¹² Doonaa,

«Ba mín kimalak bi jof ee ba hotoo dara,

ba mín kikeloh bi jof ee ba inohoo dara,

en d'anaa ba récukoo baakaa'ciigaba bi Kooh bayal'ba!»*

¹³ Yéesu wo'ssaba an:

- Binaa dú inohhii iñii liiwukii wii waa' kiwo'd'anaa, dú mínan na ki'inoh iñii liiwukcii tesda waa' kiwo'da?

¹⁴ Sokohaa sok wo'eenaa Kooh. ¹⁵ B'iinoo mëdírohu na dekataa ga yahaanaa waasaada, ee sokohaa sok wo'eenaa ga d'uuyba. Bi ba laasan kikeloh wo'enaanaa, Seytaanii hay, nís wo'eenaa ba sokdusee ga keeñcaagaba. ¹⁶ B'iinoo mëdírohu na dekataa sokuunun ee yewinin atoh. Ba keloh wo'eenaa Koohaa, haat ba safa' gawa kite'. ¹⁷ Wayee ba úsaayoo ga, ndaga wo'eenaa Kooh huuttii ga keeñcaagaba. Fodaama, binaa wo'eenaa Kooh tahba ki'en ga iñaa newoo, wala ba tumu iñaa meskinaa, ba gaaw nawa kigúroh. ¹⁸ B'iinoo baa mëdírohu na yówée-lúpaa sokuunun. Ba hay kikeloh wo'eenaa Kooh, ¹⁹ wayee halaat ëldúna na kiwaa' kihëpi'kaa aaw ga alal na waareen ciliis abufa; iñcaama on wo'eenaa Kooh bi tah wa mínoo kilim yen. ²⁰ B'iinoo mëdírohu na kakayfaa laakin dooli, soku. Ba keloh wo'eenaa Koohaa, ba te'wa, ee ba laaki' Kooh jeriñ. Bii haydoh iñaa le'in waas cidaan'kaah-kaahay ga iñaa sokseedfa, bii cidaan'kaah-yitniinoo, bii citéemée'.

Liiwukaa wo' ga loo lampuda

(Lúkkaa 8: 16-18; Mëccée 5: 15-16)

²¹ Yéesu wo'ssaba an:

- Bo' haydohin lampu li' kanu gane? Wala ekwa ga fildoo fayaaage? Man lampu líksi hen^o. ²² Laakkii iñaa mín kidaakuk bi hotukoo. Ee laakkii iñaa bo' mín kidaak bi meydohsoo fan. ²³ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

²⁴ Ya wo'ssaba an:

- Malaksukohat iñcii dú kelohida. Nataa dú natoh buwiida wëri dú natohohsan ee dú baatdu ga. ²⁵ En ki'ena, baa laakin, hay kibaatdu; wayee baa laakoo, ki'iñkaa ya bayda sah hay kite'u.

Liiwukaa wo' ga loo tesohtaada

(1 Korenti 3: 6-7)

²⁶ Yéesu tikissa ga an:

- Nguuraa Kooh man na fodii baa sok yoon. ²⁷ Ya enat ga kineehi, ya yúduki, wekoo nohoo, wayee tesohtaa taa paal, taa yak. Ee ya yéegoo dara ga. ²⁸ Kakay fëri yëkdi iñaa paal gari tóh. Aboh ga daa wa paalan, lëehíraa wa firis boñ, tum towu. ²⁹ Yoonaa súwinaa ya aasi ga na kupiikaa'kaagari; ndaga lak kipiik le'in^o.

Liiwukaa wo' ga loo kowu-fúdankaada

(Mëccée 13: 31-32,34; Lúkkaa 13: 18-19)

³⁰ Yéesu wo'issa an:

- Iñii du mín kimëdíroh Nguurii Kooh nawa'fa ya? Wala liiwukii wiida mínwa kiteewoh? ³¹ Wa man na kowu-kedik fodii kowu-fúdan, binaa sokunaa, këri wëñ kijutuut ga tesohtii tóoh en ga ëldúna. ³² Wayee ka laas kisokunaa, kedik-fúdankaa koluk bi wëñ kiyak iñcii linsida, ee ka laak toy tiyaak taa wëe'taa ga an tii selcii Kooh minu kitaal ga duuy tuu'tagaca.

³³ Ya daanee kiyéegaloh wo'eenaa Kooh na liiwuk ciyewin caa manda; hínnda na fodaa daa buwaa mín ki'am ga helcaagaba. ³⁴ Ya wo'éerí iñaa enndii liiwuk na buwaa; ee ya wéetta na tëlilbéecaagarinaa, ya bëgisiba ga liiwukca tóoh.

* **4:12** 4: 12 Ísayii 6: 9-10 bëestiru fodaa bínsee ga kiGerek múusda. ✧ **4:21** 4: 21 Mëdírohat na Mëccée 5: 15; Lúkkaa 11: 33. ✧ **4:29** 4: 29 Mëdírohat na Soweel 4: 13.

Yéesu tuuki'ta uuris wiyaak
(*Mëccëe 8: 23-27; Lúkkaa 8: 22-25*)

³⁵ Besaa bërfii, lak Kooh yaa hoof, Yéesu wo'a tëelíbëecaagari an:

- Du paafat giyyii bakaa hanoh gaada.

³⁶ Waa ba tagohha na mbooloomaa, ba bayya Yéesu ga loocaa ya enoheeda. Laakeera ban looci ciliis caa taamsee nari. ³⁷ Uuris wiyaak dalla kiyip, dúusaa bewukka, waa weesuk ga dhuuy loocaa bi haat waa líif na músú. ³⁸ Lak Yéesu yaa neeh ga bakaa hanoh bosaa loocaada, tiginkin. Tëelíbëecaagari yúudussari, baa wo'i an:

- Jëgírohii! Tumuuntii buwii bëttiiraane?

³⁹ Ya yúudukka, ya gëtta uurisaa, ya wo'a giyyaa an:

- Dekoha, fu yeewuk!

Uurisaa tuukka, dekataa ennda cel. ⁴⁰ Lëehí'ta ya wo'a fuwaa an:

- Iñii tahhúu kiniik ya? Dú gëmbbii garoo bi watine?

⁴¹ Ba tiitta lool ga iñaama ee ba baa meekisoh ga leelooba an:

- Kon bii yii yëri en ba, bi uurisii sah na giyyii tumsi ga iña ya nakohda?*

5

Yéesu wëkí'ta ha'-raβ ga Gerasaa
(*Mëccëe 8: 28-34; Lúkkaa 8: 26-39*)

¹ Ba le'a tewisaa giyyaa Gëllílee wiinoowaa, ga kúlkaa Gerasaa*. ² Yéesu yaa yoosuk ga loocaa, laakka baa raβ am, meyohha ga dhuuy loycaa†, yaa gú'dukohhi. ³ Ya dëkee ga loycaa ee ken mînsisëeriiri kipok, luu enee na ceen. ⁴ Leekleek ya jëngiseera kotcaa, yahcaa poku na ceen, wayee ya gú' ceencaa, ya weel jéencaa. Ken laakëerri dooli ki'ammbi. ⁵ Wekoo nohoo, ya enee ga dhuuy loycaa na ga janjancaa; ya weleluki, ya gaani hafci na atoh.

⁶ Daa ya séenee Yéesu, ya yaa fool, ya yí'a ga fikíici, ⁷⁻⁸ Yéesu wo'ari an:

- Hel wibóni', meyohaa ga bii!

Baa ennda ga kifip didóoli' an:

- Yéesu, fu naroo ya, fu Kowukii Kooh yii ga dookaa-dookda? Mi yii kíimmbaa ga teekii Kooh, kaa tummboo iña meskin!

⁹ Yéesu meekissari an:

- Fu teeku na?

Baa taassa an:

- Mi teeku coogeel, ndaga dí yewinin.

¹⁰ Helaa wibóni' waa kíimee Yéesu doonaa ya meydohoori ga kúlkaa.

¹¹ Lakanaa laakin yop-mbaam-parki‡ wiyaak waa na kiniiru ga bak janjagaa.

¹² Raβcaa kíimmba Yéesu an:

- Eëwdohaarii ga mbaamcii, fu ekkíi gaba!

¹³ Ya onndaba iñaama. Raβcaa meyussa ga baa, aasussa ga mbaamcaa; yopaa írkisukka tégèl-tégèlaa, keennda ga giyyaa: mbaamcaa le'in bijúnni-kanak, muurussa ga giyyaa.

¹⁴ Niirhocaagaba núpussa, ba wo'neera iña hewda ga teeraa na dëkcaa cíinoo. Buwaa baa hay kimalak iña hewda. ¹⁵ Ba hayya bi ga Yéesu, ba hotta ha'-rawaa bayee coogelaada yugin, ekkin kúlti, taammba na sagaagari. Ba dalla kiniik. ¹⁶ Buwaa maasohsee iña dalee ha'-rawaa na mbaamcaada, béestírussaba iña laakeeda. ¹⁷ Waa ennda da, buwaa dalla kikim Yéesu ya meyoh gohaagaba.

¹⁸ Daa Yéesu en na ki'aas loocaa, baa raβcaa abeeda kíimmbari ya onndi kites nari.

¹⁹ Yéesu onndiirika, wayee wo'ari an:

- Boykaa kaanfu, ga bu-kaanfu, fu béesti'ba tooh iñii Ha'mudii tumi'taa ga yërmaandii ya laak garaada!

²⁰ Baa ka'ta, dalla kiyéegaloh ga gohaa «Teeruca aidaankaahcaa[§]» iña Yéesu tumdeeri toohda; ee buwaa béebba jaahli'ussa ga.

Yéesu wëkí'ta beti, mílisi'ta kowukaa Yayros
(*Mëccëe 9: 18-26; Lúkkaa 8: 40-56*)

* 4:41 4: 41 Mëdírohat na Kañcaa 65: 8; 89: 10; 107: 23-32.

† 5:2 5: 2 Loycaa waama ga iña wëñ kiyewinda, tumsee ga atohaa bayin non wala acu ga dhuuy atoh ciyaak.

‡ 5:11 5: 11 Ga iña Léwítik 11: 7 wo'da na Déteronom 14: 8, yaawúu'caa tiksee mbaam-parki iña araamin, kon kokohseera kiñam. Iñaama teewohin ban an dekataama enndii ga kúl yaawúu'.

§ 5:20 5: 20 Teeru cidaankaah enee ga bakaa hanoh giyyaa Gëllílee kakay, aawwa bak meyyaa'-nohda.

* 5:1 5: 1 Mëdírohat na Mëccëe 8: 28. Marka man

† 5:2 5: 2 Loycaa waama ga iña wëñ kiyewinda,

‡ 5:11 5: 11 Ga iña Léwítik 11: 7 wo'da na

§ 5:20 5: 20 Teeru cidaankaah enee ga bakaa hanoh giyyaa Gëllílee kakay,

aawwa bak meyyaa'-nohda.

²¹ Daa Yéesu soofisee na looci ga tewisaa wíinoowaa, mbooloo wiyaak nēgírukohha ga yahaaci, ga daa ya enee ga tewisaada. ²² Laakka bo', bok ga buwaa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraa, ee teeku Yayros; daa ya hot Yéesu hen, ya yí'a ga kotcaagari. ²³ Ya yaa kimmbi an:

- Kowukaagoo kibetikaa kiyínkaa kaa yah kilēehfuk; hay tíkaari yahciigaraa doonaa ya wak ee ya pes!

²⁴ Yéesu yaa yah nari. Ee bo' biyewin baa taabukki, baa ñaak ga dookci.

²⁵ Daama nak, laakeera betifaa daanee kimeydoh ñif rek, iñaa le'in tíkiis tidaañkaah na tanak. ²⁶ Ya sodeera lool ga yah payoh biyewin ee iñaa ya laakeeda tooh eemmba ga, wayee onndiiri kitani; hanaa kay ya baatee kikeen. ²⁷ Daa ya kelohee loo Yéesu, ya aassa ga mbooloomaa, ga fenooci, ya le''a ga kúltifaagari, ²⁸ Ndaga ya wo'ee ga dduyci an: «Binaa mi mínee kile' rek ga kúlticiigarinaa, mi hay kiwak.» ²⁹ Ga dekataama ñifaa iissa kimey gari, ee ya yéengga ga faanci an ya wakin. ³⁰ Yéesu dalla kiyéen ga hafci an laakin doolaa meyoh gari. Ya móoñsukka ga leeloo mbooloomaa, meekisohha an:

- 'Bii le' ga kúlticiigoo ba?

³¹ Tēelibéecaagari wo'ussari an:

- Fu hot ga dii mbooloomii ñaak ga dookfuda, an fu wo' an: 'Bii le' garoo ba?

³² Wayee Yéesu yaa malak iñaa wiillifa, kihot baa tumee iñaamada. ³³ Betifaa tíitta bi yaa saak, ndaga ya inohin iñaa daleerida. Ya hayya, keennda ga kotcaa Yéesu, wo''ari kayohfaa tooh. ³⁴ Yéesu wo''ari an:

- Jowu, ngēmumgaraa wēkdinndaa. Karaa na jam ee wakaa ga iñum mesikkaada.

³⁵ Lak Yéesu yaa lis kiwo' fodaama, fiibo' meyohussa kaan baa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada, kiwo''i an:

- Kowukaagaraa kaanin. Iñii fu yah jégírohii kisonlukohis gada ya?

³⁶ Daa Yéesu kelohee wo'enaagaba, wo''a baa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada an:

- Kaa niik dara, gēmaa hen rek!

³⁷ Ya tookkii ken taam nari, enndii Pee', na Saak na San, kēmēen'kícinaa. ³⁸ Ba le' kaan Yayros hen, Yéesu hotta an coowaa yakin, ee buwaa baa looyoh, baa fiipoh didóolí'. ³⁹ Ya aassa, wo''aba an:

- Coowiigariúu wa yak na da? Dú looyoh ya? Oomaanii kaanndii, en na kineeh.

⁴⁰ Ba baa ciisukki. Waa ennda da, ya méyí'taba tooh ga fooh, ee ya bayya paam oomaanaa na eeci na buwaa benseerida. Ya aassa ga daa oomaanaa enoheeda. ⁴¹ Ya ammba oomaanaa ga yahaa, ya wo''a an:

- Talita kúm! (Wēri en: «Ku'ooma-jowu, mi wo''aa, kolka!»)

⁴² Ku'ooma-jowukaa dalla kikuluk, ja laakee tíkiis tidaañkaah na tanak. Ja jaa tíin. Buwaa jaahli'ussa lool ga iñaama. ⁴³ Yéesu dñngaba na wo'een ciyégísi' an ken jomooka kiyéen. Léehí'ta ya wo''a an ku'oomaakaa onsat ñamah.

6

Bu-Nasareet tookussii kigēm ga Yéesu

(Mēccēe 13: 53-58; Lúkkaa 4: 16-30)

¹ Yéesu meyhoha daama ka'ta teeraa ya dēkohda*. Tēelibéecaagari taabukussari. ² Bes Sabat hayya, ya yaa jégíroh ga jaangu-yaawúuraa. Bo' biyewin daa ba súkúrukeeri, jaahli'ussa, ba baa wo' an:

- Ya bēwohnee iñcii cii gada? Hamhamii ya bay wii, wa man na? Ee tum na kintaancaa man na cii mín kimeyoh gari? ³ Hanaa enndii daayoh haangii, kowukii Mariyaama, yaak biSaak, Yosee, Yúdaa na Simon? Ee bikēmēen'kíci bíbeti enu dii ga dduycuune?

Fodaama keeñcaagaba caa tak gari. ⁴ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Sēldíga-Kooh waaruunun ga daa en béeb, bi tessa dēkaa ya meyhoda, na mbokcaagari, na bu-kaanci^o.

⁵ Ya mīnndii kitum daama kintaan wínoo enndii rek bidúukooli' baa ya tik yah, ee ba wakkaanaa. ⁶ Ya jaahli''a ga daa ba tookkii kigēmfa.

Léehí'ta Yéesu yaa wiil ga dēkcaa deey daamada, ya yaa jégíroh.

Yéesu wossa apotaa'caagari bidaañkaah na banakbaa.

(Mēccēe 10: 5-15; Lúkkaa 9: 1-6; Lúkkaa 10: 1-20)

* 6:1 6: 1 Teeraa ya meyhoda waa' kiwo' Nasareet. Mēdirohat na Mēccēe 13: 54 na iñaa béestíru ga kakayda.

o 6:4 6: 4 Mēdirohat na Lúkkaa 4: 24; San 4: 44.

⁷ Waa ennda da, ya bayya apotaa'caa bidaan'kaah na banak'baa, ya yaa wos'ba, ba taam banak banak. Ya e'taba dooli kikaal raḥ ga buwaa. ⁸ Ya kokohha'ba an ba hanat kibaydoh dara ga baawaa, enndii doo' rekaa. Ya wo'ee'ba an:

- Kaa bayat dara: enndii mbúurú, enndii hēmbu, ee kaa loyukat kopa' ga kenohúu.
⁹ Wayee ekkat ṅafa' ee kaa bayat kúlti kanak.

¹⁰ Léehi'ta ya wo'issaba an:

- Daa dū le' béeb, tesat ga kaanfaa dū eksanda bi ga daa dū kolkohan dekataama. ¹¹ Ee ga dekataa dū le' béeb, binaa buwaa tookkiirúu ga kaan'ba ee ba saṅngúu kisúkúrukkaa, leenaa pērtukat pēndēlaa en ga kotcaagarúuda† dū meyoh daama: iñaama hay kiteewoh kimúuykaagaba.

¹² Waa ennda da, apotaa'caa karussa, ba baa jangat an buwaa súpítat kipeskaagaba.
¹³ Ba baa kaal raḥ biyewin ga buwaa ee ba baa leef dúuleen* ga hafcaa dúukooli' biyewin ee ba baa wēki'ba.

Kaanaa Saṅ-Bētís

(Mēccēe 14: 1-12; Lúkkaa 9: 7-9; 3: 19-20)

¹⁴ Eroot‡ buuraa kelohha iña wo'u ga Yéesuda, ndaga lak teekaagari síwin daa en béeb. Buwaa wo'ee an:

- Saṅ yaa bētisi'ee buwaa ga músúda yēri mílís ga buwaa kaaninda. Iñaama yēri onndi dooli kimín kitum kintaan.

¹⁵ B́inoo wo'see an:

- Baa Ili.

Ee b́inoo'baa an:

- Baa, iña sēldiiga-Kooh fodii sēldiigacaa múus.

¹⁶ Wayee Eroot, daa ya keloheeka, wo'a an:

- Saṅ-Bētís yaa mi gú'lukkee hafaada yēri mílís! ¹⁷ Eroot yaama, ga kihafci, yēri nakohee ki'amluk Saṅ-Bētís, ya baṅlukkari, laṅngari ga kasu. Erojaas, beti kēmēenkici Filiip§, yaa ya te' ya pañjarida, yēri tahee Eroot kitum iñaama. ¹⁸ Lak Saṅ-Bētís wo'ee Eroot an: «Waa onndiiraa kifaan beti kēmēenkifu ya en betifu!»* ¹⁹ Kēri tah Erojaas ammba Saṅ-Bētís ayluk, waa'tari ki'apluk. Wayee ya minéeriika, ²⁰ ndaga Eroot niikeera Saṅ-Bētís, lak ya inohin an Saṅ-Bētís enin baa júwin ee sela'in. Kēri tah ya somiri ee besaa ya keloh wo'eenaagari béeb, helaagari yēngeluk ee kokohii ban bi hayaa ya safa' ga kisúkúrukki.

²¹ Erojaas laakka besci, bērii lak Eroot en na kihúmbal besaa ya límohuda. Eroot nakka buwaa biyaak'baa en nari ga jalaada, buwaa kuliyuk ga soldaa'caagarida na lamancaa ga Géliléeda. ²² Kowukaa kibetikaa Erojaas aassa kaa ham; hamaa nebpa Eroot lool, na buwaa ya nakee hewaada. Buuraa wo'a oomaa-jowaa an:

- Meekisohaaroo iña neb'baa, mi hayyaari ki'e'.

²³ Ya waatta ga fíkíci an:

- Iña fu meekisohoo béeb mi e'taari, luu enee kida' kúlkigoo ga le'nii mi e'taa bakii ẃinoowii.

²⁴ Oomaanaa meyc, meekisneera eeci an:

- Mí kiimannidi ya?

Yaama taassari an:

- Hafaa Saṅ-Bētís.

²⁵ Ya gaawwa kisoof ga buuraa kiwo'i an:

- Eraaroo diima-diima hafaa Saṅ-Bētís ga dook palaat*.

²⁶ Keeña buuraa leeha tak ga iñaama. Ya minndii oomaanaaka kisagi', ndaga daa ya wo'eeka ga fíkii buwaa ya nakee hewaada, ee na daa ya laasinka kiwaatda. ²⁷ Ya dalla kiwos soldaa' ýinoo, nakkari kihaydoh hafaa Saṅ-Bētís. Soldaaraa ka'ta, gú'neera hafaa Saṅ-Bētís ga kasaa, ²⁸ ya haydohi'tariwa ga palaat. Ya e'tawa oomaa-jowaa ee oomaa-jowaa e'neerawa eeci. ²⁹ Daa tēlībēecaa Saṅ-Bētís kelohsee iñaama, ba hayya kibeb faraafaagari, acsuneerafa ga loycaa.

† **6:11** 6: 11 Mēdirohat na Tumeen 13: 51; 18: 6. Kiyēeki' pēndēl ga kot: waa' kiwo' kigúroh na yen wala na bo'. Baama laakisii sooli na buwaa ya ka' gabaada, enndii sah pēndēlaa min kiñaak ga kotcaagari ee bok ga dēkaagabada.

* **6:13** 6: 13 Mēdirohat na Saak 5: 14. ‡ **6:14** 6: 14 Erootyii yii yēri en Eroot Antipas yaa nguurukee ga Géliléeda.

§ **6:17** 6: 17 Filiip waa' kiwo' Eroot Filiip, ee dēkee Room, ee ban bokkii na Filiip yiliis fodii yaa nguurukee ga Sesaree-Filiip (ga 8: 27). * **6:18** 6: 18 Malkat Léwítik 18: 16; 20: 21. * **6:25** 6: 25 Erojaas waaree kihot an Saṅ-Bētís kaanin, wayee enndii kiñam hafaa Saṅ.

Yéesu tumba kintaan ga mbúurú ciyétúus na jën kanak

(Mëccëe 14: 13-21; Lúikkaa 9: 10-17; Saŋ 6: 1-14)

³⁰ Apotaa'caa Yéesu nêgírukohussa ga yahaaci, baa béesti'ti iñaa ba tumeeda na iñcaa ba jëgíroheeda tooh. ³¹ Yéesu wo''aba an:

- Hayat gii dū yee daa wéetin, dū íkaruk jutuut.

Yéesu wo'eeda ndaga lak buwaa yewneera kika' na kihay gaba bi sah ba laakéerí jot kiñam. ³² Ba aassa kon ga gaal-loocaa ba hanɓa, kika' daa wéetin. ³³ Bo' biyewin hotuba daa ba na kiyahda, inohsohussaba. Ee buwaa baa meyoh ga dëkcaa tooh, baa fool na kot kidëwirukba ga daa ba aawda.

³⁴ Daa Yéesu yoosukee ga gaal-loocaa, ya hotta mbooloo wiyaak, ya laakka yërmaandi gaba ndaga ba madee na baalcaa laakoo níroh^o. Ya ennda ga kijëgí'ba enaama ciyewin.

³⁵ Tëelíbéecaa hayussa ga Yéesu lak nohaa waa soos, kiwo''i an:

- Dekatii laakoo dara ee nohii wii soos, ³⁶ ísaa buwii ba aas yopcii na dëk-kawcii ga yahaaniida, ba lomnee iñaa ba ñaman.

³⁷ Yéesu taassaba an:

- Eratba na kihaffúu iñaa ba ñaman.

Wayee ba wo''ari an:

- Dí karat kilomnee mbúurú iñaa le' denariyon[†] citéemée'-kanak, ee dí e'fa ba ñame?

³⁸ Yéesu meekissaba an:

- Dú bay mbúurú cera? Malaknat!

Ba laakka iñaa lee'fa ga, ba hayya, ba wo''ari an:

- Mbúurú ciyétúus na jën kanak cëri dí laak.

³⁹ Fodaama, ya nakkaba kiyugi' mbooloomaa kakay ga pëegífaa fihiliifaa; ba nêgírukoh kom kom. ⁴⁰ Ba yunnga, ba warukohha waa', cii bo' bitéemée', cii bo' bidaankaah-yétúus. ⁴¹ Ya beɓpa mbúurúcaa ciyétúuscaa na jëncaa kanakcaa, ya taaginukka dook, ya gërëmmba Kooh gaca. Lëehi'ta ya gú'sohhaca, ya e'ta tëelíbéecaa ba waroh buwaa. Fodaama ba ya warohha jëncaa kanakcaa ga buwaa tooh. ⁴² Buwaa bééɓba ñammba bi ba kappa pút, ⁴³ ee pañi cidaanɓaah na kanak líifdussa ga na iñaa tesse ga mbúurú na jëndá^o. ⁴⁴ Ga buwaa bokee kiñam mbúurúcaada laakeera yaal bijúnni-yétúus.

Yéesu tinnnda ga dook giyaa

(Mëccëe 14: 22-33; Saŋ 6: 16-21)

⁴⁵ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu dalla kituukuk tëelíbéecaagari ba aas ga gaal-loocaa, ba dëwirukki baakaa giyaa hanoh gaa, ga bak dëkaa Betsaydaa; hidinaa, ya ga kihafci ya tagoh na mbooloomaa. ⁴⁶ Waa ya tagohha naba bi lëehi'ta, ya lappa dook tégélaa, yaa kiim Kooh. ⁴⁷ Ga waa wekaa le''a, lak loocaa tëelíbéecaa waa ga leeloo giyaa, Yéesu tesse hanɓi doŋ ga tewisaa. ⁴⁸ Yéesu hotta an tëelíbéecaa laakseera coonu kitíidi' loocaa ndaga ba jaanohee na uurisaa. Waa Kooh wísananaa, ya lolukka yaa yah gaba, tiin hen ga dook giyaa. Ya ka'ta bi ya yaa waa'fa kipaaf. ⁴⁹ Daa ba hotti yaa tiin ga dook giyaa, ba foonnga an iñaa enndii bo'. Ba baa fiipoh. ⁵⁰ Bééɓba hotsee gari ee ba tiitta lool. Ga dëkataama, Yéesu dalla naba kiwo' an:

- Yëgisdat fitciigarúu, bii mi, kaa niikat.

⁵¹ Lëehi'ta ya yaa yah gaba, aassa gaba ga loocaa. Uurisaa tuukka. Ba, ga kihaffba waaru'ussa lool ga iñaama, ⁵² ndaga en ki'ena ba minéerí ki'inoh iñaa kintaanaa ga mbúurúcaa waa' kiwo'da, ndaga daa ba yëgisi' keeñcaagabada.

Yéesu wëkí'ta bidúukooli' ga Genesareet

(Mëccëe 14: 34-36)

⁵³ Waa ennda da, Yéesu na tëelíbéecaagari lëehdussa kihúus giyaa na gaal-looci, ba tee'ta ga kúlkaa Genesareet[‡]; daama ba yóoski'ta loocaa. ⁵⁴ Ba baa mey ga loocaa rek buwaa baa inohsoh Yéesu; ⁵⁵ buwaa wiilla gohaama tooh ee ga dëkataa ba keloh an ya yaa da bééɓ, ba ennda ga kibeɓ dúukooli'caa ga gatancaa, kibay daama. ⁵⁶ Ga daa ya aasoh bééɓ, ennda ga dëkcaa ga kawaa, ga teeraa wala ga tukaantaa en ga égiraada, buwaa faansi dúukooli'caa ga paancaagaba. Ee baa kiimmbi ya onba ba mín kile' rek ga pawaa kúltifaagari. Fodaama buwaa le'ee garída tooh, wakussa.

^o 6:34 6: 34 Mëdírohat na Kídaa 27: 17. [†] 6:37 6: 37 Denariyon Iñaa heet kopa' bu-Room ee wa hín na fay lëgéy noh-noh bo' yiinoo. [‡] 6:43 6: 43 Mëdírohat na 2 Buu' 4: 42-44. [‡] 6:53 6: 53 Kúlkaa Genesareet Dekataama newin kilínoh ee laakin dooli. Wa hanoh Kafarnawom kakay aawwa bak aasaa'-noh.

7

Yéesu wo' na Fërsiyeenċaa ga loo baahcaagaba

(Mëccëe 15: 1-9; Lúkkaa 11: 37-41)

¹ Fërsiyeenċaa na biġġiroh-waas, baa meyoh Yéerusaleem, ba hídírukohha ga yahaa Yéesu. ² Ba hotta ga tēlibéecaagari baa en na kiñam na yahca settii, waa' kiwo' an ba tísukkii fodaada daa baahcaagaba nakohkafa.

³ Waama Fërsiyeenċaa na iñaa enin yaawúu' béeb, ba ñamoo ee ba tísii yahca bi jof*, fodaama ba taabukee baahca caasamuncaa. ⁴ Ee binaa ba meyoh toonaaraanaa, ba ñamoo ee ba tísukkii paay. Ba laakin ñan baah ciliis caa ba taabuk fodii tísaa kaasca, na tataataa, na kēwdii'ca.

⁵ Fodaama, Fërsiyeenċaa na jēġiroh-waasca meekisohussari an:

- Iñii tah ya tēlibéeciigaraa taabukussii baahcii caasamuncii, ba ñami na yahca settii?

⁶ Yéesu taassa ba an:

- Dú, dú jófjófduk ga hascii buwii! Ísayii, sēldiiga-Koohaa hoteerúu moos ee ya wo'ee kayoh ga waa ya bín ga teek Kooh an:

«Buwii bii, kañii ba kañirooda, eem túuwttii donj,

ba ekkiiroo ga keefba.

⁷ Ba bay teekkoo sooy

ndaga iñcii ba jēġiroh ga teekiigooda meyoh ga iñaa bo' nakoh.*

⁸ Lēehi'ta, ya tikka ga an:

- Dú iisin kitum iñaa Kooh nakoh, dú taabuk baah bo'!

⁹ Ya enissa an:

- Dú laakin hel ga kikoom day iñaa Kooh nakoh ee dú taabuki baahciigarúu. ¹⁰ Ndaga Móiis wo'ee an: «Kelohdaa paapu na eefu.» Ya tikka ga an: «Baa fu ñas paapu wala eefunaa, fu jom ki'apu hen*» ¹¹ Wayee dú, dú jēġiroh an binaa bo' wo' paamci wala eeci an «Iñaa mi jomeerúu kitoputu'ohda enin Korban[†]» (wéri en an wa sarahuunun Kooh), ¹² dú nak ñaama kitum'oo paamci dara, wala eeci. ¹³ Fodaama, baahciigarúu dú lamda cēri nislukohhúu wo'eenaa Kooh. Ee yewinin iñcaa dú tumi man fodaama.

Iñii liibdi bo' ga fikii Koohda

(Mëccëe 15: 10-20)

¹⁴ Waa ennda da, Yéesu ñaysissa buwaa, ya wo'aba an:

- Súkú'kattoo béebpúu, ee dú ínoh iñii yii bi jof: ¹⁵ laakkii iñaa kúlkoh foh, aas ga bo', bi tah ya liib ga fikii Kooh, wayee iñaa meyoh ga keefci yēri liibdi bo'. [¹⁶ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!]

¹⁷ Ya foñja buwaa, ya aassa kaan. Tēlibéecaagari meekisohussari ya lēegisohba wo'eenaa ya nataal waama. ¹⁸ Ya wo'aba an:

- Dú ñan, dú laakoo hel hene? Dú ínohoo an laakkii iñaa kúlkoh foh, aas ga bo', bi tah ya liib ga fikii Kooh? ¹⁹ Ndaga fu ñam yena iñama aasirii ga keeñaagaraa, wayee aawi dúuy lookaagaraa, lēehíraa, wa ka' fenoo kaan.

(Fodaama, Yéesu teewohee an ñamahaa en béeb onohuunun kiñam.)*

²⁰ Ya wo'issa an:

- Iñaa meyoh ga keef yēri tah bo' kiliiib ga fikii Kooh. ²¹ Halaatcii cibóni'cii meyoh dúuy, ga keef bo': cēri haydoh kifaanuk na ñaa en béeb, kilok, ki'ap bo', ²² kidúk yaalfu wala betifu fu faanuk na bo' yiliis, kiwaa' kihēpi', kibay nof-moroo, kiñaañukoh mooroomfu, kiñalaañuk, ki'iñaan, kid'ooob bo', kimaruk na kidófdóftuk. ²³ Iñcii cimoroocii ciima tooh kúlkoh dúuy bo', ee cēri tah bo' kiliiib ga fikii Kooh.

Ngēmaa betifaa enndii yaawúu'da

(Mëccëe 15: 21-28)

²⁴ Yéesu meyhaha daama, ka'ta ñak dēkaa Tii'. Ya ennda ga kaan fiinoo daama, ee ya waarērii bo' yēenka. Wayee ya minēerii kidaakuk iñaa maañ. ²⁵ Laakka bo' yibeti, kowukaagari kibetikaa laakee rañ. Daa ya kelohha buwaa baa wo' ga loo Yéesu, ya yaa hay, ya le'a, keennda ga kotcaagari. ²⁶ Betifaa faama enee Gerek, baahkohee Fenísi ga Sírii. Ya kímmba Yéesu ya meydoh rawaa ga kowukaagari. ²⁷ Yéesu wo'ari:

- Ísa paay bi oomaacaa kapu. Kíbeb ñamah oomaa, fu jafi' tubaaytaa,iñama moroo.

²⁸ Betifaa taassari an:

* 7:3 7: 3 Mēdirohat na Mëccëe 15: 2; Lúkkaa 11: 38. * 7:7 7: 7 Ísayii 29: 13 béestiru fodaada bínsee ga kiGerek múusfa. * 7:10 7: 10 Malkat Eksoot 20: 12; Dēteronom 5: 16; Eksoot 21: 17; Lēwítik 20: 9. † 7:11 7: 11 Korban iñaa wo'een ki'Arameyee. * 7:19 7: 19 Mēdirohat na Tumeen 10: 9-16.

- Iñaama kayoh, Ha'mudii. Wayee tubaaytaa ga yahaa kankaada, ba ñam wúunée-mbúurúcaa oomaacaa búukda.

²⁹ Waa ennda da, Yéesu wo'ari an:

- Wo'enum fu wo' wuma tahin bi, kara, rawaa meyohein ga kowukaagaraa.

³⁰ Ee ga waa ya le'a kaanci, ya laakka oomaanaa leemukin ga dook fayaanfaa, rawaa meyohein gari.

Yéesu wéki'ta baa d'ekin, luuwin

(Méccée 15: 29-31)

³¹ Yéesu kolkohha bak dékaa Tii', meycá dékaa Sídon. Ya koorohha ga dúuy gohaa teerucáa cidaan'kaahcaá, ya sooffa bak giyyaa Gélilée. ³² Ya haydoh'dussa baa d'ekin ee luuwin. Buwaa kiimbari ya tikki yahcaagari. ³³ Ya wéetneera nari, úsaayya buwaa, ya ekka tujokontaagari ga dúuy nofcaa baa, ya toossa, tumi'tari mitoosmaa ga perimpaa. ³⁴ Léehi'ta ya taaginukka dook, ya údi'ta yen ga kakay, ya wo'a an:

- Effata!‡ (wèri en: «Légiska!»)

³⁵ Haat nofcaa baa légisukka, perimpaa lógiskohha, ya yaa wo' dijófi'. ³⁶ Yéesu díngga buwaa an ba hanatka kibéestíroh. Wayee ya wéñi buwaa kidígaa, buwaa wéñi da kiyéegaloh. ³⁷ Buwaa waaru'seera bi héppa ee baa wo' an:

- Iñaá ya tum béeb jekin, ee ya onin sah d'ekcii kikeloh na luu'bcii, ba wo'!

8

Yéesu ñém'ta bo' bijúnni-nikiis

(Méccée 15: 32-39)

¹ Waama bo' biyewin nэгírukohisee daama ee ba laakéeri iñaá ba ñaman. Yéesu bayya téelbéecaagari, wo'aba an:

² - Mi laakin yërmaandi wiyaak ga mbooloomii, ndaga malkat, bes kaahay cee, caa wé'e'taa ga an cii, ba bii naroo, ee diima derj ba laakoo iñaá ba ñaman. ³ Binaa mi wo'ba ba boyuk kaanba na kiyaawaa, ba mínin kitéehlí' ga waas, ndaga bíinoo, dii ba meyohta úsaayin.

⁴ Téelbéecaagari taasussari an:

- Mbúurúcaa yah kiképi' buwii bii meyoohan gada, ga d'ekatii wii laakoo darada?

⁵ Yéesu meekissaba an:

- Dú laak mbúurú cera?

Ba taassa an:

- Ciyitnakanak.

⁶ Waa ennda da, ya nakka buwaa kiyun kakay. Ya beŕpa mbúurúcaa ciyitnakanakcaa. Ya gèrèmma Kooh, ya weellaca, ya e'ta téelbéecaagari ba warohca buwaa. Ba warohhaca buwaa tooh. ⁷ Ba laakeera ban tujèn. Ya gèrèmma Kooh gaca, léehi'ta ya nakohhaca kiwaroh ban. ⁸ Baa en béeb ñamma bi kappá pút, bi tessa. Iñaá teseeda ba woorkari: ennda d'aba ciyitnakanak ga mbúurú na jèn. ⁹ Buwaa le'seera bijúnni-nikiis (4.000). Ga waa iñaama leehha, Yéesu tagohha naba. ¹⁰ Ya dalla ki'aas ga loocaa na téelbéecaagari, ba baa yah bak gohaa Dalmanutaa*.

Fèrisiyeencaa waa' kihotu kintaan

(Méccée 16: 1-4)

¹¹ Fèrisiyeencaa le'ussa, ba baa coowoh na Yéesu. Ba eneeri na kifi'. Ba meekissari ya tumi'ba kintaanaa teewoh an ya meyo ga Kooh. ¹² Yéesu iikka hées, wo'a an:

- Iñii tah ya buwii wati waaru kihot kintaan? Mi wo''úuka ee kayoh; buwii wati, ken teewooba kintaan.

¹³ Léehi'ta Yéesu tagohha naba, yaa yah. Ya aasissa loocaa kipaaf bakaa giyyaa wínoowaa.

Léwíraa Fèrisiyeencaa na waa Eroot

(Méccée 16: 5-12)

¹⁴ Téelbéecaa Yéesu alussa kibaydohu mbúurú. Ba laakee mbúurú wínoo don naba, ga loocaa. ¹⁵ Yéesu dínggaba an:

- Watukat, ee abukat ga léwíraa Fèrisiyeencaa na caa buwaa fa' na Erootda!

¹⁶ Téelbéecaa enussa ga kiwo' ga dikaantiba an:

- Dii dú laakoo mbúurúda kéri tah ya wo' iñaama.

¹⁷ Yéesu inohha iñaá ba en kiwo' ga dikaantibada, wo'aba an:

‡ 7:34 7: 34 Effata: wo'een ki'Arameyee.

* 8:10 8: 10 Dalmanutaa Ken inohoo daa d'ekataama enohda.

- Iñii tah ya d'ú wo' an: dii d'ú laakoo mbúurúca kéri tah? Bi wati helciirú hayyiine? Helciirú aboo darane? D'ú yégísi' keefciirú ya? ¹⁸ Man d'ú laakin has, ati d'ú hotoo? D'ú laakin nof, ati d'ú kelohoo? Ee hanaa d'ú niindísukoo: ¹⁹ ga waa mi weeli' buwaa bijúnni-yétúusbaa mbúurúcaa ciyétúuscaada, d'ú wookee pañi cera, caa d'ú líifdee na mbúurúcaa teseefa?

Ba taassa an:

- Cidaan'kaah na kanak*.

²⁰ Yéesu meekisissaba an:

- Haa ga waa mi weeli' buwaa bijúnni-nikiisbaa (4.000) mbúurúcaa ciyit-nakanakcaada, d'ú wookee d'aba cera, caa d'ú líifdee na mbúurúcaa teseefa?

Ba taassa an:

- Ciyitnakanak*.

²¹ Ya wo'aba an:

- Ee helciirú hayyi bi watine?

Yéesu wèk'ita búumi' ga Betsaydaa

(Marka 10: 46-52; Saŋ 9: 1-11)

²² Yéesu na téelibeecaagari karussa Betsaydaa. Buwaa haydohha búumi' ga Yéesu, ba kimmbari kile' ga ba. ²³ Yéesu ammba búumíraa ga yaha, ya meyca d'ekaa nari. Léehi'ta ya tumi'tari mitoos ga hascaa, ya tikkari yahaagari, ya meekissari an:

- Fu yii hot yene?

²⁴ Baa malakka hascaa, wo'a an:

- Mi hot d'ibo'; iñcii man na tedik, ee cii tiin.

²⁵ Yéesu le'issa yahaagari ga hascaa ba. Búumíraa malakka yiic, ya wakka, ya yaa hot wecej. ²⁶ Waa ennda d'a, Yéesu ebilla ba kaanci, ya wo'ari an:

- Kaa aas sah d'ekii.

Pee' wo'a an Yéesu en Kiristaanii

(Mèccèe 16: 13-20; Lúkkaa 9: 18-21; Saŋ 6: 67-71)

²⁷ Yéesu ka'ta na téelibeecaagari ga d'ekaa wiil teeraa Sesaree-Filiipda†. Ga waasaa, ya meekissa téelibeecaa an:

- Buwii wo'u an mi yéri en ba?

²⁸ Ba taassari an:

- Laakin buwaa wo' an fu yéri en Saŋ-Bétis. Biinoo an fu yéri en séldiiga Ili. Biinoo'baa an fu bok ga séldiiga-Koohcii .

²⁹ Ya meekissaba an:

- Haa d'ú, d'ú wo' an mi yéri en ba?

Pee' taassari an:

- Fu yéri en Kiristaanii .

³⁰ Yéesu d'ingaba na wo'een ciyégísi' an ba hanat kiwo' na ken ga loo iñaa aaw gari.

Yéesu yéegalohha kikaankaagari na kimíliskaagari

(Mèccèe 16: 21-28; Lúkkaa 9: 22-27)

³¹ Léehi'ta Yéesu yaa inohlukohba an:

- Kowukii bii jom kikooroh ga mesiklaat ciyewin. Ha'-kaanca, sarahohca biyaak'baa, na jégíroh-waascaa waa'sann'dii kihotu gari. Ya hay ki'apu ee bes kaahay tik ganaa, ya hay kimílís.

³² Iñaaama Yéesu wo'eeri faŋ, d'aakéerú dara ga. Pee' nak nookka Yéesu ga yahaanaa, ya yaa ña'ti. ³³ Wayee Yéesu meefisukka, malakka téelibeecaagari, gétta Pee' an:

- Úsaayaaroo, Seytaani! Halaatciigaraa enndii halaatca meyoŋ ga Kooh wayee ca meyoŋ ga bo'.

Kitaabuk Yéesu

(Lúkkaa 14: 25-33; Mèccèe 16: 24-28; Lúkkaa 12: 8-9)

³⁴ Léehi'ta, Yéesu bayya mbooloomaa na téelibeecaagari, wo'aba an:

- Baa waa' kitaam ga fenooronaa, ya alat hafci, ya tikat hafci kuraanaagari, ya taabukkoo. ³⁵ Ndaga ba fu waa' kisom kumuunfunaa, fu hayka kiñak, wayee ba mi tahhaa kiñak kumuunfu ga éldúna, mi na Hewhewii winéwi'wiinaa, fu hay kipes bi taa'.

³⁶ Bo' enoh kilaak iñcii ga éldúna tóohda ya, binaa ya na' kiñak kipesci bi taaraa? ³⁷ Ati laakin iñaa bo' mín nawa kilaasoh kipeskaagari? ³⁸ Buwii wati d'eku ga ki'oo' Kooh na

* 8:18 8: 18 Médírohah na Yéremii 5: 21; Esekíyeel 12: 2. * 8:19 8: 19 Malkat 6: 35-44. * 8:20 8: 20 Malkat 8: 1-9. † 8:27 8: 27 Sesaree-Filiip Teeraama Filiip Eroot sakeewa, ee wa enee ga gohaa húlúfcaaa éñiri húlúwaa Yúrden'fa. Wati teeraama teeku Banijas.

kitum baakaa'. Ga duuyba, baa mi enndaa kaci ga, mi na wo'eenndoonaa, fu hay ki'en kaci ban ga Kowukii bii, besaa ya hayan bēri ga ndamaa Paamci, ya na malaakacia bisela'í'baa.

9

¹ Yéesu wo'issaba an:
- Mi wo'úuka ee kayoh; bībo' ga buwii bii kaansoo ee ba hottii Nguuraa Kooh yoosuk, taam na doolaagari.

Ndamaa Kooh yoosukka ga Yéesu

(*Méccēe 17: 1-13; Lúkkaa 9: 28-36; 2 Pee' 1: 16-18*)

² Tikka ga bes ciyitniinoo, Yéesu taammba na Pee', Saak na Saŋ, ya bayyaba, ba rek daa wéetin, ga dook janjan wiyaak. Daama jemmaagari súpítukka ga fikíiba. ³ Kúlticaagari yaanaawwa der bi caa melic, yaanaawlaataa wée'taa ga an wii laakkii naawohaa en ga éldúna mín da kiséti' kúlti'. ⁴ Tēelíbēecaa hotussa Ili na Móyis meyussa ga fikíiba, ba baa saawal na Yéesu. ⁵ Pee' dalla kiwo' Yéesu an:

- Jégírohii, dii newin garuu. Eneena dí hēwi' mbaa' kaahay dii: wínoo wuufu, wínoo wuu Móyis, ee wínoo wuu Ili.

⁶ Pee' inohéerii sah iŋaa ya wo'anda ndaga kitit kihēpi', ya na tēelíbēecaa tesda.

⁷ Laakka yaayeelaa hay, úullaaba. Ee ga duuy yaayeelaama, laakka koonaa koluk an:

- Bii yii yēri en Kowukiigoo mi keeñukda, sūkúrukatti!*

⁸ Ga saasi, ga daa tēelíbēecaa malaku iŋaa wílbađa, ba hotsissii ken naba, enndii Yéesu dogaa.

⁹ Daa ba enee na kiyooosuk ga janjagaada, Yéesu díŋga tēelíbēecaa an:

- Kaa bééstírat ken iŋii dú hotda, bi ga daa Kowukii bii milisan ga buwaa kaaninda.

¹⁰ Tēelíbēecaa abussa wo'enaama, ee ba baa wo' ga dikaantiba an:

- Iŋii ya waa' kiwo' ga «kimilís ga buwaa kaaninda» ya?

¹¹ Lēehí'ta ba meekissa Yéesu an:

- Iŋii tah ya jégíroh-waascii wo'u an Ili yēri dewan kihay paay?*

¹² Ya taassaba an:

- Ee, Ili dewan kihay, ya hēwíraat iŋaa en tooh bi jek. Wayee iŋii tah ya, Kēyítfaa Kooh wo' ban an Kowukii bii hay kikooh ga mesiklaat ciyewin, ee ya hay kisagu?*

¹³ Mi nak, mi wo'úu man Ili hayin kumēēñí'. Buwii tumuununndi iŋaa nebbada, fodaa daa Kēyítfaa Kooh bín ga iŋaa aaw garida.

Yéesu wēki'ta oomaanaa laak raβ

(*Méccēe 17: 14-21; Lúkkaa 9: 37-43*)

¹⁴ Waa biYéesu soofussa ga tēelíbēecaa bīnoo, ba hotta bībo' biyewin wiiluununba ee jégíroh-waascaa baa coowoh naba. ¹⁵ Daa mbooloomaa hotee Yéesu, iŋaama bettaba. Ba baa fool gari kikēñí'ti. ¹⁶ Ya meekissaba an:

- Dú en na kiwo' ya naba?

¹⁷ Laakka bo' yiyaal meycga ga buwaa, wo''a Yéesu an:

- Jégírohii, mi haydohdeeraa kowuroo kiyaal, raβ nari. Rawii luublukohi hen. ¹⁸ Ga daa oomaanaa mín ki'enhoo tooh, ya mínndi da kibúuk. Ya fetalli kakay dal, kúuwkaa oomaanaa kúuwí, ya ūñohi siscaa, ya súwoh kas. Mi kiimin tēelíbēeciigaraa ba kaal rawii ga oomaanii ee ba mínndiika.

¹⁹ Yéesu wo''aba an:

- Cēey, dú buwii wati ee dú laakoo ngēmda, mi enan narúu bi kera? Mi múuñdanndúu bi kera? Haydohdattoo oomaanaa.

Ya haydohdussari.

²⁰ Oomaanaa yaa hot Yéesu rek, rawaa ga duuycida yaa saylukohhi didoolí', oomaanaa dalla kikeen, yaa pírgínuk ga kakayfaa, kúuwkaa kaa kúuw. ²¹ Yéesu meekissa paamunaa an:

- Iŋii yii ammbi kera?

Paamunaa taassa an:

- Ammbi ga waa ya en oomaada bi wati. ²² Ee leekleek rawum búukki ga duuy kiwii na ga duuy músú, ya waariri ki'ap. Wayee en lak fu mínin yen ganaa, yērēmaarií, fu amdohhí!

²³ Yéesu taassari an:

- An fu wo' an «En lak fu míninaa?» Iŋaa en béeb mínukin ga baa fu gēm ga Kooh.

* 9:3 9: 3 Médirohat na 2 Pee' 1: 16-18. * 9:7 9: 7 Malkat 1: 11 na iŋaa bééstíru ga kakayda. * 9:11 9: 11 Médirohat na Malasii 3: 23. * 9:12 9: 12 Malkat Ísayii 53: 3; Kañcaa 22: 1-18.

²⁴ Ga saasi paam oomaanaa dalla kiwo' didóolí' an:

- Mi gëmin! Amðohaaroo ga dii ngëmiigoo dooyyiida.

²⁵ Yéesu hotta ga daa fuwaa ßaa fool kihay kilaayda, ya gëtta rawaa an:

- Fu rawii, fu yii fu haydoh kidek na kiluubda, mi nakkaa, meyoohaa ga oomaanii ee kaa le'is gari bi taa'!

²⁶ Rawaa meyca ga oomaanaa na tiweeleeluk, ya yaa saylukohhi didóolí'. Oomaanaa mannda na ßaa kaan hen, bi ßo' biyewin daama ßaa wo' an: «Kaanin». ²⁷ Wayee Yéesu ammbari ga yahaa, koluki'tari, oomaanaa tuukka.

²⁸ Lëehi'ta Yéesu aassa kaan. Lak tëelibeecaagari doŋ enu nari, ßa meekissari an:

- Iñii tah ya dí, dí minéerií kikaal rawaama ga oomaanaa?

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Kikiim Kooh kéri doŋ mín kiméyi' rabcaa manda ga ßo'.

Yéesu yéegalohsissa an ya hay kikaan ee ya hay kimilís

(Mëccëe 17: 22-23; Lúkkaa 9: 43b-45; Marka 8: 31-33)

³⁰ Yéesu na tëelibeecaagari meyoohussa daama, ßa koorohha ðuuy gohaa Gëllée. Yéesu waaréerií ßo' yéerj daa ya enohda, ³¹ ndaga ya enee na kijégi' tëelibeecaagari. Ya wo'eeba an:

- Kowukii ßii hay kitiku ga yah fuwii. Ba hayyi ki'ap wayee ya kaan bi tik ga bes kaahayaa, ya hay kimilís.

³² Wayee tëelibeecaa inohséerií iñaa wo'eenama waa' kiwo'da, ee ßa kaañeeririka kimeekisoh.

Baa Yéesu wo' an yëri wëñ kiyak ga fikii Koohda

(Mëccëe 18: 1-5; Lúkkaa 9: 46-48; Marka 10: 35-45; Filiip 2: 5-11)

³³ Yéesu na tëelibeecaagari le'ussa Kafarnawom. Ga ðuuy kaanfaa, Yéesu meekissa tëelibeecaa an:

- Dú nookohee ya ga waasii?

³⁴ Ba ðekka, ndaga ga waasaa, ßa enee na kinookoh an yaa wëñ kiyak gaßada, ßa?

³⁵ Waa ennda da, Yéesu yunŋga, ya ßayya bidaaŋkaah na ßanakbaa, ya wo'aba an:

- Binaa ßo', fu waa' kikuliyyuk ga yenea, fu jom ki'en ga fenoo béeb, fu en súrja fuwaa tooh.

³⁶ Lëehi'ta ya ßeßpa ku'ooma, tuuki'taja ga leelooba. Ya ßeßpaja, yugi'taja ga kotcaagari, ya wo'a an:

³⁷ - Baa fu te' ga keeñfu oomaanii fodii yii ndaga teekiigoonaa, lakanaa fu te''oo, mi ga kihaffoo. Ee ßaa fu te''oonaa, fu te''iiroo mi yii yii rek, wayee fu te' ßan ßaa wossooda.

Baa kaalee raß ga teekaa Yéesuda

(Lúkkaa 9: 49-50)

³⁸ Saŋ wo'a Yéesu an:

- Jëgirohii, dí hotin ßaa en na kikaal raß ga fuwaa ee ga teekfu. Dí waa'tarika kihoonoh ndaga ya bokkii garuu.

³⁹ Yéesu loffari an:

- Kaa hoonohattika, ndaga laakkii ßaa mín kitum kintaan ga teekoo, ee ga saasi ya aaw kiwo' iñaa moroo garoo. ⁴⁰ Baa lebirohhii naruu, fa' naruu. ⁴¹ Mi wo''úuka ee kayoh; béeb ßaa onndúu kaas-músú ki'an ga teekiigoo ndaga dii dú en buuroo mi Kiristaaniidanaa, ßaama ñakoo fayaagari.

Kitagoh na iñcii tumlukohi ßo' baakaa'da

(Mëccëe 18: 6-9; Lúkkaa 17: 1-2; 1 Korenti 8: 9-13; 9: 24-27)

Yéesu wo'issa an:

⁴² - Wayee ßaa baakaa'lukoh tu'oomaatii tii gëmu garoodanaa, iñaa gën ga ßaamaða wëri en ya pokðu atoh wiyaak ga koonakaa, ya jafu ga ðuuy giyyaa. ⁴³ Baa en lak yahaagaraa wëri tahaa kitum baakaaraa, gúraawa. Iñaa gën garaaða wëri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'da na yah wiinoo, loo kilaak yah kanak ee fu ka' safara, ga kiwiikaa yimooda.

[⁴⁴]†

⁴⁵ Baa en lak kotaagaraa wëri tahaa kitum baakaaraa, gúraawa. Iñaa gën garaaða wëri en fu aas ga kipeskaa leehoo taa'da na kot wiinoo loo kilaak kot kanak ee fu jafu ga safara. [⁴⁶]‡ ⁴⁷ Ee binaa ßaa en lak kuhaskaagaraa kéri tahaa kitum baakaaraa, nísaaaja. Iñaa gën garaaða wëri en fu aas ga Nguuraa Kooh na kuhas kíinoo loo kilaak

† 9:44 9: 44 Wo'eencii ciima hotukkii ga këyit ciyewin ga këyitcaa ðeß kibiduda. ‡ 9:46 9: 46 Wo'eencii ciima hotukkii ga këyit ciyewin ga këyitcaa ðeß kibiduda.

tuhas tanak ee fu jafu ga safara. ⁴⁸ Daama «cëgíncaa ñamsi faanda kaansoo ee kiwiikaa yímoo taa'.»⁴⁹ En ki'ena, baa en béeb hay kidaanu na kiwii[§].

⁵⁰ Maraa jofin, wayee binaa maraa safissiinaa, ma daanoosan na ya? Madat na maraa ga bimooroombúu*. Laakat jam ga dikaantirúu.

10

Yéesu wo''a ga loo kifasi'

(Mëccëe 19: 1-12; Lúkkaa 16: 18; Room 7: 1-3; 1 Korenti 7: 10-16)

¹ Yéesu meyooha daama, aawwa dëkcaa bok ga gohaa Yúudée ee hanoh húlúwaa Yúrdenja gaada. Buwaa biyewin haysissa, nëgirukohussa ga yahaaci. Ee ya enissaba kijëgi' fodaa ya meereeka kitumda.

² Laakka Fërisiyeencaa hayu bi gari kifi'ti, ba meekissari an:

- Waasiiruu onin yaal kifasi' beticine?

³ Yéesu meekissaba ñan an:

- Móyíis nakeerúu ya kitum?

⁴ Ba taassa an:

- Móyíis oneera yaal kibín këyít kiteewoh an sëyaa tasin ee ya foñ betici.*

⁵ Yéesu nak wo''aba an:

- Móyíis bindinndúu iñaa ya nakkúu yaama ndaga dii dú súb ga keeñda. ⁶ Wayee ga kidewaa, ga waa Kooh sak ëldúnada «Ya tumba bo', yaal na beti». ⁷ Kéri tah bi yaal hay kifoní paamci na eeci, ya aboh na betici, ⁸ ee ba ñanak, ba en bo' yínoo». ⁹ Fodaama ba enissii ñanak, wayee ña en yínoo. ⁹ Kon bo' hanat kihëgisoh iñaa Kooh akitohin.

¹⁰ Waa ba le''a kaan, tëlíbéecaa meekisussa Yéesu iñaa aaw ga iñaa. ¹¹ Ya taassaba an:

- Binaa bo' kaal betici, pañ beti yiliisaa, ya dúkin betifaagari fidewaafaa, ya faanukka na beti filíis. ¹² Fodaama ñan, binaa beti foñ yaalci, pajuk ga yaal yiliisaa, ya dúkin yaalaagari yidewaayaa, ya faanukka na yaal yiliis.

Yéesu barkeella tu'oomaataa

(Mëccëe 19: 13-15; Lúkkaa 18: 15-17)

¹³ Bi'bo' haydohdussa Yéesu tu'oomaa, ya tik yahcaagari ga dookba. Wayee tëlíbéecaa baa ña' buwaama. ¹⁴ Daa Yéesu hotee iñaa, keeñci tamma ga, ya wo''a tëlíbéecaa an:

- Ísat tu'oomaatii, ta hay garoo! Kaa hoonohatba ndaga Nguurii Kooh wuu buwii man na'ada. ¹⁵ Mi wo''úuka ee kayoh; baa fu tookkii Nguurii Kooh fodii ku'oomaanaa, fu aasoo ga.

¹⁶ Lëehi'ta ya be'pa oomaacaa, ya tikka yaa en béeb yah, barkeella'ba.

Ha'-alal waa' ki'aas ga Nguuraa Kooh

(Mëccëe 19: 16-30; Lúkkaa 18: 18-30)

¹⁷ Daa Yéesu enee na kimey kiyahda, laakka bo' yiyaal yaa hay gari na jaa', ya yi''a ga fikici, meekissari an:

- Jëgírohii yijófi'yii, mi tuman na bi mi laak bakko ga kipeskaa leehoo taa'da?

¹⁸ Yéesu wo''ari an:

- Iñii tah ya fu wo' kijof garoo? Ken joffi, enndii Kooh rekaa. ¹⁹ Fu ínohin iñii Waasii Móyíis nakoh kitumda: «Kaa lan kumuun bo'; kaa dúk betifu wala yaalfu, fu faanuk na bo' yiliis; kaa lok; kaa seedi' saboh; kaa tooñ mooroomfu; kelohdaa paamfu na eefu.»*

²⁰ Baa taassari an:

- Jëgírohii, mi taabukin iñciima tooh ga ki'oomaaroo bi wati.

²¹ Yéesu malakka baa, waa'tari. Ya wo''ari an:

- Laakin iñaa tesohhaa kitum: kara, toonnaa iñaa fu laakda tooh, fu onwa nduulcii. Fodaama fu hay kilaak alal ga dook. Lëehíraa haya, fu taabukoo.

* 9:48 9: 48 Médírohat na Ísayii 66: 24. § 9:49 9: 49 Médírohat na Léwitik 2: 13. Baa en béeb hay ki'eku ga kiwiikaa setdanndi ga fikii Kooh fodaa daa sarahcaa waama eksee ga maraa balaa ca tékirunaa. * 9:50 9: 50 Iñaa waa' kiwo' jeriñaa maraa ga kitik wala kitëki' yen (Médírohat na baahaa manda ga dëkaa Palestín); maraamaa safissiinaa ma lofiru mi'as. Jeriñaa wëri médírohu na ga daa bo' jom kiman ga mooroomcida. * 10:4

10: 4 Malkat Dëteronom 24: 1. * 10:6 10: 6 Malkat Sënees 1: 27; 5: 2. * 10:8 10: 8 Malkat Sënees 2: 24. * 10:19 10: 19 Malkat Eksoot 20: 12-16; Dëteronom 5: 16-20. Kaa tooñ bo': wo'encuma bokkii ga iñcaa cidaan'kaahcaa Móyíis nakohee kitumda. Ee ñan ca hotukkii ga wo'eencaa taaboh naca Mëccëe bín na Lúkkaa.

²² Baa nak enee bo' yiyéwíní' alal, ee daa ya kelohee wo'enaama, ya súuñdúka lool, keeñci leehha ga tak, ya yaa yah.

²³ Yéesu malakka buwaa wiillída, wo''a téelíbéecaagari an:

- Kí'aaska ha'-alal ga Nguurii Kooh daal, yoowanndii!

²⁴ Téelíbéecaa Yéesu waaru'ussa lool ga wo'eencaagari. Ee ya tikissa ga an:

- 'Biyaa, ki'aas ga Nguurii Kooh daal yooñpii! ²⁵ Geeleem paaf ga noñ kúuc, kéri wēñ kiyooñ daa ha'-alal aasan ga Nguurii Kooh.

²⁶ Téelíbéecaa wēñussa kiwaaru'u. Ba baa meekisoh ga dikaantíba an:

- Kon baanaa, bii mín kimúc ba?

²⁷ Yéesu malakka, wo''a an:

- Iñaama wooñ bo', wayee wooñjii Kooh, ndaga iña en béeb mínkin ga Kooh.

²⁸ Pee' nak dalla kiwo' an:

- Malka, dí, dí foñin tooh, dí taabukinndaa.

²⁹ Yéesu taassari an:

- Mi wo''úuka ee kayah; baa mi tahhaa kifoñ, mi na Hewhewii winéwí'wii, kaan wala bikēmēenjkimun biyaal na biñeti, wala biyaakmun biyaal na biñeti, eemun wala paamun wala towu, wala yoon, ³⁰ fu hay kilaak dii, iña wēñ iñaama bes citéemée': kaan ciyewin, na bikēmēenjkimun biyaal na biñeti na biyaakmun biyaal na biñeti, bi'eemun, towu na yoon ciyewin. Iñaama taaban na kihatalu ga ngēm; ee fayuraa fu laak kipeskaa leehoo taa'fa. ³¹ Biyewin ga buwii ñeb watída bēri mēēñjohan ee biyewin ga buwii mēēñjohda bēri ñewan.

Waa wukaahaywaa Yéesu yéegaloh kikaankaagari na kimílískaagari

(Mèccēe 20: 17-19; Lúkaa 18: 31-34)

³² Waa ennda da, ba ammba waasaa aaw Yéerúsalemfa. Yéesu hanohee fikii. Téelíbéecaagari, helcaaga ba daléeríi dara ee buwaa bíinoo taamsee ga fenocída niikussa. Yéesu baysissa bidaañkaah na banakbaa han, ya yaa wo'ba iña yahandí kidalda. ³³ Ya wo'eeba an:

- Súkúrukát, ñu bii yah Yéerúsalem, ee Kowukii bii hay kitíku ga yah sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa. 'Ba hayyi kí'atti' kikaan, ba tikki ga yah yiifa'caa. ³⁴ Baama hayyi kíñaawaloh, ba toosohhi, ba típpi laawoo, ba appi. Léehíraa, bes kaahay tik ganaa ya mílis.

Yéesu taassa Saak na Sanj

(Mèccēe 20: 20-28)

³⁵ Saak na Sanj, towutaa Sebedee, deeyussa ga Yéesu, wo'ussari an:

- Jégírohii, dí waa' fu tumi'tú iñii dí yahhaa kíkímda.

³⁶ Yéesu meekissaba an:

- 'Dú waa' ya mi tumi'túu?

³⁷ Ba taassa an:

- Binaa fu en ga ndamaagaraanaa, onaaríi dí mín kiyun ga yahaafu, yii hanoh yahfu ñaam, yíinoo hanoh yahfu señ.

³⁸ Yéesu wo''aba an:

- 'Dú inohoo iñii ñu meekisohda. 'Dú mínin kí'an ga kaas-coonii mi yah kí'andane, wala kibētísi'uk ga mesiklaat fodii dii mi yah kibētísi'ukdfane?

³⁹ Ba taassa an:

- Ee dí míninka.

Yéesu wo''aba an:

- En kí'ena, ñu hay kí'an ga kaasii mi yah kí'andá ee ñu hay kibētísi'uk ga mesiklaat fodii dii mi yah ga kibētísi'ukfa. ⁴⁰ Wayee en iña aaw ga kiyun ga yahhoo ñaam wala ga yahhoo segaa, enndii mi jomka kiwo'. 'Buwaa Kooh waayuki' bakkaamafa bēri yahca kí'eru.

⁴¹ Daa téelíbéecaa tesda kelohsee iñaama, ba dalla kí'ayluk Saak na Sanj. ⁴² Yéesu dalla ba kibay, wo''aba an:

- 'Dú inohin an, buwii tíku ha'-kúl ga éldúnada, bēri teewi buwii an ba hanoh béeb ñook, ee ha'-doolícii tumlukohi buwii ga iña neñba. ⁴³ Iña mandá hanat ña kilaak ga ñuuyúu. Wayee laak baa waa' kí'en bo' yiyaak ga ñuuyúunaa, ya joman kí'en súrgarú, ⁴⁴ ee baa waa' garúu kikuliyyukaa, ya joman kí'en ñaam buwaa toohba. ⁴⁵ En kí'ena, kiheel súrğa tahhii Kowukii bii kihay, wayee ka hay kí'en súrğa buwii, na kí'eroh kumuunci doo ya laas tumuun bo' biyewin.*

* 10:39 10: 39 Mēdírohat na Tumeen 12: 2.

* 10:45 10: 45 Mēdírohat na 14: 24; 1 Tímotée 2: 6.

Yéesu wèkí'ta búumíraa teeku Bartímée

(Mèccèe 20: 29-34; Lúkkaa 18: 35-43)

⁴⁶ Yéesu na tëelíbéeaagari le'ussa Yéríkóo. Waa ba meyo ga teeraama na fiibo' bicaakí, laakka búumíraa teeku Bartímée, kowu Timée, yugin ga yahaanaa waasaa, yaa sarahtuk. ⁴⁷ Daa ya kelohee an Yéesu Nasareet yaa hay, ya yaa fiip an:

- Yéesu, kucaasamunkii Dèwít, yèrèmaaroo!

⁴⁸ Buwaa baa ña'ti, an doo ya ñekoh. Wayee ya yaa wèñ kifip an:

- Kucaasamunkii Dèwítóo, yèrèmaaroo!

⁴⁹ Yéesu tuukka, wo''a an:

- Bayatti.

Buwaa bayya búumíraa, ba baa wo''i an:

- Dèlɗaa heliigaraa, kolka, ya yii bayyaa.

⁵⁰ Búumíraa dalla kijaf paltaagari, ya kolukka bërít, yaa hay ga Yéesu.

⁵¹ Yéesu meekissari an:

- Fu waa' ya mi tumi'taa?

Búumíraa taassari an:

- Jégírohii, tumɗaaroo bi mi mín kihot.

⁵² Yéesu wo''ari an:

- Tiida, ngèmiigaraa wèkɗinnda.

Ga saasi búumíraa mínnda kihot, lèehí'ta ya yaa taabuk Yéesu ga waasaa ya am kiyahɗa.

11

Yéesu aassa teeraa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

(Mèccèe 21: 1-11; Lúkkaa 19: 28-40; Saŋ 12: 12-19)

¹ Waa Yéesu na tëelíbéeaagari deeyussa Yéerúsaleem, ba enee ga yahaa ñekaa Betfasee na waa Bétaníi, en ga bak tëgèlaa Ólíwíyèeaaɗa, Yéesu wossa bo' banak ga tëelíbéeaagari, ² wo''aɗa an:

- Karat ñekum en ga fikíirúuda. Dú aasi danaa, dú hoti cúmbú'-baamaa bo' lappii duum, pokuunun daama. Pékísatti, dú haydohhi dii. ³ Ee binaa bo' meekissúu an: «Iñum dú tum yuma ya?», Taasatti an: «*Ha'mudii yèrí laak sooli ga. Ee ya hayyi kiwosoh dii diima-diima.»

⁴ Tëelíbéecaa karussa, ba laakka cúmbú'-baam ga mbedaa, pokuunun ga fooh ga yahaa hal-kaan daama. Ba pèkissari. ⁵ Biibo' ga buwaa ensee daamaɗa wo''ussa tëelíbéecaa an:

- Dú tum ya yuma? Iñii tah ya dú pèkís cúmbúrii?

⁶ Ba taassa buwaa fodaɗa daa Yéesu nakeeɗaɗa. Buwaa iisussaɗa, ba baa hay. ⁷ Ba haydohi'ta Yéesu cúmbúraa, ba tikka paltucaagaɗa ga ñookkaa, Yéesu lappa*. ⁸ Biibo' biyewin bewussa paltucaagaɗa, larussaca ga ñook waasaa. Biinoo, baa gú' toy ga tediktaa ga yooncaɗa, ba baa bool tuu'taa, baa la'ta ga waasaa*. ⁹ Buwaa hanohsee Yéesu fikíi na buwaa taamsee ga fenooɗa, béebba baa wo' didóol' an:

- Óosaanaa! Kooh barkeelat yii hay ga teekii Ha'mudiida! ¹⁰ Kooh barkeelat Nguurii en na kihayɗa, Nguurii caasambii Dèwít! Óosaanaa * aaw ga ñookaa-ñook*!

¹¹ Yéesu le''a Yéerúsaleem, ya aassa Kaanfaa Kooh. Ga waa ya malakka bi jof, tooh iñaa laak daamaɗa, ya yaa yah Bétaníi na tëelíbéeaagari bidaaŋkaah na banakɗaa, lak Kooh yaa hooɗ.

Yéesu coñja kedikkaa

(Mèccèe 21: 18-19)

¹² Ga kooh-wiisfaa, Yéesu na tëelíbéecaa meyoɗussa Bétaníi, laak Yéesu yaawin. ¹³ Ya séennda di'usaayi' eena kifiin. Ya ka'ta kimalak ati ya hay kihot towu ga. Wayee waa ya deeyca kedikkaa, ya hottii dara ga, enndii tuu'taanaa. Waama lak ñiidaa een laaki towuɗa le''ii.

¹⁴ Waa ennda ɗa, Yéesu wo''a kedikkaa an:

- Ken ñamsisoo kowukaa meyoɗ garaa, bi taa'!

Tëelíbéecaa kelohussa ga iñaaama.

* 11:7 11: 7 Mèdirohat na Sakari 9: 9. * 11:8 11: 8 Man na fodii ga 2 Buu' 9: 13. Iñaa en kilari' bo' úuf, doo ya le'oo kakay. * 11:10 11: 9,10 Óosaanaa Malkat Mèccèe 21: 9. * 11:10 11: 10 Mèdirohat na Kañcaa 118: 25-26.

Yéesu kaalla toonohcaa ga d'uuy Kaanfaa Kooh
(Mëccëe 21: 12-17; Lúkkaa 19: 45-48; Saŋ 2: 13-22)

¹⁵ Yéesu na tēlibéecaagari le'ussa Yéerúsaleem. Daa Yéesu aasee Kaanfaa Kooh, ya yaa kaal buwaa ensee na kitoon na buwaa ensee na kilom daamada. Ya yaa búuk taalcaaa weci'oh-kopa'caa, na yugaahcaa toonoh-ho'caa†. ¹⁶ Ee ya íisээрfi ken kibay yen na kikooh nawa ga d'uuy Kaanfaa Kooh. ¹⁷ Lēehi'ta ya yaa jēgi'ba fodii dii:

- Bíduunun ga Kēyitfaa Kooh an: «Kaanndoo teeksan kaanfaa heetci tóoh kiimohohsan Kooh»? Wayee d'ú, d'ú tumwa d'aakkaa' lok!*

¹⁸ Daa sarahohcaa biyaakbaa na jēgíroh-waascaa yēensee iñaa laakee yaama, ba niikkari ndaga lak buwaa tóoh waaru'uunun ga jēgírohaagari. Fodaama, ba baa heel daa ba tuman bi ba apluk Yéesu.

¹⁹ Ga waa nohaa soossa, Yéesu na tēlibéecaagari meyoohussa teeraa.

Kedikkaa coñseed'a súbpa
(Mëccëe 21: 20-22; Saak 2: 16-18; 1 Saŋ 5: 14-15)

²⁰ Ga daa Yéesu na tēlibéecaagari koorohsee ga kímáa cuutda, ba hotta eena Yéesu cojeeda súwin kaw bi ga níilcaa. ²¹ Pee' níindisukka iñaa laakeeda, ya wo''a Yéesu an:

- Jēgírohii, malka, eenii fu cojeeda súwin.

²² Yéesu wo''aba an:

- Gēmat ga Kooh. ²³ Mi wo''úuka ee kayoh; Binaa bo' wo' janjagii wii an: «Kolkohaa dii, fu jafuk ga d'uuy giyy», ya hay kitookdu iñaa, binaa ya laakkii hel kanak ga, ee ya gēm an iñaa ya wo'da hay kilaakaa. ²⁴ Kēri tah mi wo''úu man: Dú en ga kikím Kooh ya onndúu yena, gēmat an d'ú laasin ga, en d'anaa d'ú hay kitookdu iñaa d'ú kímfa. ²⁵ Ee bēriinaa d'ú tuuk kikím Kooh béeb, en lak d'ú abin mooroombúu aylukaa, bayalatti, doonaa Paammbúu yii ga d'ookda bayallúu ban tooñciigarúu. [²⁶]‡

Yéesu meekisohussa ba onndi doolaa ya bayda
(Mëccëe 21: 23-27; Lúkkaa 20: 1-8)

²⁷ Yéesu na tēlibéecaa soofussa Yéerúsaleem. Ee ga daa Yéesu enee na kitidisuk ga Kaanfaa Koohda, sarahohcaa biyaakbaa, jēgíroh-waascaa na yaakcaa hayussa gari.

²⁸ Ba meekissari an:

- Iñcii fu tumda, fu ayca ga ba? Bii onndaa dooli kimínca kitum ba?

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Mi hayyúu kimeekisoh enaama yiinoo ban. Dú taassoo ganaa, mi wo''úu iñcii mi tumda ati mi ayca ga ba? ³⁰ Bii yiida wosee Saŋ kibētisi' buwaa? Kooh wala bo'-súusúus? Taasattoo?

³¹ Wayee ba ennda ga kiwo' ga dikaantiba an:

- Binaa d'ú taas an Kooh yēri woseerinaa, ya hay kiwo' an «Iñii tah ya d'ú gēmbii ga Saŋ?» ³² Ee binaa d'ú wo' an buwii bēri woseerinaa...

Ba níikeera mbooloomaa ndaga béebba tíksee Saŋ sēldiigaa Kooh.

³³ Waa ennda da, ba taassa Yéesu an:

- Dí ínohoo.

Yéesu wo''aba an:

- Haa, mi ban, mi wo'oorúu iñcii mi tumda ati mi ayca ga ba?

12

Liwwukaa wo' ga loo línoh biñcaa bisóot'baada
(Mëccëe 21: 33-46; Lúkkaa 20: 9-19; Ísayii 5: 1-7)

¹ Lēehi'ta Yéesu yaa liiwukba an:

- Enee bo', ya yippa tedik-resen ga yoonci. Ya d'ingga yoonaa, ya acca nogaa towu-resentaa seesohsan. Ya tawahha daa bo' mínan kituukoh, tíim yoonaa, malaki ga*. Lēehi'ta ya bēpa bilínoh, sassa ba kilégēy ga yoonaa, ya yaa yah kibaab. ² Ga waa kibeen le'a, ya wossa sūrğa ga línohcaa ga yoonada, ba kommbi bakci ga iñaa ba beenda. ³ Wayee ba ammba sūrğaa, ba feekkari, ba kaallari yah buucuc. ⁴ Ha'-yoonaa wosissa sūrğa yiliis gaba. Ba feekkari ga haf, ba ba bassohhi. ⁵ Ha'-yoonaa wosissa yukaahay, ba appari, ee ba tummba fodaama sūrğa biyewin billis: ba feekka bii, ba appa bii. ⁶ Ha'-yoonaa tesohēeri kowuci kínoo, kaa ya waarin lool. Ya mēēndohhari

† **11:15** 11: 15 Weci'oh-kopa'caa waama, yaawúu'caa meyooh in haysee Yéerúsaleemda weci'see kopa'caaga ba ga buwaama doonaa ba mín kilom júu' kitum sarah ga Kaanfaa Kooh na kifay lempaa Kaanfaa Kooh. Malkat Mëccëe 21: 12. * **11:17** 11: 17 Mēdirohat na Ísayii 56: 7; Yéremii 7: 11. ‡ **11:26** 11: 26 Wo'eencii ciima hotukkii ga kēyit ciyewin ga kēyitcaa def kibiduda. Malkat Mëccëe 6: 15. * **11:30** 11: 30 Malkat 1: 4-5. * **12:1** 12: 1 Mēdirohat na Ísayii 5: 1-2.

kiwos gaɓa, ee ya halaatta an: «Hanaa ɓa hay ki'on kowuroo cée'.» ⁷Wayee línohcaama ɓaa wo' ga leeloɓa an: «Yii yah kilamɗa yeema, hayat dū appi ee dū lam yoonii.» ⁸Ba ammba kowukaa, ɓa appaka, ɓa jaffa faraaffaa ga fenoo yoon-biiñaa.

⁹Yéesu meekissa ɓuwaa an:

- Haa ha'-yoonaa tuman na? Ya hay kihay, ya ap línohcaa, ya ek ɓiɓo' ɓiliis ga yoonaa.
¹⁰Man dū jagin wo'eena Kooɓ bídu ga Kéyítfaa an:

«Atohaa tawahohcaa jafeɗa,

atohaama enin atoh-koñ.

¹¹Iñaaama yéři Ha'mudii tum ee enin kintaan ga hasciiruu!»*

¹²Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada ɓaa heel ki'am Yéesu ndaga ɓa ínohha an Yéesu liiwukeɓa ga wo'eenaama. Wayee ɓa kaañéerfi mbooloomaa; ɓa íissari, ɓaa yah.

Lempu jomin kifayune?

(Mëccée 22: 15-22; Lúkkaa 20: 20-26)

¹³Laakka Fërisiyeenɗaa eɓilu na ɓuwaa fa' na Erooɗa* ga Yéesu, kifi'ti ga dūuyu wo'een. ¹⁴Ba hayyari kiwo' an:

- Jégírohii, dí ínohin an fu wo' kayoh, ee fu niikii ken, ndaga fu malkirii ɓo' ga jëmmaagari, wayee fu jégíroh Waas-Kooɓ kayoh-kayohɗa. Wo'aarii, waasii onohin kifay buu' Sesaa[†] lempune? Dí jomin kifay wala dí jomoo kifay?

¹⁵Wayee Yéesu ínohha helaagaɓa ɓa ɗaakɗa, ya wo'aba an:

- Íñii tah ya dū waa'too kifi'? Haydohɗattoo héelis denariyon wínoo, mi malak.

¹⁶Ba haydohha ga wínoo. Yéesu meekissaba an:

- Nataalii wii wuu ɓa, na teekii en gaɗa?

Ba taasa an:

- Cuu Sesaa'.

¹⁷Daama, Yéesu wo'aba an:

- Kon erat Sesaa' íñaa Sesaa' laak, dū e' Kooɓ íñaa Kooɓ laak.

Ba waaru'a lool ga íñaa Yéesu taasɓa yaama.

Yéesu meekisohussa ga loo kimilískaa ɓuwaa kaanda

(Mëccée 22: 23-33; Lúkkaa 20: 27-40)

¹⁸Laakka Saduseyeenɗaa hayu ga Yéesu. Ba nak, ɓa wo' an kimilís laakoo ga ɓuwaa kaanda*. Ba meekissa Yéesu anee:

¹⁹- Jégírohii, Móyiis nakeeruu kitum íñii yii: «Binaa ɓo', yaakci kaan ee lak foñjii betici na kowaa, ya jomin kilam betifaama ee ya laaki' yaakci kowu ga.»* ²⁰Waama, laakee yaal biyitnabanak ɓaa bok paamun na eemun. Yaakkaa pañnja, kaannda ee ya laakkii kowu. ²¹Yukanakyaa pañnja betifaa ee laakkii nari kowu, ya kaannda. Yukaahayyaa ennda ɗa. ²²Ee biyitnabanakɓaa ɓéeɓɓa faanussari beti ee laakkii ken gaɓa yaa foñ kowu nari. Ga waa ɓa kaannda ɓéeɓɓa, betifaa ɓan tikka ga. ²³Diimada wo'aarii, ɓériinaa ɓuwii milísan ga kikaanda, betifaama yah ki'en yuuba? Ndaga yaa en ga ɓéeɓ ga biyitnabanakɓaa tumeerari beti.

²⁴Yéesu taassaba an:

- Dú wo'in kimúuyúu ee íñaa tahkaɗa, dii dū ínohoo íñaa bídu ga Kéyítfaada ee dū ínohoo daa doolaa Kooɓ hín kiyakɗa. ²⁵Binaa ɓuwaa kaanda milísunaa, yaal pajoo ee beti pajukoo, wayee ɓa pesan madu na malaakacii Kooɓ enu ga ɗookɗa. ²⁶En íñaa aaw ga kimilískaa ɓuwaa kaandanaa, hanaa dū mosoo kijan kéyítfaa Móyiis ɓin ga daa ya wo' ga loo bos-dútúkaa abee kiwiɗa? Kooɓ wo' Móyiis an: «Mi yéři en Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak na Koohyii Yakoop»*. Yéesu tikka ga an: ²⁷Kooɓ enndii yuu ɓuwaa yah kikaanda wayee yuu ɓuwaa yah kipesɗa. Dú ɓii ga kimúuy kiyaak.

Iñii wëñ kiyak ga iñcii Kooɓ nakohɗa

(Mëccée 22: 34-40; Lúkkaa 10: 25-28; Room 13: 8-10)

²⁸Laakka jégíroh-waasaa keloh ga daa ɓa en na kiwo'ɗa, ya hotta an taasaa Yéesu taas Saduseyeenɗaada júwin, ya deeyca gari, meekissari an:

- Íñii yiida kuliyuk ga iñcii nakohu kitumɗa?

²⁹Yéesu taassari an:

- Wii wëři ɗeɓ: «*Bu-Isarayeeloo súkúrukut! Ha'mudii, Koohyiigaruu, yéři rek en Ha'mudii. ³⁰Fu waaran Ha'mudii, Koohyiigaraa na keeñaagaraa tooh, na kipeskaagaraa tooh na helaagaraa tooh, ee na doolaagaraa tooh.»* ³¹Ee wii wëři en wukanakwii.

* **12:11** 12: 11 Malkat Kañcaa 118: 22-23. * **12:13** 12: 13 Buwaa fa' na Erooɗa malkat 3: 6 na íñaa ɓéestíru ga kakayɗa. † **12:14** 12: 14 Teekaa buu'caa ɓiyaakɓaa ga kúlkaa Roomɗa. * **12:18** 12: 18 Mëdírohat na Tumeen 23: 8. * **12:19** 12: 19 Malkat Dëteronom 25: 5-6. * **12:26** 12: 26 Malkat Eksoot 3: 2,6. * **12:30** 12: 30 Malkat Dëteronom 6: 4-5.

«Fu waaran mooroomfu fodaa daa fu waa' haffufca.»^{*} Laakoo iñaa nakohu, ee wēñ kanakcuma kiyak.

³² Jëgíroh-waasaa wo''a Yéesu an:

- Jofín, Jëgírohii! Iñii fu wo'da, kayoh: Ha'mudii yëri rek en Kooh, ee laakoo Kooh yiliis enndiirinaa^{*}. ³³ Kiwaa' Kooh na keeñaagaraa tooh na helaagaraa tooh na doolaagaraa tooh, ee ñan kiwaa' mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda, wëri wēñ kiyak juuraa hoosu, tëki'du Kooh, na kitumi' Kooh sarahaa mín ki'en béeb.^{*}

³⁴ Yéesu hotta an ñaa taasohin na hel, ya wo''ari an:

- Fu úsaayii ga Nguurii Kooh.

Waa ennda ña, ken kaañsiiri kimeekisis yen.

Iñii Kiristaanii jom ga buu' Dëwít'da

(Mëccëe 22: 41-46; Lúkkaa 20: 41-44)

³⁵ Ga daa Yéesu jëgírohee ga ñuuy Kaanfaa Koohda, ya meekisohee an:

- Jëgíroh-waascii mín na kiwo'u an Kiristaanii kucaasamun Dëwít? ³⁶ Ndaga Dëwít ga kihafci, ga waa ya líif na Helaa yisela'i'yaada, ya wo'in an:

«Kooh, Ha'mudii wo''a Ha'mudiigoo an:

Yugohaaroo yah-ñaam,

bi ga daa mi tuman ñuwii sanngaada ditogaa' kotfu»^{*}.

³⁷ Dëwít, ga kihafci, ñay ñaama «Ha'mudii»: Kon tum na bi Kiristaanii mín ki'en kucaasamun rek ga Dëwít?

Kaa tumat fodii jëgíroh-waascii

(Mëccëe 23: 17-36; Lúkkaa 20: 45-47)

Mbooloo wiyaak waa súkúruk Yéesu ee iñama nebpaba ga keeñ. ³⁸ Yéesu jëgíreeña an:

- Abukat ga kitum fodii jëgíroh-waascii. 'Ba waari kitididuk na kúlti ciyaak. 'Ba en ga paancaanaa, ña waari kikiñdu yah kanak. ³⁹ Ga ñuuy jaangu-yaawúu'caa, ña heeli kiyun ga fikii; ee en ga hewaa, ña waari kihanoh fikii. ⁴⁰ 'Ba te'i iñaa laak ga kaan beticaa yaalcaagaba lisussiida; ee ña maafi ga kikiim Kooh, an doo ñuwaa foon an ña júwin. Atti'aa Kooh atti'anbada wëri wēñan kimesik.

Sarahaa betifaa laakoo daraña

(Lúkkaa 21: 1-4)

⁴¹ Lëehi'ta Yéesu yunnga, ëwrukohha na iñaa sarahcaa te'ohsi ga Kaanfaa Koohda. Ya malakee ga daa ñuwaa enee na kibúuk kopa'caa ga ñuuygaada. Ha'-alal ñiyewin ñaa búuk da kopa' ciyewin. ⁴² Laakka ñan betifaa hay, laakoo dara ee yaalci kaanin. Ya ekka daama tuhanja'-hëelis tanak, taa le'oo dërëm[‡]. ⁴³ Yéesu ñayya tëelibéecaagari, wo''aba an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; betifii laakoo dara fii erohin iñaa ken búukkiiri ga te'aa'-sarahii. ⁴⁴ Ndaga béebba onoh ga iñaa ña wēñi'da, wayee ya, ga kinduulci, ya erohin tooh iñaa ya laakeeda, tooh iñaa ya jomee kipesohda.

13

Yéesu yéegalohha an Kaanfaa Kooh hay kibú'

(Mëccëe 24: 1-2; Lúkkaa 21: 5-6)

¹ Yéesu enee na kimey Kaanfaa Koohda, laakka ga tëelibéecaagari yaa wo''i an:

- Jëgírohii, malkaa dii atohcii mo'da, na dii tawahcii yakda!

² Yéesu taassari an:

- Fu hotin ga tawahcii ciyaakcii ciine? Tesohanndii dii sah atoh wínoo waa tikiskohan na mooroomwa, tooh hay kibú'.

Iñii yah kihew balaa ëldúna túki'aa

(Mëccëe 24: 3-14; Lúkkaa 21: 7-19)

³ Yéesu yunnga ga ñook tégëlaa Óliwiyéecaa, óowrukohha na Kaanfaa Kooh. Ga daa ña wétee nari daamaña, Pee', Saak, San na Andari meekisohussari an:

⁴ - Wo'aarii, iñama laakan kera, ee mandargii wiida teewohan an iñcii cii béebca jomin kilaak?

⁵ Yéesu kon yaa wo'ña an:

^{*} **12:31** 12: 31 Malkat Léwitik 19: 18. ^{*} **12:32** 12: 32 Médirohat na Déteronom 4: 35. ^{*} **12:33** 12: 33 Médirohat na Osee 6: 6. ^{*} **12:36** 12: 36 Malkat Kañcaa 110: 1. [‡] **12:42** 12: 42 Kéyitfaa ñeñda wo' dii «Lepta kanak», ennda hëelisiaa wēñ kijutuut ga hëeliscгаа waama.

- Tumat ndaŋ doo ken dũkooŋu. ⁶ Biŋo' biyewin hay kikoŋoŋu teekoo, ƒa wo'i an: «Mi yēri en Kiristaanii!» Ee ƒa hay kiŋkũ ƒo' biyewin. ⁷ Binaa dũ keloh yēngēl heŋ wala an heŋ laakin ga ƒekataa, kaa tĩtat, ndaga iŋcaama jomin kilaak, wayee lak ēldũna le'ii kitũki' duum. ⁸ En ki'ena, kũl hay kibewuk, keen ga dook kũl mooroomci, ee nguu' hay kibewuk, keen ga dook nguu' mooroomci; kakayfii hay kiyēngēluk ga ƒekat ciyewin ee a' hay kilaak. Iŋaama yah kiman na dalaaraa mesiklaatcaa ga kimatuk ƒetida.

⁹ Wayee dũ, tumat ndaŋ ga haŋfũ. Dũ hay kibayu paancaa yaawũ'caa, dũ hay kirĩpu na ngee' ga dũuy jaangu-yaawũ'caa. Mi hay kitah bi dũ hay kituukdu ga fikii ha'-nguu'cii na ga fikii buu'cii, doonaa dũ tuukuk Hewhewii winēwi'wii ga fikiiƒa. ¹⁰ Hewhewii winēwi'wii jomin kiyēgalohu paay ga heetcii tóoh. ¹¹ Binaa dũ abu kibayunaa, helciirũu dalat ga iŋaa dũ joman kiwo'ƒa, ee wo'at rek iŋaa Kooh onanndũu kiwo' ga wahtaama sii'ƒa, ndaga enndii dũ yah kiwo', wayee Helaa yisela'iyaa. ¹² Yaakmun hay ki'eroh kēmēenkici ya tĩku kikaan. Paamun hay ki'eroh kowuci ka tĩku kikaan. Oomaacaa hay kibēfku, keenu ga dook paamba na eewƒa, aplukƒa. ¹³ Mi hay kitah bi ƒo' biyewin hayyũu kisagu. Wayee ƒaa fu guu'guuluk bi ga daa tóoh leehanaa, fu yaama fu hay kimũc.

Bo' hay kison bi hēp

(Mēccēe 24: 15-28; Lũkkaa 21: 20-24)

¹⁴ - Bēriinaa dũ hotan ƒaa wo'u "yi'araami'yaa pooki kũlƒa" aas ga daa ya jomoo ki'aasƒanaa* -- ee ƒaa fu jaŋ iŋii yiinaa, tumaa ndaŋ!-- Buwaa iŋaama laakan Yũudēeƒa, ƒa nũpat ƒa aaw janjancaa. ¹⁵ Baa iŋaama laakanndi yugin ki'iikaruk ga dook taahaagarida, hanat kisek kiyoosuk kibēf yen ga dũuy tũuyci, ¹⁶ ee ƒaa iŋaama laakan yooncaada, hanat kiboyuk kaan kibēfnee kũltifaagari. ¹⁷ Massa ƒeticaa bescaama laakanƒa na look, na ƒaa ensan na kibēpi'ƒa! ¹⁸ Kĩimat Kooh ati iŋcaama hĩdohoo ga wahtu ŋiin wimēeski*. ¹⁹ Ndaga ga bescaama, mesiklaatcaa dalan buwaada hay kiyak yakaa wēe'taa ga an wii, mossii kilaak iŋaa man ƒa, aboh ga waa Kooh ƒēf kisak ēldũnaƒa bi wati, ee iŋaa madan ƒa laakisannndii bi taa¹⁹. ²⁰ Ee binaa newēerĩ Ha'mudii ya nēewissaca. ²¹ Kon binaa ƒo' wo'ũu an: «Malkat, Kiristaanii yii dii!» wala «Malkat, ya yaa daa!» Kaa gēmat. ²² En ki'ena, ƒiŋo' hay kikoluk, ƒa tĩk haƒa Kiristaa na bisēldũga-Kooh ee lak saboh. 'Ba tumi kĩntaan na enaama cidōoyi'-waa' kiđũk sah, enee an minukinaa, buwaa Kooh tanukƒa. ²³ Watukat haŋfũ, mi yēegalinnndũu tóoh balaa dara hewanaa.

Kowukii bii hay kihayis

(Mēccēe 24: 29-31; Lũkkaa 21: 25-28)

²⁴ - Wayee ga bescaama, lak coonucaa buwaa dayanda paafin, nohii dal kiŋũusĩ', ŋiidiĩ fiis kilee', ²⁵ tu'oltaa hay ƒēgĩskoh asamaan ta keen, ee tóoh iŋcii en ga asamaaniida hĩcukoh. ²⁶ Fodaama Kowukii bii hay kihotu ga dũuy yaayeelcii, ka yoosuki ee ka taam na dooli wiyaak na ndam. ²⁷ Ya hay kiwos malaakacaa ƒa nēgĩroh buwaa ya tan, enu ga ƒakcii cinikiiscii ga ēldũnaƒa, aboh ga dii kakayfii dalohƒa bi ga daa fa eemoh*.

Jaŋaa tediktaa teewohƒa

(Mēccēe 24: 32-35; Lũkkaa 21: 29-33)

²⁸ - Malkat iŋii een jēgi'tũu ga iŋaamaƒa. Binaa toyttaa kedikkaa ne' kine' bi, ee tuu'taa dal kitapisaa, dũ inoh an lah deeyin. ²⁹ Fodaama ƒan, binaa dũ hot iŋcaama ca laakaa, inohat an Kowukii bii deeyin, ya le'in halii. ³⁰ Mi wo'ũuka ee kayoh; bi ƒuwii wati kaanu bēeƒbanaa, iŋcaama tóoh hay kilaak. ³¹ Asamaanii na kakayfii hay kifaay wayee wo'eennndoo faayoo mũk.

Paamudii doŋ inoh besaa ēldũna leehanda

(Mēccēe 24: 36-44)

³² - En loo iŋaa aaw ga besaa wala wahtaa iŋaama laakohanda, ken inohoowa. Enndii malaakacaa ga asamaanda, ee enndii sah Kowukii. Paamudii doŋ inohwa. ³³ Watukat, kaa neehat ndaga dũ inohoo wahtaa Kowukii bii yah kihayƒa. ³⁴ Iŋaama madan na fodii ƒo' yaa en na kiyah kibaaƒ: Ya mey kaanci, ya tĩkfa ga yah sũrgacaagari. Ya e' yaa en bēeƒ iŋaa ya jom kilēgēyƒa. Ya nak ƒaa yah kituuk ga hal-kaadaada kineeh

* **13:12** 13: 12 Mēdirohat na Mĩsee 7: 6. * **13:14** 13: 14 Malkat Daŋeel 9: 27; 11: 31; 12: 11. * **13:18** 13: 18 ŋiin wimēeski' ŋiidaama newoo kipesoh ee Yēesu wo'wa "ŋiin soosoos". Malkat Mēccēe 24: 21. * **13:19** 13: 19 Mēdirohat na Daŋeel 12: 1. * **13:25** 13: 25 Mēdirohat na 13: 24-25; Isayĩ 13: 10; 34: 4; Esekĩyeel 32: 7; Soweel 2: 10; 3: 4. * **13:26** 13: 26 Daŋeel 7: 13. * **13:27** 13: 27 Mēdirohat na Dēteronom 30: 4; Sakarĩ 2: 10; Nehemĩ 1: 9.

kiwatuk. ³⁵ Kon kaa neehat ndaga d'ú inohoo ati ha'-kaanfii hayan kera. Ati yah lak Kooh hoowin, ati ga leeloo wek, ati lak siikaa kodin, ati ga kim. ³⁶ Binaa ya en jalañ ga fikíirúnaa, ya hanattúu kibet lak d'ú bii neeh. ³⁷ Iñii mi wo''úu yii, mi wo'ka baa en béeb, kaa neehat!

14

Sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa baa pokoh Yéesu nof
(Mëccëe 26: 1-5; Lúkkaa 22: 1-2; Sañ 11: 45-53)

¹ Bes kanak tesee ga, balaa feetaa Paak* le' na feetaa buwaa ñami mbúurúcaa laakoo lëwii'da†. Sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa baa heel daa ba tuman bi ba am Yéesu ndañ ee ken yéegoo, ba aplukki; ² ndaga ba wo'ee an:

- Du hanatka kitum ga besaa feetaa, enndiikanaa hay kihaydoh coow wiyaak ga d'uuy buwii.

Laakka betifaa iif la'koleñ ga hafaa Yéesu
(Mëccëe 26: 6-13; Sañ 12: 1-8; Lúkkaa 7: 36-50)

³ Daa Yéesu enee ga Bétanii, ga kaan Simonj yaa gaana'eeda, laakka betifaa aas gaba, lak baa ñam. Betifaa bayee kujúlúnkaa hëwrohu na atohaa wo'u albataa'. Kujúlúnkaa tum la'koleñ wiséeri', waa kooçussii ee hëwrohu na kedikkaa wo'u naa'. Daa ya pookee kúuwkaa kujúlúnkaa, ya aamba la'koleña ga hafaa Yéesu. ⁴ Ga buwaa en daamada, laakka buwaa ayluk ga iñaama, ba baa wo' ga díkaantiba an:

- Laak ya jeriñ kiyasoh la'koleñii wii foduma? ⁵ 'Bo' míneerawa kitoon iña wëñ denariyon‡ citéemée'-kaahay, ee kopa'caama eru nduulcii!

Ba baa coow ga d'ook betifaa. ⁶ Wayee Yéesu wo'a an:

- Ísatti yas. Dú sodalohhi ya? Iñii ya tumi'tooda jekin. ⁷ Ndag nduulcii, d'ú bii naba besaa en béeb*, ee d'ú mínba kitumi' iña jekin wahtaa d'ú waa'ka béeb, wayee mi yahhii narúu ki'en dii besaa en béeb. ⁸ Betifii tumin iña ya minda: Ya dëwirukin kileef la'koleñ ga faanfiigoo, en waayukaa loyaagoo§. ⁹ Mi wo''úuka ee kayoh; ga daa Hewhewii winéwí'wii wii mín kiyéegalohu béeb, ga éldúna, iñii betifii yii tumda hay kibéestíru ee buwaa hayyika kinúndisukoh.

Yúdaa tookka kitoon Yéesu
(Mëccëe 26: 14-16; Lúkkaa 22: 3-6)

¹⁰ Waa ennda da, yiinoo ga bidaanjkaah na banakbaa, Yúdaa Iskariyot, ka'ta ga sarahohcaa biyaakbaa kiwo'ba kitoon Yéesu. ¹¹ Daa ba kelohee iña ya wo'da, keeñcaaga ba soosa ga, bi ba díngari hëelís. Yúdaa yaa heel besaa ya jekelukan bi ya mín kitik Yéesu ga yahba.

Yéesu ñammba feetaa Paak na tēelíbēecaa
(Mëccëe 26: 17-25; Lúkkaa 22: 7-14,21-23; Sañ 13: 1-30)

¹² Ga besaa d'eb ga feetaa ñamsi mbúurúcaa laakoo lëwii'da ee bërri tubaaltaa hoossi fodii sarah Paakda, tēelíbēecaa Yéesu meekisohussari an:

- Fu waa' gada dí ka'taa kiwaayuki' ñamahii Paak?

¹³ Yéesu bayya bo' banak ga tēelíbēecaagari, wossa ba an:

- Karat teeraa, d'ú hay kihidoh na baa koorukin kujataa músú, laa taabukatti, ¹⁴ ee daa ya yah ki'aasohda, wo'at ha'-kaanfaa an: «*Ha'mudii meekisoh an: Túuyii mi yah kiñamoh Paakda wada, mi na tēelíbēeciigoo?» ¹⁵ Ee ya hayyúu kiteeb túuy wiyaak waa hanoh d'ook, waa hëwruunun bi tooh jekin. Dú waayukan ñamahcaa d'ú ñamanda ga dekataama.

¹⁶ Tēelíbēecaa karussa, le'ussa teeraa, ba laakka tooh fodaa daa Yéesu wo'eebakada. Ba hëwí'ta ñamahaa Paak.

¹⁷ Ga noh-soosaa, Yéesu le'a na bidaanjkaah na banakbaa. ¹⁸ Daa ba yugee daama baa ñamda, Yéesu wo'a an:

* **14:1** 14: 1 Wëri en besaa yaawúu'caa laaku hafba. Mandarga besaa malaakaa Kooh baawee Kúlkaa Esipti ki'ap saawaa limuunun ga dëkaamada tooh. Ya keldúka kaancaa yaawúu'caa, lak Kooh nakinba ki'ap kubaal, ba leef ñifaa ga d'ook hëltúyaa en béeb. Daa laakin ñif béeb, buwaama múcussa ga kikaankaa. Malkat Eksoot 12. † **14:1** 14: 1 Malkat Eksoot 12: 1-27. Feetaama tumi bes ciyitnakanak ee enee wuu línohcaa. Binaa le' kipiikaa, ba tum feetaa wëe'taa ga an wii ba ñaman mbúuraa tumsoo lëwii'. Ka'ta bi feetaama na Paak atukohussa ga bes wiinoo. ‡ **14:5** 14: 5 Denariyon malkat 6: 37 na iña béestíru ga kakayda. § **14:7** 14: 7 Médírohat na Dëteronom 15: 11. § **14:8** 14: 8 Waama yaawúu'caa baahkohseera kileef faraa'faa na enaama ci'eeñlaat doo ca mín kimaañ ga daa ca acuda ee ca yasukohoo.

- Mi wo''úuka ee kayoh; yíinoo garúu ee yii ñam naroo, hayyoo kitoon[☆].
 19 Tëelíbéecaa, keeñba leehha ga iñaama ee ba baa meekissi yíinoo yíinoo an:
 - Mi yérine?
 20 Yéesu taassaaba an:
 - Yíinoo garúu dú fidaanjaah na banakbii, ee bok naroo ki'ek yah ga kankiida, yéri ya.
 21 En ki'ena, Kowukii bii, kii ga waas kikaan foda a daa Kéyítfaa wo'ka garida[☆], wayee massa baa yaama yah kitoon Kowukii biida! Baama linséeríinaa, iñaama génee gari!

Cuuníinfaa fisela'i'faa Yéesu ñam na apotaa'caagarida

(Mëccée 26: 26-30; Lúkkaa 22: 15-20; 1 Korenti 11: 23-25; 1 Korenti 10: 16-17)

- 22 Lakanaa baa ñam, Yéesu beɓpa mbúurú, ya gërëmmba Kooh, lëehi'ta ya weellawa, ya e'tawa tëelíbéecaa, wo'aaba an:

- Uunat, faanfiigoo fëri fa.
 23 Lëehi'ta ya beɓpa kaas-biiñ, ya gërëmmba Kooh, lëehi'ta ya e'tabawa, béebba annda ga. 24 Ya wo'aaba an:
 - Ñifiigoo wëri wa, ñifi pok kifiliimuukiigarúu na Kooh[☆], ee wa aamdu bo' biyewinda.
 25 Mi wo''úuka ee kayoh; mi yahissii múk ki'anis anahaa meyoh ga kedik-resen bi ga besaa mi anan biiña w'aswaa ga Nguuraa Kooh. 26 Waa ennda da, ba yeekka yeek-Kañcaa^{*}, lëehi'ta ba ka'ta tégëlaa Óliwiyéecaa.

Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk

(Mëccée 26: 31-35; Lúkkaa 22: 31-34; Saɗ 13: 36-38)

- 27 Yéesu wo''a tëelíbéeccaagari an:
 - Béebpúu, dú hay kinúp dú foñjoo, ndaga bíduunun ga Kéyítfaa an: «Mi hay ki'ap nírohaa, ee baalcaa tasarsukoh.»[☆]

- 28 Yéesu tíkka ga an:
 - Wayee binaa mi mlísaa, mi hayyúu kidëwiruk Gëfilée.
 29 Pee' wo''ari an:
 - Luu enee an buwii tesda tooh hay kinúpu, foñussaa, mi, mi núpoo mi foñjaa.
 30 Yéesu taassari an:
 - Fu, mi wo''aaka ee kayoh, ga wekii wati donj sah, bi siik pabu kon bes kanakaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.
 31 Wayee Pee' bewissa didóoli' an:
 - Mi taasukooraa múk, luu enee an mi joman kikaan naraa.
 Ee tëelíbéecaa béebba baa wo' fodaama.

Yéesu kíimmba Paamci ga Getsemanee

(Mëccée 26: 36-46; Lúkkaa 22: 40-46)

- 32 Lëehi'ta Yéesu na tëelíbéecaa karussa dekataa wo'u Getsemanee[†], ee ya wo''a tëelíbéeccaagari an:

- Yugat dii, mi ka' kikiim Kooh.
 33 Ya bayya Pee', Saak na Saɗ, ba taam nari. Faanfaagari faa dal kinúp, ya yëecírukka,
 34 ya wo'aaba an:
 - Keeñjoo leehin bi mi yii kaanan. Tesat dii ee kaa neehat.
 35 Ya ka'ta bi ga ñak fikii, ya le''a kakay, yaa kiim an wahtaama úsaayyi, enee an mínkinaa. 36 Ya wo'ee an:

- Abaa[‡] Buba, iñaan ee béeb mínkin garaa, úsaaydaa kaas-coonii wii garoo! Wayee hanat ki'en iñaan mi waa' wayee iñaan fu waa'da laakat.

- 37 Ya sooffa ga tëelíbéecaa, ya laakkaaba baa neeh, ya wo''a Pee' an:
 - Simon, fu yii neeh? Fu minndii kiwísoh luu enee sah wahtu wiinoone? 38 Kaa neehat ee kiimat Kooh doonaa dú keenoo ga fíraa Seytaani. 'Bo' daal keeñaan waarin wayee faanfaa tookkii.

- 39 Ya úsaaysisaba daa karam, yaa kiim na wo'eencaa caca. 40 Ya soofissa gaba, ya laakkaaba baa neeh ndaga lak hascaagaba abin pëni. Ee ba inohéeríi iñaan ba wo'anndi.

- 41 Ga waa ya soofis ga waasaa wukaahaywaada, ya wo'aaba an:

☆ 14:18 14: 18 Mëdírohat na Kañcaa 41: 10. ☆ 14:21 14: 21 Malkat Kañcaa 22: 2-19; Ísayii 53. ☆ 14:24 14: 24 Mëdírohat na Eksoot 24: 8; Yéremíi 31: 31-34. * 14:26 14: 26 Kañcaa 115-118 cëri yeeksee binaa cuuníinfaa tumsi ga Paakda leeh kiñamunaa. ☆ 14:27 14: 27 Sakari 13: 7. † 14:32 14: 32 Malkat Mëccée 26: 36 na iñaan béestíru ga kakayda. ‡ 14:36 14: 36 Abaa Buba Wo'een ki'Arameyeekaa «Abaa» hotuk ga bíncaa múus, ee wëri en teekaa kowu bayohi paamcifa.

- Dú bii lís kineeh na ki'ikaruke? Dooyin! Wahtii le'in. Malkat, Kowukii bii kii yah kitiku ga yah buwii waa'tii Koohda. ⁴² Kolkat, du yee! Malkat, yii yahhoo kitoonda, yii deey.

Yéesu abussa

(*Méccée* 26: 47-56; *Lúkkaa* 22: 47-53; *Sañ* 18: 3-12)

⁴³ Ga saasi, lak Yéesu yaa lís kiwo', Yúdaa Iskariyot, yaa bok ga bidaanjkaah na banakbaada le''a. Laakka buwaa taabu nari, bayuunon kalaβ na doo'. Sarahohcaa biyaakbaa, jégíroh-waascaa na yaakcaa yaawúu'caa béri woseeba. ⁴⁴ Yii on Yéesu bíinjda eree buwaa lédi' mandarga an: «Baa mi yah kifuunda, yéri ya. Abatti, dú bayyi ee dú watukki bi jof.» ⁴⁵ Daa Yúdaa le' hen, ya deeyca ga Yéesu, wo''a an:

- Jégírohii!

Léehi'ta ya fuunnda Yéesu. ⁴⁶ Fodaama, buwaa bíinoo tikussa yah ga Yéesu, abussari. ⁴⁷ Bo' ga buwaa enee daamaða d'olla kalaβfaagari, tippafa súrgaa ha'-kaadaa sarahohcaa, gú'ta nofaa. ⁴⁸ Yéesu wo''aba an:

- Mateera ga dú hayyoo ki'am, dú taam na kalaβcii na doo'cii, man na buwaa dawuk tumoh-kofeele? ⁴⁹ Mi enee ga dúuycúu besaa en béeb, mi jégírohee ga dúuy Kaanfaa Kooh, ee dú mossiuroo ki'am. Wayee iñii yii laak, doonaa iñaa Kéyitfaa wo'eeda mat.

⁵⁰ Waa ennda da, téelibéecaa béebba foñussari baa núp*.

⁵¹ Laakka oomaa-fiilaa taabukki, bayee úuf rek ga faanci. Buwaa baa heelli ki'am, ⁵² ya foñja úufaa naba, ya yaa saan faan buucuuc.

Yéesu bayussa paanaa wiyaakwaa

(*Méccée* 26: 57-68; *Lúkkaa* 22: 54-55,63-71; *Sañ* 18: 13-14,19-24)

⁵³ Buwaa bayya Yéesu ga ha'-kaadaa sarahohcaa, ga daa sarahohcaa biyaakbaa, ha'-kaancaa na jégíroh-waascaa hídohseedfa. ⁵⁴ Pee' yaa taabukki di'úsaayi' bi ga dúuy hētaa kaanfaa ha'-kaadaa sarahohcaa. Daama, ya yuñga na súrgacaa, yaa yoonuk.

⁵⁵ Sarahohcaa biyaakbaa na buwaa bok ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaaða tooh baa heel wo'eenaa ba pokdan Yéesu bi ba minndi ki'apluk wayee ba hottii.

⁵⁶ En ki'ena, bo' biyewin pokduseerari wo'een, wayee iñcaa ba wo'eeda taabéerii*.

⁵⁷ Laakka buwaa koluk kipoki'ti iñii wii:

⁵⁸ - Dí kelohin yaa wo' an: «Mi hay kipook Kaanfii Kooh, fii hēwrohu na yah bo'ða, ee mi tawah filiis ga bes kaahay, faa hēwrohsanndii na yah bo'.»*

⁵⁹ Wayee ga iñama sah wo'eencaagaba taabéerii.

⁶⁰ Waa ennda da, ha'-kaadaa sarahohcaa kolukka ga fikii béeb, meekissa Yéesu an:

- Fu taasoo dara ga iñii buwii bii yammbaadane?

⁶¹ Wayee Yéesu taassii, dekohha cel. Ha'-kaadaa sarahohcaa meekissari an:

- Fu yéri en Kiristaaniine, Kowukii Kooh yii laak ndamðane?

⁶² Yéesu taassa an:

- Ee, mi yéri ya, ee dú hay kihot Kowukii bii yuñ, hanoh yah-ñaabaa Kooh yii wēñ béeb doolida, ee dú hayyi kihot ya taam na yaayeelcii asamaan ya yoosuki§.

⁶³ Daama, ha'-kaadaa sarahohcaa da'ta kúltifaagari ndaga ki'ayluk, ya wo''a an:

- Du laakis ya sooli ga wo'een seedi? ⁶⁴ Béebpúu dú keloh ga, basin Kooh. Dú inoh ya ga?

Buwaa béeb tikussa Yéesu saboh ee ba wo''a an ya jomin ki'apu.*

⁶⁵ Laakka buwaa dalu kitoos ga dook Yéesu, ba kúnnda fikii faanaa, ba dúukiri ee ba wo'iri an:

- Líiruka, wo'aa bii feekkaada?

Ee súrgacaa abussari, baa mútisohhi na pa'caa.*

Pee' taasukka Yéesu

(*Méccée* 26: 69-75; *Lúkkaa* 22: 56-62; *Sañ* 18: 15-18,25-27)

⁶⁶ Daa Pee' enee ga hētaa ga kakayða, laakka mbindaanaa hay, bok ga buwaa lēgyei' ha'-kaadaa sarahohcaada. ⁶⁷ Ya hotta Pee' yaa yoonuk, ya malakkari, wo''a an:

- Fu ban, fu enee na Yéesu Nasareet .

⁶⁸ Wayee Pee' taasukka an:

- Fu wo' ya? Mi inohoo iñii fu waa' kiwo'ða.

Léehi'ta ya kolukka, meyooha hētaa, yaa aaw fak halaa. Siik-pabu konnda.*

* **14:47** 14: 47 Mēdirohat na Sañ 18: 26. * **14:50** 14: 50 Mēdirohat na 14: 27. * **14:56** 14: 56 Mēdirohat na Kañcaa 27: 12; 35: 11. * **14:58** 14: 58 Malkat Sañ 2: 19. § **14:62** 14: 62 Malkat iñaa béestiru ga Méccée 26: 64. * **14:64** 14: 64 Malkat Léwitik 24: 16. * **14:65** 14: 65 Mēdirohat na Ísayii 50: 6. * **14:68** 14: 68 Laakin ga kéyitcaa cidewaacaa caa laakoo «Siik-pabaa konnda».

- ⁶⁹ Wayee mbíndaanaa hottari, dalissa kiwo' buwaa enee daamadfa an:
 - Bii yii bok gaba!
⁷⁰ Pee' taasukissa. Ga fikíi jutuut, buwaa enee daamadfa wo'sissa Pee' an:
 - Fu jom kibok gaba, ndaga fu ban, fu kúlkoh Gélilée.
⁷¹ Daama Pee' yaa en ga kicojuk na kiwaat an:
 - Mi inohoo baa dú wo''oo yaama.
⁷² Ga dekataama, siik-pabu konnda kooda wukanakwaa.
 Pee' níndisukka iñaa Yéesu wo'erídfa, an: «Balaa siik pabu kon bes kanakaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.» Pee' ennda ga kikoduk†.

15

Yéesu bayussa ga fikíi Pílaat

(Mëccée 27: 1-2,11-14; Lúkkaa 23: 1-5; Saŋ 18: 28-38)

¹ Ga kímáa cuut, sarahohcaa biyaakbáa, yaakcaa yaawúu'caa, jégíroh-waascaa na buwaa tes boku ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaadfa, hídhohussa kituuki' yen ga iñaa aaw ga Yéesu. 'Ba poklukkari, ba bayyari, tikussari ga yah Pílaat. ² Pílaat meekissa Yéesu an:

- Fu Yéeri en buurii yaawúu'ciine?
- Yéesu taassari an:
- Fu yii wo'ka.

³ Sarahohcaa biyaakbáa yabussa Yéesu ga enaama ciyewin. ⁴ Pílaat meekisissa Yéesu an:

- Fu taasoone? Man fu keloh ga iñcii ba yammaadfa!
- ⁵ Wayee Yéesu taasissii, iñaa ba jaahalla Pílaat.

Yéesu tikussa kikaan

(Mëccée 27: 15-26; Lúkkaa 23: 13-25; Saŋ 18: 39-19: 16)

⁶ Ga feet Paakaa en béeb, Pílaat méyí'ba bo' yínoo ga buwaa abu ga kasudfa, yaa mbooloomaa waa'dfa. ⁷ Waama, lak laakin baa en ga kasu, teeku Barabaas, ya na buwaa taabee narídfa. Ba apee bo' ga heñaagaba na nguuraa Roomdfa. ⁸ Mbooloomaa lappa bi ga kaan Pílaat, ba meekissari ya tumi'ba iñaa ya meereeba kitumi'dfa. ⁹ Pílaat meekissaba an:

- Dú waa' mi méyí'túu buurum yaawúu'ciine?
- ¹⁰ Ya wo'ee iñaa na ndaga ya inoheera an kisootukoh Yéesu tahee bi sarahohcaa biyaakbáa tikussari ga yahci. ¹¹ Wayee sarahohcaa biyaakbáa baa obis buwaa ba wo' Pílaat ya nami'ba kiméyí' Barabaas. ¹² Pílaat bebsissa daa karam an:

- Kon mi tuman na, na bii dú teek buurii yaawúu'ciidfa?
- ¹³ Ba baa fiipis an:

- Daayaari ga kuraa!
- ¹⁴ Pílaat meekissaba an:

- Iñii yibóni'yii ya tumdfa ya?
- Wayee ba baa wēñ kifip didóolí' an:
- Daayaari ga kuraa!

¹⁵ Pílaat waaree kisóosi' keeñcaa buwaa, ya méyí'ta ba Barabaas; lēehí'ta ya feeklukka Yéesu na karawaas, ya erohhari kidaaysunee ga kuraa.

Soldaa'caa baa ñaawalsoh Yéesu

(Mëccée 27: 27-31; Saŋ 19: 2-3)

¹⁶ Soldaa'caa bayussa Yéesu ga duuy kaanfaa ha'-kúlkaa (wéri en ga Peretuwaaraa*), ba nēgírohha soldaa'caa fodaagabada béebba. ¹⁷ Ba ekka Yéesu kúlti fiyo'oh† cor, ee ba tikí'tari ga hafaa iñaa fodii baanu-buu', terohu na lúp, willawa. ¹⁸ Lēehí'ta ba baa kēñí'ti an:

- Pesa, buurii yaawúu'cii!

¹⁹ Ee ba feekiri ga haf na doo', ba toosi ga dookci, ee ba yí'i ga fikíici fodii baa ba e' céé'. ²⁰ Waa ba lēehí'tari kiñaawalsoh fodaama, ba nísí'tari kúltifaa fiyo'ohfaa, ba ekissari kúltícaagari. Lēehí'ta ba bayyari fooh, kidaayneeri ga kuraa.

† **14:72** 14: 72 Malkat 14: 30. Laakin buwaa bín an «Ya foolla, meycá, yaa koduk» wala «ya halaat ga iñaa na hen, yaa koduk» wala ban «ya kúnnda hafaa, ya yaa koduk.» * **15:16** 15: 16 Peretuwaara' wéri en ga daa gúwerné'e' wala buwaa kuliyuk soldaa'caa dēkdfa. En ga Roomaa, peretuwaara' jomin ki'en kaanfaa buuraa fiyaakfaa. Malkat Mëccée 27: 27; Saŋ 18: 28; Tumeen 23: 35. † **15:17** 15: 17 Kúltifaa fiyo'ohfaama hēwrohu na píis wilēeki'-dooli, ee buu'caa na buwaa biyaakbáa bēri laakfa ki'ekuk.

*Yéesu daayussa ga kuraanaa**(Mëccëe 27: 32-44; Lúkkaa 23: 26-43; Saŋ 19: 17-27; Galaat 3: 13)*

²¹ Soldaa'caa gitinussa baa wo'u Simon ee dëk Sireen, paam bi'Éliksaan na Rufus^o, kinikuk kuraanaa Yéesu. Lak ya en na kipaaf, ya meyoh yooncaa. ²² Ba bayya Yéesu bi ga d'ekataa wo'u Golgotaa, wëri en «Loon-haf». ²³ Ba e'tari biññaa atukohu na mëkin kedikkaa wo'u mii'da[‡], wayee ya saŋga. ²⁴ Ba daaycari ga kuraanaa, ba warohha kúlticaagari, ba yipee tukiisii ki'inoh iñaa baa en béeb laakanda.^o ²⁵ Enee ga wahtu yoo'-yoo' ga waa ba daayci ga kuraanaada. ²⁶ Iñaa bínsee ga dook kuraanaa ee béesti' iñaa tahhi ki'apuda enee: «Buurii yaawúu'cii». ²⁷ Ba daayca ga kuraa fodaagari tumoh-kofeel banak, yii ga yahci ñaam, yiinoo ga yahci seŋ. [²⁸]§

²⁹ Buwaa kooree daama baa paafda, baa këkit haf, baa bassi an:

- Aca! Fu yii fu wo' an fu yah kipook Kaanfaa Kooh ee fu tawahisfa ga bes kaahayda^o,
³⁰ somaa haffu, fu yoosuk ga kuraanii!

³¹ Sarahohcaa biyaakbaa ban na jëgiroh-waascaa, ga d'uuyba, baa ñaawalsoh Yéesu an:

- Ya músalin buwii bíinoo ee ya mínoo hafci kimúsal! ³² Ya Kiristaanii, buurii bu-Isarayeel, ya yoosukat kimma ga kuraanii ati dí mín kihot ee dí gëm!

Buwaa daaysee ga kuraa foda Yéesuda, baa bassi ban.

*Kaanaa Yéesu**(Mëccëe 27: 45-56; Lúkkaa 23: 44-49; Saŋ 19: 28-37)*

³³ Ga wahtaa nohaa tuuk ga dookda, bi ga wahtu kigoonaluk, Kooh ñúussa kërúus ga kúlkaa tóoh. ³⁴ Ee ga wahtu kigoonaluk, Yéesu lessa koonaa didóoli' an:

- Élóyi, Élóyi, lema sabaktani? (Wëri en: «Koohyiigoo, Koohyiigoo, iñii tah ya fu foñjoo?»*)

³⁵ Ga buwaa enee daamaada, laakka buwaa, daa ba keloheeri ba dalla kiwo' an:

- Súkúrukut, yii bay Ili!

³⁶ Yiinoo gaba foolla, beŋpa epoo, ñoonndawa ga biniiga', ya pokkawa ga siñdaa doo', léehi'ta ya noonndawa Yéesu ya duuywa^o, ee yaa wo' an:

- Ísat rek d'u malak ati Ili hayyi kihay kiyóosi' ati na!

³⁷ Wayee Yéesu lessa koonaa kiyaak, léehduka.

³⁸ Ridóonaa wiyaakwa^o poksee ga duuy Kaanfaa Kooh, kún d'ekataa weñ kisela'da dalla kida' kom kanak, aboh ga dook bi ga kakay.

³⁹ Soldaaraa wiyaakyaa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda ee tuukee ga fikii Yéesuda, daa ya hotee ga kaanaa Yéesu waama, wo'a an:

- Kayoh-kayohda, bii yii enee Kowu Kooh!

⁴⁰ Laakeera ban beticaa ensee di'úsaayi', baa malak ga. Mëri-Malleen bokee gaba, na Salomee na Mëri eew biSaak yijutuut na Yosee. ⁴¹ Beticaama bëri taamsee na Yéesu ee baa toputu'ussi ga waa ya en ga Gëlliléeda. Laakeera daama ban beti biyewin biliis baa taamsee nari Yéerúsalem.

*Yéesu bayussa loycaa**(Mëccëe 27: 57-61; Lúkkaa 23: 50-56; Saŋ 19: 38-42)*

⁴² Ga besaa waayukaa feetaa, ennda goonataa besaa Sabat, lak Kooh yaa hoob,
⁴³ Yoseef ee dëk teeraa Arimatee[†], hayya. Iñaa bo' yiyaak ga buwaa bok ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaada. Ee ya ban ya sekee Nguuraa Kooh. Ya laakka fit kika' ga Pílaat kimeekisohhi faraaffaa Yéesu. ⁴⁴ Kiteel kikaankaa Yéesu betta Pílaat. Ya baylukka kon soldaaraa wiyaakyaa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda, kimeekissi ati Yéesu maafiin kikaan. ⁴⁵ Daa soldaaraa taaseeri ga iñaama, ya onnda Yoseef kibeŋ faraaffaa. ⁴⁶ Yoseef lommba piis fodii mëlíkaan, yóoski'ta Yéesu ga kuraanaa, muullari ga piisaa, léehi'ta faanneerari ga noŋ-loyaa yotu ga atoh. Léehi'ta ya pírgínnda atoh wiyaak, laŋnga halaa loyaa. ⁴⁷ Mëri-Malleen na Mëri eew biYoosee baa malak ga daa Yéesu ekohuda.

✧ **15:21** 15: 21 Mëdírohat na Room 16: 13. ‡ **15:23** 15: 23 Anahaagari léeldin bo'. Ba ereewa Yéesu, an en danaa ya yéegoo mesiklaataca. ✧ **15:24** 15: 24 Malkat Kañcaa 22: 19. § **15:28** 15: 28 (Fodaama iñaa Kéyitfaa wo'eefda matta, an: «Ya kiduunun ga tumoh-kofeelca.») Wo'eencuma hotukkii ga kéyit ciyewin ga kéyitcaaa dëb kibidufda. Malkat Lúkkaa 22: 37; na Isayii 53: 12. ✧ **15:29** 15: 29 Malkat Kañcaa 22: 8; Marka 14: 58; Saŋ 2: 19.

* **15:34** 15: 34 Kañcaa 22: 2 ee wo'u ga ki'Arameeyee. ✧ **15:36** 15: 36 Mëdírohat na Kañcaa 69: 22. ✧ **15:38** 15: 38 Malkat Eksoot 26: 31-33. † **15:43** 15: 43 Arimatee d'ekataa hanoh Yéerúsalem ga iñaa aaw asaas'-noh ee dikaantiiba tumin kiloommeet 35. Malkat ban Mëccëe 27: 57.

16

Yéesu mílissa

(*Méccée 28: 1-8; Lúkkaa 24: 1-12; Saṅ 20: 1-10; Kañcaa 16: 8-11; Tumeen 2: 23-32; 1 Korenti 15: 1-28*)

¹ Ga waa besaa Sabat paaffa, Mèri-Malleen, Salomee na Mèri eew Saak lomussa la'koleñ ki'éeñi'nee faraaffaa Yéesu. ² Cuut ga kima besaa deḅ ga siminaada, lak nohaa waa mey, ba ḅaa yah loycaa. ³ Ba ḅaa wo' ga dikaantiba an:

- Ati bii yahhuu kipirgini' atohaa ga halaa loyaa, bi úsaayda ḅa?

⁴ Wayee daa ḅa malak hen, ḅa hotta an atohaa enee wiyaakaa-yaak waama, pírginuunun bi hanohin yahaa. ⁵ Ba aassa loyaa Yéesu. 'Ba hotta oomaa-fiilaa ekuk kúlti fihoo'ta ee fiyaanaaw der, yugin ga ḅakaa hanoh yah-ñaamda. 'Ba tiitta. ⁶ Wayee oomaa-fiilaa wo''aba an:

- Kaa tiitat. 'Dú heel Yéesu Nasareet, ḅaa daaysee ga kuraanaada. Mílsin! Ya gaa dii. Malkat, dekatii ya faanohseedfa weema. ⁷ Wayee karat, dú wo'nee Pee' na téelibeecaa tesda an ya dewürukinndúu Gélilée, dú hotnanndi daama, fodaa daa ya wo'eerúukada*.

⁸ Beticaa meycya loyaa, ḅaa núp. 'Baa saak ndaga kitíit. Ee ḅa wo''ii ken dara ndaga kiniik.

Yéesu teewukohha ga Mèri-Malleen

(*Méccée 28: 9-10; Saṅ 20: 11-18; Lúkkaa 24: 9-45*)

[⁹ Waa Yéesu mílissa ga kima besaa deḅ ga siminaada, ya deḅpa kiteewukoh ga Mèri-Malleen yaa ya nísee gari rabcaa biyitnabanakbaada. ¹⁰ Mèri-Malleen yaama ka'taka kibéesti' buwaa enee narida, ya laakkaba ḅaa feekoh haf, ba ḅaa looyoh. ¹¹ Waa buwaama kelohu an Yéesu yaa pes ee Mèri-Malleen hotinndida, ba gëmmbiiri.

Yéesu teewukohha ga téelibée banak

(*Lúkkaa 24: 13-35*)

¹² Tikissa ga, Yéesu teewukohha ga ḅo' banak ga téelibeecaa, na jëmma wiliis, lak ḅa meyin dekaa ḅaa yah. ¹³ Ba boyukka kiyéegalka téelibeecaa tesda, wayee ḅa gëmmbiiba ban.

Yéesu teewukohha ga téelibeecaa bidaañkaahḅaa na yínooyaa

(*Méccée 28: 16-20; Lúkkaa 24: 36-49; Saṅ 20: 19-23; Tumeen 1: 6-8*)

¹⁴ Yéesu méēñdohha kiteewukoh ga téelibeecaa bidaañkaahḅaa na yínooyaa, lak ḅa en na kiñam. Yéesu ña'taba ga daa ḅa gëmmbiida, na daa ḅa yégis ga keeñ bi ḅa tookkii kigēm wo'eencaa buwaa hotti, lak ya mílsinda. ¹⁵ Lēehi'ta ya wo''aba an:

- Wíilat éldúna tooh, dú jangatnee Hewhewii winéwi'wii ga ḅuwii bééḅḅa.* ¹⁶ Baa gēm garoo ee ya bētisi'unaa, hay kimúc, wayee ḅaa gëmmbiinaa hay ki'atti'u kikaan. ¹⁷ Ee kintaancii cii cēri taabukan ḅuwii gëmandfa: ga teekkoo, ḅa hay kikaal rabcaa ga ḅuwaa, ḅa hay kiwo' lak ci'as. ¹⁸ Luu ḅa abee goṅ ga yahcaagaba, ḅa an ndom, dara daloofa. 'Ba hay kitik yahcaagaba ga dúukooli'caa, ee ḅaama hay kiwak.

Yéesu boyukka ga Kooh

(*Lúkkaa 24: 50-53; Tumeen 1: 9-11*)

¹⁹ Waa Yéesu, Ha'mudii, lēehi'ta kiwo' naba fodaama, ya ḅewírussa, aawwa asamaan, ee ya yugohneera Kooh ga yah-ñaabaagari*. ²⁰ Téelibeecaa karussa daa en bééḅ kijangatnee Hewhewaa winéwi'waa. 'Ha'mudii yaa lēgëy naba ee teewohha na kintaancaa taam gaḅa, an wo'eenaa Kooh kayoh. Aameen.]

* 16:7 16: 7 Malkat 14: 28.

* 16:15 16: 15 Mēdirōhat na Tumeen 1: 8.

* 16:19 16: 19 Mēdirōhat na

Tumeen 1: 9-11.

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Lúkkaa bínɗa Wo'eencii légis Kéyítfiida

Wii wëri en Hewhewii winéwí'wii Lúkkaa bínɗa. Lúkkaa bokéeri ga apotaa'caa Yéesu, wayee ya enee na buwaa taabee na Yéesuda, kimeekisba bi lee' daa kipeskaa Yéesu madeeda. Waa ennda da, ya bínnda kéyítfii fii, ya wosohhafa fiiliici Tewooffil. Lúkkaa enee doktoo' ee ya taabin waas ciyewin na Pool yaa Yéesu tanukee ga waas Damaas tummbari apotaa'ɗa. Ga béeb buwii bín ga loo Hewhewii winéwí'wiida, ya donj yëri enndii yaawúu' ga. Ya yewinnda kibéesti' ga daa baahcaa yaawúu'caa manda, doonaa buwaa fodaa gari mín ki'ínoh dijófi' baa en Yéesuda.

Lúkkaa wo'ee an yaawúu'caa enee na kiseku buuraa yahba kimúsaldá. Buuraama yëri en Músalkaataa seldiiga-Koohcaa yéegaloohe ga Kéyítfaa fisela'í'faa an Kooh hayi kiwos éldúnada. Kooh inoheera an Músalkaataama laakkiinaa, béeb buwii hay kisanjku'. Iñaama tah ya wosohha Kowukaagari ya laakka ka donjɗa, kimúsal buwaa gëman gakaɗa, heetoo heet. Yéesu Kiristaa yëri en Kowukaama.

Lúkkaa bínɗin ga kéyítfi daa kilimukkaa Yéesu eneeda, na iña Yéesu tum ga éldúnada, iña ya jégí' buwaada, iña aaw ga kikaankaa na kimiliskaagari. Yéesu jégíree buwaa ee ya yëreméeri wo'eenci; ya yaa wëki' d'úukooli'caa, yaa kaal rabcaa ga buwaa, ya yaa tum enaama cidóoyi'-waa'.

Lúkkaa bínɗin ban kéyit fiiliis, faa teeku "Tumeencaa apotaa'caa". Ya béesti' ga kéyítfaama iña dalee apotaa'caa aboh ga waa Yéesu b'wíru asamaanda, na daa kikerceen kooroh bi le''a daa en béeb ga éldúna.

Kéyítfii Lúkkaa bínɗa mínin kimédírohu lool na iña Mëccëe bínɗa, na Marka ban, ee wa tíidoh anee:

- 1 - Iñii tah Lúkkaa kibín kéyítfiida (1: 1-4)
- 2 - Kilimukkaa Saŋ-Bëtis na kilimukkaa Yéesu (1: 5-2: 52)
- 3 - Jangataa Saŋ-Bëtis (3: 1-20)
- 4 - Saŋ bëtisi''a Yéesu, Seytaani fi'ta Yéesu (3: 21-4: 1-13)
- 5 - Yéesu tessa ga gohaa Gélilée (4: 14-9: 50)
- 6 - Yéesu meyohha Gélilée yaa yah Yéerúsaleem (9: 51-19: 27)
- 7 - Bescaa méeñjoh ga kipeskaa Yéesuda (19: 28-23: 56)
- 8 - Yéesu milissa ga kikaankaa (24: 1-12)
- 9 - Yéesu feeñukka téelibeecaagari; Yéesu boyukka ga dook (24: 13-53)

Iñii tah Lúkkaa kibínɗa

¹ Fiili Tewooffil,

Bo' biyewin daluunun kibín tooh iña laakee dii ga d'uuyciida. ² Ba béesti'ka fodaa daa buwaa maasohsee iñaama wo'seeka na kúuwbaɗa, ga waa iñaama dal, ee ba enee yéegalohcaa wo'eenaa Kooh. ³ Këri tah, Kiyaakii, mi ban waa mi heella bi jof wëe'wëeraa ga iña laakeeda tooh, aboh ga dalaaraa, helloo ka'ta ga kibéesti'taaca ga bín wiinoo wiinoo. ⁴ Fodaama fu inoh bi jof an iñii fu jégíruda, kayoh fiyaak.

Malaakaa yéegalohha kilimukkaa Saŋ

⁵ Waama lak Eroot en buu' ga kúlkaa Yúudée. Laakka sarahohaa teeku Sakari, bokee ga lagaa sarahocaa ensee na Abiyaada. Beticit teeksee Ilisabeet ee bokee ga giiraa Aaron. ⁶ Sakari na betici Ilisabeet júbseera béebba ga fikii Kooh, ba taabuki ga daa gënda Waas-Kooh na iña ya nakohɗa. ⁷ Wayee ba laakéeri kowu ndaga Ilisabeet minéeri kilaak, ee ba banak, ba ensee yaak.

⁸ Laakka bes, Sakari enee na kitum légëy-sarahohaagari ga fikii Kooh, lak buwaa ya bok naɗaɗa, bëri hëyrohee kitum bërii. ⁹ Ga baahaa sarahocaa, ba daani kiyip tudoo' ki'ínoh baa iñaama hídan garida. Iña hinnda ga Sakari, ya jommba ki'aas d'uu Kaanfaa Kooh ga dekataa wëñ kisela'ɗa, kitëki' cúuraayaa. ¹⁰ Bibo' biyewin enussa ga foh, baa kiim Kooh daama ga wahtaa cúuraayaa taaluda. ¹¹ Waa ennda da, laakka malaakaa Kooh mey ga fikii Sakari, tuukohha iña hanoh yah ñaabaa dekataa tékirohsi cúuraayɗa. ¹² Daa Sakari hoteeri hen, fitaagari tuukka tek, ya tíitta tír. ¹³ Wayee malaakaa wo'ari an:

- Kaa niik dara Sakari, iña fu kímɗa Kooh tookɗinndaari: Betifu Ilisabeet hayyaa kilaaki' kowu kiyaal, ee fu teekanka Saŋ. ¹⁴ Keeñfu hay kisoos gari lool, ee fo' biyewin

hay kinebluku ga kilimukkaagari. ¹⁵ Ndaga ya hay ki'en bo' yiyaak ga fikii Ha'mudii. Ya yahhii anoh, enndii biin enndii anahaa laallukohi bo', ee aboh ga daa ya enan sah ga lookaa eecida, ya hay kilif na doolaa Helaa yisela'iyaa. ¹⁶ Ya hay kitah bi bu-Isarayeel biyewin gëmaatu ga Ha'mudii en Koohyiigabada. ¹⁷ Ya hay kitin ga fikii Kooh, liif na hel na doolaa seldiga Ili bayeeda. Ya juwohi' paamuncaa na towutaa, ya haydoh keefi sagoh-taycii ga halaat cijúwi'; fodaama ya waayuki' Ha'mudii buwaa sekanndida^o.

¹⁸ Sakari loffa malaakaa an:

- Mi inohan inaama na? Ndaga mi gu'gi, ee betiroo ñan yakakin.

¹⁹ Malaakaa taassari an:

- Mi yeri en Gëbiriyeeel. Mi en ga fikii Kooh, kitum inaa ya nakohda. Ya woseeroo kiwo'aa na kiyegallaa Hewhewii winéwi'wii wii. ²⁰ Diima fu hay kiluuf, fu minandii kiwo' bi ga daa inii mi wo'da laakan, ndaga fu gemmbii wo'eeniigoo yah kilaakoh ga wahtaagawada.

²¹ Waama, lak buwaa ensee na kikiim Kooh ga foohda ñaa sek Sakari daama. Ba jaahli'a ga daa ya tes inaa maañin ga dekataa wisela'iwaa ga duuy Kaanfaa Koohda. ²² Ga waa ya meyc, ya minndii naba kiwo' ee ña inohha an ya hot yen ga dekataa wisela'iwaa. Ya tessa luuf, ee ya wo'i naba na yahcaa.

²³ Waa bescaa Sakari jomee kihëyroh ga Kaanfaa Koohda leehha, ya boyukka kaanci. ²⁴ Bes cera tikka ga, betici Ilisabeet ennda na look. Ya daakukka ñiin ciyétúus ga kaanci. Ya wo'ee ga duuyci an: ²⁵ «Inii yii, Kooh tumi'toori: Ya malkinndoo bi ya nisinndoo ga inaa enee kaciroo ga duuy buwiida.»

Malaakaa yéegalohha kilimukka Yéesu

²⁶ Waa lookaa Ilisabeet laak ñiin ciyitniinooda, Kooh wossa malaaka Gëbiriyeeel ga teeraa Nasareet, ga gohaa Gëllilée. ²⁷ Ya wossari ga oomaa-jowaa onohu kipañ ga oomaa-filaa teeku Yoseef, kucaasamun Dëwit. Oomaa-jowaa teeku Mariyaama. ²⁸ Malaakaa aassa kaan Mariyaama, wo'ari an:

- Jam namohat naraa, fu yii Ha'mudii teef kijofkiigarida! Ya yii naraa.

²⁹ Daa Mariyaama kelohee inaa malaakaa wo' yaama, fitaagari tuukka tek. Ya yaa wo' ga helaagari an: «Këndohuma waa' yee kiwo'e?» ³⁰ Malaakaa wo'ari an:

- Mariyaama, kaa niik, fu newin Kooh. ³¹ Diima, fu hay ki'en na look, fu laak kowu kiyaal, fu teekka Yéesu. ³² Ya hay kiyak ga fikii buwii ee ya teeksan Kowukii yii ga dookaa-dookda. Ha'mudii en Koohda hayyi kitum buu' fodaa caasamci Dëwit. ³³ Ya yah buurii bu-kaan Yakoop bi taa' ee nguuraagari leehoo taa'.

³⁴ Mariyaama loffa malaakaa an:

- Inaama minan na ki'en? Mi inohoo yaal.

³⁵ Malaakaa taassari an:

- Heli yisela'iyii hay kiyosuk ga dookfu ee doolaa meyoh ga Kooh yii ga dookaa-dookda uullaa fodii séegúu. Keri tah oomaanii yah kilimuda yah kibayu yisela'iyii, Kowukii Kooh. ³⁶ Malka, mbokfu Ilisabeet, ya ñan, yaa na look, kowu kiyaal, ga kiya' buci. Baa wo' see an minoo kilaak kowuda, yaa ga ñiin ciyitniinoo wati. ³⁷ Ndaga dara woñnjii Kooh.

³⁸ Mariyaama wo'a an:

- Mi en ñaamii Ha'mudii. Inii fu wo' garooda, laakohat da.

Malaakaa tagohha nari, yaa yah.

Mariyaama ka'ta kibaab Ilisabeet

³⁹ Ga wahtaama, Mariyaama bewukka, yaa gaaw kiyah ga ñak gohaa Yúudée wiyéwni' janjanwaa, ga teeru winoo daama. ⁴⁰ Ya aassa kaan Sakari, ya këñi'ta Ilisabeet. ⁴¹ Kowukaa ga lookaa Ilisabeetda yëngëlukka ga duuyci ga wahtaa Ilisabeet keloh këndohaa Mariyaama. Ilisabeet liiffa na Helaa yisela'iyaa. ⁴² Ee ya yaa wo' didóoli' an:

- Kooh wëñjaa kibarkeel ga beticii béebba ee ya barkeelin kowukii fu yah kilaakda! ⁴³ Mi yeri en ña, bi eew Ha'mudiigoo, hay kaanndoo? ⁴⁴ Ndaga malka, daa mi kelohee këndohiigaraa hen rek, kowukii dalla kiyëngëluk ga lookiigoo ndaga kisafa'. ⁴⁵ Fu yewinin múu', fu yii fu gemin an inaa yéegalohu ga teekaa Ha'mudiida, hay da kilaakoh.

Mariyaama yeekka Kooh

⁴⁶ Mariyaama dalla kiwo' an:

- Fitiigoo béebwa wii kañ kiyakkii Ha'mudii,

⁴⁷ ee keefinjoo soosin ga Kooh, Músalkaatiigoo.

⁴⁸ Ndaga ya malkinndoo, mi ñaamiigari ee mi enndii darada.

Aboh ga diima, buwii wati na baa hayanda, bi taa' wo'san garoo baa yewinin mú'.⁴⁹

Ndaga Kooh yii laak doolida tumfinndoo enaama yiyaak. Teekiigari sela'in.

⁵⁰ Ee ya hay kiyërem buwaa niikussi fodii Koohda, bi taa'.

⁵¹ Ya tumin enaama ciyaak na dooli yahci: ya aain buwaa tíku haffa ga dookda.

⁵² Ya kaalin buu'caa ga nguura ba enohda, ee ya bëwi'ta buwaa enussii darada.

⁵³ Ya erin buwaa yaabda enaama cinéwí' bi dooyin, ee ya boykidohin ha'-alalcaa yah buucuuc.

⁵⁴⁻⁵⁵ Ya hayin ki'amfoh bu-Isarayeel, súrgaciigari:

ya allii múk kiteewoh yërmaandaagari ga Abaraham na buwaa meyoh garida bi taa'a foda daa ya dígeeka caasamuncaagaruuda.

⁵⁶ Mariyaama tessa na Ilisabeet iña le'in ñiin kaahay, lëehi'ta ya boyukka kaanci.

Kilímukkaa Saŋ-Bëtis

⁵⁷ Wahtaa Ilisabeet jomee kilaakoh kowuda le'a, ya laakka kowu kiyaal. ⁵⁸ Buwaa dëk narida na mbokcaagari yéegussa an Ha'mudii, teewinndi yërmaandi wiyaak, ee béébbá baa nebluk ga iñaama nari. ⁵⁹ Waa ku'oomaakaa límukka bi laakka bes ciyitnakaahay, buwaa hayyaja kígú*. Ba waareeja ki'e' teekaa paamci, Sakari. ⁶⁰ Wayee eemunaa loffa an:

- Ó'oo, ja teeksan Saŋ.

⁶¹ Ba wo'ari an:

- Man laakoo mbokfu yaa bay teekuma!

⁶² Buwaa meekisohha paamunaa na yahcaagaba, ya wo'ba daa ya waa' kiteek kowukaagarida. ⁶³ Sakari nakka buwaa, ba haydohi'ti haanga wibidaah, ya binnda an: «Teeku Saŋ.» Buwaa béébbá jaahli'ussa ga iñaama. ⁶⁴ Ga dekataama, perimpaa Sakari lógisukka, ya minnda kiwo' foda muus, ya yaa kañ Kooh. ⁶⁵ Buwaa dëk nari ga dekaada tütussa ga iñaama, ee buwaa baa béestiroh iña laakee yaama ga duuy janjancaa ga gohaa Yúudée toohda. ⁶⁶ Baa iñaama aasin nofci béeb, ammbaka ga helci ee ya yaa wo' an:

- Ku'oomaakii jii yah bee?

En ki'ena, doolaa Ha'mudii, enee nari.

Sakari yeekka Kooh

⁶⁷ Sakari, paam ku'oomaakaa líiffa na Helaa yisela'í'jaa. Ya yaa jangat fodii seldiiga-Kooh an:

⁶⁸ - Ha'mudii, Koohyii bu-Isarayeel, kañsat, ndaga ya hayin kibaab na kilaassuu, du buwiigari.

⁶⁹ Ya wosinnduu Músalkaat yiyaak, yaa bok ga nilaa buu' Dëwít, súrgaagari.

⁷⁰ Ya yéegalohheera iñaama kimëeñi', koorohhawa ga tuuwtaa seldiigacaagari bisela'í'baa ensee waamada:

⁷¹ Ya dígohee an ya hayyuu kimusal ga buwii sagoh naruuda na ga yah buwii waarussii garuu kihotda.

⁷² Fodaama ya teeb caasamuncaaruu yërmaandaagari, ee ya allii kifiliimunkaagari kisela'í'kaa na buuncida.

⁷³ Kooh dígee caasammbuu Abaraham, ⁷⁴ an ya hayyuu kimeydoh ga yah buwii enu naru kilebirohda, doonaa du minndi kijaamuk fodaama, na fit wiyégísi'.

⁷⁵ Doonaa du sela' ee du júb ga fikíci besaa Kooh onnduu kipes béeb.

⁷⁶ Fu nak, kowuroo, fu yah seldiigii Koohyii ga dookaa-dookda, ndaga fu yah kidëwiruk Ha'mudii, fu waayuki'ti waasiigari ya yah kihayohda,

⁷⁷ na ki'inohlukoh buwiigari an wasaa yahba kimusalda kooroh ga kibayalkaa ba bayalsan baakaa'caagabada.

⁷⁸ Koohyiruu yewinin yërmaandi, kéri tah bi ya hay kiyóoski' ga dookkuu lee'laataa meyoh dook man na lee'laataa nohaa en na kimey.

⁷⁹ En danaa ya léeri' buwaa tesu ga ñuusii ee ba dëk ga kinúp kikaanda, ya ní' kotcaagaba, éewdohca ga waas jam.

⁸⁰ Oomaanaa yaa yak ga faan na hel. Ya tessa ga dekat, ga égíraa, bi ga daa ya mey, ya teewukohha ga fikí bu-Isarayeel.

* **1:59** 1: 59 Ga baahaa yaawú'caa, oomaa yiyaalyaa limu béeb, jom kígúruk ga besaa wu-yitnakanakwaa ya limohuda. Malkat Léwitik 12: 3

2

*Kilimukkaa Yéesu ga Betlee'em**(Mëccëe 1: 18-25)*

¹ Ga waama, buuraa yiyaakyaa wo'u Ógis nakohha an buwaa en ga kúlkaagari toohda, ba bídukut bi ya inoh ga daa ba hinda. ² Bídukaama wëri dëb kilaak ee wa enee ga waa Kirífiús nguurkee ga gohaa Síriída. ³ Baa en béeb yaa yah kibiduknee ga teeraa ya meyohta.

⁴ Yoseef ban befkohha ga teeraa Nasareet ga gohaa Gëlílee, ya yaa yah Betlee'em, teeraa buu' Dëwít límohuda, ga gohaa Yúudée. Iñaah takkada, ya Yoseef, ya bok ga niilaa buu' Dëwít. ⁵ Ya ka'ta daama kibiduknee, ya taammba na jowujaagari, Mariyaama, lak na look. ⁶ Wahtaa Mariyaama jomee kilaak kowuda le''a lak ba baa ga Betlee'em. ⁷ Ya laakka kowu kiyaal, ennda saawaagari. Ya múulla kulii'kaa, faannaja ga dduy mbalka ndaga lak ga daa buwaa yunjdusee ga kaancaada lífin, ee ba laakéeri daa ba enan.

Malaakaa yéegalla nírohcaa

⁸ Ga égiraama, laakeera nírohcaa neehsee ga yopcaa. ⁹ Laakka malaakaa Kooh mey gaba. Ndamaa Kooh yoosukka ga dookba, ennda fodii melic, wíllaba. Ba tíitta tír. ¹⁰ Wayee malaakaa wo'aba an:

- Kaa niikat, ndaga mi haydohi'túu Hewhew wijófi' waa yah ki'en neblaata ga buwii béebba: ¹¹ wati*, ga teeraa buu' Dëwít límohuda, laakin Músalkaataa límuki'túu, yëri en Kiristaanii, Ha'mudii. ¹² Ee dú inohsohanni ga mandargii wii: dú hay kilaak daama kulii'kaa múluunun, faanu ga dduy mbalka.

¹³ Ga dekataama, laakka malaaka biyewin baa meyo d'ook hayussa ga yaama, ba taammba béebba, baa kañ Kooh anee:

¹⁴ «Ndam aawat ga Kooh ga dookaa-dook, ee ga kakay jamaagari enat na buwaa ya tanda!»

Nírohcaa karussa Betlee'em

¹⁵ Waa ennda da, malaakaa tagohussa na nírohcaa, baa boyuk d'ook-Kooh. Nírohcaa baa wo' ga dikaantiba an:

- Du yahat kon bi ga Betlee'em, du hot iñaah laak daama ee Ha'mudii, hayeeruuka kiyéegalda.

¹⁶ Ba gaawwa da kika', laakussa Mariyaama na Yoseef daama ee kulii'kaa faanuunun ga mbalka. ¹⁷ Waa ba hottaja, ba hannda kibéesti' iñaah malaakaa wo'eeba aaw ga ku'oomaakaada. ¹⁸ Béeb buwaa kelohsee iñaah nírohcaa béesti'seeda, jaahli'ussa ga. ¹⁹ Mariyaama nak ammba iñcaama tooh ga helaagari ee ya yaa halaat ga. ²⁰ Lëehi'ta nírohcaa boykussa yopcaa, baa ndam Kooh, baa kañji ndaga iñaah ba kelohda, na iñaah ba hotda. Iñcaama tooh laakee fodaa daa malaakaa wo'eebakada.

Yéesu bayussa ga teekaagari

²¹ Waa ku'oomaakaa límussa bi laakka bes ciyitnakaahay, ja gúrusa, ba e'tari teekaa Yéesu. Teekaa waama wëri malaakaa erohee lak Mariyaama enndii na look duum.

Yéesu teewohsuneera ga Kaanfaa Kooh

²² Besaa kiséti'sirukkaa† Mariyaama le''a fodaa daa Waasaa Móyíis nakohkada, Yoseef nari bayussa ku'oomaakaa teeraa Yéerúsaleem ga Kaanfaa Kooh, kiteewohhi ga Ha'mudii; ²³ ndaga bidu ga Waasaa Ha'mudii, an: «Kowu kisaaw kiyaal kaa límu béeb faandusat Kooh.» ²⁴ Ba tummba sarah ban fodaa iñaah Waasaama nakohda: «Ho'-mbarfat banak wala ho'-húul banak biyin.»

²⁵ Laakeera waama ga Yéerúsaleem, baa teeku Simewon. Baa yaama júweera ee kelohdeera Kooh ee ya sekee baa yah kihay kinaas coonucaa bu-Isarayeelda. Helaa yisela'iyaa taabee nari ²⁶ ee ya inohlukoheerari ga heey an ya kaano ee ya hottii Kiristaanaa Ha'mudii, wosohda. ²⁷ Helaa yisela'iyaa bayyari bi ga Kaanfaa Kooh, hidohha lak paam Yéesu na eeci haydohuununndi daama kitum iñaah Waasaa nakoh garida. ²⁸ Simewon bebpári ga yahcaagari, ya yaa kañ Kooh an:

²⁹ - Cic Kooh, diima iñaah fu dígoheeda laakin. Fu mínin ki'íis súrgiigaraa ya kaan na jam.

³⁰ Ndaga mi hotin na tuhastiigoo kimúckii meyo garaada,

³¹ ee kimúckiima, fu waayukka ga fikíi buwii béebba:

* 2:11 2: 11 Ga baahaa yaawúu'caa, bes dali ga noh-soos bi ga daa noh-soos haysisan † 2:22 2: 22 Malkat Léwítik 12: 3-6. 'Beti han kilaak kowaa ee ka bétisi'unaa, ya hay kites bes ciyewin (bes cidaankaah kaahay, en kowu kiyaalaa, bes cidaankaah-yitniinoo na ciyitniinoo, en betinaa) balaa ya setaa

³² Kèri en lee'laataa tahaandaa ki'inohuk ga buwii ga èldúnaɗa tóoh, ee kèri onan ndam bu-kaanfu, Isarayeel.

³³ Paam Yéesu na eew Yéesu jaahli'ussa ga iŋaa Simewon wo'ee ga oomaanaɗa.

³⁴ Simewon barkeellaɓa, wo''a Mariyaama eew Yéesu an:

- Malka, bii yii hay kitah fiɓo' biyewin ga Isarayeel sooyu ga fikii Kooh ee ɓo' biyewin hay kimúcu. Ya hay ki'en mandargaa Kooh teewoh ee ya hay kisagu ga ɗuuy buwii.

³⁵ Ee fodaama, ya hay kiméyí' halaatcaa ɗaakuk ga keeŋcaa fiɓo' biyewin. Fu nak, Mariyaama, fu hay kilaak mesiklaat ciyaak ga keeŋfu bi man na jípil maanngaa.

³⁶ Laakeera ɓan seldiiga-Kooh yiɓeti, yaa teeku Aana. Paamci teeksee Fanuwel ee bok ga nilaa bu-kaan Asee'. Ya ya'bu'eera lool. Ya enin tikii tiyitnatanak na yaalaa ya pajukee gari ga ki'oomaa-jowucida. ³⁷ Léehi'ta, waa yaalaa kaannda, ya pajukissii. Ya tessa ɗa bi ga úkiistaa tidaaŋkaah-yitnataahay na tinikiistaa ya laakɗa. Aana tagohéerfi Kaanfaa Kooh. Wekoo nohoo, ya enee ga kijaamuk Kooh: ya oori, ya kiimi Kooh. ³⁸ Daa ya hidukoh ee ga iŋaama, ya yaa gèrèm Kooh ga ku'oomaakaa. Ee ya yaa béestirukoh ku'oomaakaa ga béeb buwaa seku daa Kooh laasohan bu-Yéerúsaleemɗa.

Paam Yéesu na eeci boykussa Nasareet

³⁹ Paam Yéesu na eew Yéesu mètírussa kitum iŋcaa Waasaa Ha'mudii, nakohɗa, léehi'ta ɓa sooffa Nasareet, teeraa ɓa ɗèkohɗa ga gohaa Gélilée. ⁴⁰ Ku'oomaakaa nak, jaa yak, jaa wèŋ kilaak hel, ja jaa yewin hamham ee jaa neɓloh Kooh.

Yéesu han ki'aas Kaanfaa Kooh

⁴¹ Kiiŋkaa en béeb, paam Yéesu na eew Yéesu daansee kikaru Yéerúsaleem ga feetaa Paak. ⁴² Ga waa Yéesu laakka tikii tidaaŋkaah na tanak, ɓa ka'ta nari feetaa foda daa baahaa nakohkaɗa. ⁴³ Ga waa feetaa leehha, ɓa ɓaa boyuk, wayee Yéesu, ku'oomaa-yaalkaa, tessa ga Yéerúsaleem ee paamci na eeci inohussii dara ga. ⁴⁴ Ba tiinnda iŋaa hín na noh-noh wínoo ee ɓa foonnga rek an Yéesu yii ga ɗuuy buwii ɓa taam naɗaɗa. Léehi'ta ɓa ɓaa en ga kiraassi ga ɗuuy buwaa bokoh naɗaɗa na buwaa ɓa inohɗa. ⁴⁵ Wayee ɓa hottiiri. Ba boyukka kon kiraassi bi ga Yéerúsaleem. ⁴⁶ Ga besaa wukaahaywaa, ɓa hottari ga ɗuuy Kaanfaa Kooh: ya yugin ga leeloo jégíroh yaawúu'caa, ya yaa súkúrukɓa ee ya yaa meekisɓa. ⁴⁷ Béeb buwaa súkúrukseerida léyeeera ga kiŋaŋkaagari na iŋcaa ya taaseɓaɗa. ⁴⁸ Paamci na eeci hotussi hen, ɓa waaru''a; eeci meekissari an:

- Kowuroo, iŋii tah ya fu tummbii iŋii yii? Mi na paapu ɗí jaahli'eera lool ga dii ɗí eneraa na kiraasɗa.

⁴⁹ Ya loffaɓa an:

- Dú raaseeroo doo ya? Dú inohéerii an mi jom ki'en ga kaanfii Paammboo hene?

⁵⁰ Wayee ɓa inohii iŋaa ya waareɓa kiwo'ɗa. ⁵¹ Léehi'ta Yéesu sooffa naɓa Nasareet ee ya yaa kelohi'ɓa. Eeci ammba iŋcaama tóoh ga helaagari ee ya yaa halaat ga. ⁵² Yéesu nak yaa en yaak, hamhamaagari waa ɓaatuk, ee ya yaa wèŋ kineɓloh Kooh na buwaa.

3

Jangataa Saŋ-Bétis

(Mèccée 3: 1-12; Marka 1: 1-8; Saŋ 1: 19-28)

¹ Iŋii yii laakee ga kiiŋkaa kudaanŋkaah na kuyétúuskaa ga nguuraa buuraa yiyaakyaa teeku Tíbee'ɗa. Lak Poos-Pílaat yaa nguuruk ga kúlkaa Yúudée, ee Eroot nguurukee ga gohaa Gélilée, ee këmèenkiçi Filiip nguurukee ga gohaa Ítúree na waa Tarakonit, Lisaŋas nguurukee ga Abíleen. ² Ee ɓan lak Aan na Kayif ɓèri kuliyukee ga sarahohcaa ɓiyaakɓaa. Waama Kooh wo''a na Saŋ, kowukaa Sakari, ga ɗuuy égíraa. ³ Waa ennda ɗa, Saŋ ka'ta ga ɗèkcaa wíl húlúwaa Yúrdenɗa tóohca. Ya yaa jangat an buwaa súpitat kipeskaagaɓa, ɓa bétisi'u, en ɗanaa baakaa'caagaɓa bayalu.

⁴ Fodaama, iŋaa hínsee ga kèyítfaa Ísayii, seldiiga-Koohɗa laakka, ndaga ya wo'ee an:

«Laakin koonaa-ɓo' kaa en na kiwo' didóoli' ga ɗuuy égi'-dúndagaa an:

Waayukɗat Ha'mudii waasii, júwí'ɗatti tuwaas-waastii!

⁵ Cúl-cúl hay ki'úubu,

janjan na tégèl hay kihídrohu;

waasii deegiskohɗa hay kiyólóhɗu,

waasii na yélti-yélticiida hay kileeŋu.

⁶ En ɗanaa, ɓaa en béeb hay kihot kimúckaa meyoh ga Koohɗa.»

⁷ Buwaa ɓaa hay ga Saŋ doo ya bétisi'ɓa. Ya yaa wo'ɓa an:

- Heet goŋ-saamaancii, bii lēdí'túu ba iŋaa tahaŋndúu kirēc ga aylukaa Kooh yah kihayda? ⁸ Kon tumat iŋcaa teewohin an dú récukin baakaa'ciigarúu, ee kaa dalat kiwo' an:

«*Abaraham en caasambii.» Ndaga mi wo''úu man Kooh mínin kibeβ atohcii cii ya meydoh ga tucaasamun Abaraham! ⁹ Diima deŋ ban kékúsaa tímin boscaa tediktaa, kigú' níilcaa. Kon kedikkaa límbbii towu tijófi' tóoh, gúru, jafu ga kiwii.

¹⁰ Mbooloomaa meekissari an:

- Kon dí jom ya kitum?

¹¹ Ya loffaβa an:

- Baa fu laak kúlti kanakaa, laa warohaa na ba a laakoo, ee ba a fu laak iŋaa fu ŋamanaa, tumaa fodaama.

¹² Juuticaa hayussa ban kibētisi'u, ba meekissa Saŋ an:

- Jégírohii, dí jom ya kitum?

¹³ Ya loffaβa an:

- Kaa meekisohat buwii iŋaa wēñ iŋaa nguuraa nakohda.

¹⁴ Laakka ban soldaa'caa meekissi an:

- Dí ban, dí jom ya kitum?

Ya wo''aba an:

- Kaa te'at hēelís ken na dooli wala ga poki' bo' iŋcaa laakkii, wayee eemat ga fayaagarúu.

¹⁵ Buwaa ba a sek ga Saŋ, ndaga ba a en béeb foogee an heyna Saŋ yēri en Kíristaanii.

¹⁶ Wayee Saŋ wo''a buwaa béebβa an:

- Mi, mi bētisi''úu ga músú, wayee ba a wēñjoo kiyak fúuf yaa hay: mi jutuutin sah ga kipékis líibcaa ŋafa'caagari. Ya bētisi'anndúu ga Helaa yisela'íyaa na ga kiwii.

¹⁷ Kankaa kaa ga yahci, kifaa' yoonagari, ya ek tohootaa ga dapaagari; wayee feki'faa, ya hayfa kitéki' ga kiwiikaa yimoo taa'da.

¹⁸ Fodaama, na jégíroh ciyewin ciliis caa mandá, Saŋ yaa yéegal buwaa Hewhewaa winéwí'waa. ¹⁹ Wayee Eroot buuraa Gélilée, ga waa ya te' Erojaas beti kēmēnkici, ya pokkarida, Saŋ ŋa'tari ga na enaama cibóni' ciyewin ciliis caa buuraa tumee. ²⁰ Wayee Eroot baatissa kitum iŋaa wēñ kisepi': ya amlukka Saŋ ga kasu.

Saŋ bētisi''a Yéesu

(Mēccēe 3: 13-17; Marka 1: 9-11)

²¹ Ga waa buwaa béebβa ŋoodussa ga músúmaa, Yéesu ŋoodussa ga ban. Waa ya ŋoodussa bi ya meycá, ya yaa kiim Kooh. Ga wahtaama, dook-Kooh légisukka.

²² Helaa yisela'íyaa yoosukka ga dookci fodii iŋaa man na ho'. Laakka koonakaa kelohuk, meyoh dook-Kooh an: «Fu yēri en kowuroo ee mi waarinndaa. Keeñjoo soosin garaa.»

Níilaa biYéesu

(Mēccēe 1: 1-17)

²³ Ga waa Yéesu dal kimey ga fikii buwaa, ya laakeera tikiistaa le' tidaaŋkaah-kaahay. Buwaa abee an yēri en kowu Yoseef yaa enee kowu Helída. ²⁴ Helí ennda kowu Mataat, Mataat kowu Léwí, Léwí kowu Melki, Melki kowu Yanay, Yanay kowu Yoseef, ²⁵ Yoseef kowu Matacas, Matacas kowu Amoos, Amoos kowu Nahum, Nahum kowu Esli, Esli kowu Nagay, ²⁶ Nagay kowu Maat, Maat kowu Matacas, Matacas kowu Simi', Simi' kowu Yooseek, Yooseek kowu Yoodaa, ²⁷ Yoodaa kowu Yohanan, Yohanan kowu Resa, Resa kowu Sorobabeel, Sorobabeel kowu Salceel, Salceel kowu Néri, ²⁸ Néri kowu Melki, Melki kowu Adi, Adi kowu Kosam, Kosam kowu Elmadam, Elmadam kowu Ee', ²⁹ Ee' kowu Yéesu, Yéesu kowu Eliyesee', Eliyesee' kowu Yoorim, Yoorim kowu Mataat, Mataat kowu Léwí, ³⁰ Léwí kowu Simewoŋ, Simewoŋ kowu Yúdaa, Yúdaa kowu Yoseef, Yoseef kowu Yonam, Yonam kowu Eliyakim, ³¹ Eliyakim kowu Meleyaa, Meleyaa kowu Menna, Menna kowu Matata, Matata kowu Natan, Natan kowu Déwit, ³² Déwit kowu Yesee, Yesee kowu Yobet, Yobet kowu Boas, Boas kowu Sala, Sala kowu Naason, ³³ Naason kowu Amínadap, Amínadap kowu Atmin, Atmin kowu Arni, Arni kowu Esarom, Esarom kowu Peres, Peres kowu Yúdaa, ³⁴ Yúdaa kowu Yakoop, Yakoop kowu Ísaak, Ísaak kowu Abaraham, Abaraham kowu Tera, Tera kowu Nakoo', ³⁵ Nakoo' kowu Sérúk, Sérúk kowu Rewu, Rewu kowu Pelek, Pelek kowu Ebee', Ebee' kowu Sala, ³⁶ Sala kowu Kaynam, Kaynam kowu Arapaksat, Arapaksat kowu Seem, Seem kowu Nowee, Nowee kowu Lamek, ³⁷ Lamek kowu Metusela, Metusela kowu Henok, Henok kowu Yaret, Yaret kowu Mahalaleel, Mahalaleel kowu Kaynam, ³⁸ Kaynam kowu Enos, Enos kowu Set, Set kowu Aadama, Aadama kowu Kooh.

4

*Seytaani fi'ta Yéesu**(Mëccëe 4: 1-11; Marka 1: 12-13)*

¹ Ga waa Yéesu liiffa na Helaa yisela'i'yaa, ya meyhoha húlúwaa Yúrdenj. Helaa yisela'i'yaa woocari, bayyari ga dekat, égi-dúndañ. ² Daama ya ennda da bes cidaanakaah-nikiis, caa wée'taa ga an cii, Seytaani yaa fi'ti. Ya ñammibii dara ga d'uuy bescaama. Ga waa bescaama paaffa, kiyaab ammbari. ³ Waa ennda da, Seytaani wo''ari an:

- En lak fu en Kowukii Koohaa, nakaa atohii wii wa súpítuk mbúurú, fu ñam.

⁴ Yéesu loffari an:

- Kéyitfaa wo' an: «Bo' pesohanndii na mbúurú doñ.»

⁵ Seytaani bayyari ga dekat wikëri' dook, ya teeɓpari ga saasi dëkcii ga ëldúnada tooh.

⁶ Lëehi'ta ya wo''ari an:

- Mi hayyaa ki'on kinguuruk ga dook dëkciima tooh na kilaak ndamaa nguuraagaca: mi eruunun iñaama tooh ee mi mininwa ki'e' ɓaa neɓpoo. ⁷ Kon fu, binaa fu yi' ga fikiiroonaa, iñaama tooh fu hayyi kilaak.

⁸ Yéesu loffari an:

- Kéyitfaa wo' an: «Fu yi'dan Ha'mudii, Koohyiigaraa, ee fu jaamukanndi ya doñ.»

⁹ Lëehi'ta Seytaani bayyari Yéerusaleem, yippari ga dook Kaanfaa Kooh, ya wo''ari an:

- En lak fu en Kowukii Koohaa yípukaa kakay; ¹⁰ ndaga Kéyitfaa wo' an: «Kooh hayyaa kinaki' malaakacaagari, ɓa sommbaa.» ¹¹ Ee ɓan: «Malaakacaa teerɓngaa ga yahcaagaba, doonaa kotfu kéftukoo ga atoh.»

¹² Yéesu loffari an:

- Kéyitfaa wo' an: «Kaa jéematuk Ha'mudii, Koohyiigaraa.»

¹³ Ga waa Seytaani lëehi'ta kifi' Yéesu ga ɓakaa en bééɓ, ya úsaayya Yéesu, ya yaa sek bes wiliis.

*Yéesu boyukka Gëllílee**(Mëccëe 4: 12-17; Marka 1: 14-15)*

¹⁴ Yéesu liiffa na Helaa yisela'i'yaa, boyukka Gëllílee. Teekaagari síwwa ga gohaama toohwa. ¹⁵ Ya yaa jëgiroh ga d'uuy jaangu-yaawúu'caa daamada ee ɓuwaa bééɓ ɓaa kaññji.

*Yéesu kaalussa ga jaangu-yaawúu' ga Nasareet**(Mëccëe 13: 53-58; Marka 6: 1-6)*

¹⁶ Yéesu ka'ta Nasareet, teeraa ya yakohɗa. Ga besaa Sabat, ya aassa jaangu-yaawúuraa fodaa daa ya meereeka kitumɗa. Ya kolukka kijan Kéyitfaa Kooh. ¹⁷ Ya erussa Kéyitfaa seldiiga Ísayii. Ya lëriisafa, ya le''a bi ga dekataa bidu an:

¹⁸ «Helii meyoh ga Ha'mudiɗa, wii ga dookkoo

ndaga ya tanukinndoo kihaydoh Hewhewii winéwi'wii ga ɓuwii laakooda.

Ya wosinndoo kiyéegal ɓuwii abuɗa an ɓa hay kirëc

na kiwo' ɓuwii hascii búumɗa an ɓa hay kihotis,

ɓuwii en na kitogisohuɗa an ɓa hay kilaak haɓɓa; ¹⁹ Ya nakinndoo kiyéegaloh kiiskii Ha'mudii

yah kiteewoh an ɓuwaa neɓlohinndi.»

²⁰ Lëehi'ta Yéesu ponnda Kéyitfaa, ya ikkafa ɓaa ɗaakifaɗa, ya yuɓnga. ɓuwaa enee ga jaangaada bééɓɓa yípussari hascaa. ²¹ Daama, ya yaa wo'ɓa an:

- Wati, wo'eenii ga Kéyitfii dú han kikelohɗa laakohin ga dii wa wo'ɗa.

²² ɓaa en bééɓ yaa wo' iña morin ga Yéesu, ee ɓa jaahli''a ga wo'eencaa cinéwi'caa ya meydoh ga kúuwkaagarida. ɓa ɓaa wo' an:

- Bii enndii kowu Yoseefe?

²³ Yéesu wo''aba an:

- Wóorinndoo an dú hayyoo kicah an: «Payohii, wëkiraa haffu!» Dú hayyoo kiwo' ɓan an: «Di yéegin iñcaa fu tum ga Kafarnawomɗa toohca; tumaa caa manda dii ga dëkii fu meyhoda.»

²⁴ Lëehi'ta, ya ɓaatta ga an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; laakkii seldiiga-Kooh yaa te'u ga dëkaa ya meyhoda. ²⁵ Ee mi yii wo'issúu ɓan kayoh-kayohɗa: niindiskat iña laakee waama ga jamaanaa seldiiga Ili, lak Kooh enin karan iña le'in tikii taahay na caban ee a' wiyaak laakka ga kúlkaa tooh, mi wo''úuka laakka waama ga kúlkaa Isarayeel ɓeti ɓiyewin ɓaa yaalcaagaba

kaanin; ²⁶ wayee Kooh ebillii Ili ga yíinoo gaba, ya dímalba. Ya nammbari ki'ebil ga yíinoo yaa enndii yaawúu' ee dèk teeraa Sareptaa ga gohaa Sídonfa.

²⁷ Ga Isarayeel ban, ga jamaanaa seldíga Ilisee, laakeera gaana biyewin, wayee yíinoo gaba wèkduséerii, enndii Naamaan yaama dèk Síriidanaa. Ya enndii yaawúu'.

²⁸ Buwaa enee ga d'uuy jaangaada béebba, daa ba kelohee wo'eencaama, keeñcaagaba tammba lool. ²⁹ Ba kolukka, ba meydohhari teeraa, ba jii'allari bi ga d'ook janjagaa, ga daa teeraa Nasareet yípoohseeđa, doo ba ye'i ga írkísaa, ya keen kakay. ³⁰ Wayee Yéesu koo'ta ga leelooba, ya yaa paaf.

Yéesu wèkí'ta baa laak rab

(Marka 1: 21-28)

³¹ Yéesu ka'ta teeraa Kafarnawom ga gohaa Gélilée. Ga bes Sabat ya yaa jégí' buwaa. ³² Buwaa waaru'seera lool ga jégírohaagari ndaga ya yèréméerii wo'eenci. ³³ Ga d'uuy jaangu-yaawúuraa, laakeera baa rab yisóotí' am enee daama, ya yaa les koonaa kiyaak an:

³⁴ - Éey! Yéesu-Nasareet, fu narii ya? Kidúmi'tú kéri haydohhane? Mi inohin bii fu endá: fu yèri en bii yisela'i'yii meyoh ga Koohda.

³⁵ Yéesu gétta rawaa, wo'ari an:

- Dekoha, fu meyoh ga bii.

Daama, rawaa búukka baa kakay, ga leelo buwaa béebba, ya meyca gari ee tummbiiri dara ínaa miskin. ³⁶ Buwaa béebba jaahli'ussa, ba baa wo' ga díkaantíba an: «Cii wo'een ca yee? Bii laakin dooli kinak rabcii ba meyoh ga buwaa ee na wo'een wíinoo rek ba mey.»

³⁷ Fodaama teekaa Yéesu waa síw ga gohaama tóohwa.

Yéesu wèkí'ta payam Simon na bibo' biliis

(Mèccée 8: 14-17; Marka 1: 29-34)

³⁸ Yéesu kolkohha jaangu-yaawúuraa, ya ka'ta kaan Simon. Lak payam Simon yibeti dúukoolin bi faanfaa tamin jír. Ba kíimmba Yéesu ya dímalba ga. ³⁹ Ya híilla ga d'ookci, ya gétta tamohlaataa faanfaa; tamohlaataa meyca, ga saasi ya kolukka, ya aawwaba kitoputu'.

⁴⁰ Ga waa nohaa aassa, baa laakin dúukooli' béeb ee ga daa ya mín kiman tóoh, haydohhari ga Yéesu. Ya tikka yahcaagari ga d'ook yaa en béeb gaba, ee ya wèkí'taba.

⁴¹ Rabcaa ban baa meyoh ga dúukooli' biyewin na tifip an:

- Fu yèri en Kowukii Kooh.

Wayee yaa gètba, ya hoonohhaba kiwo' ínaa aaw gari, ndaga lak ba ínoheera an yèri en Kiristaanii.

Yéesu yaa jangat ga kúlkaa Yúudée

(Marka 1: 35-39)

⁴² Kooh yaa wíis, Yéesu yaa mey teeraa Kafarnawom yaa yah ga daa wéetin. Mbooloomaa waa raassi. Waa ba le'a bi gari, ba waa'tari kitèhdoh doo ya tagohoo naba. ⁴³ Wayee Yéesu wo'aba an:

- Mi jomin kiyéegaloh ban ga teerucii cíinoo Hewhewii winéwí'wii Nguurii Kooh, ndaga ínaama yèri tah Kooh wossaroo ga èldúna. ⁴⁴ Fodaama, Yéesu ennda ga kiyéegaloh Hewhewaa winéwí'waa ga d'uuy jaangu-yaawúu'caa en ga kúlkaa Yúudéeda.

5

Yéesu bayya tēelibēecaa ya d'eb kitanukda.

(Mèccée 4: 18-22; Marka 1: 16-20)

¹ Laakka bes lak Yéesu yaa ga seereenaa giyaa Senesareet, mbooloomaa wiillari bi wa waa ñaak ga d'ookci ndaga kisúkúruk wo'eenaa Kooh. ² Ya hotta ga seereenaa giyaa gaal-looci kanak; laakka mbaalohcaa yosokoh gaca, ba baa tís mbaalcaagaba. ³ Ya aassa ga gaal-loocaa wínoowaa en wuu Simonfa; Yéesu wo'ari kifay gaal-loocaa wa úsaay seereenaa giyaa jutuut. Yéesu yunnga ga loocaa ya yaa jégí' mbooloomaa.

⁴ Ga waa ya léehi'ta kējégíroh, ya wo'a Simon an:

- Bayaa loocii bi ga d'ekataa músúmaa huutin, d'ú wees mbaalii, d'ú aaw kimbaal.

⁵ Simon taassari an:

- Kiyaakii, dí lègèyin wekii béebwa ee dí ammbii dara, wayee ga wo'eenfu mi haywa kiwees.

⁶ Ba weessa mbaalaa, ba ammba jèn ciyewin bi mbaalaa waa da'. ⁷ Waa ennda da, ba baa kalay buwaa taam naba ee ba enee ga loocaa wínoowaada, ba hayba kidímal.

'Baama hayussa, ba líifi'ta loocicaa kanakcaa na jën bi ca caa waa' kinuu'. ⁸ Daa Simonj-Pee* hotee iñaama, ya yí'a ga fikíi Yéesu, ya wo''a an:

- Ha'mudii, meyaa garoo ndaga mi iñii ha'-baakaa'.

⁹ Simonj wo'ee fodaama ndaga ya na buwaa taabee narida jaahli'seera lool ga jëncaa ciyewincaa ba amdá. ¹⁰ Bi ga Saak na Sañ, towutaa Sebedee boku na Simonj lëgëyaada jaahli'seera ga ban. Wayee Yéesu wo''a Simonj an:

- Kaa niik dara. Kimma, bi'bo' b'eri fu mbaalan.

¹¹ Waa ennda da, ba soofdohha gaal-loocicaagaba tewisaa, ba foñnja tooh, ba baa taabuk Yéesu.

Yéesu wëki'ta baa gaana'in
(*Mëccëe 8: 1-4; Marka 1: 40-45*)

¹² Laakka bes lak Yéesu yaa ga teeru wiinoo ga gohaa Gëllílee, baa gaana'in bi faanfaa gomin hayya. Daa ya hotee Yéesu, ya lí'ukka ga fikíici, ya kíimmbari an:

- Kiyaa'kii, fu waa'kanaa fu míininndoo kiwëki'.

¹³ Yéesu lëri'ssa yahaagari, le''a ga baa, wo''ari an:

- Mi waarinka, waka.

Ga saasi d'úukool-gaanaa nísukka ga baa. ¹⁴ Lëehí'ta Yéesu hoonohhari kiwo' bo' iña aaw gari. Ee ya wo''ari an:

- Kara, fu teewukohnee ga sarahohaa, fu tum sarah ga kisetkiigaraa fodaa daa Móyíis nakohka'á, en d'anaa, iñaama hay kiteeb béeb an fu setin.

¹⁵ Wayee iñaama kokohhii bi teekaa Yéesu waa wëñ kisiw. 'Bi'bo' biyewin baa nëgírukoh ga yahaaci, kisúkúruk wo'eencaagari ee ya wëki'ba ga d'úukoolcaagaba.

¹⁶ Ee Yéesu ka'ta daa wéetinaa, ya kíimi Kooh da.

Yéesu wëki'ta baa lafañin
(*Mëccëe 9: 1-8; Marka 2: 1-12*)

¹⁷ Laakka bes, Yéesu enee na kijëgíroh. Bi'Fëri'siyeeñ na bijëgíroh-waas ee meyohu dëk-kawcaa ga gohaa Gëllílee, na ga gohaa Yúudée na teeraa Yéerusaleem ensee daama, yuguunon ga yahaaci. Doolaa Kooh, Ha'mudii, taabee na Yéesudá, waa onndi kiwëki' d'úukoolí'caa. ¹⁸ Bi'bo' le''a, haydohu ga dook gatan baa lafañin, ee ba baa heelli ki'ek ga duuy kaanfaa bi Yéesu hotti. ¹⁹ Wayee ba hottii ga daa ba paafdohandii ndaga mbooloomaa wiyewinwaa. 'Ba lappa nari ga dook túuyaa, ba heella gúl ga cakaraa†, ba yóoski'tari na gatanaagari ga leeloo buwaa ga fikíi Yéesu. ²⁰ Daa Yéesu hotee ngëmaagaba waama, ya wo''a lafañaa an:

- Yaal, baakaa'cumgaraa bayaluununndaa.

²¹ Jëgíroh-waascaa na Fëri'siyeeñcaa baa halaat ga duuyba, baa wo' an: «Bii yii ya ba, ya basi Kooh? 'Bii mín kibaal baakaa' ba, enndii Koohaa?» ²² Wayee Yéesu inohha halaatcaagaba, wo''aba an:

- Iñii tah ya d'ú laak halaatcuma ga helciigarú? ²³ Kon iñii yiida wëñ kiyoo' kiwo' lafañii: kiwo''i «Baakaa'cumgaraa bayaluununndaano», kiwo' an: «Koluka, fu tiin?»

²⁴ Wayee bi d'ú inoh an ga èldúna, Kowukii bii onunun kibayal baakaaraa – ya wo''a lafañaa an: -- Mi wo''aaka, kolka, bewaa gataniigaraa fu yee kaanfu!

²⁵ Ga saasi lafañaa kolukka ga fikíi buwaa béebba, bébpa gatanaa ya faankoheeda, yaa ndam Kooh, ya yaa yah kaanci. ²⁶ Béeb buwaa waaru'ussa, baa ndam Kooh, ba jaahli''a bi baa wo' an: «Dí hotin wati iña mosoo kilaak ga fen.»

Yéesu bayya Léwí
(*Mëccëe 9: 9-13; Marka 2: 13-17*)

²⁷ Lëehí'ta, Yéesu meycá, ya hotta juuti, yaa teeku Léwí, yugin ga dëkataa fayohsi juutida. Ya wo''ari an:

- Taabukaaroo!

²⁸ Léwí iissa tooh, kolukka yaa taabukki.

²⁹ Léwí tikdee Yéesu ñamah cijófi' ga kaanci. Juuti biyewin na bi'bo' biliis bokussa naba kanu. ³⁰ Fëri'siyeeñcaa na jëgíroh-waascaa fa' naba'á baa ña'sukoh, ba wo''a tëlíbéecaa Yéesu an:

- Iñii tah ya d'ú bok kiñam na ki'an na juuticii na buwii júwussiida?

³¹ Yéesu kelohha'á, loffa'ba an:

* 5:8 5: 8 Simonj, yaa Yéesu teekan Pee'á. Teekaa Pee' hayan ga Lúkkaa 6: 14 † 5:19 5: 19 Cakaraa túuycaa bu-Paleestiin hëwrohsee na kakay-ban, ee bo' mín kiyunj ga dookgaa.

- Buwaa dara gaa naba laakussii sooli ga payoh, wayee buwaa dúukoolin b̄eri laak sooli ga. ³² Mi hayyii ga ǵeldúna kibay buwii júwindá wayee mi hay kibay ha'-baakaa'cii doo ba súpít kipeskiigaba.

Yéesu wo''a ga ooreenaa

(Měccēe 9: 14-17; Marka 2: 18-22)

³³ Bi'bo' wo'ussa Yéesu an:

- Tēelibéecii Saŋ na bii Fērisiyeenċii oo'si leekleek ee ba kúimi Kooh, wayee biigaraa űami hen, ba ani.

³⁴ Yéesu loffaaba an:

- Dú mínin ki'oo'lukoh bedohċii ha'-kílookkii lakanaa ha'-kílookkii yii nabane?

³⁵ Wayee bes hay kihay, ha'-kílookkaa hay kibewohu ga díkaantiba, bescaama nak ba hay ki'oo'.

³⁶ Yéesu liiwukkaaba ban:

- Ken daroo piis ga kúlti fi'as, daafwa ga líil-kúlti. Fu tumkanaa, fu hay kida' kúltifaa fi'asfaa ee piisaa wi'aswaa nísohu gafađa taabohanndii na líil-kúltifaa. ³⁷ Fodaama, ken tumoo biiñ wi'as, waa dal kilúun, ga mbúus-oncaa maañin. Fu tumkanaa, biiñaa pook mbúus-oncaa: biiñaa aamuk, ee mbúuscaa yasukoh. ³⁸ Kon biiñ wi'as jom kitumu ga mbúus-on ci'as! ³⁹ Ee ken waaroo ki'an biiñ wi'as binaa ya meyoh ki'an ga wimēēñi'wanaa; ndaga ya wo'i an wimēēñi'waa wēri wēñ kineb.

6

Yéesu yēri laak bes Sabat

(Měccēe 12: 1-8; Marka 2: 23-28)

¹ Laakka bes Sabat, Yéesu koorohēe ga dúuy yoonaa lúudin. Tēelibéecaagari ba weel ga boŋcaa[☆], baa boliñ towutaa ga yahcaagaba, baa űam. ² Laakka Fērisiyeenċaa wo'uba an:

- Iñii tah ya dú tum iñii Waasii kokohin kitum ga bes Sabat?

³ Yéesu loffaaba an:

- Hanaa dú janġii iñaa Dēwit tumeē ga waa ya yaaḃ, ya na buwaa taabee narida?

⁴ Ya aassa ga taalaa Kooh, ya beḃpa ga mbúurúcaa meydohdusee Koohḃa, ya űammba ga, ya e'ta buwaa taamsee narida ga. Ee mbúurúcaama sarahohcaa doŋ onuca kiñam[☆].

⁵ Lēehi'ta Yéesu wo'issaba an:

- Kowukii bii kēri laak bes Sabat.

Yéesu wēki'ta baa yahaa dooykin

(Měccēe 12: 9-14; Marka 3: 1-6)

⁶ Laakissa bes Sabat, Yéesu ka'ta jaangu-yaawúuraa, ya yaa jēgíroh. Laakka daama bo', yaa yahaa űaabaa dooykin. ⁷ Jēgíroh-waascaa na Fērisiyeenċaa baa malak ga Yéesu, ati ba hayyi kihot ya wēki' bo' ga bes Sabat, doonaa ba laak iñaa ba yabohanndi. ⁸ Wayee Yéesu inohha halaatcaagaba, ya wo''a baa yahaa dooykinda an:

- Kolka, fu tuuk dii ga fikii béeb!

Baa kolukka, tuukka.

⁹ Lēehi'ta, Yéesu wo''a buwaa an:

- Mi meekissúu ati ga bes Sabat Waas onoh kitum iñaa jofin wala iñaa moroo, kison kumuun bo' wala kilan kumuun?

¹⁰ Ya malakka béeb buwaa wiillida, ya wo''a ha'-yahaa an:

- Lērisaa yahigaraa!

Baa lērisaa, yahaa dalla kiwak, mannda ga daa wa eneeḃa.

¹¹ Wayee buwaa biinoo ensee daḃa líufussa muut na tam-keēñ, ba baa malak ga díkaantiba iñaa ba tuman Yéesu.

Yéesu tanukka bo' bidaaŋkaah na banak ga tēelibéecaagari

(Měccēe 10: 1-4; Marka 3: 13-19)

¹² Ga bescaama, Yéesu ka'ta janjanċaa kikiim Kooh, ya tessa wekaa béebwa kikiim Kooh. ¹³ Ga waa Kooh wiisaa, ya bayya tēelibéecaagari, ya tanukka ga bo' bidaaŋkaah na banak, ya teekkaaba bi'apotaa': ¹⁴ Simoŋ (yaa ya teek Pee'da) na kēmēenċici Andari, Saak na Saŋ, Filiip na Bartulēmii, ¹⁵ Měccēe na Toomaa, Saak kowu Alfee na Simoŋ selootaa*, ¹⁶ Yúdaa kowu Saak na Yúdaa Iskariyot, yaa onan Yéesu biiñḃa.

☆ 6:1 6: 1 Malkat Dēteronom 23: 25.

☆ 6:4 6: 4 Malkat Léwitik 24: 9.

* 6:15 6: 15 Simoŋ yaama bokee ga

buwaa waa'see kilaak haḃbada.

Yéesu yaa jégí' mbooloomaa ee yaa wéki' d'úukoolí' caa
(Mëccëe 4: 23-25)

¹⁷ Yéesu yoosukka janjagaa na apotaa 'caagari bi ga ndëneeraa, ga daa bo' biyewin ga tëelíbëecaagari enoheeda. Laakeera daama ßan mbooloo wiyaak waa meyohee kúlkaa Yúudëe na teeraa Yéerúsaleem, na gohcaa ßopukoh na giyaada: Tíi' na Sídonj. ¹⁸ Ba hayeeri kisúkúruk, ee ya wéki' ßa ga d'úukoolcaagaßa. 'Buwaa raß amda wëkdússa. ¹⁹ Baa en ßéëß yaa heel kile' gari, ndaga dooli meyohi gari, wa wëkdíßa ßéëßßa.

Yéesu wo''a ga buwaa en ga mesiklaat na buwaa en ga neblaatda
(Mëccëe 5: 1-12)

²⁰ Léehi'ta Yéesu malakka tëelíbëecaagari, ya wo''a an:
- Dú yewinin múu', d'ú nduulcii ndaga Nguuraa Kooh wuurúu.
²¹ Dú yewinin múu', d'ú ßii d'ú yaaß watída ndaga d'ú hay kikap.
Dú yewinin múu', d'ú ßii d'ú koduk watída ndaga d'ú hay kiyen.
²² Dú yewinin múu' moos, binaa Kowukii ßii tah bi buwii sagussúu, ßa kaallúu ga d'uuyßa ßa ßassúu, ßa taasuk teekcaagarúu.
²³ Iñaama laakaa, laa neblukat, d'ú koltuki, d'ú hami ndaga neehal wiyaak waa sekkúu ga dook-Kooh. Bicaasamßa sodalsee sëldiiga-Koohcaa fodaama.
²⁴ Wayee nak, massa d'ú, ha'-alalcii ndaga d'ú laasin bakkúu.
²⁵ Massa d'ú ßii d'ú kapin watída ndaga d'ú hay kiyaab.
Massa d'ú ßii d'ú yen watída, ndaga d'ú hay ki'en ga coonu ee d'ú hay kikoduk.
²⁶ Massa way, binaa buwii wo' garúu iña jofinaa, ndaga ßicaasamßa tumsee fodaama na buwaa tíkee haßa ßisëldiiga-Koohda ee lak sabohda.

Yéesu nakoh kiwaa' ßaa sanngaa
(Mëccëe 5: 38-48; 7: 12a)

²⁷ Yéesu tíkka ga an:
- Wayee d'ú ßii d'ú s'úkúrukkooda, mi wo''úu an: waarat buwii heñohsirúuda, tumdat buwii sanngúuda iña jofin. ²⁸ Kímat Kooh ya barkeel buwii cojirúuda ee kímdat buwii sodalirúuda. ²⁹ Binaa bo' feekkaa ga ñaamaa, eraari wínoowaa ßan. Binaa bo' te' sabadooraagaraanaa, kaa sagi'ti túrkaa ßan. ³⁰ Baa kímmbaa yen ßéëß, laa onaari; ee ßaa te' iña en yuufunaa, kaa te'siswa. ³¹ Fodaa daa d'ú waa' ßimooroombúu tumi'túuda, laa tumdatßa iña manda.
³² Binaa en lak d'ú waa' buwii waa'túuda rekaa, ndamii wiida wëri d'ú laakan ga iñaama? Bi ga buwii júwussiida sah waa'sin buwaa waa'ßada. ³³ Ee binaa en lak buwii tumdirúu yijófi'da ßëri rek d'ú iki' iña jofinaa, ndamii wiida wëri d'ú laakan ga iñaama? Bi ga buwii júwussiida sah tumsinka. ³⁴ Ee binaa en lak buwaa d'ú yaakaa' an ßa hayyúu kifayda ßëri rek d'ú wútiranaa, ndamii wiida wëri d'ú laakan ga iñaama? Bi ga buwii júwussiida sah wúti'sin buwaa man nabaða, léehíraa ßa laas iñaa hín na iñaa ßa wútirohda. ³⁵ Kon waarat buwii sanngúuda, tumdatßa yijófi', erohat ee kaa séentukat dara ga, en ðanaa neehalaagarúu hay kiyak ee d'ú yah towutii Kooh yii ga dookaa-dookda, ndaga Kooh jofin ga buwii tookkiiri kigërem ga iña caa ya tumi'ßada. ³⁶ Lífat na yërmaandi fodii ðii Paammúbú Kooh líf na yërmaandida.

Yéesu wo''a an ken hanat ki'atti' mooroomci
(Mëccëe 7: 1-5)

³⁷ Yéesu tíkka ga an:
- Kaa atti'at ken, en ðanaa Kooh atti'oorúu. Kaa tamat ken, en ðanaa Kooh tamoorúu. Bayalat ßimooroombúu en ðanaa Kooh hayyúu kibayal. ³⁸ Onohat en ðanaa Kooh hayyúu ki'on: d'ú hay kinatdu yen, d'ú go'du yewin, yëngëlu bi ðeguk, líf bi aamuki, ndaga nataa d'ú natoh buwiida wëri d'ú natohhsan.
³⁹ Léehi'ta, Yéesu líiwukkaba anee ßan:
- Búumi' mín kinook búumi' mooroomcine? Baanaa ßéëßßa ßa ßanak, ßa keenannðii ga noge? ⁴⁰ Tëelíbëe mínoo kipaaf ßaa jégí'tida, wayee tëelíbëena mat ga jagaagarinaa hay kile' ga jëgirohaagari.
⁴¹ Iñii tah ya fu malaki ßolaa en ga kuhaskaa mooroomfu, ee fu mínoo sah kimalaksukoh dúuñii en ga kuhaskiigaraada? ⁴² Fu yii fu hottii dúuñii en ga kuhaskiigaraada, fu mínan na kiwo' mooroomfu an: «Fillii, ísa mi nís'taa ßolii en ga kuhaskiigaraa»? Fu yii fu jófjófduki ga fikíi buwiida, ðewaa kinis dúuñii en ga kuhaskiigaraada, en ðanaa fu hay kihot dijófi' bi fu mín kinis ßolaa en ga kuhaskaa mooroomfuda.

Yéesu jëgirohha ga kedik na towutaa ka límda
(Mëccëe 7: 16-20; 12: 33-35)

⁴³ Yéesu tíkka ga an:

- Kedik kijófi' límoo kowukaa moroo ee kedikkaa dúukoolin límoo kowukaa morin.
⁴⁴ Kedikkaa en béeb ínohohsan ga towutaa ya laakda: ken beenoo towu een ga ka'ka' ee ken beenoo towu resen ga péegíi-ñaawaab. ⁴⁵ Bo' yijófi' tumi ínaa jofin, ndaga ínaama rek yéři ya daak ga keeñaagari. Bo' yibóni' tumi ínaa bonin ndaga ínaama rek yéři ya daak ga keeñaagari. Ee bo', ínaa ya meydohi ga kúuwcida, wéři líif ga keeñci.

Líiwukaa Yéesu wo' ga loo kaancaa kanakcaada

(Měccēe 7: 24-27)

⁴⁶ Yéesu tíkka ga an:

- Dú bayohhoo ya «*Ha'mudii, Ha'mudii» ee íñii mi nakírúuda dú tumoori? ⁴⁷ Baa hay garoo béeb ee ya súkúruki wo'eenciigoo ee ya taabukica ga tumeenaagari, mi hayyúu kiwo' baa ya mēdírohu narida: ⁴⁸ Baa yaama mēdírohu na baa enee na kitawah kaan; ya acca bi huutta, ya dabpa atoh, ya yíppa kaanfaa ga dookгаа. Toḡ wiyewin keennda bi baalaa líiiffa, wambalaa tapukka ga kaanfaa ee minndiifa kibúuk ndaga tawahaa kaanfaa yégiseera.

⁴⁹ Wayee baa keloh ee taabukkii wo'eenciigoo ga tumeenaagari, baa yaama mēdírohu na baa tawah kaan, yíppafa ga dook kakay ee accii dara. Waa wambalaa tapukka ga kaanfaa faama, ga saasi, fa bú'ta ee kaanfaa béeb yasukohha.

7

Yéesu wěki'ta súrkaa soldaaraa yiyaakya

(Měccēe 8: 5-13)

¹ Ga waa Yéesu léehi'ta kiwo' ínaa ya waaree buwaa kelohda, ya ka'ta teeraa Kafarnawom. ² Daama laakeera soldaaraa yiyaakya kuliyuki ga heñda. Baa yaama laakeera súrkaa, yaa ya keeñukin, lakanaa súrkaa dúukoolin bi yaa yah kiléehduk. ³ Ga daa soldaaraama kelohee ínaa wo'u ga loo Yéesuda, ya wossa ga yaakcaa yaawúu'caa kikiimmbi ya hay kiwěki' súrkaagari. ⁴ Buwaa wosseedfa hayussa ga Yéesu, ba tuukki'tari tek, ba wo''ari an:

- Bii wossii garaada, calin kidímal, ⁵ ndaga ya waarin bu-děkiigarií, ee yéři tawah jaangu-yaawúuraagarií.

⁶ Waa ennda da Yéesu yaa yah naba. Ga waa ba deeyca kaanfaa, soldaaraa yiyaakya wosissa ga fiiliimuncaagari, ba wo' Yéesu an:

- Kiyaakii, kaa sodal haffu, ndaga joobinndoo fu aas kaanndoo, ⁷ ínaama yéři tah bi mi wo' an joobinndoo mi hay na kihaffoo kihídohnee naraa. Wayee wo'aa wo'een wíinoo rek, súrkiigoo wak. ⁸ Ndaga mi ga kihaffoo, mi laakin buwaa hanohhoo dook ee mi laakin soldaa'caa hanohusoo kakay. Binaa mi wo' yii an karanaa, ya ka'; mi wo' yíinoo an hayanaa, ya hay; ee binaa mi wo' súrkaagoo an tumaa íñii yiinaa, ya tummbi.

⁹ Daa Yéesu kelohee wo'eencaama, ya waaru'a ga soldaaraa yiyaakya. Ya mēeñsukka ga mbooloomaa taabukeerida, ya wo'a buwaa an:

- Mi wo''úu man, bi ga duuy Isarayeel sah mi mossii kihot baa laak ngēmaa híñ na wii garoo. ¹⁰ Léehi'ta buwaa soldaaraa woseeda boyukussa kaanfaa. Ba laakka súrkaa dúukooleeda wakin pelen.

Yéesu mílisi'ta kowukaa baa yaalaa kaanin

¹¹ Léehi'ta Yéesu ka'ta teeraa wo'si Nayinda. Téelibeecaagari na bo' biyewin taamsee nari. ¹² Ga waa ba deeyca aasaaraa dēkaa, ya hotta buwaa baa yah ki'acnee faraaf. Baa kaanda, enee kowu kíinoo ga eeci; ee eemunaa, yaalaa kaanin. Laakeera bo' biyewin ga dēkaa, baa taam na betifaa ga waas acaa'caa. ¹³ Daa Yéesu Ha'mudii hotee eemunaa, ya laakka yērmaandi wiyaak gari, ya wo''ari an:

- Kaa koduk!

¹⁴ Léehi'ta, Yéesu deeyca, le''a ga ñoyaa buwaa abohda, ba tuukka. Yéesu wo''a an:

- Oomaa-filii, mi nakkaa, kolka!

¹⁵ Baa kaaneeda kolukka, yuñnga yaa aaw kiwo'. Yéesu íkkari eemunaa. ¹⁶ Buwaa béebba tíitussa ga ínaama ee ba baa kañ Kooh, ba baa wo' an:

- Seldiiga-Kooh yiyaak hotukin ga duuycuu, ee Kooh hayin kibaaḡ bu-kaanci.

¹⁷ Ínaa aaw ga Yéesu yaa béestírukohu ga kúlkaa Yúudee béeb na ínaa wiilwada.

Sañ-Bētís wosohha ga Yéesu

(Měccēe 11: 2-19)

¹⁸ Téelibeecaa Sañ béestírussari ínaa Yéesu tumeeda toohca. Ya bayya banak gaba, ¹⁹ ya wossaba ga Yéesu, Ha'mudii, kimeekissi an: «Fu yéři en baa jom kihaydanoo dí sekan bo' yiliis?»

²⁰ Ga waa ba ka'ta bi ga Yéesu, ba wo'ari an:

- Saŋ-Bētis yēri wossii garaa kimeekissaa ati fu yēri en baa jom kihayda wala dī sekan bo' yiliis.

²¹ Ga wahtaama sii', Yéesu wēkí'ta bo' biyewin ga dūukoolcaagaba, na ga iŋaa mesikbaɗa, ya kaalla raɓcaa ga buwaa ee búumí' biyewin, ya onndaɓa kihot. ²² Ya dalla buwaa kitaas an:

- Karat dū béestí'nee Saŋ iŋcii dū hotda, na iŋcii dū kelohda: búumí'cii bii hot, lafaŋcii bii tiin dijófi', gaanacii bii sétíru, d'ekcii bii keloh, faraafcii cii milis, nduulcii bii yéegaluu Hewhewii winéwí'wii. ²³ Baa mi tahhiiraa kisoof fenoo ga ngémaagaraanaa, fu yewinin múu'!

Iŋaa Yéesu wo' ga Saŋda

²⁴ Ga waa buwaa Saŋ woseeda karussa, Yéesu aawwa kiwo' mbooloomaa iŋaa aaw ga Saŋ, an:

- Dú karee kimalaknee ya ga ěgí'-dúndagaa? Pëegí'-përuúduufaa en na ki'eguk ga uurisaane? ²⁵ Enndiikanaa dū karee ya kimalaknee? 'Bo' yaa ekuk kúlti cimóri're?

En ki'ena, buwii ekuk kúlti cimóri' ee dēku ga iŋaa newinda, bii ga kaancii buu'cii. ²⁶ Kon dū karee kimalaknee ya daama? Sēldiiga-Koohe? Ee! Mi wo'úuka, baama paaŋin sah sēldiiga-Koohe. ²⁷ Saŋ yēri en baa wo'u ga Kēyítfaada an: «Mi yii wos bo'oo, yaa dēwrukanndaa, kiwaayuki'taa waasum.»

²⁸ Yéesu tikka ga an:

- Mi wo'úuka, ga buwii límukoh ga betida béebba, laakkii ga yaa wēñ Saŋ kiyak, wayee baa wēñ kijutuut ga Nguuraa Koohda yēri wēñ Saŋ kiyak.

²⁹ Béeb buwaa súkúrukeerida, bi ga juuticaa tookussa an Kooh júwin, ee Saŋ bētisi'aba. ³⁰ Wayee Fērisiyeencaa na jēgiroh-waascaa sagussa Saŋ bētisi'ba, fodaama ba teowohee an ba faali'ii iŋaa Kooh waari'baɗa. ³¹ Yéesu tikka ga an:

- Kon buwii jamaanii wati, mi mēdirohanba na ba? 'Ba man na ba? ³² Ba man na oomaacaa yugu ga paanaa dēkaa, biinoo baa wo' himooroomba an: «Dí mbiibdinndúu ee dū hammarii! 'Dí helemin ee dū kodukkii!» ³³ Ndaga Saŋ-Bētis hayin, ya ŋamoo ee anoo fodii buwii, ee dū wo' an: «Ya laak raɓ». ³⁴ Kowukii bii hayin, kii ŋam, kii an, ee dū wo' an: «Malkat bii yii halaat kiŋam dorj na ki'an biiñ ee ya filliimunoh na juuticii na tumoh-baakaa'cii.» ³⁵ Wayee béeb buwii took kiŋaaŋkii Koohda inohuunun an ka júwin.

Yéesu bayalla betifaa júbpíi ga kaan Simoŋ Fērisiyeegaa

³⁶ Laakka Fērisiyeegaa bay Yéesu kiŋamnee nari. Yéesu ka'ta kaanfaa Fērisiyeegaa, ya yunŋa kiŋam. ³⁷ Lak laakin ga teeraa beti, yaa júbpíi. Daa ya yéegee an Yéesu yaa ŋam ga kaanfaa Fērisiyeegaa, ya haydohha kujúlúŋkaa liifin na la'koleñ, jaa hēwrohu na atohaa wo'u albataa^{*}. ³⁸ Ya tuukohha Yéesu fenoo, ga kotcaagari. Ya yaa koduk bi yaa tóoyi' kotcaa Yéesu na mooncaagari. Lēehi'ta, ya yaa moos kotcaa na fenfaagari, ya yaa fuunca, ee ya yaa leefca la'koleñ. ³⁹ Daa Fērisiyeegaa bayee Yéesu kiŋamda hotee iŋaama, ya yaa wo' ga helci an: «Bii yii enee sēldiiga-Koohaa, eneenaa ya hay ki'inoh bii en betifii le' garida ati ya ba: eneenaa ya hay ki'inoh an bii yii betifaa júbpíi.» ⁴⁰ Yéesu taassa wo''a Fērisiyeegaa an:

- Simoŋ, laakin iŋaa mi waa'taa kiwo'.

Simoŋ taassa an:

- Jēgirohii, wo'al

⁴¹ Yéesu wo''a an:

- Enee bo' banak, baa laaki' bo' kobot: yiinoo baydeeri denariyon[†] citéemée'-yētúus, yiinoooyaa cidaanakaah-yētúus. ⁴² Ya múuñi'taba béebba banakbaa ndaga lak ba mīnéeriiri kifay. Kon yiida wēñanndi kiwaa' ga buwaa banakbaama?

⁴³ Simoŋ taassa an:

- Mi foŋ man yaa múuñdu kobotfaa wēñ kiyakda, yēri.

Yéesu wo''ari an:

- Fu wo'in kayoh.

⁴⁴ Lēehi'ta Yéesu mēeñsukka ga betifaa, wo''a Simoŋ an:

- Fu hotin betifii fine? Ya tisdiindoo kotciigoo na moonciigari, ya moosdiindoooca na fenfiigari. Wayee fu, mi aasin kaanfu ee fu e'tiiroo músú kitis kotciigoo. ⁴⁵ Fu gatanukkiiroo fu fuunndoo, wayee iŋaa mi aasee dii, ya íssii kifuun kotciigoo. ⁴⁶ Fu leeffii sah dúuleen wi'éeñi' ga hafigoo, wayee ya, ya leefin la'koleñ ga kotciigoo. ⁴⁷ Kēri

* 7:37 7: 37 Malkat Méccée 26: 7. Albataa': iŋaa heet atohaa pessi hen, hēwíru bi wa mún kitum la'koleñ. † 7:41 7: 41 Denariyon Iŋaa heet kopa' bu-Room ee wa hín na fay lēgēy noh-noh bo' yiinoo.

tah mi wo''aa man kiwaa' kii kiyaakkii en garíða kéri teewoh an baakaa' ciigari ciyewincii bayaluunun. Wayee ðo', kiwaa'kaagari jutuutaa, lakanaa bayalu jutuut.

⁴⁸ Waa ennda ða, Yéesu wo''a ðetifaa an:

- Baakaa'cumgaraa bayaluunun.

⁴⁹ Buwaa boksee nari kanuða ðaa wo' ga helcaagaba an: «Bii yii ya ða, bi ya bayalli sah baakaa'?»

⁵⁰ Wayee Yéesu wo''issa ðetifaa an:

- Ngémumgaraa músalinndaa, karaa na jam.

8

Betieca taamsee na Yéesufa

¹ Léehí'ta, Yéesu yaa ka' ga ðék-teeruca na ðék-kawcaa, yaa jangat ee yaa yéegaloh Hewhewaa winéwí'waa Nguuraa Kooh. Téelíbéecaagari bídaañkaah na ðanakbaa taamsee nari, ² na ðíbeti, ðaa wékdúsee ga rað na dúukool ciliis: enee Méri ee ðaysi Méri Makdala* , yaa rað biyitnaðanak meydohsee garíða; ³ Saan, ðeti Húusas tuukkoh-alalaa buu' Eroot; Súsaan na ðeti biyewin bíliis ðaa dímalsee Yéesu na téelíbéecaagari ga iña ba laakða.

Liiwukaa wo' ga loo sokohaad'a

(Mëccëe 13: 1-9; Marka 4: 1-9)

⁴ Mbooloo wiyaak hídirukohha ee ga ðék-teeraa en ðééð buwaa ðaa meyoð ga kihay ga Yéesu, ya wo''a liiwukii wii:

⁵ - Enee línoh, ya ka'ta kisoknee tesohtaagari. Ga daa ya en na kisokða laakka tesohtaa keen ga ðook waasaa, kotcaa togisohhata, selcaa ñammbata. ⁶ Laakka tesohtaa keen ga ðekataa yewinin atoh, ta taa paal, ta súþpa ndaga ta laakéeríi tooylaat. ⁷ Laakka tesoh tíliis taa keen ga ðook yówée-lúp, ta paaldohha na lúpcaa, lúpcaa onndata. ⁸ Ee laakka tesohtaa keen ga kakayfaa laakin dooli, ta paalla, ta yakka, ta meydohha boñ. Bogaa en ðééð towu titéemée'.

Waa ya léehí'ta kiliiwuk fodaama, ya wo''a ga ðook an:

- Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

Iñii tah Yéesu liiwuki buwaa henda

(Mëccëe 13: 10-17; Marka 4: 10-12)

⁹ Téelíbéecaa Yéesu meekissari iña liiwukaama waa' kiwo'ða. ¹⁰ Ya taassaba an:

- Dú ðéerí e'see ki'ínoh kúmpacaa Nguuraa Kooh. Wayee buwii tesða ða kelohan ga liiwuk na liiwuk, doonaa «ða mín kimalak ee ða hotoo dara, ða mín kikeloh ee ða ínohoo dara.»

Yéesu béesti'ta iña liiwukaa waa' kiwo'ða.

(Mëccëe 13: 18-23; Marka 4: 13-20)

¹¹ Yéesu wo''aba an:

- Iñii yii yéerí liiwukii waa' kiwo': pesohpaa péerí en wo'eenaa Kooh. ¹² Buwii bínoo madu na ðookgaanaa waasaa tesohtaa keenohða. Ba kelohin wo'eenii Kooh, wayee Seytaani hayinaa, nísiwa ga keeñcaagaba doo ða gémoó bi ða mín kimúc. ¹³ Bínoo madu na ðekataa yewinin atohða, ðéerí en buwaa, binaa ða keloh wo'eenaa Koohaa, ða safa' gawa kite', wayee ða íisoo wo'eenaa yíp níil ga keeñcaagaba; ngémaagaba maañoó, ee Seytaani jéematukibanaa, ða tagohi nawa. ¹⁴ Tesohtaa keen ga yówée-lúpcaaða, teewoh buwaa kelohsin wo'eenaa Kooh, wayee halaat na alal na neblaat éldúna abuða ga kipesða; iñcaama on wo'eenaa Kooh bi ða mínoo kimat fodii pohoopaa ðay bogaa lúudin. ¹⁵ Tesohtaa keen ga kakayfaa laakin doolída, teewoh buwaa keloh wo'eenaa Kooh ee ða amwa na keeñ wijófi', wijúwí' ee ða yégís ga bi ða tumi fodaa pohoopaa ðay boñ wijófi'.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo lampuða

(Marka 4: 21-25)

¹⁶ Yéesu wo''a an:

- Ken taaloo lampu, lí' kanu ga, wala tofwa ga fildoo fayaañ, wayee fu líkanwa hen doonaa buwaa aas túuyaada, hot lee'laataa. ¹⁷ Iña ðaakuk bééð hay kihotuk ee iña apoh kúmpa bééð hay ki'ínohu ee hay kimeydohu fanj. ¹⁸ Malaksukohat book ga dum dú súkúrukída, ndaga ðaa laakin hay kibaatðu; wayee ðaa laakoo, iña ya foon an ya laakinda sah hay kite'u gari.

* 8:2 8: 2 Méri yaa ðék teeraa Makdala. Yéerí wo'u Méri-Malleen.

Eew Yéesu na bikēmēenĵí Yéesu
(*Mëccēe 12: 46-50; Marka 3: 31-35*)

¹⁹ Eew Yéesu na bikēmēenĵí Yéesu hayussari kimalaknee. Wayee ƒa mínndii kile' bi gari ndaga mbooloomaa. ²⁰ Laakka ƒaa yéegal Yéesu an:

- Eefu na bikēmēenĵí kifu ƒaa day, ga fooh, ƒa waa'taa kihot.

²¹ Wayee Yéesu taassafa ƒééƒa an:

- Eewwo na bikēmēenĵíroo ƒéeri en ƒuwaa súkúruki wo'eenii Kooh ee ƒa taabukiwa ga tumeencaagaba.

Yéesu tuuki'ta uuris wiyaak
(*Mëccēe 8: 23-27; Marka 4: 35-41*)

²² Laakka bes Yéesu aassa na tēlibéecaagari ga gaal-looci, ya wo''aƒa an:

- Du paafat giyyi ƒakaa hanoh gaada.

Ba ƒaa yah. ²³ Yéesu neehha lak ƒa ƒaa yah ga ƒuuy giyyaa. Uuris wiyaak dalla kiyip ga giyyaa, mūsúmaa maa soruk ga loocaa bi waa waa' kilif ee tumuuntaagaba taa waa' ga ki'eem. ²⁴ Ba deeyca ga Yéesu, ƒa yúunndari an:

- Jégírohii, Jégírohii, kikaankii kii hayyuu!

Yéesu yúudukka, gétta uurisaa na dúuscaa, ca seemmba, ƒekataa ennda cel.

²⁵ Lēhí'ta Yéesu wo''a tēlibéecaagari an:

- Ngēmumgarúu narooda wada?

Wayee ƒa tiitta, ƒa waaru''a lool, ƒa ƒaa wo' ga díkaantíƒa an:

- Moo, ƒii yii ya ƒa? Ya ebili sah uurisii na mūsúunii ee ca kelohdírí!

Yéesu wēkí'ta ha'-raƒ ga Gerasaa
(*Mëccēe 8: 28-34; Marka 5: 1-20*)

²⁶ Yéesu na tēlibéecaagari teerussa ga gohaa Gerasaa ēewrukoh na gohaa Gélíléeda. ²⁷ Yéesu yaa yoosuk ga gaal-loocaa, laak bo' yaa dēk-teeraa, yaa gú'ƒukohhi. Baama enee ha'-raƒ. Iñaa ya géy ki'ekuk kúltí maañin lool ee ya dēkéerí ga kaan, ya dēkee ga loycaa. ²⁸ Daa ya hotee Yéesu hen, ya fiippa, ya jafukka ga kotcaa Yéesu, ya wo''a didóolí' an:

- Fu naroo ya, Yéesu, fu Kowukii Kooh yii ga dookaa-ƒookda? Mi kíimmbaa hen, kaa tumboo iña meskin.

²⁹ Iñaama, ƒaa wo'eeri ndaga Yéesu ebilee rawaa kimeyoh gari. Rawaama yewneerari kibúuki, en ƒanaa ƒuwaa tēhdohiri, yahcaa poku na ceen, ƒa jéngí kotcaa. Wayee ya gú' ceencaa, ya weel jéencaa ee rawaa ēewdohiri égiraa. ³⁰ Yéesu meekissari an:

- Fu teeku na?

Ya taassa an:

- Mi teeku coogeel.

Ya wo'ee iñaama ndaga raƒ ƒiyewin ƒéeri abeerí. ³¹ Raƒcaa ƒaa kíim Yéesu an ya hanatƒa kiye' ga ƒu-baam†.

³² Lakanaa laakin yop-mbaam-parki wiyaak waa en na kiníuru daama ga janjagaa. Raƒcaa kíimussa Yéesu ya onƒa ki'aas ga mbaamcaama. Ya onndaƒa iñaama. ³³ Raƒcaa meyussa ga ƒaa, aasussa ga mbaamcaa. Yop-mbaamaa írkisukohha janjagaa, keennda ga giyyaa, wa muu'ta.

³⁴ Daa nírohcaa hotee iña laak yaama, ƒa núppa, ƒaa ƒéestí' iña hewda ga teeraa na dēk-kawcaa. ³⁵ Buwaa karussa kimalaknee iña hewda. Ba ka'ta bi ga Yéesu, ƒa laak ƒaa raƒcaa meyoh garída yugin kakay ga kotcaa Yéesu, ekukin kúltí, taabin na sagaagari. Ba dalla kiniik. ³⁶ Buwaa hotee iña laakda ƒaa ƒéestí' ƒa ga daa ha'-rawaa wēkduseeda. ³⁷ Waa ennda ƒa ƒééƒ ƒuwaa en ga gohaa Gerasaada kíimussa Yéesu ya úsaayba ndaga lak ƒa títiin lool. Yéesu aasissa ga gaal-loocaa kiyah. ³⁸ Baa raƒcaa meyohee garída kíimmba Yéesu ki'úissi ya taam nari. Wayee Yéesu onndiirika, ya wo''ari an:

- Boykaa kaanfu ee fu ƒéestí' tóoh iña Kooh tumi'taada. ³⁹ Baa ka'ta ga ƒuuy teeraa tóoh kiyéegalohnee iña Yéesu tumi'tída.

Yéesu wēkí'ta beti, mílísí'ta kowukaa Yayros
(*Mëccēe 9: 18-26; Marka 5: 21-43*)

⁴⁰ Yéesu ƒoyukka tewisaa wíinoo, mbooloomaa tēbilukkari, ndaga ƒééƒ sekeeri.

⁴¹ Daama, laakka ƒaa hay gari. Ya teeku Yayros ee kuliyukee ga jaangu-yaawúu'caa. Ya yí''a ga kotcaa Yéesu, ya kúimmba Yéesu ya hay kaanci, ⁴² ndaga kowukaagari kibetikaa ka kíinoo donj ya laakda kaa yah kiléhdúk. Ka jom kilaak tíkiis tidaañkaah na tanak.

† **8:31** 8: 31 'Bu-baam' Dekataa jafohsi raƒcaa ga bí' kakayda. Ga baahaa yaawúu'caa, ƒekataama, ga bí' kakayda, raƒcaa ƒaaksi da, ƒa seki besaa ƒa atti'san kikaan bi taa'da.

Ga daa Yéesu enee na kiyahda, buwaa baa ñuupuk gari bi ya yaa yah kipa'.
⁴³ Laakeera daama betifaa meydohee ñif iñaa le'in tikiis tidaañkaah na tanak. Iñaa ya laakeeda tooh leehha ga payohcaa ee yíinoo gaba mínndiiri kiwèki'. ⁴⁴ Ya koorohha fenoo, le''a ga pawaa kùltifaa Yéesu: Ga saasi ñifaa aamki garida gú'ta. ⁴⁵ Daama Yéesu meekisohha an:

- Bii le' garoo ba?

Waa baa en béeb yaa taasuk, Pee' wo''ari an:

- Jégírohii, man buwii wíluunundaa ee bii ñuupuk garaa!

⁴⁶ Wayee Yéesu tikka ga an:

- Bo' le'in garoo kay, ndaga mi yéegin an laakin doolaa meyohee garoo.

⁴⁷ Ga waa betifaa inohha an ya mínsiséerí kidaakuk, ya yaa saak, yaa hay. Ya jafukneera ga kotcaa Yéesu. Ya béesti'ta ga fikí buwaa béebba iñaa tahee bi ya le''a ga kùltifaa Yéesuda na daa ya wak ga saasida. ⁴⁸ Yéesu wo''ari an:

- Jowu, ngémumgaraa músalinndaa. Karaa na jam.

⁴⁹ Lak Yéesu yaa lis kiwo' fodaama, laakka baa meyoh kaanfaa Yayros, wo''a yaama an:

- Kowukaagaraa kibetikaa kaanin, calissiiraa kisonlukohis Jégírohii ga.

⁵⁰ Wayee Yéesu, daa ya kelohee iñaaama, wo''a Yayros an:

- Kaa niik dara, gëmaa hen rek ee ka hay kipes.

⁵¹ Ga waa Yéesu le''a kaanfaa, enndii Pee', Sanj, Saak, eew ku'oomaakaa na paamunaanaa, ya tookii bo' yiliis aas nari. ⁵² Buwaa béebba baa looyoh, baa fiipoh didóoli' ndaga ku'oomaakaa. Yéesu nak wo''aba an:

- Ísat kodukeenii, oomaanii kaanndii wayee ya en na kineeh. ⁵³ Daama buwaa baa ciifbukki ndaga ba inoheera an oomaanaa kaanin. ⁵⁴ Wayee Yéesu ammbari ga yahaa, léehi'ta ya wo''a didóoli' an:

- Oomaanii, koluka!

⁵⁵ Fodaama fitaa ku'oomaakaa íkukka ga, ya kolukka ga saasi. Léehi'ta, Yéesu nakohha oomaanaa eru ñamah. ⁵⁶ Paam ku'oomaakaa na eeci waaru'ussa lool, wayee Yéesu dínggaba an ken hanat bo' kiwo' iñaa laakee yaama.

9

*Yéesu wossa apotaa'caa bidaañkaah na banakbaa
 (Mëccëe 10: 5-15; Marka 6: 7-13)*

¹ Yéesu nēgírohha tēlibēecaa bidaañkaah na banakbaa, ya e'taba dooli na kimín kikaal rabcaa béebba ga buwaa, na kiwèki' d'úukooli'caa. ² Léehi'ta ya wossaba kiyéegaloh Nguuraa Koooh na kiwèki' d'úukooli'caa. ³ Ya wo''aba an:

- Dú en na kiyahaa, kaa baydohat dara; hanat ki'en doo' wala hëmbu, wala ñamah, wala kopa'. Ee kaa bayat yaa en béeb kúlti kanak. ⁴ Túuyaa d'ú aasoh béeb, tesat da bi ga daa d'ú kolkohan daama. ⁵ Ee binaa buwaa sagussúu kitook ga kaancaagabanaa, meyat dëkaa waama, yëekírukat pëndëlaa ga kotcaagarúuda. Iñaaama hay kiteewoh kimúuykaagaba.

⁶ Tēlibēecaa karussa, ba koo'ta ga dëk na dëk, ba baa yéegaloh Hewhewaa winéwi'waa ee baa wèki' d'úukooli'caa ga daa en béeb.

*Eroot jaahli''a ga iñaa wo'u ga Yéesuda
 (Mëccëe 14: 1-12; Marka 6: 14-29)*

⁷ Eroot, buuraa gohaa Gëllílee, yéengga iñaa heweeda tooh. Ya jaahli''a ga ndaga laakeera buwaa wo''ee an:

- Sanj yèri mílis ga buwaa kaanda.

⁸ Biiinoo an:

- Ili yèri hay.

Biiinoobaa an:

- Yíinoo ga seldiiga-Koohcaa waama yèri mílis.

⁹ Wayee Eroot wo''a an:

- Sanj, mi gú'lukka hafaa. Kon bii mi keloh ya wo'du iñcuma béebcada ya ba?

Ga iñaaama ya aawwa kiheel kihot Yéesu.

*Yéesu tummba kintaan ga mbúurú ciyētúus na jën kanak
 (Mëccëe 14: 13-21; Marka 6: 30-44; Sanj 6: 1-14)*

¹⁰ Apotaa'caa boykussa, ba béesti'ta Yéesu tooh iñcaa ba tumeeda. Ya wo''aba ba taam nari, ya ka'ta naba daa wéetin, ga bak teeraa wo''u Betsaydaa. ¹¹ Daa buwaa

yéeggeeka, ba taabukkari. Yéesu íissaba ba hay, léehi'ta ya yaa wo'ba ga ínaa aaw ga Nguuraa Kooh, ee ya yaa wéki' buwaa sooluk kipayuda.

¹² Tēelíbēecaa bidaaŋkaah na banakbaa deeyussa ga Yéesu lak Kooh yaa hoob, wo'ussari an:

- Íisaa buwii ba aas dēk-kawcii na yopcii ga yahaaniida, ba heelnee daa ba neehan na ínaa ba ñaman ndaga dēkatii d'u enohda laakoo dara.

¹³ Wayee Yéesu loffaba an:

- Eratba na kihaffúu ínaa ba ñaman.

Wayee ba taassa an:

- Dí laakkii ínaa wēñ mbúurú ciyētúus na jēn kanak. Hanaa dí ka' kilomnee ñamahcaa kap buwii bii béebba.

¹⁴ En ki'ena, laakeera daama ínaa le' yaal bijúnni-yētúus. Yéesu wo''a tēelíbēecaagari an:

- Yundatba, ba nēgíroko kom kom, buwaa le' bidaaŋkaah-yētúus.

¹⁵ Ba tummba fodaama. Ba yugi'taba béebba. ¹⁶ Yéesu beɓpa mbúurúcaa ciyētúuscaa na jēncaa kanakcaa, ya taaginukka d'ook, ya gērēmma Kooh gaca. Léehi'ta ya gú'sohhaca, ya e'ta tēelíbēecaa ba waroh buwaa. ¹⁷ Buwaa béebba ñamma bi ba kappa pút, ee pañi cidaaŋkaah na kanak wookussa ga ínaa teseeda.

Pee' wo''a an Yéesu yēri en Kiristaanii

(Mēccēe 16: 13-19; Marka 8: 27-29)

¹⁸ Laakka bes, lak Yéesu enee na kikiim Kooh haŋci ee tēelíbēecaagari ensee nari daama. Ya meekissaba an:

- Buwii wo'u an mi yēri en ba?

¹⁹ Ba taassa an:

- Laakin buwaa wo' an fu yēri en Saŋ-Bētís, bíinoo an fu yēri en Ili, bíinoobaa ban an fu sēldiŋgaa mílis hen ee bok ga sēldiŋga-Koohcaa waama.

²⁰ Ya meekissaba an:

- Haa d'ú, d'ú wo' an mi yēri en ba?

Pee' taassa an:

- Fu yēri en Kiristaanii Kooh wosda.

Yéesu yéegalohha an ya hay kikaan ee ya mílis

(Mēccēe 16: 20-28; Marka 8: 30-9: 1)

²¹ Yéesu d'ijngaba na wo'een ciyēgísi' an ken hanat kiwo' ínaa aaw ga. ²² Doo ya hanndaɓa kiwo' an:

- Kowukii bii jomin kikooh ga mesiklaat ciyewin. Ha'-kaancaa, sarahohcaa biyaakbaa, na jēgíroh-waascaa waa'sannndii gari kihot, ya hay ki'apu ee besaa wukaahaywaa tikan ga kikaankaagarida, ya hay kimilís.

Kitaabuk Yéesu

²³ Léehi'ta Yéesu wo''a buwaa béebba an:

- Binaa bo' waa' kitaam ga fenooroonaa, ya alat hafci, ya kooruk kuraanaagari besaa en béeb, ya taabukkoo. ²⁴ Ndaga baa fu waa' kisom kumuunfunaa fu hayka kiñak bi taa'; wayee baa mi tahhaa kiñak kumuunfunaa, fu hay kipes bi taa'. ²⁵ Ee kilaak iñcii ga éldúnada tooh jeriñan bo' ya, en lak ya ñak hafcinaa wala ya sanju'aa? ²⁶ Ndaga baa mi enndaa kaci mi na wo'eeniigoonaa, fu hay ki'en kaci ga Kowukii bii bēriinaa ya hayan ga ndamaagari na waa paamci na waa malaakacaa bisela'i'baa. ²⁷ Mi wo''úuka ee kayoh; biɓo' ga buwii bii kaansoo ee ba hottii Nguurii Kooh.

Ndamaa Kooh yoosukka ga Yéesu

(Mēccēe 17: 1-8; Marka 9: 2-8)

²⁸ Ga waa Yéesu wo''a wo'eencaama bi tikka ga ínaa le' bes ciyitnakaahay, ya wo''a Pee', Saŋ na Saak ba taam nari, ya lappa naba ga d'ook janjagaa kikiim Kooh. ²⁹ Ga daa Yéesu enee na kikiim Koohda, fikiifaagari ennda filiis ee kúlticaagari yaanaawwa d'er bi caa melic. ³⁰ Ga dekataama, laakka bo' banak baa mey ga d'uuy ndamaa Kooh ee ba baa saawal nari: enee Móyiis na Ili. ³¹ Ba baa saawal nari ga ínaa aaw ga kikaankaagari yah kilaak ga Yéerúsalemfa. ³² Lak Pee' na buwaa ya taam nabada baa ga pēni fiyaak. Wayee ga waa ba yúudukda, ba hotta ndamaa Yéesu na buwaa banakbaa tuuksee narida. ³³ Ga wahtaa buwaama enu na kitagohu na Yéesudfa, Pee' wo''a Yéesu an:

- Jēgírohii, dii newin garuu. Du yípat dii taal kaahay: wíinoo wuufu, wíinoo wuu Móyiis ee wíinoo wuu Ili.

Pee' inohéeríi íñcaa ya wo'da.

³⁴ Lak Pee' yaa lís kiwo' fodaama, laakka yaayeelaa hay, úullaḅa. Tēelíbēecaa tūtussa ga waa ḅa en na ki'aas ga ḅuuy yaayeelaada. ³⁵ Ee ga ḅuuy yaayeelaa laakka koonaaakaa wo' an:

- Bii yii yēri en Kowukiigoo mi tanukḅa. Súkúrukatti.

³⁶ Ga waa koonaaakaa lēehi' kiwo'da, tēelíbēecaa hotsee Yēesu rek daama. Ba dekohussa na iñaama, ee ga wahtaama ḅa béesti'tii ken iña ḅa hoteḅa.

Yēesu wēki'ta oomaanaa laak raḅ
(Mēccēe 17: 14-18; Marka 9: 14-27)

³⁷ Ga besaa tik gaḅa, Yēesu na tēelíbēecaa yoosukussa ga janjagaa, mboooloo wiyaak hayyari kitēebiluknee. ³⁸ Ga ḅuuy mboooloomaa laakka ḅaa en na kifiiip an:

- Kiyaaakii, mi kímmbaa, malakḅaaroo kowukiigoo ndaga mi laakka don! ³⁹ Leekleek raḅ ḅuukki, ya aawi kifiiip. Rawii saylukohiri, kúuwkaa kúuwi; ya sodalli lool ee ya gaawoori ki'ís. ⁴⁰ Mi kímmin tēelíbēeciigaraa ḅa kaal rawii wayee ḅa mínndii.

⁴¹ Yēesu taassa an:

- Dú, buwii wati, dú bii dú laakoo ngēm ee dú tumi iña joffiida, mi enan narúu bi kera? Mi múuñḅannḅu bi kera? Haydohaa kowukiigaraa dii.

⁴² Daa oomaanaa deeyee, rawaa fetallari kakay, yaa saylukohhi didóoli'. Wayee Yēesu gēta rawaa, wēki'ta oomaanaa. Lēehi'ta ya íkkari paamci. ⁴³ Béeb ḅuwaa waaru'ussa ga yaklaataa doolaa Kooh.

Yēesu yéegalohissa an ya hay kikaan ee ya mílis
(Mēccēe 17: 22-23; Marka 9: 30-32)

Buwaa béeb waaru'ussa ga tóoh iñcaa Yēesu tumeḅa, ya wo''a tēelíbēecaagari an:

⁴⁴ - Súkúrukati dijófi' iñii mi yahhúu kiwo' yii: Kowukii bii hay kitiku ga yah buwii.

⁴⁵ Wayee ḅa inḅhii iña wo'eenaama waa' kiwo'da, ndaga wo'eena man na cah gaḅa, bi ḅa mínndii ki'ínoh iña wa waa' kiwo'da ee ḅa kaañjiiri kimeekisoh iña aaw ga wo'eenaama.

Baa Yēesu wo' an yēri wēñ kiyak ga fikii Koohḅa
(Mēccēe 18: 1-5; Marka 9: 33-37)

⁴⁶ Tēelíbēecaa Yēesu enussa ga kinookoh ga ḅuuyḅa ki'ínoh ḅaa wēñ kiyak gaḅaḅa. ⁴⁷ Yēesu inohha iña ḅa halaatḅa, ya beḅpa ku'ooma, tuuki'taja ga yahaaci. ⁴⁸ Lēehi'ta ya wo''aḅa an:

- Baa fu te' oomaanii yii ga teekiigoonaa, lakanaa fu te''oo, mi ga kihaffoo; ee ḅaa fu te''oonaa, fu te' ḅaa wossooḅa ḅan; ndaga ḅaa wēñ garúu kijutuut béebpúuda yēri en yaa wēñ kiyakḅa.

⁴⁹ Sañ beḅpa wo'eena, wo''a an:

- Kiyaaakii, dí hotin ḅaa enee na kikaal raḅ ga buwii ga teekiigaraa ee dí waa'tarika kihoonoh ndaga ya bokkii garuu.

⁵⁰ Yēesu loffari an:

- Kaa hoonohattika, ndaga ḅaa lebirohii naruunaa, fa' naruu.

Bu-Samaríi sagussa Yēesu aas dēkaagaba

⁵¹ Ga waa wahtaa Yēesu jomee kikolkoh éldúna, ya lap ḅook-Kooh le''a, ya tuukka tek ga kika' Yéerúsaleem. ⁵² Ya wossa biḅo' ḅa ḅēwirukki. Ga waa buwaa karussa, ḅa aassa dēk-kaw ga gohaa Samarii, kiheeli' Yēesu ga daa ya dalan. ⁵³ Wayee ḅu-dēkaa sagussa Yēesu aas da, ndaga ya aawee Yéerúsaleem. ⁵⁴ Daa tēelíbēecaa Yēesu, Saak na Sañ hotee iñaama ḅa wo''a an:

- Ha'mudii, fu waarin dí nak kiwii, ka yoosuk asamaan, ka dúbí'ḅane?

⁵⁵ Wayee Yēesu mēeñsukka gaḅa, yaa ña'ḅa*. ⁵⁶ Lēehi'ta ḅa ḅaa yah dēk-kaw wiliis.

Baa waa' kitaabuk Yēesunaa
(Mēccēe 8: 19-22)

⁵⁷ Yēesu na tēelíbēecaagari ensee ga waas, laakka ḅaa wo''i an:

- Daa fu yah tóoh, mi hayyaa kitaabuk.

⁵⁸ Yēesu wo''ari an:

- Tílcii laakuunun dúl ee selcii ga asamaanda laakuunun taal, wayee Kowukii bii laakoo daa ka leeman hafiigari.

⁵⁹ Yēesu wo''a ḅo' yiliis an:

- Taabukaaroo.

* 9:55 9: 55 Laakin ga kēyitcaa deḅḅa, caa baat ga an: «ya wo''aḅa an: dú inohoo helii dú en nawaḅa. Kowukii bii hayyii dii kisañku' tumuuntii buwii wayee ya hayta kimúsal.»

Yaama taassari an:

- Ha'mudii, onaroo paay mi acnee paamboo.

⁶⁰Wayee Yéesu wo''ari an:

- Íisaa buwaa kaaninda ba ac buwaagaba kaanda, ee fu, tíida fu yéegalohnee Nguuraa Kooh.

⁶¹Bo' yiliis wo'issari an:

- Ha'mudii, mi hayyaa kitaabuk, wayee onaroo paay mi tanjohnee na bu-kaanndoo.

⁶²Yéesu loffari an:

- Baa en na kilín, am mésiin, heeluki fenoocinaa, baa yaama mínoo kilégëy ga Nguuraa Kooh.

10

Yéesu wossa tēelíbée bidaañkaah-yitnabanak na banak

¹Ga waa iñaama paaffa, Yéesu tannda bo' bidaañkaah-yitnabanak na banak biliis ee ya wossaba banak banak, ba kuliyukki ga teeruca béeβca na dekatcaa ya jomee kika' na kihafciɗa toohca.

²Ya wo''aba an:

- Píikii yewinin ee píkohcii caakussii. Kon, kíimat ha'-píikii ya baat kiwosoh bilégëyoh ga píikiigari. ³Tíidat! Mi yii wossúu fodii tupe' ga dúuy figumuu. ⁴Kaa baydohat kopa', hëmbu wala ñafa' ee kikëñdoh hanattúu kifaan ga waas. ⁵Kaanfaa dú mín ki'aas bééβ, këñdohat paay an: «Jam namohat narúu!». ⁶Binaa bo' jam en daamanaa, jamaa dú kíimi'tida hay kiyosok gari; ee bo' jam enndii danaa, jamaa aaw garúu. ⁷Yugat ga kaanfaa faama, dú ñami dú ani iñcaa dú e'sanda ndaga légëyohaa en bééβ jomin kifayu. Kaa taabat kaan na kaan. ⁸Teeraa dú aasoh bééβ ee buwaa tookussúu danaa, ñamat iñcaa dú teeβsanda. ⁹Wëkirat dúukooli'caa enu ga teeraamada, dú wo' bu-dëkaa an: «*Nguurii Kooh deeyinndúu». ¹⁰Wayee teeraa dú aasoh ee dú tookussii danaa, meyat ga mbedicaa dú wo' an: ¹¹«Dí bii përtuk sah ki'ikkúu pëndëlii dëkiigarúu ñaak ga kotciigariida, wayee inohat gaka an Nguurii Kooh deeyinndúu.» ¹²Lëehi'ta Yéesu tikka ga an: Mi wo''úuka, besaa yah ki'atti'ohudfa le'aa, bu-Sodom bëri tani'an bu-dëkaa waama.

Dëkcaa sagu kigëmda

(Mëccëe 11: 20-24)

¹³- Massa dú, bu-Korasee! Massa dú, bu-Betsaydaa! Ndaga kintaancii tumsee ga duuycuɗa tumsee ga duuy dëkaa Tii' na waa Sídonjaa eneenaa kumëëñ' ba ekukin saaku, ba yuj ga wet kiteewoh an ba récukin baakaa'ciigaba. ¹⁴Këri tah besaa atti'ohsanda le'aa, bu-Tii' na bu-Sídonj bëri tani'anndúu atti'. ¹⁵Dú, bu-Kafarnawom, dú yaakaa' an dú hay kibëwiru bi ga dook-Koohe? O'óo, dú yah kiyóoskídu bi ga bu-baam.

¹⁶Ya wo'issa tēelíbéeçaagari an:

- Baa súkúrukúunaa lak súkúrukoo ee baa sañngúu kite'aa lakanaa sañngoo kite'. Ee baa sañngoo kite'aa lakanaa sañ kite' baa wossooda.

Tēelíbéeçaa Yéesu woseɗa boykussa

¹⁷Tēelíbéeçaa bidaañkaah-yitnabanak na banakbaa boykussa lak keeñba soosin seβ, ba wo''a an:

- Ha'mudii, ga teekiigaraa, bi ga raβcaa tookduununndii!

¹⁸Yéesu wo''aba an:

- Mi hotee ga Seytaani ga waa ya dëegískoh dook en fan melicɗa. ¹⁹Malkat! Mi oninndúu dooli kikoo' ga dook goñcii na dagalcii, na kinapañsoh dooli Seytaani ee dara mínoo yen garúu. ²⁰Ga iñaama kaa neβlukat ga dii rabcii tookduununndúuɗa wayee neβlukat ga dii teekiigarúu bíduunun ga dook-Kooɗa.

Yéesu ndammba Kooh paamci

(Mëccëe 11: 25-27; 13: 16-17)

²¹Ga saasi, ga tumeenaa Helaa yisela'í'ya, Yéesu líiffa na keeñ wisóosi', ya ndammba Kooh Paamci an:

- Buba, Ha'mudii dook na kakay, mi yii gërëmbaa ga dii fu teewin buwii inohsoo darada iña fu ɗaak ha'-hamhamcii na buwii jaginda. Ee, Buba, iñaama laakohɗa ndaga neβpaa hen fu waa'taka.

²²Paamboo erinndoo iña en bééβ. Ken inohoo Kowukii enndii Paamudiinaa; ee ken inohoo Paamudii enndii Kowukii na buwaa Kowukii waa'bari kiteewaa.

²³ Léehi'ta ya méeñsukka ga téelíbéeaagari ya wo''aba hanja don an:
 - 'Ba yewinin múu' buwii hasciigaba hot iñcii dú hotda, ²⁴ ndaga mi wo''úu man seldfiiga-Kooh na buu' biyewin waaruunun kihot iñcii dú hotda na kikeloh iñcii dú kelohda wayee ba hottiica ee ba kelohhiica.

Liwwukaa Yéesu wo' ga loo baa dēkee Samarí'ida

²⁵ Laakka jégíroh-waas yaa waaree kimalaksukoh Yéesu, ya kolukka, meekissari an:
 - Jégírohii, iñii yiida mi jom kitum bi mi laas bakoo ga kipeskaa leehoo taa'da?

²⁶ Yéesu loffari an:

- Iñii yiida bídu ga Waasiiruu? Fu am ya ga iñaa fu jan gada?

²⁷ Baa taassa an:

- Fu waaran Ha'mudii Koohyigaraa, na keeñaagaraa tooh na kipeskaagaraa tooh na doolaagaraa tooh na helaagaraa tooh ee ban fu waaran mooroomfu foda daa fu waa' haffuda.

²⁸ Yéesu wo''ari nak an:

- Ee, iñum fu taasda júwin. Tumaa iñaa, fu pes bi taa'.

²⁹ Wayee jégíroh-waasaa waaree kilaak kayoh, ya dalla kimeekis Yéesu an:

- Bii yiida en mooroomboo?

³⁰ Daama Yéesu loffari an:

- Laakee yaalaa meyohee teeraa Yéerúsaleem, yaa yah teeraa Yéríkóo. Ya hídukohha ga bigúroh-waas. 'Ba te''a iñaa ya bayeeda tooh, ba feekkari bi yaa yah kikaan, ba foñjari da, baa yah. ³¹ Laakka sarahohaa kooroh waasaama. Daa ya hotee baa, ya deennga di'úsaayi', yaa yah kotci. ³² Laakka ban bo', ee iñaa Léwit, le''a daama. Daa ya hotee baa, ya deennga di'úsaayi', yaa yah kotci. ³³ Wayee laakka baa dēk kúlkaa Samarii, yaa enee ga waas kibaañ, ya hayya bi ga yahaa baa, ya laakka yërmaandi wiyaak gari, ga waa ya hottida. ³⁴ Ya baatta kideey ga baa, tummba dúuleen na biiñ ga gaañcaa, ya múullaca. Ya tikkarri ga baamaagari ya lapeda, bayyari ga dekataa sagac dalida ee ya toputu''ari dijófi'. ³⁵ Ga kooh-wiisfaa, ya meydohha hēelis denariyon kanak, e'ta ha'-dekataa, wo''ari an:

- Mi yii yah ee toputu'aari dijófi'. Binaa fu tum gari iñaa wēñfanaa, mi yéri yahhaawa ki'ik mi boykoh diinaa.

³⁶ Yéesu meekissa jégíroh-waasaa an:

- Ga buwaa baahaybaa baama, yiida gaba teewoh ki'en mooroom baa gúroh-waasaa feekeeda?

³⁷ Jégíroh-waasaa taassa an:

- Yaa teewoh kilaak yërmaandi garida, yéri.

Yéesu nak wo''ari an:

- Tiida, ee fu ban, tumaa fodaama.

Yéesu aassa kaan biMarta na Méri

³⁸ Lak Yéesu yaa ga waas na téelíbéeaagari, ya aassa dēk-kaw. Daama, laakka betifaa teeku Marta, bayya Yéesu kaanci. ³⁹ Marta laakeera kēmēenkimun, yaa teeku Méri. Yaama yugee ga kotcaa Ha'mudii, yaa súkúruk jégírohaagari. ⁴⁰ Marta nak, lak légéycaa duuy waañaa hēpin gari, ya hayya ga Yéesu, wo''ari an:

- Ha'mudii, dii Méri foñjoo na légéyii toohda, enndiiraa darane? Wo'aari kay ya amdohhoo!

⁴¹ Ha'mudii taassari an:

- Wari fu ban Marta, fu bitukin lool ga enaama ciyewin. ⁴² Wayee yen yíinoo don yéri laak solu. Méri tanukin bakaa gēnda ee ken te'oowa gari.

11

Yéesu yēedírohha kikiim Kooh

(Mēccée 6: 9-13; 7: 7-11)

¹ Laakka bes, Yéesu enee na kikiim Kooh ga dekat. Ga waa ya léehi'ta, yíinoo ga téelíbéeaagari wo''ari an:

- Ha'mudii, yēediraarii kikiim Kooh foda daa Sañ yēedireeka téelíbéeaagarida.

² Yéesu wo''aba an:

- Binaa dú en na kikiimaa, wo'at anee:

«Buba, béeb inohat kisela'kii teekiigaraa;

Nguuriigaraa le'at dii.

³ Onaarii besaa en béeb iñaa dí jom kiñamda.

⁴ Bayalaarii baakaa'ciigarii,

ndaga dí, ga kihaffii, dí bayalin buwaa tooñnjíída.

Ee kaa íissii dí keen ga fi' Seytaani.»

⁵ Yéesu wo'issaba an:

- Enee an yíinoo garúu laak filliimun, ya ka' gari ga leelo wek kiwo'i an: «Fiilii, lúudaaroo mbúurú kaahay. ⁶ Laak filliiróo yíinoo yaa hay kibaab ga kaanndoo ee mi laakoo dara ínaa mi erandi.» ⁷ Ee yaama taassi ga d'uuy tuuyaagari an: «Kaa tangaloo! Diima den dí tēckin ee mi na bu-kaanndoo dí faanukin. Mi mínisii kikulok ki'e'taa mbúurú.» ⁸ Mi wo'úu man, luu enee an ya kolukkii e'ti mbúurú ndaga daa ba en bifiliimunda, ennaa ya hay kikulok e'ti ínaa ya soolukda tooh ndaga daa yaama d'uucuk ga kíkíimkaada. ⁹ Mi nak, mi wo'úu an: kíimat, Kooh hayyúu ki'on. Heelat, d'ú hay kihot. Fēekírat, d'ú hay kilégísdú. ¹⁰ En ki'ena, baa kíim béeb, onu; baa heel béeb, hot; ee baa fēekí' béeb, hay kilégísdú. ¹¹ Paamudii yiida garúu eran kowuci goñ binaa ka kíimmbi jēnaa? ¹² Wala ya e'ka dagal binaa ka kíimmbi waka? ¹³ Kon ga dii d'ú hín kibonda, en lak d'ú bēri mín ki'on towutaagarúu enaama cijófiraa, wēnaa ga Paamudii ga dookda. Buwaa kíimmbi Helaa yisela'i'yaada, ya onooabayane?

Yéesu yabussa kitaam na Seytaani

(Mēccēe 12: 22-30; Marka 3: 22-27)

¹⁴ Laakka bes, Yéesu enee na kimeydoh ga bo' rawaa luublukohhi. Daa rawaa meyee, luuwaa aawwa kiwo' ee buwaa waaru'ussa. ¹⁵ Wayee laakka gaba buwaa wo' an:

- Belsebul, buurii rabcii, yēri onndi dooli kikaal rabcii ga buwii. ¹⁶ Laakka bo' biliis baa waareeri kimalaksukoh. Ba meekissari ya tumi'ba kintaanaa teewoh an ya meyoh ga Kooh. ¹⁷ Wayee Yéesu ínohha halaatcaagaba ya wo'aba an:

- Kúlkaa hégískoh ga d'uuyka béeb, aaw ga kifaay. Túuycaa bú'sukoh waa en béeb ga dook mooroomci. ¹⁸ Kon binaa Seytaani hégískoh ga d'uuycinaa, nguuraagari tuman na bi wa lísi kituuk? Ndaga d'ú wo' an Belsebul yēri onndoo dooli kikaal rañ ga buwii. ¹⁹ En lak an mi, Belsebul yēri onndoo dooli kikaal rawaa, haa bii on buwiigarúu dooli kikaal rañ ba? Kon buwumgarúu, ga kihafba, bēri atti'anndúu. ²⁰ En ki'ena, en an mi kaali rabcii na doolii Koohaa, kon Nguurii Kooh le'in bi garúu.

²¹ Binaa baa laakin dooli ee bayin ganaay watuk kaancinaa, lak alalaagari béeb lewin. ²² Wayee baa wēññi kilaak dooli hayaa, soonngi, mínndi, te' ganaaycaa ya yaakaa'lukeda tooh, waroh ífcaaa ya bewoh garída.

²³ Baa fa'tii naroonaa, heñoh naroo; ee baa nēgírohhi naroonaa, yii tasarsoh.

Rañ mín kiboyukis ga daa ya kaalohseeda

(Mēccēe 12: 43-45)

²⁴ - Binaa rañ meyoh ga bo'aa, ya túuti ga égíraa, ya heeli daa ya íikarukan, wayee waa ya hottii daa ya aasan, ya wo' ga helci an: «Mi naman kiboyuk kaanfaagoo mi meyoheeda.» ²⁵ Binaa ya le' danaa nak ya laak kaanfaa paruunon bi setin, hēwiruunon bi jekin. ²⁶ Fodaama ya yee kikoo'nee rañ biyitnabanak biliis baa wēññi kisoot; ba aas ga kaanfaa, ba dēk ga. Faf baa yaama, ga daa ya madee kudewaada, wēñisda kiyiis.

Ínaa wēñ kineb ga kipesda

²⁷ Laak Yéesu yaa wo' fodaama, laakka ga d'uuy mbooloomaa betifaa wo' ga dook an:

- Betifaa bayeeraa ga lookaagari, bēpi'taraa ga bíibcaagarída yewinin múu'!

²⁸ Wayee Yéesu taassari an:

- Wo'aa kay an buwaa súkúruki wo'eenaa Kooh ee ba taabukiwada, bēri yewin múu'!

Buwaa waa' kihotu kintaan

(Mēccēe 12: 38-42)

²⁹ Lak bo' biyewin nēgírúkuhuunon ga yahaa Yéesu, ya aawwa kiwo' an:

- Buwii jamaanii wati, bíbo' bíbóni'. Ba waa' kihot kintaan, wayee kintaan wínoo tookdusanndiifa, enndii waa Sonaasaa. ³⁰ Ndaga fodaa daa Sonaas enee mandarga ga bu-Nínifda, fodaama ban Kowukii bii yah mandarga ga buwii wati. ³¹ Besaa atti'ohsanda le' bēriinaa, buuraa yibetiyaax kúlkeh ínaa hanoh meyaa'-noh ñaamda hay kituuk ga fíkii buwii jamaanii wati, ya búlba. Ndaga ya meyohee gohcaa éldúna wēñ ki'úsaayda kisúkúruknee wo'eencaa buu' Salomon líif na hamhamda. Ee malkat, laakin dii baa wēñ Salomon! ³² Besaa atti'ohsanda le' bēriinaa, bu-teeraa Nínif hay kituuku ga fíkii buwii jamaanii wati, ba búlba ndaga bu-Nínif súpíteeraa kipeskaagaba ga waa ba keloh jangataa Sonaasda; ee malkat laakin dii baa wēñ Sonaas.

Liiwukaa Yéesu wo' ga loo lampu na kuhasda

(Mēccēe 5: 15; 6: 22-23)

³³ Yéesu liiwukka anee:

- Ken taaloo lampu, faanwa ga daa d'aakukin, [wala lí' kanu ga d'ookgaa]*, wayee fu líkanwa ga d'ook doonaa buwaa aasda hotu lee'laataa. ³⁴ Kuhaskiigaraa kéri en lampii faanfigaraa. Binaa dara enndii na kuhasfunaa, faanfaagaraa tóohfa eni ga lee'laat. Wayee binaa kuhasfu wakkiinaa, faanfaagaraa eni ga níus ban. ³⁵ Kon watukaa lee'laatum en ga duuyfuda, wa níusi'. ³⁶ Kon binaa faanfu tóohfa en ga lee'laat ee laakkii bak wínoo waa en ga níusaa, béébfá yah ki'en ga lee'laat, man na fodaa daa lampu léé'díraa lañda.

Yéesu hassa Fërisiyeençaa na jëgíroh-waascaa
(Mëccëe 23: 1-36; Marka 12: 38-40)

³⁷ Ga waa Yéesu wo''a bi léehí'ta, laakka Fërisiyeegaa bayyi kicuunohuk ga kaanci. Yéesu aassa, yuŋga kiñam. ³⁸ Fërisiyeegaa waaru''a ga waa ya hot Yéesu yuŋga kiñam ee tísukkii paayda. ³⁹ Wayee Yéesu Ha'mudii wo''ari an:

- Dú, Fërisiyeençii, dú man anee, dú tisi bi ga bíŋçaa kaascii na tanutii, wayee d'uuyçúu líif na halaat kilok na halaat cibóní'. ⁴⁰ Dú béri lohoy hel! Kooh yaa hëwi' iñaa hanoh foohda, enndii ya hëwi' iñaa hanoh d'uuyda ßane? ⁴¹ Sarahohat iñaa en ga keeñjúuda, en ðanaa iñaa en bééß hay garúu kiset.

⁴² Massa dú, Fërisiyeençii! Dú tumi sah sarah fodii ßakaa wudaançaaahwaa ga naana na nduu', ee ßan ga iñcii tóoh línsi ga dë'da, wayee dú saganohin kijúb na kiwaa' Kooh: iñiima yëri dú jomee kitum ee iñcaa çinoo hanat kisaganohu^o.

⁴³ Massa dú, Fërisiyeençii! Ndaga dú waari kiyun ga fikii ga d'uuy jaangu-yaawúu'caa ee dú waari kikëñdu yah kanak ga paancaa. ⁴⁴ Massa dú! Ndaga dú man na loyaa ken tummbii mandarga ga, buwaa tíinsi ga d'ook gaa, ee ínohsoo gaka bi tahba kiliiß ga fikii Kooh!

⁴⁵ Laakka jëgíroh-waas yínoo yaa wo''i an:

- Jëgírohi, binaa fu wo' ðanaa, fu ßassí ßan!

⁴⁶ Yéesu loffari an:

- Massa dú, jëgíroh-waascii! Dú ßan, dú koori buwii d'ofcaa ßa hatinoo, ee dú tookoo jokonndúu jínnoo le' ga. ⁴⁷ Massa dú! Dú hayaa dú mó'di loycii sëldíga-Koohcii, ee ßipaammúu apeeßa. ⁴⁸ Fodaama dú teewohin an dú taabin ga iñcaa ßicaasammúu tumeeda, ndaga ßa apin sëldíga-Koohcaa, ee dú bii móri' loycigaba! ⁴⁹ Kéri tah Kooh ga hamhamaagari, wo''a an: «Mi hay gaba kiwosoh ßisëldíga-Kooh na ßiyéegaloh; ßa hay ki'ap ßíinoo, ßa hatal ßíinooßaa ga kipesßa.» ⁵⁰ Iñaaama yëri tahan bi ñífaa sëldíga-Koohcaa bééß aamsee ga waa ëldúna saku bi watída hay kikípuk ga hafcii buwii wati, ⁵¹ aboh ga ñífaa Abeel† bi ga ñífaa Sakarí yaa apsee ga díkaanti daa sarahcaa tēki'sida na ðekataa wisela'i'waa‡. Ee mi yëri wo''úuka, iñaa laakee yaama hay kikípuk ga hafcii buwii wati!

⁵² Massa dú, jëgíroh-waascii, dú nísín kucëwíkaa légísi halaa tahi bo' ki'ínohda: dú, ga kihaffúu, dú aasoo ee ßaa waa' ki'aas bééß dú kokohhi.

⁵³ Ga waa Yéesu meyooh daamada, jëgíroh-waascaa na Fërisiyeençaa ßaa tamoh ga d'ookci ee ßa ßaa meekissi iñaa en tóoh: ⁵⁴ ßa ßaa heelli kiff' doonaa ya ëldoh bi ßa balaf yen ga wo'eenaagari.

12

Yéesu hoonohha tēlibéecaagari kijóǰóǰduk fodii Fërisiyeençaa
(Mëccëe 10: 26-27)

¹ Lak waama, buwaa nëgírukohsee iñaa le'in bo' ßijúnni ciyewin bi ßíinoo ßaa ton ga ßimooroomba. Yéesu wo''a paay na tēlibéecaagari an:

- Abukat ga jíkii Fërisiyeençii en kijóǰóǰduk en fan kuuncaa kaañohinda. ² Laakkii iñaa mín kidaakuk bi hotukoo ee laakkii iñaa bo' mín kidaak bi meydohsoo fan. ³ Kéri tah iñaa dú mín kiwo' na wek bééß, hay kikelohuk ga noh tan, ee iñaa dú mín kimëdíroh ga d'uuy túuyaa d'aakukin bééß, hay kiyéegalohu ga leeloo paancaa.

Baa cal kiniikda
(Mëccëe 10: 28-31)

⁴ Yéesu wo''issa an:

* **11:33** 11: 33 Ga këyitcaa dëbda, laakin caa ßayyii wo'eencii fodii: wala lí' kanu ga d'ookgaa. Malkat ga Marka 4: 21. † **11:42** 11: 42 Malkat Dëteronom 14: 22-23. ‡ **11:51** 11: 51 Malkat ga Sënees 4: 11: waama Kayeen apee këmëençiki Abeel ndaga ki'iñaan. § **11:51** 11: 51 Malkat Koronik 24: 20-22, mbooloomaa appa Sëldíga Sakarí ga d'uuy Kaañfaa Kooh.

- Mi wo' narúu, dú bii dú en fiiliimunciigooda: kaa niikat buwii api faanfii ee paaf iñaamanaa, ba mínsoo kitumis dara yiliis. ⁵ Mi hayyúu kiwo' baa dú jom kiniikda: niikat baa wée'taa ga an yii, ap bi léehíraa, mín kijaf ga safara. Ee, mi wo''úuka baa yaama yéri dú jom kiniik!

⁶ «Tudiindii' tiyētúus toonohsirii dērēm kanake? Moona déy, Kooh alukkii jiiinoo gata. ⁷ Bi ga fenfii ga hafciigarúuda sah, tóohfa kíduunun. Kon kaa niikat dara, ndaga dú wēñ solu tóoh diindii'cii.

Iñaa Yéesu wo' ga loo buwaa tookki na buwaa taasukki'da
(Mëccëe 10: 32-33; 12: 32; 10: 19-20)

⁸ Yéesu tikka ga an:

- Mi wo''úuka: bééβ baa fu tookkoo ga fikii buwiinaa, mi Kowukii bii, mi hayyaa kitook ga fikii malaakacaa Kooh. ⁹ Wayee baa fu taasukkoona, fu hay kitaasku ga fikii malaakacaa Kooh.

¹⁰ Bééβ baa fu wo' iñaa moroo ga Kowukii biinaa, fu hay kibayalu, wayee baa fu bas Helaa yisela'í'yaá bééβ, fu bayalsooka.

¹¹ Binaa dú bayu ki'atti'u ga jaangu-yaawúu'caa wala ga fikii atti'ohcaa na ga fikii buwaa kuliyuki ga nguuraadanaa, helciigarúu dalat ga daa dú taasan ga iñaa dú yabuda na iñaa dú wo'anda. ¹² Ndaga Helaa yisela'í'yaá, ga wahtaama, hay ki'ek garúu iñaa dú joman kiwo'da.

Liiwukaa wo' ga loo ha'-alalaa taabuk kilaak doŋda

¹³ Laakka ga mbooloomaa baa wo' Yéesu an:

- Jégírohii, wo'aa yaakkoo ya waroh naroo iñaa dí lamda.

¹⁴ Yéesu taassari an:

- Moo yaalii yii, bii yiida faloo ki'atti''úu wala kiwarohhúu alalaagarúu?

¹⁵ Léehí'ta ya wo''a buwaa an:

- Watukat ee abukat ga kiwaa' kilaak, ndaga kilaak alal bayyii kipes bo' luu alalaa yewin yewin.

¹⁶ Ya wo''aba kon liiwukii wii:

- Enee bo' yaa laakin alal, ya laakka yoon ee yooncaa laabpa lool. ¹⁷ Ya yaa halaat ga helaagari an: «Mi tuman na ee mi laakoo daa mi dapan iñcii mi piikda?» ¹⁸ Léehí'ta ya wo''a an: «Iñii yii yéri mi tuman: mi búran dapciigoo henaar, mi tawah ciliis, caa wēñ kiyak, en dānaa mi nēgíroh tohooitiigoo ga tóoh na iñcii mi laakda tóohca. ¹⁹ Léehíraa, mi wo' haffoo an: Mbé', fu laakin alal wiyewin waa míninndaa kibay tikiis tiyewin. líkarāa faanfigarāa, fu ñami, fu ani, fu mbúumbaayuki.» ²⁰ Wayee Kooh wo''ari an: «Fu yéri lohoy hel! Ga wekii wati sah sah kipesfu hay kileeh. Kon iñcii fu waayukdee haffuda tóohca, bii yahca kilaak ba?»

²¹ Yéesu tikka ga an:

- Iñaama yéri dalan baa fu nēgírohi' haffu alal ee Kooh hottii kilaak-alalfu.

Tēlibéecaa Yéesu jomu kiyakaaru ga Kooh
(Mëccëe 6: 25-34)

²² Léehí'ta Yéesu wo''a tēlibéecaagari an:

- Iñaama tah mi wo''úu an: Kaa halaatat ga ñamahāa dú laakan sooli ga kipesohda wala yēericaa dú laak sooli ki'ekuk ga faanndúuda. ²³ Ndaga kipes kéri wēñ kilaak solu ñamah ee faan fēri wēñ kilaak solu yēeri. ²⁴ Malkat ga hēekērúucii, ba sokoo, ba piikoo, ba laakoo dap-kaan, ba laakoo dap fenoo kaan wayee Kooh yaa ñemi'ba. Ee dú wēñ selii solu fúuf! ²⁵ Bii yiida garúu mín kibaat iñaa hín na siñdaa jokon ga kipesci bi ya dítuiki ga coonucaagari? ²⁶ En lakanaa iñaama doŋ dú mínoo kitum dara ganaa, dú yah ya kihalaat ga iñcaa cíinoo? ²⁷ Malkat ga pēegii-nduhumfii fimóri'fii ga égríiaa: fa légēyoo ee fa foliloo. Wayee mi wo''úuka, bi ga buu' Salomon na alalaagari tóoh ekukkii kúlticaa hín kimo' na wíinoo ga pēegii nduhumcii. ²⁸ En lakanaa Kooh yéri móri' fodaama pēegii-nduhumfii fimóri'fii ga égríri wati, ee kuwisaa fa yah kijafu ga kiwii doŋdanaa, wēñaa ga, dú ga kihaffúu, ya ekoorúu bi jofe? Ngēmiigarúu daal dooyyii! ²⁹ Kaa halaatat rek ga kiheel iñaa dú ñaman na iñaa dú anan. ³⁰ Iñciima tóohca buwii ga éldúna ee ínohsoo Koohda béri tumi légēy kiheelca, wayee dú, Paammbúu yii ga dookda ínohin an dú laakin sooli ga. ³¹ Namat kiheel Nguuraa Kooh, iñaa tes dú laak sooli gađa, Kooh hayyúuri ki'e'.

Heelat kilaak alalaa ga dookda
(Mëccëe 6: 19-21)

³² Yéesu wo''issa an:

- Dú, yopiigoo wiyínwii, kaa niikat ndaga newin Paammbúu ya bokdohúu ga Nguuraagari . ³³ Toonat iníum d'ú laakda, d'ú erohwa sarah. Heeldat haffúu nafa'caa magatoo, alalaa leehoo taa' ga d'ook-Kooh: daama lok mínoo gaca kilaas ee maasoh mínooca kiyasoh. ³⁴ Ndaga daa alallúu enoh bééβ, keefnjúu waa da ban.

Súrgacaa Yéesu jom kineehu kimalak

³⁵ Yéesu tíkissa ga an:

- Pékírukát bi yégís d'ín, d'ú taal lampucumgarúu, d'ú seki. ³⁶ Ee madat na súrgacaa en na kiséku ha'-kaanba, yaa yah kimeyoh cikílook, bi ba mínni kilégisi', ya le'i ee féékiri halaanaa. ³⁷ Ba yewinin múu' súrgacaama, binaa ha'-kaanfaagaba hayaa, laakanba lak baa lís kineeh kimalak! Mi wo''úuka ee kayoh; ya hay kipékíruk, ya yugi'ba kíñam ee ya taam gaba ya nori'ba ba ñam. ³⁸ Luu ya hayee ga leeloo wek wala inaa paafda sah, binaa ya laakba lak neehussii bééβ, ba yewinin múu'. ³⁹ Inohat iníi yii bi jof: binaa ha'-kaan inohee wahtaa lokaa hayandanaa, eneenaa ya hay kiwatuk ee íisoo kaanfaagari fa pooku. ⁴⁰ Dú ban, waayukat, ndaga Kowukii bii hayan ga wahtaa d'ú fooganndii.

Liíwukaa wo' ga loo súrgacaa banakbaa

(Mëccëe 24: 45-51)

⁴¹ Pee' dalla kimeekis Yéesu an:

- Ha'mudii, fu wo' narií ga liiwukumanoo, fu wo' na buwii bééβba ban?

⁴² Ha'mudii taassari an:

- Kon bii yiida yéri en súrgaa tookdín ha'-kaanci ee teeyin? Yéri en yaa ha'-kaanci tikan ga fikí súrgacaagari, doo ya e'ba yaa en bééβ inaa ya jom kíñamda, binaa wahtaa le'aa. ⁴³ Ya yewinin múu', súrgaama, binaa ha'-kaadaagari boyuk, laakki ga légëyaamanaa. ⁴⁴ Mi wo''úuka ee kayoh; ha'-kaanci hayyi kitik ga d'ook in'caaa ya laakda tooh. ⁴⁵ Wayee binaa súrgaama wo' ga helaagari an: «Ha'-kaanndoo kolukkii kihay», bi tah ya en ga kifeek súrgacaa biyaal'baa na bibetibaa, ya en ga kíñam na ki'an na kilaal rek, ⁴⁶ ha'-kaadaa súrgaama hay kihay ga besaa ya fooganndii na wahtaa ya inohanndii: ya hayyi kifeek doo' ciméeskí', ya wa'ti inaa sek buwaa sanj kigëmu Koohda.

⁴⁷ Súrgaa inohin inaa ha'-kaanci waa'da ee ya sanj kipari', ya tum inaa ya nakudanaa, ya hay kiripu ngee' ciyewin. ⁴⁸ Wayee súrgaa inohoo inaa ha'-kaanci waa'da ee tumi inaa tahanndi kifeeku, yaama súrga feeksan ngee' cijutuut. Baa onu yewin bééβ hay kimeekisohu yewin, ee baa eru kidaak inaa yewinin bééβ hay kimeekisohu inaa yewinin.

Yéesu tahin buwaa kihégiskoh

(Mëccëe 10: 34-36)

⁴⁹ Yéesu tíkka ga an:

- Kiwii kéri mi hayee kihaydoh ga éldúna, ee dii mi waaree ka am kiméeni'da! ⁵⁰ Wayee mi jomin kíñooduk ga mesiklaat, ee ka bitinndoo moos bi ga daa in'caama laakohanda! ⁵¹ Ati d'ú foon an mi haydoh jam ga éldúna? Ó'óo, mi wo''úuka, mi haydoh kihégiskoh. ⁵² Diima denj bo' biyétúus baa bok hal hay kihégiskohu, baahaybaa keenu ga d'ook banakbaa tesda ee banakbaama keenu ga d'ook baahaybaa. ⁵³ Buwaa hay kihégiskohu: paamun keen ga d'ook kowuci kiyaal ee kowukaagari kiyaalkaa keen ga d'ookci, eemun keen ga d'ook kowuci kibeti ee kowukaagari kibetikaa keen ga d'ookci, payamun yibeti keen ga d'ook beti kowuci ee betifaa kowukaagari keen ga d'ookci^o.

Kimalaksukoh in'cii en na kilaak watida

(Mëccëe 16: 2-3)

⁵⁴ Yéesu wo'ee mbooloomaa ban an:

- Binaa d'ú hot húy kolukoh aasaa'-nohaa, d'ú aawi kiwo' an: «Kooh hay kitob», ee in'caama laak. ⁵⁵ Ee binaa d'ú yéej uuris wëpoh bakii hanoh meyya'-noh yah-senjdanaa, d'ú aawi kiwo' an: «wati Kooh hay kitam noh», ee kéri laaki. ⁵⁶ Dú, bii d'ú jófjófúki ga fikí buwiida! Dú mínin kimalaksukoh in'cii meyi ga asamaan na ga kakaydanaa; haa tum na d'ú mínoo kimalaksukoh in'cii hew watida?

Heelaa kijúwoh na baa fu coowoh nari

(Mëccëe 5: 25-26)

⁵⁷ Yéesu wo'issa an:

- Iníi tah ya ban d'ú malaksukohoo na kihaffúu inaa júwin? ⁵⁸ Binaa fu laakoh na bo' bi d'ú taam kiyee ga buuraa, leenaa gaawaa nari kibégiskoh ga waasaa, fodaama ya le'noo naraa ga atti'ohaa, yaama tíkkaa ga yah élkéetaa ee élkéetaa téccaa ga kasu.

⁵⁹ Mi yéegallaa man, fu meyhoo daama ee fu fayyii iñaa fu laaki'tida tooh, bi ga fiftínaa méeñdohda.

13

Súpítat kipeskiigarúu wala dú sanjku'

¹ Ga wahtaama, laakka buwaa hay ga Yéesu kibéesti'ti buwaa Pílaat aplukee ee boksee ga bu-Gélilée, lak ba en na kitumi' Kooh sarahda. ² Yéesu taassaba an:

- Dú foon an binaa buwaa bok ga Gélilée baama apu fodaamanaa, iñaa waa' kitewoh an ba enee ha'-baakaa'caa weñ kiyak ga bu-Gélilée'da toohe? ³ Mi wo''úu man ó'óo. Wayee binaa dú súpítii kipeskiigarúunaa, dú hay kisanjku' béébpúu fodaama.

⁴ Haa buwaa bidaanjaah na biyitnabaahaybaa tawahaa wihoo'tawaa ga Sílowee* keenee ga dookba, appabada; dú foon an béri weñee kitum baakaa' ga bu-Yéerúsaleem béébbane? ⁵ Mi wo''úu man ó'óo. Wayee, binaa dú súpítii kipeskiigarúunaa, béébpúu dú hay kisanjku' fodaama.

Liiwkaa Yéesu wo' ga loo eena laakoo towu'da

⁶ Léehi'ta Yéesu wo''aba liiwukii wii:

- Enee bo', yaa laakee bos een ga dūuy yoonci. Ya ka'ta kibeenee ga towutaa, wayee ya hottii dara ga. ⁷ Ya wo''a sūrugaagari an: «Tíkíis taahay tee, taa mi hayi kiheel towu ga eenii wii, ee mi hotoo dara ga. Gúraawa! Iñii tahan ya wa ñami kakayfii sooy?» ⁸ Wayee sūruga wo''ari an: «Kiyaakii, iissisaawa kíiskii wíis bi mi ac bosii bi wíil, léehíraa mi tum kotol ga. ⁹ Heyna fayuuraa wa hay kitum towu. Limmbiinaa, fu gú'lukwa.»

Yéesu wék'ta betifaa túurukin ga bes Sabat

¹⁰ Ga bes Sabat, Yéesu enee na kijégíroh ga dūuy jaangu-yaawúu'. ¹¹ Laakeera daama betifaa raß am, ekkari dūukool iñaa le' tikiis tidaanjaah na tiyitnataahay; ya ñogukka ee mínissii kiyoloh. ¹² Daa Yéesu hotee betifaa, ya bayyari, wo''ari an:

- Betifii, fu múcin ga dūukooliigaraa.

¹³ Léehi'ta, Yéesu tikka betifaa yahcaagari; ga saasi betifaa yolohha, ee ya ennda ga kikañ Kooh. ¹⁴ Wayee, baa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada, keeñci tamma lool ga daa Yéesu wékíree bo' ga bes Sabatda, ya dalla buwaa kiwo' an:

- Bes ciyitniinoo cii ga, caa bo' jom ga kilégéy. Hayat kon kiwékdú ga bescaama wayee hanat ki'en ga bes Sabat!

¹⁵ Ha'mudii loffari an:

- Dú jófjófufuki hen ga fikii buwii! Bii yiida garúu, en ga bes Sabataa, pékísoo enohfaagari wala baamaagari ga daa ya sawoheerida, ya bayyi ki'eni'nee? ¹⁶ Haa betifii fii bok ga níilaa Abaraham ee Seytaani bageeri iñaa le'in tikiis tidaanjaah na tiyitnataahayda, ya joméeri kibégísu ga bes Sabat hene?

¹⁷ Daa Yéesu wo'ee fodaama, buwaa eneeri na kiheñohda líifussa na kaci. Wayee mbooloomaa béebwa neblukka lool ga tuneencaa Yéesu laakoo ga fendá.

Liiwkaa Yéesu wo' ga loo kowu-fúdankaada

(Mèccée 13: 31-32; Marka 4: 30-32)

¹⁸ Yéesu wo''a an:

- Iñii Nguurii Kooh man nawa'da ya? Iñii mi mín nawa kimédírohda ya? ¹⁹ Wa man na kowu-fúdankaa bo' beß, sokka ga deraagari; ka paalla, ka ennda kedik kiyaak bi selcaa taalussa ga toyttaa ka laakda.

Liiwkaa Yéesu wo' ga loo kuuncaa kaañohinda

(Mèccée 13: 33)

²⁰ Yéesu wo'issaba an:

- Iñii mi mēdírohan Nguurii Kooh nawa'da ya? ²¹ Wa man na moloŋ-kuunaa beti beß, tumwa ga dūuy kanu kuun, íswa ga bi ga daa kuuncaa béeb kaañohan.

Kuhalkaa jiyínjaa jéri aaw ga Nguuraa Kooh

(Mèccée 7: 13-14,21-23)

²² Yéesu kooree ga dēk-teerucaa na ga dēk-kawcaa, ya jégírohi, lak ya aawee ñak Yéerúsaleem. ²³ Laakka baa meekissi an:

- Kiyaakii, bo' bñjutuut rek béri yah kimúc ga buwiine?

Yéesu taassari an:

²⁴ - Guu'guulukat, dú aasoh halaa wiyínwaa, ndaga mi wo''úuka, bíbo' biyewin hay kiheelu ki'aas ee mínsanndiika. ²⁵ Bériinaa ha'-kaanfii kolukan, ya lanj halaagari ee

* 13:4 13: 4 Sílowee enndii dēk ga kihafwa, wayee wa en dēkat ga teeraa Yéerúsaleem

dú en ga fooh, dú aaw kiféeki' halaa na kiwo' an: «Kiyaakii, légísdaarii.» Ya hayyúu kitaas an: «Mi inohoo dii d'ú meyoħda!» ²⁶ Daama, d'ú hayyi kiwo' an: «Dí bokin naraa kiñam na ki'an ee fu jégírohín ga mbedicaa teerucaagarii.» ²⁷ Wayee ya hayyúu kiwo'is an: «Mi inohoo dii d'ú meyoħda. Úsaayatoo béébpúu, d'ú bii, d'ú meerin kitum iñaa joffiħa!» ²⁸ Daama kikodukoh na ki'úñoh síš yah kilaak. Dú hot Abaraham na Ísaak na Yakoop na seldiiga-Koohcaa bééħba ga d'úuy Nguuraa Kooh, ee lak d'ú faanuunún ga fooh. ²⁹ B'ibo' hay kimeyohu ga ħakcii ga éldúnaħa tooh, ħa bok kanu ga Nguuraa Kooh. ³⁰ Ee fodaama, ħiinoo ga ħuwii méeñdohu watiħa, yahu ga fikii ee ħuwii ħiinoo kuliyuku watiħa, yahu ga fenoo.

Yéesu yéegalohha kipookkaa Yéerúsaleem
(Mécce 23: 37-39)

³¹ Ga wahtaama, laakka Férísiyeencaa hayu ga Yéesu wo'ussari an:

- Kolkohaa dii fu yee dekat williis ndaga buu' Eroot waa'taa ki'apluk.

³² Ya taassaba an:

- Tiidat, d'ú wo' ħaama ñaañ bi fan bodaħa an: «Mi yii ga kikaal raħ ga ħuwii na kiwéki' d'úukooli' wati na kuwis ee besaa wukaahywaanaa, mi hay kiléehi'.» ³³ Wayee mi jomin kitíin waasiigoo wati, kuwis na paaf-kuwis, ndaga seldiiga-Kooh jomoo ki'apu ga daa enndii Yéerúsaleem.

³⁴ - Éey, d'ú ħu-Yéerúsaleem, d'ú bii d'ú lagi tumuuntii seldiiga-Koohcii, ee d'ú tapisohi na atoh bi d'ú ap ħuwii Kooh wos garúħa! Waas cera céri mi heellúu kinégíroh fodaa daa pabu négírohi towutaagari ga fildoo paħcaagarida, ee d'ú tookkiika? ³⁵ Kon nak, Kooh hay kifoñluk dékumgarúu. Ee mi wo''úu man d'ú hotsisanndiiroo bi ga besaa bérii d'ú wo'an: «Fu yii fu hay ga teekii Ha'mudiħa, fu barkeelin.»

14

Yéesu wéki'ta d'úukooli' ga bes Sabat

¹ Ga bes Sabat, bérii Yéesu karee kiñam ga kaan bo' yiinoo ga ħuwaa kuliyuk ga Férísiyeencaaħa. Buwaa ensee daamaħa enussa yén gari. ² Laakka ħaa tuuk ga fikiiici ħay d'úukool soonuk. ³ Yéesu dalla kimeekis jégíroh-waascaa na Férísiyeencaa an:

- Waasiiruu onohin kiwéki' bo' ga bes Sabat wala onohhiika?

⁴ Buwaa dekohussa cel. Yéesu dalla kile' ga ħaa, wéki'tari. Léehi'ta Yéesu íissari yaa yah. ⁵ Waa ennda ħa, Yéesu wo''aba an:

- Yiida garúu, binaa kowuci wala enohci keen ga d'úuy ne'aa, ya gaawoori kimeyдох, luu enee ga bes Sabat?

⁶ Ba laakkii iñaa ħa lofanndi ga wo'eenaama.

Kihanoh fikii ga hew na kinakoh hew

⁷ Yéesu malaksukohha ga daa sagaccaa heelsee rek kihanoh fikiiħa, ya liiwukkaħa an:

⁸ - Binaa fu ħayu kiñam ga hewaa, kaa ka' fu yugohnee fikii. Ndagá mín ki'en ħaa wéñnjaa teek ħayuunún da. ⁹ Ee ħaa ħayyúu kiñam, d'ú ħanakħa, mínin kihay wo''aa an: «Íisħaari dekatum.» Fodaama, fu hay kika' na kaci, fu yugohnee fenoo. ¹⁰ Wayee binaa fu ħayu kiñam ga hewaa, kara, fu yugohnee fenoo doonaa ħaa nakkaa hewaħa ħayaa, wo''aa an: «Fiilii, yugohaa fikii.» En ħanaa iñaaħa hay ki'en ndam ga fikii bééħ buwaa fu bok naħa kiñamħa. ¹¹ Ndagá bééħ ħaa fu b'ewi' ħaffunaa, fu hay kiyóoskiħu, ee ħaa fu yóoski' ħaffunaa, fu hay kibéwíru.

¹² Léehi'ta Yéesu wo''a ħaa ħayeeri kiñamħa ħan an:

- Binaa fu ħeytoħ cuunoh wala cuuniinaa, kaa ħay filliimuncaagaraa wala ħikéméenkiħu wala ħuunfu, wala buwaa dék naraa ee laakuunún alalħa; enndiiikanaa, ħa ga kihafħa, ħa mínndaa kibay kiñam ħan, ee fodaama fu élidu iñaa fu tumee gaħaħa. ¹³ Wayee binaa fu ħeytoħ kiñam jamaa, namaa kibay nduulcaa na buwaa Kooh nééħsinda na lafañcaa na búumi'caa. ¹⁴ Fu tumkanaa keefiħu hay ga kisoos, ndaga iñaaħa, ħa mínooraari ki'élín. Kooh ħayyaari ki'élín bériinaa kimilískaa ħuwii júwinda.

Liiwukaa wo' ga loo buwaa ħaysee kiñamħa
(Mécce 22: 1-10)

¹⁵ Laakka yiinoo ga sagaccaa ensee daamaħa, ga waa ya kelohha wo'eencia caama, ya wo''a Yéesu an:

- Baa yaama yah kibok kiñam ga Nguuraa Koohħa, yewinin múu'!

¹⁶ Yéesu liiwukkari an:

- Enee bo', ya tiklukka cuunoh fiyaak, baylukka biŋo' biyewin ba hay kiŋam. ¹⁷ Ga waa cuunohfaa pari'da, ya wossa sŋrgaagari kibaynee buwaa nakseeda an: «Hayat gii, cuunohfaa pari'in diima.» ¹⁸ Wayee yaa en béeb yaa tok sooli fodaa mooroomci. Yaa sŋrgaa dewohda wo'a an: «Mi lom yoon ee mi jominwa kimalaknee. Mi kíimmbaa hen fu bayalloo ga.» ¹⁹ Yaa tik gaŋa wo'issari an: «Mi lom naal bidaaŋkaah ee mi jominba kitagatnee. Mi kíimmbaa hen fu bayalloo ga.» ²⁰ Yiliis ban wo'issari an: «Mi han kipaŋ beti, keri tah mi minanndii kihay.» ²¹ Sŋrgaa boyukka, wo'a ha'-kaanci iŋaa ya taasufa. Ha'-kaanfaa aylukka, wo'a sŋrgaa an: «Karaa diima-diima ga paancii na mbedicii ga teeriida fu haydoh nduulcii na buwaa Kooh nēewisinda, búum'icci na lafaŋcii.» ²² Ennda kiis, sŋrgaa hayya, wo'ari an: «Kiyaakii, iŋaa fu nakoheeda tumuunun wayee daa bo' min kiyuŋ lís kilaak.» ²³ Ha'-kaanfaa wo'sissa sŋrgaa an: «Meyaa dekii, fu ka' ga waascii, na ga dŋŋ-dŋŋcii, fu gagal buwaa ba hay doo kaandoo liif.» ²⁴ Mi wo'úuka, yiinoo ga buwaa mi dewee kibay kiŋamda yoohoo ga cuunohfiigoo!

Iŋaa bo' jom kitum binaa ya waa' ki'en tēelibée Yéesuna
(Mēccēe 10: 37-38)

²⁵ Mbooolo wiyaak taabee na Yéesu. Yéesu mēeŋsukka ga buwaa, wo'aba an:

²⁶ - Binaa bo' hay garoo ee mi gēnelliiri paamci wala eeci, betici wala towutaagari, biyaaki na bikēmēeŋkici biyaal wala biŋeti, wala hafci sahaa, baa yaama mínoo ki'en tēelibéeroo. ²⁷ Baa fu koorukkii kuraanaagaraa, fu taabukkoonaa, fu mínoo ki'en tēelibéeroo. ²⁸ En ki'ena, yiida garúu, binaa ya waa' kihēwí' tawah wiho'tanaa, dewoo kiyuŋ paay, ya malak iŋaa jom kika' ga tawahaada tooh, doo ya inoh ati iŋaa ya laakda hay kidooy kimeti' lēgēyaa? ²⁹ Enndiikanaa, binaa ya dal kiyiŋ tawah ee ya minndiwa kilēstíraa, béeb buwaa hotanwada hay ki'enu ga kiŋaawalli ³⁰ an: «Malkat bii yii dalin kitawah ee minndiwa kilēsti'.» ³¹ Ee ban buurii yiida, binaa ya yah kiheŋohnee na buu' yiliisaa, dewoo kiyuŋ paay, ya malak ati ya hay kimín, na bo' biŋúnni-daaŋkaah, kilēŋkoh na buuraa taam na biŋo' biŋúnni-daaŋkaah-kanak? ³² Ya minndiinaa, ya wos bo' ga buuraama, en lak ya lís nari ki'usaayohaa, kimeekisi iŋaa ya tuman bi ba min kijuwohda. ³³ Fodaama deŋ, baa en béeb garúu, fu minndii kifoŋ tooh iŋaa fu laakda fu taabukkoonaa, fu yaama, fu mínoo ki'en tēelibéeroo.

Maraamaa laakoo saflaat
(Mēccēe 5: 13; Marka 9: 50)

³⁴ Yéesu tikka ga an:

- Maraa jofin. Wayee binaa maraa safissiinaa, ma daanohsan na ya? ³⁵ Ma laaksisoo jeriŋ ga kakayfii, ma mínoo ki'en kotal. Ma jafsan ga lēedúu. Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka!

15

Baalaa múyee ee hotukkada
(Mēccēe 18: 12-14)

¹ Juuticaa na buwaa biinoo júwussiida deeyussa béebba ga Yéesu kisúkurukki.

² Fērisiyeenŋaa na jēgíroh-waascaa baa jambat ga díkaantiŋa an:

- Bii yii tookin kiyuŋ na buwii júwussiida ee ya ŋami naba!

³ Ga dekataama, Yéesu liiwukkaba an:

⁴ - Yiida garúu binaa ya laak baal bitéemée', ee ya múuyluk yínoo ganaa, ya foŋoo bidaaŋkaah-yitnanikiis na biyitnanikiisbaa, ba tes ga egíraa? Lēehíraa ya ka' kiteebi'nee yaa múuyda, bi ga daa ya hotanndine. ⁵ Ee binaa ya hottinaa, ya tūŋkulukki na keeŋ wisóosi'. ⁶ Ee ya le' kaancinaa, ya bay filiimuncaagari na buwaa dek narida, ya wo'ba an: «Neflukat naroo, ndaga mi hotin baalaagoo, yaa múyeeŋa.» ⁷ Fodaama, mi wo'úuka, binaa ha'-baakaa' yínoo récuk baakaa'caagarinaa, ga iŋaama, dook-Kooh hay kiwēŋ ki'en ga húmbal loo biŋo' bidaaŋkaah-yitnanikiis na biyitnanikiis baa júwin ee laakussii sooli ga kirécuk baakaa'caagaŋa. Mi wo'úuka, malaakacaa Kooh hay kiwēŋ kinebluku binaa ha'-baakaa' yínoo rek récuk baakaa'caagarinaa loo bo' bidaaŋkaah-yitnanikiis na biyitnanikiis baa júwin ee laaksoo sooli ga kirécuk baakaa'.

Koparaa múyee ee hotukkada

⁸ Yéesu tikka ga an:

- Wala betifi fiida ban, binaa ya laak hēelis* cidaaŋkaah ee múuyluk wínoo ganaa, taaloo lampu, ya paruki, raasi dijófi' bi ga daa ya hotanwa? ⁹ Binaa ya hotwanaa, ya bay húnismuncaagari na beticaa deku narida, ya wo'ba an: «Neflukat naroo ndaga

* 15:8 15: 8 Hēelisaama teeku Darahma ga kiGerek ee hín na Denariyon wínoo dooli

mi hotin hēelisaagoo múyeeeroofa.» ¹⁰ En fodaamanaa mi wo''úuka man, malaakacaa Kooh hay kinebluku ga daa ha'-baakaa' yínoo rek récukin baakaa'caagarída.

Kowukaa múyee ee hotukada

¹¹ Yéesu wo'issa an:

- Enee bo' yaa laak towu tanak tiyaal. ¹² Yaa wēñ ki'en oomaada wo''a paamci an: «Buba, eraaroo inii mi joman kilaak ga alaliigaraada.» Waa ennda da, paamudaa warohha towutaa tanaktaa alalaagari. ¹³ Tikka ga bes cera, kowukaa kiyínkaa toonnda inícaa ya e'seeda toohca, yaa yah kúl ki'úsaayi'. Daama ya enukohha ga ináa nebpi bi ya yasohha hēelísaa toohwa. ¹⁴ Ga waa ya yasohha ináa ya laakeeda toohwa, a' wiyaa laakka ga kúlkaa kaama, ee kibún kimeeski' dabpari. ¹⁵ Ya ka'ta kisúrnga'uk ga bo' ga gohaama. Yaama nakkari kini' mbaam-parki ga yooncaa. ¹⁶ Helci eneera ga kiñam ga yíikcaa mbaamcaa e'sida wayee ken onéeriiri ga. ¹⁷ Daama, ya malakka helci, ya wo''a an: «Bilégéyoh bera bēri enu ga kaan paamboo, ba ñami bi ba tésdī', ee mi en dii, mi kaani na a'! ¹⁸ Mi hay kikoluk, mi boyuk ga buba, mi wo''i an: Buba, mi baakaarin ga fikii Kooh ee mi tooñndaa. ¹⁹ Mi jomissii kibayu kowufu. Kon abohaaroo fodii yaa en béeb ga lēgēyohciigaraa.» ²⁰ Ya kolukka, yaa boyuk kaan paamci.

Ga daa ya enee na kihay di'úsaayi'da, paamudaa séenndari, laakka yērmaandi wiyaa gari, ya yaa fool kihidohnee nari, gatawukkari, fuunndari. ²¹ Kowukaa dallari kiwo' an: «Buba, mi baakaarin ga fikii Kooh ee mi tooñndaa, mi jomissii kibayu kowufu.» ²² Wayee paamudaa wo''a súrgacaagari an: «Gaawat kihaydoh sibidooraa wēñ kimo'da, dū ekkiwa, ekatti kipii ga jokon na ñafa' ga kotcii. ²³ Haydohat doonaa dū yafaleeda, dū appi, dū aaw kiñam na kimbúumbaayuk, ²⁴ ndaga kowukiigoo dū hot kii kaaneera ee soofsin ga kipes, ka múyeeera ee ka hotukin.» Fodaama, ba dalla kimbúumbaayuk.

²⁵ Waama lak kowukaa baa kisaawkaa kaa ga yooncaa. Daa ka hayee bi ka deeyca kaanfaa, ka kelohha típcaa na tiyeektaa. ²⁶ Ka bayya yínoo ga súrgacaa, meekissari ináa hewda. ²⁷ Yaama wo''ari an: «kémēenkifu yēri hay, ee paapu apdínndi doonaa yafalseeda, ndaga daa ya hotsinnadi na jamda.» ²⁸ Kowukaa kisaawkaa dalla ki'ayluk, saɲga ki'aas kaanfaa. Paamci meycya, kímmbari ya aas. ²⁹ Wayee kowukaa wo''a paamci an: «Malka, tíkiis tiyewin tee, taa mi lēgēyi'taa, mi mosoo kikēldúk wo'eenfu ee fu mosooroo sah ki'on kupe', mi mbúumbaayuk na fillimunciigoo. ³⁰ Wayee kowukiigaraa kii, ga wii ka hayda, ya yii ya yasohin alalaagaraa na cacagaada, fu apdínndi doonaa yafalseeda.» ³¹ Paamudaa dalla kitaas an: «Kowuroo, fu yii naroo besaa en béeb, ee ináa mi laak tooh yuufu. ³² Wayee dí jomee kimbúumbaayuk hen na kinebluk ndaga kémēenkifu yii yii kaaneera ee soofsin ga kipes, ya múyeeera ee ya hotukin.»

16

Enee tuukukoh-alal

¹ Yéesu wo'issa tēelbéecaagari an:

- Enee ha'-alalaa laakee baa tuukdīri ga ináa ya laakda. Tuukukohaama épírohussa ga ha'-alalaa an ya yaa yasoh alalaagari. ² Ha'-alalaa baylukka tuukukohaagari, wo''ari an: «Inii mi keloh wo'u garaada ya ya? Teewaroo inum fu tum ga lēgēyiigaraada, ndaga diimada, fu yahissii kituukuk alaliigoo.» ³ Tuukukohaa wo''a ga helci an: «Mi tuman na ga dii kiyaakii yahhoo kinis ga kituukuk alaliigarida? Hanaa kilín kakayfii, wayee mi laakoo doolaa gawa, ee kisarahtuk, mi rúusinka. ⁴ Mi inohin ináa mi yah kitum bi laak buwaa bewussoo ga kaanba, binaa mi kaalu ga lēgēyiigoonaa!» ⁵ Waa ennda da, ya baylukka yínoo yínoo, béeb buwaa baydee ha'-kaanci kobotda. Ya wo''a yaa debda an: «Fu laaki' ha'-kaanndoo hín na?» ⁶ Yaama taassa an: «Héndíraan dúuleen citéemée'!» Ya wo''ari an: «Bewaa kéyit-kobotfigaraa, fu gaaw kiyun, fu bin cidaankaah-yétúus.» ⁷ Lēehi'ta ya wo''a yaa tik gada an: «Haa fu, fu laaki' ha'-kaanndoo hín na?» Yaama taassa an: «Saaku citéemée' ga beli.» Tuukukohaa wo''ari an: «Kéyit-kobotfigaraa fee, bídaa cidaankaah-yitnakaahay.» ⁸ Ha'-alalaa kañnja tuukukohaagari júbpiida ndaga kiñaankaa ya tumda. Ndaga buwii waa' éldúna donda wēñ kiyúuduku ga ináa ba tumi ga díkaantibada loo buwii boku ga lee'laataa meyooh ga Kooh.

⁹ Yéesu tikka ga an:

- Ee mi, mi wo''úu an: pokat kifillimun na alal éldúna, en dānaa, bēriinaa dū laakissii daranaa, dū dāpu ga kaancaa dēkohsan bi taa'da. ¹⁰ Baa fu en go' ga enaama cijutuut, fu hay ki'en go' ban ga enaama ciyewin; ee baa fu júbpii ga enaama cijutuut, fu júwoo ban ga enaama ciyewin. ¹¹ Kon binaa dū júbpii ga kituukuk alal éldúnaana,

bii díjkaanandúu alalaa wiwóori'waa ba? ¹² Ee binaa dú enndii go' ga iñaa enndii yuurúunaa, bii yahhúu ki'e' iñaa en yuurúu ba?

¹³ Ken mínoo ki'en súruga ha'-kaan banak. Faw fu saŋ yíinoo, fu waa' yaa tesda; fu taabuk yíinoo, fu foñluk yaa tesda. Dú mínoo ki'atukoh kitop Kooh na kitop héełis.

Yéesu taassa Fērisiyeencaa ga loo Waasaa Móyís
(Mēccēe 23: 23-28; 5: 17-20)

¹⁴ Fērisiyeencaa, na waareen hēelisaagaba, sūkúrukussa tóoh iñcaa Yéesu wo'da, ee ba baa yensirukohhi. ¹⁵ Yéesu wo'aba an:

- Dú bēri en buwii tíksi hafba bíbo' bíjúwí' ga hascii buwiida, wayee Kooh ínohin íñii en ga keeñciigarúuda. Ndaga íñcii buwii tik fodii iñaa yakinda, sepi'in ga fíkií Kooh.

¹⁶ Móyís na kēyítcaa sēldiiga-Koohcaa binseedá cēri teewohee Waasaa Kooh bi ga jamaanaa Saŋ hayohda. Iñaa aboh ga hayaa Saŋ waama, Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Nguurii Koohda yéegalohuunun, ee baa en bēeb yaa tum doolici ga kiheel ki'aas ga Nguuraa Kooh. ¹⁷ Ee kibewoh dii asamaanii na kakayfii wēñ kiyooḅ kinis kufiis jinoo rek ga Bincii Waasii.

¹⁸ Bēeb baa fu kaal betifu, fu pañ beti filiisaa, fu deegin waas fu yaa faanuk na beti filiis, ee baa fu pañ betifaa yaalaa kaalli henaar, fu deegin waas fu yaa faanuk na beti mooroomfu.

Ha'-alalaa na nduulaa teeku Lasaa'da

¹⁹ Enee bo' yilēeki'-alal, yaa daanee ki'ekuk kúlti cimóri' caa seerin, ee besaa en bēeb ya tumi ga kaanci mbúumbaay ciyaak. ²⁰ Laakeera bo', enee nduul ee teeksee Lasaa', ya daanee kifaanuk ga hal-kaadaa ha'-alalaa, faanfaagari tóoh líifee na puus.

²¹ Helci teseera lool ga kiñam iñcaa wúunee ga kankaa ha'-alalaa ñamoheedá; ee wēñaa ga baaycaa hayunaa deewsi puuscaagari. ²² Ga waa nduulaa kaannda, malaakacaa Kooh bayussari ga yahaá Abaraham. Ha'-alalaa ban kaannda, acussa. ²³ Ha'-alalaa enee ga coonu ciyaak ga dekataa buwaa kaanin daakuda. Ya bēwí'ta hascaagari, ya hotta Abaraham di'úsaayi' na Lasaa' ga yahaaci. ²⁴ Ya yaa bayyi didóoli' an: «Cica Abaraham, yērēmaaroo, fu wos Lasaa' ya ñoon siñdaa jokonjiigari ga músú ee ya tóoyiri'too perimpiigoo ndaga mi yii kaanan ga kiwiikii.» ²⁵ Wayee Abaraham taassari an: «Kowuroo, niindískaa an fu laasin neblaatu ga kipeskaagaraa ga ēldúnada ee Lasaa' enee ga iñaa meskin ban. Diimada nak, ya yii dii kilaas jamiigari, wayee fu, fu yii ga coonu. ²⁶ Ee baatta ga, ga díkaantiríi narúu laakin nonj wiyaak, doonaa fodaama, buwaa waaran kikolkoh dii karu garúu mínsannidua ee ban ken mínoo kikolkoh garúu hay dii.» ²⁷ Ha'-alalaa wo'ari an: «Kon, mi kíimmbaa, cica Abaraham, fu wos Lasaa' kaan paambooo, ²⁸ ndaga mi laakin kēmēenkímun biyētúus. Eneenaa ya karaa, ya wo'ba an ba hanat kiman ga daa mi madeeda, en danaa ba ban, ba hayoo ga dekatií wii líif na coonuda.» ²⁹ Abaraham taassari an: «wo'eencaa Móyís na caa sēldiiga-Koohcaa caa na kēmēenkímuncaagaraa, ba sūkúrukata!» ³⁰ Ha'-alalaa wo'ari an: «Iñama dooyoo, cica Abaraham. Wayee binaa enee an baa mílis ga kikaan yēri ka' gabanaa, eneenaa ba hay kisúpít kipeskaagaba.» ³¹ Wayee Abaraham loffari an: «Binaa ba sūkúrukii Móyís na sēldiiga-Koohcaanaa, luu enee an baa mílis ga kikaan yēri ka' gaba, tahoo bi ba took iñaa yaama wo'anbada.»

17

Yéesu nakoh kibayaloh baakaa' na kigēm

(Mēccēe 18: 21-22; Marka 9: 42)

¹ Yéesu wo'a tēelibeecaagari an:

- Iñaa ekan bo' ga kitum baakaa' ñakanndii, wayee massa baa iñama koorohan garida! ² Kipoku atoh wiyaak ga koonaa ya jafu ga giyyaa, kēri gēn gari loo ya tah bi jinoo ga tu'oomaatii tii keen ga baakaa'. ³ Kon watukat haffúu!

Binaa mbokfu tooñaa, ñaraari ee binaa ya récukkanaa, bayalaari. ⁴ Binaa ya tooñjaa waas ciyitnakanak ga bes wíinoo ee kotaa en bēeb ya hayyaa kiwo' an: «Mi récukinka», leenaa bayalaari.

⁵ Apotaa'caa Yéesu wo'ussa Ha'mudii an:

- Baataarii ngēm.

⁶ Ha'mudii wo'a an:

- Binaa dú laakee ngēmaa hín na kowu fúdan dogaa, eneenaa dú hay kimín kiwo' kedíikii kii an: «Dofuka, fu yípuknee ga giyyaa!» ee eneenaa ka tum iñaa dú wo'da.

Iñaa súruga jom kitumda

⁷ Yéesu wo'sissa an:

- Bii yiida garúu, binaa ya laak sùrgaa líndíri wala yaa ní'díri, ee sùrgaa meyoh yooncaanaa ya wo''i an: «Deeya, fu yun kiñam?»⁸ Man ya namiri kiwo' an: «Tíkdaaroo cuuníin, fu pèkírúk, fu tumi'too mí ñam, mí an, bí mí lèehíraa fu ga kihaffu, fu han kiñam, fu an.»⁹ Ha'-kaadaa laakdín sùrgaagari gèrèm ndaga daa ya tum iñaa en lègèyicifane?¹⁰ Dú ñan, binaa dú tum iñaa en lègèyyuudanaa, leena wo'at an: «Dí bisùrga don, dí tum iñaa dí jomee kitumda.»

Yéesu wèkí'ta bo' bidaañkaah ñaa gaana'in

¹¹ Lakanaa Yéesu enee na kiyah Yéerúsaleem, ya koorohha díkaanti gohaa Samarii na waa Gèlilé. ¹² Daa ya enee na ki'aas ga dèk-kaw wíinoo daamada, laakka bo' bidaañkaah ñaa gaana'in, hayussa ga fikíci. 'Ba ceella palah^o. ¹³ 'Ba ñaa wo''i didóoli' an:

- Yéesu, kiyaakii, yèrèmaarii!

¹⁴ Daa Yéesu hoteeba, wo''aba an:

- Karat, dú teewohnee haffúu ga sarahohcaa^o.

Ga wii ña en na kiyahda, ña wakka ga waas. ¹⁵ Yíinoo gaba, daa ya hotee an ya wakin, ya yaa boyuk ga kotcaagari, yaa ndam Kooh didóoli'. ¹⁶ Ya keennda ga kotcaa Yéesu, yíppa púkaa kakay, yaa gèrèm Yéesu. 'Baa yaama dèkee kúlkaa Samarii. ¹⁷ Yéesu wo''ari an:

- Enndii bidaañkaahña bééñba bëri wak hanaa? Haa biyitnanikiisbaa bíinoo bada?¹⁸ Dal bii yii ee enndii yaawú'danaa, laakkii yíinoo gaba yaa boyuk kigèrèm Kooh!

¹⁹ Lèehí'ta Yéesu wo''a ñaa an:

- Kolka fu yee, ngèmmungaraa músalinndaa.

Iñii laakan binaa Kowukii bii haysisaa

(Mèccèe 24: 23-28,36-41)

²⁰ Fèrisiyeencaa meekissa Yéesu besaa Nguurii Kooh yah kihayda. Yéesu taassaña an:

- Nguurii Kooh yahhii kihay fodii iñaa ñaa en bééñ hotan wa hayi, bí le'. ²¹ Ken wo''andii an: «Malkat, weema!» wala «Wa wúunee!» ndaga ínohat an Nguurii Kooh wii ga leeloorúu.

²² Lèehí'ta Yéesu wo''a tēelibéecaagari an:

- Bes hay kihay, dú hay kiwaa' kimaasoh luu enan bes wíinoo ga bescaa hayaa Kowukii bii, wayee dú maasohandiiwa. ²³ Ee dú hay kiwo' an: «Ya yaa dúunee wala ya yii dii!» Kaa karat ee kaa foolat da. ²⁴ Ndaga fodii dii melic eni tareet, léeri' asamaan, aboh ñakii wii, top ga bakaa wíinoowaada, Kowukii bii madan da bëriinaa ya haysanaa. ²⁵ Wayee Kowukii bii jom kideñ kison hen paay, ee ya sagu ga ñuwii wati. ²⁶ Iñaa laakee ga jamaanaa Noweeda hay kilaaksis fodaama ga jamaanii hayii Kowukii bii. ²⁷ Buwaa ensee ga kiñam na ki'an, kipañ na kipajuk bí ga besaa bërii Nowee aasoh ga gaal-giyaa wiyaakwaada: Kooh hannda kitob músú miyewin, ma taakka ga kakayfii tooh bí onnda bééñ. ²⁸ Fodaama ñan, yah kiman na iñaa hewee ga jamaanaa Lotda: ñuwaa ensee ga kiñam na ki'an, kilom na kitoon, kilín na kitawah. ²⁹ Wayee besaa bërii Lot mey dèkaa Sodomda, Kooh toþpa kiwii na atohcaa tamin ga d'ook dèkaa, tēkí'taba bééñba. ³⁰ Iñaa manda yèri laakan bëriinaa Kowukii bii teewukohsisan ga ñuwiiida.

³¹ Besaa bërii, ñaa fu en ga d'ook cakaraa* túuyaagaraa ee fu laak yen ga dúuy túuyaanaa, kaa yoosuk kibèñneeca. Fodaama ñan ñaa fu en na kilègèy ga yooncaanaa, kaa boyuk kaan. ³² Níindisukat iñaa dalee beti Lotda^o! ³³ Baa fu heel kisom kipesfunaa, fu hayka kiñak, wayee ñaa fu ñakkanaa, fu hayka kilaas. ³⁴ Mí wo''úuka, wekaa bërii, bo' ñanak ñaa bok fayaañ: yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu. ³⁵ En beti ñanak ñaa bok ki'o': yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu. [³⁶]†

³⁷ Tēelibéecaa meekissari an:

- Ha'mudii, iñaa ya gada kilaakoh?

Yéesu taassaña an:

- Daa mídi enoh, daama ñan suulcaa hídohsan da.

18

Liiwukaa wo' ga loo atti'ohaa na betifaada

* **17:12** 17: 12 Malkat Léwítik 13: 45-46. * **17:14** 17: 14 Malkat Léwítik 14: 2-3. * **17:31** 17: 31 Malkat iñaa wo'u ga Lúkkaa 5: 19 * **17:32** 17: 32 Malkat Sènees 19: 26. † **17:36** 17: 36 «Yaal ñanak hay kiboku ki'en ga yoon wíinoo: yíinoo hay kibewu, yíinooyaa foñu»: Wo'eencuma hotukkii ga ciyewin ga kèyitcaa dèbda.

¹ Yéesu wo'issaba liiwukii wii, kiteeβba an ba jom kidék ga kikiim Kooh ee ba hanat kisoof fenoo ga:

² - Enee atti'oh ga dék-teeru, yaa niikéerí Kooh ee ya yéegéerí ken. ³ Laakeera ban ga dék-teeraama betifaa yaalci kaanin. Fa hayee leekleek ga atti'ohaa kiwo'i an: «Eraaroo kayoh ga dook bii tooñnjooda.» ⁴ Atti'ohaa sannga iñaa maañ. Lèehi'ta ya wo'u'a ga helci an: «Luu enee an mi niikkii Kooh ee mi yéenjii βo', ⁵ ga dii betifii fii onndiuro jamda, mi namannadi ki'e' kayoh. Enndiikanaa, ya hay kilisi kihay bi faf mi kap ga.»

⁶ Ha'mudii tikka ga an:

- Dú kelohin iñaa atti'ohaa yibóni'yaa wo' yaamaɗa! ⁷ Haa Kooh eranndii βuwaa ya tanukda kayoh, ba baa ba fiipi dímal gari wekoo nohoodane? Ya hayba kiseklukohe? ⁸ Mi wo'úuka, ya hayba kigaaw ki'e' kayoh. Wayee binaa Kowukii bii hayisaa, ya hay kilaak ga èldúna βuwaa gëm garine?

Liiwukaa wo' ga loo Fërisiyeegaa na juutaada

⁹ Yéesu wo'issa liiwukii wii, èewdohhawa ga βuwaa tiksee haffa βiβo' βijúwi' ga fikii Kooh ee ba tikki ken βo':

¹⁰ - Enee βo' banak, ba ka'ta Kaanfaa Kooh kikiimnee Kooh; yiinoo enee Fërisiyeenj, yiinooyaa enee juuti. ¹¹ Fërisiyeegaa tuukka, yaa kiim Kooh ga duuyci anee: «Fu Kooh, mi gëremindaa ga dii fu tummbiuroo mi man na βuwii βiinoo loksi, tumsi iñaa júbpii, faanuksi na beti jaambu', wala ban fodii juutii yii. ¹² Siminaa en βéeb, mi oori ga bes kanak, ee iñaa mi laak βéeb, bakaa wudaan'kaahwaa mi tumwa sarah.» ¹³ Juutaa nak ceella palah ee kaañéerí sah kiihilsuk kimalak dook-Kooh, wayee ya yaa tip keeñaa ndaga kirécuk, ee yaa wo' an: «Cëy Kooh, yërëmaaroo, mi ha'-baakaa.» Yéesu tikka ga an:

¹⁴ - Mi wo'úuka, ga waa baa yaama soof kaancida, Kooh tookeera an ya júwin, wayee Kooh tookii Fërisiyeegaa. Ndaga βéeb baa fu βëwi' haffunaa, fu hay kiyóoskiru; ee baa fu yóoski' haffunaa, fu hay kibëwiru.

Yéesu barkeella tu'oomaataa

(Mëccëe 19: 13-15; Marka 10: 13-16)

¹⁵ Biβo' haydohdussa Yéesu tu'oomaa, ya tik yahcaagari ga dookta. Daa téelibeecaa hotsee iñaaama, ba baa ña' βuwaa. ¹⁶ Wayee Yéesu haydohlukka tu'oomaataa, wo'a an:

- Ísat oomaacii ba hay garoo! Kaa hoonohatba ndaga Nguurii Kooh wuu βuwii man nabada. ¹⁷ Mi wo'úuka ee kayoh; baa fu tookii Nguuraa Kooh fodii ku'oomaanaa, fu aasoo ga.

Ha'-alal waa' ki'aas ga Nguuraa Kooh

(Mëccëe 19: 16-30; Marka 10: 17-31)

¹⁸ Laakka βo' yaa kuliyuk ga yaawú'caa, meekissa Yéesu an: Jëgírohii yijófi'yii, mi tuman na bi mi laak bakko ga kipeskaa leehoo taa'da?

¹⁹ Yéesu wo'ari an:

- Inii tah ya fu wo' kijof garoo? Ken joffii, enndii Kooh rekaa. ²⁰ Fu inohin inii Waasii Móyis nakoh kitumda: «Kaa dúk betifu wala yaalfu, fu faanuk na βo' yiliis, kaa lan kumuun βo', kaa lok, kaa seedi' saboh, kelohdaa paamfu na eefu.»

²¹ Baa taassari an:

- Mi taabukin in'cuma tooh, ga ki'oomaaroo bi wati.

²² Ga waa Yéesu kelohha iñaaama, ya wo'ari an:

- Laakin iñaa tesohhaa. Toonaa in'caa fu laakda tooh, fu waroh nduulcii koparaama, fodaama fu hay kilaak alalaa leehoo taa' ga dook-Kooh, lèehiraa fu hay, fu taabukoo.

²³ Baa kelohee wo'eencaama, keeñci leehha lool ndaga ya enee ha'-alal yiyaak. ²⁴ Yéesu hottari ya safarissii dara, wo'a an:

- Ki'aas ha'-alal ga Nguuraa Kooh daal yooβpii. ²⁵ Geeleem paaf ga nonj kúuc kërí wëñ kiyooβ ki'aaska ha'-alal ga Nguurii Kooh.

²⁶ Buwaa súkúrukeerida wo'ussa an:

- Kon baanaa bii mín kimúc ba?

²⁷ Yéesu wo'aba an:

- Iñaa wooñ βo' wooñjii Kooh.

²⁸ Pee' dalla kiwo' an:

- Malka, dí, dí foñin tooh, iñaa dí laakeeda, dí taabukinndaa.

* **18:7** 18: 7 Lëegisoh wiliis laakin fodii: Luu enee an ya gaawwiiβa kitaase? **8** Mi wo'úuka, ga wahtaagari, ya hayba ki'e' kayoh ga iñaa wëñ kigaaw.

²⁹ Yéesu loffaba an:

- Mi wo''úuka ee kayoh; baa Nguurii Kooh tahhaa kifoñ kaanfu, betifu, bikëmëenjkifu wala biyaakfu, eefu wala paapu wala towutaagaraanaa, ³⁰ fu hay kilaak yewin ga êldúnaanii wati ee kuwisaa fu laak kipeskaa leehoo taa'da.

Waasaa wukaahaywaa Yéesu yéegaloh kikaankaagari na kimíliskaagarí'da.

(Mëccëe 20: 17-19; Marka 10: 32-34)

³¹ Yéesu bayya téelibeecaa bidaanakaah na banakbaa han, wo''aba an:

- Malkat, dú bii yah Yéerúsaleem, ga daa wée'taa ga dii tooh inaa sêldúga-Koohcii bínsee ga loo Kowukii búida laakohan. ³² Ndaga ya hay kitíku ga yah yiifa'caa gëmussii ga Koohda, ba ñaawalshohiri, ba basiri, ba toosshohiri. ³³ Ba hayyi kitip laawoo, ba léehíraa, ba appi. Ee bes kaahay tik ganaa, ya mílis.

³⁴ Wayee téelibeecaa inohussii dara ga inaama, ndaga inaa wo'eencaagari waaree kiwo'da daakkee gaba hen, ee ba inohéerí inaa Yéesu enee na kiwo'da.

Yéesu wéki'ta búumí' ga Yéríkoo

(Mëccëe 20: 29-34; Marka 10: 46-52)

³⁵ Daa Yéesu hayee bi deeyca Yéríkoo, laakka búumíraa yun ga yahaanaa waasaa, yaa sarahtuk. ³⁶ Ya kelohha coowaa mbooloomaa enee na kipaafda, ya meekisohha inaa hewda. ³⁷ Ya yéegalussa an Yéesu Nasareet yéeri en na kipaaf. ³⁸ Daama, ya yaa fiip an:

- Éey Yéesu, kucaasamunkii Dëwít, yërëmaaroo!

³⁹ Buwaa hanohsee fikii mbooloomaada baa ña'ti, wayee ya yaa wëñ kifip an:

- Kucaasamunkii Dëwítóo, yërëmaaroo!

⁴⁰ Yéesu tuukka, nakohha an ya haydohdússi. Ga waa búumíraa hayya bi gari, ⁴¹ Yéesu meekissari an:

- Fu waa' ya mi tumi'taa?

Búumíraa taassari an:

- Ha'mudii, tumdaaroo bi mi mín kihotsis.

⁴² Waa ennda da Yéesu wo''ari an:

- Mínsisaa kihot! Ngëmiigaraa músalinndaa.

⁴³ Ga saasi, búumíraa minnda kihot, ee ya yaa taabuk Yéesu, ya yaa ndam Kooh. Daa buwaa hotee inaama, béebba baa ndam Kooh ban.

19

Yéesu aassa kaan Sakee

¹ Yéesu aassa Yéríkoo, ya koorohha duuy teeraa yaa yah. ² Laakeera daama baa teeku Sakee, yéeri kuliyukkee ga juuticaa, ee ya laakeera alal wiyewin. ³ Ya heella kihot baa en Yéesuda, ya minndiika ga mbooloomaa ndaga ya enee bo' yilohoy. ⁴ Fodaama ya foolla, kuliyukka ga fikíi, lappa ga kedik kiyaak, en dánaa ya hot Yéesu ndaga ya jomee kikooh daama. ⁵ Ga waa Yéesu hayya bi le''a daama, ya taaginukka, wo''ari an:

- Sakee, yoosuka gaaw, ndaga wati mi yah kidal ga kaanfu.

⁶ Sakee gaawwa kiyosuk, safa'ta lool ga ki'ek Yéesu kaanci. ⁷ Wayee béeb buwaa hotee inaamada baa jambat an:

- Malkat, Yéesu ka' kisagacuknee ga kaan baa júbpíi!

⁸ Sakee nak kolukka, wo''a Ha'mudii an:

- Ha'mudii, malka, mi hay kiwaroh nduulcii bakii alaliigoo wínoowii, ee en lakanaa mi dúkeera bo' mi ñammba héeliscinaa, mi hayyi ki'ik inaa hín da waas cinikiis.

⁹ Yéesu wo''a gari an:

- Bu-kaanfii fii músaluunun wati, ndaga bii yii ban kucaasamun Abaraham. ¹⁰ En ki'ena, Kowukii bii hay dii kibay na kimúsal buwii múuyda.

Liiwukaa wo' ga loo súrgacaa buuraa foñdee kopa'da

(Mëccëe 25: 14-30)

¹¹ Yéesu wo'issa na buwaa súkúrukee wo'eencaamada. Lak ya deeyin Yéerúsaleem ee baa en béeb foogee an Nguuraa Kooh yah kiyosuk ga wahtaamaa. ¹² Yéesu liiwukkaba, dallaaba kiwo' an:

- Enee bo' yilëeki'-teek, ya enee na kiyah kibaab ga kúl ki'úsaayi', kifalu buu' daama. Léehíraa, ya boyük kúlba. ¹³ Balaa ya karaa, ya bayya ga súrgacaagari bidaanakaah, ya warohhaba hanja'-wúrúus cidaanakaah, yaa en béeb wínoo, ya wo''aba an: «Légëyat ga koparum bi ga daa mi hayan.» ¹⁴ Wayee bu-kúlkaagari waa'séeríi gari kihot, ba wossa bíbo' ga fenooi, kiwo' an: «Dí waa'tii buum yuma buu'.» ¹⁵ Wayee ya falussa buu', ya boyük kúlba. Ya baylukka súrgacaa ya foñdee kopa'da, ki'inoh yaa en béeb inaa ya

laakda. ¹⁶ Yaa deŋ kihayda wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrusaa fu ereerooda, límin cidaanŋaah ciliis.» ¹⁷ Buuraa wo''ari an: «Waaw guureway, waa fu enin go' ga iŋaa yewinndii, mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga teeru cidaanŋaah.» ¹⁸ Lēhí'ta yukanakyaa hayya, wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrusaa fu ereerooda límin ciyétúus.» Buuraa wo''a yaama an: ¹⁹ «Fu ban mi hayyaa ki'e' fu kuliyuk ga teeru ciyétúus.» ²⁰ Lēhí'ta, súruga yiliis hayya, wo''a an: «Kiyaakii, hanja'-wúrusiigaraa wee, mi loyewaa hen ga líil, mi dfaakka.» ²¹ Mi niikeeraa hen ndaga fu bo' yisúwí' ga keen, fu bewi iŋaa fu faanndii ee fu píki iŋaa fu sokkii.» ²² Buuraa wo''ari an: «Súrgii yibóni'yii, mi hayyaa ki'atti' ga wo'eenciigaraa. Fu inoheera an mi súwin ga keen, mi bewi iŋaa mi faanndii, mi píki iŋaa mi sokkii.» ²³ Kon iŋii tah ya fu wútirohi'tiiroo hēelisiigoo? Eneenaa mi boyukaa, mi mínwa kilaas na iŋaa wa límda.» ²⁴ Lēhí'ta ya wo''a buwaa enee daamaŋa an: «Te'at hanja'-wúrusumgari, dú e'wa yum bay cidaanŋaahcumda.» ²⁵ Buwaa wo''ari an: «Kiyaakii, man ya yii na hanja'-wúrus cidaanŋaah.» ²⁶ Ya taassa an: «Mi wo''úuka, ɓaa laakin hay kiɓaatɗu, wayee ɓaa laakoo, ki'iŋkaa ya ɓayɗa sah hay kite'u.» ²⁷ Ee nak ɓuwii sagohee naroo ee waa'seeri mi en buu'ɓaɗa, haydohatɓa dii, dú aɓɓa ga fikiiroo.»

Yeesu aassa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

(Mëccëe 21: 1-11; Marka 11: 1-11; Saŋ 12: 12-19)

²⁸ Ga waa Yeesu wo''a fodaama, ya kuliyukka ga fikii mbooloomaa kiyah Yéerúsaleem. ²⁹ Ga waa ya deeyca dekaa Betfaasee na waa Bétani ga ɓak tégelaa wo'u tégelaa Óliwiyéecaada, ya wossa ɓanak ga tēlibéecaagari, ya wo''aɓa an:

³⁰ - Karat deŋ-kawum ga fikiiroo.

Binaa dú le' danaa, dú hay da kilaak

cúmbú'-baamaa pokuunun, ee ken

mosoori kilap. Pékisatti, dú haydohhi dii.

³¹ Ee binaa bo' meekissúu an: «Dú

pékisohhi ya?» Taasatti an: «Ha'mudii

yēri laak sooli ga.»

³² Buwaa wosseeɗa karussa, ɓa laakka da tooh fodaa daa Yeesu wo'eeɓaɗa.

³³ Lakanaa ɓa ɓaa pékís cúmbú'-baamaa, ha'muncaa wo'ussaɓa an:

- Dú pékísoh cúmbúrii ya?

³⁴ Ba taassa an:

- Ha'mudii laak sooli ga.

³⁵ Waa ennda ɗa, ɓa haydohi'ta Yeesu cúmbúraa, ɓa la'ta paltucaagaɓa ga ɗook cúmbúraa, ɓa lépi'ta Yeesu ga. ³⁶ Ga daa ya enee na kiyahɗa, ɓuwaa ɓaa la' paltucaagaɓa ga ɗook waasaa. ³⁷ Ga wii ɓa yoosuk irkísaa tégelaa Óliwiyéecaa bi ɓa ɓaa deey Yéerúsaleemda, iŋaa en tēlibée tooh yaa kaŋ Kooh didóoli', na keen wiisóosi' ndaga tooh kintaancaa ɓa hot Yeesu tumɗa. ³⁸ Ba ɓaa wo' an: «Ha'mudii barkeelat buurii hay ga teekiigarida! Jam laakat ga ɗook-Kooh ee ndam aawat ga Yaa ga ɗookaa-ɗookda!»

³⁹ Laakka Fērisiyeenɗa ensee ga mbooloomaa, wo'ussa Yeesu an:

Jégírohii, ɗekohɗa tēlibéeciigaraa.

⁴⁰ Yeesu taassaɓa an:

- Mi wo''úuka, binaa ɓa dekohaa, atohcii cēri yah kitum coow!

Yeesu yaa koduki' bu-Yéerúsaleem

⁴¹ Ga waa Yeesu hayya bi deeyca teeraa Yéerúsaleem, ee ya tikka kuhasci gawa, ya yaa koduki' bu-dekaa ⁴² an:

- Dú ɓan, enee an sah dú inohee wati iŋii mínndúu ki'on jamɗanaa! Wayee diima deŋ, iŋaama ɗaakukin ga hasciigarúu, dú mínoori kihot. ⁴³ Ndaga bessúu waa hay, waa ɓuwii sagoh narúuda gēranndúu, ɓa gekkúu, ɓa sooŋngúu ga ɓakaa en ɓéeb. ⁴⁴ Ba hayyúu kidíbi', dú na dēkumgarúu, ɓa foŋdoorúu sah atoh wiinoo waa tikuk ga mooroomwa, ndaga jamaanii Kooh hayyúu kiɓaɓɗa, dú inohhiwa!

Yeesu ga ɗuuy Kaanfaa Kooh

(Mëccëe 21: 12-17; Marka 11: 15-19; Saŋ 2: 13-22)

⁴⁵ Yeesu aassa Kaanfaa Kooh ee ya yaa kaal toonohcaa en daamaŋa, ⁴⁶ ya wo''aɓa an: - Bídu ga Kēyitfaa Kooh an: «Kaanndoo yah ki'en kaanfaa kiimohohsan Kooh.»

Wayee dú, dú tumfa ɗaakkaa' lok.

⁴⁷ Yeesu enee ga kijégíroh besaa en ɓéeb ga Kaanfaa Kooh. Buwaa kuliyuk ga sarahohcaada, jégíroh-waascaa, bi ga ɓuwaa ɓiyaakɓaa ga dekaaɗa heelseeri ki'ap. ⁴⁸ Wayee ɓa hotéeri daa ɓa tuman, ndaga daa ɓuwaa ɓéeb liksee helɓa ga Yeesu, ɓa ɓaa súkúrukkida.

20

Yéesu meekisohussa baa onndi sañsañda

(Mëccëe 21: 23-37; Marka 11: 27-33)

¹ Laakka bes, ga daa Yéesu enee na kijëgi' buwaa ga duuy Kaanfää Kooh, na kiyéegaloh Hewhewaa winéwi'waada, sarahohcaa biyaakbaa na jëgíroh-waascaa, na yaakcaa hayussa, ² ba meekissari an:

- Wo'aarii iñcum fu tumda fu ayca ga ba? Bii onndaaca kitum ba?

³ Yéesu taassaba an:

- Mi ban, mi hayyúu kimeekis yen yínoo. Wo'attoo: ⁴ Bëtísaa Sanj tumeeda, meyohee ga Kooh wala ga bo'-súusúus?

⁵ Wayee ba baa wo' ga dikaantiba an:

- Binaa du taas an: «Meyohee ga Koohaa», ya hayyuu kilof an: «Iñii tah ya dú gëmbbii ga Sanj?» ⁶ Ee du wo' an: «Meyohee ga bo'-súusúusaa», buwii béebba hayyuu kitapisoh na atoh bi du kaan ndaga wóorinba an Sanj enee séldiiga-Kooh. ⁷ Ba taassari an:

- Dí inohoo baa wa meyohee garída.

⁸ Yéesu loffaba an:

- Kon baanaa, mi ban, mi wo'anndiirúu iñcii mi tumda ati mi ayca ga ba.

Liwwakaa wo' ga loo línoh biññcaa bisóot'baa

(Mëccëe 21: 33-46; Marka 12: 1-12)

⁹ Lëehi'ta, Yéesu yaa liiwuk buwaa anee:

- Enee bo', yíppa tedik-resen ga yoonci. Ya beba bilínoh, sassaba kilëgëy yoonaa. Ya ka'ta kibaab iñaa maañin ga in. ¹⁰ Ga waa yoonaa lúunda, ya wossa súrگا ga línohcaa ba e'ti baaki ga iñaa yoonaa meydohda. Wayee línohcaa feekussa súrگا, kaalussari yah buucuuc. ¹¹ Ha'-yoonaa wosissa súrگا yiliis. Yaama ban, línohcaa feekussari, basussari, kaalussari yah buucuuc. ¹² Ya wossissa súrگا yukaahay; yaama ban, ba gaañsohhari, jafussari ga foh. ¹³ Ha'-yoonaa wo'a ga helci an: «Moo, mi tuman na? Hanaa mi wosan kowukiigoo mi keeñukda, hey na ba hayyi ki'on céé.» ¹⁴ Wayee ga waa línohcaa hotussa kowukaa kaa hay, ba baa wo' ga dikaantiba an: «Yii jom kilamda yeema hayi; du apatti, en d'anaa du lam yoonaa.» ¹⁵ Ba meydohhari yoonaa, ba appari.

Yéesu meekissaba an:

- Haa ha'-yoonaa tuman buwaama na? ¹⁶ Ya hay kihay, ya ap línohcaa, ya ek bibo' billiis ga yoonaa.

Daa buwaa kelohee wo'eencaa Yéesu caama, ba wo'a an:

- Taris! Iñaa hanaa hanat kilaak múk!

¹⁷ Wayee Yéesu yíppaba has, wo'aba an:

- Kon wo'eenii wii bídu ga Këyitfaa Koohda, wa waa' ya kiwo':

«Atohaa tawahohcaa jafeeda, atohaa waama, enin atoh-koñ!»

¹⁸ Baa keen ga dook atohaamanaa hay kiweelsukoh ee baa wa keen ga dookcinaa, wa hayyi kinapañsoh.

Lempu jomin kifayune?

(Mëccëe 22: 15-22; Marka 12: 13-17)

¹⁹ Ga wahtaama, jëgíroh-waascaa na sarahohcaa biyaakbaa baa heel kitik yah ga Yéesu, ndaga ba inoheera an ya wo'ee naba ga liiwukaagari, wayee ba niikka ndaga buwaa. ²⁰ Waa ennda da, ba beba bibo', ebilussaba ga Yéesu ee ba baa malak gari. Buwaama tumssa hafba fodii buwaa júwin doonaa ba mín kifi' Yéesu ga wo'een, fodaama ba on buwaa wosseebada iñaa ba bayohan Yéesu ga waas, buu' tik yah gari. ²¹ Buwaama wo'ussa Yéesu an:

- Jëgírohhii, dí inohin an iñcii fu wo'da na iñcii fu jëgírohda júwin, ee fu fa'tii na ken wayee fu jëgíroh kayoh ga iñaa Waas-Kooh nakohda. ²² Wo'aarii, dí jomin kifay Sesaa', buuraa yiyaakyaa lempu wala dí jomoo?

²³ Wayee Yéesu inohha iñaa ba heelda, wo'aba an:

²⁴ - Teewattoo hëelís denariyon wínoo, Nataalii wii na teekii en gada cuuba?

Ba taassari an:

- Cuu buu' Sesaa'.

²⁵ Daama Yéesu taassaba an:

- Kon en d'anaa, erat Sesaa' iñaa Sesaa' laak, dú e' Kooh iñaa Kooh laak.

²⁶ Ba mìnndiiri kifi' ga wo'een ga fikii buwaa. Hanaa kay lofaa Yéesu loffada nambaba kibet, ba ennda tii'.

Yéesu meekisohussa ga loo kimílískaa buwaa kaanda
(Mëccëe 22: 23-33; Marka 12: 18-27)

²⁷ Laakka Saduseyeencaa hayu ga Yéesu. Ba baa, ba sagin an laakin kimílís ga buwaa kaanda. Ba meekissari ²⁸ an:

- Jëgírohii, Móyíis nakeeruu kitum íñii yii: «Binaa bo', yaa pajin ee laakin këmëenjikimun, kaan ee lak foñnjii betici na kowaa, këmëenjikimunaa jomin kilam betifaama, ya laaki' yaakci kowu ga.» ²⁹ Waama laakee yaal biyitnaabanak, baa bokee paamun na eemun. Yaakkaa pañnja beti, kaannda ee laakkii kowu. ³⁰ Yukanakyaa pañnja betifaa, ³¹ lëehi'ta, yukaahayyaa tikka ga. Ennda da ga biyitnaabanakbaa bééëbba. Ba kaannda ee ken foñnjii kowu. ³² Ga waa bééëbba leehha, betifaa kaannda ban. ³³ Kon bëriinaa buwii milisan ga kikaanaa betifaama yah yuu ba? Ndaga yaa en bééëb ga biyitnaabanakbaa tumeerari beti.

³⁴ Yéesu taassaba an:

- Buwii ga jamaanii watida pañsin ee pajuksin. ³⁵ Wayee buwaa joommbiiba kibok ga buwaa yah kimílísda, na kipes ga jamaanii hayanda pañsoo ee pajuksuu. ³⁶ Ba mínsisanndii kikaan ee ba pesan madu na malaakacaa, ba bitowu Kooh ndaga ba limuk ga kikaan. ³⁷ Móyíis ga kihafci teewohin an buwaa kaanda hay kimílísu. Ga jangataa wo' ga loo pëegífaa abee kiwiida ya bay Ha'mudii «Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak na Koohyii Yakooop*». Yéesu tikka ga an: ³⁸ Kon nak Kooh enndii yuu buwaa kaanda wayee yuu buwaa pesda, ndaga ga Kooh kipeskaa kaa ga baa en bééëb.

³⁹ Waa ennda da, laakka jëgíroh-waascaa wo' Yéesu an:

- En ki'ena, Jëgírohii, íñii fu wo'da kayoh.

⁴⁰ Ba wo'ee íñaama ndaga ba kaañsiséeriiri kimeekisohis dara.

Íña Yéesu wo' ga loo dikaantici na Dëwítá
(Mëccëe 22: 41-46; Marka 12: 35-37)

⁴¹ Yéesu wo'issaba an:

- Buwii mín na kiwo'u an Kiristaanii kucaasamun Dëwít? ⁴² Ndaga Dëwít ga kihafci wo'in ga Këyítfaa Kañcaan an:

«Kooh wo''a Ha'mudiigoo an:

Yugohaaroo yah-ñaam,

⁴³ bi ga daa mi tuman buwii sanngaada ditogaa' kotfu.»*

⁴⁴ Fodaama Dëwít bayyi «Ha'mudii». Kon Kiristaanii mín na ki'en ban kucaasamun Dëwít?

Yéesu hoonohha tëelíbéecaagari kitum foda jëgíroh-waascaa
(Mëccëe 23: 1-36; Marka 12: 38-40)

⁴⁵ Lak buwaa bééëb baa sükúruk Yéesu, ya wo''a tëelíbéecaagari an:

⁴⁶ - Abukat ga kiman na jëgíroh-waascii safaru ga kitídisuk na kúlti ciyaak, na kíkëñdu yah kanak ga paancaa; ba heeli kiyugoh fikii ga d'uuy jaangu-yaawúu'caa, na kiyugoh fikii en ga hewaa. ⁴⁷ Ba dúuri alalcaa beticaa yaalcaagaba lísussiiida, ee ba kiimi kiim-Koohaa ínohoo kileeh, doo buwaa foñ an ba bíbo' bijúwí'. Atti'aagaba wëñan kimesik!

21

Sarahaa betifaa laakoo darada
(Marka 12: 41-44)

¹ Yéesu bëwí' hascaagari hen, ya hotta ha'-alalcaa baa ek sarahcaagaba ga íña sarahca te'ohsi ga Kaanfaa Koohda. ² Ya hotta ban betifaa laakoo ee yaalci kaanin, ya ek ga d'uuyyaa tudërëm tanak. ³ Yéesu dalla kiwo' an:

- Mi wo''uuka ee kayoh; en ki'ena betifii laakoo fii ee yaalci kaaninda ekin íña wëñ íñii buwiima bééëbba ekda. ⁴ Ndaga buwiima bééëbba tumu sarah ga íña ba wëñí'da, wayee betifii fii ga kinduulci, ya erohin tooh íña ya jomee kipesohda.

Yéesu yéegalohha an Kaanfaa Kooh hay kibú'
(Mëccëe 24: 1-2; Marka 13: 1-2)

⁵ Laakka bíbo' baa enee na kiwo' ga loo Kaanfaa Kooh. Ba wo'ee an fa morin lool, na atohcaagari cimóri'caa, na mo'laatcaa tumdu Kooh dada. Wayee Yéesu wo''a an:

⁶ - Bes waa hay, íñii dú niiruk yii tesannndii atoh wínoo waa tikiskoh na mooroomwa; tooh hay kibú'.

Íñcii yah kihew balaa ëldúna túki'aa

⁷ Buwaa meekisussa Yéesu an:

- Jégírohii, iñcaama yah kilaak kera? Mandargii wiida teewohan an iñcii cii jomin kilaak?

⁸ Yéesu loffaḅa an:

- Watukat kiḅúku ndaga ḅo' biyewin hay kihayohu teekkoo, ḅa wo'i an: «Mi yéři en Kiristaanii na: «Wahtii deeyin» wayee kaa taabukatḅa. ⁹ Binaa ḅú keloh yéngél heñ wala an ḅiḅo' ḅaa heñoh kilaak haḅḅanaa, kaa tiitat. Ndaga iñcaama jomin kilaak paay, wayee enndii an éldúna yah kitúki' ga saasi-saasi.

¹⁰ Léehi'ta ya tikka ga an:

- Kúl hay kikoluk, keen ga ḅook kúl mooroomci, ee nguu' hay kiḅewuk keen ga ḅook nguu' mooroomci. ¹¹ Kakayfii hay kiyéngéluk, yéngél wiyaak ee ga dekat ciyewin, a' na dúukoolcaa karohin hay kilaak. Ee ḅan yen ciyewin caa tiitalohin hay kilaak, mandarga cidóoyi'-waa' hay kimeyoh ga ḅook asamaan. ¹² Wayee balaa iñcaama tooh laakaa, ḅuwii hay kitúku hay garúu, dú hatalu ga kipessúu, dú ḅayu ki'atti'u ga jaangu-yaawúu'caa, ee dú hay kitécu ga kasu. Dú hay kiḅayu ga fikii buu'caa na buwaa laak nguuraada ndaga teekiigoo. ¹³ Iñaama hayyúu kimin ki'on kituukukkoo. ¹⁴ Tumat ga helciirúu an dú jomoo kihalaat ga iñaa dú wo'an ga fikii buwaa yabussúuda, ¹⁵ ndaga mi hayyúu ki'e' kiñaañ na wo'eenciaa wéetaa ga an cii yínoo ga buwaa heñohussúuda minandii yen ga, wala ḅa min kisanj iñcaa dú wo'anda. ¹⁶ Bi ga buwaa limmbúuda, na buwaa dú bok naba eemun na paamunda, mbokcaagarúu na filiimuncaagarúu hayyúu kitoonu ga buuraa, ee ḅiinoo garúu hay kitúku kikaan. ¹⁷ Bééḅ buwii waa'sannndii garúu kihot ndaga teekiigoo. ¹⁸ Wayee kufen jínoo ḅooyukannndii ga hafciigarúu. ¹⁹ Kiguu'guuluk kéři taannndúu kipes.

Yéesu yéegalohha kitaskaa Yéerusaleem

(Mëccëe 24: 15-21; Marka 13: 14-19)

²⁰ - Binaa ḅú hot ḅisoldaa' wíl Yéerusaleem kúrkúndúlaa, dú hay ki'inoh an waa yah kipookisohu. ²¹ Le' ḅériinaa, buwaa iñaama laakan gohaa Yúudéeda, ḅa núpát ḅa yee ḅak janjan'caa; buwaa iñaama laakan ḅuuy Yéerusaleemda, ḅa úsaayat daama, ee buwaa iñaama laakan dëk-kawcaada ḅa hanat ki'aas teeraa. ²² Ndaga bescaa ciméeski'caa caama cëri Kooh yah kikoroh ḅu-Isarayeel doonaa tooh iñcaa ḅínsee ga Kéyitfaada laak. ²³ Massa ḅetieca bescaama laakanḅa na look, na ḅaa ensan na kiḅépi'da, ndaga ḅu-dëkaama hay ki'enu ga coonu fiyaak ee aylukaa Kooh hay kiyooosuk ga ḅook ḅuwaama. ²⁴ Ba hay ki'apu na kalaḅ, ḅa abu ñaam ga leeloo heectii ga éldúnaḅa tooh, ee yiifa'caa hay kimóki' Yéerusaleem bi daa nguuraagaba daamada leehan.

Kowukii ḅii hay kihayis

(Mëccëe 24: 29-31; Marka 13: 24-27)

²⁵ Yéesu tikka ga an:

- Hay kilaak mandargacaa hotuk ga nohii, ga ñiidii, na ga olcii. Ga kakayfii, ḅuwii hay kiléyu lool ndaga kitúit ga yéngélaa giyyii na dúusciigari. ²⁶ Biḅo' hay kikaanu na kitúit ndaga kihalaat ga iñaa yah kidal éldúnaḅa, ndaga iñcii laak ga ḅook asamaanda toohca hay kihiciskoh. ²⁷ Fodaama, Kowukii ḅii hay kihotu, ka yoosuki ga ḅuuy yaayeeicii ee ka taam na dooli na ndam wiyaak. ²⁸ Binaa iñcuma dal kilaakaa, leenaa yolohat, dú taaginuk ḅook, ndaga lak dú hayin kimúsalu.

Jagaa tediktaa teewohda

(Mëccëe 24: 32-35; Marka 13: 28-31)

²⁹ Yéesu liiwukissa buwaa anee:

Malkat ga een na tediktii tínoo: ³⁰ Binaa ḅú hot ca dal kitapisaa, dú ga kihaffúu, dú inoh an lahum deeyin. ³¹ Fodaama ḅan, binaa dú hot iñcaama ca laakaa, inohat an Nguurii Kooh deeyin. ³² Mi wo'tuuka ee kayoh; bi ḅuwii wati kaanu bééḅanaa, iñcaama tooh hay kilaak. ³³ Asamaanii na kakayfii hay kifaay wayee wo'eenndoo faayoo múk.

Yéesu nakoh kiwatuk

³⁴ - Watukat haḅúu; kaa líkat helciigarúu ga kiñam na ki'an kihépi' na halaat éldúna, enndiikanaa besaa ḅérii hayyúu kibet lool, ³⁵ fodii mbép; wa hayan ḅa ga ḅook ḅuwii tooh enu ga éldúnaḅa. ³⁶ Kon kaa neehat, dú kiimi Kooh wahtaa en bééḅ, doonaa dú laak dooli kisaan ga iñcaa yah kihay caama, ee dú min kituuk ga fikii Kowukii ḅii.

³⁷ En na nohaa, Yéesu jégírohi ga ḅuuy Kaanfaa Kooh, wayee wekaa le'aa ya yee kineehnee ga tégélaa wo'u tégélaa Ólíwiyéecaa. ³⁸ Ee ga kím cuut buwaa bééḅ hayya gari ga Kaanfaa Kooh kisúkurukki.

22

Sarahohcaa na jégíroh-waascaa pokohussa Yéesu nof

(Mëccëe 26: 1-15; Marka 14: 1-2; Sanj 11: 45-53)

¹ Lak feetaa Paak ee ñamohsi mbúurúcaa tumoo lëwii'da deeyin. ² Sarahohcaa biyaakbaa na jégíroh-waascaa baa heel daa ba tuman bi ba apluk Yéesu ee ken yéegoo ndaga ba kaañéerii buwaa.

Yúdaa tookka kitoon Yéesu

(Mëccëe 26: 14-16; Marka 14: 10-11)

³ Fodaama Seytaani aassa Yúdaa, yaa baysi Iskariyotda ee bokee ga tëelíbéecaa bidaanjkaah na banakbaa. ⁴ Yúdaa ka'ta, hotohneera na sarahohcaa biyaakbaa na buwaa kuliyuk ga pokkoh-liifcaaa ga Kaanfaa Koohda, ga daa ya tuman bi ya tík Yéesu ga yahbada. ⁵ Keeñba soossa ga bi ba dínngari kopa'. ⁶ Yúdaa tookka, yaa heel besaa ya jekalukan, ya tík Yéesu ga yahba ee mbooloomaa yéegooka.

Yéesu nakohha kiwaayukdu ñamahaa Paakaa

(Mëccëe 26: 17-25; Marka 14: 12-21; Sanj 13: 21-30)

⁷ Besaa hewaa mbúurúcaa tumoo lëwii'da ee tubaaltaa apsi ga kitik cuuníinfaa ñamsi ga Paakda le'a, ⁸ Yéesu wossa Pee' na Sanj, wo'aaba an:

- Karat, dú waayukdinee haffuu cuuníinfi Paak.

⁹ Ba meekissa Yéesu an:

- Fu waa' dí waayukneefa gada?

¹⁰ Yéesu taassaba an:

- Súkúrukut, binaa dú aas teeraanaa, hay kilaak yaalaa hídukoh narúu, kooruk kujataa músú. Taabukatti bi ga dūuy kaanfaa ya aasanda, ¹¹ ee dú wo' ha'-kaanfaama an: Jégírohii meekisoh an túuyaa ya ñamohan Paak, ya na tëelíbéecaagarida wada? ¹² Fodaama, ya hayyúu kiteeb túuy wiyaak waa hanoh dook ee hëwiruunun bi jekin; dú waayukan ñamahcaa ga dekataama.

¹³ Ba ka'ta, ba laakka tooh fodaada daa Yéesu wo'eebakada, ba aawwa kon kiwaayuk ñamahaa Paak.

Cuuníinfaa fisela't'faa Yéesu ñam na apotaa'caagarida

(Mëccëe 26: 26-30; Marka 14: 22-26; 1 Korinti 11: 23-25)

¹⁴ Waa wahtaa le'a, Yéesu yungga kiñam na apotaa'caa. ¹⁵ Ya wo'aaba an:

- Helloo teseera lool ga kibok narúu kiñam cuuníinfi Paakii wii balaa mi sodalunaa!

¹⁶ Ndaga mi wo'úuka; mi yahissiiifa múk kiñamis bi ga daa iñaa fa waa' kiwo'da matan bërínaa Kooh tuukiran Nguuraagarida.

¹⁷ Waa ennda da, ya beɓpa kaas-biñ, gërëmmba Kooh ga, lëehi'ta ya wo'a an:

- Uunat, dú warohwa, ¹⁸ ndaga mi wo'úuka, aboh ga wati mi ansisoo anahaa meyooh ga kowu resej bi ga daa Kooh tuukiran Nguuraagari.

¹⁹ Lëehi'ta ya beɓpa mbúurú, ya gërëmmba Kooh ga, ya weelsohhawa, ya e'tabawa an:

- Iñii yii faanfigoo, mi eroh ndaga dú. Tumat iñii yii, dú nündisukohiroo.

²⁰ Waa ba lëehi'ta kiñamda ya beɓpa kaas-biñ, tummba fodaama an:

- Iñii yii, kifiliimunkii ki'askii Kooh narúu ee poku na ñifiigoo aamdussúuda. ²¹ Wayee malkat bii yahhoo kitoonda yii ekoh naroo yah dii. ²² En ki'ena, Kowukii bii hay kikaan fodaada daa Kooh na' gakaɗa, wayee massa baa toonndi yaama!

²³ Waa ennda da, apotaa'caa baa heel ki'inooh ga dūuyba, baa yah kitum iñaamada.

Baa Yéesu wo' an yëri wëñ kiyakda

²⁴ Laakka daama nookoh ga díkaanti apotaa'caa ki'inooh yaa ba halaat an yëri wëñ kiyak gabaɗa. ²⁵ Yéesu wo'a an:

- Buu'cii ga èldúnada nguuruksi ga dook buwaa ba laakda, ee buwaa tiki yah ga dook buwaamada waa'si kibayuu «buwaa tumsi yijóff' rek.» ²⁶ Wayee iñaama enndii da garúu. Hanaa kay yaa wëñ ki'en yaak garúuda joman kiman na yëri wëñ ki'en oomaa; ee yaa en ga fikíinaa joman kiman na súruga. ²⁷ En ki'ena, yaa yun ga kankaa kiñamda, na yaa enndi na kinori'da; banakbaama, yiida wëñ ga kiyak? Man yaa yun ga kankaa kiñamda yëri ya, enndii d'ane? Mi nak, mi yii ga díkaantirúu fodii súruga. ²⁸ Dú, dú bërí en buwaa dëkee kitaam naroo ga coonucii mi dayeeda. ²⁹ Ee fodaada daa paamboo onndoo kinguurukda, mi oninndúu kinguuruk naroo fodaama. ³⁰ Fodaama dú bokaan naroo kiñam na ki'an ga daa mi yah kinguurukda ee dú yugan ga paancaa ki'atti' nílcaa bu-Isarayeel cidaanjkaah na kanakcaa.

Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk

(Mëccëe 26: 31-35; Marka 14: 27-31; Sanj 13: 36-38)

³¹ Yéesu wo''a an:

- Simon, Simon! Malka: Seytaani kiiim an d'ú onussi ya lassúu fodii baa las tohoo.

³² Wayee mi kiiimfinndaa Kooh doonaa ngëmum fu laak garooda leehoo. Ee binaa fu boykis garoonaa, leenaa baataa dooli buwaa fu bok na'ba ngëmda.

³³ Pee' wo''ari an:

- Ha'mudii, mi pari'in ki'en naraa bi ga kitëcu ga kasu wala ki'apu.

³⁴ Yéesu taassari an:

- Pee', mi wo''aa an bi siik-pabu kon watinaa* fu hay kitaasuk ki'inohhoo bi en waas kaahay.

ĩncaa Yéesu wo' tēelibēecaagari an ba jomin kikuluk gacada

³⁵ Lēehi'ta Yéesu wo''aba an:

- Ga waa mi wossúu ee d'ú baydohhii kopa', hēmbu wala ñafa'da, d'ú ñakeera yene?

Ba taassa an:

- Dí ñakēerii dara.

³⁶ Ya wo'issa an:

- Diimada nak, béeb baa fu laakin hēelísaa, bewaawa, ee baa fu laakin hēmbaa bewaawa ñan; ee baa fu laakoo kalawaa, toonaa paltufaagaraa fu lom kalaḅ. ³⁷ Ndaga mi wo''úuka, ñnaa wo'u ga Kēyitfaa an: «Ya kídunun ga tumoh-kofeelciida» hay kilaak garoo. Ee ñnaa wo'u aaw garoo yaama yii yah kilaak.

³⁸ Tēelibēecaa wo'ussari an:

- Ha'mudii, kalaḅ kanak cee.

Ya loffaba an:

- Dooyin da.

Yéesu yaa kiiim Kooh ga tēgēlaa Ólíwiyéecaa

(Mëccëe 26: 36-46; Marka 14: 32-42)

³⁹ Yéesu meycā teeraa, ya ka'ta tēgēlaa Ólíwiyéecaa, fodaa daa ya meereeka kitumda. Tēelibēecaagari taabussa nari. ⁴⁰ Ga waa ya le''a dekataa, ya wo''aba an:

- Kiiimat Kooh doonaa d'ú keenoo ga firaa Seytaani.

⁴¹ Lēehi'ta ya úsaayya ñnaa hín na wéesée-atoh, ya yí''a, yaa kiiim Kooh ⁴² an:

- Buba, en lak fu waarinkanaa, úsaaydaa kaas-coonufii fii garoo. Wayee hanat ki'en ñnaa mi waa'da wayee ñnaa fu waa'da laakat.

[⁴³ Waa ennda da, laakka malaakaa Kooh mey gari, baattari dooli. ⁴⁴ Hídaa ga daa keeñci leehda tooh, Yéesu yaa baat kiweñ kikiim Kooh. Anagaagari mannda na ñfaa en na kisit kakay.]†

⁴⁵ Waa ya kiiimmba Kooh bi ya lēehi'tada, ya kolukka, ya boyukka ga tēelibēecaagari. Ya laakda baa neeh ndaga lak keeñba neḅpii. ⁴⁶ Ya wo''aba an:

- D'ú neeh ya? Kolkat, d'ú aaw kikiim Kooh doonaa d'ú keenoo ga firaa Seytaani.

Yéesu abussa

(Mëccëe 26: 47-56; Marka 14: 43-50; Sanj 18: 3-11)

⁴⁷ Lak Yéesu yaa lis kiwo', ḅo' biyewin meycā jalañ. Yúdaa yaa bok ga tēelibēecaa bidaañkaah na ñanakbaada, hanohee fikii. Ya hayya ga Yéesu kifuunndi. ⁴⁸ Daama, Yéesu wo''ari an:

- Yúdaa, fu toon Kowukii bii na kifuunndine?

⁴⁹ Ga waa buwaa taabee na Yéesuda hotussa ñnaa yah kilaakda, ba meekissari an:

- Ha'mudii, dí yobsohatba na kalawe?

⁵⁰ Yiinoo gaba meydohha kalaḅfaagari, yobpa sírgaa baa kuliyukee ga sarahohcaa biyaakbaada, gú'ta nofaa ñaabaa. ⁵¹ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Ísat, dooyin.

Ya le''a ga nofaa baa, wa íkukka ga daa wa eneeda. ⁵² Lēehi'ta Yéesu wo''a sarahohcaa biyaakbaa, na buwaa kuliyuk ga soldaa'caa ga Kaanfaa Koohda na yaakcaa yaawúu'caa hayseeri ki'amda an:

- Mateerarúu kihay na kalaḅ na doo' fodii buwaa dawuk tumoh-kofeele? ⁵³ Mi enéerii narúu besaa en béeb ga d'uuy Kaanfaa Koohe? Ee d'ú tikkii yah garoo. Wayee wahtii wii wuurúu, d'ú na doolii laak wekda.

* 22:34 22: 34 Ga baahaa yaawúu'caa, bes dali ga noh-soos bi ga daa noh-soos haysisan † 22:44 22: 44 Laakin ga Kēyitcaa deḅda, caa laakoo bincaa aboh ga 43 bi ga 44.

Pee' taasukka Yéesu

(*Méccée* 26: 57-58,69-75; *Marka* 14: 53-54,66-72; *Sanj* 18: 12-18,25-27)

⁵⁴ Ba ammba Yéesu, ba bayyari kaanfaa sarahohaa kuliyuk ga sarahohcaa biyaakbaada. Pee' yaa taabukba di'úsaayi'. ⁵⁵ Kiwii taalseera ga leeloo hëtaa kaanfaa, Pee' hayya, yunnga ga duuy buwaa wiilkada. ⁵⁶ Laakka súrğa yibeti yaa hot Pee' ga lee'laataa kiwiikaa. Ya yippari hascaa, wo''a an:

- Bii yii ban enee nari!

⁵⁷ Wayee Pee' taasukka an:

- Mi inohoori de, betifii fii!

⁵⁸ Ennda kiis, laakka bo' yiliis yaa hotti, wo''ari an:

- Fu ban fu bok gaba!

Wayee Pee' taassa baama an:

- Mi bokkii gaba de, yaalii yii!

⁵⁹ Tikka ga inaa le' wahtu, bo' yiliis yëg'issa ga wo'eenagari an:

- Wóorin an bii yii enee nari, ndaga ya kulkoh Gëllée.

⁶⁰ Wayee Pee' loffari an:

- Mi inohoo inum fu waa' kiwo'da, yaalii yii.

Ga dekataama, wii ya lëhdan kiwo'aa, siik-pabu konnda. ⁶¹ Ha'mudii heelukka, yippa Pee' hascaa. Pee' niindisukka inaa Ha'mudii wo'eerida an: «Bi siik-pabu kon watinaa, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.»^{*}

⁶² Ya meycā kaanfaa, yaa koduk mooncaa leehoo.

Yéesu ñaawalussa, feekussa

(*Méccée* 26: 67-68; *Marka* 14: 65)

⁶³ Waa ennda da, buwaa ensee na kiwatuk Yéesuda, baa ñaawalli, baa feekki. ⁶⁴ Ba pokka hascaagarinaa, ba meekisiri an:

- Lírúka, bii feekkaada ba?

⁶⁵ Ba baa ífi wo'een ciliis cisépi'í.

Yéesu bayussa paanaa wiyaakwaa

(*Méccée* 26: 59-66; *Marka* 14: 55-64; *Sanj* 18: 19-24)

⁶⁶ Ga waa KooH wísda, yaakcaa yaawú'caa na sarahohcaa biyaakbaa na jëgíroh-waascaa hidohussa. Ba baylukka Yéesu ga fikii paanaa wiyaakwaama. ⁶⁷ Ba meekissari an:

- Fu yëri en Músalkaatiine? Wo'aarii!

Yéesu loffaba an:

- Binaa mi wo''úukanaa, d'ú gëmanndiiróo, ⁶⁸ ee binaa mi meekissúu yenaa, d'ú taasannndiiróo ga. ⁶⁹ Wayee inaa aboh diima, Kowukii bii yah kiyun ga yah-ñaabaa KooH yaa wëñ bééβ doolida.

⁷⁰ Buwaa bééβ meekisohussari an:

- Kon fu yëri en Kowukii Koohe?

Ya taassaba an:

- D'ú wo'inka an mi yëri.

⁷¹ Ba dalla kiwo' an:

- Du laakis ya sooli ga wo'een seedi? Du kelohin ga kúuwci na kihaffuu!

23

Yéesu bayussa ga fikii Pílaat

(*Méccée* 27: 1-2,11-14; *Marka* 15: 1-5; *Sanj* 18: 28-38)

¹ Waa ennda da, bu-paanaa bééβba kolukussa, bayussa Yéesu ga Pílaat. ² Daama, ba ennda ga kipoki'ti wo'eencaa an:

- D'í laak bii yii, yii hícišoh kúlkii: ya hoonohi buwii kifay buu' Sesaa' lempu, ee ya wo' an ya en Kíristaa, buu'.

³ Pílaat meekissa Yéesu an:

- Fu yëri en buurii yaawú'ciine?

Yéesu taassari an:

- Fu wo'inka.

⁴ Pílaat wo''a sarahohcaa biyaakbaa na mbooloomaa an:

- Mi hottii inaa bii yii tum bi cal buu' tik yah gari.

⁵ Wayee ba wëñja kiyëgis ga wo'eenagaba an:

* **22:61** 22: 61 Malkat 22: 34.

- Ya yii yëngël bu-dëkii na iñcii ya en na kijëgírohda ga ñuuy kúlkii Yúudée. Ya dalohnee gohaa Gëllílee, ya hayin bi dii.

Yéesu bayussa ga fikii Eroot

⁶ Daa Pilaat kelohee wo'eencaama, ya meekisohha an:

- Bii yii dëk Gëllílee?

⁷ Ee waa ya inohha an Yéesu meyo gohaa Eroot en buu' gafa, ya ebilohha kibay Yéesu ga Eroot, lak Eroot yaa ga Yéerusaleem ga bescaama. ⁸ Daa Eroot hotee Yéesu, ya safa'ta lool; ndaga ya waareera kihot Yéesu kiméeñi' ndaga iñcaa ya kelohee buwaa wo'ee ga Yéesuda, ee ya waareera kihot Yéesu tum kintaan. ⁹ Ya meekissari yen ciyewin, wayee Yéesu taassiiri. ¹⁰ Sarahohcaa biyaakbaa na jëgíroh-waascaa ensee daama, baa poki' Yéesu kiwo' ga daa ba wëñ kimín. ¹¹ Eroot na soldaa'caagari tikussii Yéesu bo', ee baa ñaawalohhi, lëehi'ta Eroot nakohha ki'ek Yéesu kúlti fimóri, ya ebilohha kiboyukidoh Yéesu ga Pilaat. ¹² Eroot na Pilaat ga daa ba sagoheeda tooh, enussa fifiliimun bërii.

Yéesu atti'ussa kikaan

(Mëccée 27: 15-30; Marka 15: 6-19; Sañ 18: 39-19: 16)

¹³ Pilaat hidírohha sarahohcaa biyaakbaa, na buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada, na iñaa en yaawúu' tooh, ¹⁴ ya wo'aba an:

- Dú bëri haydoh bii yii garoo, d'ú wo' an ya en na kihícisoh kúlkii. Mi meekisinndi ga fikíruu ee mi hottii gari yen yínoo ga iñcii d'ú yammbida. ¹⁵ Ee Eroot ban hottii dara gari, ndaga ya íkinnduuri. Kon bii yii tumbbii yen yínoo yaa cal ya tiku kikaan. ¹⁶ Mi hay kitëmóhi' faanci, mi fiissi ya yee. [17]* ¹⁸ Wayee buwaa bééβa bokussa kifip an:

- Apaa buum yuma, ee fu lëgisi'tii Barabaas!

¹⁹ Barabaas téesee ga kasu ndaga ya bokee ga heñaa na nguuraa Room laakee ga teeraada ee ya apee bo'. ²⁰ Pilaat baatta kiwo'is na buwaa ndaga ya waaree ki'is Yéesu. ²¹ Wayee baa fiip didóoli' an:

- Daayaari ga kuraa! Daayaari ga kuraa!

²² Pilaat wo'issa naba kotaa kukaahaykaa an:

- Bii yii tum ya yibóni'? Mi hottii dara gari iñaa tahan kumuunci hín ga. Kon mi hay kitëmóhi' faanci, mi fiissi ya yee!

²³ Wayee ba súbpa ga rek, ba baa fiip ga daa ba wëñ kimín an Yéesu daaysat ga kuraa. Tifiiptaa buwaa wëñnja dooli: ²⁴ Pilaat dalla kiwo' an ya hayba kitumi' iñaa ba meekisohda. ²⁵ Ya méyi'taba baa ba meekisohee ee téesee ga kasu ndaga kiheñoh nguuraa Room na ki'ap bo'da. Lëehi'ta, ya tikka Yéesu ga yahba, ba tum gari iñaa ba waa'.

Yéesu daayussa ga kuraanaa

(Mëccée 27: 32-44; Marka 15: 21-32; Sañ 19: 17-27)

²⁶ Ga daa ba enee na kibay Yéesuda, ba hidohha na bo' yiyaal yaa meyo yooncaa, teeku Simon ee dëk Sireen. Ba ammbari, ba tikkari kuraanaa, ya taam ga fenoo Yéesu.

²⁷ Mboooloo wiyaak ga bu-dëkaa taabussa ga fenoo Yéesu, na ban bibeti baa ensee ga kilooyoh, baa fiipoh ndaga Yéesu. ²⁸ Yéesu méeñsukka gaba wo'aba an:

- Dú, beticii bu-Yéerusaleem, kaa kodukattoo! Kodukat haffúu na towutiigarúu!

²⁹ Ndaga bes waa hay, waa buwii wo'an an: «Beticii múnsoo kilaak kowu na bii mosoo ki'en na look ee mosoo kibëpi'da déy, yewinuunun múu'!». ³⁰ Le' bërínaa, buwii hay kiwo' janjancaa an: «Búrat ga d'ookki!» ba wo' tégelcaa an: «Úbattii!» ³¹ Kon, en lak kedik ki'ili kéri tumu aneena, haa kisúwi'kaa yah na kitumu?

³² Ba baydoheera tumoh-kofeel banak baa jomee kidaayu ga kuraa fodaa Yéesu. ³³ Ga waa ba le''a bi ga dekataa teeku «Loon-hafda», ba daayca Yéesu ga kuraa daama, ba daayca ban tumoh-kofeelcaa banakbaa, yaa en bééβ ga kuraa; yii hanohha Yéesu yah-ñaam, yínoo hanohhari yah-señ. ³⁴ Yéesu wo''a an:

- Buba, bayalaaba ga ndaga ba inohoo iñii ba tumda.

Ba yípohha tudoo' kiwaroh kúltícaa Yéesu. ³⁵ Mboooloomaa tuukka waa malak. Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa ñaawaloh Yéesu an:

- Ya músalin bíbo', kon ya músalat hafci en lakanaa yëri en Músalkaatii, yii Kooh tandanaa!

³⁶ Soldaa'caa ban baa ñaawalohhi; ba deeyca gari, ba e'tari biiñ wipiriiki', ³⁷ ba wo''ari an:

* **23:17** 23: 17 «Ga feetaa Paak en bééβ, Pilaat jomeeba kiméyi' bo' yínoo ga buwaa abu ga kasuda.» Wo'eencia ciima laakoo ga Kéyitcaa dëb kideβda. † **23:33** 23: 33 Loon-hafda wëri lëegisoh ga kiGerek wo'eenaa «Golgotaa» ga ki'Arameyee.

- En lak fu yëri en buurii yaawú'ciinaa, somaa haffu!

³⁸ Laakka ßan iñaa bidu ga kuraanaa, tíimmba haffaa Yéesu an: «Bii yii yëri en buurii yaawú'cii.»

³⁹ Yiinoo ga tumoh-kofeelcaa daayu ga kuraanaada, yaa ßas Yéesu, yaa wo''i an:

- Hanaa enndii fu en Kiriistaanii? Somaa haffu, fu sommbii ßan!

⁴⁰ Wayee yiinooyaa, yaa ña'ti, yaa wo''i an:

- Hanaa fu niikkii Kooh, fu yii fu tíku kikaankii ya tíkuda? ⁴¹ Kikaankii ðu tíkuda koo' ga waas, ndaga ðu fayu iñcaa cibóni'caa ðu tumeeda, wayee ya, ya tummbii dara iñaa bonin. ⁴² Lëehi'ta ya wo''a Yéesu an:

- Yéesu, leenaa níindisukaaroo, bëriinaa fu hayan ga nguuriigaraanaa.

⁴³ Yéesu taassari an:

- Mi wo''aaka ee kayoh: wati fu yah ki'en naroo ga aljana.

Kaanaa Yéesu

(*Mëccëe 27: 45-56; Marka 15: 33-41; Sañ 19: 28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ga ßak mídi, nohaa ðaakukka, ñuus wiyaak laakka ga ðuuy kúlkaa béëß, abohha ga wahtaama bi ga wahtu kigoonaluk. Ríðónaa ðaak ðekataa wisela'í'waa ga Kaanfaa Kooðá, ða'ta ga le'naa. ⁴⁶ Yéesu fiippa didóoli' an:

- Buba, mi yii tík fitiigoo ga yahfu.

Daa Yéesu wo''ee wo''eencaama, ya lëehðukka. ⁴⁷ Soldaaraa yiyaakyaa kuliyuki ga heñða hotta iñcaa heweeda, yaa kañ Kooh an:

- Wóorin an bii yii enee ßo' yijúwi'.

⁴⁸ Béëß ßuwaa hayee ga mbooloo wiyaak kilaay ga iñaa heweeda, ga waa ßa hotta iñaa laakða, keeñba leehha ga, ßa ßaa típ keeñcaa, ßa ßaa ßoyuk kaanba.

⁴⁹ Fiiliimunca Yéesu, na ßeticaa meyohee nari gohaa Gëllílee bi daamaða, ceelussa palah, ßaa malak ga iñaa hewða.

Yéesu ßayussa loycaa

(*Mëccëe 27: 57-61; Marka 15: 42-47; Sañ 19: 38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Laakeera daama ßaa teeku Yoseef, ya ðekee Arimatee, teeru yaawú'. Baa yaama enee ßo' yijófi', ßo' yijúwi' ee ya abeera yaakaa' lool ga kihaykaa Nguuraa Kooh. Ya bokee ga paanaa atti'ohcaa wiyaakwaa, wayee ya júwohéerii na atti'ohcaa ga iñcaa ßa abee kitum na iñcaa ßa tumeeda. ⁵² Ya ka'ta ga Pílaat, ya meekissari faraaffaa Yéesu. ⁵³ Fodaama, ya yóoski'ta faraaffaa ga kuraanaa, ya muullafa ga piis fodii mëlikaan, lëehi'ta ya faanndafa ga noñ-loyaa yotu ga atoh wiyaak, daa ken mossii ga kifaanu. ⁵⁴ Iñaama enee ga besaa waayukaa feetaa, lak Sabat waa yah kidal.

⁵⁵ Beticaa daanse kitaam na Yéesu, iñaa aboh ga gohaa Gëllílee bi daamaða, taabukussa Yoseef; ßa malakka loyaa, na daa faraaffaa Yéesu faanu gaða. ⁵⁶ Lëehi'ta ßa sooffa kihëwi'nee ciuraaycaa na la'koleñcaa tumsan ga faraaffaa Yeesuða.

Ga ðuuy besaa Sabat, ßa iikarukka foda daa Móyiis nakohkaða.

24

Yéesu mílissa

(*Mëccëe 28: 1-10; Marka 16: 1-8; Sañ 20: 1-10*)

¹ Teel ga kímáa besaa tík ga besaa Sabatða, ßeticaa karussa loycaa, ßa ßaydohha ciuraaycaa na la'koleñcaa ßa hëwíreedá. ² Ba laak atohaa lagohsee loyaada pírgínuunun di'úsaayi'. ³ Ba aassa ðuuy loyaa wayee ßa laakkii faraaffaa Yéesu, Ha'muudi, daama. ⁴ Ga dii ßa enee daama na kijaahli'baða, laakka yaal ßanak ßaa ekuk kúlti cimélici', meyussa gaða jalañ. ⁵ Beticaa tíitussa lool, hílussa kakay. Buwaa ßanak ßaa wo''ussaða an:

- Dú raas ßaa en na kipes ya ga leeloo ßuwaa kaaninda? ⁶ Ya gaa dii; mílisiin. Níindisukat iñaa ya wo''erúu lak ya lis ga Gëllíleeda. ⁷ Ya wo''erarúu an: «*Kowukii bii, jomin tíku ga yah ha'-baakaa'caa, ya daayu ga kuraa, ya kaan, ya mílis ga besaa wukaahaywaa*.»

⁸ Daama, ßa níindisukka wo''eenca Yéesu. ⁹ Ba kolkohha loycaa, ßa béesti'neera tooh iñaama téelíbéecaa ðidaañkaah na yiinooyaa, na béëß ßuwaa tesða. ¹⁰ Beticaa ensee Mëri yaa ðëk Makdalaada, Saan na Mëri eew Saak. Beticaa ðiinoo taamsee nabaða béestirussa apotaa'caa fodaama ßan. ¹¹ Wayee ßa ammba wo''eencaama fodii wo''een heeyoh, ee ßa sañnga kigëm iñaa ßeticaa wo''ða. ¹² Pee' nak, kolukka yaa fool bi ga loyaa; ga waa ya le''a, ya hëëððukka, ya hotta daama lémiicaa múlsee ga faraaffaada. Ya jaahli''a ga iñaa laakee yaama, ya yaa ßoyuk kaanci.

* 24:7 24: 7 Malkat 9: 22; 17: 25; 18: 32-33.

*Yéesu feeñukka ga tëelíbée banak ga waas Emayus**(Marka 16: 12-13)*

¹³ Ga besaa bërii, laakka bo' banak ga tëelíbée caa Yéesu baa enee na kiyah dëk-kawaa teeku Emayus. Wa úsaayohin na Yéerúsaleem iñaa hín na wahtu kanak ga kitiin. ¹⁴ Ba baa saawal ga loo béeb iñcaaa laakee ga bescaamaða. ¹⁵ Ee ga dii ba enee na kiwo', na kisaawaldá, Yéesu sah-sah dabpaða, taamba naba. ¹⁶ Wayee ba inohsohhiiri ndaga lak man na hascaagaða kúnuk hen. ¹⁷ Yéesu meekissaba an:

- Dú en na kisaawalukoh ya ga waasii?

Daama ba tuukka, keeñba leehha tak. ¹⁸ Yiinoo gaba ee teeku Kelewopaas, loffari an:
- Hanaa fu doŋ fu dëk Yéerúsaleem ee fu yéengii iñcii hewee ga bescii ciidá!

¹⁹ Yéesu meekissaba an:

- Iñii hewee ya?

Ba taassari an:

- Hanaa iñaa aaw ga Yéesu Nasareet! Ya enee seldiiga-Kooh yiyaak ga fikii Kooh na ga fikii buwii béebba: tumeencaagari yakeera ee wo'eencaagari laakeera dooli. ²⁰ Wayee sarahochiigarii biyaakkii na buwii kuliyuk gariida bayussari waas doo ya atti'u kikaan, ee ba daayinndi ga kuraa. ²¹ Dí yaakaareera an yéri en baa yah kilaas bu-Isarayeelða. Wayee baatta ga iñaama, wati wéri en besii wukaahaywii, iñaa iñcaama laakee bi wati. ²² En ki'ena, laakin beticaa boku garii, ee ba tahin hafciigarii kikúnuk. Ga kím cuut, ba karin bi ga loyaa ²³ ee ba hottii faraaffaa Yéesu daama. Ba boyukka, kiwo''i an ba hotin sah malaakacaa feeñukba, wo'ussaba an Yéesu yaa pes*. ²⁴ Laakka bibo' ga buwaa ensee nariida baa ka' bi ga loyaa, ba laakka tooh fodaa daa beticaa wo'ee kaða, wayee Yéesu ga kihafci, ba hottiiri.

²⁵ Yéesu dallaaba kiwo' an:

- Dú daal, dú bëri lohoy hel ee dú bëri yéeh ga kigëm iñcaaa seldiiga-Koohcaa yéegaloheeda! ²⁶ Hanaa Kiristaanii joméeriida kison, balaa ya aas ga ndamaagarine?

²⁷ Léehi'ta, Yéesu lëegisohi'taba iñaa wo'see gari ga Këyitfaada tooh, daloh ga këyitcaa Móyis bideeda bi ga caa seldiiga-Koohcaa béebba.

²⁸ Ga waa ba hayya bi ba deeyca dëkaa ba yahoheeda, Yéesu tummba en fan baa yah kipaaf fikii. ²⁹ Wayee ba tëhdohhari, ba wo'ari an:

- Tesaa narii ndaga nohii soosin ee wekii wii hay.

Ya aassa kon, ya tessa naba. ³⁰ Ya yuŋga naba kiñam, ya beɓpa mbúuraa, ya gërëmmba Kooh ga; léehi'ta, ya weellawa, e'tabawa. ³¹ Waa ennda ða, hascaagaða kúnisukka, ba hanndari ki'inohsoh; wayee ga saasi, Yéesu ennda meles ga fikii, ba hotissiiri. ³² Ba baa wo' kon ga díkaantiiba an:

- Laakéerii fodii keeñ-soos wiyaak ga dūuyuu, ga wii ya en na kiwo' naruu ga waasaada, ee ya yaa lëegisohi'tuu iñcaaa bídu ga Këyitfaadane?

³³ Ba dalla kikoluk, baa soof Yéerúsaleem. Ba laakka daama tëelíbée caa bidaaŋkaahbaa na yiinooyaa, lakanaa hidirukohuunun na buwaa biinoo taamsee nabada, baa wo'ba an:

³⁴ - Ha'mudii mílísín kayoh-kayohða! Simoŋ hotinndi!

³⁵ Ee tëelíbée caa banakbaa baa béesti' buwaa iñaa hewee ga waasaada na daa ba inohsohee Yéesu ga waa ya weel mbúuraa kiñamða.

*Yéesu feeñukka ga tëelíbée caagari**(Mëccée 28: 16-20; Marka 16: 14-18; Saŋ 20: 19-23; Tumeen 1: 6-8)*

³⁶ Lak ba baa lís kiwo', Yéesu ga kihafci meyca jalañ ga leelooba, keñi'taba an:

- Jam enat narúu.

³⁷ Ba yëecirukka, títussa lool ndaga ba foogee an ba hot raɓ. ³⁸ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Iñii tah hafciirúu kimúuy ya bi dú laaki hel kanak ga iñii dú hotða? ³⁹ Malkat yahciigoo na kotciigoo: bii mi sah-sah! Le'at garoo dú malak, ndaga raɓ bayoo faan bayoo yoh fodii dii dú hot mi bayða.

⁴⁰ Ga waa ya wo''a iñaama, ya teeɓpaða kotcaagari na yahcaa. ⁴¹ Wayee ga daa keeñba sooseeda ee ba jaahli'ada ammbaba bi ba míndii kigëm bi wati. Yéesu meekissaba an:

- Dú laakin iñaa bo' ñaman diine?

⁴² Ba e'tari jën wi'útu ⁴³ Ya beɓpawa, ñammbawa ga fikii. ⁴⁴ Léehi'ta ya wo''aba an:

- Ga wii mi en narúuda, mi wo'eerúu an béeb iñaa wo'uunun garoo ee bíduunun ga këyitfaa Waasaa Móyis, na këyitfaa seldiiga-Koohcaa, na këyitfaa Kañcaa jomeera kilaak.

⁴⁵ Waa ennda dfa, Yéesu lëgisi'taɓa helcaagaɓa doonaa ɓa ínoh iñaa bídu ga Këyitfaada, ⁴⁶ ya wo''a ɓa an:

- Iñii yii yëri bídu: Kiristaanii hay ki'en ga coonu, lëehíraa ya mílís ga ɓuwaawaa kaanda, ga besaa wukaahaywaa, ⁴⁷ ee daloh ga Yéerúsaleem, ɓuwii ga ëldúnada tooh jomin kijangatu, bi ɓa súpít kipeskaagaɓa, ɓa bayalu baakaa'caagaɓa ga teekii Kiristaanii. ⁴⁸ Dú ɓëri en seedi ga iñcuma ɓëeɓca. ⁴⁹ Ee mi, mi hay kiwosoh garúu iñaa Paammboo dígoheeda; wayee dú, tesat ga dëkii bi ga daa dú úulsan na doolaa meyoh dook-Koohda.

Yéesu boyukka ga Kooh

(Marka 16: 19-20; Tumeen 1: 9-11)

⁵⁰ Lëehi'ta Yéesu meydohha tëelíbéecaagari teeraa, ɓa ka'ta bi ga ɓak dëkaa Bétanii. Daama, ya ɓëwi'ta yahcaagari, ya barkeellaɓa. ⁵¹ Ee ga dii ya enee naba kibarkeelda, ya yaa tagoh naba, ya ɓëwirussa aawwa dook-Kooh. ⁵² Tëelíbéecaa nak, yi'ussa ga fikiiici ɓaa gërëm Kooh, lëehi'ta ɓa boyukka Yéerúsaleem na keeñ wisóosi'. ⁵³ Ee besaa en ɓëeɓ, ɓa eni ga Kaanfawaa Kooh, ɓa kañi Kooh.

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Sanj bínɗa Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Wii wëri en Hewhewii winéwí'wii Sanj bínɗa. Ya bín iñaa Yéesu tum ga ëldúnɗa, iñcaaa ya jëgíree ßuwaadaa, na ga loo kikaankaa na kimilískaagari. Yéesu daanee ßuwaaw kijëgi' ee ya yëréméeri wo'eenci; ya yaa wëki' d'úukooli'caa, ya yaa kaal rabcaa ga ßuwaaw, ya tumeera ßan enaama ciliis cidóoyi'-waa'.

Këyítfi Sanj bínɗa manndii siiy na faa Mëccëe, faa Marka na faa Lúkkaa bín ga loo Yéesuda. Laakin iñcaaa Sanj hanji yëri béesti'ca, ennda fodii sëgílookfaa enee ga Kanaada (2: 1-12), saawalaa Yéesu na betifaa dëkee Samariida (4: 1-12), lafañaa Yéesu wëkíree dëk Betsaydaada (5: 1-18), yaalaa Yéesu wëkíree límu na kibúumɗa (9: 1-41). Baa fu malak këyítfi Sanj na ciinooiciinaa, fa béesti'tii yewin ga loo kipeskaa Yéesu ga ëldúnɗa, fa wëñ kiwo' ga loo iñaa Yéesu jëgírohɗa.

Ga dalaarii këyítfi, Sanj wo' ßuwaaw baa en Yéesuda. Ya wo' an Yéesu yëri en Wo'eena KooH wo'ee, wa ennda ßo', wa hayya ëldúnɗa. Yéesu tummba enaama cidóoyi'-waa', en ðanaa ßuwii gëm an ya yëri en buuraa KooH tanukee kumëeñi' ya wo'ee an yëri yah ßuwii kimúsaldá.

Ga jamaanaa Yéesu, ßuwaaw hëgískohee hen: bii gëmmba gari ndaga lak wóorinɗa an ya yëri en Kowukii KooH, ßiinoo sagussari ee ßa wo'ee an ya ßo'-Seytaani, ya ßasi KooH hen ee ya jom ki'apu.

Sanj wo' an «Kíntaancii en ga Këyítfi fiida nak, ca bídu ga doonaa d'ú gëm an Yéesu yëri en Kiristaanii, Kowukii KooH; ee d'ú gëm garinaa, d'ú hay kilaak kipes ga teekci.» Sanj 20: 31

Këyítfi Sanj bínɗa tíidoh anee:

- 1 - Yéesu yëri en lee'laatii ëldúna (1: 1-18)
- 2 - Jangataa Sanj-Bëtis (1: 19-34)
- 3 - Tëelíbéecaa Yéesu ðëb kilaakɗa (1: 35-51)
- 4 - Iñcaaa Yéesu tum paafin ßuwaadaa (2: 1-12: 50)
- 5 - Bescaa mëeñjoh ga kipeskaa Yéesuda (12: 1-19: 42)
- 6 - Yéesu mílissa ga kikaan (20: 1-10)
- 7 - Yéesu feeñukka tëelíbéecaagari (20: 11-21: 25)

Yéesu yëri en lee'laatii ëldúna

¹ Ga dalaaraa ëldúna, Wo'eena eneera; ee baa en Wo'eenaada enee na KooH ee ya en KooH. ² Ya enee na KooH ga dalaaraa. ³ Iñaa KooH tum tóoh, kooroh gari. Laakkii iñaa en ee koorohhii gari. ⁴ Kipes meyoh gari ee kipeskaa kërri enee lee'laatii ßuwii. ⁵ Lee'laataa melicin ga d'uuy ñúusii, ee ñúusii te'iiwa.

⁶ Laakka baa KooH wos, ya teeksee Sanj. ⁷ Ya hayya fodii seedi, kiwo' iñaa ya ínoh ga lee'laataada, en ðanaa ya tah béëb kigëm. ⁸ Baa yaama enndii yëri en lee'laatii wayee ya jomee kiseedi' lee'laatii.

⁹ Lee'laataama wëri en lee'laatii wikayohwii, wa hay ëldúna kiléeri' ßaa en béëb.

¹⁰ Baa en Wo'eeniida enee ga ëldúna; ee KooH hëwí'ta ëldúna koorohha gari; wayee ßu-ëldúna ínohshhiiri. ¹¹ Ya hayin ga ßuunci, wayee ßa tookkiiri.

¹² Wayee ßuwii tookkida, bii gëm ga teekiigarida, ya oninɗa ki'en bitowu KooH. ¹³ Ba enin bitowu KooH, enndii fodii baa límuk ga ßo', wayee KooH yëri onɗa kipeskaa ki'askaama.

¹⁴ Wo'eena ennda ßo', ya hayya dëkka naru, líiffa na ndam na kayoh. Du hotin ndamiigari, ee ndamaama wëri en ndamaa, ya, Kowu kínoo ga Paamudii, ya ßewoh ga paamciɗa.

¹⁵ Sanj seedi'ari, yéegalohha íñii yii didóolí' an:

- Yëri mi wo'eerúu ga waa mi wo' an: «ga fenooro laakin baa en na kihay ee yëri wëñjoo kilaak solu, ndaga balaa minaa, lak ya enin.»

¹⁶ Béëbpuu d'ú laasin ga yërmaandiigari leehooda, d'ú bii barkeeluk ga rek. ¹⁷ Iñcii KooH nahok kitumɗa, koorohca ga Móyis, wayee yërmaandii na kayohfigari, Yéesu Kiristaa haydohca. ¹⁸ Ken mosoo kihot KooH, wayee Kowukii KooH laak ðon ee en KooH, ee en ga yahaa Paamudiida, teewinnduuri.

¹⁹ Yaawúu'caa ga Yéerúsaleemda wosussa bisarahoh na biLéwít kimeekis Sanj-Bétís an:

- Fu yèrí en ba?

Iñii yii yèrí Sanj seedi'.

²⁰ Ya wo''a fan ee d'aakkii dara ga, ya wo''a ga fikii béeb an:

- Mi enndii Kiristaanii .

²¹ Ba meekissari an:

- Kon fu yèrí en ba? Fu yèrí en Ili, seldiiga-Koohaane?

Sanj taassaba an:

- Ó'oo, mi enndiiri.

Ba meekissari an:

- Fu yèrí en seldiiga-Koohii jom kihaydane*?

Sanj taassaba an:

- Ó'oo.

²² Waa ennda da, ba wo''ari an:

- Kon wo'aarii bii fu endá, ndaga buwaa wossíida, dí jomin kilaak iñaa dí wo'anba.

Fu wo' ya ga haffu?

²³ Sanj taassaba an:

- Mi yèrí en kooaakii bii en na kiwo' didóolí' ga d'uuy égi'-dúndagii an:

Yólóhdat waasii Ha'mudii yah kikoohda!

Iñaama yèrí Ísayii, seldiiga-Koohaa wo'ee.

²⁴ Laakeera biFérisiyeen ga buwaa wossee ga Sanjda* . ²⁵ Ba meekissari an:

- Waa fu enndii Kiristaanii, fu enndii Ili, fu enndii seldiiga-Koohii jom kihayda, kon iñii tah ya fu bétisi'i buwii?

²⁶ Sanj taassaba an:

- Mi, mi bétisi''úu ga músú, wayee laakin baa en ga d'uuyúu, yaa d'ú inohoo. ²⁷ Ya hay ga fenooro ee jobinndoo sah kipékis liiwaa ñafaraagari.

²⁸ Iñii laak yii hewee ga d'ek-kawaa Bétanii hanoh húlúwaa Yúrdenj gaa, ga d'ekataa Sanj bétisi'ohee buwada.

Yéesu yèrí en Kubaalkii Kooh

²⁹ Ga kooh-wiisfaa, Sanj hotta Yéesu yaa hay gari, ya wo''a buwaa an:

- Kubaalkii Kooh jee, yii hay kinis baakaa'cii buwii ga éldúnada. ³⁰ Yèrí en baa mi wo'eeda. Mi wo'ee gari an: «Ga fenooro, laakin baa en na kihay ee yèrí wéñnjoo kilaak solu, ndaga balaa minaa, lak ya enin. ³¹ Mi ga kihaffoo, mi inohéerii baa enndida, wayee mi hayin éldúna kibétisi' ga músú doonaa ya inohuk ga bu-Isarayeel .»

³² Ga iñaama, Sanj seedi''a an:

- Mi hotin Helaa yisela'í'yaa yoosukohha asamaan en fan ho', yamma ga d'ookci.

³³ Mi inohéerii baa enndida, wayee Kooh yaa wossoo kibétisi' ga músúda, yèrí wo'erero an: «Fu hay kihot Helaa yisela'í'yaa yoosukoh asamaan yam ga d'ook bo'. Baa yaama yèrí yah kibétisi' ga Helaa yisela'í'yaa.»

³⁴ Sanj tikka ga an:

- Iñaama mi hotinndi, ee mi seedi' an bii yii yèrí en Kowukii Kooh.

Téelibeecaa Yéesu d'eb kilaakda

³⁵ Ga kooh-wiisfaa, Sanj enissa daama, ya na téelibée banak ga baagari. ³⁶ Daa ya hotee Yéesu yaa paaf, ya malakkari bi maañnja, ya wo''a an:

- Malkat, yii en Kubaalkii Koohda, yeema!

³⁷ Téelibeecaa Sanj banakbaa kelohussa wo'eenaama, ba taabukka Yéesu. ³⁸ Yéesu heelukka, ya hotta an ba baa taabukka, ya meekissaba an:

- Dú heel ya?

Ba wo''ari an:

- Rabí, fu d'ek gada?

«Rabí» wèrí en «Jégirohii».

³⁹ Yéesu taassaba an:

- Hayat, d'ú hot.

Waa ennda da, ba ka'ta, ba hotta daa ya d'ekda. Enee ga bak wahtu kilaagis na noh-soos. Ba ennda nari iñaa tes ga besaa béríida†.

* **1:21** 1: 21 Malkat Déteronom 18: 15,18. * **1:24** 1: 24 Laakin lëegisohcaa wo' an: «Buwaa wossee ga Sanjda ensee biFérisiyeen.» † **1:39** 1: 39 Ga wo'eena yaawúu'caa, wahtaama wo'si wahtaa wudañkaahwaa. Bescaagaba dali na noh-soos, lak nohaa waa aas bi ga daa wahtaama haysan, ennda wahtuca hégisohu kom cidañkaah na kanak (12).

⁴⁰ Yiinoo ga buwaa banakbaa kelohsee wo'eenaa Sanj, taabukussa Yéesuḍa, enee Andari, kēmēenki Simoŋ-Pee'. ⁴¹ Andari deḅpa kika' ga Simoŋ, yaakci sah-sah, wo''ari an:

- Dí hotin Mesiniĩḅ.

«Mesii» wēri en «Músalkaataa Kooh falda»: Kiristaanii .

⁴² Waa ennda ḍa, ya bayya Simoŋ ga Yéesu. Yéesu malakka Simoŋ bi maañnja, wo''ari an:

- Fu en Simoŋ, kowu Sanj. Fu teeksan Kefaasḅ.

«Kefaas» ga ki'Arameyee wēri en «Pee'-atoh».

Yéesu bayya Filiip na Natanayeel

⁴³ Ga kooh-wiisfaa, Yéesu bewukka kiyah gohaa Gélilée, ya hotta Filiip, ya wo''ari an:

- Taabukaaroo!

⁴⁴ (Filiip kúlkohee Betsaydaa, dēkaa Andari na Pee' dēkohḍa.) ⁴⁵ Lēehi'ta, Filiip ka'ta ga Natanayeel, wo''ari an:

- Dí hotin ḅaa wo'see ga Kēyitfaa Waasaa Móyisḍa, yaa sēldiiga-Koohcaa yéegaloheḍa. Yéesu yēri, kowu Yoseef, ga teeraa Nasareet.

⁴⁶ Natanayeel wo''ari an:

- Nasareete? Enaama yijófi' mínin daama kimeyohe?

Filiip wo''ari an:

- Haya, fu hot.

⁴⁷ Yéesu hotta Natanayeel yaa hay gari, ya dalla kiwo' gari an:

- Kowu Isarayeel kayoh-kayohḍa yeema! Ya laakoo caahan.

⁴⁸ Natanayeel meekissari an:

- Fu inohohhoo gada?

Yéesu taassari an:

- Balaa Filiip bayyaanaa, mi hotee garaa lak fu yaa ga bosaa eena.

⁴⁹ Natanayeel wo''a Yéesu an:

- Jégírohii, fu yēri en Kowukii Kooh, fu yēri en buurii bu-Isarayeel.

⁵⁰ Yéesu loffari an:

- Dii mi wo''aa an mi hotee garaa ga bosaa eenaada tahhaa kigēme? Fu hay kihot enaama ciliis caa wēñ kiyak!

⁵¹ Lēehi'ta Yéesu tikka ga an:

- Kayoh-kayohḍa mi wo''úuka. Dú hay kihot asamaanii lēgisuk, malaakacaa Kooh lapi dook asamaan ee ḅa yoosuki kakay ga Kowukii bii*.

2

Ségílookfaa enee ga Kanaaḍa

¹ Bes kanak tíkka ga hewhewcaama, sēgílook laakka ga teeraa Kanaa, ga gohaa Gélilée. Eew Yéesu enee daama. ² Yéesu ḅan nakseera sēgílookfaa, ya na tēelíbēecaagari. ³ Ga dūuy hewaa, biiñaa leehha, eeci wo''ari an:

- Ba laakissii biiñ!

⁴ Yéesu taassari an:

- Ya'ḅu, mi naraa ga ya, ee wahtiigoo le''ii duum?

⁵ Eew Yéesu wo''a sūrgacaa ga kaanfaada an:

- Iñaa ya wo''úunaa, tumatti!

⁶ Laakeera daama tataa-atoh tiyitniinoo tiyaak, taa yaawúu'caa tumee músú ga, kiséti'sirukoh* ga fikii Kooh. Ee kaa en béēḅ míneera kitum iñaa le' líita' citéemée' ga músú. ⁷ Yéesu wo''a sūrgacaa an:

- Ne'at músú ga tataatii bi ta líif!

Ba ne''ata bi ta líiffa muut. ⁸ Waa ennda ḍa, Yéesu wo''aḅa an:

- Diimaḍa, hafat dú bayi' ḅaa tuukuk sēgílookfiida.

Ba bayi'tari ga. ⁹ Baa tuukuk sēgílookfaada yoohha músúmaa súpitu biiñḍa. Ya inohéerii daa biiñaa meyohḍa, wayee sūrgacaa hafee músúmaada inohseera iñaa laakḍa. Baa tuukuk sēgílookfaada bayya ha'-sēgílookfaa, ¹⁰ wo''ari an:

ḅ: 1:41 1: 41 Mesiniini Wo'en ga ki'Ebērēe, wēri en Kiristaanii ga kiGerek. ḅ 1:42 1: 42 Kefaas Wo'en ga ki'Arameyee, wēri en Pee'. * 1:51 1: 51 Yakooop hotee iñaaama ga heey. Sēnees 28: 12-13. * 2:6 2: 6

«Kiséti'sirukoh ga fikii Kooh» waa' kiwo': bu-Isarayeel tissees kotcaa na yahcaagaḅa hen balaa ḅa ñam wala ḅa lēehi' kiñamaa. Malkaa Méccēe 15: 2

- Buwii d'ewi kihafoh biiñii wineblaatiwii, binaa buwaa an bi faancaa tamohaa, ba mēñdoh kihafoh waa tesohin kineβda. Fu nak, fu d'aakin biiñii wēñ kineβda bi ga wahtii wii.

¹¹ Kíntaanaama wēri Yéesu d'eb kitum, ee enee ga Kanaa ga gohaa Gélilée. Fodaama ya teewohha ndamaagari ee tēelibeēcaaa gēmussa gari.

¹² Waa ennda da, Yéesu ka'ta teeraa Kafarnawom, ya na eeci na kēmēenkimuncaagari biyaalbaa na tēelibeēcaagari. Ba tessa daama bi sambia kimaafi.

Yéesu ga d'uuy Kaanfaa Kooh

(Mēccēe 21: 12-13; Marka 11: 15-17; Lúkkaa 19: 45-46)

¹³ Lakanaa Paakaa yaawú'caa deeyin, Yéesu ka'ta Yéerúsaleem. ¹⁴ Ya laakka ga d'uuy Kaanfaa Kooh buwaa enu na kitoon enoh, kitoon baal na kitoon ho'. Ya laakka weci'oh-kopa'caa daama ban, laruunun. ¹⁵ Ya beβpa ní, ya hēwí'ta leraw ga, ya kaallaβa béebβa ba mey Kaanfaa Kooh, ba na baalcaagaba na enohcaagaba. Ya tatarsohha koparaa weci'ohcaa, ya petisohha la'caagaba. ¹⁶ Ya wo''a toonoh ho'caa an:

- Meydohat inñii cii dii! Kaa tumat kaanfii Paammboo ditoonaa'!

¹⁷ Tēelibeēcaagari dalla kinúndisuku iñaa bídu ga Kēyítfaada an: «Éey Kooh, waarii mi waa' kaanfiigaraada. Ee kiwaa'kiima kii ebí'too fodii kiwii.»*

¹⁸ Waa ennda da, buwaa kuliyuk ga yaawú'caada wo''ussari an:

- Tumaa Kíntaan, fu teeβpii an fu ga kayoh ga iñii fu tum yii!

¹⁹ Yéesu loffaβa an:

- Búrat Kaanfii Kooh, tik ga bes kaahayaa mi bēwí'fa.

²⁰ Yaawú'caa wo''ussari an:

- Kitawah Kaanfii Kooh fii tumin tikíis tidaañkaah-nikiis na tiyitniinoos ee fu, an fu yahfa kibēwírís ga bes kaahaye?

²¹ Wayee nak Kaanfaa Kooh Yéesu wo'eeda, faanfaagari fēri. ²² Kēri tah ga waa Yéesu mílissa ga buwaa kaanda, tēelibeēcaagari níndisukussa an ya wo'eera iñaa yaama. Ba gēmmba kon iñaa bídu ga Kēyítfaada na wo'eenciaa Yéesu wo'eeβda.

Yéesu inohin béeb iñaa en ga keeñ bo'da

²³ Ga feetaa Paakaa Yaawú'caa, Yéesu enee ga Yéerúsaleem. Daa biβo' biyewin hotsee kíntaancaa ya tumeeda, ba gēmmba gari. ²⁴ Wayee Yéesu, ya ga kihafci, óolukéeriiba ndaga béebβa ya inoheeraβa dijófi'. ²⁵ En ki'ena, Yéesu soolukéerií bo' wo''i yen ga bo'-súsusúus, ndaga ya ga kihafci, ya inohin iñaa en ga keeñ baa en béeb.

3

Yéesu saawalla na Níkodeem

¹ Laakeera bo' yaa bokee ga Fērisiyeencaa. Ya teeksee Níkodeem ee ya bokee ga buwaa kuliyuk ga yaawú'caada. ² Ya hayya ga Yéesu ga wek, ya wo''ari an:

- Jégírohii, dí inohin an Kooh yēri wossaa kijégí'tii. En ki'ena, ken mínoo kitum kíntaancii fu tumída enndii an Kooh taam narinaa.

³ Yéesu taassari an:

- Kayoh-kayohda mi wo''aaka: Ken mínoo kihot Nguurii Kooh enndii an ya límukis* henaar. ⁴ Níkodeem meekissari an:

- Baa kasohin límukisan na? Ya mínan na kiboyukis lookaa eeci, ya límukis?

⁵ Yéesu taassari an:

- Kayoh-kayohda mi wo''aaka: baa fu límukkii ga músú na Helaa Koohaa, fu mínoo ki'aas ga Nguuraa Kooh. ⁶ Iñaa límuk ga bo', iñaa bo' ee iñaa límuk ga Helaa Kooh iñaa hel. ⁷ Kaa jaahli' ga dii mi wo''aa an «Dú jomin kilímukisda». ⁸ Uurisií, daa neβwanaa wa wēp ēewruk da. Fu kelohi gawa ee fu inohoo daa wa meyoh, fu inohoo daa wa aaw. Man fodaama ga béeb baa límuk ga Helaa Kooh.

⁹ Waa ennda da, Níkodeem meekissari an:

- Iñaama mín na ki'en?

¹⁰ Yéesu taassari an:

- Fu, fu jégíroh yiaak ga d'uuy heetii Isarayeel ee fu inohoo inçumane? ¹¹ Kayoh-kayohda mi wo''aaka: dí wo' iñaa dí inoh ee dí béesti' iñaa dí hotin, wayee d'ú, d'ú gēmmbii iñii dí seedi'da. ¹² Mi wo' narúu ga iñaa aaw ga éldúna, d'ú gēmmbiironaa, binaa mi wo' narúu ga iñaa aaw ga Koohaa d'ú mínanndoo na kigēm?

* 2:17 2: 17 Kañcaa 69: 10.

* 3:3 3: 3 Kilímukis wo'eeniima ga kiGerek waa' kiwo' ban «ga dook asamaan».

¹³ Ken mosoo kikkoloh ëldúna ya lap asamaan, enndii Kowukii bii yuusokoh asamaandanaa. ¹⁴ Fodaa daa Móyíis bëwíree gon-përëmaa† ga ëgi'-dúndagaa doonaa baa en béëb hotwada, fodaama ban mi, Kowukii bii, mi bëwí'san da. ¹⁵ En d'anaa baa gëm garoo béëb laas ga kipeskaa leehoo taa'da. ¹⁶ Ndaga Kooh waa' bu-ëldúna hen bi, ya erohha Kowukiigari ya laak donda, doonaa béëb baa fu gëm gakanaa, fu sanju'oo, wayee fu laas ga kipeskaa leehoo taa'da. ¹⁷ En ki'ënaa, Kooh wossii Kowukiigari ga ëldúna ki'atti' bu-ëldúna, wayee ya woska ka musal bu-ëldúna. ¹⁸ Baa gëm ga Kowukii, atti'soo. Wayee baa gëmbii gakanaa, yaama atti'uunun kumëëñi' ndaga ya gëmbii ga teekii Kowukii Kooh, kii ya laak donda. ¹⁹ Ee ya yah ki'atti'u ga iñii yii: Lee'laatii hayin ëldúna, wayee buwii, ñuusii gënëlbá lee'laatii, ndaga ba tumi yibóni'. ²⁰ Baa tumi yibóni', waa'tii kihot ga lee'laatii ee ya deeyoo ga, ndaga ya niik tumeencaagari cibóni'caa wiiñuk. ²¹ Wayee baa tumi iñaa en kayoh, deeyi ga lee'laatii. En d'anaa, lee' ga fikii béëb an iñcaa ya tumda, ya taam ga na Kooh.

Sanj wo''a an Yéesu yëri wëñji kiyak

²² Ga waa iñaa paaffa, Yéesu ka'ta na tëelíbëecaagari gohaa Yúudée. Ya ennda naba daama bi sammba kimaana, ya yaa bëtisi' buwaa. ²³ Sanj-Bëtis ban bëtisi'ee ga Aynon, ga yahaa teeraa Salim. Dekataama yewineera músú ee buwaa baa hay gari daama, ya yaa bëtisi'ba. ²⁴ Waama, lak Sanj lagussii ga kasu duum.

²⁵ Iñaa haydohha nookoh-wo'een ga dikaanti tëelíbëecaa Sanj na yaawúu' yíinoo, ga loo baah kiséti'siruk ga fikii Kooh. ²⁶ Ba ka'ta ga Sanj, ba wo''ari an:

- Jëgirohii, baa yaama enee naraa ga bakaa hanoh hulúwaa Yúrden gaa, ee fu seedi'eera yen garida, diima nak ya yaa bëtisi' ee béëb buwii bii yah gari.

²⁷ Sanj taassa ba an:

- Ken mínoo kilaak dara, enndii an Kooh yëri onndirinaa. ²⁸ Dú ga kihaffúu, dú mininndoo kiséedi' an mi wo'eera an: «Mi enndii Kiristaanii wayee mi wosu kidëwírukki.» ²⁹ Kílook kuu ha'-kílook. Fíliimunii ha'-kílookkii, yii deeyi ga yahaaci súkúrukirida, keeñi soosin lool ga kikeloh koonakiigari. Keeñjoo hin da kisoos, ee diima da wa soosin bi matin sëk. ³⁰ Ya, ga kihafci, teekiigari jom kiwëñ kisíw ee wiigoo aaw kiyim.

Yii meyoh dookda yëri hanoh béëb dook

³¹ Yii meyoh dookda yëri hanoh béëb dook. Baa meyoh ëldúna, bok ga bu-ëldúna ee ya wo' wo'een ëldúna. Baa meyoh dook ga Kooh yëri hanoh béëb dook. ³² Ya wo' iñaa ya hotda na iñaa ya kelohda ee ken gëmbii iñii ya seedi'da. ³³ Baa gëm iñii ya seedi'danaa, lak teewohin an Kooh wo'i kayoh. ³⁴ En ki'ënaa, baa Kooh wosda, wo' wo'eencaa meyoh ga Kooh, ndaga Kooh sorinndi bi lifin na Helaa yisela'iyaa. ³⁵ Paamudii waarin Kowukii ee tikin tooh ga yahci. ³⁶ Baa fu gëm ga Kowukiinaa fu laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. Ee baa fu sanj kigëm ga Kowukiinaa, fu laasandii ga kipeskaa leehoo taa'da ee aylukaa Kooh dëkan ga dookfu.

4

Yéesu saawalla na betifaa dëk Samarii

¹ Fërisiyeencaa kelohussa béestíraa an Yéesu yëri wëñi' Sanj tëelíbëe, ee yëri wëñ Sanj kibëtisi' bíbo'. ² (En ki'ënaa, Yéesu na kihafci bëtisi'éerii ken, tëelíbëecaagari rek bëri bëtisi'ee buwaa). ³ Daa béestíraama le'ee ga Yéesu, ya kolkolha gohaa Yúudée, ya yaa boyuk gohaa Gëllílee. ⁴ Ga waa ya en na kiyahda, ya húsosha gohaa Samarii.

⁵ Yéesu le''a kon teeru wiinoo daama ga gohaa Samarii. Teeraama teeku Sika' ee en ga yahaa yoonaa Yakoop onee Yoseef, Kowukaagarida. ⁶ Ne'aa Yakoop enee daama. Daa Yéesu tídee bi ya sonnda, ya dalla kiyun ga píndaa ne'aa. Enee ga bak midí.

⁷ Laakka betifaa dëk Samarii hay kine' ga ne'aa. Yéesu wo''a betifaa an:

- Onaaroo músú, mi an!

⁸ (Lakanaa tëelíbëecaa Yéesu karuunun teeraa kilomnee iñaa ba ñaman.)

⁹ Betifaama ee dëk Samariida, taassa Yéesu an:

- Fan na? Fu, fu Yaawúu', fu kíimboo músú ki'an, mi yii mi bok ga bu-Samariida? (Betifaa wo'ee iñaa ndaga yaawúu'caa na bu-Samarii habséerí ga ku'on pe'.)

¹⁰ Yéesu taassa betifaa an:

- Fu ínohee iñaa Kooh onohi ee fu ínohee bii kíimmbaa músúdanaa, eneena ga fu ga kihaffu, fu kíimandi, ya onnda ga músúmaa onohi kipesda.

† 3:14 3: 14 Móyíis bëwíree gon-përëmaa ga ëgi'-dúndagaa. Malkat ga Kídaa 21: 8-9: Béëb baa gon doweera, ya yíp hascaagari ga gon-përëmaamanaa, ya dal kiwak. Fodaama Yéesu bëwírussa ga kuraanaa ee béëb baa fu yíp hasciigaraa gari taam na ngëmaa, fu hay kímú.

¹¹ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaakii, fu laakoo hoc ee ne'ii huutin. Fu bewohan músúmaa onohi kipesda gada?
¹² Ne'ii wii caasammbii Yakoop aci'tiwa. Ya na kihafci, ya annda ga. Towutaagari na juuraagari anussa ga ban. Fu, fu halaat an fu wéñnji kilaak solune?

¹³ Yéesu taassari an:

- Músúmi ne'ii wii, baa an ganaa hay kilís kipíl. ¹⁴ Wayee baa an ga músúmaa mi eranndida, pílsisoo taa'. Hanaa kay, músúmaa mi yahhi ki'onnda yah kuhaalaa músú ga d'uuyci, kaa onohan kipeskaa leehoo taa'da.

¹⁵ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaakii, onaroo músúmaama, en danaa mi pílsisoo ee calsisooroo kihay bi ga dii, kine' músú.

¹⁶ Yéesu wo''ari an:

- Kara! Baynaa yaalfu, fu hayis dii.

¹⁷ Betifaa taassa Yéesu an:

- Mi laakoo yaal!

Yéesu wo''ari an:

- Fu wo' an fu laakoo yaalaa, fu wo' kayoh. ¹⁸ En ki'ena, fu laakeera yaal biyétuus. Ee yii fu en nari diimaada enndii yaalfu. Kon inii fu wo'da kayoh.

¹⁹ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Kiyaakii, mi hotin an fu seldiiga-Kooh. ²⁰ Wo'aaroo bii en ga kayoh ba? Caasamunciigarii jaamuksee Kooh ga dook janjagii wii. Wayee dú, yaawúu'cii, dú wo' an dekataa jom kijaamukohu Koohda en ga Yéerusaleem.

²¹ Yéesu wo''ari an:

- Betifii, gëmaa inii mi yahhaa kiwo'da. Wahtu waa hay, waa dú karoo ga janjan ee dú karoo Yéerusaleem kijaamuk Paamudii. ²² Dú, bu-Samarii, dú jaamuki Kooh ee dú inohoori. Dí yaawúu'cii, dí inohin bii dí jaamukida, ndaga kimúckii meyoh ga yaawúu'cii. ²³ Wayee wahtii wii hay ee weema sah. Diimaada buwii jaamuk Paamudii kayoh-kayohda, jaamuksanndi ga hel na ga daa ya man kayoh-kayohda. En ki'ena, buwaa jaamuki fodaamaada bëri Paamudii heel. ²⁴ Kooh, Hel. Ee buwii jaamukirida ba jommbi kijaamuk na hel na ga daa ya man kayoh-kayohda. ²⁵ Betifaa wo''a Yéesu an:

- Mi inohin an Músalkaataa Kooh faldá ee baysi Kiristaada, hay kihay. Binaa ya hayaa, ya hayyii kilóogísoh tooh.

²⁶ Yéesu wo''ari an:

- Mi yëri, mi yii mi wo' naraada.

²⁷ Ga wahtaama, téelibeecaa Yéesu le'ussa. Ba jaahli'a lool ga daa ba laak Yéesu yaa saawal na betida. Wayee laakkii yiinoo gaba yaa kaañnji kimeekis an: «Fu meekisoh ya?» wala «Fu waa' ya gari?» ²⁸ Waa ennda da, betifaa foñnja kujataakaagari daama, foolla teeraa, wo''a buwaa an:

²⁹ - Hayat dú malak! Mi hidohin na bo', yaa wo'inndoo tooh inaa mi mosin kitum. Enndii Kiristaanii moose?

³⁰ Fodaama, buwaa baa meyoh teeraa baa hay ga Yéesu.

³¹ Tumba lak téelibeecaa baa gitin Yéesu an: «Jëgírohii, ñama kay!»

³² Wayee Yéesu wo''aba an:

- Laakin ñamah waa mi ñaman, ee dú inohoowa.

³³ Téelibeecaa baa wo' ga díkaantiba an:

- Hanaa laak baa haydohi'ti ñamah.

³⁴ Wayee Yéesu wo''aba an:

- Ñamahhoo wëri en mi tum inaa neb baa wossooda, ee mi lésti' inii ya nakkooda. ³⁵ Dú wo'i ga kihaffúu an: «tes ga ñiin cinikiis kipiik le'e»? Wayee mi wo''uu an: «malkat dijófi, ndaga yooncii súwin haat ee sek piikoh. ³⁶ Piikohii laasin fayaagari ee ya yii négíroh boncii en buwii yah kipes bi taa'da. En danaa baa sokeeda na bii yah kipiikda boku kinebuk.» ³⁷ Cahii wo'in kayoh ga daa wa wo' an: «Yii sokaa, yii piik.» ³⁸ Mi wosinnduu kipiik yoonaa dú linndii. Bi'bo' billiis bëri sodee ga ee dú, dú ñamma ga anagaagaba.

³⁹ Bi'bo' biyewin ga teeraa waama ga Samariida, gëmussa ga Yéesu ndaga wo'eenaa betifaa wo'ba an: «Inaa mi mosin kitum tooh ya wo'inndoori.» ⁴⁰ Këri tah bu-teeraa Samarii, daa ba hayee bi ga Yéesu, ba baa kiimmbi, ya tes naba. Yéesu tessa daama bes kanak. ⁴¹ Buwaa gëm ga Yéesu ndaga wo'eencaagari ya ga kihafcida, wéñnja kiyewin.

⁴² Ba baa wo' betifaa an:

- Enndii an inii fu wo'fiida tah bi dí gëm gari, wayee dí ga kihaffii, dí súkúrukinndi. Ee dí gëmin an Yéesu yëri en Músalkaatii ëldúna sah-sah.

Kintaanaa wukanakwaa Yéesu tum ga Kanaada

⁴³ Yéesu tumma bes kanak ga dekataama, lèhé'ita ya kolkohha daama yaa yah gohaa Gélilée. ⁴⁴ En ki'ena, ya ga kihafci, ya wo'eera an: «Laakkii seldíiga-Kooh, yaa onu cée' ga dèkaa ya meyoħda.» ⁴⁵ Ga waa ya le' Géliléeħa nak, buwaa teerukussari dijoff', ndaga ba ban, ba kareera Yéerúsalem ga hewaa Paakaa yaawúu'caa ee ba hotin béeb iñcaa ya tumee daama ga feetaħa.

⁴⁶ Waa ennda ħa, ya ka'sissa teeraa Kanaa ga gohaa Gélilée. Daama ħerí ya súpíteee músúmaa ma ennda biiñ. Wiima, lak laakin ga Kafarnawom, bo' yaa légéyi' buu'. Baama, kowukaagari kiyaalkaa kèri dúukoolee. ⁴⁷ Daa ya kelohee an Yéesu meyoħin gohaa Yúudée, hayin gohaa Gélilée, ya ka'ta gari. Ya kiimmbari ya hay Kafarnawom kiwèki' kowukaagari dúukoolin bi kaa yah kikaandħa. ⁴⁸ Yéesu wo''ari an:

- Enndoo kat dú hottii kintaan na mandarga cidóoyi'-waraa, dú gémoo taa'!

⁴⁹ Wayee baa wo''ari an:

- Kiyaakii, hay ħu gaaw kiye ee bi kowukaagoo kaanaal

⁵⁰ Yéesu wo''ari an:

- Kara, kowukaagaraa wakin, kaa pes!

Baa gémmba iñaa Yéesu wo''ida, ya yaa yah. ⁵¹ Ga daa ya en na kiboyuk kaancħa, súrgacaagari baa hay kihidoh nari, ba wo''ari an:

- Kowukaagaraa wakin, kaa pes.

⁵² Ya meekissaħa waħtaa ba hotee kitani ga kowukaagarħa. Ba taassari an:

- Enee wútuwaa, ga waħtu cuunoh; tamohlaataa faanfaa yím ga.

⁵³ Paam oomaa-yaalaa dalla ki'ínoħ an waħtaama siiy wèri Yéesu wo'eeri ga an: «Kowukaagaraa wakin, kaa pes.» Meyoh daama, ya gémmba ga Yéesu, ya na bu-kaanci béebħa.

⁵⁴ Wiima wèri en kintaanii wukanakwii Yéesu tum, ga waa ya meyoħ gohaa Yúudée ya ka'ta Géliléeħa.

5

Yéesu wèki'ta baa lafañin

¹ Ga bescaa tík gaħa, yaawúu'caa laakussa feet ee Yéesu ka'ta Yéerúsalem. ² Ga teeraama nak, laakeera mbalka músú waa bookkoshi ga yahaa halaa teeku «halaa baalcaada». Mbalkaama wo'si ga ki'Ebèrèe «Betsataa». Mbaa' ciyétúus cèri yípu, wíllawa. ³ Ga fildoo mbaa'caama, dúukoolí' ħiyewin faanuksee daama: fibúumí', ħibéedúkí' na ħilafañ. [...] ⁵ Laakeera daama bo' yiyaal, yaa iñaa ya dúukoolee tumin tikiis tidaaħkaah-kaahay na tiyitnataahay. ⁶ Yéesu hottari lak ya faanukin ee ya ínoħha an dúukoolaagari maañin lool, ya meekissari an:

- Fu waarin kiwake?

⁷ Dúukoolíraa taassa Yéesu an:

- Kiyaakii, mi laakoo ken baa ekanndoo ga mbalkii binaa músúmii yéngélukaa. Waħtaa mi jéem ki'aas ga tóoh, bo' yiliis deħpoo ki'aas.

⁸ Yéesu wo''ari an:

- Kolka, bewaa gataniigaraa fu tiiñ.

⁹ Ga saasi baa wakka. Ya beħpa gatanaagari, ya yaa tiiñ.

Yaawúu'caa tapukohussa na lafañaa

Bèriinaa iñii laakohħa nak enee bes Sabat. ¹⁰ Yaawúu'caa wo'ussa baa wèkħuseeħa an:

- Wati bes Sabat ee Waas onndiiraa kikoork gataniigaraa†!

¹¹ Baa taassaħa an:

- Aa', baa wèki'tooħa kat yèri wo''oo an: «Bewaa gataniigaraa, fu tiiñ.»

¹² Ba meekissari an:

- Haa, baa yaama wo''aa an «bewaa gataniigaraa fu tiiñħa» ya ba?

¹³ Wayee baa wèkħuseeħa ínoħeríi baa wèki'tiħa, ee lak Yéesu múuyin ga ħuuy buwaa enee daamaħa.

Doolaa Yéesu bewoh ga Koohħa

* **5:3** 5: 3 Laakin Kéyitcaa baatu wo'eencii cii ga ħii: [Ba sekee músúmaa ga mbalkaada yéngéluk. 4 Ndaga, ga iñaa wo'uda, laakee malaakaa Ha'mudii yosooki leekleek ga ħuuy mbalkaa, ya yéngél músúmaa. Ee dúukoolíraa deħ ki'aas ga músúamaanaa, dúukoolaagari wak, na daa wa mín kiman tóoh.] † **5:10** 5: 10 Waasaa yaawúu'caa kokoheera kikoork iñaa ħitin ga bes Sabat.

¹⁴ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu hídoħħa na ƒaa ya wèkdeefda ga Kaanfaa Kooh, ya wo'ari an:

- Man diima fu wakin. Kaa tumis baakaa', doonaa iñaaw wèñ yii kiyiis daloora.

¹⁵ 'Baa ka'ta, wo'neera yaawúu'caa an Yéesu yèri wèkí'ti. ¹⁶ Iñaama tahha bi yaawúu'caa ekussa Yéesu pee' ga kumuun ndaga daa ya wèkđin bo' ga bes Sabatda.

¹⁷ Wayee Yéesu ñaassaba perem an:

- Paamboo yii lís kilègèy, mi ƒan, mi yii lègèy.

¹⁸ Iñaaw Yéesu wo' yaama wèñja kitah bi yaawúu'caa tuukka ga kiheelli ki'ap. Ndaga ya eemmbii ga kikèldúk iñaaw Waasaa onoh kitum ga bes Sabatda, wayee ya wo' ƒan an Kooh Paamci, ee ya tum Kooh mooroomun.

¹⁹ Yéesu ƒaatta ga, wo'aba an:

- Kayoh-kayohda mi wo'úuka: Kowukii mínoo dara kitum ka ga kihafci rek. Iñaaw ka hot Paamudii tumida donj yèri ya tumi. Béeb iñaaw Paamudii tumida, Kowukii tumiri ƒan. ²⁰ En ki'enaaw, Paamudii waarin Kowukii ee iñaaw ya tum na kihafci tooh, ya teefka. Ee sah, Paamudii hay kiteef Kowukii enaama ciyaak ciliis caa ka yah kitum ee dú hay gaca kijaahli. ²¹ En ki'enaaw, fodaa daa Paamudii kolukdi ƒuwii kaanin ee ya pési'ƒada, fodaama derj Kowukii pésci ƒaa neŒpi. ²² Paamudii nak atti'oo ken, wayee ya erin Kowukii ki'atti' ga tooh. ²³ En d'anaaw béeb e' Kowukii céé' fodaa ƒa e' Paamudii céé' da. Béeb ƒaa e'tii Kowukii ƒii céeraaw, lak e'tii Paamudii wos Kowukiida céé'.

²⁴ Kayoh-kayohda mi wo'úuka: ƒaa súkúruk wo'eenciigoo ee ya gèem ga ƒaa wossoodanaaw, ya laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. Baama atti'soo, ya kolkohin ga kikaan ya aasin haat ga kipes. ²⁵ kayoh-kayohda mi wo'úuka: wahtu waa hay ee sah wa le'in haat. Wahtaama wèri ƒuwii kaaninda yah kikelohu koonaaakii Kowukii Kooh. Ee ƒuwaa kelohankada hay kipesu bi taa'. ²⁶ En ki'enaaw, fodaa daa Paamudii laak kipeskii ya ga kihafciida, ya erin Kowukii ka laak kipeskii ga kihafca fodaama. ²⁷ Ee ya onin Kowukii kimin ki'atti' ga tooh ndaga ka kèri en Kowukii ƒii. ²⁸ Dara hanattúu ga kijaahal ndaga wahtu waa hay, waa béeb ƒuwii kaninda hay kikelohu koonaaakaagari. ²⁹ Ba meyoħ ga daa ƒa enohda: ƒuwaa tumee iñaaw jofinda, mílisu, ƒa laas ga kipeskaa leehoo taa'da. Buwaa tumee iñaaw joffiida nak, ƒa mílis, ƒa atti'u kikaan bi taa'.

³⁰ - Mi ga kihaffoo rek, mi mínoo dara kitum. Mi atti'i ga dii mi hot Paamudii teewirooda. Ee mi atti'aa, júwi hen, ndaga mi heellii kitum iñaaw mi waa', wayee ƒaa wossooda, iñaaw ya waa'da yèri mi heel kitum.

Iñcii seedi' doolaa Yéesu ƒayda

³¹ Yéesu tikka ga an:

- Binaaw enee an mi yèri en seedi' haffoonaaw, eneenaaw iñii mi seedi' da tuukoo ga fen.

³² Wayee laakin bo' yiliis yaa seedi'oo ee mi inohin an iñii ya seedi' garooda tuukin.

³³ Dú wosin ƒibo' ga Sanj-Bétis, ya seedi'a kayohfii. ³⁴ Mi wo' iñuma doonaa Kooh músallúu, ndaga mi ga kihaffoo, enndii sah an mi laakin sooli ga iñaaw bo'-súusúus seedi'an garoo. ³⁵ Sanj enee fodii lampaa taaluunun, wa lee'di, ee dú tookka kinebluk jutuut ga lee'laataagarida. ³⁶ Mi nak, mi seedi'duunun seedaaw wèñ kiyak waa Sanj: seedaama wèri en tumeenciigoo, cii Paamudii onndoo kitumda. Cèri seedi'oo ee ca teewoh an Paamudii yèri wosoo. ³⁷ Ee ƒan Paamudii wossooda, ya ga kihafci, ya seedi'in yen garoo. Dú mosoo kikeloh koonaaakaagari ee dú mosoo kihot kikiifaagari. ³⁸ Dú ammbii wo'eenigari ga keefnjúu ee iñaama yèri teewoh an dú gèemmbii ga ƒii ya wosda. ³⁹ Dú ƒii heel ki'inoh iñaaw Bíncaa cisela'i'caa wo'da ndaga dú yaakaa' an cèri yahhúu ki'on kipeskaa leehoo taa'da, ee sah Bincii cisela'i'cii ciima, ca wo' iñaaw aaw garoo. ⁴⁰ Moona déy, dú waa'tii kihay garoo, dú laas kipeskaa leehoo taa'da.

⁴¹ Mi heellii kilaak ndamaaw meyoħ ga bo'-súusúus. ⁴² Ee sah mi inohindúu: kiwaa' Kooh gaa ga keefciigarúu. ⁴³ Mí, mi hay ga teekii Paamboo ee dú tookkiiroo wayee bo' yiliis hay ga teekcinaaw, dú hayyi kitook. ⁴⁴ Dú wèni kiwaa' kindamoh ga dúuyúu ee dú heeloo ndamaaw meyoħ ga Kooh hanji donjda. Kon dú mínannoo na kigèem? ⁴⁵ Kaa foogat an mi yèri yahhúu kiyam yen ga kiki Paamboo. Móyis yii dú lík yaakaa'túu garida yèri yahhúu kiyam. ⁴⁶ En ki'enaaw, dú gèmee Móyis kayoh-kayohdanaaw, eneenaaw dú hayyoo kigèem ƒan, ndaga ya seedi'in garoo ga Kèyitfaa. ⁴⁷ Wayee waa dú gèemmbii iñaaw Móyis bín yaama ga Kèyitfaada, dú tuman na bi dú gèem iñcii mi wo'da?

6

Yéesu tummba kintaaan ga mbúuru' ciyétúus na jèn kanak

¹ Waa ennda da, Yéesu paaffa ƒakaa giyyaa Gélilée hanoh gaada. Giyyaama wo'si ƒan giyyaa Tibéeriyaat. ² Bo' biyewin taabukeeri ndaga kintaaancaa ƒa hot ya tumee ga dúukooll'caa, ƒa wakkaada. ³ Yéesu lappa ga dook janjan daama, ya yunnga da na

téelíbéeccaagari. ⁴ Wiima lak feetaa Paakaa yaawú'caa deeyin. ⁵ Yéesu malak hen, ya séennda mbooloo wiyaak waa hay gari. Ya meekissa Filiip an:

- Mbúurúcaa mínan buwii bii béeb kiñémí'da, dú lomohanca gada?

⁶ Yéesu wo'ee inaama kimalaksukoh Filiip donj. En ki'ena, ya ga kihafci, ya inoheera ina ya na' kitumda.

⁷ Filiip taassari an:

- Luu enee an ba en béeb yaak-mbúurú wínoo, fay bo' bitéemée'-kanak ga noh-noh wínoo mínoo kilom inaa ñémi' buwii béebba.

⁸ Laakka bo' yiliis ga téelíbéeccaagari, yaa teeku Andari, ee këméenki Simon-Pee', wo'a Yéesu an:

⁹ Laakin ku'oomaa-yaalkaa en dii, ja bayin mbúurú-lorsu ciyétúus na jén kanak. Wayee buwii, dii ba yewinda, inaama ca payba ya?

¹⁰ Yéesu wo'a téelíbéeccaagari an:

- Wo'atba, ba yuj béebba.

Dekataa paaleera péegii fiyewin. Béeb buwaa dalla ga kiyuj. Yaalcaa enee daamada, jomin kile' bíjúnni-yétúus (5.000)*. ¹¹ Yéesu beba mbúurúcaa, ya gèrèmma Kooch gaca, ya warohhaca buwaa yugee daamada. Ya tumissa fodaama na jéncaa, ya e'ta yaa en béeb ina ya sooluk gada. ¹² Ga waa béeb ñamma bi kappa, Yéesu wo'a téelíbéeccaagari an:

- Négírohat inçii tesda, en ñanaa dara aamsukohoo.

¹³ Téelíbéecca négírohussa ina tesda. Ba líifi'ta pañi cidaankaah na kanak ga ina tes ga mbúurú-lorsucaa ciyétúuscaa buwaa ñameeda. ¹⁴ Daa buwaa hotee kintaanaa Yéesu tum waama, ba wo'a an: «Bii yii yéeri en kayoh-kayohda séldíga-Koochii jomee kihay éldúnada.» ¹⁵ Yéesu inohha an buwaa hay kihayu, abussi na dooli kifalli buu'. Ya foñjaaba daama, ya lokukka, boykissa hançi janjagaa.

Yéesu tínnnda ga ñook giyyaa

(Mécçé 14: 22-33; Marka 6: 45-52)

¹⁶ Ga waa nohaa soosda, téelíbéecca Yéesu yoosukussa janjagaa bi ga seereenaa giyyaa. ¹⁷ Ba aassa gaal-looci, ba baa yah Kafarnawom ga bakaa giyyaa hanoh gaada. Lakanaa Kooch hoowin ee Yéesu dabpiiba duum. ¹⁸ Uuris wiyaak yippa ga ñook giyyaa bi dúuscaa caa koluk.

¹⁹ Ga waa ba folla ga duuy giyyaa ina le' kilomeet ciyétúus aawwa ciyitniinooda, ba hotta Yéesu yaa tíin ga ñook músúmaa, ya yaa hay gaba ga gaal-loocaa. Daa ba hotee inaama, ba dalla kitiit. ²⁰ Yéesu nak wo'aba an:

- Kaa tíitat, bii mi!

²¹ Ba waa'ta ya aas ga gaal-loocaa, wayee ga wahtaama gaal-loocaa tee'ta ga daa ba waaree kiyosukohda.

Mbooloomaa ga kintaanaa mbúurúcaada waa raas Yéesu

²² Ga kooch-wiisfaa, mbooloomaa tesee ga bakaa giyyaa hanoh gaada, hotta an gaal-looci wínoo donj enee daama. Ba inoheera an Yéesu aassii na téelíbéecca ga gaal-loocaama, téelíbéecca ka'see hanba. ²³ Laakka nak gaal-looci ciliis caa meyohee teeraa Tíbéeriyaaat. Gaalcaama tee'ta ga ñekataa Yéesu, Ha'mudii, gèrèmohee Kooch ga mbúuraa mbooloomaa ñameeda.

Yéesu yéeri en ñamahii onohi kipesda

²⁴ Buwaa hotussa an Yéesu enissii daama naba ee téelíbéeccaagari ban enussii da. Ba dalla ki'aas ga gaal-loocicaa meyohee teeraa Tíbéeriyaaatda, ba baa yahhi kimalaknee ga teeraa Kafarnawom.

²⁵ Ba laakneera Yéesu bakaa giyyaa hanoh gaada, ba meekissari an:

- Jégírohii, fu hay dii kera?

²⁶ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo'úuka: dú raassoonaa, enndii an dú inohin kintaancii mi tumda, inñi ca waa' kiwo'da, wayee dú raassoo ndaga mbúurúcaa dú ñamee bi dú kappa pútda. ²⁷ Kiheel ñamahaa mínin kiyasukoh hanat ki'en légéyyúu, wayee tumat légéy kiheel ñamahaa yasukohoo ee onohi kipeskaa leehoo taa'da. Ñamahaama nak, Kowukii bii kéri yahhúwa ki'on. En ki'ena, yéeri Kooch, Paamudii tanuk, e'tari doolaa meyo h gari, ga ina en béeb.

²⁸ Waa ennda da, ba meekissari an:

- Kon dí jom ya kitum légéy kiméti' inçii Kooch sek gariida?

* 6:10 6: 10 Médiroh na Mécçé 14: 21: Béticaa na oomaacaa ensee daama ban.

²⁹ Yéesu taassaba an:

- Iñii Kooh sek garúu ee d'ú jom kilégéyda yéři en an d'ú gëm ga bii ya wosda.

³⁰ Ba wo'ari an:

- Tumaa Kíntaan, dí hotwanaa dí gëm garaa! Iñii fu tumda ya? ³¹ Ga ègí'-dúndagaa bicaasambbii enseeda, ba ñamee ñamahaa wo'see maan ee Kooh tob'deebawa, fodaada daa Kéyítfaa wo'kada. Fa wo' an: «Ya onnda ba ñamahaa meyoh dook asamaan, ba ñamma.»†

³² Wayee Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo'úuka: enndii Móyíis yéři onndúu ñamahii meyohee dook asamaanda. Paammboo, ga kihafci yéři onndúu ñamahii wukayoh-kayohwii meyoh dook asamaanda. ³³ En ki'ena, ñamahii Kooh onohda wéři en wii yoosukoh dook asamaanda, ee on bu-éldúna kipesda.

³⁴ Ba dallari kiwo' an:

- Kon Kiyaaakii, dëkaarí ki'on ga ñamahaama rek.

³⁵ Yéesu wo'aba an:

- Mi yéři en ñamahii onohi kipesda. Baa hay garoonaa, yaawanndii bi taa', ee baa gëm garoonaa pílanndii bi taa'.

³⁶ Wayee mi wo'inndúuka: d'ú hotinndoo ee tahhii bi d'ú gëm. ³⁷ Béeb buwii Paamudii onndooda, hay kihayu garoo. Ee baa hay garoonaa, mi kaaloori múk. ³⁸ Ndaga mi yoosukohhii dook asamaan kitum iñaa nehpoo, wayee bii wossooda, iñaa ya waa'da yéři mi hay kitum. ³⁹ Ee bii wossooda iñii yii yéři ya waa' wa laak: ya waa' an buwii ya tik ga yahhooda, yíinoo múuyoo ga. Ee mi mílísí'ba ga besaa méeñjohda. ⁴⁰ En ki'ena, iñii yii yéři Paamudii waa': ya waa' an béeb baa hottoo, mi Kowukii ee gëm garoonaa, laas ga kipeskaa leehoo taa'da, ee mi hayyi kimílísí' ga bériinaa éldúna túki'anda.

⁴¹ Yaawúu'caa nak baa ña'sukoh iñaa aaw ga Yéesu ndaga daa ya wo' an: «Mi yéři en mbúurii yoosukoh dook asamaanda.»

⁴² Ba baa wo' an:

- Bii yii, hanaa enndii Yéesu, kowu Yoseef? Du ínohoo eeci na paamci hene? Ya mín na kiwo' diima an: Mi yoosukoh dook asamaan?

⁴³ Yéesu taassaba an:

- Ísat kiña'sukoh ga d'uyucúu. ⁴⁴ Ken mínoo kihay garoo ee Paamudii wossooda hii'tiiri ga. Ee baama, mi ga kihaffoo, mi hayyi kimílísí' bériinaa éldúna túki'anda. ⁴⁵ Seldíga-Koohcaa bíduunun wo'eenii wii: «Kooh hayba béeb kijégi'.» Fodaama nak, béeb baa súkúruk wo'eenii Paamudii ee te'wanaa, hay garoo kihay. ⁴⁶ Enndii an laakin baa mos kihot Paamudii. Yii meyoh ga Koohda doj yéři hot Paamudii. ⁴⁷ Kayoh-kayohda mi wo'úuka, baa gëm garoonaa laakin kipeskaa leehoo taa'da. ⁴⁸ Mi, mi yéři en mbúurii onohi kipesda. ⁴⁹ Ga ègí'-dúndagaa, bicaasambbúu ñamsee ñamahaa wo'see maanda, ee hoonohhiiba kikaan. ⁵⁰ Mbúurii yoosukoh dook asamaanda wéři en wii: baa ñamwanaa kaanandii bi taa'. ⁵¹ Mi, mi yéři en mbúurii yoosukoh dook asamaan ee onohi kipesda. Baa ñam ga mbúurii wiimanaa hay kipes bi taa'. Mbúurii mi yah ki'erohda, faanfigoo féri, mi erohfa doonaa bu-éldúna pes bi taa'.

⁵² Ga iñaama, yaawúu'caa enussa ga nookoh witamóhí', baa wo' an:

- Bii yii mínannduu na ki'e' faanfigari kiñam?

⁵³ Yéesu wo'aba an:

- kayoh-kayohda mi wo'úuka: binaa d'ú ñammbii faanfii Kowukii bii, d'ú anndii ñífigarinaa, kipeskii enndii garúu. ⁵⁴ Baa ñam faanfigoo, an ñífigoonaa laakin kipeskaa leehoo taa'da, ee mi, mi hayyi kimílísí' ga besaa méeñjohda, ⁵⁵ ndaga faanfigoo en ñamahii wukayoh-kayohwii ee ñífigoo wéři en anahii wukayoh-kayohwii. ⁵⁶ Baa ñam faanfigoo, an ñífigoonaa, ya yii dëkka garoo ee mi yii dëkka gari. ⁵⁷ Paamudii wossooda yii pes ee mi bewoh kipes gari. Fodaama, baa ñam faanfigoonaa hay kibewoh kipes garoo. ⁵⁸ Kon mbúurii yoosukoh dookda wooma. Wa manndii na mbúuraa caasamunca ñameeda. Ba, ba kaanin, wayee baa ñam mbúurii wiinaa, hay kipes bi taa'.

⁵⁹ Wo'eencii ciima céri Yéesu wo'ee ga waa ya jégíroh ga jaangu-yaawúuraa ga Kafarnawomda.

Téelibée biyewin foñussa Yéesu

⁶⁰ Bo' biyewin ga téelibéecaa Yéesu, daa ba kelohee iñaa ya wo' yaama, wo'ussa an:

- Wo'eenii wii, wa bít na d'á? Bii mín ba kiyuj súkúrukiwa?

† 6:31 6: 31 Ñamahaama jom ki'en «maanaa» Kooh tob'deebada. Malkat Eksoot 16 na Kañcaa: 78: 24.

⁶¹ Yéesu ínohha ga kihafci an téelíbéecaa baa ña'sukoh iñaa ya wo' yaama, ya wo' afa an:

- Keeñjúu nebpíi ga iñii mi wo' úuda hene? ⁶² Haa binaa dú hot Kowukii bíi boyuk ga daa ka dewee ki'endanaa? ⁶³ Helii meyoj ga Koohda wéri onohi kipes. 'Bo' na kihafci mínoo dara. Wo'eencii mi wo' úuda kúlkoh ga Helaa meyoj ga Koohda ee céri onohi kipes. ⁶⁴ Ee bi wati, laakin bífo' garúu baa sanj kigëm.

En ki' enaa, Yéesu, ga kihafci, ga waa ya dalda, ya ínoheera buwaa gëmmbiida ee ya ínoheera yaa yahhi kitoonda. ⁶⁵ Lëehí'ta Yéesu tikka ga an:

- Iñaama tah mi wo' arúu an ken mínoo garoo kihay, enndii an Paamudii onndikanaa.

⁶⁶ Kolkoh daama, biyewin ga téelíbéecaa Yéesu foñussari, ba íssa nari taam. ⁶⁷ Waa ennda da Yéesu meekissa téelíbéecaa bidaañkaah na banakbaa an:

- Haa dú ban, dú waa'tii kiyaha?

⁶⁸ Simon-Pee' taassari an:

- Ha'mudii, dí yahan ga ba? Fu yéri bay Wo'eencii onohi kipeskaa leehoo taa'da. ⁶⁹ Dí, dí gëmin ee dí inohin an fu, fu yéri en 'Bii yisela'í'yii meyoj ga Koohda.

⁷⁰ Yéesu taassaba an:

- Enndii mi tanukkúu, dú bidaañkaah na banakbiine? Moona déy yínoo garúu iñii bo' Seytaani.

⁷¹ Yúdaa, kowukaa Simon Iskariyot yéri laak wo' enaa Yéesu wo' waama. Yúdaa yiima ee bok ga téelíbéecaa bidaañkaah na banakbaada yéri yah kitoon Yéesu.

7

Këmëenjkimuncaa Yéesu gëmussii gari

¹ Waa ennda da, Yéesu yaa wiil gohaa Gëllílee. En ki' enaa, ya waaréerii kiton kotci ga kúlkaa Yúudée ndaga buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada heelseeri ki'ap. ² Lakanaa hewaa yaawúu'caa wo'u feetaa mbaa'caada deeyin. ³ Këmëenjkimuncaagari wo'ussari an:

- Kolkaa dii hen, fu ka' kúlkaa Yúudée doonaa téelíbéecaagaraa ban hotu kintaancii fu tumida. ⁴ 'Bo', iñaa ya tumida, ya daakoori en lak ya waa' kisiwaa. Waa fu karin bi fu yii tum kintaancaa hín na cii, teewukohaa hen, béeb hottaa.

⁵ En ki' enaa, bikëmëenjkici ga kihafba, gëmséerii gari. ⁶ Yéesu taassaba an:

- Wahtiigoo le'ii duum, wayee en dúnna, wahtaa en béeb jofin. ⁷ Dú, bu-ëldúna mínoorúu kisan, wayee mi, ba saginndoo ndaga mi wo' an tumeencaagaba joffii. ⁸ Dú, karat feetaa, mi, mi yahhii feetaama paay ndaga wahtiigoo le'ii duum.

⁹ Yéesu wo' afa iñaama, lëehí'ta ya tessa ga Gëllílee.

Yéesu ka'ta hewaa feetaa mbaa'caa

¹⁰ Ga waa këmëenjkimuncaa Yéesu karussa, Yéesu ban lokukka, ka'ta feetaa ee ken yeenngiiri. ¹¹ Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa raassi ga dúuy hewaa, baa meekisoh an:

- Ya ya da?

¹² Ga dúuy mbooloomaa, buwaa enussa ga dóowí' iñaa aaw gari rek. 'Bii baa wo' an: «Baa bo' yijófi'» Bínoo an: «Ó'óo, baa ëewdoh buwii ëgíraa.» ¹³ Wayee ken kaañéerii kiwo' ga dook iñaa aaw gari ndaga béeb niiksee buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada.

¹⁴ Lakanaa feetaa karin bi le'in le'naa, Yéesu ka'ta Kaanfaa Kooh, ya yaa kijëgíroh.

¹⁵ Yaawúu'caa jaahlí'ussa ga iñcaa ya jëgírohda, ba baa wo' an:

- Waa ya janngii, tum na bi ya ínoh iñii Këyítíi wo'da fodii dii?

¹⁶ Yéesu taassaba an:

- Iñii mi jëgírohda, meyojhii garoo, wayee meyoj ga Kooh yii wossooda. ¹⁷ Baa waarin kitum iñaa Kooh nakohda hay ki'inoh ati iñii mi jëgírohda meyoj ga Kooh ati mi hay kiwo'i' haffoo ga teekkoo. ¹⁸ Baa wo'i hafci ga teekci béeb, heel kilaak teek. Wayee baa heel iñaa onan baa wossida kilaak teek, baama wo'i kayoh ee saboh gaa gari. ¹⁹ Enndii Móyís yéri e'túu Këyítíi Waasaane? Ee yínoo garúu taabukkii iñaa fa nakohda. Iñii tah ya dú heelloo ki'ap?

²⁰ Buwaa taassari an:

- Fu déy Seytaani aaskinndaa! 'Bii heellaa ki'ap ba?

²¹ Yéesu taassaba an:

- Dú hot dii mi tum kintaan wínoo donda, béebpúu iñaama meskinndúu. ²² Malkat, Móyís haydohin kígúruk ga dúuyúu, enndii sah an ka kolkoh gari ndaga ka meyoj ga caasamuncaa bidewaa^{*}, ee dú gúrin bo' ga bes Sabat. ²³ En lak dú mínin kígú'

* 7:22 7: 22 Abaraham yéri Kooh dewee kinak kígúruk.

oomaa ga bes Sabat ndaga kisanj kideenj Waasii Móyíisaa, íñii tah ya dú aylukkoo ndaga dii mi wékdín bo' nēm ga bes Sabat? ²⁴ Kon ísat ki'atti' ee dú malkoo bi jof, wayee atti'at ga kayoh.

Buwaa baa nookoh ati Yéesu yèrì en Kiristaanii

²⁵ Laakka buwaa dèk Yéerúsaleem, ba baa wo' ínaa aaw ga Yéesu an:

- Enndii bii yii yèrì ba heel ki'ap hanaa? ²⁶ Malakat, yeema wo'i ga fikii bééβ, ee ken wo''iiri dara. 'Buwii kuliyuk garuuda, ati kayoh-kayohda ba took hen an yèrì en Kiristaanii? ²⁷ En bii yiinaa déy, dí inohin dii ya kùlkohda, wayee Kiristaanii yah kihayaa, ken inohandii daa ya kùlkohanda.

²⁸ Wiima lak Yéesu yaa jégíroh ga dúuy Kaanfaa Kooh, ya dalla kiwo' didóolí' an:

- 'Dú wo' an dú inohinndoo ee dú inohin daa mi kùlkohdane? Moona déy mi hayi'tii haffoo, mi wosu hen, ee baa wossooda wo'i kayoh wayee dú inohoori. ²⁹ Mi nak, mi inohinndi, ndaga mi meyoh gari ee yèrì wossoo.

³⁰ Waa ennda da, buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa heel ki'am Yéesu, wayee yiinoo gaba, yahci le''ii gari ndaga lak wahtaa Yéesu le''ii duum. ³¹ Ee ga mbooloomaa nak, bo' biyewin gēmussa gari. 'Ba baa wo' an:

- Binaa Kiristaanii hayaa, ya hay kitum kintancaa paaf cii bii yii tumdane?

Buwaa watuki Kaanfaa Koohda wosussa ki'am Yéesu

³² Laakka Fèrisiyeencaa keloh ínaa dóowi'see ga dúuy mbooloomaa aaw ga Yéesuda. Waa ennda da, sarahoccaa biyaakbaa hotohussa na Fèrisiyeencaa, wosussa bíbo' ga buwaa watuki Kaanfaa Koohda ki'amneeri. ³³ Yéesu dalla kiwo' an:

- Mi yii narúu dii ee ensoo bi maañ. Lèehíraa mi yee ga baa wossooda. ³⁴ Dú hayyoo kiraas, wayee dú hotanndiiroo, ee dú mínoo kika' ga daa mi yah ki'enda.

³⁵ Ga ínaama, buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada baa wo' ga dikaantifa an:

- Ya yah gada kika' daa dú mínoori da kilaak? Ya yah kilaaknee yaawúu'caa tasaarukoh ga dúuy Gerekaadane? Ati ya yah kijégí'nee Gerekaa? ³⁶ Wo'eenii ya wo' wii an «Dú hayyoo kiraas wayee dú hotanndiiroo, ee dú mínoo kika' ga daa mi yah ki'enda», wa waa ya kiwo'?

Músúmaa onohi kipesda

³⁷ Ga besaa mēēñjoh ga hewaa feetaa mbaa'caa ee wèrì wēñ kilaak solu ga feetaada, Yéesu tuukka ga fikii mbooloomaa, ya wo''a ga dook an:

- 'Baa fu pílaa, hayaa garoo, fu an. ³⁸ «Baa gēm garoo bééβ húlúβ-músúmaa onohi kipesda, hay kihaal ga dúuyi» fodaa daa Kéyítfaa wo'kada.

³⁹ Ga wo'eenaama Yéesu wo'ee Helaa yisela'í' yaa buwaa gēm gari yah kilaasda. En ki'ena, ga wahtaama, lakanaa Helaa yisela'í' yaa erohussii ndaga lak Kooh e'tii Yéesu ndam duum.

Mbooloomaa hégiskohha ndaga Yéesu

⁴⁰ Laakka bíbo' ga mbooloomaa, daa ba kelohee wo'eenca Yéesu, ba wo''a an:

- Bii yii kayoh-kayohda yèrì en seldíga-Koohii sekuda!

⁴¹ Bínoo an:

- Kiristaanii yèrì!

Wayee bínoobaa wo''a an:

- Kiristaanii mínin kimeyoh Gélíléene? ⁴² Kéyítfaa wo''ii an Kiristaanii jom kibok ga níilaa buu' Dèwít, ee ya yah kilímu ga Betlee'em, teeraa Dèwít dèkeedane?

⁴³ Ga ínaama mbooloomaa dalla kihégískoh ndaga Yéesu. ⁴⁴ Laakka ga buwaa, bíbo' baa waa'ti ki'am. Wayee yiinoo gaba yahci le''ii gari.

Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada sagussa kigēm ga Yéesu

⁴⁵ Buwaa watuki Kaanfaa Kooh ee ba wossee ki'am Yéesuda, boyukussa ga sarahoccaa biyaakbaa na ga Fèrisiyeencaa. Daa ba le'ee, baama meekissaba an:

- Íñii tah ya dú haydohiiri?

⁴⁶ Ba taassa an:

- Wo'eenca baa yaama wo'da, ken mosoo kimeydoh wo'eenca manda ga kúuwci.

⁴⁷ Fèrisiyeencaa abussa yah ga kúuw, wo'ussaba an:

- Haa bi ga dú ban, dú bok ga buwii èewdohu égíraadane? ⁴⁸ Dú hotin bo' yiinoo ga buwii kuliyuk ga Waasiigaruu wala ga Fèrisiyeenccii yaa gēm garine? ⁴⁹ Man buwii inohsoo dara ga Waasii Móyíisda bèrì gēm gari. Buwaama bééβba, aylukaa Kooh waa ga dookba. ⁵⁰ Waa ennda da, Nikodeem, yiinoo ga Fèrisiyeencaa ee ya moseera kika' ga Yéesu, wo''aba an:

⁵¹ - Waasiigaruu oninnduu kitik bo' kikaan ee lak d'u sūkúrukkiiri ee d'u ínohoo ati ya tum ya yibóníre?

⁵² Fërisiyeenċaa loffari an:

- Fu ðan, fu nam kidëk Gëlíléenoo ya? Malkaa Këyítcaa dijófi', fu hay kihot an sëldiiga-Kooh yínoo meyhoo Gëlílé.

⁵³ [Waa ennda ða, ðaa en béeb yaa boyuk kaanci.

8

Betifaa d'úkee yaalci, faanukka na yaal yiliisda

¹ Yéesu aawwa tégëlaa Ólíwiyéecaa. ² Ga kooh-wiisfaa, ga kímáa cuut, ya boyukka Kaanfaa Kooh. Béeb ðuwaa hayussa gari, ya yunnga, ya yaa jëgi'ba. ³ Daama, jëgiroh-waascaa na Fërisiyeenċaa haydohussa gari betifaa betu lak enee na kifaanuk na ðaa enndii yaalci. Ba tuuki'tari ga leeloo ðuwaa, ⁴ ða wo''a Yéesu an:

- Jëgirohi, betifii fii betu lak yaa faanuk na ðaa enndii yaalci. ⁵ Ee ga Waasii, Móyíis nakoh an betifaa tum iñaamanaa jom kitapu na atoh bi ya kaan. Fu nak, fu wo' ya ga?

⁶ Iñaama ða wo'eeri kifi' Yéesu doonaa ða laak iña ða yabohanndi. Wayee Yéesu d'ëeldukka, yaa fiis ga kakayfaa na jokonjaagari. ⁷ Ba ðaa ðaat kimeekisoh, Yéesu yolohha, wo''a ða an:

- Yaa en garúu ee mossii kitum baakaa'ða, d'ewat kiwees betifii atoh.

⁸ Ya d'ëeldukissa, ya enissa ga kifis kakayfaa. ⁹ Daa ða kelohee wo'eenaama, ða ðaa d'óokisuk yínoo yínoo, d'ewoh ga ðuwaa wëñ ki'en yaakda. Tessa Yéesu na betifaa, lak fa lís kituuk ga daa fa giwohseeda. ¹⁰ Yéesu yolohha, meekissa betifaa an:

- Betifii, ðada ðuwii yabeeraada? Ken atti''iiraa kikaane?

¹¹ Betifaa taassa an:

- Ha'mudii, ken atti''iiraa kikaan.

Yéesu wo''ari an:

- Mi ðan mi atti''iiraa kikaan. Tíida, ee iña aboh diima, kaa tumis baakaa'.]

Yéesu yëri en lee'laatii bu-ëldúna

¹² Yéesu ëwrukissa ga mbooloomaa, wo''a an:

- Mi, mi yëri en lee'laatii ëldúna. Baa taabukkoona tiinsisoo múk ga ñúus, ee ya hay kilaas ga lee'laataa onohi kipesda.

¹³ Fërisiyeenċaa dallari kiwo' an:

- Fu, fu en seedi haffu, kon iñii fu seedi'ða tuukkii fen.

¹⁴ Yéesu loffa ða an:

- Hídaa ga dii mi seedi' haffooda tóoh, iñii mi seedi'ða tuukin, ndaga mi ínohin dii mi kúlkohða ee mi ínohin dii mi yahða; d'ú nak, d'ú ínohoo dii mi kúlkohða ee d'ú ínohoo dii mi yahða. ¹⁵ D'ú, d'ú atti'i atti'een bo'-súusúus, ee mi, mi atti'oo ken. ¹⁶ Mi nak, mi na' ki'atti'aa, atti'aagoo kooran ga waas ndaga mi enoo hanngoo ga, mi yah ga na Paamudii wossooda. ¹⁷ Bíduunun ga Këyítfaa Waasii an bo' ðanak boku wo'een ga kiseedi'aa, lak iña ða seedi'ða tuukin. ¹⁸ Mi nak, mi seedi' haffoo ee Paamudii wossooda ðan seediroo.

¹⁹ Ba meekissari an:

- Ya da Paamfu?

Yéesu loffa ða an:

- D'ú ínohoo ken gari, enndii mi enndii Paamboo. Enee an d'ú ínohinndoonaa, ennaa ðan d'ú ínoh Paamboo.

²⁰ Wo'eenciima Yéesu wo'eeca lakanaa ya yaa kijëgiroh ga duuy Kaanfaa Kooh. Ya enee ga yahaa d'ekataa ekohsi sarahcaada. Ken hayyiiri ki'am ndaga lak wahtaagari le''ii duum.

Yéesu yéegalohha kiyahkaagari ga Paamudiida

²¹ Yéesu wo'issa ða an:

- Mi yii yah ee d'ú hayyoo kiraas, wayee d'ú kaanan ga kibaakaa'kii d'ú enukohða. Mi, dii mi yahða, d'ú mínoo da kika'.

²² Waa ennda ða, ðuwaa kuliyuk ga yaawúu'caa ðaa wo' an:

- Ga dii ya wo'an: «Mi, dii mi yahða, d'ú mínoo da kika'», mbaa enndii an ya yah kiharuk?

²³ Yéesu wo''a ða an:

- D'ú, d'ú bok ga bu-kakay, wayee mi, mi bok ga bu-d'ook. D'ú bok ga ëldúnaanii wii, wayee mi bokkii ga ëldúnaanii wii. ²⁴ Këri tah, mi wo''úu man d'ú kaanan

ga baakaa'ciigarúu. En ki'ena, d'ú g'émmbii an mi, mi y'éri enaa*, d'ú kaanan ga baakaa'ciigarúu.

²⁵ Ba meekissari an:

- Fu, fu y'éri en ba?

Yéesu taassaba an:

- Mi d'ék ga kiwo''úuka ga dalaaraa bi ga wati. ²⁶ Mi mínin garúu kiwo' enaama ciyewin ee mi mínin ki'atti' garúu enaama ciyewin. Ee baa wossooda bo'-kayoh, ee mi yéegal bu-éldúna i'naa mi bewoh garída.

²⁷ Ba inohhii an Yéesu wo'eeba loo Paamudii. ²⁸ Yéesu nak wo'aba an:

- D'ú b'ewi' Kowukii bii ga d'ook b'érinaa, d'ú hay ki'inoh an mi, mi y'éri en. Ee ban d'ú hay ki'inoh an mi tumoo dara ga kihaffoo, wayee inii mi wo'da Paamudii l'edi'toori.

²⁹ Bii wossooda, yii naroo. Ya foññjiroo mi tes hanngoo ndaga mi tumi i'naa ne'ppi rek. ³⁰ Daa ya wo'ee fodaama, bo' biyewin g'émmba gari.

Kowukii Kooch y'éri on buwii kilaak haffa

³¹ Waa ennda da, Yéesu wo'aa yaawúu'caa g'émee garída an:

- Binaa d'ú d'ék kitaabuk inii mi j'égíroh'danaa, i'naama hay kiteewoh an d'ú bit'eelib'éeroo kayoh-kayohda. ³² Fodaama d'ú hay ki'inoh kayohfii ee kayohfii hayyúu ki'on kilaak haffúu.

³³ Ba taassari an:

- Dí, dí bok ga núlaa Abaraham ee dí mosoo ki'en ñaam ken. Kon fu mínndii na kiwo' an dí hay kilaak haffii?

³⁴ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa fu tumin baakaa' b'éeb fu ñaam-baakaa'.

³⁵ Ñaam d'ékoo kibok ga kaanfaa ya enohda, wayee kowu boki ga bi taa'.

³⁶ Kon binaa en an Kowukii k'éri onndúu kilaak haffúunaa, d'ú hay kilaak haffúu kayoh-kayohda. ³⁷ Mi inohin an d'ú bok ga núlii Abaraham wayee d'ú manndii nari. Inii mi j'égíroh'da d'ú tookkiiri ga keeñjúu, k'éri tah d'ú heelloo ki'ap. ³⁸ Mi, inii mi hot ga Paammbooda y'éri mi wo'. D'ú nak, i'naa d'ú keloh ga paammbúuda y'éri d'ú tumi.

³⁹ Ba taassari an:

- Abaraham y'éri en Paammbii.

Yéesu loffaba an:

- D'ú enee bitowu Abaraham kayoh-kayoh'danaa, eneena d'ú taaban kotcaagari.

⁴⁰ Mi, mi wo'irúu kayohfii mi bewoh ga Koochda, ee diima d'ú heelloo ki'ap. Abaraham mosoo kitum i'naa mandá. ⁴¹ D'ú kay, d'ú taam kotcii paammbúu*.

Ba loffari an:

- Dí enndii towutaa laaksoo paamun. Dí laakin Paamun y'inoo ee y'éri en Kooch.

⁴² Yéesu wo'aba an:

- Binaa enee an Kooch Paammbúunaa, eneena d'ú waa'too, ndaga mi meyoh ga Kooch ee y'éri tahhoo kihay dii. Hayiigoo diida meyohhii garoo wayee y'éri wossoo. ⁴³ Inii tah ya d'ú inohoo inii mi wo''úuda? D'ú nam kimínoo kisúkúruk wo'eenciigoo hen, k'éri tah. ⁴⁴ Seytaani y'éri en paammbúu, ee d'ú waa' kitum i'naa ne'b paammbúu yaama. Ga dalaaraa bi wati, ya mos ki'en baa lagi kumuun bo'. Ya mosoo kituuk ga kayoh ndaga kayoh paallii gari. Ya en na kikaak sabohaa, madi na ya bapka hen, ndaga ya kaakoh-saboh ee saboh límukoh gari. ⁴⁵ Wayee mi, mi wo'i kayoh, ee i'naama tah d'ú g'émmbiiroo. ⁴⁶ Yiida garúu mún kiseedi' an mi tumin baakaa'? Ee en an mi wo' kayohaa, inii tah ya d'ú g'émmbiiroo? ⁴⁷ Baa Kooch laak, súkúruki wo'eenci Kooch. Wayee d'ú, d'ú súkúrukooca, ndaga Kooch laakkiirúu.

Yéesu d'eb Abaraham

⁴⁸ Yaawúu'caa wo'ussa Yéesu an:

- Binaa dí wo' an fu samariter* ee fu taam na Seytaaninaa, dí wo''ii kayohe?.

⁴⁹ Yéesu taassaba an:

- Mi taambii na Seytaani. Mi on Paammboo c'ee' ee d'ú, d'ú onndiiroo c'ee'. ⁵⁰ Mi, mi heeli'tii haffoo ndam, bo' yiliis y'éri heeli'too i'naama ee y'éri yah ki'atti'. ⁵¹ kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa fu am wo'eenndoonaa, fu inohandii kikaankaa bi taa'da.

⁵² Yaawúu'caa dallari kiwo' an:

- Kimma kimma, dí inohin an fu taam na Seytaani. Abaraham kaanin, s'eldiiga-Koochaa ban kaanuunun, ee fu, fu wo' an: «Baa fu am wo'eenndoonaa, fu kooroo

* **8:24** 8: 24 Mi y'éri en wo'eencaama man na teekaa Kooch eree hafci ga fikii Móyisda (Eksoot 3: 14). Laakin ban ga Sanj 8: 28. ✧ **8:41** 8: 41 Malkat 8: 44. ✧ **8:48** 8: 48 Malkat 4: 9.

ga kikaan bi taa'» ⁵³ Paammbíi Abaraham, fu wēñnji kilaak solu hene? Ya, ya kaanin ee seldíga-Koohcaa ñan kaanuunun. Fu tík haffu ña?

⁵⁴ Yéesu taassaba an:

- Binaa mi heeli' haffoo ndamaa, ndamaama enndii tús. Paamboo yéři yahhoo ki'e' ndam, ya yii dú wo' an yéři en Koohyiigarúu. ⁵⁵ En ki'ena, dú ínohoori, wayee mi, mi ínohinndi. Binaa mi wo'ee an mi ínohoorinaa, eneenaa mi yah kaakoh-saboh fodii garúu. Wayee mi, mi ínohinndi ee mi abin wo'eeniigari. ⁵⁶ Paammbúu Abaraham, keeñci soossa seß ga daa an ya hay kihot kihaykiigoo éldúnada^o. En ki'ena, ya hotinka, ee ya neßlukka ga.

⁵⁷ Yaawúu'caa dallari kiwo' an:

- An ya? Fu laakkii sah tíkiis tidaañkaah-yétúus, an fu hotin Abaraham!

⁵⁸ Yéesu taassaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: balaa Abaraham hay éldúnanaa lak mi yéři en^o.

⁵⁹ Daama, ña dalla kibalaß atoh, kitapisohhi. Wayee Yéesu múuyca ga dúuy ñuwa, ya meycá Kaanfaa Kooh.

9

Yéesu wēkí'ta yaalaa límu na kibúum

¹ Daa Yéesu enee na kipaaf, ya hotta ño' yaa límu na kibúum. ² Tēelíbéecaagari meekisohussari an:

- Jégírohii, ñii yii límu na kibúum. Baakaa'ciigari kommbikanoo, caa ñuwaa límmbida?

³ Yéesu taassaba an:

- Enndii baakaa'ci wala baakaa' ñuwa límmbida kommbika. Ya enin búumí' doonaa Kooh mín kiteewoh tumeencaagari ga ñii. ⁴ Waa dú ñii ga noh, dú jomin kitum íñii ñii wossoo nakkoo kitumda. Ndaga wekaa waa hay waa ken mínandii kilégéy dara. ⁵ En lak mi yii líis ga éldúnanaa, mi yéři en lee'laatii éldúna.

⁶ Ga waa Yéesu léehí'ta kiwo' fodaama, ya toossa kakay, ya toooyí'ta kakayfaa na mitoosmaa. Ya leeffa ga tuhastaa búumíraa, ⁷ ya wo''ari an:

- Kara, fu sémúluknee ga músúmaa mbalkaa Sílowee*. Wo'eenama waa' kiwo' «Wosuunun».

Búumíraa ka'ta, sémúlukneera. Ya ñoyukka lak hascaagari hotin say.

⁸ Buwaa deeyoh nari kaanda na ñuwaa ínoheeri ga kisarahtukda ñaa wo' an:

- Caß! Hanaa enndii ñii yugee diine kisarahtukda kay?

⁹ Bii ñaa wo' an:

- Yéři sah-sah.

Ñiinoo ñaa wo' an:

- Ó'oo, enndiiri, ña man hen.

Wayee ñaa, ga kihafci wo''a an:

- Mi yéři kay!

¹⁰ Buwaa meekissari an:

- Tum na bi fu mínnda kihot?

¹¹ Ya taassa an:

- Baa teeku Yéesu yéři toooyí' kakay, ya leeffa ga tuhastiigoo, ya wo''aroo an: «Karaa mbalkaa Sílowee, fu sémúluknee ga músúmaa.» Mi ka'ta, mi sémúlukka, tuhastiigoo hotta.

¹² Ba meekissari an:

- Yada ñaa yaama?

Ya taassa an:

Mi ínohoo daa ya enda!

Fērisiyeencaa meekisohussa ñaa búumeeda

¹³ Buwaa bayya búumíraa wēkiruða ga Fērisiyeencaa. ¹⁴ Wiima, lak Yéesu tooydeee kakayfaa ga bes Sabat, ya tummba bi hascaa búumíraa hotta. ¹⁵ Íñaama tah, Fērisiyeencaa ñan meekisohussa ñaa yaama íña tumsee bi ya mínnda kihotda. Ya wo''aba an:

- Ya tumdeeroo kakay fitóoyí' ga hasciigoo, mi sémúlukka, mi dalla kihot.

¹⁶ Laakka ga Fērisiyeencaa, ñaa wo' an:

- Bii tum íñii yiida, meyoñhii ga Kooh, ndaga ya faali''ii bes Sabat.

* 8:56 8: 56 Malkat Sēnees 12: 3.

* 8:58 8: 58 Malkat 8: 24,28; 1: 1-3.

* 9:7 9: 7 Mbalkaa Sílowee enee ga

dúuy teeraa Yéerúsaleem.

Wayee bíinoo wo''a an:

- 'Bo' mín na kiteewoh mandargacaa man na cii en lak ya tumoh-baakaaraa?

Kihégískoh laakka ga dikaantíba. ¹⁷ Fërisiyeençaa meekisohussa baa wëkíruda an:

- Fu nak, fu ínoh ya ga bii tah hasciigaraa kihotda?

Ya taassa an:

- Iña seldúga-Kooh!

¹⁸ 'Buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada tookséerí kigëm an baa ba hot yaama enee búumí'. Ba bayneera buwaa límmbida, ¹⁹ ba meekissaba an:

- 'Bii yii yëri en kowukiigarúu dú wo' an límu na kibúumfdane? Kon tum na bi ya yii mín kihot diima?

²⁰ 'Buwaa lím búumíraada taasussa an:

- 'Dí ínohin an kowurí ee ya límu na kibúum. ²¹ Wayee daa ka en bi ya mínin kihotda, iñaama dí ínohoo dara ga. Baa wëkí' hasciigarida, dí ínohoori. Meekisatti: ya enin yaak, ee ya mínin hafci kiwo'í'.

²² 'Buwaa lím búumíraa wëkíruda wo'see iñaama kiniik buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada. Ndaga yaawúu'caa yéegohseera ga an, béeb baa fu seedi' an Yéesu yëri en Kiristaaniinaa, ba kaallaa jaangaaga. ²³ Iñaama tah buwaa lím búumíraada wo'ussa an «ya enin yaak, meekisatti».

²⁴ Fërisiyeençaa bayussa baa enee búumí'da kotaa kukanakkaa, wo'ussari an:

- Wo'daa Kooh rek! Dí ínohin an baa yaama tumoh-baakaa'.

²⁵ 'Baa wëkíruda taassa an:

- Ya en tumoh-baakaaraa, mi ínohii dara ga. Wayee iña mi ínohda yëri en an mi búumeera ee diima mi yii hot.

²⁶ Fërisiyeençaa meekissari an:

- Ya tumeeraa ya? Ya tume na bi hasciigaraa mínnda kihot?

²⁷ Búumíraa wëkíruda taassaba an:

- Mi d'winndúuka kiwo' ee dú súkúrukkiroo. Dú waa' ya ga kikeloh mi wo'is? Hanaa dú ban dú waa' ki'en bitéelíbéeci?

²⁸ 'Ba baa bassi, wo'ussari an:

- Fu yëri en téelíbéeci kay? Wayee dí, dí téelíbée Moyís. ²⁹ Dí ínohin an Kooh wo'in na Moyís, wayee bii yii, dí ínohoo sah dii ya meyohta.

³⁰ 'Baa taassaba an:

- Iñaama, en ki'ena dooyin waa'. Dú ínohoo dii ya meyohta ee moona déy, yëri tum bi hasciigoo hotin! ³¹ Du ínohin an Kooh tookfoo tumoh-baakaa'. Wayee ya tookfi béeb baa onndi cée' ee tum iña ya waa'da. ³² Ken mosoo kikeloh daa bo' wëkí' bo', yaa límu na kibúum. ³³ Bii yii meyoheerí ga Koohaa eneenaa mínoo dara kitum.

³⁴ 'Ba taassari an:

- Fu límú múlúh mút ga baakaa', an fu waa'tii kijégi'!

Waa ennda da, ba kaallari fooh.

Búumí' ga hel

³⁵ Yéesu yéennga an Fërisiyeençaa kaaluunun baa ya wëkíreedfa fooh. Daa Yéesu hídohee nari, Yéesu meekissari an:

- Fu gëmin ga Kowukii bíine?

³⁶ 'Baa taassa an:

- Ha'mudii, baama ya ba, mi gëm gari?

³⁷ Yéesu wo''ari an:

- Kon book fu hotinndi, ndaga bii wo' naraada yëri!

³⁸ 'Baa wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, mi gëmin garaa!

Fodaama ya yí'a ga fíki Yéesu.

³⁹ Lëehí'ta Yéesu wo''ari an:

- Mi hay ëldúna doonaa ëldúna laak atti': en d'anaa búumí'cii hot lañ ee buwii en na kihotda búumu tërúus.

⁴⁰ Laakka Fërisiyeençaa ensee daama nari. Daa ba kelohee iña Yéesu wo'da, ba meekissari an:

- Kon dí ban, dí íncii búumíre?

⁴¹ Yéesu taassaba an:

- Dú enee bíbúumíraa eneenaa dú enoo bitumoh-baakaa'! Wayee dú wo' an: «Dí hotin», kéri tah dú tes bitumoh-baakaa'.

10

Liiwukaa wo' ga loo nūrohaa yijófi'yaada

Yéesu liiwukka an:

¹ - kayoh-kayohda mi wo''úuka: Baa aas ngídii baalcii ee koorohhii halií wayee keldúkoh diliisaa, baama iñaa lok, iñaa gúroh-waas. ² Wayee baa aasoh haliída, yèri en nūrohii baalcii. ³ Baa neehi yopaa kiwatuk baalcaada hayyi kilégisi' halaa ee baalcaa kelohsin koonaaaci. Ya bay baalcii en buucida, yaa en béeb ba teekaagari, ya meydohba fooh. ⁴ Binaa ya meydoh baalcaagari béebbanaa, ya kuliyuk ga fikii, ba taabukiri ndaga ba inohin koonaaagari. ⁵ Baalcaa taabukanndii múk baa ba inohoo, ba namanní kinúp hen kay ba úsaayyi ndaga ba inohoo koonaaagari.

⁶ Yéesu liiwukkaba fodaama, wayee ba inohéerí iñaa ya waaree kiwo'da.

⁷ Yéesu wo'issaba an:

- kayoh-kayohda mi wo''úuka: mi yèri en halií ngídii baalcii. ⁸ Buwaa defpoo kihayda, béebba bilok na bigúroh-waas, wayee baalcaa súkúrukussiiba. ⁹ Mi yèri en halií. Baa aas, kooroh garoonaa hay kimúc. Ya hay kimín ki'aasi, ya meyi ee ya hay kihot iñaa ya líiffohan lookci. ¹⁰ Lok nak, kilok, ki'ap, na kiyah donj haydohiri. Mi nak, mi hay doonaa buwii laak kipes ee ba laakka bi dooy sèk.

Yéesu tiki'ta Fèrisiyeencaa ga an:

¹¹ - Mi yèri en nūrohii yijófi'yii. Nūroh yijófi' erohi kumuunci hen ndaga baalcaagari. ¹² Wayee baa enndii nūroh, laakkii baalcaa ee kopa' donj tahhi kinii'. Ya hoti gumuu hayinaa, ya dal kinúp, ya foñ baalcaa, gumuufaa am ga baalcaa, tasaaroh yopaa. ¹³ Nūrohaama núpín ndaga kopa' tahhi kinii' ee baalcaa bittiiri. ¹⁴⁻¹⁵ Mi yèri en nūrohii yijófi'yii. Fodii dii Paamudii inohoo ee mi inohinndida, fodaama ban, mi inohin baalciigoo, ee baalciigoo inohinndoo. Ee ban, mi hay ki'eroh kumuunkiigoo ndaga baalciigoo. ¹⁶ Mi laakin ban baal bilisi baa enussii ga ngídii wii ee mi jominba kihaydoh. Ba hay kisúkúruk iñaa mi wo'da. Fodaama ba en yop wíinoo, nūrohii en yínoo.

¹⁷ Paamudii waarinndoo ndaga mi hay ki'eroh kumuunkiigoo, mi laasiska. ¹⁸ En ki'ena, ken mínoo kibeβ kumuunkiigoo. Newannndoo hen mi erohka. Mi laakin dooli ki'eroh kumuunkiigoo na kilaasiska. Iñuma yèri Paamboo nakkoo kitum.

¹⁹ Wo'eenciaa Yéesu wo' caama haydohissa kihégískoh ga duuy yaawú'caa. ²⁰ Biyewin gaba, baa wo' an:

- Bii yii taam na Seytaani, ñalaañkin! Dú en ya dii dú súkúrukiri?

²¹ Wayee buwaa biinoo, baa wo' an:

- Baa taam na Seytaani wo'oo wo'eencii cii de! Ee sah, Seytaani mín na ki'on búumí' kihot?

Yaawú'caa sagussa kigem Yéesu

²² Hídukoh ga jamaanu fiyoon, laakka feet ga Yéerusaleem waa yaawú'caa feeti kiníindisuk besaa ba díñkaanee Kooh Kaanfaagarida*. ²³ Yéesu enee ga Kaanfaa Kooh, ya yaa tídisuk ga defkataa wo'u «Ruumaa Salomonda†.» ²⁴ Yaawú'caa dalla kihayu, wíilussari, ba wo'ari an:

- Fu ísanndii ga kúmpafii bi kera? En an fu yèri en Kiristaaniinaa, wo'aariika bi lee' lañ.

²⁵ Yéesu taassaaba an:

- Iñaa mi wo'erúuka kera? Wayee dú gèmmbiiroo. Iñcii mi tumi ga teekii Paamboo cèri seedi''oo. ²⁶ Wayee dú gèmmbiiroo ndaga dú bokkii ga baalciigoo. ²⁷ Baalciigoo súkúruksin iñaa mi wo'da. Mi inohinba ee ba bii taabukkoo.

²⁸ Mi onba kipeskaa leehoo taa'da, ba sanju'oo múk ee ken te'ooβa ga yahhoo. ²⁹ Iñii Paamboo e'tooda yèri wèñ kiyak iñaa en béeb ee ken mínoo kite' dara ga yah Paamudii‡. ³⁰ Mi na Paamudii, dí wíinoo.

³¹ Daama nak, yaawú'caa balawissa atoh kitapishoh Yéesu bi ya kaan. ³² Yéesu dallaaba kiwo' an:

- Mi tumín ga fikíirúu enaama ciyewin cijófi', caa Paamudii onndoo kitum. Wiida ga tuneencaama tah bi dú waa'too kitapishoh atoh bi mi kaan?

³³ Yaawú'caa wo'ari an:

- Tumeen wijófi' tahhii bi dí waa'taa kitapishoh atoh, wayee dii fu bas Koohda tah. Ndaga fu bo' donj ee fu waa' haffu kitik Kooh.

³⁴ Yéesu taassaaba an:

* 10:22 10: 22 Kaanfaa Kooh ga Yéerusaleemda. † 10:23 10: 23 Malkat Tumeen 3: 11 na Tumeen 5: 12. Iñaa man na werandaa ee jíp ciyégisi' cèri amwa. ‡ 10:29 10: 29 Iñii Paamboo... iñaa en béeb laakin ga bincaa cidewaacaa, caa wo' an: «Paamboo yii e'tooβada yèri wèñ kilaak baa en béeb.»

- Bíduunun ga Këyítfaa waasiigarúu an Kooh wo'in an: «Dú bikoo». ³⁵ Buwaa Kooh éewdoh wo'enaama gaɓaɓa ya teekɓa bikoo ee iɓaa Këyítfaa wo'da ken mínoori kinís. ³⁶ Mi, Kooh yëri tanukoo, wossaroo éldúna. Kon dú mín na kiwo' an mi ɓasin Kooh ga dii mi wo' an mi kowu Koohɗa? ³⁷ En lak mi tummbii iñci Paammboo nakkoodanaa, kaa gëmattoo. ³⁸ Wayee en lak mi tumcanaa, luu enee an dú waa'tiiroo kigëm sah, gëmat tumeenciigoo, en ɗanaa dú inoh pínj an Paamudii yii garoo ee mi yii ga Paamudii.

³⁹ Daama, ɓa ɓaa heelis ki'am Yéesu, wayee ya rëccaɓa.

⁴⁰ Waa ennda ɗa, Yéesu karissa ɓakaa hanoh húlúwaa Yúrdenj gaɗa, ga daa Sanj bëtisi'ohee ɓuwaɗa, ya ennda daama. ⁴¹ Ɔo' ɓiyewin hayussa gari ee ɓa ɓaa wo' an:

- Sanj déy tummbii kintaan wínoo, wayee ɓéeb iɓaa ya wo'ee ga ɓii yiɗa enee kayoh.

⁴² Waa ennda ɗa ɓo' ɓiyewin daama gëmussa ga Yéesu.

11

Lasaa', fili Yéesu kaannda

¹ Laakka ɓaa keen dúukool. Ya teeksee Lasaa' ee dëkee Bétanii, dëk-kawaa Mëri na Marta dëkohɗa. ² (Mëri yiima yëri en yaa leefee la'koleɓaa ga kotcaa Ha'mudii, ya moossaca na fenfaagarida. Këmëenjkíba Lasaa' yëri dúukoolee.) ³ Yaakmuncaa Lasaa ɓanakɓaa ɓibetibaa wosohussa ga Yéesu kiwo''i an:

- Ha'mudii, filiifu dúukoolin.

⁴ Daa Yéesu kelohee iɓaama, ya wo''a an:

- Dúukoolaa Lasaa' waama, ɓayoo kumuunci, wayee wa yah kiteewoh ndamii Kooh, ee doonaa Kowukii Kooh laak Ndam ga.

⁵ Marta na këmëenjkici Mëri na Lasaa' ensee ɓuwaa Yéesu waarin. ⁶ Yéesu ɓaatta kiyunj bes kanak ga ɗekataa ya enoheeda ee lak ya yéegin an Lasaa' dúukoolin.

⁷ Lëehi'ta ya wo''a tëlíbéecaagari an:

- Du ɓoyukat Yúudée.

⁸ Tëlíbéecaagari taassari an:

- Jëgírohii, maañnjii dara, yaawú'caa heelseeraa kitapisoh na atoh bi fu kaan ee an fu waa' kiboyukis daama!

⁹ Yéesu wo''aba an:

- Hanaa noh-noh wínoo tumirii wahtu cidaanjkaah na wahtu kanak? Binaa ɓo' tীন na nohaa, ya këftukoo, ndaga ya hoti lee'laatii ga éldúnaaɗa. ¹⁰ Wayee binaa ɓo' tীন na wekaa, hay kikëftuk ndaga ya taammбии na lee'laat.

¹¹ Lëehi'ta, ya tíkka ga an:

- Fiiliiruu Lasaa' neehin, mi hay kika', mi yúnneeri.

¹² Tëlíbéecaa taassa an:

- Ha'mudii, en lak ya neeh henaa, ya hay kitani.

¹³ Yéesu wo'ee kikaankaa Lasaa', wayee tëlíbéecaagari foonsee an ya wo' pëni-fayaaj.

¹⁴ Yéesu dallaɓa kiwo' fañ an:

- Lasaa' kaanin, ¹⁵ laakkiiroo da, wayee dú tah ka newohharoo ɗa, en ɗanaa dú gëm garoo. Du yahat kon bi gari.

¹⁶ Waa ennda ɗa, Toomaa yaa wo'u Siisaada, wo''a tëlíbéecaa ɓiinoo an:

- Du ɓan, dú karat na Jëgírohii, dú kaannee nari!

Yéesu yëri en kimiliskii, ennda kipeskii

¹⁷ Ga waa Yéesu le'ɗa, ya laak Lasaa' acuunun bi laakin bes cinikiis. ¹⁸ Bétanii en ga yahaa Yéerusaleem, ee ca úsaayohin iɓaa le' kiloomet kaahay. ¹⁹ Lak yaawú' ɓiyewin hayuunun ga Marta na Mëri kicolukɓa ga këmëenjkíba yaa kaanda.

²⁰ Daa Marta kelohee an Yéesu hayin, ya meycá kitëebilukki, wayee Mëri yunnga ga kaanfaa.

²¹ Marta dalla kiwo' Yéesu an:

- Ha'mudii, fu enee diinaa, eneenaa këmëenjkíroo kaanoo. ²² Wayee bi diima sah, mi inohin an tóoh iɓaa fu kím Koohaa, onndaari.

²³ Yéesu wo''a Marta an:

- Këmëenjkífu hay kimilís.

²⁴ Marta taassa an:

- Mi inohin an ya hay kimilís besaa ɓuwaa mílisan ɓërii ga besaa méeñjohɗa.

²⁵ Yéesu wo''ari an:

- Mi en kimilís, mi en kipes. Baa gëm garoonaa, luu ya kaanee, ya hay kipes. ²⁶ Ee ɓaa pes gëm garoo tóoh, kaanoo múk. Fu gëmin ifume?

²⁷ Marta taassa an:
- Ee Ha'mudii, mi gëmin dijófi' an fu yëri en Kiristaanii, Kowukii Kooh, yii jomee kihay ëldúnacfa.

Yéesu kodukka

²⁸ Daa Marta lêhdeefee kiwo' fodaama, ya yaa yah kibaynee Mëri këmëenjkíci. Ya le'a, móodi'tari an:

- Jëgírohii yii dii, ee ya meekisohhaa.

²⁹ Daa Mëri kelohee iñaama, ya dalla kicoluk, yaa yah ga Yéesu. ³⁰ Wiima lak Yéesu aassii dëkaa duum, wayee ya lisee kites ga dëkataa Marta hayeeri kitëebílukda. ³¹ Yaawúu'caa wéetalsee Mëri ga kaanfaada, daa ba hotee Mëri kolukka, yaa iisuk fooh, ba baa taabukki. Ba foogee an ya yah loyaa kidayuknee daama.

³² Daa Mëri le'ee dëkataa Yéesu enoheeda, ya hottari, ya yi'a ga kotcaagari, wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, fu enee diinaa eneenaa këmëenjkíroo kaano.

³³ Daa Yéesu hotee Mëri yaa koduk, ya na yaawúu'caa taabee narífa, faanci púnnda keeñci leehha, ³⁴ ya meekissaba an:

- 'Dú ac Lasaa' gada?

Ba taassari an:

- Ha'mudii, haya fu hot.

³⁵ Daama Yéesu kodukka. ³⁶ Waa ennda fa, yaawúu'caa baa wo' an:

- Malkat dii ya hídeeri kiwaa'fa.

³⁷ Wayee laakka gaba baa wo' an:

- Ya yii ya onee búumíraa kihotfa, ya mínéerii ban kitum bi Lasaa' kaanoone?

Lasaa' boykissa ga kipes

³⁸ Waa ennda fa, baatissa ga, keeña Yéesu wëñnja kileeh, ya yaa yah loyaa. Loyaa enee nogaa yotu ga janjagaa ee atoh wiyaak lagussa ga kúuwkaa.

³⁹ Yéesu wo''a an:

- Nísat atohii!

Marta, yaak yii kaandfa, wo''ari an:

- Ha'mudii, ya jomin kidal ki'ot ndaga tumin bes cinikiis caa ya en ga duuy loyii.

⁴⁰ Yéesu taassari an:

- Mi wo'éeriiraa an binaa fu gëmaa, fu hay kihot ndamii Koohe?

⁴¹ Ba nissa atohaa. Yéesu bëwi'ta hascaagari dook asamaan, wo''a an:

- Paamudii, mi gëreminndaa ga dii fu súkúrukinnoodfa. ⁴² Mi inohin an fu súkúrukinnoo besaa en béef. Wayee buwii wíilloo bii bëri tah mi wo' inii yii, doonaa ba gëm an fu wossoo.

⁴³ Daa Yéesu lêhdeefee kiwo' iñaama, ya fiippa koonaa ga dook an:

- Lasaa', meyaa fooh!

⁴⁴ Lasaa' meyca fooh, kotcaagari na yahcaa múluunun na lëmi, fikíifaa kúnukin na úuf.

Yéesu wo''a buwaa an:

- Múulisatti, dú íissi ya yee!

Yaawúu'caa baa pokoh noh ki'apluk Yéesu

(Mëccëe 26: 1-5; Marka 14: 1-2; Lúkkaa 22: 1-2)

⁴⁵ Yaawúu' biyewin ga baa hayee kaan Mëri ee hotsee iña Yéesu tume yaamada*, gëmussa gari. ⁴⁶ Wayee laakka gaba baa ka' ga Fërisiyeencaa, béesti'taba iña Yéesu tumeeda. ⁴⁷ Waa ennda fa, sarahohcaa biyaakbaa na Fërisiyeencaa dalla kibëytho paanaa wiyaakwaa. Ba wo''a an:

- Bii yii kat, inii ya tum ga kintaanda hëpin. Du tuman na? ⁴⁸ Binaa fu íissi ga inii ya enukohdanaa, béef hay gari kigëm, ee baanaa bu-Room hay kikeenu ga dookkuu, ba pook Kaanfaa Kooh, ba tas heetiigaru!

⁴⁹ Kayif, yíinoo gaba ee kíisci† laakki lak yëri enee ha'-kaadaa sarahohcaa, dalla kiwo' an:

- 'Dú daal, dú inohoo inii laakfa. ⁵⁰ 'Dú hottii an iña gën garúudfa yëri en bo' yíinoo kani' béef kúlkiine? Fodaama heetii dúboo béefwa.

⁵¹ En ki'ënaa, iña Kayif wo' yaama meyhéerii gari. Ya yëri enee ha'-kaadaa sarahohcaa kíisci, ee fodii sëlúiga-Kooh ya wo''a an Yéesu jomin kikaan ndaga

* **11:45** 11: 45 Iña Yéesu tume yaama: hídukoh ga kaanaa Lasaa' bi Yéesu mílisi'tarífa. † **11:49** 11: 49 Kayif Ga jamaanaa iña heweeda, Kayif yëri enee ha'-kaadaa sarahohcaa. Ba falsi bi ga kikaanba wala book bu-Room nísba ga kikiliyuk.

heetaagari. ⁵² Enndii an Yéesu jomee kikaani' heetaagari don, wayee ban ya jomee kikaan, doonaa ya hídíroh bééβ towutii Kooh tasarukoh ga éldúnaḁa, ee ba en heet wínoo.

⁵³ Aboh ga besaa bērii, buwaa kuliyuk ga yaawúu'caadā abussa an ba hay ki'apluK Yéesu. ⁵⁴ Iñaama tahha Yéesu íissa kikari na kihayi ga dúuy yaawúu'caa, bééβ hotiri. Ya namba kika' teeraa Efarayím ga gohaa hanoh bak égi'-dúndagaadā. Ya ennda daama na téelíbéecaagari.

⁵⁵ Waama lak feetaa Paakaa Yaawúu'caa deeyin, bo' biyewin meyhossa gohcaa ba dēkohḁa, karussa Yéerúsaleem kisétí'siruk, balaa feetaanaa. ⁵⁶ Ba ba raas Yéesu, ee ga dúuy Kaanfaa Kooh ba enoheeda, ba ba meekisoh ga díkaantiḁa an:

- Dú inoh ya ga? Ya hayannndii feetiine?

⁵⁷ Sarahohcaa biyaakbaa na Fērisiyeenḁa nakohsee an laak ba inoh daa Yéesu enohdanaa, ya le'dohatka gaḁa, en dānaa, ya abu.

12

Mēri leeffa la'koleñ ga kotcaa Yéesu

¹ Yéesu ka'ta Bétanii, ga daa Lasaa', yaa ya mílísdee dēkohḁa, lak tes ga bes ciyitniinoo Paakaa yaawúu'caa le'. ² Ya tikḁussa cuunin daama. Marta yēri norohee ee Lasaa' bokee ga buwaa bok na Yéesu kanuḁa. ³ Waa ennda ḁa, Mēri beḁpa iña hín na le'-líita' ga la'koleñ wiséeri' waa koocussii ee hēwrohu kedikkaa wo'u naa'. Ya íffawa ga kotcaa Yéesu, léehi'ta ya yaa moosca na fenfaagari. Kaanfaa bééβ eeñja ban na ngetaa la'koleña. ⁴ Wayee Yúdaa Iskariyot, yiinoo ga téelíbéecaa Yéesu ee yēri narannndi ki'on biñḁa, wo''a an:

⁵ - La'koleñuma mínéeri kitoonu kopa' wiyewin, wa sarahohu buwii laakoodane?

⁶ Yúdaa wo' iñaamanaa enndii an helci karee ga buwaa laakooda, wayee ya enee lok. Yēri ḁaakee nafa-héelísaagaḁa ee iña aasi gaḁa, ya daanee ga kiloki hen. ⁷ Yéesu nak wo''a an:

- Íisaa ha'ci! La'koleñii wii wēri ya dēwi' ee wa aaw besaa mi yah ki'eku ga loyaadā.

⁸ Buwii laakooda, ba yah narúu dii besaa en bééβ. Wayee mi, mi yahhii narúu ki'en dii bi taa'.

Yaawúu'caa pokohussa nof ki'apluK Lasaa'

⁹ Bo' biyewin ga yaawúu'caa yéegussa an Yéesu yaa ga Bétanii, ba ba yah daama. Ee en ki'ena kihot Yéesu rek bayéeriḁa daama, wayee ba waaree kihot ban Lasaa' yaa Yéesu mílísdeeda. ¹⁰ Sarahohcaa biyaakbaa júwohussa kon ga ki'apluK Lasaa' ban, ¹¹ ndaga ya yēri tah yaawúu' biyewin foñussaḁa, gēmussa ga Yéesu.

Yéesu aassa teeraa Yéerúsaleem na ndam wiyaak

(Mēccēe 21: 1-11; Marka 11: 1-11; Lúkkaa 19: 28-40)

¹² Ga kooH-wíisfaa, bo' biyewin ga ba hay feetaa Paakḁa yéegussa an Yéesu yaa hay teeraa Yéerúsaleem. ¹³ Ba dalla kiheel soo'soo', ba meycā teeraa kihídohnee nari, ba ba wo' didóoli' an:

- Óosaanaa! Kooh barkeelat bii hay ga teekii Ha'mudiḁa, buurii Isarayeel!

¹⁴ Fodaa daa bídu ga Kēyítfaadā, Yéesu beḁpa cúmbú'-baam, ya lappa ga dookгаа. En ki'ena, Kēyítfaa wo' an:

¹⁵ «Kaa tíitat dū, bu-Síyon* ,

Buuriigarúu yeema hayi,

ya lap cúmbú'-baam.»[☆]

¹⁶ Ga wahtaa iñaama laakḁa, téelíbéecaa Yéesu inohséeri iña ca waaree kiwo'ḁa. Wayee ga waa Kooh e' Yéesu ndam ga tóohḁa, ba niindísukka iñca aaw gari, binsee ga Kēyítfaa ee ba inohha an iñaama tóoh laakin gari. ¹⁷ Bééβ buwaa maasohee ga waa Yéesu wo' Lasaa' kimey loyaa, ya mílís'tariḁa, seedi'ussa iña ba hoteeda. ¹⁸ En ki'ena, lak bo' biyewin kelohuunun an Yéesu tumin kintaanaa waama, kēri tah ba hayya kihídohnee nari. ¹⁹ Fērisiyeenḁa nak ba wo' ga díkaantiḁa an:

- Dú hotine, dú minoo dara ga, malkat bééβ buwii bii taabukki.

Laakka Gerekaa waa'see kihot Yéesu

(Mēccēe 16: 21-28)

²⁰ Laakeera biGerek ga buwaa hayee Yéerúsaleem, ga feetaa yaawúu'caa, kijaamuk Koohḁa. ²¹ Ba ka'ta ga Filiip. Filiip yaama dēkee Betsaydaa, dēk-kaw ga gohaa Gélílee. Ba wo''ari an:

* 12:15 12: 15 'Bu-Síyon Teeraa Síyon ee waa' kiwo' dēkaa Yéerúsaleem. ☆ 12:15 12: 15 Sakari 9: 9.

- Kiyaakii, dí waaree kihot Yéesu!

²² Filiip ka'ta wo'neeraka Andari. Ba taamma ba banak, ba wo'neera Yéesu. ²³ Yéesu wo'aba an:

- Wahtii le'in, wii Kowukii bii yah kilaas ga ndamiigarida. ²⁴ kayoh-kayohda mi wo'úuka: binaa kupesoh keen ga kakay, ja kaanndiinaa, ja tesan kupesoh. Wayee binaa ja kaanaa, ja hay kilim towu tiyewin. ²⁵ Baa fu keeñuk kipesfunaa, fu hayka kiñak bi taa'. Wayee baa fu likkii helpu ga kipeskiigaraa donj ga ëldúnadanaa, fu hay naka kites, fu pes bi taa'. ²⁶ Baa waa'too kisérga'ukaa, ya taabukattoo, ee daa mi enohda, súrugaagoo ban yah da. Baa súruga'uk garoonaa Paammboo hayyi ki'on céé'.

Yéesu wo'a ga loo kikaankaagari

(Mëccëe 16: 24-27)

Yéesu tikka ga an:

²⁷ - Diima denj heliigoo hícukohin. Haa mi wo'an ya? Mi wo'an an: «Paamudii, músalaaroo ga coonucii yahhoo kidal ga wahtiimane?» Múk! Man kikoo' ga coonucii ga wahtiimada tahhoo kihay. ²⁸ Paamudii, eraa teekiigaraa ndam!

Waa ennda da, laakka koonaka meyoh dook-Kooh, wo'a an:

- Mi erinwa ndam kumëëñi' ee mi haywa ki'e'sis ndam.

²⁹ Ga mbooloomaa enee daama ee kelohsee koonakaada, laakka buwaa wo' an:

- Iñaa ínín!

Biinoo an:

- Malaaka wo' nari!

³⁰ Wayee Yéesu wo'aba an:

- Enndii haffoo tah koonakuma kikelohuk, wayee dú bëri tahka kikelohuk.

³¹ Diima denj wahtii ëldúna yah ki'atti'ohuda le'in. Diimanaa buurii yibóni'yii tik yah ga ëldúnada kaalu ga fooh. ³² Ee mi, binaa mi bëwíru, mi tiim kakayfiinaa, mi hay kinook buwii bééëba, ba hay garoo.

³³ Yéesu wo'ee iñaama, kiteewoh daa kikaankaagari yah kimanda*. ³⁴ Mbooloomaa taassari an:

- Dí janj ga Këyítfaa Waasiigari an Kiristaanii pesan bi taa'. Kon fu mín na kiwo' an Kowukii bii jomin kibëwíru ka tiim kakayfi? Bii en Kowukii bii yaama, ya ba?

³⁵ Yéesu wo'aba an:

- Lee'laatii wii lis ki'en narúu, wayee yahissii kimaañ. Tiidat, waa lee'laatii wii narúu, en dānaa wek betoorúu, ñuus ammbúu. Baa tiin ga ñuus inohoo daa ya aawoh.

³⁶ Gëmat ga lee'laatii waa wa wii narúu, en dānaa dú en bëbo' lee'laat.

Daa Yéesu wo'eeba iñaama bi lëhé'ta, ya kolukka yaa yah, ya daakukkaaba.

Yaawú'caa sagussa kigëm ga Yéesu

³⁷ Kintaancaa Yéesu tum ga fikii yaawú'caada, ga daa ca hín kiyewinda tooh, tahhii bi ba gëmma gari. ³⁸ Fodaama, iñaa Ísayíi, sëldúga-Koohaa wo'eeda matta. Ya wo'ee an:

«Ha'mudii, bii gëm iñii du yéegalohda ba?

Ha'mudii teeb ba dooliigari?»†

³⁹ Ee iñaa tah ba minndii kigëmda, Ísayíi wo'issa ga an:

⁴⁰ «Kooh búumi'ta hascaagaba, ya yëgí'si'ta keeñcaagaba, doonaa ba hotoo na hasba, ee ba inohoo ga keeñba.»

Kooh tikka ga an:

En dānaa, ba súpítoo kipeskaagaba, mi wëki'ba.

⁴¹ Ísayíi wo'a iñaama ndaga lak ya hotin ndamaa Yéesu, ee ya wo'ee iñaa aaw gari.

⁴² Wiima sah, lak ga buwaa kuliyuk ga yaawú'caada, biyewin gaba gëmseera ga Yéesu. Wayee ba kaañjii kiseedi' ngëmaagaba ndaga Fërisiyeencaa. Ba niikee kikaalu ga jaangu-yaawúuraa ⁴³ En ki'enaa, gërëmaa meyoh ga bo'-súusúus gënëlba gërëmaa meyoh ga Kooh.

Wo'eencii Yéesu cëri yah ki'atti' buwii

⁴⁴ Waa ennda da, Yéesu wo'a ga dook an:

- Baa gëm garoonaa, ya gëmbbii, eemmba garoo donj, wayee ya gëm ga baa wossooda.

⁴⁵ Baa hottoonaa, hotin baa wossooda. ⁴⁶ Mi en lee'laat ee mi hayin ëldúna doonaa bééë

† 12:33 12: 33 Daa kikaancaa Yéesu yah kimanda waa' kiteewoh daayaa ya daaysan ga kuraanaada. ‡ 12:38 12: 38 Wo'eeniima, sëldúga-Koohaa wo'wa ga Ísayíi 53: 1.

baa gëm garoonaa dëksisoo ga ñúus. ⁴⁷ Baa keloh wo'eenciigoo ee ya ammbiicanaa, enndii mi yahhi ki'atti'. En ki'ena, ki'atti' êldúna haydohhiroo, wayee mi hay kimúsal êldúna. ⁴⁸ Baa sanjngoo ee tookkii wo'eenciigoo, atti'ohaagari tuukin tek. Yëri en wo'eenii mi jégírohda, ee bëríinaa êldúna túki'anda wëri yahhi ki'atti'. ⁴⁹ Ndaga mi wo''ii ga teekoo wayee Paamudii wossooda yëri nakkoo ga kihafci íñii mi jom kiwo' na íñii mi jom kijégírohda. ⁵⁰ Ee wórinndoo hël an íñii ya nakohda wëri onohi kipeskaa leehoo taa'da. Këri tah jégírohiigoo, mi tumwa fodaada daa Paamudii nakkooka kitumfa.

13

Yéesu tissa kotcaa tëelíbéecaagari

¹ Enee ga besaa balaa Paakaa yaawúu'caa. Yéesu ínoheera an wahtaa ya jom kikolkoh êldúna, ya boyuk ga Paamcida le'in. Ya mosee kiwaa' buunci ga êldúna ee ya waa'taba bi ga daa ya kaanoh.

² Yéesu enee na kicuunínuk na tëelíbéecaagari. Seytaani, lakanaa tumin kumëñí' ga keeña Yúdaa Iskariyot, kowukaa Simon, halaat kitoon Yéesu. ³ Yéesu ínoheera an ya meyoh ga Kooh ee ya yah kiboyukis gari. Ee ban ya ínoheera an Kooh, Paamudii tikiin tooh ga yahci. ⁴ Fodaama ya kolukka ga cuuníinfaa, ya dolla kúltifaagari hanoh dookda, ya béépa úuf, pëkirukka. ⁵ Lëehí'ta ya íiffa músú ga kanu, ya yaa tís kotcaa tëelíbéecaagari, ee ya yaa moosca na úufaa ya pëkirukeeda. ⁶ Daa ya le' bi ga Simon-Pee', yaama wo''ari an:

- Fu Ha'mudii, fu tísí'too kotciigoone?

⁷ Yéesu loffari an:

- Íñii mi tum yii, fu ínohoori diimada, wayee fu ínohanndi ga íñii aaw fikíida.

⁸ Pee' wo''ari an:

- Kitísí'too kotciigoone? Múk!

Yéesu loffari an:

- Mi tísí'tiiraacanaa, fu boksisoo naroo ga dara.

⁹ Simon-Pee' wo''ari an:

- En d'anaa Ha'mudii, kaa eem ga kitís kotcii rek, wayee tísaa yahcii na hafii ban.

¹⁰ Yéesu wo''ari an:

- Baa bookkin, soolukkii kitísuk, enndii kotcaa rekaa, ndaga lak ya setin wic. Dú nak, dú setin wayee enndii bééhpúu. ¹¹ (Yéesu ínoheera baa yahhi kitoonda, kéri tah ya wo''a an «dú setin wayee enndii bééhpúu.»)

¹² Ga waa ya lëehí'taba kitísí' kotcaada, ya ekkissa kúltifaagari, ya yugissa kiñam, wo''aba an:

- Íñii mi tumi'túuda, dú ínohinndine? ¹³ Dú, dú bayiroo «Jégírohii», dú bayiroo «Ha'mudii», ee dú wo' kayoh ndaga mi yëri. ¹⁴ Kon en lak mi Ha'mudii, mi jégírohii, mi tísí'túu kotaa, dú ga kihaffúu, yaa en bééβ ban jomin mooroomci kitísí' kot.

¹⁵ Mi teewinndúu waas, doonaa fodii dii mi tumi'túuda dú tumda ban.

¹⁶ Kayoh-kayohda mi wo''úuka: súrga wëñoo kilaak solu ha'-kaanci ee baa wosu hen wëñoo kilaak solu baa wossida. ¹⁷ Dú ínohin íñaama. Kon binaa dú taabukkanaa, dú hay kiyewin múu'.

¹⁸ Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

- Enndii dú bééβpúu, dú tahoo kiwo'. Mi ínohin buwaa mi tanukda. Wayee íñii Këyitfaa wo' yii jomin kilaak: «Baa bokee naroo kanuda, oninndoo bíñ.» ¹⁹ Mi yii wo''úuka diimada balaa íñaama laakaa, en d'anaa binaa wa laakaa dú ínoh an «mi en bíi mi enda.» ²⁰ Kayoh-kayohda mi wo''úuka: baa fu took baa mi wosd'anaa, fu tookkoo ban mi ga kihaffoo. Ee baa fu tookkoonaa, fu took baa wossooda ban.

²¹ Ga waa Yéesu lëehí'ta kiwo' fodaama, keeñci leeha tak, ya wo''a fan an:

- Kayoh-kayohda mi wo''úuka: yíinoo garúu hayyoo kitoon.

²² Tëelíbéecaa baa malakoh, ndaga ba ínohéeríi baa Yéesu wo' narida. ²³ Yíinoo ga tëelíbéecaa, yaa Yéesu keeñukda, lak yaa ga yahaaci. ²⁴ Simon-Pee' kalayyari kiwo''i, ya meekisoh baa Yéesu wo' narida. ²⁵ Tëelíbéenaa tobinukka ga Yéesu, meekissari an:

- Ha'mudii, baama ya ba?

²⁶ Yéesu taassari an:

- Mi hay kiñoon yaak-mbúurú ga ñamahii, ee baa mi eranwada, yëri ya.

Yéesu dalla kibeβ yaak-mbúuraa, ñoonndawa ga ñamahaa, e'ta Yúdaa, kowukaa Simon Iskariyot. ²⁷ Daa Yúdaa ñam mbúuraa hen rek, Seytaani aassa gari. Yéesu wo''ari an:

- Íñum fu yah kitumda, gaawaa ga!

²⁸ (Wayee laakkii yíinoo ga buwaa bokee nari kiñamda yaa ínoh íñaah tah Yéesu wo'íkada. ²⁹ Yúdaa yèri enee ðaakoh-koparaagaba. Kèri tah, laakka tëelíbéecaa foon an Yéesu wossi kilomnee íñaah ba sooluk ga hewaa, wala kisarahnee buwaa laakoo darada.) ³⁰ Yúdaa beþpa yaak-mbúuraa Yéesu ereerida, ya dalla kimey. Waama lak Kooh hoowin.

Yéesu dígalla apotaa'caa enaama yi'as

³¹ Ga waa Yúdaa meycya, Yéesu wo''a an:

- Diima Kowukii bii laakin ndam ee ndamii Kooh laakda kooroh gari, ³² [ee binaa ndamaa Kooh laakda kooroh garinaa], Kooh ban hayyi kindam na kihafci ee ya hayka kitum diima diima. ³³ Biyaay, kitessoo narúu maañissii. Dú hayyoo kiraas, wayee íñaah mi wo'ee yaawúu'caada yèri mi wo''úu diima: Dii mi aawda, dú mínoo da kika'. ³⁴ Diimada, mi dígalluu íñii yi'asyii yii: waarohat ga díkaantirúu. Fodii dii mi waa'túuda, dú ban, dú jom ða kiwaaroh ga díkaantirúu. ³⁵ Binaa dú waarohaa, íñaama hay kiteeb béeb an dú bitélibéeroo.

Yéesu yéegalohha an Pee' hayyi kitaasuk

(Lúkkaa 22: 31-34; Marka 14: 27-31; Mëccëe 26: 31-35)

³⁶ Simon-Pee' meekissa Yéesu an:

- Ha'mudii, fu yah gada?

Yéesu taassari an:

- Daa mi en na kiyahda, fu mínooroo da kitaabuk diimada, wayee paaf fikii, fu hayyoo da kitaabuk.

³⁷ Simon-Pee' wo''ari an:

- Ha'mudii, íñii tah ya mi mínooraa kitaabuk diimada? Mi tuukin tek ga ki'eroh kumuunkigoo ndaga fu.

³⁸ Yéesu taassari an:

- Fu tuukin ga ki'eroh kumuunkigaraa ndaga mine? Kayoh-kayohda mi wo''aaka: bi siik-pabu koda, fu hayyoo kitaasuk waas kaahay.

14

Yéesu yèri en waasii ewruk ga Paamudiida

Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

¹ Kaa jaahli'at! Dú gëmin ga Kooh, gëmat garoo ban. ² Kaan Paammboo yewinin didëkaa'. Ee íñaama laakéeriinaa, eneenaa mi wo'oorúu an mi yii yahhúu kiwaayukdinee daa dú enan. ³ Ee mi ka' mi waayuki'túu ðekataanaa, mi hay kihayis mi beþpúu ga yahaaroo, doonaa daa mi enaa, dú ban dú en da. ⁴ Dú ínohin waasii ewruk ga dii mi yahda.

⁵ Toomaa wo''ari an:

Ha'mudii, dí ínohoo dii fu aawda, dí mínan na ki'ínoh waasii?

⁶ Yéesu taassari an:

- Mi yèri en waasii, mi en kayoh, mi en kipeskii. Ken mínoo kika' ga Paamudii ee koorohhii garoo. ⁷ Enee an dú ínohinndoonaa, eneenaa dú ínohin Paammboo ban. Diima ðej dú ínohinndi ee dú hotinndi.

⁸ Filiip wo''a Yéesu an:

- Ha'mudii, teewaríi Paamudii ee íñaama hayyíi kidooy.

⁹ Yéesu taassari an:

- Mi enin narúu yimëëni', ee bi wati Filiip, fu ínohooroone? Baa hotinndoonaa, hotin Paamudii. Kon íñii tah ya fu wo' an: «Teewaríi Paamudii?» ¹⁰ Fu gëmbbii an mi yii ga Paamudii ee Paamudii yii garoone? Wo'eencii mi wo''úuda meyohhii garoo. Wayee Paamudii ðek garooda, yèri tum légëyiigari. ¹¹ Mi wo''úu man: mi yii ga Paamudii ee Paamudii yii garoonaa, gëmattoo. Luu enndii dara, dú gëm sah ndaga tumeencii dú hotda.

¹² Kayoh-kayohda mi wo''úuka, baa gëm garoonaa, ya ban hay kimín kitum íñcii mi tumida, ya hay kitum sah caa wënda, ndaga mi yii yah ga Paamudii. ¹³ Ee béeb íñaah dú kiiim ga teekiigoonaa mi hayyi kitum, en ðanaa Kowukii teewoh ndamii Paamudii laakda. ¹⁴ Binaa dú kiimmboo yen ga teekkoonaa, mi tummbi.

Yéesu dígohha Helaa yisela'iyaa

Yéesu wo''a tëelíbéecaagari an:

¹⁵ - Binaa dú waa'toonaa, dú hay kitaabuk íñcii mi nakoh kitumda. ¹⁶ Ee mi, mi hay kikiim Paamudii ya onndúu bo' yiliis yaa amdohannúu, yaa enan narúu bi taa'. ¹⁷ Baa yaama, yèri en Helaa yisela'iyaa teewohi kayohda. 'Bu-ëldúna mínsoori kite', ndaga ba

mínoori kihot, ee ɓa inoohoori. Wayee dú, dú inohinndi, ndaga ya dɛk narúu ee ya yii garúu bi taa'.

¹⁸ Mi foñanndiirúu fodii tubaayu, mi hay kiboyukis garúu. ¹⁹ Tesin ga jutuut ɓu-eldúna hotsisanndiiroo, wayee dú, dú hayyoo kihot, ndaga mi yii pes ee dú ɓan dú hay kipes. ²⁰ Besaama le' bɛriinaa, dú hay ki'inoh an mi yii ga Paammboo, dú inoh an dú ɓii garoo ee ɓan ee mi yii garúu. ²¹ Baa waarinndoo yéri en ɓaa am iŋaa mi nakoh ee taabukiwada. Baa waa'toonaa, Paammboo hayyi kiwaa', mi ɓan, mi hayyi kiwaa', ee mi teewoh haffoo gari.

²² Yúdaa, ee bokkii na Yúdaa Iskariyot, wo'ari an:

- Ha'mudii, mín na ki'en an fu yah kiteewoh haffu garí dí hanngí, ee an fu yahhii kiteewukoh haffuu ga ɓu-eldúna tooh?

²³ Yéesu taassari an:

- Binaa ɓo' waa'toonaa, hay ki'am ga keeñci iŋaa mi wo'. Ee Paamnboo hayyi kiwaa', mi na Paammboo dí hay gari ee dí dɛk ga kaanci. ²⁴ Baa waa'tiiroo, aboo iŋaa mi wo'. Ee iŋii dú keloh mi wo' yii meyhohii garoo wayee meyoh ga Paamudii wossooda.

²⁵ Mi wo'inndúu iŋuma, waa mi yii lís narúu ki'en. ²⁶ Léehíraa, ɓaa yahhúu ki'amdoh ee yéri en Helaa yisela'i'ya Paammboo yah kiwosoh ga teekiigooda hayyúu kijégí' tooh ee ya hayyúu kiiŋindís tooh iŋcaam mi wo'erúuda. ²⁷ Mi yii foñi'túu jam. Jamiigoo wéri mi onndúu. Mi onndiirúuwa fodii dii ɓu-eldúna onohiwada, kaa léyat ee kaa niikat. ²⁸ Dú kelohin mi wo'inndúu an: «Mi yii yah ee mi hay kiboyukis garúu.» Binaa dú waareeroonaa, dú nebluk ga dii mi en na kiyah ga Paamudiida, ndaga Paamudii yéri wéñjoo kiyak. ²⁹ Mi wo'inndúuka diimada, balaa iŋcaama laakaa. En ɗanaa ca laak bɛriinaa, dú gémboo. ³⁰ Saawalloo narúu hoo'sanndii ndaga sépí'i'-ga-nofii, yii tik yahci ga ɛldúnaɗa, yii hay. En ki'ena, ya mínoo dara garoo. ³¹ Wayee mi tum fodii dii ya nakkoo kitumɗa. En ɗanaa, ɓu-eldúna mín ki'inoh an mi keeñukin Paamudii, Kolkat, dú meyohat dii, dú yee!

15

Kedik na toytaagari

Yéesu tikka ga an:

¹ - Mi yéri en kedik-biiŋkii kukayohkii, ee Paammboo yéri en yii líni kedik-biiŋkiida. ² Koykaa jok garoo, ee limmbii tooh, ya hayka kígú'. Wayee koykaa lim towaa, ya hayka kipaas bi set doonaa ka wéñ ɗa kilím. ³ Dú nak, dú sétíruunun haat ndaga iŋcii mi jégí'túuda. ⁴ Enat naroo wínoo fodii dii mi en narúu wínooda. Fodaa daa koy kedik, ka jokukkii ga kedikkaa, ka hanja donj, ka mínoo kilím towuda, dú ɓan, dú madan fodaama binaa dú enndii wínoo naroonaa.

⁵ Mi yéri en kedik-biiŋkii, dú ɓéri en toytii. Baa en wínoo naroo ee mi en wínoo narida man na kedikkaa lim towu tiyewin; wayee dú enndii naroonaa dú mínoo dara kitum. ⁶ Baa enndii naroo wínoonaa, hay kijafu ga fohh fodii toy tiyowuu, ta súɓ. Léehíraa, ta négírohu, ta jafu ga kiwii, ta aaw kitak. ⁷ Binaa dú en wínoo naroo ee wo'eenciigoo yégís ga dúuycuunaa, kíimat iŋaa neɓpúu, dú hayyi ki'onu. ⁸ Iŋaa en ndam ga Paambooɗa wéri en an dú man na kedikkaa lim towu tiyewin ee iŋaama yéri teewohan an dú bitéelíbéeroo. ⁹ Fodaa daa Paammboo waa'tooda, mi ɓan mi waa'túuda. Dɛkat ga kiwaarohkii mi teeɓpúuda. ¹⁰ Binaa dú am iŋcii mi nakkúudanaa, dú hay kidɛk ga kiwaarohkii mi teeɓpúuda, fodaa daa mi abee iŋaa Paammboo nakeeroo ee mi yii dɛkka ga kiwaarohkii ya teeɓpooda.

¹¹ Mi wo'úu iŋcuma doonaa keeñ-soosii en narooda en garúu ee dú líif na keeñ-soos. ¹² Iŋii yii yéri mi nakkúu: Waarohat ga díkaantirúu fodii dii mi waa'túuda. ¹³ Laakkii kiwaarohkaa yak bi le' ga ki'onoh kumuunfu ndaga ɓifiliifu. ¹⁴ Dú ɓifiliiroo binaa dú tum iŋii mi nakkúudanaa. ¹⁵ Mi ɓaysisoorúu ga teekii súruga, ndaga súruga ínohoo dara ga iŋaa ha'-kaanci tumi. Mi ɓayyúu ga teekii filií, ndaga mi oninndúu ki'inoh ɓééɓ iŋaa mi ɓewoh ga Paambooɗa. ¹⁶ Enndii dú ɓéri tanndoo, wayee mi, mi tanndúu. Mi fallarúu, mi wossarúu dú ka' ee dú tum fodii kedikkaa lími towu, towutaa leehoo. Kéri tahan bi ɓééɓ iŋaa dú kíim Paamudii ga teekiigoonaa, ya hayyúuri ki'on. ¹⁷ Iŋii mi nakkúuda yéri en kiwaaroh ga díkaantirúu.

Bu-eldúna hay kisagu buwaa gëm ga Yéesuda

¹⁸ Yéesu tikka ga an:

- Binaa ɓu-eldúna sagussúunaa, ínohat an ɓa saginndoo balaa dúnna. ¹⁹ Enee an dú bok ga ɛldúnanaa, eneena ɛldúna hayyúu kiwaa' ndaga ya warin iŋaa en yuuci. Wayee dú, dú bokkii ga ɛldúna. Mí, mi tanukinndúu ga dúuyɓa. Kéri tah ɓu-eldúna sanngúu. ²⁰ Niindísukat iŋii mi wo'erúuda: «Súruga wénoo kilaak solu ha'-kaanci».

En an mi, ba hatalinndoo ga kipesaa, dú ban, ba hayyúu kihatal ga kipes. En an ba abin íñii mi jégrohdánaa, ba hay ki'am íñcaa dú yahba kijégi' d'á ban. ²¹ Mi hay kitah, ba tíkkúu íñcuma tóoh ndaga ba ínohoo bii wossooda. ²² Enee an mi hayyii, enee an mi wo''ii nabánaa, eneena baakaa' tíkkoo gaba. Wayee diima, baakaa'ciigaba laakoo lay. ²³ Baa sanjnoonaa, sagin Paammboo ban. ²⁴ Enee an mi tummbii ga duuyba íñaa ken mosoo kitumaa, eneena ba, baakaa' tíkkoo gaba. Wayee diima, ba hotin íñcii mi tumda, ee ba saginndii, mi na Paammboo. ²⁵ Wayee íñaama laakin ee fodaama íñii yii bidu ga Kéyitfaa Waasaa Móyís'da matin: «Ba saginndoo ee ba tíkkiika ga fen.»

²⁶ Mi hayyúu kiwosoh ga teekii Paamudii baa am'dohanndúu. Yéri en Helaa teewohi kayoh ee kúlkoh ga Paamudiida. Ya hayaa, ya hay kiseedi' íñaa aaw garoo. ²⁷ Ee dú ban, dú hay ki'en seediroo ndaga dú enee naroo aboh ga dalaaraa.

16

¹ Yéesu tikissa ga an:

- Mi wo'inndúu íñuma doonaa dú foño ngémiigarúu. ² Dú hay kikaalu ga jaanguciigaruu*. Ee sah wahtu waa hay, waa buwaa apanndúud'á foonjan an ba en na kijaamuk Kooh ga íñaama. ³ Íñaama ba hayyi kitum ndaga ba ínohoo ken garii, enndii mi enndii Paamudii. ⁴ Mi wo''úu íñuma diima doonaa wahtaama le'aa, dú níndísuk an mi wo'eerarúuka.

Íñcaa Helaa yisela'í'yaah yah kitumda

Yéesu baatta ga wo'a téelibeecaagari an:

- Íñuma mi wo''iirúuri ga wii dú dal narooda ndaga lak mi enee narúu. ⁵ Diimada mi yii yah ga baa wossooda ee yíinoo garúu meekissiiroo an: «fu yah gada?». ⁶ Keeñjúu leehin tak ndaga íñii mi yéegallúuda. ⁷ Moona mi wo''úu kayoh: íñaa gën garúu wéri en mi ka'. En ki'ena, mi ka'tinaa, baa yahhúu ki'am'dohda hayoo. Wayee binaa mi karaa nak, mi hayyúuri kiwosoh. ⁸ Ee binaa ya hayaa, ya hay kibúl bu-eldúna ga íñaa en baakaa', ga íñaa en kijúb na ga íñaa en ki'atti'kaa Koohda. ⁹ Ya hayba kibúl ga an ba baa ga baakaa' wiyaak ndaga dii ba gëmbbii garooda. ¹⁰ Ya hayba kibúl ga an mi bo' yijúwí' ndaga dii mi yii yah ga Paamudii ee dú hotsisanndiirooda. ¹¹ Ya hayba kibúl ga an Kooh yéri laak ki'atti' ndaga ga dii yii tik yah ga éldúna atti'uunun kuméeñi'da.

¹² Mi lis kitesoh enaama ciyewin caa mi jombbúu kiwo', wayee dú hatinooca diima. ¹³ Binaa Helaa teewohi kayohda hayaa, ya hayyúu kinii' ga tóoh íñaa en kayoh. En ki'ena, íñcaa ya yah kiwo'da meyohanndii gari, wayee ya wo'anndúu béeb íñcaa ya keloh ga Paamudiida ee ya hayyúu kiyéegal íñcaa yah kilaak ga fikiida. ¹⁴ Ya hay kiteewoh ndamii mi laakda ndaga ya bewan ga íñaa mi laak, ya yéegallúuri. ¹⁵ Béeb íñaa Paamudii laak, yuuroo. Kéri tah mi wo''úu an Helaa yisela'í'yaah bewan ga íñaa mi laak, ya yéegallúuri.

Keeñcaa téelibeecaa hay kileeh ee ca hay kiméeñjoh kisoos

¹⁶ Yéesu wo'issa téelibeecaagari an:

- Tesin ga jutuut dú hotsanndiiroo, ee tik ga jutuutaa dú hayyoo kihotis.

¹⁷ Ga téelibeecaagari, laakka baa dalu kiwo' ga díkaantiba an:

- Ya waa'tuu ya kiwo' duma an: «Tessin ga jutuut dú hotsisanndiiroo ee tik ga jutuutaa dú hayyoo kihotis?» Ee ban ya wo'in an: «Mi yii yah ga Paamudii.» ¹⁸ Ba tikissa ga an: «Jutuutaa ya wo' waama, wa ya? Íñii ya waa' kiwo'da daal bo' ínohoori.»

¹⁹ Yéesu ínohna an ba waa'ti kimeekis, ya wo'aba an:

- Dú bii meekisoh ga díkaantirúu kiwaa' ki'inoh íñii mi wo' an: «Tessin ga jutuut dú hotsanndiiroo ee tik ga jutuutaa dú hayyoo kihotis.» ²⁰ Kayoh-kayohda mi wo''úuka, dú hay kikoduk, dú fiipohi, wayee bu-eldúna yah kinebluku. Dú, keeñjúu hay kileeh tak, wayee keeñ-leehaama hay kisúpituk keeñ-soos. ²¹ Beti en na kilaak kowaa keeñci leehi hen tak ndaga lak wahtu ki'en ga coonu le'in gari. Wayee binaa ya laak kowaa, ya dal ki'aluk mesiklaataca ndaga lak keeñci soosin ga daa ya haydohin bo'-súusúus éldúnada. ²² Dú ban, dii dú enaa dii watida, keeñjúu leehin tak, wayee mi hayyúu kihotis, ee bériinaa, keeñjúu hay kisoos seb. Keeñ-soosaama, ken minanndiwa kinaas garúu.

²³ Besaama hay bériinaa, dú meekisooroo dara. Kayoh-kayohda mi wo''úuka, béeb íñaa dú kiim Paamudii ga teekiigoonaa, ya hayyúuri ki' onu. ²⁴ Bi diima, dú kúmbbii dara ga teekiigoo. Kímat ee dú hay ki'onu, en d'anaa dú líif na keeñ-soos.

Yéesu laakin ndam ga dook éldúna

Léehi'ta Yéesu wo''a téelibeecaa an:

* 16:2 16: 2 Jaanguciigaruu Yéesu wo' jaangu-yaawúu'caa waama.

²⁵ - Iñcuma toohca mi wo''uuca ga liiwuk. Wahtu waa hay, waa mi wo'sannndii narúu ga liiwuk, wayee mi yah narúu kiwo' bi lee' lañ ga iñaa aaw ga Paamudii. ²⁶ Besaama hay bërfiinaa, dú yah kikíim Paamudii ga teekiigoo. Ee mi wo''iirúu man mi yáhhúu kikíimi' Paamudii. ²⁷ En ki' enaa, Paamudii ga kihafci waarinndúu ndaga dú waarinndoo ee dú gëmin an mi meyoh gari. ²⁸ Mi meyoh ga Paamudii mi hayin êldúna. Diimaða, mi yii meyoh êldúna, mi yee ga Paamudii.

²⁹ Tëelbéecaagari dallari kiwo' an:

- Malka, fu yii wo' narií bi lee' kimma, diima fu liiwukissii. ³⁰ Dí hotin kimma an soolukkii fu meekisu iñaa bo'-súusúus halaat ga helci. En ki' enaa, fu inohin iñaa en tooh. Këri tah dí gëmin an fu meyoh ga Kooh.

³¹ Yéesu taassaba an:

- Kon dú gëmin kimmane? ³² Wahtii deeyin, ee wa weema sah, wii dú yah kitasaarukoh, yaa en béeb yee ga kotci, dú foñnjoo hañngoo. Wayee mi tessii hañngoo ndaga Paamudii yii naroo. ³³ Mi wo'inndúu iñuma doonaa dú laak jamaa meyoh garoo. Dú hay kilaak coonu ciyaak ga êldúna, wayee guu'guulukat ndaga mi laakin ndam ga dook êldúna.

17

Yéesu kímmba Kooh

¹ Ga waa Yéesu lêehi'ta kiwo' fodaama, ya taaginukka dook-Kooh, ya wo''a an:

- Paamudii wahtii le'in. Teewohaa ndamii Kowukiigaraa, en dānaa Kowukii ban teewoh ndamiigaraa. ² Ndaga fu oninndi dooli ga dook buwii béebba, doonaa béeb buwii fu tik ga yahciða ya onba kipeskaa leehoo taa'da. ³ Kipeskaa leehoo taa'da këri en an ba inohhaa, fu yii fu doñ fu en Koohyii yukayohyiida ee ba inoh Yéesu Kiristaa, yii fu wosda. ⁴ Mi teewohin ndamiigaraa ga êldúnaða, ee mi lêehdñ lëgëyaa fu erereroo kitumda. ⁵ Diimaða nak, Paamudii, eraaroo ndam ga yahaafu, waa mi laakee ga yahaafu lakanaa êldúna sakussii duumda.

Yéesu kíimi'ta tëelbéecaagari Kooh

Yéesu tikka ga an:

⁶ - Buwii fu bewoh ga bu-êldúna, fu tikkaða ga yahhooda, mi inohlukohinba teekiigaraa. Ba enee buufu, fu tikkaða ga yahhoo, ee ba abin wo'eenfu. ⁷ Ba inohin diima an iñaa fu oninndoo tooh meyoh garaa. ⁸ Wo'eenca fu ererooda, en ki' enaa mi erinbaca ee ba te'inca. Wóorinba piñ an mi kùlkoh garaa ee ba gëmin an fu yëri wossoo.

⁹ Mi kíimi'ba. Mi kíimi'tii bu-êldúna, wayee mi kíimi' buwii fu tik ga yahhooda, ndaga buufu. ¹⁰ Béeb iñaa mi laak, yuufu ee béeb iñaa fu laak, yuuroo, ee ndamii mi laakda hotukin gaba. ¹¹ Mi bokissii ga bu-êldúna, wayee ba, ba bii ga êldúna, ee mi, mi yii hay garaa. Paamudii yisela'i'yii, somaaba na doolum teekungaraa, wum fu e'tooda, doonaa ba en wiínoo fodii dii mi naraa dú en wiínooda. ¹² Ga waa mi en naba ga êldúnaða, mi someeba na dooligoo en ga teekiigaraa, teekii fu onndooda. Mi níirin buwii fu onndooda ee yíinoo gaba múuycii, enndii yaa jomee kisanju'dānaa. Fodaama iñaa Këyitfaa wo'eeda matta. ¹³ Ee diimaða, mi yii boyuk garaa. Iñcuma mi wo'ca, waa mi yii lis ki'en ga êldúna, doonaa mi líifi'ba na keeñ wisóosi', wii meyoh garooda. ¹⁴ Mi erinba wo'enciigaraa ee bu-êldúna saguununba, ndaga ba bokkii ga êldúna, fodii dii mi ban mi bokkii ga êldúnaða. ¹⁵ Mi kímmbiiraa fu bewohba êldúna, wayee mi kímmbaa fu músalba ga Seytaani. ¹⁶ Ba bokkii ga êldúna fodii dii mi ban, mi bokkii ga êldúnaða. ¹⁷ Sokaa kayohfiigaraa ga keeñciigaba doonaa ba eroh hafba garaa. Wo'eeniigaraa wëri en kayoh. ¹⁸ Fodii dii fu woseeroo ga êldúnaða, mi ban mi wosba fodaama. ¹⁹ Bëri tah mi eroh haffoo garaa bi matin sêk, doonaa ba eroh hafba garaa ndaga kayohfi.

²⁰ Mi kíimi'tii doñ tëelbéeciigoo wati, wayee mi kímfdin ban bi ga buwaa yah garoo kigëm ndaga wo'eencaagabaða. ²¹ Paamudii, mi kím doonaa béeb en wiínoo. Ba enat wiínoo naruu fodii dii fu en wiínoo naroo ee mi en wiínoo naraada. Ba enat wiínoo doonaa bu-êldúna gëm an fu yëri wossoo. ²² Mi erinba ndamii fu e'tooda, doonaa ba en wiínoo fodii dii dú en wiínooda. ²³ Mi en ga d'uuyba fodii dii fu en ga d'uuycooda, doonaa ba en wiínoo senjis, en dānaa bu-êldúna inoh an fu yëri wossoo ee fu waarinba fodii dii fu waa'tooda.

²⁴ Paamudii, mi waa' daa mi yahda, buwii fu onndooda, ba en daama ban naroo, en dānaa ba hot ndamii mi laakda, wii fu e'tooda. Ndaga fu waarinndoo balaa êldúna sakunaa. ²⁵ Paamudii, fu yii fu júwinda, bu-êldúna inohsooraa, wayee mi, mi inohinndaa. Buwii bii nak inohuunun an fu yëri wossoo. ²⁶ Mi oninba ki'inohhaa ee

mi hayyaa kiġaġat ki'inohluġoh gaġa, en d'anaa, kiwaa'kiigaraa narooġa le' bi gaġa ee mi ga kiġaffoo, mi en ga d'uuġa.

18

Yéesu abussa

(*Méccéa* 26: 47-56; *Marka* 14: 43-50; *Lúkkaa* 22: 47-53)

¹ Yéesu kiimmba Kooh fodaama bi ya léehi'ta, ya koolukka na téelibeecaagari, ġa ka'ta ġakaa húlúwaa Sederon hanoh gaafa. Daama laakeera yoon-déreaa en da, ya aassa da na téelibeecaagari. ² Yúdaa ġan, yaa yahhi kitoonda lak inohin d'ekataama ndaga Yéesu yewineera kika' daama, ya na téelibeecaagari. ³ Yúdaa nak ka'ta da, taam na bisoldaa' na ġifo' ga ġuwaa watuki ga Kaanfaa Koohda, ġaa sarahohcaa na Férisiyeencaa ebilee ġa taam narida. ġa ġayya ga yahġa lúsee-kiwii, lampu, na kalaġ. ⁴ Lak Yéesu inohin iġaa yahhi kidalda, ya hídoġneera naġa, meekissaba an:

- Dú raas ġa?

⁵ ġa taassari an:

- Dí raas Yéesu Nasareet!

Yéesu wo'aġa an:

- Mi yéři en * Yéesu!

Wiima lak Yúdaa yii toon Yéesuda, yeema tuukka ġan na soldaa'cii. ⁶ Daa Yéesu wo'eġa an «Mi yéři», ġa sooffa fenoo, keenussa kakay.

⁷ Yéesu meekisissaba an:

- Dú raasġa?

ġa taassa an:

- Dí raas Yéesu Nasareet!

⁸ Yéesu wo'aġa an:

- Mi wo'inndúu an mi yéři. En lak d'ú raassoonaa ísat ġuwii ġii ġa yee.

⁹ Iġaama laakka ee fodaama iġaa Yéesu wo'eġa matta. Ya wo'ee an: «ġuba, yiinoo ga ġuwii fu tík ga yahhooda sanġu''ii.» ¹⁰ Simoġ-Pee', lak ġayin kalaġ, ya d'ollafa, tippafa súrgaa ha'-kaadaa sarahohcaa, ġú'ta nofaa ġaaba. Súrgaama teeksee Malku. ¹¹ Yéesu dalla kiwo' Pee' an:

- Íkaa kalaġfiigaraa ga huuwii. Kaas-coonii Paamudii e'tooġa mi jommbiiwa ki'an hene?

Yéesu ġayussa kaan Aan

¹² Waa ennda da, soldaa'caa na yaa kuliyuk gaġada na ġuwaa yaawúu'caa watuki Kaanfaa Koohda, abussa Yéesu, pokussari. ¹³ ġa d'ġġari kiġay kaan Aan†. Aan yaama yéři en payam Kayif. Kayif nak, kíisci laakki lak yéři en ha'-kaadaa sarahohcaa. ¹⁴ Kayif yaama nak, yéři onee yaawúu'caa hel, wo'aġa an iġaa ġenda yéři en an ġo' yiinoo kani' béeb kúlkii.

Pee' taasukka Yéesu

(*Méccéa* 26: 69-70; *Marka* 14: 66-68; *Lúkkaa* 22: 55-57)

¹⁵ Simoġ-Pee' na ġo' yiliis ga téelibeecaa taabukussa Yéesu. Téelibeenaama, ha'-kaadaa sarahohcaa inoġerari kéri tah ya mínnda ki'aas na Yéesu hġta kaanfaa ha'-kaadaa sarahohcaa. ¹⁶ Wayee Pee' tessa ga fooh ga yahaa hal-kaadaa. Waa ennda da, téelibeenaama ha'-kaadaa sarahohcaa inohinda, meġa, ka'ta ga ġetifaa tuukee daama kiwatuk hal-kaadaada, ya saawalla nari, ya akka Pee' d'uuġ. ¹⁷ Súrgaa yifetiyaa yaama tuukee kiwatuk hal-kaadaada dalla kimeekis Pee' an:

- Fu ġan, fu bokkii ga téelibeecii ġii yiine?

Pee' taassari an:

- Ó'óo, mi bokkii ga de!

¹⁸ Wiima lak Kooh soosin, kéri tah súrgacaa na ġuwaa watuki Kaanfaa Kooh ensee daamada fetussa kiwii, ġaa yoonuk. Pee' enee daama naġa, yaa yoonuk ġan.

Ha'-kaadaa sarahohcaa meekissa Yéesu

(*Méccéa* 26: 59-66; *Marka* 14: 55-64; *Lúkkaa* 22: 66-71)

¹⁹ Ha'-kaadaa sarahohcaa meekissa Yéesu ga loo téelibeecaagari na ga loo ġéġrohaagari.

²⁰ Yéesu taassari an:

* **18:5** 18: 5 Mi yéři en Diima, Yéesu eroġ teekaa Kooh, Elohím. Malkat 8: 24, 56. † **18:13** 18: 13 Aan yéři enee ha'-kaadaa sarahohcaa balaa Kayif ġewanaa. Kéri tah ya lissa ki'onu céa' ga iġaama.

- Mi wo'ee hen ga fikii béeb. Besoo bes mi jégírohee ga dúuy jaangu-yaawú'caa na ga dúuy Kaanfaa Kooh, ga daa yaawú'caa béeb hídohohseedá. Mi mosoo kidaakuk mi wo' yen. ²¹ Kon fu meekisoo ya ga iñaama? Meekisaa buwaa súkúrukeerooda iñaam mi wo'baða. Ba ga kihaffa, ba ínohin dijófi' iñaam mi, mi wo'da.

²² Daa Yéesu wo'ee iñaama, yínoo ga buwaa watuki Kaanfaa Kooh ee ensee daamada leŋngari pa', wo''ari an:

- Fu lofan sarahonii yiyaakyii fodumane?

²³ Yéesu taassari an:

- En lak wo'eenigoo júbpiinaa, wo'aa iñaam júbpíi gaða. Wayee en an íñii mi wo'da júwinaa fu feekohoo ya?

²⁴ Waa ennda da, Aan nakohha Yéesu bayu, na ðancaa ga yahcaa, ga Kayíf, ha'-kaadaa sarahocaa.

Pee' taasukissa Yéesu

²⁵ Wiima lak Simon-Pee' yii lís diima, yii yoonuk, laakka ðaa wo''i an:

- Fu ðan, fu bokkii ga téelibeecaa ðaa yaamane?

Wayee Pee' taasukka an:

- Múk, mi bokkii ga.

²⁶ Wiima ðan, ga súrgacaa ha'-kaadaa sarahocaa, laakka ga yínoo ee bokoh na ðaa Pee' gúree nofaada. Ya wo''a Pee' an:

- Mi hotéeriaraa nari ga dúuy yoon-déaraane?

²⁷ Pee' dalla kitaasukis. Ya yaa léehi' kiwo' rek, laakka siik-pabaa kon.

Yéesu bayussa ga fikii Pílaat

(*Méccée 27: 1-2,11-14; Marka 15: 1-5; Lúkkaa 23: 1-5*)

²⁸ Léehi'ta, buwaa kuliyuk ga yaawú'caada bewohussa Yéesu ga Kayíf, ða ðayari kaanfaa gúwerné' bu-Room. Enee ga kím cuut. Ba ga kihaffa, ða aassii dúuy kaanfaa doonaa, ga iñaam baahaagaða nakohða, ða líiwoo ee ða mín kibok ga hewaa feetaa Paakaagaða. ²⁹ Iñaama tah, Pílaat, gúwernéeraa nammba kimey gaða ga fooh, meekissaba an:

- Bii yii, íñii d'ú yabohhida, ya ya?

³⁰ Ba taassari an:

- Ya enéerii tumoh-kofeelaa, dí haydohoori garaa.

³¹ Pílaat wo''aba an:

- Bayatti, d'ú atti''i na kihaffúu, ga dii Waasiigaru nakohða.

Wayee yaawú'caa loffari an:

- Dí onussii ki'atti' ðo' kikaan!

³² Iñaama laakka ee fodaama iñaam Yéesu wo'ee ga loo daa kikaankaagari yah kimanda jomee da kilaak. Ya yéegalohee daa kikaankaagari yah kimanda. ³³ Waa ennda da, Pílaat boyukka dúuy kaanfaa, ya ðaylukka Yéesu. Ya meekissari an:

- An fu yéri en buurii yaawú'ciine?

³⁴ Yéesu taassari an:

- Iñum fu wo' yuma, fu yéri halaati' haffu kanoo bíbo' bíliis bíri wo''aaka garoo?

³⁵ Pílaat loffari an:

- Mine, mi nam ki'en yaawúre? Heetiigaraa na sarahocii biyaakbaa bíri kalaami''aa garoo. Fu, fu tum ya?

³⁶ Yéesu taassari an:

- Nguuriigoo enndii nguu' éldúnanii wii. Binaa nguuriigoo enee nguu' éldúnanii wiinaa, eneenaá súrgaciigoo hay kiheñohu doonaa mi tiksoo ga yah buwii kuliyuk ga yaawú'ciida. Wayee ó'óo, nguuriigoo enndii nguu' dii, ga éldúna.

³⁷ Pílaat dallari kimeekis an:

- Kon fu íñii buu'?

Yéesu taassari an:

- Fu yii wo'ka: mi íñii buu'. Ee íñii tahoo kilímu ee mi hayin éldúnaða wéri en kiseedi' kayohfii. Béeb ðaa bokin ga kayohfii, súkúruk wo'eenndoo.

³⁸ Pílaat wo''ari an:

- Kayoh, fa ya?

Yéesu atti'ussa kikaan

(*Méccée 27: 15-31; Marka 15: 6-20; Lúkkaa 23: 13-25*)

Waa ennda da, Pílaat meyiisa ga yaawú'caa ga fooh, ya wo''aba an:

- Mi ga kihaffoo, mi hottii ga bii yii enaama yíinoo yaa cal ki'atti'u kikaan. ³⁹ Diima nak, waa enin baah garúu, ga hew Paakaa en bééβ mi légísi'túu fo' yíinoo ga kasu, d'ú waa' mi légísi'túu buurii yaawúu'ciine?

⁴⁰ Daama, ba enissa kifiip didóoli' an:

- Ó'oo, hanat ki'en yuma, dí waa' Barabaas!
Barabaas yaama enee tumoh-kofeel yiyaak.

19

¹ Waa ennda dá, Pílaat nakohha Yéesu bewu, ya bayu, ya rípu na ngee'. ² Soldaa'caa tíki'ta Yéesu ga haffa íñaa man na fodii baanu-buu' ee terohu na lúp. 'Ba ekkari kúlti fiyo'oh* cor. ³ Ba deeyca garinaa, ba kēñdiri an:

- Pesa, buurii yaawúu'ciil!

Tíkka ga ba baa feekki.

⁴ Pílaat meyissa fooh, wo''a yaawúu'caa an:

- Súkúrukát! Mi hayyúuri kihaydohi fooh doonaa d'ú ínoh an mi hottii ga bii yii enaama yíinoo yaa cal ki'atti'u kikaan.

⁵ Yéesu dalla kimey fooh, bayin ga haffaa baanaa hēwrohu na lúpda ee ya ekukin kúltifaa fiyo'ohfaa. Pílaat wo''aba an:

- Buum yooma!

⁶ Ee daa sarahohcaa biyaakbaa na buwaa watuki Kaanfaa Kooh hotee Yéesu rek, ba baa fiip an:

- Daayaari ga kuraa! Daayaari ga kuraa!

Pílaat taassaba an:

- Bayatti, d'ú daayci ga kuraa na kihaffúu, ndaga mi, mi hottii gari enaama yíinoo yaa cal ya atti'u kikaan.

⁷ Yaawúu'caa loffari an:

- Dí, dí laakin waas, ee ga íñaa waasiima nakohda, ya jom ki'apu hen ndaga ya tik hafci Kowu Kooh.

⁸ Daa Pílaat kelohee wo'eenca caama, ya wēñnja da kitíit. ⁹ Ya boyukka duuy kaanfaa, ya meekissa Yéesu an:

- Fu kúlkoh gada?

Wayee Yéesu taassiiri hen sah.

¹⁰ Waa ennda dá, Pílaat wo''ari an:

- Fu saɲ naroo kiwo'e? Hanaa fu ínohoo an mi míninndaa ki'íis fu yee, ee ban mi míninndaa kidaayluk ga kuraa?

¹¹ Yéesu taassari an:

- Fu mínalooroo dara enndii an Kooh yéri onndaakanaa. Kéri tah baa tikkoo ga yahfuda yéri wēñjaa kiyéki' baakaa'.

¹² Ga dekataama, Pílaat yaa heel ki'íis Yéesu, wayee yaawúu'caa baa fiip didóoli' an:

- Binaa fu íis bii yii rekaa fu enndii filiimun buu' Sesaa'. 'Baa tik hafci buu' bééβ, lak sagohin na buu' Sesaa'.

¹³ Daa Pílaat kelohee wo'eencaama, ya meydohha Yéesu fooh, ya yuɲga ga bagaa ya yugohi ki'atti'da, ga dekataa tawahu na atoh ciyaak ee wo'si ga ki'Eberēe "Gabata"†.

¹⁴ Besaa bērii enee besaa goonataa Paakaa‡ yaawúu'caa, ee enee ga bak mídí. Pílaat wo''a yaawúu'caa an:

- Buurumgarúu yooma!

¹⁵ Wayee baa fiip didóoli' an:

- Ya kaanat, ya kaanat! Daayaari ga kuraa!

Pílaat wo''aba an:

- Buuriigarúu, mi daayatti ga kuraane?

Sarahohcaa biyaakbaa taasussa Pílaat an:

- Dí laak buu' yíinoo kep ee yéri en buu' Sesaa'.

¹⁶ Waa ennda dá, Pílaat tíkka Yéesu ga yahba ba daayneeri ga kuraa .

Yéesu daayussa ga kuraa

(Mécceē 27: 32-44; Marka 15: 21-32; Lúkkaa 23: 26-43)

* **19:2** 19: 2 Kúltifaa fiyo'ohfaama hēwrohu na piis wiléeki'-dooli, ee man na caa buu'caa na buwaa biyaakbaa bēri laakfa ki'ekuk. † **19:13** 19: 13 Teekaa dekataama wēri en «dekát wikéri' dook» ga ki'Arameeye. ‡ **19:14** 19: 14 Besaa yaawúu'caa dali ga noh-soos. Dii, besaa waayukii Paakii aboh noh-soosaa arsamiisaa bi ga noh-soosaa eljúmaa Yéesu daayohseeda.

Soldaa'caa abussa Yéesu ba baa yah nari. ¹⁷ Yéesu koorukka kuraanaagari na kihafci, meyc teeraa kiyah d'ekataa teeku Loon-haf ee wëri en ga ki'Ebërëe Golgotaa. ¹⁸ Daama soldaa'caa daayussa Yéesu ga kuraanaa. 'Ba daayca ban bo' banak biliis ga yahaaci, yaa en béeb ga Kuraa: yii hanohhari yah-ñaam, yínoo hanohhari yah-señ. Yéesu ennda ga le'naa.

¹⁹ Pilaat bínlukka yen ga kuhaanga, ja daayussa ga dook kuraanaa Yéesu. Iñii yii yëri bínsee ga: «Yéesu Nasareet, buurii yaawúu'cii.» ²⁰ Iñaá bídu ga kuhaangakaada, yaawúu' biyewin jagussawa ndaga d'ekataa waama Yéesu daayohu ga kuraada enee ga yahaa teeraa, ee lak kaahay cëri bínsee ga kuhaangakaa: ki'Ebërëe, kiLaten na kiGerek.

²¹ Sarahoh-yaawúu'caa biyaakbaa wo'ussa Pilaat an:

- Kaa iis iñaá yaama bídu an «buurii yaawúu'cii», wayee bínsat an: «bii yii wo' an: Mi yëri en buurii yaawúu'cii.»

²² Pilaat loffaaba an:

- Iñaá mi bínda, mi bídinndi.

²³ Ga waa soldaa'caa léehírussa kidaay Yéesu ga kuraanaa, ba beɓpa kúlticaagari warohussaca kom cinikiis, soldaaraa en béeb beɓpa kom wínoo. Léehí'ta ba beɓpa kúltifaagari fiyaakfaa ya tíki ga dookda. Fa ñéekírussii hen ee fa en piis wínoo, aboh dook bi ga kakay. ²⁴ Ba wo''a ga dikaantifa an:

- Du hanatfa kida', d'u yíphat tudoo' ki'inoh baa laakanfada.

Iñaama laakka ee fodaama iñaá Kéyítfaa wo'eeda matta. Fa wo'ee an: «Ba warohha kúlticaagoo, ba yíphaha tudoo' ga kúltifaagoo fiyaakfaa.» Ee iñaama deñ yëri soldaa'caa tum.

²⁵ Eew Yéesu, ya na këmëen'kíci yiḃeti na Mëri, beti Kelewopaas na Mëri-Malleen, tuuksee ga yahaa kuraanaa Yéesu. ²⁶ Daa Yéesu hotee eeci, ee téelibeenaagari ya keeñukda tuukin ga yahaa yaama, ya wo''a eeci an: «Betifii, kowukumgaraa kooma.»

²⁷ Léehí'ta ya wo''a téelibeenaan an: «Eefu yooma». Aboh ga besaa bërii, téelibeenaan yaama haydohha Mariyaama ya dëk nari ga kaanci.

Kikaankaa Yéesu

(Mëccëe 27: 45-56)

²⁸ Waa ennda da, lak Yéesu inohin an tooh matin kimma, ya wo''a an:

- Mi pílin.

Fodaama iñaá bídu ga Kéyítfaada matta. ²⁹ Laakeera daama kujataakaa líifin muut na biiñaá piriikin. Soldaa'caa bewussa eposaa ba ñoon ga biniiga', ba maanngawa ga dooraa meyoh ga kedikkaa wo'u Isoop, ba tobinndawa ga kúuwkaa Yéesu. ³⁰ Daa Yéesu duuyee ga biiñaá wipiriiki'waa, ya wo''a an:

- Tóoh matin.

Léehí'ta ya feekka haf, kaannda.

Hëbúusaa Yéesu gúlussa na núb

³¹ Wiima lak yaawúu'caa baa ga besaa waayukaa Sabat. 'Ba waaréerii Sabataama laak faraafcaa ga kuraacaa. Wëñaá ga Sabataa waayuku waama yakeera lool gabaŕ. 'Ba dalla kika' ga Pilaat ba kímmbari, kotcaa buwaa daayu ga kuraada weelu ee faraafcaa yóoskíru. ³² Waa ennda da soldaa'caa hayussa ga buwaa daayu na Yéesu ga kuraada, ba weella kotcaa yaa ba d'eb gari kile'da, ba paaffa ga yukanakyaa. ³³ Daa ba le'ee ga Yéesu, ba weellii kotcaagari, ndaga ba hotta an ya kaanin kumëeñi'. ³⁴ Wayee laakka ga soldaa'caa yínoo yaa gúl hëbúusaa Yéesu na núb. Ga saasi ñif na músú caa soon ga gaaña. ³⁵ Bii seedi' iñii yiida tík hasci ga hen ee iñii ya seedi'da kayoh. Ya ga kihafci, ya inohin an iñaá ya wo'da kayoh. Ya seedi'inka doonaa d'ú ban, d'ú gëm. ³⁶ Iñaama laakka ee fodaama iñii bídu ga Kéyítfaada matta. Bídu ga an: «Wínoo ga yohcaagari weelsannii.» ³⁷ Ee laakin ban daa bídu diliis ga Kéyítfaa an: «Ba hay kimalaki ga baa ba gúlee hëbúusaagarida.»

Yéesu ekussa ga loyaagari

³⁸ Waa ennda da, Yoseef yaa dëk teeraa Arimateeda, kímmba Pilaat ya onndi kibeb faraaffaa Yéesu. Yoseef enee téelibeé Yéesu, wayee ya daakukeeka hen, ndaga ya niikee buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada. Pilaat onndari ya beɓ faraaffaa. Ya dalla kihay, ya beɓpa faraaffaa Yéesu. ³⁹ Nikodeem ban taammba na Yoseef. Nikodeem yaama yëri en baa karee ga Yéesu ga wek kisaawalnee narida. Ya baydohha iñaá le' kílóo cidaan'kaah-kaahay ga cúuraay mún waa hícowu mí' na allowees*. ⁴⁰ Ba banak, ba beɓpa faraaffaa

Ŕ **19:31** 19: 31 Sabataamaa na feetaa Paakaa yaawúu'caa cëri bok bes. * **19:39** 19: 39 Mii' na allowees Iñcaa heet cúuraaycaa meyoh ga kedik. 'Buwaa tumeeca ki'ëeñi' kúlti wala d'uuy túuy, na ban ki'ëeñi' na kidaak faraaf ga d'uuy loy.

Yéesu. Ba múullafa na lémíi, ba tumdohha ga cúuraayaa wi'éení'waama foda daa yaawúu'caa tumi ba yah ki'ac faraaffanaa. ⁴¹ Ga yahaa dekataa Yéesu daayohseeda, laakeera yoon-déeraa en daama. Ee ga d'uuy yoon-déeraama laakeera loy wi'as waa yotu ga atoh, waa ken mosoo ga ki'eku. ⁴² Wiima, waa lak yaawúu'caa ensee ga besaa waayukaa Sabat, ee ban loyaa deeyeera daama, ba ekka faraaffaa Yéesu ga.

20

Loyaa en wibuucuuc

(Mëccëe 28: 1-18; Marka 16: 1-8; Lúikkaa 24: 1-12)

¹ Dímaasaa ga kímáa cuut, lak Kooh wiísii duum, Mëri-Malleen ka'ta loyaa Yéesu. Ya hotta atohaa lagohsee loyaada, nísuunún. ² Ya dalla ki'isuk na jaa', yaa yah ga Simoŋ-Pee' na tēlibéena yínoo Yéesu keeñukeeda. Ya wo''aba an:

- Ha'mudii bewohuunún ga loyaagari ee dí inohoo ga daa ya bayuuda.

³ Pee' bēta na tēlibéena yínooyaa, baa fool kimalaknee loyaa. ⁴ Ba banak béebba baa fool, wayee tēlibéena yínooyaa wēnŋa Pee' kigaaw, ya dēbpa Pee' kile' loyaa. ⁵ Daa ya hēbđuk hen ya hotta lēmíicaa faanuunún ga kakay, wayee ya aassii. ⁶ Simoŋ-Pee' yaa taabee ga fenocida hannda kile'. Daa Pee' aas hen, hotta lēmíicaa faanuunún kakay, ⁷ na lēmíinaa baanu'see ga hafa Yéesuda. Lēmíinaama, lak atukohussii na ciinoo'caa, waponse hen, faanussa han ga dēkat wiinoo daama. ⁸ Waa ennda da, tēlibéena yínoo yaa dēwee kile' loyaada hannda ki'aas ban. Ya hotta, ya gēmba. ⁹ [En ki'ena, iŋaa Kēyítfaa yéegalohee an Yéesu jomin kimilís ga buwaa kaaninda leerérii ga hafca tēlibéeca duum]. ¹⁰ Lēehí'ta tēlibéeca boykussa kaanba.

Yéesu feeñukka ga Mëri-Malleen

(Mëccëe 28: 9-10; Marka 16: 9-11)

¹¹ Mëri nak tuukka ga yahaa loyaa ga fooh, ya yaa koduk. Daa ya enee na kikodukda, ya hilla kihēbđuk loyaa, ¹² ya hotta malaaka banak baa ekkuunún kúlti ciyaanaaw dē, yuguunún ga daa faraaffaa Yéesu faansee'da: yínoo ga daa hafa hanoheeda, yínoo ga daa kotcaa hanoheeda. ¹³ Malaakaa meekissari an:

- Betifii, fu koduk ya?

Ya taassaba an:

- Ba bewin faraaffii Ha'mudiigo ee mi inohoo ga daa ba faanndida.

¹⁴ Daa ya enee na kiwo' iŋaama, ya heelukka, ya hotta Yéesu tuukin, wayee ya inohsohhiiri. ¹⁵ Yéesu meekissari an:

- Betifii, fu koduk ya? Fu raas ba?

Mëri foŋŋa an baa watuki yoon-déeraada yëri, ya wo''ari an:

- Kiyaakii, en lak fu yëri bēbpaana, wo'aaroo ga daa fu faanndida, mi ka', mi koo'neeri.

¹⁶ Yéesu wo''ari an:

- Méréé!

Mëri mēeñsukka, dalla kiwo' ga ki'Ebërée an:

- Rabúni! (Wëri en Jëgírohii).

¹⁷ Yéesu wo''ari an:

- Kaa tēhdohoo* ndaga mi ka'tii d'ook ga Paamudii duum. Wayee kara, fu wo'nee tēlibéecaagoo an mi yii yah d'ook ga Paamboo, yii en Paammbuuda, ga Koohyiigoo, yii en Koohyiigarúuda.

¹⁸ Waa ennda da, Mëri-Malleen ka'ta ga tēlibéeca, wo''aba an:

- Mi hotin Ha'mudii!

Lēehí'ta ya béestí'taba iŋaa Yéesu wo'eerida.

Yéesu feeñukka ga tēlibéecagari

¹⁹ Ga noh-soosaa dímaasaa ya míliseeda, tēlibéeca tēcukussa ga túuyaa ba hidírukoheeda, ndaga ba níkee buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada. Daama, Yéesu hayya, tuukka ga leelooba, kēní'taba an:

- Jam namohat narúu!

²⁰ Ga waa ya wo''a fodaama, ya tee'paba yahcaagari na hēbúusaagari. Keeñaa tēlibéeca soossa bi ndaga daa ba hotin Ha'mudiida.

²¹ Yéesu wo'issaba an:

- Jam namohat narúu! Fodii dii Paamudii wossooda, mi ban mi wossúuda.

²² Ga waa ya wo''a fodaama, ya fúrisa ga d'ookba, wo''aba an:

* 20:17 20: 17 Kaa tēhdohoo Laakin lēegisohcaa wo'u ga dekataama an: «Kaa le' garoo».

- Te'at Helii yisela'í'yii. ²³ Béeḅ buwaa d'ú bayalan baakaa'caagabaḁa, ǂa hay kibayalu; wayee buwaa d'ú bayalannḁii baakaa'caagabaḁa, ǂa bayalsannḁii.

Yéesu feeñukka ga Toomaa

²⁴ Toomaa, yaa ǂaysi Dídímda† ee ya bok ga apotaa'caa ǂidaañkaah na ǂanakǂaada, maaséerii ga waa Yéesu hay gabaḁa. ²⁵ Tēelibéecaa tesḁa wo'ussari an:

- Dí hotin Ha'mudii.

Wayee Toomaa loffaḁa an:

- Enndii an mi tik kuhassoo ga mēegée-poontucaaa ga yahcaagarida, ee mi jiiḁ jokonnḁoo ga, mi ek yahhoo ga hēbúusaagarinaa, mi gēmoo.

²⁶ Tikka ga bes ciyitnakaahay, tēelibéecaa hídirukohissa ga d'uuy kaanfaa ee Toomaa enee naḁa. Lak halcaa tēcuunun wayee Yéesu hayya tuukka ga leelooba kēñi'taba an:

- Jam namohat narú!

²⁷ Lēehi'ta, ya wo''a Toomaa an:

- Tíkkaa jokonjiigaraa, dii, ga yahciigoo, fu malak. Ekaa yahiiagaraa ga hēbúusiigoo. ǂisaa kiwedi', fu gēm!

²⁸ Toomaa dalla kiwo' anee:

- Ha'mudiigoo ee Koohyigoo!

²⁹ Yéesu wo''ari an:

- Dii fu hottooda tahhaa kigēm. ǂa yewinin múu' buwii gēmin ee hotussiirooda!

³⁰ Yéesu tummba ga fikii tēelibéecaagari kintaan ciyewin ciliis, caa bídussii ga Kēyítii fii. ³¹ Kíntaanċii en ga Kēyítii fiida nak, ca bídu ga doonaa d'ú gēm an Yéesu yēri en Kiristaanii, Kowukii Kooh; ee d'ú gēm garinaa, d'ú hay kilaak kipes ga teekci.

21

Yéesu tummba kintaan ga kimbaal jēn

¹ Ga waa iñaama paaffa, Yéesu feeñukissa tēelibéecaagari ga seereenaa giyyaa Tíbéeriyaat*. Ya feeñukeeḁa fodii dii: ² Simoñ-Pee' na Toomaa yaa ǂaysi Dídímda† na Natanayeel yaa meyoḁ Kanaa ga gohaa Gēllíleḁa na towutaa Sebedee na tēelibéee Yéesu ǂanak ǂiliis ensee daa díinoo. ³ Simoñ-Pee' wo''aba an:

- Mi yii yah kimbaalnee jēn.

Ba taassari an:

- Dí ǂan dí hay naraa kitaam.

Ba ka'ta, ǂa aassa ga gaal-loocaa, wayee wekaa bērii, ǂa ammbii dara. ⁴ Lak Kooh yaa yah kiwiis, Yéesu tuukka ga tewisaa giyyaa, wayee tēelibéecaa inohsohussiiri. ⁵ Yéesu wo''aba an:

- ǂiyaay, mbaa d'ú abin yen?

Ba taassari an:

- Ó'oo!

⁶ Ya wo''aba an:

- Weesat mbaalii ga ǂakii hanoh gaal-loocii yah-ñaamḁa, d'ú hay ki'am jēn.

Waa ennda ḁa, ǂa weessa mbaalaa, mbaalaa liiffa muut na jēn bi ǂa mínessiiwa kimeydoḁ músumaa. ⁷ Tēelibéeenaa Yéesu keeñukeeḁa, wo''a Pee' an:

- Ha'mudii yēri!

Daa Simoñ-Pee' keloḁee wo'eenaan an: «Ha'mudii yēri», ya ekukka kúltifaagari ndaga ya tesee faan fút, ya jafukka ga músumaa. ⁸ Tēelibéecaa ǂiinoobaa ǂaa hay na gaal-loocaa, ǂaa nook mbaalaa liifin na jēnḁa. ǂa úsaayēerii, ndaga díkaanti daa ǂa eneeḁa na tewisaa jom meeta' citéemée'. ⁹ Ga waa ǂa yoosukka ga tewisaada, ǂa hotta daama kiwiikaa taalunun, tikuunun jēn ga dookгаа, na mbúuruu ga yahaanaa.

¹⁰ Yéesu wo''aba an:

- Haydohat ga jēncii d'ú han ki'amḁa.

¹¹ Pee' dalla ki'aas ga gaal-loocaa, kinook mbaalaa bi ga tewisaa, lak wa liifin na jēn. Jēncaa enee citéemée' na cidaañkaah-yētúus na kaahay, ciyaak. Ee ga daa jēncaa hín kiyewinda tooh, mbaalaa ḁa'tii.

¹² Yéesu wo''aba an:

- Deeyat d'ú ñēkítuk!

Wayee yíinoo ga tēelibéecaa kaañjiiri kimeekis, «fu yēri en ǂa?» Ndaga ǂa inoheera an Ha'mudii yēri. ¹³ Yéesu deeyca, ǂeḁpa mbúuraa, warohhabawa. Ya tumissa fodaama na jēnaa.

† 20:24 20: 24 Teekaa Dídim wēri en «Siis, ǂo' ǂanak»
«Dídim» wēri en «Siis ǂo' ǂanak...»

* 21:1 21: 1 Giyyaa Gēllílee. † 21:2 21: 2 Teekaa

¹⁴ Ennda kotaa wukaahaywaa, waa Yéesu feeñuk tëelíbéecaagari ga iñaa ya mílisee ga ßuwaaga kaaninda.

Yéesu na Pee': Pee' fu waarinndoone?

¹⁵ Ga waa ßa lèehi'ta kiñëkituk, Yéesu meekissa Simoñ-Pee' an:

- Simoñ, kowu Sanj, fu wëñ ßuwii ßii kikeeñukkoone?

Simoñ taassari an:

- Ee, Ha'mudii, fu ínohin an mi waarinndaa.

Yéesu wo''ari an:

- Níiraa tubaaltiigoo‡.

¹⁶ Kotaa wukanakwaa, Yéesu meekissari an:

- Simoñ, kowu Sanj, fu keeñukinndoone?

Pee' taassari an:

- Ee, Ha'mudii, fu ínohin an mi waarinndaa.

Yéesu wo''ari an:

- Enaa níirohii baalciigoo.

¹⁷ Kotaa wukaahaywaa Yéesu meekissari an:

- Simoñ, kowu Sanj, fu waarinndoone?

Keeñaa Pee' neßpii ga daa Yéesu meekissi bi ennda waas kaahay an «fu waarinndoone?»

Ya taassari an:

- Ha'mudii, fu yii fu ínohin iñaa en bééßda, fu ínohin an mi waarinndaa!

Yéesu wo''ari an:

- Níiraa baalciigoo. ¹⁸ Kayoh-kayohda mi wo''aaka: ga kifilfu, fu pokdee haffu geñu, fu kari daa neßpaa, wayee binaa fu gu'gi'aa, fu hay kibëwi' yahciigaraa, ßo' yiliis poki'taa geñu, ßayyaa ga daa fu waa'tii kika'.

¹⁹ Yéesu wo'ee iñaama kiteewoh daa kikaankaa Pee' yah kiman, ee Kooh eru ndam gada. Lèehi'ta Yéesu wo''a Pee' an:

- Taabukaaroo!

Yéesu wo''a yen ga tëelíbéena ya keeñukda

²⁰ Pee' heeluk hen, ya hotta tëelíbéena Yéesu keeñukda, yii hay ga fenoöba. Tëelíbéenaama yëri tobinukee ga fasaafaa Yéesu, ga waa ßa ñam cuuniinfaa fisela'i'faada ee yëri meekiseeri an: «Ha'mudii, ßii yahhaa ki'on ßiinnda, ya ßa?». ²¹ Daa Pee' hotti hen, ya meekissa Yéesu an:

- Ha'mudii, haa yii fu ínoh ya gari?

²² Yéesu taassari an:

- Mi waa' ya pes bi ga daa mi haysanaa, waasfu ya ga? Fu kay, taabukaaroo rek!

²³ Wo'eenaama siwwa ga duuy ßuwaa gëm ga Yéesuda an tëelíbéenaama kaanandii bi taa'. En ki'ena, Yéesu wo'éerü Pee' an: «tëelíbéenaama kaanandii», wayee ya wo'eeri an: «Mi waa' ya pes bi ga daa mi haysanaa, waasfu ya ga?»

²⁴ Tëelíbéenaama yëri seedi' iñcuma, ya ßinndaca, ee dí ínohin an iñii ya seedi'da kayoh.

²⁵ Yéesu tumin enaama ciyewin ciliis. Enee an ca béestíru hen wínoo wínoo ga këyíttaa, mi foogin an, eneenaa bééß këyítcaa ßinsan caama hawandii sah ga ëldúna.

‡ 21:15 21: 15 Tubaaltiigoo waa' kiwo' ßuwaa bok ga Jaangaa ya ennda hafaada.

Tumeencaa apotaa'caa Wo'eencii lögis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri en fukanakfii Lúkkaa binda. Faa ya d'ewee kibinda fëri en «Hewhewii wo' ga loo Yéesu Kiristaa ee Lúkkaa binda.» Këyítfi fii nak wo' ga loo tumeencaa apotaa'caa. Ga këyítfaa fudewaafaa, Lúkkaa béestiree kilímukkaa Yéesu, kipeskaagari ga éldúna, kikaankaa na kimilískaagari ga buwaa kaaninda, bi ga daa ya bëwírohu dook asamaanda.

Ga fii, ya béesti' daa Helii yisela'í'yii yoosukee ga apotaa'caa, ba baa wíl ga teeruca kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, kooroh ga doolii Helii yisela'í'yii onbada. Coonucaa ba dayee ga lëgëyaama ba tumdee Yéesuda na mesiklaatcaa ba tikseedfa, ya béestirincaga. Waama, lak yaawúu'caa am an Wo'eenaa Kooh hayi'ba; bíbo' bíliis bokussii ga. Lúkkaa béestirin ban daa apotaa'caa dalee kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga buwaa enussii yaawúu'da. Ya wëñ nak kibéesti' lëgëyaa apotaa'cii banakbii bii tumda, ennda Pee' na Pool. Pee' yëri jangatee ga Yéerúsaleem bi tuuki'ta kikerceen ga duuy yaawúu'caa. Pool ga baabcaagari, tuuki'ta kikerceen ga teeruca buwaa enussii yaawúu'da fodii teeraa Añcoos, waa Korenti, waa Filiip na ciliis. Këyítfi tēebirin Pool ga daa ya kooroh ga kibaabda tooh. Fa teewohin ban coonucaa jaangucaa han kituukiru dayeeda na daa Helii yisela'í'yii on dooli buwaa hanee ki'as ga kikerceen baama bi ba yëgissa ga ngëmaagabada.

Fodaama, këyítfi fii teewinnduu an du ban, du jomin kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaada daa en béeb ga éldúna.

Këyítfi tumeencaa apotaa'caa tíidoh anee:

A - Hewhewii winéwí'wii yéegalohussa ga Yéerúsaleem (1: 1-8: 4)

1 - Bescaa mēēñjoh ga kipeskaa Yéesuda (1: 1-11)

2 - Macaas tanussa kibok ga apotaa'caa (1: 12-26)

3 - Helii yisela'í'yii yoosukka ga apotaa'caa (2: 1-13)

4 - Apotaa'caa seedi'ussa Hewhewii winéwí'wii ga Yéerúsaleem (2: 14-8: 4)

B - Hewhewii winéwí'wii yéegalohussa ga kúlkaa Yúudée na ga gohaa Samarii (8: 5-12: 25)

C - Hewhewii winéwí'wii yéegalohussa daa en béeb (13: 1-28: 31)

1 - Baawaa Pool deñ kika'da (13: 1-14: 28)

2 - Nookoh laakka ga Yéerúsaleem (15: 1-35)

3 - Baawaa Pool wukanakwaa (15: 36-18: 23)

4 - Baawaa Pool wukaahaywaa (18: 24-21: 16)

5 - Pool lagussa ga Kasu ga Yéerúsaleem (21: 17-23: 22)

6 - Pool bayussa paanaa yaawúu'caa (23: 23-26: 32)

7 - Pool bayussa Room (27: 1-28: 31)

Balaa Yéesu tagoh na apotaa'caanaa

¹ Fiilii Tewooñfiil, ga këyítfaa mi deñ kibinda, mi béestirin tooh iñaa Yéesu tum, na iñaa ya jëgíroh aboh ga dalaaraa, ² bi ga besaa Kooh bëwí'ti, ya lappa asamaanda, lakanaa ga doolaa Helaa yisela'í'yaa, ya nakin apotaa'caa ya tanukda kitum iñcaa ba jom kitumda. ³ Ga waa ya kolkoh ga coonucaagarida, ya hayya gaba na mandarga ciyewin caa teewoh an ya yaa pes: iñaa le' bes cidaañkaah-nikiis, ya yaa teewukoh gaba ee ya yaa wo'i naba ga loo Nguuraa Kooh. ⁴ Laakka bes, ya yuñga naba kiñam, ya digallaba an:

- Kaa úsaayat Yéerúsaleem, wayee sekat iñaa Paamudii digohee ee dú keloheeka ga kúuwrooda. ⁵ En ki'ena, Sarj bëtisi'ee ga músú, wayee tes cijutuut ga fikii, dú hay bëtisi'u ga Helaa yisela'í'yaa.

Yéesu lappa dook asamaan

⁶ Apotaa'caa nak hídirukohussa daama, ba meekissa Yéesu an:

- Ha'mudii, fu yah kituukiris Nguurii Isarayeel diimadane?

⁷ Yéesu taassaba an:

- Dú onussii ki'inoh jamaanaa, wala wahtaa Paamudii yah kituuki' Nguurii Isaray-eelda. Paamudii abin wahtaama na kihafci. ⁸ Wayee hay kilaak doolaa soruk garúu, waa meyoh ga Helaa yisela'í'yaa yah kiyooosuk ga dookkúudfa. Fodaama, dú en seediroo ga teeraa Yéerúsaleem, na béeb gohaa Yúudée na waa Samarii, bi ga topaaraa éldúna.

⁹ Ga waa Yéesu lëhi'ta kiwo' iñaaamada, ba baa malak gari ya yaa bëwíru dook asamaan, laakka yaayeelaa hay, kúnnadari ga hascaagaba.

¹⁰ Lakanaa ba baa lís kitaaginuk asamaan ga daa Yéesu en na kiyahda, bo' banak baa ekuk kúlti ciyaanaaw, meyussa jemeet ga yahaaba, ¹¹ wo'ussaba an:

- Dú, bu-Gélilée, dú tuukoh ya dii dú taaginuki asamaani? Yéesu yiima, bēwíru aaw asamaanda haysisan fodii dii dú hotti yii yah asamaanda.

Yúdaa lofirohussa na Macaas

¹² Waa ennda da, apotaa'caa meyohussa tégélaa wo'u tégélaa Óliwiyéecaada, ba boyukka teeraa Yéerúsaleem. Ee dekataama úsaayoh na Yéerúsaleem iñaa hín na tídee bo' ga bes Sabat*. ¹³ Ga waa ba le'a Yéerúsaleem, ba lappa túuyaa hanoh dook ga taahaada, daa ba meeera kihidírukohda. Ba enee Pee', Sanj, Saak na Andari, Filiip na Toomaa, Bartulémí na Méccée, Saak kowukaa Alfee na Simon selootaa† na Yúdaa kowukaa Saak. ¹⁴ Béebba bokussa hel, ba baa boki kikiim Kooh saycaa en tooh: Mariyaama eew Yéesu, bíbeti bíliis na kēmēēnkímuncaa Yéesu, ensee daama ban.

¹⁵ Ga bescaama, buwaa gēm ga Yéesuda hidírukohussa, ba le'eera bo' bitéemée' na bo' bidaañkaah-kanak. Pee' kolukka ga leelooba, wo'a an:

¹⁶ - Mbokcii, iñaa Helaa yisela'íyaa yéegalohee ga Kéyítfaa Kooh, koorohhawa ga kúuw Déwit, ga loo Yúdaa yaa kuliyukee ga buwaa abee Yéesuda, yéri jomee kilaak. ¹⁷ Yúdaa bokee garí ee ya laakeera légéyci ga iñaa dí naksee kitumda. ¹⁸ Yúdaa nak, koparaa ya faysee ga baakaaraa ya tumeeda, ya lommba yoon ga, ya keennda da, hafaa kuliyuk: ya pookka, líilcaa aamukka. ¹⁹ Béeb bu-Yéerúsaleem yéegussa iñaa laakeeda, bi tahha ba teekka yoonama ga lakaagaba «Hakeldamak», wéri en «yoonaa ñífaa».

²⁰ Biduunun fodaama ban ga Kéyítfaa Kañcaa an: «Kaanfaagari tesat da dandañ ee ken hanat ga kidék» Ee ban bíduunun an: «Bo' yiliis linat sasaagari.»

²¹ Laakin buwaa taabee narii besaa en béeb ga wii Yéesu, Ha'mudii en na kipes ga leeloorída, ²² iñaa aboh ga waa Sanj bētisi'i bi ga besaa Kooh bewohhi ga leeloorii, ya lappa asamaanda, yíinoo ga buwamaa jomee narii kitaam kiseedi' kimíliiskaa Yéesu.

²³ Bo' banak tanussa: Yoseef yaa teeku Barsabaas ee baysi Yustusda, na Macaas. ²⁴ Lēehí'ta béeb buwaa kímmba Kooh anee:

- Ha'mudii, fu yii fu inoh keeñcii buwii béebbaada, teewarii baa fu tanuk ga buwii banakbii bii, ²⁵ ya beb sasaa Yúdaa foñ ga légéy ki'apotaa'kii ee ya ka'ta ga dekataa en wuucida.

²⁶ Fodaama ba yíphhaba tudoo' kitan yíinoo gaba ee iñaa hínnda ga Macaas. Ya atukohussa ga apotaa'caa bidaañkaah na yíinooyaa.

2

Helaa yisela'íyaa yoosukka ga apotaa'caa ga besaa Pantakot

¹ Ga waa besaa Pantakot le'da, béeb buwaa géminda hidírukohussa ga dekat wiinoo.

² Dalla kilaak rií' wiyaak waa meyoh asamaan en fan uuris wiyaak waa keen, wa líiffa muut ga kaanfaa ba enoheeda. ³ Daama ba hotta iñcaa man na perem-kiwii meycya ga fikiiba, ca hégískohha, ca warukohha ga dook yaa en béeb gaba. ⁴ Béebba líifussa na Helaa yisela'íyaa, ba aawwa kiwo' lak ciliis fodaada daa Helaa yisela'íyaa onba kiwo'da.

⁵ Wiima lak ga Yéerúsaleem, laakeera yaawúu' bigēmí' Kooh, baa enee daama ee ba meyohee ga dekcii tooh en ga kédúnada. ⁶ Ga coowaa ba keloh waama, dekaa tooh hidírukohha, buwaa jaahli'a lool ndaga yaa en béeb yaa keloh apotaa'caa baa wo' ga lakaagari ya bapda. ⁷ Ba waaru'a lool ee iñaa bettaba bi ba baa wo' an:

- Hanaa béeb buwii en na kiwo' bii enussii bu-Gélilée book? ⁸ Tum na yaa en garuu béeb kelohi iñii ba wo'da ga lakaagari ya bapda? ⁹ Ga dñuycuu dii, laakin buwaa meyohe kúlkaa Partes, kaa Medes na kaa Elaamít. Laakin buwaa dek Mesopotamii, gohaa Yúudée na waa Kapadoos, waa Pom na waa Aasii, ¹⁰ waa Firigii na waa Pamflii, waa Esipti, na waa Síreen en ga Líbiida, na buwii meyohe Room deku diida. ¹¹ Béeb, ennda Yaawúu'cii na buwii aas ga Waasiigabada, bu-Keret na Araapcii, dñu bii kelohba ba bii yéegaloh tumeencii Kooh ciyaakcii ga lakciigaruu.

¹² Ba waaru'a lool ee hafcaagaba kúnukka bi ba baa wo' ga díkaantiba an:

- Iñii yii ya yee?

¹³ Ee buwaa bíinoo baa ñaawal buwaa gēm ga Yéesuda an:

- Buwii bii kapuun biñ!

Jangataa Pee' ga bērínaa Pantakot

* **1:12** 1: 12 Ga baahaa yaawúu'caa, iñaa onu kitíin ga bes Sabatda jomoo kiweñ kilomeet wiinoo † **1:13** 1: 13 Selootaa wo'eena dakantilohu ga Simonja wéri e'see lagaa yaawúu'caa waa'see kilaak hafbaada. Ba daanee kiheñoh bu-Room ee ba tookéerri kifay buu' Sesa' lempu na ciliis. Malkat ban Méccée 10: 4

¹⁴Waa ennda da, Pee' kolukka na apotaa'caa bidaanjkaah na yiinooyaa, ya dalla kiwo' na buwaa ga dook an:

- Dú, Yaawúu'cii, na bééþpúu d'ú bii d'ú d'ek Yéerúsaleemda, foñat noffúu ga iníi mi yah kiwo'da. ¹⁵En ki'ena, yoo'-yoo' don wéri le', kon buwii bii laalussii hen fodii dii d'ú foñkada. ¹⁶Wayee iníi laak yii, yéri Soweel, Seldiiga-Koojaa yéegalohee an:

¹⁷«KooH wo' an: Ga bescii yah kiméeñjohda, mi hay kiso' Helií meyoH garooda ga dook baa en bééþ; towutaagarúu tiyaaltaa na tibetítáa hay ki'enu biseldiigaroo, oomaacii hay mín kihot in'caa le''ii duum ee gu'gicci hay kilaak in'caa feeñukba ga heey.

¹⁸Ee ga bescaama, mi hay kiso' Helií meyoH garooda ga dook súrgacaagoo biyaalbaa na bibetibaa, ee ba hay ki'enu biseldiigaroo.

¹⁹Mi hay kitum enaama cidóoyi' waa' ga dook ga asamaan na kintaan dii ga kakay: hay kilaak fodii ñíf, na kiwii na iifilaa d'úuk p'útul en fan yaayeel.

²⁰Nóhii hay kiñúus t'érus ee ñiidii hay kiyoh'oh fodii ñíf, balaa besii Ha'mudii hayanda le'aa, besaa wiyaakwaama líif na ndamda.

²¹Bérinaa, bééþ baa fu kíim ga teekii Ha'mudiinaa, fu hay kimúc.»

²²Pee' t'ikka ga an:

- Dú, bu-Isarayeel, súkúrukat iníi mi yahhúu kiwo'da: Yéesu Nasareet enee baa KooH teeweerúu an ya taabee nari. En ki'ena, KooH tummba kintaan na mandarga ci dóoyi'-waa', caa kooroh gari ee tummbaca ga duuyúu, fodii dii d'ú inohkada, d'ú bééþpúu. ²³Baa yaama tkussa ga yahhúu fodaa daa KooH waareeka ee waayukeeka kuméeñi'da. Dú koorohha ga yah yiifa'cii, d'ú appari, ²⁴wayee KooH mílisi'tari, béñissari ga mesiklaatcaa ga kikaanda. En ki'ena, kikaan minéeriiri kibañ. ²⁵Ee D'ewit wo'ee ga in'aa aaw ga Yéesu an:

«Mi dékee kihot Ha'mudii ga fikíiroo,

ee ya yii ga yahaaroo doonaa ken mínooroo kibúuk.

²⁶Kéri tah keeñjoo soosin, ee yeekcii meyoH kúuwrooda teewohinka, ee ban faanfiigoo ga daa fa faanohsanda abin yaakaa'

²⁷Ndaga Ha'mudii, fu foñandii ftiigoo tes ga daa buwaa kaanin enohda, ee fu íisanndii biigaraa yisela'í'yii nop ga duuy loy.

²⁸Fu teewinndoo waasaa éewdoh bo' ga kipesda, ee fu hay kisóosi' keeñjoo ndaga fu yii ga yahaaroo.»

²⁹Pee' t'ikka ga an:

- Mbokcii, mi míninndúu kiwo' yiléeri' ga loo caasambuú D'ewit: ya kaanin, acuunun ee bi wati loyiigari wii lis ki'en dii. ³⁰Buu' D'ewit nak enee seldiiga-KooH ee ya inoheera an KooH díginndi, waatta an hay kilaak ga níilaa tucaasamuntaagari yaa lamandii ga Nguuraagari, en buu'. ³¹D'ewit maañeera ki'inoh an Kiristaanii hay kimilís, kéri taheeri kiwo' an: «KooH foñjiiri ga daa buwaa kaanin enohda, ee faanfaagari noppii ga duuy loy.»

³²Yéesu, yaa mi wo''úu yaama, KooH mílisdinndi ga buwaa kaaninda ee dí bééþpii dí t'ikin hassii ga. ³³Yéesu, KooH béwi'tari, yugi'tari ya hanohhi yah-ñaam, ya laassa ga Helaa yisela'í'yaa Paamudii dígoheeda, ya yoosuki'ta Helaa ga dookkii ee in'aa yéri en iníi d'ú hotda na iníi d'ú kelohda. ³⁴En ki'ena, D'ewit mosoo kilap ga KooH ee ya ga kihafci wo'in an:

«KooH, Ha'mudii wo' Ha'mudiigoo an:

''Yugohaaroo yah-ñaam,

³⁵bi ga daa mi tuman buwii sanngaada ditogaa' kotfu." »

³⁶Pee' enissaba an:

- Bééþpúu, d'ú bu-Isarayeel inohat gaka an: Yéesu yaa d'ú daayee ga kuraanaada yéri KooH tum Ha'mudii na Kiristaanii!

³⁷Daa buwaa kelohee jangataama, fitcaagaba gú'ta k'érít, ba meekissa Pee' na apotaa'caa bíinoofaa an:

- Mbokcii, dí jom ya kitum?

³⁸Pee' taassaba an:

- Súpítat kipeskiigarúu, yaa en bééþ b'etisi'uk ga teekii Yéesu Kiristaa, doonaa d'ú bayalu baakaa'cumgarúu, en danaa KooH onndúu Helií yisela'í'yii. ³⁹En ki'ena, in'aa Ha'mudii, Koohyiigaruu dígoheeda aawee garúu na towutaagarúu na bééþ buwaa úsaayin, bééþ buwaa KooH yah kinook ga hafcida.

⁴⁰Pee' yaa nookba, yaa daasba na wo'een ciliis ciyewin an:

- Tookat KooH músallúu, d'ú meyoH ga buwii bibóni' bii ga jamaanii watafa.

⁴¹ Béeb buwaa took wo'eencaa Pee'da, bētisi'ussa. Ga besaa bērii, iñaa le' bo' bijūnni-kaahay baatukka ga tēlibéecaa. ⁴² Ba tookka coonu ga kisúkúruk jēgrophcaa apotaa'caa eroheeda, ba ennda wínoo, ba boki ñamah na kikiim Kooh.

Ki'abohkaa laakee ga duuy buwaa d'eb kigēm ga Yeesuda

⁴³ Baa en béeb, fitaa yabee hen ndaga iñcaa cidóoyi'-waa'caa apotaa'caa tumeeda. ⁴⁴ Béeb buwaa gēm ga Yeesuda enussa wínoo, ba bokka ga iñaa en tóoh. ⁴⁵ Ba toonnda iñaa ba laakda, ba warohha ga dikaantiba, yaa en béeb na iñaa ya soolukka. ⁴⁶ Ba dēkee ga kihidírukoh ga Kaanfaa Kooh besaa en béeb. Bēri bokee kiñam ga kaancaagaba, ee ñamsee ñamahcaa na keeñ wisóosi', ee na keeñ wi'éréfi'. ⁴⁷ Ba kañi Kooh, ee béeb buwaa bínoo waa'taba. Ee besaa en béeb Kooh yaa baat ga lagaagaba buwaa múcin.

3

Pee' na Sañ wēkd'ussa baa lafañ hen

¹ Laakka bes Pee' na Sañ baa yah Kaanfaa Kooh, kikiim Kooh; enee ga wahtu kigoonaluk, wahtaa buwaa kiiim Koohda. ² Laakeera bo' yaa límdohu na kilafañ, besaa en béeb ya haydohu ga kúuw-halkaa Kaanfaa Kooh, wo'si "halaa wimóri'waa", ya yuy daama, ya sarahuki ga buwaa aasi Kaanfaa Koohda. ³ Daa ya hotee Pee' na Sañ baa yah ki'aas Kaanfaa Kooh, ya lēriisaba yah, ba sarahhi. ⁴ Ba yíppari has, lēhi'ta Pee' wo'ari an:

- Malkaarí!

⁵ Lafañaa yaa malakba dijófi', ndaga ya foogee an baama yahhi kisarah yen. ⁶ Pee' nak wo'ari an:

- Mi laakoo hēelis, mi laakoo wúruus, wayee mi hayyaa ki'e' iñii mi laakda: Ga teekii Yeesu KiristaaNasareet, koluka fu tiiin!

⁷ Lēhi'ta Pee' ambari ga yahaa ñaabaa bēwi'tari. Ga saasi kotcaa yēgissa gik, puuguluycaa hatinndari. ⁸ Ya ennda bērii tuukka, aawwa kitii. Ya aassa na apotaa'caa Kaanfaa Kooh, ya yaa tiiin, ya yaa koltuk, ya yaa kañ Kooh. ⁹ Béeb buwaa hottari ya yaa tiiin, ya yaa kañ Kooh. ¹⁰ Ga waa ba inohsohha an yēri enee na kisarahtuk ga halaa Kaanfaa Kooh, ba waaru'a ga lool.

Jangataa Pee' ga duuy Kaanfaa Kooh

¹¹ Baa lafañeada tagohissii ga fenoo Pee' na Sañ. Béeb buwaa waaru'ussa ga lool, ba baa fool kilaakneeba ga dekataa teeku «Tiidískaaraa Salomonda». ¹² Daa Pee' hotee iñaama, ya wo'a mbooloomaa an:

- Dú bu-Isarayeel, iñii han kilaak yii jaahallúu ga ya? Dú malkohhii ya en fan dooliríi wala kiniik Kooh onndii kitiiinlukoh bii yii? ¹³ Kooh yaa Abaraham, yaa Ísaak, yaa Yakoop, yaa caasamuncaarúu teewohin ndamaa Yeesu, sūrugaagari. Ee dú ga kihaffúu d'ú bēri tooneeri, d'ú taasukkari ga fikii Pílaat ee lak sah yaama befbkinndi ki'is. ¹⁴ Baa yisela'iyaa ee yijúwi'yaa d'ú taasukkari, d'ú nammba kikiim Pílaat ya meydohi'túu ga kasaa baa lagi kumuun bo'. ¹⁵ Fodaama, d'ú aplukka baa laak kipesda, wayee Kooh mílisi'tari ga leeloo buwaa kaaninda ee iñaama d'í enin seedi ga. ¹⁶ Doolaa teekaa Yeesu na gēmii d'í gēm garida wēri on bii yii d'ú hot ee d'ú inohsohinda, dooli kituuk. Kigēm ga Yeesu onndi kiwak pelenj fodii dii d'ú béebpúu d'ú hotkada.

¹⁷ Diimada mbokcii, mi inohin an iñaa d'ú tum yaama, d'ú na buwaa kuliyuk garúuda, ki'ínohoo tah d'ú tummbi. ¹⁸ Kooh nak mēti'ta fodaama iñaa ya yéegalohee kooroh ga kúuw sēldiigacaagarida. Ya wo'ee an Kiristaanaagari hay kikoo' ga coonu. ¹⁹ Kon súpítat kipeskiigarúu, d'ú boykidoh haffúu ga Kooh doonaa Kooh séti'túu ga baakaa'cumgarúu. ²⁰ En d'anaa, Ha'mudii hay kihaydoh jamaanu ki'iikaruk, ya wosoh Yeesu, Kiristaanii d'ú díñsee kumēñi'da. ²¹ Wayee diimada, Yeesu jom kites ga asamaan bi ga daa Kooh hēwi'san tóoh en yi'as, fodaay ya yéegaloheeka kumēñi' koorohha ga túuwtaa sēldiigacaagari bisela'í'baada. ²² Ee Móyiis wo'eera an:

«Ha'mudii Koohyigarúu hay kiwosoh garúu sēldiiga-Kooh, fodiigoo, yaa bok narúu heet. Iñaa ya wo'úu tóoh, leenaa sūkúrukatti. ²³ Béeb baa fu tookkii kisúkúruk sēldiiga-Koohaamaanaa fu hay kimeydohu ga buwaa Kooh, fu apu.»

²⁴ Béeb sēldiiga-Koochaa wo'see ga iñaamada, aboh ga Samiyeel bi ga bíinoobaa tik garida, ba yéegalohee iñii hew yii diimada.

²⁵ Iñaa Kooh digohee koorohha ga sēldiigacaagarida enee wuurúu ee d'ú laakin bak ga kifiliimunkaa Kooh pokee na caasamuncaagarúuda, ga waa ya wo' Abaraham an: «Mi hay kibarkeel heetcii ga éldúnada tóoh ee koorohan ga tucaasamuntaagaraa.»

²⁶ Fodaama Kooh beɓpa sūrɗaagari, wossari kibarkeelluu, ya foŋlukoh ɓaa en béeb tumeencaagari cibóni'caa ya tumida ee Kooh deɓka garúu.

4

Pee' na Saŋ bayussa ga fiki paanaa wiyaakwa

¹ Pee' na Saŋ, lak ɓaa lis kiwo' na buwaa, laakka sarahohcaa hayu gaba taabu na ɓaa kuliyukee ga buwaa watuksi Kaanfaa Koohɗa na Saduseyeenɗa. ² Keeɓa tamee ga daa ɓa hot Pee' na Saŋ ɓaa jēgi' buwaa, ɓa ɓaa yéegalɓa an kimiliskaa Yeesu tahin bi buwaa kaanda hay kimilisu. ³ Ba ammba Pee' na Saŋ lagussaba ga kasu bi ga kooh-wiisfaa ndaga lak Kooh hoowin. ⁴ Bo' biyewin ga buwaa kelohsee wo'eencaa apotaa'caada gēmussa. Fodaama ga buwaa gēmda tooh, yaalcaa jomeera kile' fo' bijūnni-yētūus.

⁵ Ga kooh-wiisfaa, buwaa kuliyuk ga yaawū'caada, yaakcaa, na jēgíroh-waascaa hídirukohussa ga Yéerúsaleem. ⁶ Aan, ha'-kaadaa sarahohcaa na Kayif, Saŋ na Éliksaan, na béeb buwaa bok ga gíraa ha'-kaadaa sarahohcaada, ensee daama. ⁷ Ba nakohha kihaydoh Apotaa'caa ga fikiɓa, ɓa meekissaba an:

- Dú kooroh ga doolii wiida wala ga teekii wiida bi dú mín wēki' ɓii yii?

⁸ Ga dekataama Pee' líiffa na Helaa yisela'í'ya, loffaɓa an:

- Dú yaakcii, na buwii kuliyuk ga heetciida, ⁹ waa dú bayyí wati kitaas waas ga yijófi'ya dí tumi' lafañaada na daa dí kooroh bi ya wakkada, ¹⁰ kon inohatka dú béebpúu na béeb heetii Isarayeel an dí kooroh ga teekaa Yeesu KiristaaNasareet, yaa dú apee ga waa dú daayci ga kuraanaa ee Kooh milisi'tari ga buwaa kaaninda. Yeesu yaama yēri tah bi ɓii yii wak ya tuuk dii ga fikiirúu. ¹¹ Yeesu yēri en ɓaa Bíncaa cisela'í'caa wo' gari an: «Atohaa, tawohohcaa jafeeda -- ee wo'u narúu -- mēēñjohin ki'en atoh-koŋaa túuyaa.» ¹² Enndii garinaa, kimúc laakoo ga fen diliis. En ki'ena, laakoo teek wiilis ga éldúna waa Kooh e' fo'-súusúus ee wa mín buwii kimúsal.

¹³ Buwaa atti'i ga paanaa wiyaakwaada, waaru'ussa ga daa Pee' na Saŋ kaañu wo'eenaagabaɗa, ee iñaama bettaɓa ndaga ɓa inohin an Pee' na saŋ jagussii. Ba hotta an ɓa bok ga buwaa taabee na Yeesuda. ¹⁴ Wayee daa ɓa hotee ɓan ɓaa wēkfuseeda tuukin ga yahaa Pee' na Saŋ, ɓa laakissii iña ɓa wo'an. ¹⁵ Waa ennda ɗa, ɓa ebilla apotaa'caa kimey paanaa atti'ohsida paay, ɓa awwa kihotoh ga dikaantiɓa. ¹⁶ Ba ɓaa wo'an:

- Buwii ɓii ɗu tumanɓa na? En ki'ena, wóorin an buwii ɓii tumuunun kintaan wiléeri'. Béeb ɓu-Yéerúsaleem yéeguununka ee ɗu minooka kisaŋ. ¹⁷ Du hēwēlatɓa, ɗu hoonohɓa kiwo' na ɓo' ga loo teekii Yeesu, en ɗanaa, iñuma wēnoo ɗa kisíw ga ɗuuy buwum.

¹⁸ Waa ennda ɗa, ɓa baylukka Pee' na Saŋ, ɓa kokohɓa ɓa iis yas kiwo' loo Yeesu wala kijēgíroh ga teekaagari. ¹⁹ Wayee Pee' na Saŋ loffaɓa an:

- Wo'at rek! Inii yiida wēñ kijúb ga fiki Kooh? Kikeloh wo'eenndúunoo, kikeloh wo'eenci? ²⁰ Wayee dí ga kihaffii nak, dí minoo ki'is kiyéegaloh iña dí hot na iña dí kelohɗa.

²¹ Atti'ohcaa ɓiyaakɓaa hēwélussaba, ɓa iissaba ndaga ɓa laakéerii daa ɓa kooran bi ɓa sodalɓa ee lak buwaa béebɓa ɓaa kañ Kooh ga iña laakee yaama. ²² Baa Pee' na Saŋ wēkɗee na kintaanda wēndeera tikiis tidaaŋkaah-nikiis.

Buwa gēmindɗa enussa ga kikiim-Kooh

²³ Ga waa Pee' na Saŋ iisuda, ɓa ɓaa yah ga buwaa ɓa taabi nabaɗa, ɓa béesti'taba tooh iñcaa sarahohcaa ɓiyaakɓaa na yaakcaa wo'eeɓaɗa. ²⁴ Ga waa buwaa súkúrukussa iña béestíru yaama, ɓa bokka béebɓa kikiim Kooh anee:

- Cic Kooh, fu yēri sak asamaanii, na kakayfii, na giyyi na tooh iñcii en gada.

²⁵ Fu yēri kooroh ga tumeencaa Helaa yisela'í'ya fu tummba wo'eenci cii ga kúuwkaa caasambii Déwit, sūrgafu an: «Inii tah ya coow koluk ga ɗuuy heetii? Inii tahɓa kipokoh nof ya ga iñcaa minoo kilaak?

²⁶ Buu'cii ga éldúnaɗa na buwii kuliyuk ga heetcii ga éldúnaɗa beɓkuunun ee ɓa enin wiinoo kiheñoh Kooh, Ha'mudii na buuraa ya falɗa.»^{*}

²⁷ En ki'ena, wēerin an Eroot na Poos-Pílaat na ɓu-Isarayeel na heet ciliis hídirukohuunun ga teerii wii kiheñoh Yeesu sūrgiigaraa yisela'í'yii fu fal buu'ɗa.

²⁸ Fodaama ɓa mēti'si'a tooh iña fu natee kitum kumēēñi' ee ga dooligaraa fu onndawa kimín ki'en. ²⁹ Ee diimaɗa Ha'mudii malkaa ga dii ɓa sooŋngiɗa; onarii, dí sūrgaciigaraa kiyéegaloh Wo'eeniigaraa na fit wiyégisi' gik. ³⁰ Lérísaa yahiiigaraa

* 4:26 4: 26 Médrohat na Kañcaa 2: 1-2.

doonaa bibo' wëkdü, ee kintaan na enaama cidóoyí'-waa' laak ga teekii Yéesu, súrgiigaraa yisela'í'yii.

³¹ Buwaa baa léehí' kikiim Kooh, d'ekataa ba eneeda waa yëngëluk, ba liiffa béébbá na Helaa yisela'í'yaa, ee ba baa yéegaloh Wo'eenaa Kooh na fit wiyégísi'.

Bu-Yéerúsaleembaa gëmind'a atukohussa alalcaagaba

³² Béeb buwaa gëmda bokussa keeñ wínoo na hel. Yíinoo gaba wo'éerii an iñaa ya laakda ya eemdohwa ga hafci rek, wayee béeb iñaa ba laakda, ba atukoheeri hen, en wínoo. ³³ Apotaa'caa baa seedi' ga daa ba wëñ kimín kimíliskaa Yéesu, Ha'mudii ee Kooh taammba naba ga tooh. ³⁴ Ken ñakéerii dara gaba. Béeb buwaa laakee yoon wala kaanda, toonussaa, ba haydohha cadamfaa, ³⁵ ba e'tafa apotaa'caa, léehíraa koparaa warohu buwaa, yaa en béeb na iñaa ya soolukda. ³⁶ Laakeera ban baa teeku Yoseef, ya iñaa Léwit ee limohu Sipa'. Baa yaama apotaa'caa teekeeri Barnabaas, wëri en «bii daasi buwiida». Baa yaama laakeera yoon, ³⁷ ya toonnda yoonci haydohha cadamfaa, ya tíkkafa ga yah apotaa'caa.

5

Sabohfaa Anañaas ya na betici Safíraa

¹ Laakka nak baa teeku Anañaas, ee betici teeku Safíraa. Ya toonnda ga kakayfaagaba. ² Ya pokohha nof ban na betici, ya tēhdohha ban ga koparaa yoonaa toonohuda, léehí'ta ya e'neera apotaa'caa iñaa tesda. ³ Waa ennda da, Pee' wo'ari an:

- Anañaas, iñii tah ya Seytaani te' keeñfu, fu kaakin Helii yisela'í'yii saboh ee fu tēhdohin ga koparaa fu toonoh yoonada. ⁴ Yoonaa tesse danaa, wa tesi'tiiraa dane? Waa fu toonndawa, koparaa enndii wuufune? Kon iñii fu waa' kitum yii fu mĩndi na kihalaat ga helfu? Fu kaakkii bo'-súusúus saboh wayee Kooh yëri fu kaak saboh.

⁵ Daa Anañaas kelohee wo''eencaama, ya kennda kakay, ya dalla kikaan. Béeb buwaa yéengsee iñaamada, tíitussa lool. ⁶ Oomaa-yaalcaa kolkussa, múulussa faraaffaa, bayussafa ki'acnee. ⁷ Tikka ga iñaa le' wahtu kaahay, beti Anañaas aassa, lak ya yéengii dara ga iñaa laakda. ⁸ Pee' meekissari an:

- Wo'aaroo, cadamfii yoonii dú tooneeda tooh fëri fiine? Betifaa taassari an:

- Ee, enee cadamfuma.

⁹ Pee' wo'ari an:

- Dú mín na kipokoh nof kiheel kidúk Helii Ha'mudii? Súkúruka! Buwum ka'see ki'ac yaalfuda booma ga halii, ee ba hayyaa kibay, fu ban.

¹⁰ Ga saasi betifaa keennda kakay ga kotcaa Pee', fa kaannda. Daa oomaa-yaalcaa aasee, ba laakki kaanin. Ba bayyari, acsuneerari ga yahaa yaalci. ¹¹ Béeb buwaa gëm ga Yéesuda, na béeb buwaa yéegée iñcaa laak caamada, tíitussa lool.

Apotaa'caa tummba kintaan ciyewin ga Yéerúsaleem

¹² Apotaa'caa baa tum ga leeloo buwaa kintaan ciyewin na enaama cidóoyí' waa'. Buwaa gëm ga Yéesuda mee'seera kihídírukoh ga d'ekataa teeku «Tíidískaaraa Salomonda». ¹³ Ken ga buwaa biinoo tesda kaañéerii kika' gaba, ee nak béeb buwaa wo'ee gaba yijúwi'. ¹⁴ Yewinnda lool biyaal na biibeti baa gëm ga Ha'mudii, ba baatukka ga buwaa gëmind'a, fodaama mbooloomaa waa wëñ kiyak. ¹⁵ Ka'ta bi dúukoolí'caa baa meydohu ga mbedicaa, bii faanu ga gatan wala basar doonaa Pee' kooroh danaa heyna sóogúufaagari mín ki'úul yíinoo gaba, ennda ga yii wala ga yay, ba wak. ¹⁶ Bibo' biyewin baa meyoh ga d'ekcaa wíil Yéerúsaleemda, baa haydoh bidúukoolí' na buwaa rañ am ee béébbá baa wëkdü.

Apotaa'caa abussa ga kasu

¹⁷ Waa ennda da, ha'-kaadaa sarahohcaa na béeb buwaa taam narida, ennda buwaa bok ga Saduseeyencaa, iñaadohussa apotaa'caa, ba koluki'taba. ¹⁸ Ba amlukka apotaa'caa, ba lanlukkaba ga kasaa béeb tēcohsidea. ¹⁹ Wayee ga wekaa, laakka malaakaa Ha'mudii hay, lëgissa halcaa kasaa, meydohhaba, wo''aba an:

²⁰ - Karat Kaanfaa Kooh, daama dú jangat buwaa béeb iñaa aaw ga loo kipeskii ki'askiida.

²¹ Apotaa'caa tumussa foda daa ya nakohda. Kooh yaa wíis ga kímáa teel, ba aassa Kaanfaa Kooh, ba aawwa kijégíroh. Ha'-kaadaa yaawúu'caa hayya, ya na buwaa taam narida, ba bëytohha béeb paanaa wiyaakwaa, waa béeb buwaa kuliyuk ga heetii bu-Isarayeel hidohida, léehí'ta ba wosohha kikoo'nee apotaa'caa ga kasaa. ²² Soldaa'caa karussa, wayee daa ba le'ee kasaa, ba hottii apotaa'caa ga túuycaa ba lagohseedá, ba boyukka ba béesti'taba an:

²³ - Dí laak kasaa laguunun bi jofin, soldaa'caa tuukuunun ga halcaa, wayee daa dí aasee, dí lègíssa daa ba lagohseedá, dí hottii bo' da.

²⁴ Yaa kuliyuk ga soldaa'caa ga Kaanfáa Koohda na sarahohcaa biyaakbaa, daa ba kelohee wo'eencaa caama, ba jaahli'a lool ba baa meekiskoh iñaa min kidal apotaa'caada. ²⁵ Waa ennda da, laakka baa hay wo''aba an:

- Buwaa dú lagee ga kasaada, man baa ga duuy Kaanfáa Kooh, baa jégí' buwaa.

²⁶ Baa kuliyuk soldaa'caa ga Kaanfáa Koohda taamba na buwaagari, ba koo'neera apotaa'caa ee kinookoh laakkii ga ndaga ba níikee buwaa tapisohba na atoh. ²⁷ Ga waa ba haydohhaba, ba yugi'taba ga fikii atti'ohcaa biyaakbaada ha'-kaadaa sarahohcaa meekissaba an:

²⁸ - Dí hoonohéeríruu kijégíroh ga teekaa baa yaamane? Ee malkat, Yéerúsaleem tooh gomin na iñcum dú jégírohida, ee dú waa'tii kikoo' daal kikaankaa baa yaama!

²⁹ Pee' na apotaa'caa tesda loffaaba an:

- Kooh yéri jom kitaabuku wayee enndii bo'-súusúus. ³⁰ Yéesu yaa dú apee ga waa dú daayci ga kuraanaada, Koohyii bicaasambbi milisi'tari. ³¹ Ee yéri Kooh bēwi', yugi'tari hanohha yah-ñaabaagari, ya fallari ya en buu' na Músalkaat doonaa ya on heetii bu-Isarayeel kimín kisúpit kipeskaagaba en d'anaa ba bayalu baakaa'caagaba. ³² Dí bēri en seedi ga iñcaa laakee caama, dí na Helii yisela'iyii Kooh on buwaa taabukirida.

³³ Daa bu-paanaa kelohee wo'eencaama, ba aylukussa bi baa saak, ba waa'ta ki'ap apotaa'caa. ³⁴ Wayee laakka Fērisiyeegaa teeku Gamaliyeel, ya enee jégíroh-waas ee bēeb oneerari cée'. Ya kolukka, ya tuukka ga leeloo paanaa, ya nakohha apotaa'caa meydohu foh paay. ³⁵ Lēehi'ta, ya wo''a an:

- Dú bu-Isarayeel, watukat iñii dú yah kitum buwii biiida. ³⁶ Dú níindisukaa ga iñaa maaññii dara, laakeera baa wo'u Tēdaas; enee dii. Ya tikee hafci bo' yiyaak ee iñaa le' bo' bitéemée'-nikii taabukkari. Waayee daa ya apsee, bēeb buwaa taabukeerida tasaarukohussa, gaama eemmba daama. ³⁷ Ga fenocci, ga wahtaa buwii kínsee ki'ínoh daa ba hídeeda, dú hotissa dñi Yúdaa yaa dēkee Gēlilēeda. Ya nookka bo' biyewin ga fenocci. Wayee daa ya apsee, bēeb buwaa taabukeerida tasaarukohussa. ³⁸ Diima denj mi wo''uu an: waassúu hanat ga buwii bii ki'en. En lakanaa iñcii ba jégírohda wala iñcii ba enukohda meyoj ga bo'-súusúsúusa, ba hay kitasoh. ³⁹ Wayee en lak ca meyoj ga Koohaa, dú mínooca kihoonoh kituuk. Kon kaa ekat haffúu ga kiheñoh Kooh. Bu-paanaa tookussa iñaa Gamaliyeel wo'da. ⁴⁰ Ba bayya apotaa'caa, ba ríplukkaba, lēehi'ta ba hoonohhaba kiwo' ga teekaa Yéesu, lēehi'ta ba iissaba baa yah. ⁴¹ Apotaa'caa meyojussa daa atti'ohsida, baa yah na keeñ wisóosi' ndaga daa Kooh atti'in an ba matin kitórhdu ndaga teekaa Yéesuda. ⁴² Ee besaa en bēeb ba baa ka' Kaanfáa Kooh na duuy kaancaa, ba baa lís kijégíroh na kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Yéesu, yii en Kiristaaniida.

6

Bo' biyitnabanak tanussa ki'amdoh apotaa'caa

¹ Waama lak téelibéecaa Yéesuda baa wēñ kibaatuk. Yaawúu'caa laksi kiGerekda baa ña'sukoh loo iñaa yaawúu'caa laksi ki'Ebērēe tumida. Ba ña'sukohee an beticaa bok gabada, ee yaalba kaaninda, daanee ki'aluku hen ga dúndaa warohsi besaa en bēebda.

² Apotaa'caa bidaañkaah na banakbaa hídirohussa bēeb téelibéecaa, ba wo''aba an:

- Dí iis kiyéegaloh wo'eenii Kooh, dí am ga kiwaroh ñamah enndii iñaa gen. ³ Kéri tah, Mbokcii, namat kitan ga duuycuu yaal biyitnabanak, baa inohohu ga kijúb, baa líifin na Helii yisela'iyii ee laakuunun hel, dí sasba kitum lēgēyaama. ⁴ En d'anaa dí ga kihaffii, dí éewruk ga kikiim Kooh na kiyéegaloh wo'eeniigari.

⁵ Bēeb buwaa gēmda tookussa iñaa wo'u yaama. Waa ennda da, ba tannda Iceen, bo' yigēmi' Kooh ee líifin na Helii yisela'iyii, Filiip, Porokoo', Níkanoo', Tímonj, Parminaas, na Níkulaa yaa límohu Añcoosda ee enee yiifa' kudewaa, ya aassa ga waasaa yaawúu'caada. ⁶ Lēehi'ta, ba haydohhaba ga apotaa'caa. Baama tikussaba yah ga haf, kiimdussaba Kooh.

⁷ Wo'eenaa Kooh waa wēñ kisíw, ee ga Yéerúsaleem, téelibéecaa baa wēñ kibaatuk, ee sarahoh biyewin gēmussa ga Yéesu.

Iceen abussa

⁸ Kooh barkeella Iceen, líifi'tari na dooli, ya yaa tum enaama cidóoyi'-waa' na kintaan ciyaak ga duuy buwaa. ⁹ Laakka bi'bo' baa júwohéerri na Iceen ee ba bokee ga jaangu-yaawúuraa "ñaamcaa laak hafbada", ba enee biyaawúu', ee ba meyohee Síreen, Aleksandari, Sílisii na Aasii. Ba baa téesdoh wo'een na Iceen. ¹⁰ Wayee, ba minéerri

yen ga wo'eencaagari ndaga ya wo'oh ee kiñaañkaa Helaa yisela'iyaa oneerida. ¹¹ Ba neehalla bi'bo' doonaa baama wo' an:

- Dí kelohin ya wo'in wo'een cisépi'í' ga Móyíis na ga Kooh.

¹² Fodaama ba tahha bi yaakcaa dēkaa, jégíroh-waascaa na bu-dēkaa, kolukussa ba keennda ga d'ook Iceen, ba ambari, bayussari paanaa wiyaakwaa. ¹³ Ba baydohha ban seedicaa yah Iceen kípoki' kiwo', wo'ussa an:

- Kaanfii Kooh fisela'í'fii na Waasii Móyíis, bii yii dēk kiwo' wo'een cisépi'í' gaca. ¹⁴ Dí kelohinndi yaa wo' an Yéesu Nasareet hay kibú' Kaanfii Kooh, ya súpit baahcii Móyíis foñi'tuuda.

¹⁵ Béeb buwaa enee ga paanaa wiyaakwaa yípussa Iceen has, ba hotta fikíifaagari faa melic en fan fikii malaaka.

7

Jangataa Iceen

¹ Wa ennda dá, ha'-kaadaa sarahohcaa meekissa Iceen an:

- Ificii fu wo'du'fa kayohe?

² Iceen taassa an:

- Dú, mbokciigoo, súkú'kattoo. Koohyii laak ndamda feeñukka caasammbuu Abaraham ga kúlkaa Mesopotamii lak ya ka'tii kidēknee teeraa Haran duum. ³ Kooh wo'ari an: «Meyohaa kúlkiigaraa, fu foñ buunfu, fu ka' kúlkaa mi teewandaada.»

⁴ Waa ennda dá, Abaraham meyoohha kúlkaa bu-Kaldee, ya ka'ta dēkneera teeraa Haran. Ya ennda daama bi ga daa paamci kaanoh. Kooh bēwohhari daama, paafdohhari dii ga kúlkii dú dēkoh wafda. ⁵ Kooh onndiiri kilaak kakay fiinoo dii, enndii sah iñaa hín na patañ-kot, wayee ya díngari kilaak kúlkii, bu-nílaagaraa lamuka gari. Wiima nak lak Abaraham laakkii sah kowu. ⁶ Iñii yii yé'ri Kooh wo'eeri: «bu-nílaagaraa hay kidēku ga kúlkaa enndii kuu'ba ee daama ba hay ki'abu ñaam, ba sodalu iñaa le' tikiis titēemée-nikiis.» ⁷ Kooh nak tikka ga an: «Heetaa yahba ki'am ñaamda, mi Kooh, mi haywa ki'atti. Lēehíraa ba hay kíkúlkoh daama, ee ba yahhoo kijaamukoh dii ga d'ekatii wii.» ⁸ Wa ennda dá, Kooh pokohha kifiliimun na Abaraham ee kígúruk kéri en mandargaa kifiliimunkaa kaama. Fodaama, ga waa kowuci Ísaak límu'fa, Abaraham gú'tari ga besaa wu-yitnakaahaywaa tik gada. Ísaak tummba fodaama, ya gú'ta kowuci Yakoop, Yakoop ban gú'ta bicaasammbuu, towutaagari tidaañkaah na tanaktaa kuliyuk ga heetii Isarayeel'fa.

⁹ Caasamuncaagaruu baama iñaadohussa kēmēēñkí'ba Yoseef, ba toonndari ya bayu kúlkaa Esípti ki'en ñaam. Wayee Kooh taabee nari, ¹⁰ ya músallari ga coonucaagari. Kooh onndari kinebloh Farawoñ, buuraa Esípti, ya onndari ban kilaak hamham ga fikíici. Yaama fallari ki'en güwernéeraa kúlkaa Esípti na kituukuk kaanci béebfa. ¹¹ Wa ennda dá, a' wiyaak laakka ga béeb kúlkaa Esípti na kaa Kanaa. Araa mesikka lool bi bicaasammbuu laakissii iñaa ba ñaman. ¹² Ga waa Yakoop keloh an beli laakin ga kúlkaa Esípti'fa, ya wossa bicaasammbuu daama bes. ¹³ Kotaa kukanakkaa ba ka' da'fa, Yoseef tummba bi yaakmuncaagari inohsohussari. Fodaama Farawoñ inohha buwaa en mbokcaa Yoseef'fa. ¹⁴ Lēehi'ta, Yoseef wosohha kikoo'nee mbokcaagari béebfa na paamci Yakoop: ennda bo' bidaañkaah-yitna'banak na biyétúus. ¹⁵ Yakoop nak toolukka kúlkaa Esípti, ya dēkka daama bi ga daa ya kaanoh'fa. Bicaasammbuu ban kaanohu daama. ¹⁶ Faraafcaagaba bayussa Síkeem, acussa ga loyaa Abaraham lomee na kopa'ci ga towutaa Emoo' ga Síkeem'fa.

¹⁷ Ga waa jamaanaa Kooh jomee kiméti' dí'gaa ya waatee díngga Abaraham'fa deeyca, heetiigari baatukka, waa wēñ kilaw ga kúlkaa Esípti, ¹⁸ bi ga daa buu' yiliis falukoh'fa. Buuraama nak inohéerii Yoseef. ¹⁹ Buuraama dúkka heetiigaruu, ya sodalla bicaasammbuu, ya gítinndaba kijaf towutaagaba doonaa ta pesoo. ²⁰ Móyíis límu ga jamaanaama, ja ennda ku'oomaakaa ne'blohin Kooh. Ja bayussa ga kaan paamci na eeci ñiin kaahay. ²¹ Ga waa ja jafu'fa, kowukaa Farawoñ kibetikaa balabpaja, ya ko'taja fodii kowuci. ²² Fodaama Móyíis korussa ga hamhamaa bu-Esípti, ee ya ennda bo' yilēeki'-solu ndaga wo'eencaagari na tumeencaagari.

²³ Ga waa Móyíis laak tikiis tidaañkaah-nikiis'fa, helci ka'ta ga kiwaaknee bu-Isarayeel, mbokcaagari. ²⁴ Ya hotta daama bo' ga bu-Esípti yaa en na kisodal bo' yiinoo ga bu-Isarayeel, yaa feekki. Ya lúukid'ohhari, ya éldúki'tari, appa baa bok ga bu-Esípti'fa. ²⁵ Ya foogee an mbokcaagari hay ki'inoh an Kooh waa' kiko'roh gari, ya músal'ba, wayee baama inohhii iñaa ga. ²⁶ Ga kooh-wiis'fa, ya hotta bo' banak ga bu-Isarayeel baa enee na kiheñoh, ya waa'taba kijúwohi', ya wo''aba an: «biyaay, dú heñoh ya, ee dú bimbok?» ²⁷ Yaa jekelukee mooroomci'fa nak tappa Móyíis yah woo'ari an: «Bii fallaa

buu' na atti'oh ga dookkii ba? ²⁸ Fu waa'too ki'ap fodaa fu apee wútuwaa baa bok ga bu-Esiptidaneé? ²⁹ Daa Móyíis kelohee wo'eencaa caama, ya núppa, ya d'aakukneera ga kúlkaa Majaan. Ya ennda da bi ya laakka towu tanak daama.

³⁰ Tikka ga tikíis tidaañkaah-nikiis, laakka malaakaa Kooh feeñukki ga égi'-dúndagaa ga yahaa janjagaa Síнайíida, ga d'uuy kiwii, kiwiikaa enee na kitak ga d'uuy dútúk. ³¹ Móyíis dalla kijaahli' ga iñaa ya hotda, ya waa deey kimalak bi jof, wayee ya kelohha koonakaa Ha'mudii, kaa wo''i an: ³² «Mi yéři en Koohyii bicaasamfu, Koohyii Abaraham, Koohyii Ísaak, Koohyii Yakoop.» Daama, Móyíis yaa saak ndaga kitíit, ya kaañisii kibéwí' has kimalak. ³³ Ha'mudii tikka ga, wo''ari an: «dolaá nafa'ciigaraa ndaga dékatii fu togohda dékat wisela'í'. ³⁴ Mi hotin coonufaa heetaagoo enukoh ga kúlkaa Esiptida. Mi kelohin ti'iintaagaaba, kéři tah mi yoosukin kisomba. Diimada, hay mi wossaa kúlkaa Esipti.»

³⁵ Móyíis yaama, yéři mbokcaagari taasukee, ba wo''ari an: «bii fallaa buu' na atti'oh ba?» Yéři Kooh wosee ya kuliyuk ga heetaa ya laasba, koorohha ga malaakaa Kooh feeñukee Móyíis ga dútuukaada. ³⁶ Móyíis na kihafci, yéři meydoh bu-Isarayeel kúlkaa Esipti ya tummba enaama cidóoyi'-waa' na kintaan ga kúlkaa Esipti, ga waa ba paaf giyyaa wiyohwaa, na ga waa ba kooroh égi'-dúndagaa ba tummba ga iñaa le'in tikíis tidaañkaah-nikiisda. ³⁷ Móyíis yéři wo'ee bu-Isarayeel an: «Kooh hayyúu kimeydohi' ga heetiigarúu seldiiga-Koohaa man naroo.» ³⁸ Ga waa mbooloomaa négirukoh ga égi'-dúndagaada, yéři enee ban ga díkaanti bicaasammbuu na malaakaa Kooh wo'ee nari ga janjagaa Síнайíida, ee ya laassa ga wo'eencaa Kooh onohi kipesda, ki'e'tuua.

³⁹ Bicaasammbuu sagussa kitaam ga wo'een Móyíis, ba foñnjari, helba boyukka Esipti. ⁴⁰ Ba nakka Aaron an: «Tíbdarii koochaa kuliyukan ga fikiri, ndaga Móyíis, yaa meyoheeri kúlkaa Esiptida dí inohoo iñaa dallida.» ⁴¹ Waa ennda da, ba tíbpa d'oon, ba tummba yenba koochba, ba tummba sarah ga nataalaama. Keeñba soossa lool ga iñaa ba tíb na yahba yaama. ⁴² Kooh úsaayaba, foñjaba baa jaamuk nohi, niidii na olcii ga asamaanda fodii koochba. Ee iñaaama sah-sah yéři bidu ga keyitfaa seldiiga-Koohcaa an:

«Dú, heetii Isarayeel,

ga wii dú tum sarah júu'caa

na sarah cilis iñaa le' tikíis tidaañkaah-nikiis ga égi'-dúndagaada,

dú tumdeeroocane?

⁴³ Múk, dú koorukee taalaa Molok yaa dú tik Kooh haffúuda,

na nataalaa ku'olkaa Reefaana yaa dú tik Koochda ban.

Nataalcaama dú béri hewireeca, dú baa jaamuka.

Kéři tah, mi hayyúu kitool, mi bayyúu daa weñ teeraa Babiloon ki'úsaay.»

⁴⁴ Iceen tikka ga an:

- Taalaa daakohsee Bíncaa cisela'í'caa teewoh kifiliimunkaa Kooh na bicaasammbúuda, ba taabee nawa ga d'uuy égi'-dúndagaa. Taalaama, Móyíis hewireewa fodaa daa Kooh teeweeriwada: en ki'ena, ya nakee Móyíis kihéwí'wa, ya taabuk ga daa ya hot lédírussida. ⁴⁵ Taalaama, bicaasammbuu baa hayee ga fenocida laasussa gawa. Ba taammba nawa bi ga kúlkaa ba te'ee ga heetcaa Kooh kaalee ga fikíibada, lak Yosúwée yéři kuliyukee ga fikíiba. Wa tessa daama bi ga jamaanaa Buu' Déwit. ⁴⁶ Déwit neflohha Kooh, ya kiimmba Kooh kiyípi'ti kaan daa tucaasamuntaa Yakoop* jaamukohanndi. ⁴⁷ Wayee Salomon yéři méen'joh kitawahi' Kooh kaanfaa.

⁴⁸ Koohyii ga dookaa-dookda nak dékoo ga kaanfaa bo' hewi' na yahci. Ee fodaa daa seldiiga-Koohaa bínkadfa, Ha'mudii wo' an: ⁴⁹ «Asamaanii wéři en ban-buuriigoo, kakayfi ennda ditogaa' kottoo. Kon dú tawahd'annoo kaan fa man na? Wala dú heeli'too daa mi dékohan da man na? ⁵⁰ Íncuma béébcá, hanaa enndii yahhoo hewi'ca?»

⁵¹ Iceen wo'issa atti'ohcaa an:

- Dú béri yégis ga haf ee keeñciigarúu na nofciirúu dú laginca pat ga kikelohi' Kooh†. Besaa en béeb dú en na kilebiroh Helii yisela'í'yii, dú taam bicaasammbúu. ⁵² Laakin seldiiga-Kooh yíino rek yaa bicaasammbúu hatallii ga kipese? Ba appa seldiiga-Koohcaa def kiyéegaloh kihaykaa yijúwí'yiiida. Ee watifi wati dú onin yijúwí'yii biin, dú apinndi. ⁵³ Dú laasin ga Waasii Kooh eroh, koorohha ga malaakacaada, wayee dú taabukkiwa. Iceen tapisohussa na atoh bi kaannda.

⁵⁴ Daa bu-paanaa wiyaakwaa kelohee wo'eencaa Iceen caama, keeñcaagaaba caa oñ ndaga ki'aylukkii, ba baa dowuk. ⁵⁵ Wayee, Iceen ga kihafci nak, liiffa na Helaa

* 7:46 7: 46 Yakoop bayeera ban teekaa Isarayeel † 7:51 7: 51 Wo'eenii Iceen wo' diida en fodii «buwaa keeñcaa na nofcaa gúrukii» ee waa kiwo' rek kisan kikelohi' Kooh

ysisela'íyaa; ya taaginukka asamaan, ya hotta ndamaa Kooh, ya hotta Yéesu ban tuukin hanohha yah-ñaabaa Kooh, ⁵⁶ Iceen wo''a an:

- Malkat, mi hotin asamaanii lëgísukin, Kowukii bii tuukin hanoh yah-ñaabii Kooh.

⁵⁷ Daa ba kelohee wo'eencaama, ba dalla kipookoh na tifiip, lagussa nofcaagaba, ba iisukka waas kínoo mílip ga d'ookci. ⁵⁸ Ba fassari bi ba meycá nari teeraa, ba aawwari kitapisoḥ na atoh ki'appi. 'Buwaa neehalsee ki'en seedi'ḍa, súukussa kúlticaagaba kakay ga kotcaa oomaa-fiilaa teeku Sóolḍa. ⁵⁹ Ga daa ba enee Iceen kitapisoḥ na atoh tóohḍa, Iceen yaa kíim Kooh an:

- Yéesu, Ha'mudii, te'aa fitiigoo.

⁶⁰ Lëehi'ta, ya yí''a, lessa koonaa ga d'ook an:

- Ha'mudii, kaa taabukba baakaarii wii! Daa ya wo'ee iñaama, ya kaannda. Kaanaa Iceen waama, Sóol fareera ga.

8

Buwaa gëm ga Yéesuda Sóol hatallaba ga kipesba

¹⁻² Kaanaa Iceen waama, Sóol fareera ga. Laakka bifo' bigëmi' Kooh baa beḥ faraaffaa Iceen, ba accafa, ee ba kodukka lool kaanaa Iceen. Ga besaa bërii Iceen apuḍa, buwaa gëmu ga Yéesu ee enu ga Yéerúsaleemḍa dalussa kihatalu ga kipesba, hatal wiméeski'. Béeb buwaa gëm ga Yéesuda tasaarukohussa ga gohcaa Yúudée na caa Samarii bi tessa apotaa'caa doḥ. ³ Wayee Sóol ga kihafci, keennda ga d'ook buwaa gëm ga Yéesuda, ki'islukehba ngëmaagaba. Ya yaa aas ga kaancaa, ya yaa am buwaa gëmindá, betoo yaaloo, ya yaa laḥba ga kasu.

⁴ Béeb buwaa tasaarukohseeda nak, baa wiil ga d'uuy kúlkaa, ba baa yéegaloh Hewhewii winéwí'wii.

Filiip yéegalohha Hewhewii winéwí'wii ga gohaa Samarii

⁵ Fodaama Filiip ka'ta gohaa Samarii, ga teeru wiinoo daama, ya yaa yéegaloh Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Kiristaa, Músalkaatii dígohseeda. ⁶ Buwaa ga dëkaada tóohba aawussa kisúkúruk Filiip ndaga kintaancaa ba keloh ee ba hot ya tumiḍa, ba gëmmbari. ⁷ En ki'ënaa, raḥ biyewin meyoḥussa na tifiip tiyaak ga buwaa dúukoolinda, ee lafañ biyewin na beeduki' biyewin wëkdússa ban. ⁸ Fodaama keeñ-soos wiyaa laakka ga teeraama.

⁹ Wiima lak ga teeraama, laakin baa dëḥ da ki'en, ya teeku Simoḥ ee ya enee luhusoh. Bu-Samarii waaru'eera ga iñcaa ya tumeeda. Ya tikee hafci bo' yilëeki'-solu, ¹⁰ ee béeb, oomaanoo, yaakoo súkúrukeera iñcaa ya wo'ida. Ba wo'ge'ari an:

- Bii yii yëri en doolii Kooh, wii wo'u an wa doḥ wa mínda.

¹¹ Ba baa súkúrukki dijófi' ndaga ya maañinba kiwaaru'i ga luhuscaa ya tumiḍa. ¹² Wayee daa Filiip yéegalohée Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Nguuraa Kooh na ga loo Yéesu Kiristaada, béeb buwaa, betoo yaaloo gëmma, ba awwa kibëtisi'uk; ¹³ bi ga Simoḥ luhusohaa sah gëmma, ya bëtisi'ussa. Ya aawwa kitaabuk Filiip rek. Ya waaru''a lool ga kintaancaa na enaamaciaa cidóoyi'-waa'caa ya hot Filiip tumiḍa.

¹⁴ Apotaa'caa ga Yéerúsaleemḍa nak, kelohussa an bu-gohaa Samarii te'uunun Wo'ënaa Kooh ga keeñba. Ba wossa Pee' na Saḥ daama. ¹⁵ Daa Pee' na Saḥ le'see da, ba kíimi'ta buwaama Kooh, ba laas ga Heli yisela'í'yii. ¹⁶ En ki'ënaa, lak Heli yisela'í'yii yoosukkii ga yíinoo gaba duum, ba eemeé ga kibëtisi'u ga teekii Yéesu, Ha'mudii. ¹⁷ Waa ennda ḍa, Pee' na Saḥ tikussaba, yaa en béeb yah ga haf, doo ba baa han kilaas ga Heli yisela'í'yii. ¹⁸ Simoḥ hotta an Heli yisela'í'yii yoosukin ga d'ook buwaa ga waa apotaa'caa tákba yah ga hafḍa. Ya waa'ta kineehal Pee' na Saḥ hëelís, ¹⁹ wo''a an:

- Onattoo ban kimín iñuma dú tumiḍa, doonaa baa mi tik yah ga haf béeb ya laas ga Heli yisela'í'yii.

²⁰ Wayee, Pee' loffari an:

- Koparumgaraa san'ku'at ee fu san'ku'uk nawa. Iñaa Kooh onoh, fu foon an fu míndi kilom na hëelise? ²¹ Fu laakoo wa' na bak ga iñii yii ndaga keeñiigaraa júbbii ga fikii Kooh. ²² Kon hebukaa jafaa halaatumgaraa wibóni' wuma dúuy, fu aaw kikiim Ha'mudii, en ḍanaa ya bayallaa halaatumgaraa wibóni' wuma, en an mínukinaa! ²³ En ki'ënaa, mi hotin an fu líif na ki'iñaan ee fu ñaam-baakaa'. ²⁴ Simoḥ dalla kitaas an:

- Kíimḍattoo Ha'mudii na kihaffúu, en ḍanaa iñcii dú wo'ḍa wiinoo gaca daloaroo. ²⁵ Pee' na Saḥ, ga waa ba seedi''a, ba yéegalohha Wo'eenii Ha'mudii bi ba lëehi'ta, ba baa boyuk Yéerúsaleem; ee ga waasaa, ba baa yéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga dëk ciyewin ga gohaa Samarii.

Filiip bëtisi''a baa dëk Ecoopi' ga waas Gaasaa

²⁶ Laakka bes, malaakaa Ha'mudii wo''a Filiip an:

- Koluka, fu ka' bak iñaa hanoh meyya'-noh yah-senɗa, fu taam waasaa meyoh Yéerúsaleem aaw Gaasaada. Waasaama koorohsussii diimaɗa.

²⁷ Filiip dalla kikoluk yaa yah. Ya hídoħha na bo' yiyaal yaa meyoh kúlkaa Ecoopii, ɓaa nak enee ɓaa yóomɗu hen. Ee ɓaa yéri en tuukkoh-alalaa buuraa Ecoopii yiɓetiyyaa wo'si Kaandaasɗa. Ya karee Yéerúsaleem kijaamuk Kooh, ²⁸ ee ya enee kiɓoyuk kaanɓa. ɓaa, lak yugin ga sareetaagari yaa jan Kéyítfaa Ísayii, séldiiga-Koohaa bínda. ²⁹ Helaa yisela'íyaa wo''a Filiip an:

- Gaawaa kiitiin fu dab sareetaa waanee.

³⁰ Filiip foolla, dabɓa sareetaa, ya kelohha ɓaa yaa jan ga Kéyítfaa Ísayii, séldiiga-Koohaa bínda, ya meekissari an:

- Iñii fu janɗa, fu inohin yen ga sahe?

³¹ ɓaa taassa an:

- Mi laakkii ɓaa lóogísoħɗanndoowanaa, mi tuman na bi mi inoh iñii wa waa' kiwo'ɗa?

Léehi'ta ya wo''a Filiip kilap ga sareetaa, ya yun ga yahaaci. ³² Kudékatkii ya enee na kijan ga Kéyítfaa Ísayii, séldiiga-Koohaaɗa enee kii:

«Fodii baal, ya ɓayussa ki'apunee, fodii kubaalkaa fiippii ga fikii ɓaa enndi na kinenda, fodaama, ya légíssii kúuwci.

³³ Ya torohɗussa ee ken onndiiri kayoh.

Kumuunci laguunun ee ya foññjii lam.»

³⁴ ɓaa kúlkeh Ecoopiiɗa, meekissa Filiip an:

- Wo'aaroo en neɓpaanaa, séldiiga-Koohaa wo' loo ɓa dii? Wo' na hafcinoo, wo' ga ɓo' yiliis?

³⁵ Waa ennda ɗa, Filiip ɓeɓpa wo'eenaa, ya abohha ga iñaa Ísayii, séldiiga-Koohaa wo' yaama, ya yaa lóogísohi'ti Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Yéesuda. ³⁶ Daa ɓa en na kiyahɗa, ɓa le''a ga ɗekataa taakin músú, léehi'ta ɓaa wo''a Filiip an:

- Man músú mee, iñii kokohan ya mi ɓétisi'u?

[³⁷ Filiip wo''ari an:

- En an fu gëmin ga keeñiigaraa ɓéeɓwanaa, fu mín kibétisi'u.

ɓaa wo''ari an:

- Mi gëmin an Yéesu Kiristaa yéri en Kowukii Kooh.]

³⁸ Ga saasi, ɓaa dalla kinakoh sareetaa tuukuru, Filiip na ɓaa yoosukussa ga ɗuuy músúmaa, Filiip ɓétisi'ari.

³⁹ Daa ɓa mey músúmaa hen, Helii Ha'mudii ɓéffa Filiip, ɓaa kúlkeh Ecoopiiɗa hotissiiri. Wayee ɓaa yaa yah waasci na keefi wisóosi'. ⁴⁰ Filiip nak, meyneera teeraa Asot, ya yaa yéegaloh Hewhewii winéwi'wii; ya taamba teeru na teeru, bi ga daa ya le'oh teeraa Sesareeɗa.

9

Sóol gëmma ga Yéesu

(Tumeen 22: 6-16; 26: 12-18)

¹ Wiima lak Sóol yii líis kidíguk ki'ap téelíbéecaa Ha'mudii, ya ka'ta ga ha'-kaadaa sarahohcaa kikiimmbi, kéyítfaa ya teewohan ga ɓuwaa kuliyuk ga jaangu-yaawúu'caa ga teeraa Damaasɗa, ² en ɗanaa ɓuwaa ya laak daama ee boku ga waasii Ha'mudiiɗa, ennda ɓeti, ennda yaal, ya amɓa, ya haydohɓa Yéerúsaleem.

³ Lak ya yaa ga waas Damaas, ee ya deeyin teeraa, dalla kilaak lee'laataa meyoh asamaan: wa ennda mareet ga ɗookci, bi wiillari. ⁴ Ya keennda kakay. Ya kelohha koonaa, kaa wo''i an:

- Sóol! Sóol, iñii tah ya fu hatalloo ga kipes?

⁵ Ya taassa an:

- Kiyaaakii, fu yéri en ɓa? Koonaaaka wo''ari an:

- Mi yéri en Yéesu yii fu hatal ga kipesɗa. ⁶ Wayee koluka nak, fu aas ɗuuy teerum. Daama, fu hay kiwo'u iñaa fu jom kitumɗa. ⁷ ɓuwaa taabee narida tuukussa, tiitussa bi ɓa mínoo kiwo', ɓa kelohee ga koonaaaka wayee ɓa hottii ɓo'. ⁸ Sóol kolukka, wayee ga daa hascaagari buulɗa tóoh, ya hotissii dara. ɓa ammbari ga yah, kile'dohhi teeraa Damaas. ⁹ Tummba bes kaahay, caa ya hotoo, ya ñammbii, ya anndii.

¹⁰ Wiima, lak laakin ga teeraa Damaas téelíbéenaa teeku Anañaas, Ha'mudii feeñukkari ga heey wo''ari an:

- Anañaas! Anañaas taassa an:

- Mi yee, Ha'mudii.

¹¹ Ha'mudii wo''ari an:

- Karaa diima-diima kaan Yúdaa, ga waasaa wo'u waasaa wiyólóhí'waadfa, fu meekisoh baa teeku Sóol ee meyooh teeraa Taarsada. Ya yaa da, ee diima derj yaa kiim Kooh. ¹² Ya hotin ga heey baa teeku Anañaas, aassa gari ga kaanfaa, tikkari yah ga haf doonaa ya hotis.

¹³ Anañaas nak wo''a an:

- Ha'mudii, mi kelohin ga bo' biyewin iñcaa cibóni'caa baa yaama tum buwaagaraa ga Yéerusaleemda. ¹⁴ Ee sah ya hayin dii, taam na doolaa sarahohcaa biyaakbaa onndi, kibay béeb buwii en na kikiim ga teekfuda.

¹⁵ Wayee, Ha'mudii wo''ari an:

- Karaa hen rek, baa yaama mi yéři tanukki kijeriñukohhi, ya le'doh teekiigoo ga fikii buwaa enussii yaawúu'da, fikii buu'cii, na fikii bu-Isarayeel. ¹⁶ Mi hayyi kiteeb na kihaffoo béeb coonucaa ya jom kiday ndaga teekiigooda.

¹⁷ Waa ennda da, Anañaas ka'ta, ya aassa kaanfaa. Ya tikka Sóol yahcaagari, wo''ari an:

- Sóol, mbokiigoo, Yéesu, Ha'mudii yaa feeñukeeraa ga waasaa fu koorohee kihay diida, yéři wossoo garaa en d'anaa fu hotis, ee fu liif na Helii yisela'íyii.

¹⁸ Ga saasi, iñcaa man na wéesée-jën keenohha hascaa Sóol, ya hotissa. Waa ennda da, ya kolukka bétisi'ukka. ¹⁹ Léehi'ta ya ñammba, ya mínnda kituuk.

Sóol yaa jégíroh Hewhewii winéwi'wii ga Damaas

Waa ennda da, Sóol tessa na téelibeecaa Yéesu ee dëku teeraa Damaasda, bi sammba kimaani. ²⁰ Ya sekkii iñaa maañ, ya aawwa kijangat ga duuy jaangu-yaawúu'caa an Yéesu yéři en Kowukii Kooh. ²¹ Béeb buwaa kelohee iñaa Sóol wo' yaama, waaru'ussa bi baa wo' an:

- Cañ! Hanaa enndii bii yii yéři enee ga Yéerusaleem, yaa hatal ga kipes buwii gëm ga Yéesuda? Enndii ki'am buwii gëm ga Yéesu, na kibayba Yéerusaleem ga sarahohcaa biyaakbaa haydoheeri diine?

²² Sóol nak wéñja da kiyégis ga jangataagari. Yaawúu'caa dëku Damaasda, laakussii iñaa ba wo'anndi ndaga ya teeweeba hen bi lee'ta an Yéesu yéři en Kiristaanii.

²³ Ka'ta bi maañnja, yaawúu'caa hotohussa ga dikaantiiba ki'ap Sóol, ²⁴ wayee Sóol yéenjga iñaa bok ga. Wekoo, nohoo ba baa watuk, bi ga halcaa teeraa, doonaa ba mínndi ki'ap. ²⁵ Waa ennda da, téelibeecaa Yéesu Sóol jégireeda bayussari ga wek, ba ekkari ga Kosu, yoolussari ga fenoo míraa dëkaa doonaa ya mín kisaan.

Sóol ka'ta Yéerusaleem

²⁶ Sóol le'a Yéerusaleem, ya waa'ta kitaam na téelibeecaa Yéesuda, wayee béeb niikkari ndaga ba géméeri kayoh-kayohda an ya enin téelibée Yéesu. ²⁷ Waa ennda da, Barnabaas beɓpari, bayyari ga Apotaa'caa. Ya béesti'taba daa Sóol hotee Ha'mudii ga waasaa, ee Ha'mudii wo''a narida, na daa ya daanee kijégíroh ga teekaa Yéesu ga Damaasda. ²⁸ Aboh ga besaa bërii, Sóol taammba naba, ba baa kari, ba baa hayi ga duuy Yéerusaleem, ba baa jégíroh ga teekii Ha'mudii ga fikii béeb. ²⁹ Ya yaa ka' ga Yaawúu'caa laksi kiGerekda, ya yaa saawal naba, wayee baama waa'seeri ki'ap. ³⁰ Buwaa gëm ga Yéesuda, daa ba yéeegeeka, ba bayya Sóol teeraa Sesaree. Ya meyooha daama, ya yaa yah waa Tarsa.

³¹ Fodaama, buwaa gému ga Yéesu dëku ga gohaa Yúudee, waa Gélilée, na waa Samariida hannda kilaaku jam. Buwaa baa wéñ kiyégis ga ngémaa, ba niikka Ha'mudii ga kipesba, ee Helaa yisela'íyaa amdohhaba, baa wéñ kibaatuk.

Pee' wéki'ta Aynee ga teeraa Lidaa

³² Wiima lak Pee' yaa wíl daa en béeb. Laakka bes, ya ka'ta teeraa Lidaa, ga buwaa en buu Kooh daamada. ³³ Ya laakka daama baa teeku Aynee. Baama lak faanukin tikis tiyinatatahay, ndaga ya lafañee hen. ³⁴ Pee' wo''ari an:

- Aynee, Yéesu Kiristaa yéři wéki'taa, koluka fu lari' haffu fayaanfiigaraa. Ga saasi Aynee kolukka. ³⁵ Daa béeb bu-Lidaa na béeb gohaa Sarom hotseeri, ba supitta kipeskaagaba ba gémmba ga Ha'mudii.

Pee' mílisi'ta Tabítaa

³⁶ Wiima, ga teeraa Yopee, lak laakin betifaa teeku Tabítaa ee fa gémin ga Yéesu. Teekaama wo'si «Dorkaas» ga kiGerek: wéři en «Nuuh». Betifaama dëkee ga kitum enaama yijófi' na kidimal buwaa laakooda. ³⁷ Ga bescaama, betifaa keennda d'úukool, fa kaannda. Fa bookussa, léehi'ta fa faanussa ga tuuyaa hanoh dook ga taahaada. ³⁸ Téelibeecaa Yéesu ee dëku Yopeeda, lak yéeguunni an Pee' yaa ga Lidaa. Lidaa

na Yopee úsaayohussii dara. Ba wossa bo' banak ga Pee' kiwo''i an: «Dímalaarii, fu gaaw kihay garii.»³⁹ Pee' taammba naba ga saasi. Daa ya le'ee, ba bayyari túuyaa faraaffaa faanohuda. Béeb beticaa biyaalba kaanin ee ba bihúnis Tabítaada, hayussa gari na tiloyoh. Ba baa teeppi mariñee'caa na kúlticaa Tabítaa daanee kiñëeki' ga waa ya pesohda.⁴⁰ Pee' meydohhaba béebba fooh, ya yi''a, kímmba Kooh. Lëehi'ta ya mëñsukka ga faraaffaa, wo''a an:

- Tabítaa, kolka!

Tabítaa malakka, ee daa ya hotee Pee' hen, ya kolukka, yunnga.⁴¹ Pee' ammbari ga yah, dímallari ya koluk. Lëehi'ta Pee' bayya buwaa gëmuunun Kooh enu dadá, na beticaa biyaalba kaaninda; ba hayya, ya teeppaba Tabítaa, lak mlísin.⁴² Iñaa hew yaama síwwa ga teeraa Yopee ee bo' biyewin gëmusaa ga Ha'mudii.⁴³ Waa ennda dá, Pee' tessa ga Yopee bi maañnja ga kaan bo', yaa teeku Simonj ee ya iñaa tíyoh-on.

10

Korney hotta malaakaa Kooh ga heey

¹ Laakeera ga teeraa Sesaree baa teeku Korney. Ya kuliyuki bo' bitëemée' ga lagaa soldaa'caa bu-Room wo'si «Ítaliída». ² Baa yaama enee bo' yigëmi' Kooh ee niikeera Kooh ya na bu-kaanci béebba. Ya yewineera kidímal yaawúu'caa laaksooda ee ya tagohéerri na kíkíim Kooh. ³ Laakka bes, ga wahtu kigoonaluk, iñaa ammbari fodii heey, ya hotta fanj malaakaa Kooh feefukki, wo''ari an:

- Korney!

⁴ Korney ennda hascaagari jak ga malaakaa, ya dalla kitíit, meekissari an:

- Kiyaa kii, iñii laak ya? Malaakaa wo''ari an:

- Kooh tookin iñii fu kímmbida ee ya hotin díi fu amdóhi buwii laakooda. ⁵ Diima nak wosaa bíbo' Yopee, ga baa teeku Simonj ee baysi Pee'. ⁶ Ya yaa ga kaan baa teeku Simonj, yaa tíyi on ee kaanci faa ga yahaa giyyaa.

⁷ Ga waa malaakaa wo'ee nari ka'dá, Korney bayya ga súrgacaagari banak, na soldaa' yigëmi' Kooh ga baa ya kuliyukda. ⁸ Ya béesti'ta tóoh iñaa heweeda, lëehi'ta, ya wossaba teeraa Yopee.

⁹ Ga kooh-wiisfaa, lak buwaa Korney woseeda baa ga waas ee ba deeyin teeraa Yopee. Wiima lak Pee' lapin dook taahaa kaan Simonj, tíyoh-odaa, kíkíim Kooh ga wahtu cuunoh. ¹⁰ Kiyaa b dabpari, ya waa'ta kiñam. Lakanaa ya yaa tíkdu cuunoh, iñaa ammbari fodii heey, ¹¹ ya hot Asamaan légískin, iñaa man na píis wiyaak, waa abu ga siñdaacaa cinikiiscaa waa yoosuk, meyoh asamaan. ¹² Ga dúuy píisaama, heet rawaa en béeb waa ga: ennda ha'-kot cinikiis, ennda bíi fasukida, ennda heet selaa en béeb. ¹³ Laakka koonakaa wo' Pee' an:

- Pee' kolka, fu ap, fu ñam!

¹⁴ Pee' taassa an:

- Múk, Ha'mudii, mi mosoo kiñam iñaa tabin na iñaa settii ga fikíi Kooh.

¹⁵ Koonakaa wo'issa kotaa kukanakkaa an:

- Iñaa Kooh wo' an setin ga fikíici, kaa tikwa iñaa tabin.

¹⁶ Iñaaama, ennda dá waas kaahay, lëehi'ta ga saasi píisaa lappa asamaan.

¹⁷ Lak Pee' jaahli'in ee yaa líis kiraas ga helci ati iñaa ya hot yaama waa' ya kiwo'. Wahtaama nak buwaa Korney woseeda le'ussa, ba meekisohha bi ba le''a kaan Simonj, ba tuukka ga hal-kaadaa. ¹⁸ Ba béytohha, ba meekisohha an:

- Simonj yii wo'u Pee'da en ga kaanfii fiine?

¹⁹ Pee' nak, lak yaa líis kihalaat ga iñaa ya hotda, Helaa yisela'i' yaa dallari kiwo' an:

- 'Bo' baahay bee ee soolukusaa. ²⁰ Kolka fu yoosuk fu taam naba ee kaa laak hel kanak ga, ndaga mi yëri wosba.

²¹ Pee' yoosukka, ka'ta ga buwaa, wo''aba an:

- Mi yëri en bíi dú waa' kihotda. Iñii enee kottúu ya?

²² Ba taassari an:

- Korney, yaa kuliyuk ga soldaa'caada, yëri wossii. Ya enin baa júwin ee niikin Kooh, ee béeb yaawúu'cii seedi'inka gari. Laak malaakaa Kooh dígalli kibaylukkaa fu ka' kaanci, ya súkúrukkaa ga iñaa fu jommbi kiwo'da.

²³ Waa ennda dá, Pee' paafdohhaba dúuy kaanfaa, ya néehi'taba daama bi Kooh wiisaa. Ga kooh-wiisfaa, Pee' tikukka ga waas, yaa yah naba. Laakeera bíbo' baa benndi ga buwaa gëmu ga Yéesu ee dëku Yopeeda. ²⁴ Ga besaa tik gada, ya le''a teeraa Sesaree. Wiima nak, lak Korney hídírohin bu-kaanci na filiimun-kumuuncaagari, bíi sekki. ²⁵ Ga waa Pee' en na ki'aas kaanfaada, Korney hayya, kihídhonee nari, ya jafukka kakay ga kotcaagari, yí''a ga fikíici. ²⁶ Wayee Pee' ammbari, yaa béwí'ti, wo''ari an:

- Kolka Korney! Mi ban, mi bo' donj fodii garaa.
²⁷ Léehi'ta Pee' yaa saawal nari bi ba aassa kaanfaa. Pee' nak hotta buwaa ga duuy kaanfaa, hidírukohuunun biyewin. ²⁸ Ya dalla kiwo' an:

- Fodii dii dú inohkada, baa en yaawúu' hoonohuunun ki'aboh na baa enndii yaawúu' ee hoonohuunun ki'aas kaancin. Wayee Kooh teewinndoo, mi na kihaffoo, an Ken jomoo kiwo' bo' an kitaam nari tabin wala an ya settii. ²⁹ Kéri tah mi laakkii hel kanak ga kihay dii ga wii dú baylukkooda. Kon diimada soolii enee ya?

³⁰ Korney taassa an:

- Laakin bes kaahay ga wati, ga wahtii dú kímohi Kooh ga kigoonaluk dú enoh wii sii'da, mi enee dii ga kaanndoo, mi yaa kúim Kooh. Mi yéenngiinaa, mi hotta bo' yaa ekukin kúlti cimélicí', meyin mël ga fikíiroo, ³¹ baa wo'aroo an: «Korney, Kooh tookdinndaa iñaa fu kiimeerida, ee ya hotin ga dii fu took kidimal buwii laakooda. ³² Diima nak, wosaa bíbo' teeraa Yopee, ga bo' yaa teeku Simonj ee baysi Pee'. Ya yaa ga kaan bo' yaa teeku Simonj, iñaa tíyoh-on ee kaanci faa ga yahaa giyyaa. ³³ Ga saasi mi wosoharaa kikoo'nee, ee ga dii fu hayinda, iñii fu tumda jofin. Kon dí béébpíi dí bee ga fikíi Kooh kisúkúruk bééβ iñii Ha'mudii nakkaa kiwo'íida.»

Jangataa Pee' ga kaan Korney

³⁴ Waa ennda da, Pee' béβpa wo'eenaa, wo''a an:

- Diima, mi inohin kayoh-kayohda an Kooh tik buwii ba wínoo ga fikíici. ³⁵ En ki'ena, bééβ baa fu níikki, ee fu tumi iñaa júwin ga fikíicinaa, ga heetaa fu mín kibokoh ga éldúna tóoh, fu neblohinndi. ³⁶ Ya wosohin wo'enaagari ga bu-Isarayeel, ya yéegalohha ga duuyfa Hewhewii winéwi'wii haydoh jam kesida, koorohha ga Yéesu Kiristaa, yii en Ha'mudii buwii bééβ ga éldúnada. ³⁷ Ga iñaa tik ga waa Sañ béytoh buwaa kibétisi'ukneeda, dú inohin iñaa hewee, síwwa ga kúlkaa Yúudée bééβ ee dalohee gohaa Géliléeda. ³⁸ Yéesu Nasareet yaama, Kooh faleeri, so'tari doolaa meyoh ga Helií yisela'iyii, ya yaa wíl daa en bééβ kitum enaama cijófi', ya yaa wéki' bééβ buwaa Seytaani laakee dooli ga dookhada ndaga Kooh taabee nari. ³⁹ Dí seedi'in bééβ iñaa ya tum ga kúlkaa yaawúu'caa na ban ga Yéerúsaleméda. Ba appari ga waa ba daayci ga kuraanaada. ⁴⁰ Wayee ga besaa wukaahaywaa tik gada, Kooh mílisi'tari, onndari kiféenuk. ⁴¹ Ya feenukkii nak ga buwii bééβba wayee enee ga buwaa Kooh tanukee balaa bériinaa, ba en seedita: ennda dí bii, dí bokin nari kiñam na ki'an ga waa ya mílis ga buwaa kaaninda. ⁴² Yéesu yaama, yéri ebíllii kijangat ga duuy heetii yaawúu'cii na kiseedi' an Kooh yéri falli ki'atti buwii pesda na buwii kaaninda. ⁴³ Seldúga-Koohcaa bééβba seedi'uunun ga Yéesu an: bééβ baa fu gëm garinaa, ga doolaa teekaagari, fu hay kibaylu baakaa'caagaraa.

Helaa yisela'iyaa yosukka ga buwaa enussii yaawúu'da

⁴⁴ Lakanaa Pee' yaa lís kiwo' fodaama, Helaa yisela'iyaa yosukka ga dook bééβ buwaa enee na kisúkúruk wo'enaagarida. ⁴⁵ Yaawúu'caa gëm ga Yéesu ee taamsee na Pee'da, jaahli'ussa lool ga daa Helaa yisela'iyaa Kooh onohda yosukin ban ga buwaa enussii yaawúu'da. ⁴⁶ En ki'ena, ba kelohee buwaa baa wo' lak ciliis ee ba baa kañ kiyakkaa Kooh. Waa ennda da, Pee' dalla kiwo' an:

⁴⁷ - Bo' mínin buwii bii kihoonoh kibétisi'u ga músú ee lak fodii garuu, ba laasin ga Helií yisela'iyiinee?

⁴⁸ Fodaama ya ebilohha ba bétisi'u ga teekii Yéesu Kiristaa. Léehi'ta ba kíimbari ya tes naba bi sam kimañ.

11

Pee' béésti'ta buwaa gëm ga Yéesu dëku Yéerúsaleméda iñaa ya tumda

¹ Waa ennda da, apotaa'caa na mbok-kerceencaa enu ga gohaa Yúudéeda kelohussa an bi ga buwaa enussii yaawúu'da sah laasuunun ga wo'eenaa Kooh. ² Ga waa Pee' boyuk Yéerúsaleméda nak, yaawúu'caa gëm ga Yéesuda baa ña'ti an:

³ - Iñii tah ya fu aas kaancaa buwaa enussii yaawúu'da bi sah fu ñam naba?

⁴ Daama nak Pee' awwaba kibéesti' wiinoo wiinoo tóoh iñaa heweeda. ⁵ Ya wo''a ba an:

- Laakee bes mi enee na kíkíim Kooh ga teeraa Yopee, iñaa ammaroo fodii heey, mi hotta enaama waa yosukoh asamaan, waa hay kakay mannda na píis wiyaak, waa abu ga síndaacaa cinikiiscaa, waa hayya bi garoo. ⁶ Mi malakka duuygaa dijófi' mi hotta ga raβ, ha'-kot níkiiscii na raβ luufcii na bii fasukida, na selcii. ⁷ Waa ennda da, mi kelohha koonakaa wo''oo an: «Pee' kolka, fu ap, fu ñam.» ⁸ Wayee mi taassa an: «Múk Ha'mudii, ndaga iñaa tabin kiñam na iñaa settii ga fikíifu mosoo ki'aas kúuwroo.» ⁹ Koonakaa wo'issa ga asamaan kot kukanak an: «Iñaa Kooh wo' an setin, kaa tikwa

iñaa tabin.»¹⁰ Iñaa tummba ða bi ennda waas kaahay, lëehi'ta tooh boykidohussa asamaan.¹¹ Ga wahtaama siiy, laakka bo' ðaahay ðaa hayu kaanfaa ði enoheeda. 'Ba meyohee teeraa Sesaree ee ða wossee garoo.¹² Helii yisela'iyii wo' aroo kika' naba ee mi hanat kilaak hel kanak ga. Fodaama mbok-kerceencii ðiyitniinoobii ðu hot ðii taabussa naroo bi ga kaan Korney.¹³ Korney nak béesti'tarii an laak malaakaa Kooh hayee gari ga kaanci, wo'ari an: «Wosohaa teeraa Yopee kikoo'nee Simon yaa teeku Pee'ða.¹⁴ Ya hayyaa kiwo' wo'eencaa onanndaa kimúc, fu na ðu-kaanfu béebba.»¹⁵ Daa mi dal naba kiwo' hen rek, Helii yisela'iyii yoosukka ga ðookba fodaay ya yoosukee ga ðookkuu ga dalaaraada.¹⁶ Ga saasi, mi níindisukka wo'eenaa Ha'mudii wo'ee an: «Sañ bëtisi'ee ga músú, wayee ðú, ðú yah kibëtisi'u ga Helii yisela'iyii.»¹⁷ Kon, waa Kooh yéri onba Helii yisela'iyii fodii ðii ya oneeruua ga waa ðu gëm ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiida, mi mínee ða ki'en bi mi kokoh Kooh kitum iñaa ya waa'ða.

¹⁸ Daa ðuwaa kelohee wo'eencaama, ða laakissii iñaa ða wo'an ee ða ðaa kañ Kooh an:

- Kon kay kayoh, Kooh onin bi ga ðuwii enussii yaawúu'ða kisúpít kipeskiigaba, doonaa ða laas ga kipeskii kukayohkii.

Jaangu tuukfussa ga teeraa Añcoos

¹⁹ Kihatal ga kipeskaa laakee, ga waa Iceen kaanfa, tahha ðuwaa gëm ga Yéesufa wesohha daa en béeb. 'Ba ka'ta bi ga gohaa Fenísii na waa Sípa' giyyaa wílda, na waa Añcoos, ða ðaa yéegaloh wo'eenaa Kooh wayee ða eemdoheewa ga yaawúu'caa ðoj.²⁰ Wayee nak laakeera gaba ðuwaa meyohee Sípa' na teeraa Síreen, ðaa ka' Añcoos kiyéegalohnee ga ðuwaa enussii yaawúu'ða Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaa, Ha'mudiida.²¹ Doolaa Ha'mudii taammba naba bi bo' ðiyewin gëmussa ee ða súpítta kipeskaagaba, ða gëmmba Ha'mudii.

²² Buwaa gëm ga Yéesu ee ðeku Yéerúsaleemða kelohussa iñaa laakfa, ða wossa Barnabaas Añcoos.²³ Ga waa ya le'ða, ya hotta daa Kooh hín kibarkeel ðuwaamada, keeñci soossa ga lool. Ya yaa daasba béebba ða taabuk ngémaa ða laak ga Ha'mudiida na keeñ wiyégisi'.²⁴ Barnabaas nak enee bo' yijófi', yaa líifin na Helii yisela'iyii na ngëm ðan. Fodaama, ðibo' ðigëñ gëmussa ga Ha'mudii.

²⁵ Waa ennda ða, Barnabaas ka'ta teeraa Tarsa kikoo'nee Sóol.²⁶ Daa ya hoteeri, ya haydohhari Añcoos. 'Ba ðanak, ða tummba kíis kimúlúnj ga ðuuy téelibéecaa Yéesu ee enu ga Añcoosda, ee ða jégí'ta bo' ðigëñ. 'Buwaa gëm ga Yéesufa ðeb kibayú «ðikerceen» ga teeraa Añcoos.

²⁷ Ga bescaama, laakka seldiiga-Koohcaa meyohe Yéerúsaleem, hayussa Añcoos.²⁸ Yíinoo gaba, ee teeku Agabus, Helii yisela'iyii inohlukohhari an a' wiyaa hay kilaak ga éldúna tooh, ya yéegalohha ka. En ki'ena, araama laakka hídukoh lak buu' Kólóot yéri nguurukee ga jamaanaama.²⁹ Waa ennda ða, mbok-kerceencaa ga Añcoosda júwohussa ga kiwosoh dímal ga mbok-kerceencaagaba enu ga gohaa Yúudéeda, yaa en béeb ga iñaa ya mín ki'erohda.³⁰ Ennda iñaa ða tumða: ða wosohha ga yaakcaa ga jaangucaa ga Yúudéeda iñcaa ða onohda, Barnabaas na Sóol bayuca.

12

Saak apussa, Pee' lagussa ga kasu

¹ Ga jamaanaama, Eroot, buuraa ennda ga kisodal ðibo' ga kerceencaa.² Ya gú'lukka na kala ða hafa Saak, yaak Sanj.³ Daa ya hotee an iñaa ya tumða neblohin yaawúu'caa, ya amlukka Pee' ðan. Iñaa hídukohee ga feetaa yaawúu'caa ñamohi mbúurúcaa tumsoo lëwii'ða.⁴ Daa ya amlukee Pee', ya lanngari ga kasu, ya tuuki'ta lanj cinikiis ga soldaa', ca hëyrohhi kiwatuk: lagaa en béeb soldaa' ðinikiis. Ya waaree Paakaa* paafaa ya ðayyi ga fikii ðuwaa, ða atti'i.⁵ Fodaama, Pee' yaa watuku ga kasaa ee kerceencaa enussa ga kikiimi'ti Kooh ga daa ða wëñ kimínda.

Pee' meydohussa ga kasaa

⁶ Buu' Eroot tuukee ga kibay Pee' ga fikii ðuwaa ya atti'u. Wayee ga wekaama ee kooh-wiisfaa ya jomee ki'atti'ohuda, Pee' enee na kineeh ga ðikaanti soldaa' ðanak, ee lak yahcaagari pokuunun gaba na ceen kanak. Ga kúuw-halkaa kasaa, laakka soldaa'caa tuuk ða kiwatuk.⁷ Laakka malaakaa Ha'mudii mey mël ga fikíci, túuyaa lee'ta lañ. Malaakaa fëeki'ta Pee' ga hëbúusaa, yúunnndari, wo'ari an:

- Kolka gaaw! Ceencaa poksee ga yahcaa Pee'ða, keennda.⁸ Malaakaa wo'issari an: - Pëkirukka, fu ekuk ñafa'ciigaraa. Pee' tummba ða. Malaakaa tikka ga an:
- Ekukaa kúltifiigaraa, fu taam ga fenooroo.

* 12:4 12: 4 «Paakaa» wëri en feetaa wo'u ga 12: 3

⁹ Pee' taammba ga fenoo malaakaa, meyca kasaa. Ya gëméeri sah an iñaa malaakaa tum yaama laakin kayoh-kayohda, ya foogee an iñaa heey. ¹⁰ Fodaama ba paaffa soldaa'caa ba def gaba kile'da, ba paaffa baa tik gacfa, ba le''a hal-pewiñaa ewruk teeraada. Halaa légissa hafwa ga fikííba, ba meyca, ba taammba mbedi baa yah. Malaakaa ennda mes, foñjari.

¹¹ Ga dekataama, Pee' hannda ki'inoh iñaa laakda, ya wo''a an:

- Mi inohin kimma, kayoh-kayohda Ha'mudii yëri wos malaakii garoo, ya musalindoo ga yah Eroot na béeb iñaa yaawúu'caa waaree dallooda.

¹² Fodaama tooh lee'ta ga hafaagari, ya yaa yah kaan Mëri, eew Sanj yaa baysi Markada, lak laakin bo' diyewin baa hidirukoh daama, baa kiim Kooh. ¹³ Pee' fëeki'ta ga hal-kaadaa, laakka súrga yifeti yaa teeku Root, hayya kimalak. ¹⁴ Daa ya inohsohee koonakaa Pee', keefi soossa ga bi ya légissii sah halaa, wayee ya nammba kifool hen kiyéegalnee buwaa ga duuyda an:

- Pee' yëri, yaa tuukka ga halaa, ga fooh.

¹⁵ Ba wo''ari an:

- Hanaa fu dof hen! Wayee ya yégissa ga an iñaa kayoh. 'Ba dalla kiwo' an:

- Kon Malaakaagari yëri.

¹⁶ Pee' nak líssa kifëeki' ga halaa. Daa ba légisee, ba hotta an yëri ya, ba waaru''a.

¹⁷ Pee' múuffa yah ga kúuw kidékóhi' buwaa, ya béesti'taba daa Ha'mudii tum bi meydohari ga kasaada. Lëehi'ta ya wo''aba an:

- Karat dú yéegalka Saak na mbok-kerceencaa tesda. Lëehi'ta ya meyca, yaa yah dekat wiliis.

¹⁸ Ga waa Kooh wiisda, soldaa'caa léyussa lool, ba baa meekisoh iñaa mín Pee' kidalda. ¹⁹ Eroot ebilohha kiraasnee Pee', wayee ken hottiiri. Ya baylukka soldaa'caa, ya meekissaba daa ba tumee bi Pee' saannada, lëehi'ta ya nakohhafa ki'ap. Waa ennda da Eroot meyohha gohaa Yúudée, ka'ta teeraa Sesaree, ya ennda daama bi sammba kimaaf.

Kaanaa buu' Eroot

²⁰ Wiima lak buu' Eroot aylukohin na bu-Tíi', na bu-Sídonj. Buwaama júwohusa ga kika', ba malakneeri. Ba dúkohha na Balastus, yaa tuukuk túuyaa buuraada, ya dímalba ga. Waa ennda da, ba kiimmba Eroot kijúwoh naba ndaga dúndaagaba tooh meyohee kúlkaa buuraa.

²¹ Ga waa besaa ba abeeda le''a, Eroot ekukka kúlti-buu'faagari, ya kerukka ga banj-buuraagari, ya yaa jangat buwaa. ²² Buwaa baa fiip an:

- Laak Kooh yaa en na kiwo', enndii bo'-súusúus donj wo' naruu!

²³ Ga wahtaama siiy, laakka malaakaa Ha'mudii mik Eroot ndaga daa ya e'tii Kooh ndamda. Laakka nasucaa soogu lookaa, baa ñammbi, ya kaannda.

²⁴ Waa ennda da wo'eenaa Kooh waa wëñ kisíw, tëlíbéecaa baa wëñ kibaatuk.

²⁵ Barnabaas na Sóol nak, ga waa ba lëehi' kitum légëyaagaba ga Yéerusaleemda, ba boykissa ee ba baydohha Sanj, yaa baysi Markada.

13

Kooh wossa Barnabaas na Sóol

¹ Ga Añcoos nak laakeera biséldiiga-Kooh na bijégíroh-waas ga buwaa gëmu ga Yéesu enu daamada. Enee buwii bii: Barnabaas, Simewonj ee baysi Súusúus, Lusiyus yaa dëk teeraa Síreenda, Manayeen yaa bokee kikoruk na Eroot, güwernëeraada, na Sóol.

² Laakka bes, ba enee na kijaamuk Ha'mudii ba baa oo', Helií yisela'i'yii wo''aba an:

- Faandattoo hanj Barnabaas na Sóol, ba tum légëyaa tah mi bayohbada.

³ Waa ennda da, ba léesti'ta ki'oo' na kikiim Kooh, ba tikka Barnabaas na Sóol yah ga haf, ba iissaba, ba baa yah.

Barnabaas na Sóol karussa Sipa'

⁴ Fodaama Helaa yisela'i'yaa wossa Barnabaas na Sóol kika' dékaa wo'u Selésii, ba aasohha gaal-giy daama, ba baa yah Sipa' dékaa giyyaa willda. ⁵ Ga waa ba le''a Salamin, ba aawwa kiyéegaloh wo'eenaa Kooh ga duuy jaangu-yaawúu'caa. Sanj-Marka taabee naba ki'amdohba ga légëyaa.

⁶ Ba húussa dékaa giyyaa wiilda bi ba meyneeraa teeraa Paafos. Daama, ba hidohha na luhusohaa teeku Baa'-Yéesu. Ya enee yaawúu' ee tíkee hafci séldiiga-Kooh. ⁷ Ya bokee ga buwaa taabi na Sersiyus Polus yaa enee güwernëe' ga teeraada. Sersiyus Polus yaama nak enee bo' yilëeki'-hel. Ya baylukka Barnabaas na Sóol ndaga ya waaree kikeloh wo'eenaa Kooh. ⁸ Wayee Baa'-Yéesu ee baysi ban Elimaas, luhusohaada (teekaa

wéri en iñaama ga kiGerek) aawwaba kiheñoh, yaa heel ki'ëewdoh gúwernëeraa ga iñaan enndii kigëm ga Yéesu. ⁹ Waa ennda ña, Sool ee ñaysi ñan Poolña liiffa na Helaa yisela'i' yaa, yippari has, ¹⁰ wo"ari an:

- Fu Elímaas, fu liif na saboh na kibon ee fu kowu Seytaani mat. Fu waa'tii kihot ga iñaan júwin. Fu íisoo Waasii Kooh wijúwí'wii fu kalañsohidane? ¹¹ Ínohaan aa diima ñan jahii Ha'mudii hayin kidal ga ñookfu. Fu hay kibúum, fu tes ña bi maañ, fu hotoo nohii.

Ga saasi, hascaa Elímaas ñúussa, ya búummba yaa túut ga ñakaa en béeb kiséesi' ñaa nookanndi. ¹² Gúwernëeraa nak, daa ya hotee iñaan laak yaama, dalla kigëm ga Yéesu. En ki'ënaa, ya waaru'eera lool ga iñaan ya jégíru ga loo Ha'mudii yaama.

Pool jangatta ga Añcoos Písidii

¹³ Waa ennda ña, Pool na ñuwa taabee narida aasohussa gaal-giiy ga teeraa Paafos, ñaa yah teeraa Persi ga kúlkaa Pamfílii. Sanj-Marka nak tagohha naña daama, yaa boyuk Yéerúsaleem. ¹⁴ Ba nak, ña meyohha teeraa Persi, ña abissa waasaagaña, ñaa yah bi ña le" a Añcoos Písidii. Laakka bes, ña aassa jaangu-yaawúuraa en daamaña ga bes Sabat, ña yungga. ¹⁵ Laakka iñaan jagu ga Kéyítfaa Waasii Móyis na faa séldiiga-Koohcaa; léehi'ta ñuwa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraaña nakka ñiño kiwo' Pool na Barnabaas an:

- Mbokcii, en laakin iñaan dú waa' kiwo' kidaas mbooloomiinaa, dú míninnndi kiwo'.

¹⁶ Waa ennda ña, Pool kolukka, ya ñéwí'ta yah, ñuwa een paaya, ya wo" a an:

- Dú ñu-Isarayeel na dú, heetcii ciinoo ee jaamuki Koohña, súkú'kattoo. ¹⁷ Koohyii Isarayeel heetiigaruu yéri tanukee ñaasammbuu. Ya tapisi'ta heetii ga waa wa en ga ín, ga kúlkaa Esíptiña. Tíkka ga, ya meydohhawa kúlkaa Esípti na dooli yahci.

¹⁸ Ee ga ñuuy égi'-dúndagaa ñaasammbuu enoheña, Kooh toputu'aba iñaan le' tikiis tidaañkaah-nikiis. ¹⁹ Waa ennda ña, ya dúbí'ta heet ciyitnakanan ga kúlkaa Kanaa, ya e'ta ñu-Isarayeel heetiigari kúlkaama. ²⁰ Ee ña lamin ka iñaan jomín kile' tikiis titéemée'-nikiis na tidaañkaah-yétúus. Tíkka ga, ya e'ta ña ñi'atti'oh ñaa kuliyukanña bi ga daa Samiyeel, séldiiga-Koohaa hayohña. ²¹ Waa ennda ña, ña kúmmba Kooh ya onña buu'.

Kooh nak, onndaña Sawúl, kowu Kíis ee bokee ga geñaan Beesamee. Sawúl nguuruukka bi ennda tikiis tidaañkaah-nikiis. ²² Léehi'ta, Kooh nissa Sawúl ga nguura, ya falla Déwít ya en buuraa ñaasammbuu. Kooh seedi" a ga buu' Déwít an: «Mi hotin ga Déwít kowu Yesee ñaa neñohinndoo ee ya yah kiméti' béeb iñaan mi waa'».

²³ Ee fodaama, Kooh meydohdín ñu-Isarayeel Músalkaat ga ñúlaa buu' Déwít foda, ya dígoheekaña, ennda Yéesu. ²⁴ Ee balaa Yéesu hayaa, Sanj-Bétis enee ga kijangat, ya yaa béytoh béeb ñu-Isarayeel kisúpít kipeskiigaba, ña bétisi'uk. ²⁵ Bi ga daa kikaanci ñeeyña, Sanj lísee kiwo' an: «Dú foón an mi yéri en ña? Mi enndii ñii dú sekña. Baama yii hay ga fenooro ee kipékis liibcaa ña'ña'caagari sah joobinndoo.» ²⁶ Pool wo'issa an:

- Dú mbokciigoo, dú ñii dú en tucaasamuntii Abaraham, na dú ñii dú en ñii dú jaamuki Koohña, wo'eenii wii onohi kimúña, dú ñéri tah Kooh wosohwa. ²⁷ En ki'ënaa, ñu-Yéerúsaleem na ñuwa kuliyuk gañaña inohsëeri ñaa Yéesu ennda ee wo'eencaa séldiiga-Koohcaa ña jagee ga bes Sabataa en béebña ñan, ña inohéeri iñaan ca waa' kiwo'ña. Ee fodaama, ga waa ña tikki kikaanda, ña méti'ta wo'eencaa séldiiga-Koohcaa.

²⁸ Hidaa ñan ga daa ña hottii dara iñaan cal ña tikki kikaanda, ña kúmmba Pílaat, ya aplukki. ²⁹ Ga waa ña méti' kítum tooh iñcaa Bíncaa cisela'i'caa wo' ga loo Yéesufa, ña yóoski'tari ga kuraanaa, ña ekkari ga ñuuy loyaa. ³⁰ Wayee Kooh mílisi'tari ga ñuwa kaaninda. ³¹ Buwaa taabee nari, aboh ga gohaa Gélílee bi ga Yéerúsaleemña, ga waa ya mílisi'ta ya feñukkaba bes ciyewin, ee béeb ñuwaama wati ñéri en seedi ga fikii heetii.

³² Ee ñi, ñi hay kiyégallúu Hewhewii winéwí'wii wii an: ³³ Iñaan Kooh dígee ñaasammbuuda ya tumdínnduuri, dú, tucaasamuntigaba, ga waa ya mílisi' Yéesu foda, daa ka bídu ga Kéyítfaa kañcaa fukanakfaada an: «Fu yéri en Kowukigoo, mi enin Paamfu wati. ³⁴ Kooh yéegaloheera an ya hay kimílisi' Yéesu, ee Yéesu boykisissoo ga loy.» Iñaama yéri ya wo'ee an: «Mi hayyúu ki'e' iñcaa cisela'i'caa mi dígee Déwít, ee ca calin kigëmña.» ³⁵ Ee ga ñeekat willis, ga kiyítfaa, ya wo'issa an: «Fu tookanndii ñiigaraa yisela'i'yii nop ga ñuuy loy.»

³⁶ Déwít, ga jamaanaagari, enee súruga Kooh, ya tummba iñaan Ha'mudii waareña, ya kaannda, ya acusa ga yahaa ñaasamci, ee faanfaagari nopin ga ñuuy loy. ³⁷ Wayee ñaa Kooh mílisi'ña, faanfaagari noppii ga ñuuy loy. ³⁸⁻³⁹ Kon mbokcii, inohat gaka an yéri tah dú yéegalussa an baakaa'caagarúu bayalaunundúu. Béeb ñaa gëm gari, Kooh hayyi ki'aboh ño' yijúwí', ee iñaama Waasaa Móyis mínoori.

⁴⁰ Kon watukat iñcaa séldiiga-Koohcaa wo'eeña keen ga ñookkúu.

⁴¹ «Dú hot gane, dú ñii dú ñéwíri haffúuda, hebukaa dú tiit dú aaw kinúp, ndaga mi hay kítum ga ñuuy kipesúu iñaan wé'e'taa ga an yii dú béestíruwanaa, dú gëmoo.»

⁴² Ga waa Pool na Barnabaas meyu jaangu-yaawúuraafa, buwaa kúmmaba ba boykis kijégíroh wo'eenaa waama ga bes Sabataa tik gada. ⁴³ Ga waa buwaa tasohda, yaawúu' biyewin na bo' biyewin biliis baa niikin Kooh bedussa Pool na Barnabaas. Ga dúuy saawalaagaba, Pool na Barnabaas baa daasba doonaa ba weñ kitik yaakaa'ba ga kijofkaa Kooh teebbaafa.

⁴⁴ Ga bes Sabataa tik gada, iñaa weñ kiyewin ga bu-teeraafa, hídirukuhussa kisúkúruk Wo'eenii Ha'mudii. ⁴⁵ Daa yaawúu'caa hotee buwaa biyewinbaa, ba líiffa na keeñ-tam, ba taamma ga iñaa Pool jégírohda baa nís, ba baa bassi. ⁴⁶ Waa ennda da, Pool na Barnabaas laakussa fit kiwo'ba an:

- Dú bérí jomee kideb kiyéegalú wo'eenii Kooh. Waa dú saginwa kite', dú atti'in haffúu an kipeskaa leehoo taa'da joobinndúu. Kéri tah dí bii yah ga buwaa enussii yaawúu'da ⁴⁷ En ki'ena, iñii yii yéri Yeesu, Ha'mudii ebilli: «Mi falinndaa ki'en leerii heetcii, doonaa fu le'doh kimúckii bi ga daa éldúna tophoda.»

⁴⁸ Buwaa enussii yaawúu'da safarussa ga wo'eenaa ba kelohda, ba baa kañ Kooh ga wo'eencaagari ee béeb buwaa jom kilaas kipeskaa leehoo taa'da gémussa.

⁴⁹ Wo'eenii Ha'mudii waa weñ kisíw ga dúuy kúlkaa béefka. ⁵⁰ Wayee yaawúu'caa hícisohussa helcaa beticaa biléeki'-teekbaa ga dēkaa ee niikuunun Koohda, na yaakcaa dēkaa. Ba sodalla Pool na Barnabaas ga kipesba, kaalussaba kúlkaa. ⁵¹ Baama pértukaba pēndēlaa kotcaa ga dēkaagaba, lēehi'ta baa yah íkoñom. ⁵² Tēelibéecaa ga teeraa Añcoosda, keeñba soossa, ba líiffa na Helaa yisela'iyaa.

14

Pool na Barnabaas karussa Íkoñom

¹ Pool na Barnabaas tumissa ga Íkoñom foda ba tumee ga Añcoos Písidiída. Laakka bes, ba aassa jaangu-yaawúuraa en daama da, ba baa jangat bi bo' biyewin ga yaawúu'caa na buwaa enussii yaawúu'da gémussa ga Yeesu. ² Wayee yaawúu'caa sagu kigēm ga Yeesuda yashussa helcaa buwaa enussii yaawúu'da bi ba ekkaba ga kisañ buwaa gēm ga Yeesuda. ³ Hoonohhii bi Pool na Barnabaas maañussa ga Íkoñom, ba baa jangat na fit wiyégísí' ndaga ba óolukeera Ha'mudii. Ee Ha'mudii nak onnda ba kimín kitum kintaan na enaama cidóoyi'-waa'. Fodaama, ya yaa teewoh an iñaa apotaa'caa jangat aaw ga kijofkaagarida kayoh. ⁴ Bu-teeraa Íkoñom júwohsissii, ba hégískohha: bii fa'ta na yaawúu'caa, bíinoo farussa na apotaa'caa.

⁵ Yaawúu'caa na buwaa enussii yaawúu'da, na buwaa kuliyuk gaba da tuukussa ga kisodal Pool na Barnabaas, na kitapisohba atoh bi ba kaan. ⁶ Wayee daa ba yéegēka, ba ka'ta kisomuknee ga teerucaa ga gohaa Likawooniída, ennda Lista', Derbe na iñaa wíil daama da. ⁷ Daama ban, ba aawwa kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yeesuda.

Pool na Barnabaas ga teeraa Lista'

⁸ Laakeera ga Lista, bo' yiyaal yaa yugee daa dínoo rek mínoo kituuk, ya límdohu na kilafañ ee mosoo kitiin na kotci. ⁹ Laakka bes, ya enee na kisúkúruk jangataa Pool. Pool yíppari has, hotta an ngēmaa baa laak ga Yeesuda míninndi kimúsal, ¹⁰ ya wo''ari didóoli' an:

- Kolka, fu tuuk tek ga kotciagaraa! Baa dalla ki'en bérít, tuukka, yaa tiin. ¹¹ Daa mbooloomaa hotee iñaa Pool tum yaama, ba baa wo' didóoli' ga lakaa bu-Likawoonii an:

- Koohcii súpítukuunun bo', yoosukuunun garuu.

¹² Ba teekka Barnabaas Sēs, ba teekka Pool Ermes* ndaga Pool yéri laakee wo'eenaa. ¹³ Laakeera ga yahaa halaa teeraa kaanfaa ba jaamukohi Sēs, Koohyaagaba. Baa tumdi Sēs sarah ga kaanfaada haydohha, ga kúuw-halcaa, naal-kuuy, yaa likuunun enaama cimóri' caa taam na sapuus. Ya na mbooloomaa, naalcaama ba waareeba ki'ap kitumi' Barnabaas na Pool sarah.

¹⁴ Daa Barnabaas na Pool yéegēe iñaaama, ba da'sohha kúlticaagaba kiteewoh an ba fa'tii ga, ba ísukka ga mbooloomaa baa fiipba an:

¹⁵ - Héey, biyaay, dú yah ya kitum yuma? Dí ga kihaffii, dí bíbo' don fodii garúu. Dí hay dii kiyéegallúu Hewhewii winéwí'wii, dú foñ iñcii cii laakoo jeriñda, dú mēēñsuk, dú ēewdoh haffúu ga Koohyii en na kipesda, yii sak asamaanii, kakayfii, giyyii na béeb iñcii en gada. ¹⁶ Kudewaa, ya íisee heetcii, waa en tooh waa taabuk waasaagari. ¹⁷ Moona déya, ya dēk ga kitum enaama cijófi', kiteewoh baa ya enda: yéri onirúu towii meyo hi asamaanda, dú laak gēñ iñaa dú ñaman, ya sóosi' keeñnjúu.

* 14:12 14: 12 Sēs na Ermes teek koohcaa Gerekcaa

¹⁸ Hídaa ga iñaa ba wo'ba yaama tooh, apotaa'caa laakussa coonu fiyaak kinis mbooloomaa ga kitumi'ba sarah.

¹⁹ Waa ennda dá, laakka yaawúu'caa meyohu teeraa Añcoos Písídíi na waa Íkoñom, nookussa buwaa ga hafba, lèehi'ta ba tapisohha Pool na atoh ki'appi, ba fassari bi meyussa nari teeraa, ba fooglee an ya kaanin. ²⁰ Wayee, ga waa buwaa gëm ga Yéesu hayu, gíwussarída, ya kolukka, ya aassa teeraa. Ga kooh-wíisfaa, ya taamba na Barnabaas, ba ka'ta teeraa Derbe.

Pool na Barnabaas boykussa teeraa Añcoos Písídíi

²¹ Pool na Barnabaas yéegalohussa Hewhewii winéwi'wii ga teeraa Derbe. Ba laakka téelbéee Yéesu biyewin daama. Lèehi'ta, ba boyukka teeraa Lista', waa Íkoñom na waa Añcoos Písídíi. ²² Ba baa yégísi' keeñcaa buwaa gëm ga Yéesuda, ba baa daasba ba yégis ga ngëmaa. Ba wo'ee an: «Du jomin kikooh ga coonu ciyewin paay, du han ki'aas ga Nguuraa Kooh.»

²³ Ga jaangaa en béeb, ba tannda ga fibo' baa kuliyukan ga buwaa. Lèehi'ta, ba kíimmba Kooh, ba oo'ta, ba díjkaannadaba Ha'mudii, yii ba gëm garída. ²⁴ Ga waa ba meyoh daamada, ba koorohha gohaa Písídíi, ba ka'ta waa Pamfilíi. ²⁵ Ba yéegalohha wo'eenii Kooh ga teeraa Persi, lèehi'ta ba hayya teeraa Atalíi ga daa gaal-giiycaa teerída. ²⁶ Ba aassa gaal-giiy daama, ba baa boyuk teeraa Añcoos Sírii, daa ba díjkaanhsee ga kijofkaa Kooh ba tum lègëyaa ba meyoh kiméti'da.

²⁷ Ga waa ba le'da, ba hídírohha buwaa gëm ga Yéesuda, ba béesti'taba tooh iñcaa Kooh tum koorohha gabada. Ba béesti'taba ban daa buwaa enussii yaawúu' aasu ga ngëmaada. ²⁸ Ba tessa na buwaa gëm ga Yéesuda bi sambba kimaafi.

15

Saawal laakka ga Yéerúsaleem ga loo kerceencaa enussii yaawúu'da

¹ Laakka fibo' baa meyoh gohaa Yúudée hayussa Añcoos Sírii. Ba aawwa kijégi' buwaa gëmin ga Yéesuda an: «Binaa dú gúrukkií fodaa daa Waasaa Móyiis nakohkadanaa, dú minoo kimúc.» ² Pool na Barnabaas lenkohussa naba, laakussa naba ñaroh witamóhi' ga iñama. Waa ennda dá, buwaa gëm ga Yéesuda abussa an Pool na Barnabaas na fibo' baa bok gaba jomuunun kika' Yéerúsaleem ga apotaa'caa na buwaa kuliyuk ga jaangaa Yéesu en daamada, ba wo' ga iñama.

³ Bu-jaangaa Añcoos erussaaba iñaa ba sooluk ga baawaagabada, ba baa yah. Ba koo'ta gohaa Fenísii na waa Samarii, ba baa béesti' daa buwaa enussii yaawúu' aasu ga kigëm ga Yéesuda. Iñaa laak yaama, soossa keeñ béeb buwaa gëm ga Yéesuda. ⁴ Ga waa ba le' Yéerúsaleemda, bu-jaangaa na apotaa'caa na buwaa kuliyuk ga jaangaada teerukkaaba. Lèehi'ta, ba béesti'taba tooh iñcaa Kooh tum kooroh gabada. ⁵ Wayee, laakka fibo' ga Fërisiyeencaa ee gëmuunun ga Yéesu, baa koluk, wo'ussa an:

- Buwaa enussii yaawúu' baama ee gëmu en gëmu ga Yéesuda jomuunun kíguruk, ee ba wo'u kitaabuk iñaa Waasii Móyiis nakoh kitumda. ⁶ Apotaa'caa na buwaa kuliyuk ga jaangaada hídírukohussa kimalak iñama. ⁷ Ga waa ba nookohha ga iñama bi maañnja, Pee' dalla kikoluk, wo'a an:

- Mbokcii, fodii dú inohkada iñaa Kooh tanukeeroo ga díkaantirúu maañin. Ya tanukeeroo kiyéegal buwii enussii yaawúu'da Hewhewii winéwi'wii, doonaa ba kelohwa ee ba gëm gari. ⁸ Ee Kooh yii inohin iñaa en ga keeñ baa en béebda, teewohin an ya tookinba ga waa ya onba Helii yisela'tiyii fodaa ya oneeruuriida. ⁹ Ee laakkii kitansoh kíinoo kaa Kooh tum ga díkaantiruu naba. Ee ba setdin keeñcaagaba ndaga ngëmaa ba laak garída. ¹⁰ Kon iníi tah ya dú waa' Kooh kitoon ga kikoo' buwii enussii yaawúu' gëmu garída dofcaa, ennda dú, ennda dícaasammbuu, dú mosoooca kimín kikoohuk. ¹¹ Ee sah, dú yaawúu'cii dú gëmin an dú múcin ndaga yërmaandaa Yéesu, ee ba ban, ba gëm iñama.

¹² Waa ennda dá, mbooloomaa ennda cel. Buwaa baa súkúruk Pool na Barnabaas, baama baa béesti'ba kintaancaa na enaamaciaa cidóoyi'-waa'caa Kooh tumee, kooroh gaba ga leeloo buwaa enussii yaawúu'da. ¹³ Ga waa ba lèehi' kiwo'da, Saak tikka ga an:

- Súkúrukát mbokcii! ¹⁴ Simon béestírinndúu daa ga dalaaraa, Kooh hayya ga buwii enussii yaawúu'da, ya tanukka ga duuyba heetaa enan wuuci. ¹⁵ Ee iníi ya wo'da taabohin na iñaa séldiiga-Koohcaa wo'eeda ndaga bíduunun ga kiyítfaa an:

¹⁶ «Íñii yii paafaa, mi hay kihayis ee mi hay kitawahis kaanfi Déwit, fi búreedá, mi hay kihéwiris iníi lís ga kitesda, mi tuukirisfa. ¹⁷ Fodaama, iníi tes bo' ga éldúnada aaw kiraas Ha'mudii ee ban bi ga béeb heetii mi tanuk ca en cuurooda aawsan kiraas

Ha'mudii. ¹⁸ Iñaama yëri Ha'mudii wo', ee ya mēti'si iñaa ya waayukee kitum ee inohukin kumēēñi'fa.»

¹⁹ Saak tikka ga an:

- Tahin bi mi ga kihaffoo, mi am an dū hanat kisodal buwaa enussii yaawúu' baama mēēñsukuunun ba bii gēm ga Koohfa. ²⁰ Wayee hoonohoo dū bínfa ban, dū wo'fa an: ba hanat kiñam koynohkaa sarahohu ga koofcaa, ba abuk ga kifaanuk na baa en bééβ, ba abuk ban ga kiñam koynoh júuraa apu ee ñifaa aamussii, wala ki'an ñif. ²¹ En ki'ena, daloh ga cosaan bi ga wati, laakin ga teeraa en bééβ bifo', baa jégírohi iñaa Waasii Móyíis nakoh kitumfa, bes Sabataa en bééβ ga jaangu-yaawúu'cii.

Kéyít bidussa wosohussa Añcoos ga kerceencaa enussii yaawúu'fa

²² Waa ennda fa, apotaa'caa na buwaa kuliyuk ga jaangaa Yéerusaleemfa na bééβ kerceencaa daamada júwohussa an ba hay kitan bifo' ga dūuyfa, ba wosfa Añcoos, ba taam na Pool na Barnabaas. Ba tannda Yúdaa ee baysi Barsabaas, na Sílaas. Ba banak bééβba, buwaa gēm ga Yéesufa oneerafa cee'. ²³ Ba e'taba kéyít, ee iníi yii yëri bídu ga an: «Dú mbokciigarií dëku Añcoos, Sírii na Sílisiífa, dū bii dū enndii yaawúu'fa, dí bii kēñi'túu dí apotaa'cii na buwii kuliyuk ga jaangii Yéerusaleemfa. ²⁴ Dí kelohin an laakin buwaa meyohu dii, hayuunun garúu. Ba bum jaahallúu, ba bum hícoh helcumgarúu na wo'eencumgaba ee dí nakkiífa ka. ²⁵ Kéri tah dí bééβpií dí júwohin, dí tanin bifo' baa dí wos garúu. Dí akitoihinba na Pool na Barnabaas, filiimunciigarií, ²⁶ bii erohin kumuunfa ndaga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruufa. ²⁷ Kon dí bii wosoh garúu Yúdaa na Sílaas, ba wo'úu iníi dí bín ga kéyítfiífa. ²⁸ En ki'ena, Helií yisela't'yii yii narií, dí waa'tiirúu dara kitk yibiti', enndii iníi bo' minoo kifoñ ciinaa: ²⁹ kaa ñamat koynohkaa tumu sarah ga koofcaa, kaa anat ban ñif wala kiñam koynoh júuraa apu hen ee ñifaa aamussii, ee kaa faanuk na baa en bééβ. Binaa dū watuk incaamanaa, dū hay kitum yijófi'. Kijaammu-jaammu!»

³⁰ Waa ennda fa, buwaa tansee wosusafa baa yah Añcoos. Ga waa ba le'fa, ba hidírohha bééβ buwaa gēm ga Yéesufa, léehi'ta, ba e'taba kéyitfaa. ³¹ Fa jagussa ee buwaa bééβba keeñba soossa ga iñaa bídu ga kēhítfaa yaama ee daasinba ga ngēmfa. ³² Yúdaa na Sílaas ga kihafba, ensee biseldíga-Kooh. Ba saawalla na buwaa bi maañja, kidaasba na kibaatba dooli ga ngēmaagaba. ³³ Ba tessa daama bi sammaba kimaañ, léehi'ta, Buwaa iisussaba ba boyuk na jam ga buwaa woseebafa. ³⁴ [Wayee Sílaas nak boyukkii, ya tessa ga Añcoos.]

³⁵ Pool na Barnabaas ban tesussa ga Añcoos, ee ba banak taabussa na bifo' biyewin biliis, baa jégíroh, baa yéegaloh Hewhewii winéwi'wii en wo'eenii Ha'mudiífa.

Pool na Barnabaas hégiskohussa kitaam

³⁶ Ga besaa tik gafa, Pool wo''a Barnabaas an:

- Du ka'sat, dū wiił tooh teeruca dū yéegaloh ee wo'eenii Ha'mudii gacafa, dū waaknee mbokcaa gēmuunun ga Yéesu enu dada.

³⁷ Barnabaas nak, waa'ta kibaydoh Sanj yaa baysi Markafa, ³⁸ wayee Pool tookkii Marka taam naba ndaga daa yaama foñeeba ga teeraa Pamflii, taabissii naba ga légéyaa ba enee na kitumfa. ³⁹ Ba nookohha ga iñaama bi faf ba hégiskohha. Barnabaas taammba na Marka, ba aassa gaal-giiy, baa yah kúlkaa Sipa'. ⁴⁰ Pool nak tanukka kitaam na Sílaas. Mbok-kerceencaa dínkaanohhaba ga kijofkaa Ha'mudii, ba baa yah. ⁴¹ Ya willa gohaa Sírii na waa Sílisií, ya yaa daas buwaa gēm ga Yéesufa, ba yégis ga ngēmaa.

16

Timotée taammba na Pool na Sílaas

¹ Waa ennda fa, Pool ka'ta Derbe, léehi'ta ya paaffa bi ga Lísta'. Daama laakeera baa gēmin ga Yéesu ee teeku Timotée. Timotée yaama, eeci enee yaawúu' gēmmba ga Yéesu ee paamci enee Gerek. ² Ya nak, mbok-kerceencaa dëku Lísta' na Íkoñomfa hotsee kijúb gari. ³ Pool waa'ta ya taam nari. Ya bayyari kon, gú'tari ndaga yaawúu'caa dëk ga gohaamada. En ki'ena, bééβba inohseera an paam Timotée iñaa Gerek*. ⁴ Ga dūuy teeruca ba kooroheefa, Pool na Sílaas baa yéegaloh incaa apotaa'caa na buwaa kuliyuk ga jaangaa Yéerusaleem amfa, ba nakkaaba kitaabukka. ⁵ Fodaama, kerceencaa baa wēñ kiyégis ga ngēmaa ee ba baa wēñ kibaatuk besaa en bééβ.

Helií yisela't'yii wo''a Pool kika' Maseduwaan

* 16:3 16: 3 Gerekaa laakséerfi baah kigú' oomaa-yaal

⁶ Pool na Sílaas baa wíil ga gohaa Fírígíi na waa Galaat ndaga lak Helií yisela'i'yii hoonohinba kiyéegaloh wo'eenii Kooh ga gohaa Aasíi. ⁷ Ga waa ba ka' bi ba deeyca gohaa Mísíída, ba waa'ta ki'aas gohaa Bítíníi wayee Helií Yéesu onndííba ka. ⁸ Waa ennda da, ba húussa ga gohaa Mísíi, baa yah Torowaas. ⁹ Laakka bes ga wek Pool hotta ga heey bo' yaa dèk Maseduwaan. Baa tuukin ga fikíci yaa kúimbi an: «Hayaa Maseduwaan, fu sommbii!» ¹⁰ Daa Pool hotee íñaama ga heey, ga saasi dí tumba tóoh kika' Maseduwaan ndaga lak wéerinníi† an Kooh yéri ebíllíi kiyéegalohnee Hewhewii winéwí' wii daama.

Lídú gémmba ga Yéesu ga teeraa Filiip

¹¹ Waa ennda da, dí aassa gaal-gíiy ga teeraa Torowaas, dí yolohha Samotaraas dèkaa gíiyaa wíldá. Ga kooh-wíisfaa, dí ka'ta bi ga Neyapólis. ¹² Kolkohha daama, dí ka'ta Filiip, teeraa wéñ kilaak solu ga gohaa Maseduwaan fu-Room te'da. Dí yungga ga teeraama bi sammba kimaañ. ¹³ Ga besaa Sabat, dí meycá teeraa, dí ka'ta seereenaa húluwaa ndaga lak dí foggín an daama jomin kilaak dèkataa yaawúu'caa jaamukohi Kooh. Laakeera beticaa hídirukohu da, dí yungga naba, dí saawalla naba. ¹⁴ Ga beticaama, laakeera yaa teeku Lídú ee meyohee teeraa Tíyaatíi. Ya enee toonoh píis, píiscaa súupu ciyo'oh ee seerin, ee ya níikeera Kooh. Ya yaa súkúrukkíi díjófí' ndaga lak Ha'mudíi légisín keeñaagari, en d'anaa ya gém wo'eencaa Pool. ¹⁵ Ya bétísí'ussa, ya na bu-kaanci, léhé'í'ta ya wo'aríi an:

- Hayat, dú sagacukkoo ga kaandoo en an dú tookin kayoh-kayohda an mi gémín ga Ha'mudíinaa. Faf ya ekkaríi ga kika' kaanci.

Pool na Sílaas lagussa ga kasaa teeraa Filiip

¹⁶ Laakka bes, dí enee na kiyah dèkataa kíimohsi Koohda, dí hídohha na súrگا yíbeti yaa raβ an, onndari kímín kíliírúk. Kíliírúk kaama haydohdeera ha'-kaancaagari kopa' wiyewin. ¹⁷ Ya yaa taabukkíi, mi na Pool, ya yaa fiip dídóolí' an:

- Buwii bíi béri en súrگacii Kooh yii ga d'ookaa-d'ookda. Ba hay kiyéegallúu waasii onohi kímúcdfa!

¹⁸ Ya tumba íñaama bes ciyewin. Ka'ta bi Pool kappá ga, ya dalla kímééñisúk, wo''a rawaa an:

- Ga teekii Yéesu Kiristaa, mi ebíllaa fu meyoħ ga betííi! Ga saasi rawaa meycá ga súrگaa yíbetiyaa. ¹⁹ Daa ha'-kaancaa súrگaa yíbetiyaa hotee an ba abissii yaakaa' kilaakis dèrém gari, ba ammba Pool na Sílaas, ba fitisohhaba bi ga paanaa dèkaa ga fikíi atti'ohcaa. ²⁰ Ba tuuki'taba ga fikíi fu-Room baa kuliyúk ga dèkaada, ba épirohha an:

- Buwii bíi bíyaawúu' ee ba bíi hícisoh dèkiigaruu. ²¹ Ba bíi jégíroh díi baahcaa waasiigaruu hoonohinnduu kitook, hoonohinnduu kitaabuk, dú fu-Room.

²² Mbooloomaa ban taammba naba ga, ba keennda ga d'ook Pool na Sílaas. Atti'ohcaa nakohha kídol kúltícaa Pool na caa Sílaas ee ba rípu na ngee'. ²³ Ga waa ba ríppaba na ngee' bi faancaa ílohha, ba lanngaba ga kasaa. Ba wo''a baa watuki kasaada ya foñ helci gaba díjófí'. ²⁴ Daa baa watuki kasaada wo'see íñaama, ya lanneerafa ga túuyaa hanoh dúuy ga kasaada, ya ekkaba jéer ga kotcaa.

²⁵ Ga bak leeloo wek, Pool na Sílaas baa kíim Kooh, baa kañji na kiyeek. Buwaa bíinoo abu ga kasaa nabađa baa súkúrukba. ²⁶ Waas kíinoo kakayfaa yéngélukka bi tawahaa kasaa waa yéngélúk. Béeb halcaa kasaa dalla ki'en kúpít légisukka, ee jéercaa pokohsee buwaa abu ga kasaada cépísukka. ²⁷ Baa watuki kasaada tíitta ga péni, yúudukka; daa ya hotee halcaa kasaa légisín gépít, ya dalla kídol kalabfaagari, ya yaa yah kíharúk, ndaga ya foogee an buwaa lansee ga kasaada béebba núpuunún. ²⁸ Wayee Pool fiippari dídóolí' an:

- Túuk kaa tumka; dí béebpii dí bee!

²⁹ Baa watuki kasaada dalla kimeekisoh lampu, íisukka dúuy kasaa na jaa', ya keennda kakay ga kotcaa Pool na Sílaas, ya yaa saak. ³⁰ Waa ennda da, ya meydohhaba kasaa, ya meekissaba an:

- Tíyaatii, mi jom ya kitum bi mi kímúcf?

³¹ Pool na Sílaas taassari an:

- Gémaa ga Yéesu Ha'mudíi, fu hay kímúcf, fu na bu-kaanfu.

³² Pool na Sílaas nak yéegalussari wo'eenii Ha'mudíi, ya na béeb buwaa dèk ga kaancífa. ³³ Ga wahtaama síiy ga wekaa, baa watuki kasaada taammba na Pool na Sílaas, ya tíssa gaañcaagaba, léhé'í'ta ya bétísí'ukka ga saasi, ya na bu-kaanci béebba.

† 16:10 16: 10 Lúkkaa yéri en na kiwo' ndaga ya bokee ga baawaa.

³⁴ Ya bayya Pool na Sílaas kaanci, tofi'taɓa kanu. Keeñci soossa lool ya na bu-kaanci ndaga daa ɓa gëmin ga Koohɗa.

³⁵ Ga waa Kooh wiisɗa, atti'ohcaa bu-Room ga dëkaada wosussa ɓiɓo' kiwo' ɓaa watuki kasaada, an:

- Íisaa Pool na Sílaas ɓa yee'!

³⁶ Baa watuki kasaada yaa fool kiyéegal Pool an:

- Atti'ohcaa nakuunundoo ki'iissúu dú yee'. Kon diimaɗa, dú minin kimey dú yee' na jam.

³⁷ Wayee Pool wo''a buwaa wosseeɗa an:

- Ba feeklukinndii ga fikii béeb, dí koo'tii ga ki'atti'u ee dí bok ga bu-Room; léehi'ta, ɓa laɗngarii ga kasu. Diimaɗa nak ɓa waa' kilokuk ɓa iissii ee ken yéegoo. Múk minoo ki'en, ɓa hayat na kihaffa ɓa meydohhii!

³⁸ Buwaa wosseeɗa karussa, wo'ussa atti'ohcaa bu-Room ga dëkaada wo'eenaama. Daa ɓa inohee an Pool na Sílaas boku ga bu-Room, ɓa tiitta. ³⁹ Ba hayyaɓa kibayaluknee na kihaffa, ɓa meydohhaɓa kasaa; ɓa kiiimbaba ɓa mey dëkaagaba. ⁴⁰ Pool na Sílaas meyussa kasaa, ɓa ka'ta kaan Lidii. Ba laak kerceenaa daama, ɓa daassaɓa ga ngëmaa, léehi'ta ɓa ɓaa yah.

17

Pool na Sílaas karussa teeraa Tesaloník

¹ Pool na Sílaas koorussa teeraa Amfipólís na waa Apolínii, ɓa ka'ta teeraa Tesaloník. Daama Lak yaawúu'caa laakuunun jaangu da. ² Fodaa ya meeree ka kitumɗa, Pool ka'ta jaangu-yaawúuraa. Ya tikisohha bes Sabat kaahay, caa ya saawali na buwaa ga loo Bíncaa cisela'í'caa. ³ Ya yaa loogísohi'ɓaca, ya yaa teeɓɓa ga iñaa Bíncaa wo'da an: «*Kirstaanii jomee kikaan, tik ganaa ya mlís.» Kiristaanaama, yëri en Yéesu yii mi yéegaloh diida.

⁴ Laakka ga yaawúu'caa, buwaa gëm iñaa Pool na Sílaas wo'da, ɓa taabukkaba. Fodaama ɓan, laakka biGerek bigën ɓaa niikin Kooh, na beti bilëeki'-teek biyewin ɓaa hay taabukussaɓa.

⁵ Waayee kisiis kiyaak ammba yaawúu'caa ɓiinoo, ɓa hidírohha ga wíilkohcaa ga mbedicaada, ɓa nēgírohha mbooloo wiyaak, ɓa hícirohha teeraa, ɓa íisukka kaan Saason ki'amnee Pool na Sílaas, ɓa ɓayɓa ga fikii bu-teeraa. ⁶ Ba hottiiba daama, ɓa nammba ki'am Saason na ɓimbok-kerceen biliis, ɓayussaɓa ga atti'ohcaa ga teeraada, ɓa ɓaa fiip an:

- Buwaama hícirohuunun éldúna tóohwa ee diima nak ɓa le'in dii. ⁷ Saason d'apinɓa ga kaanci. Ba béebɓa nak, ɓa tumi iñcii saafaadukoh na iñii buu' Sesaa' nakohɗa ee ɓa wo' an laakin buu' yiliis yaa teeku Yéesu.

⁸ Wo'eencaama púdi'ta faancaa buwaa na caa atti'ohcaa ga teeraada. ⁹ Saason, ya na buwaa ɓaysee narida, ɓa tikussa kifay kopa' doonaa ɓaa han ki'íisu.

Pool na Sílaas karussa teeraa Beree

¹⁰ Daa wekaa le'ee, mbok-kerceenaa amdohha Pool na Sílaas, ɓa ka' teeraa Beree. Ga waa ɓa le' teeraa Bereeda, ɓa ka'ta jaangu-yaawúuraa. ¹¹ Yaawúu'caa ga teeraa Bereeda wëñussa ɓaa ga teeraa Tesaloníkda kiwaa' ɓo'. Ba safa'ta ga kite' Wo'eenaa Kooh ga keefɓa, ee besaa en béeb ɓa jagi Bíncaa cisela'í'caa kiheel ki'inoh ati iñaa Pool jégírohɗa taabin naca. ¹² Bo' biyewin gaba gëmussa ga Yéesu, ee ga Gerekaa laakka beti bilëeki'-teek biyewin na yaal biyewin ɓan ɓaa gëm ga Yéesu. ¹³ Daa yaawúu'caa Tesaloník kelohsee an Pool yaa yéegaloh Wo'eenii Kooh ga teeraa Beree, ɓa ka'ta daama ɓan, ɓa aawwa kiheel coow na kihicisoh helcaa buwaa. ¹⁴ Buwaa gëm ga Yéesuda gaawussa kibay Pool giyyaa, ya aas gaal-giyy daama, ya yee'. Sílaas na Tímotée nak tesussa ga Beree. ¹⁵ Buwaa naksee kibay Poolda hedussari bi ga Ateen, léehi'ta ɓaa ɓoyuk Beree. Pool ɓeyrohhaɓa kiwo' Sílaas na Tímotée, ɓa dawukki ga iñaa wëñ kigaaw.

Pool ga teeraa Ateen

¹⁶ Ga waa Pool en na kisek Sílaas na Tímotée ga teeraa Ateenda, keeñci leehha ga daa ya hot dëkaa líifin na nataalcaa ɓa tik koohɗa. ¹⁷ Ya ka'ta jaangu-yaawúuraa, ya yaa saawal na yaawúu'caa na buwaa ɓiinoo enussii ɓiyaawúu', ee niikuunun Koohɗa. Ee besaa en béeb, ya yaa saawal na buwaa ya hídohi naba ga paanaa dëkaa. ¹⁸ Laakeera

daama bijégíroh baa wo'u bi'Épíkuriyen na bi'Estóyisiyen*, baa daanee kisaawal na Pool. Bii wo'ee an:

- Moo jawulii yii, ya waa' ya kiwo'?

Bíinoo an:

- Man na ya en na kiyéegaloh koohcaa d'ú ínohoo!

En ki'ena, Pool yéegaloh ee loo Hewhewii wo' ga loo Yéesu na loo kimíliskaa buwaa kaaninda.

¹⁹ Waa ennda da, ba taamba nari, ba bayyari ga paanaagaba wo'si Ayeropaasda†, ba wo'ari an:

- Dí waa' fu wo'íi ínaa lee' ga íñii yi'asyii fu jégírohda, ²⁰ ndaga fu tangalindíi na wo'eencaa ken ínohoo, ee dí waa' ki'ínoh íñii ca wo'da.

²¹ En ki'ena, bu-Ateen na sagaccaa d'eku teeraada tumsee rek l'égéy kisúkúruk na kibéesti' hewhew.

²² Pool nak dalla kituuk ga fíki buwaa enee ga paanaa Ayeropaas, wo'a an:

- D'ú, bu-Ateen, mi hotin an en ngémaa d'ú laakinwa lool sah. ²³ En ki'ena, wii mi tidísuk ga teeriigarúu, mi yaa malaksukoh íñcii d'ú jaamuki'da, mi hotin wínoo gaca waa bídu an: «wuu Koohyii dí ínohoo'da.» Ínaa d'ú jaamuki yaama ee d'ú ínohoo'da, yéri mi hayyúu kiyéegal. ²⁴ Kooh yii sak éldúna'da na béeb íñcii gada, yii en Ha'mudii asamaanii na kakayfiida, d'ekoo ga kaanfaa yah bo'-súusúus h'ewi'. ²⁵ Ya soolukkii ban bo'-súusúus tumi'ti yen. En ki'ena, yéri oni béeb buwii kumuun, ki'íik na béeb ínaa tik gada. ²⁶ Ya kooroh ga bo' yíinoo, ya sakka béeb heetcii, ya onnda'ba kidék daa en béeb ga éldúna, ya hégisohi'taba jamaanucii laakida, ya fiisi'taba teki'tii dii ba jom kidéko'da. ²⁷ Ya tummba ínaama, doonaa fodii baa en na kisém'emi', buwii aawwi kiheel kihot; ee en ki'ena, ya úsaayyii yínoo garuu.

²⁸ En ki'ena, yéri onnduu kipes, kika', na kihay na ki'en ga éldúna, ee bídohciigaruu wo'uunun an d'ú bitowuci ban ²⁹ Kon, waa d'ú b'éri en towutiigari, d'ú jomoo kifo'oj an Kooh man na nataal w'urúus, wuhéelís, wala atoh, waa bo'-súusúus pes bi morin ga kinef helci. ³⁰ Kooh malakissii kiñak ki'ínohkaa buwii kudewaa. Diimada baa en béeb daa ya enoh tooh ya yii bayyi, ya súpít kipeskaagari. ³¹ En ki'ena, ya abin bes, waa ya yah ki'atti' béeb bu-éldúna ee kooran waas. Ya tanukin baa yah ki'atti'da. Ínaama ya teewinwa béeb ga waa ya mílisi' baa yaama ga kikaanda.

³² Daa ba kelohee Pool meydohha ga kúuwci loo kimílís ga kikaan, ba aawwari kiñaawal. Bíinoo wo'ussari an:

- Bes kiliisaa, dí súkúrukkaa ga íñum fu wo' yuma.

³³ Waa ennda da, Pool meyca yaa yah. ³⁴ Moona, laakka gaba buwaa gém ínaa ya wo'da, ba taabukkari: ennda fodii Dénís yaa bokee ga bu-paanaa wo'si Ayeropaasda na betifaa teeku Damaríis na bíbo' biliis baa taabee naba.

18

Pool ka'ta teeraa Korenti

¹ Waa ennda da, Pool kolukohha teeraa Ateen, ya ka'ta teeraa Korenti. ² Ya hídohha daama na yaawúu', yaa teeku Akílaas. Akílaas límoha gohaa Pom ee lak ya hanee kimeyoh kúlkaa Ítalí, ya na Pírísíl, betici, ndaga Kólóot buuraa yiyaakyaa kúlkaa Room yéri nakohee an yaawúu'caa béeb'ba meyat teeraa Room. ³ Pool nak ka'ta gaba, ee waa ya bok naba l'égéy kihéwi' mbaa'-on, ya d'ekka naba, ba taamba kil'égéy. ⁴ Bes Sabataa en béeb Pool ka' jaangu-yaawúuraa ya jangati, kiheel kinook yaawúu'caa na buwaa enussii yaawúu'da ga ngémaa. ⁵ Sílaas na Tímotée meyohussa teeraa Maseduwaan, ba hayya, laakussa Pool teeraa Korenti. Pool nak éewrukka kiima ga kiyéegaloh wo'eenii Kooh, ya yaa yéegal yaawúu'caa an kayoh-kayohda, Yéesu yéri en Kíristaanii. ⁶ Yaawúu'caa nak baa heñohhi, ba aawwari kíbas, Pool p'ertukka p'endélaa kúltaagaari*, ya wo''aba an:

- Binaa d'ú san'ku'aa, inohat an d'ú b'éri tik haffúuka. Mi, mi setin ga wic. Diimada mi yii yah ga buwaa enussii yaawúu'da.

⁷ Ya kolkohha daama, ya ka'ta kaan Títíyus Yustus, bo' yiniiki'-Kooh ee kaanfaagari deeyoh na jaangu-yaawúuraa. ⁸ Kíríspus yaa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada, gémmba ga Ha'mudii, ya na bu-kaanci béeb'ba, na bíbo' biyewin ga bu-teeraa Korenti, baa

* **17:18** 17: 18 Épíkuriyen na Estóyisiyen Wídwawaawaa jégíroh an neblaata laak solu ga ínaa en béeb. Waa tik gada jégíroh ki'abuk ga tooh ínaa newin. † **17:19** 17: 19 Teek janjan ga teeraa Ateen, daa atti'ohcaa daanee kihidohuda.

Paanaa atti'ohcaa eruunun teekaama diima. * **18:6** 18: 6 Ga tumeenaama, Pool teewoh an duuci enissii ga ínaa mínan'ba kidalda. Malkat ban 13: 51.

súkúrukee Poolda, gëmussa ga Yéesu ban, ba bētisi'ussa. ⁹ Laakka wekaa Ha'mudii feēñuk Pool ga dūuy heey, wo'ari an:

- Ka niik dara, wo'a, kaa d'ekoh. ¹⁰ Kaa niik dara ndaga mi yii naraa, ee ken mínoo kitik yahci ga d'ookfu. En ki'ena, bo' biyewin dii ga teerii wii buuroo.

¹¹ Waa ennda da, Pool yuŋnga ga teeraa Korenti kiis na caban, ya yaa jégíroh Wo'eenii Kooh.

¹² Ga jamaanaa Galíyon enoh gúwernēe' ga gohaa Akayda, yaawúu'caa bééβba kolukdússa Pool, ba ammbari, ba bayyari daa atti'ohsida. ¹³ Daama, ba yammbari an:

- Bii yii heel ki'ek buwii ga kijaamuk Kooh na kitaabuk Kooh ee iñii ya jégírohda taamm̄bii na iñii Waasii Móyis nakohda.

¹⁴ Pool waa'ta kitaas, wayee Galíyon dalla kiwo' yaawúu'caa an:

- Súkú'kattoo dú yaawúu'cii! Enee an ya tum kofeel wala iñaa boninaa, eneenaa mi hayyúu kisúkúruk. ¹⁵ Waa dú nookoh loo wo'een, loo teek na loo waasumgarúu, gaama guurúu, mi yahhii ga ki'aas.

¹⁶ Waa ennda da, ya meydohhafa daa atti'ohsida. ¹⁷ Daama nak, ba keennda ga d'ook Sosten, yaa kuliyuk ga jaangu-yaawúuraada, ba baa feekki ga fikii daa atti'ohsida, wayee iñaama dara bittii Galíyon ga.

Pool boyukka teeraa Añcoos

¹⁸ Waa ennda da, Pool tessa ga teeraa Korenti iñaa maañ. Lēehi'ta, ya tanjohha na kerceencaa daamada, ya aassa gaal-giiy kiyah kúlkaa Sírii, ya taammba na Pírísil na Akílaas. Balaa ya karaa, ya nenukka hafaagari ga teeraa Kenkeree ndaga lak iñaa ya dígohee na Kooh ya waatukkada leehin'. ¹⁹ Ga waa ba le' teeraa Efeesda, Pool tagohha na buwaa ya taabee nabađa, ya taammba hañci. Ya ka'ta jaangu-yaawúuraa kisaawal na yaawúu'caa. ²⁰ Baama kiimmbari kites naba wayee ya sañnga. ²¹ Ga wii ya tanjoh nabađa, ya wo'aaba an:

- Neb Koohaa, mi hay kiboyuk dii kiwaakneerúu.

Ya aassa gaal-giiy ga Efees, ya ka'ta teeraa Sesaree. ²² Waa ennda da, ya paaffa Yéerúsaleem kikēñi' kerceencaa enu daamada, lēehi'ta ya ka'ta Añcoos Sírii. ²³ Ya ennda daama bi sammba kimaañ, lēehi'ta yaa yah. Ya koorohha gohaa Galaat ya paaffa waa Fírígii, ya yaa daas mbok-kerceencaa bééβba, ngēmaagaba wēñ kiyégis.

Apoloos ka'ta teeraa Efees na waa Korenti

²⁴ Laakka yaawúu' yaa teeku Apoloos ee límohu teeraa Aleksandari, ya hayya teeraa Efees. Ya enee bo' yiyúudúki' ee ya ínoheera Bincaa cisela'í'caa dijófi' ban. ²⁵ Ya jégí'seera Waasii Ha'mudii, ee ya safareera lool ga kiwo' loo Yéesu. Iñaa ya jégírohee garida juweera lool, wayee ya ínohee bētísaa Sañ-Bētís. ²⁶ Ya yaa jangat na fit wiyégisi' ga dūuy jaangu-yaawúuraa. Daa Pírísil na Akílaas kelohsee iñaa ya jangatda, ba bayyari ya taam naba, ba lóogísohi'tari Waasii Kooh bi wēñja gari kilee'. ²⁷ Ya nak, helci ennda ga kika' gohaa Akay. Mbok kerceencaa daamada baatussari kidaas ga iñaama. Ba binnda buwaa gēm ga Yéesu enu daamada kēyít kiwo'ba ba ammbi dijófi'. Daa ya le'ee daama, Kooh amdohhari bi ya laaki'ta buwaa gēmu ga Yéesu daamada jeriñ wiyaak. ²⁸ Ya búlla yaawúu'caa ga fikii bééβ, ee ya koorohsee ga Bincaa cisela'í'caa, kiteebba an Yéesu yēri en Kiristaanii.

19

Pool ka'ta teeraa Efees

¹ Wiima lak Apoloos yaa ga Korenti, Pool koorohha gohcaa kúlkaa na janjancaada, lēehi'ta ya hayya teeraa Efees. Ya hotta bimbok-kerceen daama, meekissaba an:

² - Ga wii dú gēm ga Yéesuda, dú laaseera ga Helii yisela'í'yii? Ba taassari an:

- Dí mossii kikeloh wo'u an Helii yisela'í'yii yii ga.

³ Pool meekissaba an:

- Kon dú laas ga bētísii wiida? Ba taassari an:

- Dí laas ga bētísaa Sañ-Bētís tumeeda.

⁴ Pool wo'aaba an:

- Ee; Sañ bētisi'ee buwaa tookee kisúpít kipeskaagabađa, ee ya wo'ee bu-Isarayeel kigēm ga baa yah kihay ga fenooçida. Baama nak Yéesu yēri.

⁵ Ga waa ba keloh wo'eenaamada, ba bētisi'ukka ga teekii Yéesu, Ha'mudii. ⁶ Pool tikkaaba yah ga haf ee Helii yisela'í'yii dalla kiyooosuk ga d'ookba. Ba baa wo' ga lak

† 18:18 18: 18 Pool waatukee an iñaa ya dígohee na Koohda leehiinaa, ya nenukoo múk. Malkat 21: 24.

ciyewin caa bokkii, ba baa jangat wo'eencaa meyoh ga Kooh. ⁷ Buwaa enee daamadā jomeera kile' bo' bidaañkaah na banak.

⁸ Waa ennda da, Pool ka'ta jaangu-yaawúuraa, ee daama iñaa le' ñiin kaahay ya yaa jangat na fit wiyégísi', ya wo'ee loo Nguurii Kooh, ya yaa heel kigém lukoh buwaa súkúrukeerida. ⁹ Wayee laakka gaba baa yégis ga haf, ba sannga kigém, baa ñaawal Waasii Ha'mudii ga fikii buwaa béebba. Waa ennda da, Pool foñjaba, ya bayya téelibeécaaa Yéesu, ee besaa en béeb, ya yaa jégí'ba ga ekoolaa baa wo'si Tíranusda. ¹⁰ Pool jégírohha da bi ennda tikíis tanak ee fodaama béeb buwaa dék gohaa Aasiída, ennda yaawú'caa, ennda buwaa enussii yaawú'da kelohussa Wo'eenii Ha'mudii.

Kíntaancaaa laakee ga teeraa Efeesda

¹¹ Waa ennda da, Kooh yaa tum kíntaan cidóoyi'-waa' ga Efees koorohha ga Pool. ¹² Fodaama buwaa baa befi gúree-piis wala úuf, caa mosin kile' ga faanfaa Pool, ba baa tikka ga dúukoolí'caa. Ee fodaama buwaa baa wak, rafcaaa baa meyoh gaba. ¹³ Laakeera yaawú'caa enee kiwíil daa en béeb kikaal raf ga buwaa. Fodaama, ba jéemmba kikooh teekaa Yéesu, ba kiimi' buwaa raf amda. Ba wo'ee rafcaaa an:

- Ga teekii Yéesu Pool yéegalohda, mi ebillúu kimeyoh ga bii!

¹⁴ Iñaama, baa wo'si Sefaa ee bokee ga sarahohcaa yaawú'caa biyaakbaada, towutaagari tiyitnatanaktaa daanseeraka kitum.

¹⁵ Wayee, ga waa ba tumbbaka, rawaa taassaba an:

- Mi inohin Yéesu mi inohin baa en Poolda, Wayee dú, dú béri en ba?

¹⁶ Baa rawaa abeeda dallaba kisooh, weñjaba dooli, gaañsohhaba, da'sohha kúlticaagaba, ba meyca kaanfaa, ba núppa.

¹⁷ Bu-teeraa Efees béebba yéegussa iñaa laak yaama. Yaawú'caa na buwaa enussii yaawú'da, béebba tiitussa, teekaa Yéesu, Ha'mudii erussa céé' wiméti'. ¹⁸ Biyewin ga buwaa gémda hayussa, wo'ussa fan ga fikii béeb iñcaa ba enukoheeda. ¹⁹ Biyewin ga buwaa daanee kiluhusda, haydohussa keyitcaa ba luhosoheeda, ba négirohhaca jal wínoo, ba téki'taca ga fikii béeb. Cadamfaa keyitcaama karin ga junnicaa leehoo. ²⁰ Fodaama, ga doolaa Ha'mudii, wo'eena Kooh waa weñ kisíw ee doolaagawa waa weñ kihotuk.

Coow kolukka ga Efees

²¹ Ga waa iñcaama paafda, Pool ammba ga helci kika' Yéerusaleem, ya kooroh gohaa Maseduwaan na waa Akay. Ya wo'ee ga helci an binaa mi le' daamanaa, mi jomin kika' Room ban. ²² Ya wossa banak ga buwaa ya taabi nañada. Buwaa ensee Tímotée na Erasti. Ya ga kihafci nak, ya tessa ga gohaa Aasii bi sambba kimaañ.

²³ Jamaanaama, coow wiyaak kolukka ga Efees ndaga Waasii Ha'mudii yéegalohu daamadā. ²⁴ Laakee tíwoh héelísaa teeku Dímitiriyus, ya tíwee tunataal-héelístaa mandarga kaanfaa ba jaamukohi Artémísda. Tunataaltaama nak, haydohdeerari, ya na buwaa légéy garida héelís wiyewin. ²⁵ Laakka bes, ya hidírohha buwaa légéyi garida na bo' billiis baa tumi légéy kitífi nataal fodaagabada, ya wo'aba an:

- Biyaay, dú inohin an iñii dú laak ga alalda meyoh ga légéyiiruu wii. ²⁶ Diimada nak, dú hotin ee dú kelohin iñcii Pool en na kitumda. Ya wo' an kooheca bo' hewi' na yahci enndii Kooh kayoh-kayoh. Ya nookin bo' biyewin ga kigém iñcaama, ee ya eemmbii naka dii ga Efees, wayee gohaa Aasii béeb gomin ga. ²⁷ Iñaama eemannndii ga kibúuk kitífi-nataalkiiruu rek, wayee mín kika' bi ga kibúuk teekii kaanfii Artémís, koohyii yibetiyyi yiyaakyii. Ee koohyii yiima Aasii béeb na tooh éldúna jaamukiri. Kon nak teekiigari jomoo da kiyim.

²⁸ Daa buwaa kelohee wo'eencaama, ba líiffa na tam-keñ, ba baa fiip an:

- Artémísyii bu-Efees yakin!

²⁹ Díkaantaama béeb dékaa hícisukohha. Ba ammba Gayus na Aristarka baa dék Maseduwaan ee taamsee na Poolda, ba baa yah naba paanaa bu-teeraa. ³⁰ Pool nak waa'ta kimey ga buwaa, wayee buwaa gém ga Yéesuda ísussii ya ka'. ³¹ Bi ga sah bi'bo' ga fiiliimuncaagari kuliyuk ga nguuraa ga gohaa Aasiída, wosohussa gari kiwo'i ya watuk kitonj kotci ga paanaa bu-teeraa. ³² Ga wahtaama, buwaa hidírukohee daamadā hícisukohussa, coowaa ennda cúr ga duuyba. Bii fiipi aneena, bii fiipi an. Biyewin gaba sah inohsérii iñaa tah buwaa hidírukoh daamadā. ³³ Élíksaan nak, yéri yaawú'caa kuliyukdee ga fikiiiba ga hidohaama. Bi'bo' ga buwaa hidírukohee daamadā béestírussari iñaa laakda. Ya bēwí'ta yah kiwaa' kilayohi' buwaama ga fikii mbooloomaa. ³⁴ Wayee daa ba inohee an ya iñaa yaawú', ba taammba béebba ba aawissa kifip. Ba fiipin iñaa le' wahtu kanak an:

- Artémísyii bu-Efees yakin!

³⁵ Baa dëkaa tiku ga yahcida yëri méeñjoh kimín kiyim buwaa doo ba han kidfekoh. Ya wo'aba an:

- Dú bu-Efees, bii yiida inohoo an kaanfii Artémis yiyaakyii en ga teeriigaruu ee nataaliigari keenoh asamaanda en ban ga teeriigaruu? ³⁶ Dú inohin an ken nookohhii iñaama. Kon enat tek, ee kaa gaawtukat bi dú tum iñaabokkii ga. ³⁷ Buwii bii dú haydohinba dii ee moonba ga befpíi dara ga kaanfii Artémis, ee ba básiiri. ³⁸ En Dímitiriyus na buwii taam narífa, ba laakoh na bo'aa, ba karat waas: Laakin bescaa tanu ki'atti, na buwaa atti'i iñaama. ³⁹ En laak enaama ciliis caa dú waa' kipaydúnaa, bes ki'atti' le'aa, ca malaku. ⁴⁰ Du watukkiinaa, dú hay kitúku buwaa hícisohi mbooloo ndaga iníi laak watífa, ee dú mínandii dara kiwo' ga iñaah tah coowii wii.

Ga waa ya léehi'ta kiwo' fodaama, ya wesohha buwaa.

20

Pool ka'ta Maseduwaan na Geres

¹ Ga waa coowaa enee ga Efees seemfa, Pool hídírohha buwaa gëm ga Yéesufa, ya baattaba kidaas ga ngëmaa, léehi'ta ya tanjohha naba, yaa yah Maseduwaan. ² Ya taamba gohaama, ya daassa buwaa gëm ga Yéesufa ga ngëmaa. ³ Ya kolkohha daama, ya ka'ta kúlkaa Geres, ya tummba daama ñiin kaahay. Ga waa ya bewuk kika' kúlkaa Síriífa, ya kelohha an yaawú'caa pokohuunun nof ki'appi, ya nammba boyuk hen, ya koorohha Maseduwaan. ⁴ Buwaa taabee narífa ensee Sopatee', kowukaa Pirus ee ya meyohee Beree, Arístarka na Sokondus baa meyohee Tesaloníkfa, Gayus yaa meyohe Derbedfa, Timotée, Tísk na Torofim baa meyohee gohaa Aasiífa. ⁵ Ba dëwirukka, ba sneknerarii ga teeraa Torowaas. ⁶ Dí nak, ga waa hewaa mbúurúcaa tumoo lëwii' paafda, dí aasohneera gaal-giyy teeraa Filiip, dí foolla ga giyy bes ciyétuus, dí laakneeraba teeraa Torowaas. Dí tummba daama bes ciyitnakanak.

Pool mílisi'ta Etikus ga teeraa Torowaas

⁷ Ga noh-soosaa gaawaa, dí hídirukohha kiñam cuuníntaa Ha'mudii. Pool nak jomee kikulokoh daama ga kooh-wíisfaa. Ya aawwa kijégi' buwaa gëm ga Yéesufa, ya ammba kiwo' na buwaa bi ga leeloo wek. ⁸ Dí hídirukohee ga túuyaa hanoh dook ga taahaada, dí taalla lampu ciyewin. ⁹ Laakka oomaa-yaalaa teeku Etikus ee ya yugee ga kímícaa falanteeraa. Ya ka'ta hëndëñ na pëni, wiima lak Pool yii líis kiwo'. Ga dúuy pënífaa, ya dalla rëc, dëégískoh dook taahaa wukaahaywaa ba eneeda, ya keennda kakay. Ya bëwiru hen, lak kaanin. ¹⁰ Pool yoosukka, híilla gari, bešpari, wo'a an:

- Kaa jaahli'at, ya yii pes!

¹¹ Waa ennda da Pool lapissa, ya warohha mbúuraa^o, ñammba. Léehi'ta, ya aawissa kijangat bi ga daa Kooh wíisfa, ya tanjohha naba, yaa yah. ¹² Oomaa-yaalaa nak bedussa kaanba lak wíisohin wecen ee helcaa buwaa dalla gari lool.

Pool kolkohha Torowaas ka'ta Mílee

¹³ Dí nak, dí aassa gaal-giyy, dí dëwirukka Pool teeraa Asos, ya wo'ee an dí kíhidohan nari daama, dí baydohhi ndaga ya waaree kitíin hen bi daama. ¹⁴ Ga waa ya laakkii teeraa Asosfa, dí aassa gaal-giyy daama, dí baa yah bi dí le'a teeraa Mítleen. ¹⁵ Dí baa yahis bi dí lannga na Síyoo ga kooh-wíisfaa. Ga besaa tik gada, dí le'a Samoos, ee besaa tikis gada, dí le'a teeraa Mílee. ¹⁶ Pool abee an ya yah kiroombuk Efees hen, ya tuukoo da, en danaa ya maaño ga gohaa Aasií ndaga ya gaawtukee kitum tooh, en minúkaa, ya le' Yéerúsaleem balaa besaa Pantakot.

Pool tanjohha na buwaa kuliyuk ga jaangaa ga Efeesfa

¹⁷ Ga waa dí tee' ga Míleeefa, Pool wosohha kibayluk buwaa kuliyuk ga jaangaa Yéesu ga Efeesfa. ¹⁸ Baama hayussari kitaas, ya wo'aba an:

- Dú inohin dijófi' daa mi madee narúu ga wii mi en narúu, aboh ga besaa mi dëb kitoñ kottoo ga gohii Aasiífa. ¹⁹ Mi jaamukee Ha'mudii hen taamba na kiyóoski' haffoo, taamba na ki'aam moon, mi dayca ban coonu, caa yaawú'caa pokoheroo nofda. ²⁰ Mi inohin an mi mossoorúu kidaak dara iñaah míninndúu kijeriñ. Mi yéegaleerúu wo'eenii Kooh, mi jégi'tarúu ga fikii béeb na ga dúuy kaancii. ²¹ Mi mosoo ki'íis kibay yaawú'cii na béeb buwii enussii yaawú'fa ba súpít kipesba, ba gëm ga Kooh, ba gëm ga Yéesu, Ha'mudiigaruu. ²² Diimada nak, mi yii yah Yéerúsaleem, Helií yisela'í'yii yëri hí'too ga ee mi inohoo iñaah sekkoo dafa. ²³ Wayee mi inohin daal an teeraa mi aas tooh Helií yisela'í'yii yéegalloo an kasu na coonu caa sekkoo. ²⁴ Mi nak, en kipeskiigoonaa mi bitukkii gaka ee mi tkkiiika iñaah yakin. Lebiriigoo tooh, wëri en kile' ga dii mi aawda,

mi mēti' sasio Yéesu, Ha'mudii nakkooda, ee wēri en kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii haydoh yërmaandii Kooh laak garuuda.

²⁵ Diimada nak, mi inohin an dū yahissiiroo kihotis. Mi koorin garúu béébpúu, mi yaa jangattúu loo Nguurii Kooh. ²⁶ Kéri tah mi wo''úuka wati: baa fu sanjku'aa, inohaa an fu yéri tik haffuka. ²⁷ En ki'ena, mi yéegalinnúu bééb'inaa Kooh sek garuuda. ²⁸ Kon watukat haffúu dijófi', dū watuk ban yopii Helii yisela'iyii dñjkaannúu kinni'da. Fodii biniíroh, toputu'at jaangii Kooh laaki' hafci, koorohha ga kikaankaa Kowukaagarida.

²⁹ Mi inohin an mi kolukoh diinaa, hay kilaak buwaa madu na gumuucca yaawuunun, ba aas ga dūuyúu kitasaaroh yopii Kooh. ³⁰ Hay kilaak buwaa boku garúu ba koluk, ba aaw kijégíroh saboh kesi, kiheel buwaa taabukanba. ³¹ Kon watukat, dū niindisuk an tikiís taahay tee, taa wekoo, nohoo mi ñari yaa en bééb' garúu bi ki'aam moon sah maasiroo ga. ³² Diimada mi tikiinnúu ga yah Kooh, ya, na Wo'eeniigari barkeellúu; yéri laak doolaa onannoo kiyégis ga ngēmii ee ya onndúu kilam iñcii ya faani' ban buwiigarida. ³³ Mi mosoo kidíibuk kilaak hēelis, wúruus wala kúlti ken. ³⁴ Dú ga kihaffúu, dū inohin an yahciigoo cēri onndoo kipay sooliciigoo na cii buwii taabi narooda. ³⁵ Mi teewinnúu ga tooh an dū jom kilégēy fodaama kidímal buwii laakooda. Du niindisukat iñaa Yéesu, Ha'mudii ga kihafci wo'eeda an: «Keeñ wēñi kisoos ga ki'onoh loo kite'.»

³⁶ Ga waa Pool wo''a fodaama bi ya lēehi'ta, ya yi''a naba béébbā, ya kíimmba Kooh. ³⁷ Waa ennda da, béébbā baa koduk, ba gatawukkari, baa fuunndi. ³⁸ Iñaa tahee keeñba kileehda wēri en daa Pool wo'ba an ba hotsannidiriida. Lēehi'ta, ba bedohha naríi bi ga gaal-giiyaa.

21

Pool na buwaa taabee narida baa yah Yéerúsaleem

¹ Dí tagohha na buwaa bedohee nariida, dí aassa gaal-giiy, dí yolohha Kooos, dēkaa giyyaa wílda. Ga kooh-wiisfaa, dí ka'ta gohaa Root, dí meyhoha daama, dí ka'ta teeraa Pataraa. ² Daama dí hotta gaal-giiy waa aaw gohaa Fenisii, dí aassa ga, dí baa yah. ³ Ga waa dí ka' bi dí séennnda Sípa'da, dí koorohhawa yah-ñaam, dí ēewrukka bak gohaa Sirii. Dí tee'ta ga Tii' ndaga gaalaa jomee kiyóoski' séfaa wa bayeeda daama. ⁴ Dí hotta daama bitēelibée Yéesu, dí ennda naba bes ciyitnakanak. Helii yisela'iyii yéegallaba iñaa yah kihewda. 'Ba wo''a Pool an ya hanat kika' Yéerúsaleem. ⁵ Ga waa bescaa ciyitnakanakcaa matda, dí kolukissa kiyah. Buwaama béébbā bedussarii, ba na beticaagaba na towutaagaba bi dí meycā teeraa. Daama dí yi''a béébpíi ga seereenaa giyyaa, dí kíimmba Kooh. ⁶ Lēehi'ta, béébpíi dí tanjohha, dí nak, dí aassa ga gaal-giiyaa, ba, ba baa boyuk kaanba.

⁷ Dí kolkohha Tii', dí lēsti'ta baawaagarii dí kooroh giyyda ga waa dí le' Potolemays. Buwaa enu ga teeraama gēmu ga Yéesuda dí ka'taba kíkēñi'nee. Dí hoowukka, dí neehha. ⁸ Ga kooh-wiisfaa, dí kolkohha daama, dí ka'ta teeraa Sesaree. Ga waa dí le''a, dí ka'ta kaan Filiip, dí dalla daama. Filiip nak enee baa yéegalohi Hewhewii winéwí'wii ee ya bokee ga buwaa biyitnabanakbaa tansee ga Yéerúsaleemda^a. ⁹ Ya laakeera towu tinikiis tibeti, taa onohussii kipañ ee Kooh oneeraaba kiyéegaloh wo'eenaa meyoh gari. ¹⁰ Lak dí enin daama bes ciyewin, Laakka sēldiiga-Koohaa teeku Agabus meyoh kúlkaa Yúudée. ¹¹ Ya haysa garii daa dí eneeda, ya bépa iñaa Pool pēkiruki ga kenohcida, ya pokukka kotcaa na yahcaa, wo''a an:

- Iñii yii yéri Helii yisela'iyii wo': «Bii laak pēkirukaahii-wiida, yaawúu'caa ga Yéerúsaleemda hayyi kibagu fodii dii, lēehiraa ba tikki ga yah buwaa enussii yaawúu'da. ¹² Ga waa dí keloh iñaamada, dí na buwaa enee daamada dí sarahutukka Pool ya ool kika' Yéerúsaleem.» ¹³ Wayee Pool taassarii:

- Dú tum ya yii, dū yahi keeñiigoo? Mi sanngii kibagu rek, wayee mi tookin sah bi ga kikaan ga Yéerúsaleem ndaga teekii Yéesu, Ha'mudii. ¹⁴ Waa dí minndiiri kihoonoh kika', dí iissari, dí wo''a an: Iñaa Ha'mudii waa'da laakat!

¹⁵ Dí ennda daama bi sammaba kimaañ, dí bewukka, dí ka'ta Yéerúsaleem. ¹⁶ Laakka ga tēelibéecaa Yéesu, baa dēku teeraa Sesaree, ba taammaba narii, ba bayussarii kaan Monason, yaa dí jomee kidal ga kaancida. Monason meyohee Sípa', ya bokee ga tēelibéecaa Yéesu debda.

Pool ka'ta kaan Saak

¹⁷ Ga waa dí le' Yéerúsaleemda, bééb' buwaa gēm ga Yéesuda teerukussarii na keeñ wisóosi'. ¹⁸ Ga kooh-wiisfaa, Pool taammaba narii kaan Saak ee bééb' buwaa kuliyuk ga

jaangaa Yéerúsaleemda hidírukohsee daama ban. ¹⁹ Pool Kēñdohha naba bi lēehi'ta, ya béesti'ta wiinoo wiinoo tooh iñcaa Kooh tum ga buwaa enussii yaawúu' koorohha garidfa. ²⁰ Waa ennda da, buwaa súkúrukee Poolda baa kañ Kooh. Lēehi'ta, ba baa wo' an:

- Mbok, fu inohin an yaawúu' biyewin ga yaawúu'cii gēmuunun ga Yéesu ee ba lís kiyégis ga Waasii Móyíis. ²¹ Ba kelohin an béeb yaawúu'cii en ga inda, fu jégriřa kifoñ iñcii Waasii Móyíis nakohda, ki'ús kigú' towutaagařa na ki'ús kitaabuk baahcii yaawúu'cii. ²² Du tuman na ee ba hay kiyéen an fu hayin? ²³ Kon namaa kitum iñcii dī yahhaa kiwo'da. Laakin ga dūuycii bo' binikiis baa waatukin. ²⁴ Taabaa naba, dū bok naba kiséti'siruk fodii dīi Waasii Móyíis nakohkada. Fu fayi'ba iñaa jom kisarahohuda tooh, ba nenuk kiteewoh an waataagařa leehin*. Fodaama, béeb hay ki'inoh an iñcii fu wo'dudfa dara laakkii ga, ee béebba ba hay kiwo' an fu lís kitaabuk iñcii Waasii Móyíis nakohda. ²⁵ Buwaa enussii yaawúu' ee gēmu ga Yéesuda dī béyrohini gařa kiwo'ba iñii dī am yii, an ba abuk kiñam koynohkaa tumu sarah ga koofcaa, ba abuk ban ga ki'an řif, kiñam koynoh juuraa apu ee řifaa aamussii na kifaanuk na baa en béeb.

²⁶ Ga kooh-wiisfaa Pool taamma ba buwaa binikiisbaa, ya bokka naba kiséti'siruk, lēehi'ta ya aassa Kaanfaa Kooh, doonaa ya wo' besaa kiséti'sirukkaa leehanda, ennda fodii wahtaa baa en béeb mínan kitumdu sarahda.

Pool abussa

²⁷ Lak bescaa ciyitnakanakcaa nakohu kiséti'sirukda caa yah kimat. Laakka yaawúu'caa meyohu gohaa Aasii, ba hayya Yéerúsaleem. Ba hotta Pool ga dūuy Kaanfaa Kooh, ba hícisohha buwaa, ba ammbari, ²⁸ ba baa fiip an:

- Foolat bu-Isarayeel! Bii jégirohi daa en béeb kiheñoñ heetiigaruu, Waasii Móyíis na Kaanfii Kooh fiida, yee! Ya ekin sah buwii enussii yaawúu'da ga Kaanfii Kooh bi tahin dekataa wisela'í'waa kilíif.

²⁹ Ba wo' iñaamanaa, daa ba hotee Pool ga teeraa, taabin na Torofim yaa meyoh teeraa Efeesda tah ka. Ba foogee nak an Pool ekinndi ga dūuy Kaanfaa Kooh. ³⁰ Coowaa ennda cūr ga dūuy dekaa, daa en tooh bo' yaa meyoh da. Ba ammba Pool, ba fassari bi meyca Kaanfaa Kooh, ga saasi ba lařnga halcaa. ³¹ Lak ba baa heel ki'ap Pool, ha'-kaadaa soldaa'caa yéegalussa an béeb Yéerúsaleem hícisukohin. ³² Ga saasi, ya hidírohha soldaa'caa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda na soldaa'caagařa, ya íisukka mbooloomaa. Daa buwaa hotee ha'-kaadaa na soldaa'caa taam narida, ba íissa kifeek Pool. ³³ Waa ennda da ya deeyca ga Pool ammbari, ya nakohha kibarřngi na ceen kanak. Lēehi'ta ya meekisohha baa ya ennda na iñaa ya tumda. ³⁴ Wayee ga dūuy mbooloomaa bii fiipi aneena, bii fiipi an. Faf ha'-kaadaa soldaa'caa mĩndii ki'inoh dara ga iñaa hewda ndaga coowaa. Waa ennda da, ya nakohha kibay Pool ga dūuy kaanfaa soldaa'caa. ³⁵ Ga waa Pool ka' bi ya dalla kilap eskalicaada, soldaa'caa nammbari kiteembeel hen ndaga lak mĩti-mĩltaa hēpin. ³⁶ En ki'ena, mbooloomaa wēri taabukee Pool, wa waa fiip an:

- Ya kaanat!

Pool taassa ga iñaa ya yabudfa

³⁷ Ga wahtaa Pool yah ki'eku ga Kaanfaa soldaa'caada, ya kĩimmba ha'-kaadaa an:

- Mi mínin naraa kiwo' jutuute?

Ha'-kaadaa taassari an:

- Cař! Man fu lak kiGerek! ³⁸ Kon fu enndii baa meyohee Esĩpti yaama hícisohee buwii, ya haydohha coow wiyaak ga deķii, ya baydohha tumoh-kofeel bijũnni-nikiis ga egi'-dũndagaane?

³⁹ Pool taassari an:

- Mi iñii yaawúu', mi límohu Tarsa, teeru wilēeki'-teek ga gohaa Sílísii. Mi kĩimmbaa fu onndoo kiwo' na buwii.

⁴⁰ Ha'-kaadaa soldaa'caa onndari. Waa ennda da, Pool tuukka ga eskalicaa, lēriřsa mbooloomaa yah, buwaa ennda cew; ya wo'a naba ga ki'Arameyee an:

22

¹ - Dú, mbokciigoo, diima súkúrukut mi taassúu ga iñii dū yammboodfa.

² Daa ba kelohee Pool yaa wo' naba ga ki'Arameyee, ba wēñnja da ki'een. Pool tikka ga an:

* 21:24 21: 24 Pool waatukee an, en lak iñaa ya dígohee na Koohda leehiinaa, ya nenukoo múk. Malkat 18: 18.

³ - Mi yaawúu', mi límohu Tarsa ga gohaa Sílsíi, wayee mi korukoh dii ga teerii wii. Gamaliyeel ga kihafci yèri jégí'too bi mi ínohha ar waasii bicaasammbuu. Mi Safareera lool ga kitaabuk ínaa Kooh nakoh, fodii dii d'ú bééβpúu d'ú taabukika watiḁa. ⁴ Buwaa gêmee ga waasii Ha'mudiid'a, mi dēkee ga kihatalba ga kipes, mi ka'ta bi mi lannga kumuun ga; mi abin biyaal na bibeti mi lanngaba ga kasu. ⁵ Ha'-kaadii sarahohcii na yaakcii dēkii bééβba mínuunun kiseedi' an mi wo' kayoh. En ki'ena, mi bewohee keyítcaa oneeroo kimín kika' Damaas, mi am yaawúu'caa gēm ga Yéesu enu daamad'a gaba, fodaama mi ka' Damaasaa, mi amba, mi haydohba dii, ba koru.

Pool béestí'ta ínaa tahhi kigēm ga Yéesud'a
(Tumeen 9: 1-19; 26: 12-18)

⁶ Pool tíkka ga an:

- Lak mi yaa ga waas, bi mi deeyin teeraa Damaas, ga wahtu cuunoh, dalla kilaak lee'laat wiyaak waa meyoh asamaan, wa ennda mareet ga d'ookkoo bi wiillaroo. ⁷ Mi keennda kakay, mi kelohha koonakaawo' naroo an: «Sóol! Sóol! Inii tah ya fu hatalloo ga kipes?» ⁸ Mi meekisohha an: «Kiyaakii, fu yèri en ba?» Koonakaawo' taassaroo an: «Mi yèri, Yéesu Nasareet, yii fu hatal ga kipesda.» ⁹ Buwaa taamsee narooda hotsee ga lee'laataa fan, wayee ba kelohéeri ga koonakaawo' baa enee naroo kiwo'da. ¹⁰ Mi meekisohha an: «Ha'mudii, mi jom ya kitum?» Ha'mudii wo''aroo an: «Koluka fu ka' Damaas, fu le' daamanaa, fu hay kiwo'u bééβ ínaa fu jom kitumda.» ¹¹ Mi hotsiséerfi ndaga lak meliclaataa lee'laataa búumdinndoo. Buwaa mi taabee nabaḁa abussaroo ga yah, ba bayyaroo Damaas.

¹² Laakeera ga teeraa Damaas, baa teeku Anañaas ee ya enee bo' yigēmi' Kooh. Ya taabukeera íinii Waasii Móyíis nakohda ee bééβ yaawúu'caa ga teeraada oneerari céé'. ¹³ Ya hayya garoo, ya deeyaroo, wo''aroo an: «Sóol, mbokiigoo, hotsisa!» Ga saasi tuhastaagoo malakka, mi hottari. ¹⁴ Ya tíkka ga an: «Koohyii bicaasammbuu tanukinndaa kumēēni' doonaa fu ínoh íinii ya waa'da, doonaa fu hot baa en yijúwí'yaa ee ya hanji donḁa, fu keloh konaakaagari. ¹⁵ Fu nak, fu yèri yah ki'en seedici ga kíkii buwii bééβ, fu yéegalba bééβba íinii fu hotḁa na íinii fu kelohda. ¹⁶ Kon diimada fu sekis ya? Koluka, fu bētisi'uk, fu kím Yéesu, Ha'mudii fu set ga baakaa'ciigaraa.»

Pool béestí'ta ga daa ya wosu ga buwaa enussii yaawúu'da

¹⁷ Waa ennda d'a, mi boyukka Yéerúsaleem. Lak mi enee na kikiim Kooh ga Kaanfaa Kooh, ínaa ammaroo fodii heey. ¹⁸ Mi hotta Ha'mudii, fu wo''aroo an: «Gaawa, fu mey Yéerúsaleem diima-diima ndaga bu-teerii wii tooksanndii íinii fu yah garoo kiseedi'da.» ¹⁹ Mi taassari an: «Ha'mudii, ba ínohin dijófi' an mi taabee ga jaangu-yaawúu'cii, mi yaa am buwii gēm garaada, mi lagiba ga kasu, mi feekiba. ²⁰ Iceen yaa enee seedifuda, apu ga fikiíroo. Mi ga kihaffoo, mi fareera ga ínaa ba tumee yaama ee mi yèri amdeeba kúlticaagaba.» ²¹ Waa ennda d'a, Ha'mudii wo''aroo an: «Karaa hen rek ndaga mi yahhaa kiwos ga buwaa enussii yaawúu'da.»

Pool wo''a an ya bok ga bu-Room

²² Buwaa súkúrukussa Pool bi ga daa ya wo'oh wo'eencaamad'a, daama nak, ba aawissa kifipi didóli' an:

- Yii bo' meydohatti éldúnaanii wii, ya jomoo kipes!

²³ Ba baa wēñ kifipi, ba baa d'ol kúlticaagaba baa jaf, ba baa kēsēl kakayfaa ga d'ook. ²⁴ Waa ennda d'a, ha'-kaadaa soldaa'caa nakohha Pool eku d'uuy kaanfaa soldaa'caa ya rípu na ngee', bi ya wo' ínaa tah buwaa fiipi fodaama ga fenooicida. ²⁵ Ga waa soldaa'caa banngari na liib bi baa yahhi kifeek, Pool wo''a soldaaraa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñ tuuke daamad'a an:

- Dú onuunun kifeek ba bok ga bu-Room ee lak ya atti'ussii paaye?

- Daa soldaaraama kelohee ínaama, ya foolla ga ha'-kaadaa soldaa'caa, ya wo''ari an:

- Fu ínohin íinii fu yee kitumda sahe? Man bii bok ga bu-Room!

²⁷ Ha'-kaadaa soldaa'caa dalla kihay ga Pool, meekissari an:

- Wo'aaroo, fu bok ga bu-Roome? Pool taassari an:

- Ee, mi bok ga!

²⁸ Ha'-kaadaa wo''ari an:

- Mi ga kihaffoo, kibokkiigoo ga bu-Room mi lomohka yiséeri'.

Pool wo''ari an:

- Mí déy, mi límohu ga hen.

²⁹ Ga saasi buwaa waa'seeri kifeek fu wo'da, ísussari. Ha'-kaadaa soldaa'caa, daa ya ínohee an ya bok ga bu-Room ee ya banlukinndi na ceenda, ya títta.

Pool bayussaa paanaa yaawúu'caa

³⁰ Ga kooh-wiisfaa, ha'-kaadaa soldaa'caa waa'ta ki'ínoh iñaa lee' ga iñaa yaawúu'caa yam Poolda, ya nakohhari kibégis, ya ebilohha kibéytoh sarahohcaa biyaakbaa na béeb paanaa yaawúu'caa wiyaakwaa, ba híдох. Ya haydohlukka Pool, ya tuuki'tari ga fikííba.

23

¹ Waa ennda da, Pool yíppa bu-paanaa yaawúu'caa has, ya wo''a an:
- Dú mbokciigoo, dii mi koo' ga kipessoo ga díkaantiroo na Koohda, helloo dalin ga bi ga wati.

² Anañaas, ha'-kaadaa sarahohcaa dalla kiwo' buwaa tuukee ga yahaa Poolda ba kébpi ga kúuw. ³ Pool nak wo''ari an:

- Na cii fu man na míraa yaanaawdu hendá, fu, Kooh yahhaa kifeek. Fu yuj dii ki'atti''oo ga iñaa waas nakoh, fu nakoh mi feeku ee waas hoonohinka!

⁴ Buwaa enee ga yahaa Poolda, wo''ussari an:

- Mon fu basin ha'-kaadii sarahohcii, sarahohii-Kooh yiyaakyii!

⁵ Pool taassaaba an:

- Mbokcii, mi inohéerí an ha'-kaadii sarahohcii yéři. En ki'ena, bíduunun ga Kéyítfaa an: «Baa kuliyuk ga heetiigaraa, fu jomoori kiwo' yibóni'.»

⁶ Pool inohéera an buwaa hídirukohee daamaða, bii ensee biSaduseyeen, bíinoo ensee biFérisiyeen. Ya tuukka ga leeloo paanaa wiyaakwaa, ya wo''a didóoli' an:

- Dú mbokcii, mi iñii Férisiyeen ee mi kowu Férisiyeen. Dii mi abin yaakaa' fodii garúu ga kimílskaa buwaa kaaninda tah mi haydohussa dii ki'atti'u.

⁷ Daa ya wo'ee iñaama rek, nookoh dalla kilaak ga díkaanti Férisiyeencaa na Saduseyeencaa, faf buwaa hídirukohee daamaða hégiskohussa kom kanak. ⁸ En ki'ena, Saduseyeencaa abu an baá kaanin mílisoo, malaaka laakoo ee raf laakoo. Férisiyeencaa nak gémuunun an ífcuma tóohca laakin. ⁹ Waa ennda da, coowaa kolukka cúr. Laakka jégíroh-waascaa koluk ee boku ga férisiyeencaa, ba wo''a didóoli' an:

- Iñii bii yii wo'da dí hottii yibóni' ga. Mínin ki'en jini wala malaaka wo' nari!

¹⁰ Nārohaa wēñja da kitamoh. Ha'-kaadaa soldaa'caa niikka buwaa seeloh Pool, kéri tah ya ebilla soldaa'caa kiyosook ga duuy buwaa, ba meydohhi ga leelooba, ba boykidohhi kaanfaa soldaa'caa.

¹¹ Ga wekaa tik gaða, Ha'mudii feeñukka Pool, wo''ari an:

- Baataa kiyégisdúk, fu seedi'inndoo dii ga Yéerúsaleem ee fu jominndoo kiseedi' ga Room ban.

Yaawúu'caa pokohussa nof ki'ap Pool

¹² Ga kooh-wiisfaa ga kímáa, yaawúu'caa pokohussa nof ki'ap Pool; ba waatta an dara aasanndii kúuwba, enndii an ba appi hen paayaa. ¹³ Buwaa waatukee iñaamaða wēñin bo' bidaañkaah-nikiis. ¹⁴ Ba ka'ta ga sarahohcaa biyaakbaa na yaakcaa dēkaa, ba wo''aba an:

- Dí waatin an dí ñamanndii, dí ananndii enndii an dí ap Pool hen paayaa. ¹⁵ Diima nak, dú, pokohat nof na bu-paanaa wiyaakwaa, dú tum fodii an dú waa' kimalkaat iñaa aaw ga Pool bi lee' lañ, dú kím soldaaraa yiyaakyaa ya haydohi'túuri. Dí ga kihaffii nak dí hayyi kitérewuk ki'appi bi ya le' diinaa.

¹⁶ Kutaanamunkaa Pool nak kelohha an yaawúu'caa yah kitérewuk Pool ki'appi. Ya ka'ta kaanfaa soldaa'caa, ya aassa, ya yéegallaka Pool. ¹⁷ Pool bayya yínoo ga soldaa'caa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda, wo''ari an:

- Bayaa oomaa-yaalii yii ga ha'-kaadaa soldaa'caa, ya laak iñaa ya yahhi kiwo'.

¹⁸ Waa ennda da, soldaaraa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda taamma na oomaa-yaalaa, bayyari ga ha'-kaadaa, ya wo''ari an:

- Pool yaa lagu ga kasaada yéři bayyoo, ya wo''aroo an mi haydoh oomaa-yalii yii garaa, an ya laak iñaa ya yahhaa kiwo'.

¹⁹ Ha'-kaadaa soldaa'caa ammba oomaa-yaalaa, nookkari, ba úsaayya buwaa, ya meekissari an:

- Fu yahhoo ya kiwo'?

²⁰ Kutaanamunkaa Pool wo''ari an:

- Yaawúu'caa pokohuunun nof kikiimmbaa fu bay Pool paanaa wiyaakwaa. Ba yah kitum fodii buwaa yaah kimalkaat loo Pool bi lee' lañ. ²¹ Fu nak kaa gémba. En ki'ena, iñaa wēñin bo' bidaañkaah-nikiis gaba waayukuunun kitérewuk Pool ki'appi. Ba waatukin an ba ñamanndii, ba ananndii, enndii an ba appi hen paayaa. Ba sek fu took doj.

²² Ha'-kaadaa soldaa'caa wo''ari an:

- Ee, kaa wo' ken an fu yéegalinnndoo iñaa bok ga.
Léehi'ta ya iissa oomaa-yaalaa yaa yah.

Pool bayussa Sesaree ga Filiksi, gúwernéeraa

²³ Waa ennda da, ha'-kaadaa soldaa'caa bayya ga soldaa'caagari banak baa kuliyuk bo' bitéemée' ga heñ, ya wo''aba an:

- Hídírohah soldaa' bitéemée'-kanak dú tuuk ga kiyah Sesaree. Dú taam ban na soldaa' bidaañkaah-yitnakanak baa lap pénis na soldaa' bitéemée'-kanak biliis baa bay núb. Dú yah kikolkoh dii noh-soos ga wahtu cuunín dú yee'. ²⁴ Dú heeli' Pool pénis ban, dú bayyi ga Filiksi, gúwernéeraa ee dara hanatti ki'oc.

²⁵ Ya binnda keyít, wo''a ga an: ²⁶ «Filiksi, gúwernéerii yiaakyii, mi Kolot Lísiyas mi yéri binndaa keyítii fii, ee mi yii kéñi'taa ga. ²⁷ Bii mi wosohhaa yii, yaawúu'cii diida béri abeerí ee ba waareeri ki'ap. Mi soonngaba, mi na soldaa'cii, mi te''ari ga yahba ga waa mi inoh an ya bok ga bu-Roomda. ²⁸ Mi waa'ta ki'inoh iñaa ba yammbida, mi bayyari paanaa yaawúu'caa wiyaaakwaa. ²⁹ Mi hotin nak an iñcii ba yammbida aaw ga loo waasiigaba ee mi hottii dara iñaa ya tum bi cal ya tíku kikaan wala ya lagu ga kasu. ³⁰ Mi kelohha an yaawúu'cii pokohuunun nof ki'appi, kéri tah mi wosohhari garaa ga saasi. Buwii yammbida, mi wo'inba ba hay garaa, ba wo' iñaa ba yammbida.»

³¹ Soldaa'caa bewussa Pool, fodaa ba naku kada, ba bayyari ga wek bi ga teeraa Antipatirii. ³² Ga kooh-wisfaa, soldaa'caa tünseeda, boykussa kaanfaa soldaa'caa, ba iissa Pool na soldaa'caa lapsee pénisda, ba paaf nari. ³³ Ga waa soldaa'caa lap pénis le'u Sesareeda, ba e'ta gúwernéeraa keyítfaa, ba tikka Pool ga yahci. ³⁴ Gúwernéeraa jahnga keyítfaa, ya meekisohha gohaa Pool meyhoda. Daa ya inohee an ya meyh gohaa Sílísii, ³⁵ ya wo''ari an:

- Bi mi meekissaa daranaa, buwaa yabussaada hayu.

Waa ennda da, ya nakohha Pool daaku ga kaanfaa buu' Eroot en daamaða.

24

Iñcaa Tertilus yam Poolda

¹ Tíkka ga bes ciyétúus, Anañaas, ha'-kaadaa sarahohcaa taammba na biyaak ga yaawúu'caa na Tertilus yaa tum légéy kilayohda, ya hayya teeraa Sesaree. Ba ka'ta ga Filiksi gúwernéeraa kikalaami Pool. ² Pool bayussa, Tertilus dalla kiwo' an:

- Fu Filiksi, gúwernéerii yijófi'yii, dii fu tídi' dèkiida na iñcii ci'ascii fu haydoh ga nguuriigaraada onin heetii kilaak jam wiméti' ee keefnjii soosin garaa. ³ Dí hotinka ga daa en tooh na ga iñaa en béeb ee dí bii gèrèmmbaa dijófi'. ⁴ Mi waa'tiiraa ki'am na tiwo' tihépi' kéri tah mi hay kilóhóyi' wo'eenii. Mi kúimmbaa ga kijofkiigaraa fu súkúrukkii jutuut.

⁵ Tertilus tíkka ga an:

- Dí hotin an bii yii, bo' yibóni' ga duuy buwii. Ya haydoh kihégískoh ga duuy yaawúu'cii ga éldúnada toohba; yéri kuliyuk ga buwum taabuk iñii jégírohu meyh Nasareetda*. ⁶ Karin bi ya jéemmba kilíwi' Kaanfaa Kooh, kéri tah dí ammbari. [Dí waareeri ki'atti, ⁷ wayee Lísiyas, ha'-kaadaa soldaa'caa hayya, te''ari na dooli ga yahhii.

⁸ Ya ebillarii kihay garaa.]*. Binaa fu meekissinaa, fu ga kihaffu fu hay ki'inoh an iñii dí yammbida kayoh.

⁹ Waa ennda da, yaawúu'caa taamsee na Tertilusda yégissa ga an iñaa Pool yabuda kayoh.

Layaa Pool ga fikii Filiksi

¹⁰ Waa ennda da, gúwernéeraa ennga Pool haf ya wo' ban. Pool nak dalla kiwo' an:

- Kiyaaakii, mi inohin an fu enin atti'oh ga heetiigarii tikis tiyewin, kéri tah mi hay kilayi' haffoo na hel widéli'. ¹¹ Binaa fu malaksukohaa, fu hay kihot an iñaa mi karee Yéerusaleem kijaamuk Kooh bi ga wati, paaffii bes cidaañkaah na kanak. ¹² Ee ken hottii daa mi nookoh kiwo' na bo' wala kihicisoh buwaa, ennda ga Kaanfaa Kooh, ga jaangu-yaawúu'caa wala ga duuy teeraa. ¹³ Buwii bii minsoo kiwo' dara yiléeri' ga iñcii ba yammboo diima diimada. ¹⁴ Enaama yínoo déy mi míninndi kitook ga fikíifu: Mi, mi jaamuk Koohyii bicaasammbii, mi taabukka waasii wi'aswii ba wo' an sabohda. Hoonohii bi mi gémin ban béeb iñaa Waasii Móyis nakohda na béeb iñaa séldiiga-Koohcaa binda. ¹⁵ Mi abin yaakaa' ga Kooh ee ba, ba laakin yaakaaraama ban. Ee wéri en an buwii bijúwi' bii na buwii júwussiida tooh hay kimilísu. ¹⁶ Kéri tah daa mi enoh tooh mi heel kipes na hel widéli' ga fikii Kooh na ga fikii buwii.

* 24:5 24: 5 Malkat Méccée 2: 23.

* 24:8 24: 8 Iñaa wéñ ga bincaa ciméefii'caada laaksooca

¹⁷ Mi enin ga ěgrii tikiis tiyewin taa mi hayyii Yéerúsaleem. Kéri tahoo dii kihay mi haydohi bu-heetiigoo dimal kopa' na kitumi' Kooh sarah ga kaanfaagari. ¹⁸ En ki'ena, mi enee ga d'uuy Kaanfaa Kooh, ee lak mi en na kisétí'siruk fodii dii yaawúu'cii tumsikada. Ken enndii da ee coow kolukkii da. ¹⁹ Laakeera daama nak yaawúu'caa meyoohsee gohaa Aasii. En ki'ena, yaawúu'caa baama meyoohsee gohaa Aasiida ee hotseerooda, béri jomee kituuk dii ga fikífu ba yamboo en lak ba laakin iñaa ba taabukohanndoonaa. ²⁰ Kon nak yaawúu'cii enu dii ee boku ga paanaa yaawúu'caa wiyaakwaada, ba wo'at kofeelkaa mi tum ga waa mi tuukiru ki'atti'u ga paanaa wiyaakwaada. ²¹ Ba laakoo iñaa ba yabohanndoo, enndii wo'eenii wii mi wo' didóolí' ga fikífaada an: «Dii mi ěemin ga kimílískaa buwaa kaaninda tah mi haydohu ki'atti'u ga fikírúu wati.»

²² Filiksi nak, lak wo'uunun dijófi' loo waas kerceen, ya ke'ta atti'aa bi bes wiliis, ya wo''a an:

- Binaa Lísiiyas, ha'-kaadaa soldaa'caa hayaa, mi malakis iñum akitoohúuđa.

²³ Waa ennda da, Filiksi nakka soldaaraa kuliyuki bo' bitéemée' ga heñda kidaak Pool ga kasaa, wayee ya iisu ya féeh ee filiimuncaagari míniri kihay kitoputu'.

Filiksi tikísohha kisaawal na Pool

²⁴ Ga bescaa tik gada, Filiksi hayya ya na betici, Durusíl. Durusíl nak iñaa yaawúu'. Ya baylukka Pool kisúkúrukki, yaama wo''i yen ga loo kigem ga Yéesu Kiristaa. ²⁵ Wayee daa Pool wo'ee bi le''a ga loo enukeen wijúwí' na loo kimín ki'abuk, na loo atti'aa yah kiméeñjohda. Filiksi, gúwernéeraa dalla kitíit, ya iissa Pool ya wo''ari an:

- Diimada, fu mínin kika' kimmá, wati hayda kidooy. Mi kolukaa mi hayyaa kibayis.

²⁶ Ya foogee an Pool hayyi ki'e' hēelís, kéri tah leekleekaa ya bayluk Pool kisaawal nari.

²⁷ Waa ennda da, tikiis tanak tikka ga, laakka gúwernée' yiliis yaa faluk ee teeku Poosiyus Festus. Filiksi ga kihafci, kiwaa' iñaa neŋ yaawúu'caa donj tahee bi ya iissa Pool ga kasaa.

25

Pool kúumba ya bayu ga buuraa Room

¹ Waa ennda da, Festus, gúwernéeraa hayya gohaa ya yah kinguurukohda. Ya tumbaa daama bes kaahay, ya meyoohha gohaa Sesaree ya ka'ta Yéerúsaleem. ² Sarahohcaa biyaakbaa na buwaa kuliyuk ga yaawúu'caada, ³ hayussa kíkalaami' Pool gari. Ba kúumbari, ya dímálba, ya haydoh Pool Yéerúsaleem. En ki'ena, ba pokohee nof kitērēwuk Pool ga waas, ba appi. ⁴ Wayee Festus, gúwernéeraa taassaba an Pool yaa lagussa ga kasaa Sesaree, ee ya ga kihafci ya en na kiboyuk daama ga iñaa maañjii. ⁵ Ya tiki'taba an:

- Laakin garúu buwaa mín kituukuk iñaamanaa, ba taabat naroo, ba kalaami' Pool en lak ya tumin iñaa moroonaa.

⁶ Festus, gúwernéeraa tum ga Yéerúsaleem bes ciyitnakaahay aawwa cidaankaah donj, lēhí'ta ya boyukka Sesaree. Ga kooh-wiisfaa, ya ka'ta paanaa atti'ohsida, ya nakohha kihaydoh Pool. ⁷ Daa Pool hay hen, yaawúu'caa meyohee Yéerúsaleemda wílussari, ba yammbari enaama cibóní' ciyewin. Wayee ba mínéerii ga kiwo' iñaa lee'. ⁸ Pool nak layohi'ta hafci, wo''a an:

- Mi tooñjii ken: enndii ga Waasii yaawúu'cii; enndii ga Kaanfaa Kooh; enndii ga Sesaa'.

⁹ Festus nak waaree kitum iñaa neŋ yaawúu'caa, ya dalla kiwo' Pool an:

- Fu waarin kiboyuk Yéerúsaleem fu atti'u ga fikíiroo ga iñcii fu yabuđane?

¹⁰ Pool dallari kitaas an:

- Múk, mi yii tuukka dii ga fikí paanii buu' Sesaa' jommboo ki'atti'da, ee mi atti'ohsan dii. En yaawúu'ciinaa, mi tummbiiba dara yibóní', ee fu ga kihaffu, fu inohinka ga moos. ¹¹ Enee an mi tooñ hen wala mi tum iñaa cal mi tíku kikaanaa, eneena mi sagoo kikaan. Wayee en lak iñcii buwii bii yammbooda enndii kayohaa, waas onndii ken kitíkkoo ga yahba. Mi kím kipaafdohu ga buu' Sesaa'.

¹² Waa ennda da, Festus, gúwernéeraa ka'ta, hotohha na buwaa taabi narida, lēhí'ta ya wo''a Pool an:

- Fu waa' kipaafdohu ga buu' Sesaa', kon fu hay kika' ga buu' Sesaa'.

Festus béestí'ta buu' Agiripaa loo Pool

¹³ Ga besaa tük gacfa, buu' Agírípaa na Berenís, këmëenjkíci yíbeti hayussa gohaa Sesaree kíkëñí' Festus, gúwernëeraa. ¹⁴ Ee lak ña hay ki'en daama bes ciyewin, Festus nak béestí'ta buuraa loo Pool, wo'ari an:

- Laakin ñaa en dii, gúwernëe' Filiksi yëri foñeeri ga kasu. ¹⁵ Ga waa mi ka' Yéerúsaleemfa, sarahohcaa ñiyaakñaa na yaakcaa yaawúu'caa, hayussa kikalaami'i garoo, ña kímmbaroo an mi tíkatti kikaan. ¹⁶ Mi taassaba an ki'eroh ño' ya apu ee lak ñaa tuukkii na buwaa yammbidfa, ya layoh ga iñcaa ya yabudfa, iñaama taambbii na iñaa bu-Room mee' kitumfa. ¹⁷ Waa ennda ña, ña taammba naroo dí hayya dii ga Sesaree. Mi nak, mi sekkii iñaa maañ. Kooh yaa wíis rek, mi ka'ta paanaa atti'ohsidfa, mi nakohha kihaydoh ñaa yaama abu ga kasaadfa. ¹⁸ Buwaa kalami'eridfa, ga waa ña hayya, ña yammbiiri wíinoo ga iñcaa mi halaateedfa. ¹⁹ Ba nookoh iñaa aaw ga loo waasiigaba na loo ñaa teeku Yéesu ee kaanindfa, Pool nak yëgisin ga an Yéesu yaa pes. ²⁰ Mi nak, mi laakkii iñaa mi wo'an ga iñaama. Kéri tah mi wo'a Pool kika' Yéerúsaleem ya atti'unee daama. ²¹ Wayee Pool kímmba ya paafdohu ga buu' Sesaa' ndaga ya bok ga bu-Room. Waa ennda ña, mi ebilohha ya ñaaku ga kasu bi ga daa mi mínanngi kiwosoh ga buu' Sesaa'.

²² Agírípaa dalla kiwo' Festus an:

- Mi ñan mi waarinndi kisúkúruk, ya wo' mi keloh. Festus taassari an:

- Kuwis-kuwisdfa, fu hayyi kisúkúruk, ya wo' fu keloh.

Pool ga fikú Agírípaa na ga fikú Berenís

²³ Ga kooh-wíisfaa nak, Agírípaa na Berenís, këmëenjkíci hayussa na sañsi ciyaak, ña taam na ñiño' bilëeki'-teek. Ba aassa ga taahaa atti'ohsidfa na soldaa'caa ñiyaakñaa na buwaa kuliyuk ga teeraadfa. Festus ebilohha Pool haydohu. ²⁴ Lëehí'ta, Festus wo''a an:

- Buu' Agírípaa, na béebpúu dú ñii dú en diidfa, ñii dú hot yii, béeb heetii yaawúu'cii hayuunun garoo kiña'sukoh iñaa aaw gari. Ba hayin garoo ga Yéerúsaleem, ña hayin dii ñan, ña ñaa fiip ga ñookkoo an ya jomissii kipes. ²⁵ Mi ga kihaffoo nak, mi hotin an ya tummbii enaama yíinoo yibóni', yaa cal ya tíku kikaan. Diimaadfa, ya nak ya kím kipaafdohu ga buuraa bu-Room, kéri tah mi abin an mi hayyi kiwosoh gari. ²⁶ Mi nak mi laakkii dara yiléeri' ga looci yaa mi mínan kibín buu' Sesaa'. Mi haydohhari ga fikíirúu, ee wëña ga fikíifu, buu' Agírípaa; en ñanaa, ya meekisunaa, heyna mi laak kimma iñaa mi bídanndi. ²⁷ En ki'ënaa, mi halaat an kiwosoh Room ñaa abu ga kasu, ee ken mínnoo kiwo' yiléeri' ga iñcaa ya yabudfa, iñaama enndii halaat.

26

Layaa Pool ga fikú Agírípaa

¹ Waa ennda ña, buu' Agírípaa wo''a Pool an:

- Fu mínin kiwo' kimma, fu layohi' haffu.

Pool nak lërissa yahaagari, wo''a an:

² - Buu' Agírípaa, keeñnjoo soosin wati kituuk ga fikíifu, mi layohi' haffoo ga tóoh iñcii yaawúu'cii yammboodfa. ³ En ki'ënaa, fu ínohin dijófi' béeb baahcii yaawúu'cii na iñcii en saawalbadfa. Mi kímmbaa fu súkúrukkoo dijófi'.

⁴ Yaawúu'cii béebña ínohsin dii mi koo' ga kipeskiigoo, aboh ga ki'oomaaroodfa. Ba ínohin daa mi madee kudewaadfa, ennda ga ñuuy heetiigoo, ennda ga Yéerúsaleem.

⁵ Ba maañinndoo ki'ínoh, ee ña mínin kiseedi', ña tookkanaa, an mi bok ga Fërisiyeençii; ee buwaama, daa ña taabuki Waasii Móyíisfa wëñ kibít. ⁶ Wati nak, mi yii atti'u ndaga dii mi yaakaarin an Kooh hay kimëti' iñaa ya dígee ñicaasammbuudfa.

⁷ Dígaama, nílçii cidaankaah na kanakcii heetiigaruu yaakaaruunun kihotwa wa mat, kéri tah ña jaamuki Kooh wekoo nohoo. Buu' Agírípaa, kiyaakaa' dígaama tah yaawúu'cii kalaami'ussoo. ⁸ Íñii tah ya dú yaawúu'cii dú tum ga helciigaruu an Kooh mínnoo kimílisi' buwaa kaanindfa?

⁹ Mi ga kihaffoo sah mi tumee ga helloo an daa ka mín kiman tóoh mi jomin kiheñoh teekii Yéesu Nasareet. ¹⁰ Ee iñaama yëri mi enukohee ga Yéerúsaleem. Mi lagin ga kasu ño'-Kooh biyewin, ee sarahohcaa ñiyaakñaa bëri oneeroo kitum iñaama. Binaa ña yah ki'apunaa, mi fareera ga. ¹¹ Leekleek, mi taabee ga jaangu-yaawúu' na jaangu-yaawúu', mi feeklukíba kiheeliiba kimeydoh ga ngëmaagaba ga Yéesu. Mi sageeba hen bi mi daaneeba kidawuk bi ga ñekcaa wëñ ki'úsaaydfa, kisodalba.

Pool béestí'ta iñaa tahhi kisúpít kipesdfa

¹² Fodaama, laakka bes, mi enee na kiyah Damaas, lak sarahohcaa ñiyaakñaa eruunundoo dooli ki'am buwaa gëmu ga Yéesudfa. ¹³ Buu' Agírípaa, wiima lak mi yaa ga waas Damaas. Ga ñak midí, mi hotta lee'laat waa meyoh asamaan. Meliclaataa

gawa wëri wëñ nohii kimelic, wa ennda mareet bi wiillaroo mi na buwaa mi taabee nabaða. ¹⁴ Dì bééþpii, dí keennda kakay, mi dalla kikeloh koonakaa wo' naroo ga ki'Arameyee an: «Sóol, Sóol, iñii tah ya fu hatalloo ga kipes? Fu tum haffu, fu man na baamaa tap dooraa ha'mudaagari feekkiða» Mi meekissari an: ¹⁵ «Kiyaakii, fu yëri en ba?» Ha'mudii taassaroo an: «Mi yëri en Yéesu yii fu hatal ga kipesða. ¹⁶ Wayee kolka, fu tuuk ga kotciigaraa, mi wo''aa iñii tah mi feeñukkaaða. Mi tanukinndaa fu en súrgaroo, fu seedi''oo ga fikíi buwii, ga iñcii fu hot watida na ciliis caa mi yahhaa kiteeb. ¹⁷ Mi hayyaa kisom ga heetii yaawúu'cii na buwii enussii yaawúu'ða. ¹⁸ Mi wossaa gaba, fu légisi'ba hasciigaba, fu bewohþa ga ñuusii fu haydohþa ga lee'laatii. Fu bewohþa ga yah Seytaani, fu éewdohþa ga Kooh, mi bayalþa baakaa'ciigaba, en d'anaa þa gëm garoonaa mi wa' þa ga iñcii buwii Kooh yah kilamða.»

¹⁹ Kon nak buu' Agírípa, mi taabuk iñcii Koohyii feeñukkoo teeþpooda. ²⁰ Ee sah mi deþ kijégi' bu-teeraa Damaas na bu-teeraa Yéerúsaleem. Léehi'ta, mi paaffa ga bu-kúlkaa Yúudée bééþka, mi wéeñjohha ga buwii enussii yaawúu'ða. Mi yéegallaþa an þa jomin kisúpit kipeskaagaba, þa éewdoh haffa ga Kooh ee ga tumeencaagaba þa teewoh kayoh-kayohða an þa súpitin kipes. ²¹ Iñaama yëri tah yaawúu'cii abussaroo ga Kaanfah Kooh, þa þaa heelloo ki'ap. ²² Kooh músalinndoo, mi yii lís kipes bi ga besii wati. Mi yii seedi' ga fikíi buwii, ennda oomaa ennda yaak. Iñcii mi jégírohða deenngii iña seldiiga-Koohcaa na Móyíis yéegalohsee an ca hay kilaakða: ²³ an Kiristaanii hay kiday coonu ciméeski', ee yëri yah kideþ kimilís ga buwaa kaaninda, ya yéegal heetiigaruu na heetii ciinoo lee'laatii onoh kipesða.

Pool yaa nook Agírípa ga ngëmaa

²⁴ Lak Pool yaa eemmba daama ga layohaagari, Festus, gúwernéeraa dallari kifiiþ an: - Way way Pool fu dofin! Jagiigaraa wihépi'wii méeñsin hafiigaraa yaay!

²⁵ Pool nak taassari an:

- gúwernée' Filiksi mi doffi deý. Iñii mi wo'ða bééþwa kayoh ee laakin haf. ²⁶ Buu' Agírípa sah inohin iñii mi wo'ða, kéri tah mi kaañ kituuk mi wo'ka ga fikíci. Bééþ iñciima, wiinoo gaca appiiri kúmpa ndaga laakkii caa tumu ga rúkku. ²⁷ Buu' Agírípa, fu gëmin iña seldiiga-Koohcaa wo'dane? Ee, mi inohin an fu gëmin ga.

²⁸ Waa ennda ða, Agírípa buuraa wo''a Pool an:

- Tes ga jutuut fu tumboo kerceen!

²⁹ Pool taassa an:

- Yéeh, maañ, Kooh tumat, mi wo''ii fu doþ wayee bi ga bééþ buwii súkúrukkooda, d'ú laakneeroo ga iñii mi enukohða bi tes kibagu na ceen.

³⁰ Waa ennda ða, buu' Agírípa na Festus, gúwernéeraa na Berenís na bééþ buwaa enee daamaða, kolkussa þaa yah. ³¹ Ga waa þa en na kiyahða, þa þaa wo' ga díkaantiþa an:

- Bii yii tummbii enaama yiinoo yibóni' yaa cal ya tíku kikaan wala kilaga ga kasu.

³² Buu' Agírípa nak dalla kiwo' Festus, gúwernéeraa an:

- Enéeríi dii ya kíim kipaafdohu ga buu' Sesaa'danaa ennaa ya mínin ki'íisu, ya yee'.

27

Pool ekussa ga gaal-giyy kibayu Room

¹ Waa ennda ða, þa ammba bes ki'ekkú ga gaal-giyy, dí þayu Kúlkaa Ítalíi. Pool na þo' biliis, þaa amsee ga kasu fodaa gari tíkussa ga yah Húliyus, ha-kaan ga soldaa'caa bu-Room wo'u «Soldaa'caa buu' Sesaa'ða». ² Dí aassa ga gaal-giyyaa meyoh teeraa Adaramit ee wa aawee dëkcaa Aasii en ga yahaa giyyaada, dí þaa yah ga giyy. Aristarka, ee dëk teeraa Tesaloník ga gohaa Maseduwaand'aa taabee narii. ³ Ga kooh-wiisfaa, dí tee'neera ga teeraa Sídon, Húliyus ennda þo' yijófi' ga Pool. Ya onndari kimín kika' ga filiimuncaagari doonaa þa mánndi kitoputu'. ⁴ Ga waa dí meyoh daama, dí taabohha na dëkaa Sípa' giyyaa wiilða kisúnuk uurisaa ndaga lak dí jaanoh nawa hen. ⁵ Léehi'ta dí koorohha giyyaa ga gohaa Sílisii, aawwa waa Pamfilii, dí tee'neera teeraa Miraa ga gohaa Lísiíða. ⁶ Daama, Húliyus soldaaraa yiyaakyaa hotta gaalaa meyoh Aleksandari aaw Ítalíi, ya ekkarii ga.

⁷ Dí tumin ga giyy bes ciyewin caa gaalaa foolee ndaþ. Ga wii dí ka' bi dí laþneera na teeraa Kímitða, lak dí dayin coonu fiméeski', dí mánndii kitee' daama. Uurisaa nak onndirii ki'aaw fikíi ga þakaama, dí nammba kikooh Salomee en d'anaa dí paafoh þakaa Keret súnúkin ga uurisaada. ⁸ Dí taabohha giyyaa daama bi dí le''a dëkat waa wo'si «Diteeraa' diwóori'», en ga yahaa teeraa Laseeda.

⁹ Ga wii dí le' daamadá lak dí maañin ga waas lool, ee kifoolis ga giyy wéerissii, ndaga lak ooraa yaawúu'caa ga seekda paafin. Kéri tah, Pool wo''a na buwaa, kiyéegalba an:

¹⁰ - Biyaay, mi hotin an baawii garuu wii wéerissii, dú aaw fikíinaa. Mi wo'issiiirúu an gaalii na iñii wa séfda hay kiyasukoh, wayee tumuuntii ruu sah mínin ga kihín.

¹¹ Wayee soldaaraa yiyaak yaa bu-Room ammbii faali ga iñaa Pool wo'fa, ya nammba kisúkúruk iñaa fólíroh-gaalaa na ha'-gaalaa wo'fa. ¹² Baatta ga dekataa gaalaa teeroh waama newoo ki'enoh na lah, kéri tah iñaa wéñ kiyewin ga buwaada júwuhussa ga kikolkoh daama, dí paaf, en minukinaa, bi ga Fenísii, dekat wiliis ga Keret waa bo' mínin kiteeroh bi seek wíis. Dekataama nam kijaanoh na aasaa'-noh.

Uurisaa wiyaak yíppa ga giyyaa

¹³ Waa ennda fá, uuris wihídí', waa kolkoh yah-ñaam meyaa'-noh, aawwa kiwép, kéri tah ba ammba yaakaa' an ba hay kimin kika' bi ba tee' ga Fenísii. Ba ponnda ní'caa pokohsee gaalaa, ba taammba giyyaa, ba riisukka Keret, ba baa yah. ¹⁴ Wayee maañnji dara, urisaa wiyaakwa teeku Erakiliyoñda dalla kiwépoh tégelcaa Keret, wa ennda mílip ga dookkii. ¹⁵ Uurisaa jítalla gaalaa, ken mínissiiwa kitéhdoh, dí íissawa, waa yah dúuy. ¹⁶ Dí yolohha Kódaa, kudék jijutuut, ja súnndarii ga urisaa. Fodaama, dí mínnda kijekeluk gaal-loocaa taamdohsi na gaal-giyyaada. Dí lépi'tawa ga gaalaa ee dí sonnda ga lool.

¹⁷ Ga waa dí lebirohha bi dí lépi'tawa, dí ñaawwa gaalaa na ní' doonaa wa tasoo, léehi'ta dí yóoski'ta dúuñaa wiyaakwa poksi ga fenoo gaalaa kinóowis gaawlaataa ndaga dí níikee urisaa ye' gaalaa bi dí paafnee tewisaa teeraa Sírtá.

¹⁸ Ga kooh-wiisfaa lak urisaa waa lís kiyéngél gaalaa didóoli', kéri tah dí aawwa kijaf iñaa gaalaa séfeeda ga giyyaa. ¹⁹ Ga besaa tik gada, buwaa fólíri gaalaa na kihafba jafussa pañkaahcaa enee ga gaalaa ga giyyaa.

²⁰ Dí tumin bes ciyewin ga giyy caa dí hottii noh, dí hottii ol. Uurisaa yíppa rek inohoo ki'íis, ka'ta bi dí abissii yaakaa' kimúc.

²¹ Wiima lak buwaa ensee ga gaal-giyyaada tumuunun iñaa maañ ee ken ekkii ñamah ga kúuwci. Pool dalla kikoluk, tuukka ga leelooba, wo''aba an:

- Biyaay, dú súkúrukee wo'eenndoonaa, eneenaa dú kolukohoo Keret ee iñcii tooh yasukoh cii laakoo. ²² Wayee diimada mi nakkúu kiyégisdúk. En ki' enaa, laakoo yínoo garúu yaa kumuunci hidan ga, hanaa gaalii don yahan. ²³ En ki' enaa, wekama, Koohyii laakkooa ee mi en súr gacida wosin malaakaagari garoo, ²⁴ ya wo''aroo an: «Pool kaa niik ndaga fu jomin kika' bi fu tuuk ga fikii buu' Sesaa'. Kooh oninndaa, ya hay kisom tumuuntii buwii fu taam nabada béebba ga giyyaa.» ²⁵ Kon biyaay, yégisdúkat, mi abin yaakaa' ga Kooh ee dii ya wo''ookada yahda kilaak den. ²⁶ En ki' enaa, dú hay kihín ga dék, waa giyyii wíil.

²⁷ Ga wekaa wudaan'kaah na wu-nikiiswaa, lak urisaa waa líssii kimeef ga dúuy giyyaa. Ga leelo wek, buwaa légéyi ga gaal-giyyaada manba na dí deeyin kilaas kakay, ²⁸ ba yoolla ní' kimalak huutlaataa, ennda meeta' cidaan'kaah-kaahay na ciyitnakanak. Ba ka'ta bi ga fikii, ba yoolissa ní'aa, ennda meeta' cidaan'kaah-kanak na ciyitnakaahay.

²⁹ Ba niikka gaal-giyyaa tapuk ga atoh, ba dalla kiwees bóoy* cinikiis kidot gaal-giyyaa ga fenoo, léehi'ta ba yunnga baa cúñ daa Kooh wíisan. ³⁰ Buwaa légéyi ga gaal-giyyaada waa'see kinúp ba foñ gaalaa, ba tummba fodii an baa waa' kidot gaal-giyyaa ga iñaa hanoh fikíida, ba yóoski'ta gaal-loocaa taamdohsi na gaal-giyyaada. ³¹ Wayee Pool wo''a soldaaraa yiyaak an:

- Binaa buwii bii tesussii ga gaal-giyyiinaa, dú múcوو.

³² Soldaaraa dalla kígú' ní'caa pokohsee kiyool gaal-loocaa, wa keennda ga giyyaa, dalla kinuu'.

³³ Lakanaa ba baa sek Kooh wíis, Pool wo''a buwaa an:

- Laakin bes cidaan'kaah na cinikiis ga wati caa dú yun' dú ñammbii dara. ³⁴ Kon diimada mi wo''úu kiñam. En ki' enaa, dú waa' kimúcaa dú jomin kiñam, ee mi wo'issúu an gémattoo: yínoo garúu kufenci booyukandii.

³⁵ Ga waa ya wo''a fodaama bi ya léehi'ta, ya béepa mbúurú, ya gèremmba Kooh ga fikii béeb, ya weella mbúuraa yaa ñam. ³⁶ Waa ennda fá, béeb buwaa helcaagaba hannda kidal, ba aawwa kiñam ban. ³⁷ Béebpii dí enee bo' bitéemée'-kanak na bidaan'kaah-yitnabanak na biyitniinoo ga gaalaa. ³⁸ Daa ba ñamee bi ba kappá, ba aammba belaa gaalaa bayeeda ga giyyaa doonaa wa eref. ³⁹ Ga waa Kooh wíissa, buwaa légéyi ga gaal-giyyaada séennda kucolli-kakay na tewis wayee dekataama ba inohoowa. Ba waa'ta kitee'nee gaalaa daama, en minukaa. ⁴⁰ Ba pékissa iñcaa dotohsi gaalaa, da

* 27:29 27: 29 Wa jafu ga giyyaanaa, wa mín kitéhdoh gaal-giyyaa bi wa karoo

ba foñnjaca ga giyyaa. Ba gú'ta ní'caa pokohsee doora a ffeeliri gaalaada ban, ba lèrissa piisaa wiyaak hanohi fikii gaalaada doonaa uurisaa mín kiye' gaalaa ba yee tewisaa. ⁴¹ Gaalaa nak koorohha ga daa músúcaa hídooh, wa looppa ga kakayfaa jaluk daamaada. Púkaa gaalaa yippa, wa tuukka tek. Fenoogaanaa gaalaa nak aawwa kiyewisuk ndaga dúuscaa giyyaa tapukee ga na dooli.

⁴² Soldaa'caa waarussa ki'ap buwaa amseeada ndaga ba niikee laak gaba baa fiyy ga giyyaa, ba núp. ⁴³ Wayee soldaaraa yiyaakyaa, lak waarin kisom Pool, ya kokohhaba kitum iñaa ba amda. Ya ebilla buwaa mínin kifiiyda ba def kifafuk ga músúmaa, ba fiyy bi ga tewisaa. ⁴⁴ Ya wo' a buwaa biinoo mínsoo kifiiyda ba taam ga, ba èbiluk ga haangacaa yewisukoh ga gaalaada wala póokéecaa gaalaa. Fodaama béeb meycá bi ga kakayfaa ee dara ocukkii gaba.

28

Pool ga kúlkaa Malta, giyyaa wíilda

¹ Ga waa dí somulukohha béebpii ga giyyaa na jam, dí baa han ki'inoh an dékaama dí enoh, giyyaa wíilda teeku Malta. ² Bu-dékaama teewussarii kijof kiyaak. Ba feti'tarii kiwii kiyoonuk ndaga lak Kooh yaa tof ee fiyoonfaa yakin lool. ³ Pool balaaba móoffi-sookooñ kifaf ga kiwiikaa. Laakka gon-saamaanaa meyoh gawa ndaga tamohlaataa kiwiikaa, ñaakkari ga yah. ⁴ Daa buwaa hotee gogaa yoolin ga yahaa Pool, ba baa wo' ga dikaantiiba an:

- Bii yii jom ki'en apoh-bo' sah-sah. Hídaa ga dii ya somalukohin ga kikaan ga giyyiida tooh, kikaan líssi kitaabuk.

⁵ Pool nak wícca gogaa ga kiwiikaa ee dara dalliiri. ⁶ Buwaa sekka kihot ya ús bém wala ya keen dal, ya kaan; wayee ga waa ba sekka bi maañnja, ee ba hottii dara dallii, ba abissa halaat wiliis, ba baa wo' an:

- Bii yii iñii Kooh!

⁷ Ga yahaa daa dí eneeda, laakeera daama yoon wiyaak waa díguunun, yonaama Púbilíyus, yaa kuliyuk ga dékaama giyyaa wíilda, yèri laakwa. Ya teerukkarii ga kaanci, ya mínohharí sagac iñaa le' bes kaahay. ⁸ Wiima lak paam Píbilíyus, síbiru na bíirtañi faaninndi ga fayaañ. Pool nak, ka'tari kiwaak, ya kíimmba Kooh, tíkkari yahcaagari, wéki'tari. ⁹ Waa ennda dá, dúukoolí'caa biinoo ga dékaama giyyaa wíilda hayussa ga Pool, ya wéki'taba ban. ¹⁰ Bu-dékaama giyyaa wíilda, iñaa en béeb ba tumi'tariiri, ee ga waa dí koluk kiyahda, ba eewallarii tooh iñaa dí jom kisoooluk ga baawaada.

Pool le'a teeraa Room

¹¹ Dí ennda ga Malta ñiin kaahay; dí hannda ki'aas gaal-giyyaa kúlkohee Aleksandari ee wa bay nataalcaa Kastoo' na Poluksida*. Wa lahee ga kúlkaama giyyaa wíilda. ¹² Waa ennda dá, dí tee'ta ga teeraa Sírakus, dí tumba daama bes kaahay. ¹³ Dí kolkohha daama dí aasissa ga gaal-giyyaa bi dí le'a teeraa Resíyoo. Ga kooh-wiisfaa, uurisaa waa wép. Ga besaa wukanakwaa tik gada dí hannda kile' Púsool. ¹⁴ Dí hotta buwaa gèmuunun ga Yéesu ga teeraama. Ba nak, ba kíimmbarii kites naba bes ciyitnakanak. Léehi'ta, dí ammba waas Room. ¹⁵ Kerceencaa déku Roomda kelohussa an dí baa hay, ba hayyarii kitèebiluk bi ga «Marsaa Apíyus» na ban bi ga «Túuy-iika'caa kaahaycaa». Daa Pool hoteeba ya gèremmba Kooh ee helci dalla. ¹⁶ Ga waa dí le' Roomda, Pool onussa kidèk ga kaan hanji ya na soldaa' yíinoo yaa watukandii.

Pool aawwa kijangat ga teeraa Room

¹⁷ Tíkka ga bes kaahay Pool baylukka buwaa kuliyuk ga yaawúu'caa déku Roomda. Daa ba hídirukohee, ya wo'aba an:

- Mbokcii, mi abuunun ga teeraa Yéerúsaleem, mi tikussa ga yah fu-Room, baa kuliyuk ga dékaada ee lak mi laakohii dara na heetiagaruu ee mi deengii baahcii bícaasambuu. ¹⁸ Ga waa ba meekissaroo ki'inoh kayohfaada, ba waa'taroo ki'is ndaga ba hottii dara iñaa mi tum bi cal mi tíku kikaan. ¹⁹ Wayee yaawúu'caa sagussa. Mi nak, mi kíimmba kipaafdohu ga Sesaa', buurii fu-Room, ya atti'oo. Mi waa'tii kiyam heetiigoo ga dara. ²⁰ Iñaama tah mi kíimmba kihotoh narúu bi mi saawal narúu. En ki'ena, dú fu-Isarayeel, iñii dú am yaakaa' garida yèri tahhoo kibagu na ceen.

²¹ Buwaa taassari an:

- Dí ga kihaffii, dí laassii kéyít fiinoo faa meyoh kúlkaa Yúudée wo' ga loofu ee laakkii yíinoo ga mbokcaagarii daama, yaa hay dii kibéestí yibóni' garaa. ²² Dí nak,

* 28:11 28: 11 Ba enee tukoooh ga Gerekaa na ga fu-Room. Eewba teeksee Ledaa, wayee laakin béestí'caa wo' an ba bokéerii paamun. Paam Poluksi enee Sés, koohyaa yiyaakyaa Gerekaa. Koohcaa banakbaa baama fu-kúlkaa Esparta jaamukseeba ga teekaa «Joskuu».

dí waarinndaa kisúkúruk, fu wo''i iñum fu halaatda. En ki'ena, dí ínohin an waasum fu taabukda yewinin ßuwa w'o'i yibóni' gawa.

²³ Ba ammba bes wiliis waa ßa hídoohan. Besaa bërfi, ßa hayya biyewin bi ßa wëñnja ga waa ßa ðeß kihayda. Saawalaagaba daloh ga kímáa bi ga noh-soosaa. Pool wo''aba iñaa ya gëmda, ya yéegallaßa Nguuraa Kooh, ya koorohha ga iñaa bidu ga Këhítfaa Waasii Móyiisda na caa wo'eencaa sëlðiiga-Koohcaa, ya yaa heelba kibúl, ßa gëm ga Yéesu. ²⁴ Bii gëmussa iñaa Pool wo'da, ßiinoosagussa kigëm. ²⁵ Ga waa ßa waa' kitagoh na Poolda, lakanaa ßa júwohhii ga ðuuyba bi wati. Pool nak tikka ga wo''aba an:

- Helii yisela'iyii daal wo'ee na ßicaasammbúu kayoh ga waa ya wo' koorohha ga kúuwkaa Ísayii, sëlðiiga-Koohaada. ²⁶ Ya wo'ee an:

«Karaa ga heetaama, fu wo'ba an:

Dú hay kisúkúruk dijófi' wayee dú ínohanndii dara.

Dú hay kimalak dijófi' wayee dú hotanndii dara,

²⁷ En ki'ena, heetii wii nam kitúl keeñ hen.

Ba lagin nofcigaba,

ßa dúugin hasciigaba,

doonaa ßa hotoo na hasba,

ßa kelohoo na nofba,

Ee ßan ßa ínohoo ga keeñba

En ðanaa, ßa ëwrukoo garoo, mi Kooh,

bi mi wëki'ba.»†

²⁸ Pool tikka ga an:

- Ínohat gaka an Hewhewii winéwi'wii onohi kipesda yéegalohuunun bi ga ßuwii enussii yaawúu'da ee ßa, ßa hay kisúkúruk.

[²⁹ Ga waa Pool wo' wo'eencaama bi ya lëehi'tada, yaawúu'caa ßaa yah, ßa ßaa weeraanti ga ðuuyba.] ³⁰ Iñaa le' tikiis tanak Pool eninta ga kaanfaa ya fayi faama ee bëeß ßuwa hayeeri kiwaakda laakeeri daama. ³¹ Ya yaa yéegaloh Nguurii Kooh, ya yaa jëgíroh loo Yéesu Kiristaa, Ha'mudii na fit wiyëgísi' ee ken mossiirika kihoonoh.

† 28:27 28: 27 Wo'eencii cii ßéesti' foda Ísayii 6: 9-10 wo'eekada.

Këyítfii Pool bín Bu-Roomda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Pool bín kerceencaa ga Roomda ee lak ya mossii daama kika'. Bi'bo' biliis bëri jangatee Hewhewii winéwi' wii daama bi kikerceen tuukka daama (fodii Akilaas na Pírísil) Tumeen 18: 2. Pool bínndaba doonaa ba inohhi. Ya wo'eeba an ya en na kiyah Espaañaa ya koorohan daama, ya daasba ga gëmii. Ya wo'aba ban kikiimi'ti Kooh, ya lëgisi'ti hal bi ya mún kibaaß daama.

Pool wo'ba ga këyítfii ya bínbaða daa kigëm ga Kiristaanii hín kijofda. Ya wo' an buwii béebba bëri tum baakaa' ee béebba bëri meydohsee ga ndamaa Kooh. Wayee diimaða ba júwohduunon na Kooh, kooroh da dii ba en wínoo na Yéesu Kiristaada.

Kooh yëri tanuk Pool ki'en apotaa', en danaa ya yéegalohi Hewhewii winéwi'wii. Ya wo' an Hewhewii winéwi'wii wiima, doolii Kooh wëri, ee wa waa ga béeb baa gëmin, laakoo an yii yaawúu', laakoo an yii enndii yaawúu'. Kooh wo' an béeb buwii gëmfa ba wínoo ga fikíci. Ya abohinba bo' bñjúwi' kooroh ga ínaa Bíncaa cisela'í'caa wo'da. Ca wo' an: «baa júwin, kipeskaagari taabi na ngëm» (Room 1: 17). Pool wo' ban an béeb kerceenii jom kijúwohu hen, ken jomoo kisagoh na mooroomci, ken hanat ki'atti' mooroomci luu enee badukeencaagaba bokkii. Këyítfiima Pool bídee bu-Roomda laakeera solu, këri tah kerceenii tookuununfa.

Këyítfii Pool bín bu-Roomda tíidoh anee:

- 1 - Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceencaa daamaða (1: 1-17)
- 2 - 'Buwii béebba tumuunon baakaa' (1: 18-3: 20)
- 3 - Kigëm ga Yéesu onoh kijúb ga fikii Kooh (3: 21-4: 25)
- 4 - Yéesu onin buwii kijúwoh na Kooh (5: 1-8: 39)
- 5 - Heetii Isarayeel tanukfa (9: 1-11: 36)
- 6 - Kipes ki'as ga ínaa Kooh nakoh (12: 1-15: 13)
- 7 - Tanjokoh (15: 14-16: 27)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi súrga Yéesu Kiristaa, mi yëri bínndúu këyítfii fii dú bu-Room. Kooh yëri bayyoo ki'en apotaa'ci, mi faandussari han kiyéegalohnee Hewhewii winéwi'wii. ² Hewhewii winéwi' wiima nak, Kooh dígoheerawa kumëñi' ga Këyítfaa ee koorohee ga túuwtaa seldiigacaagari. ³⁻⁴ Wa wo' loo Kowukiigari, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga ki'bo'-súusúuskaagari, ya límukoh ga nílala buu' Dëwit, ee ga Helaa yisela'í'jaa, Kooh ga doolaagari teewohha an ya Kowuci ga waa ya mílísdu ga buwaa kaaninda. ⁵ Kooroh gari nak, Kooh onndaroo ki'en apotaa', doonaa ga teekii Kiristaanii mi nook heetcii ga éldúnada toohca, ca gëm gari, ca taabuk ínaa nakohu kitumfa. ⁶ Dú bu-Room, dú bok ga, ndaga Kooh bayinnúu kibok na Yéesu Kiristaa. ⁷ Kon mi bínndúu këyítfii fii dú béebpuu. Ínohat an dú neblohin Kooh ee ya bayinnúu dú en buuci. Kooh, Paamudiigaruu na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelattúu ee ba onndúu jam.

Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceencaa en daamaða

⁸ Kon bi mi dala, mi dewan kigërëm Koohyiigoo garúu béebpuu paay, ee kooroh ga Yéesu Kiristaa ndaga siwin daa en béeb ga éldúna an dú gëmin gari. ⁹ Kooh inohin an mi wo' kayoh, ya yii mi jaamuki ga keeñnjoo ga kiyéegaloh Hewhewii winéwi' wii wo' ga loo Kowukiigarida. Ya inohin an wahtaa en tooh helloo ka' garúu. ¹⁰ Ee mi dëk ga kikiimmbi ya onndoo hal en nebpinaa, mi múnndúu kihay kiwaaknee. ¹¹ En ki'ena, mi waarin garúu kihay lool bi mi le'doh garúu barkicii Helií yisela'í'yii onohida, en danaa ngëmiigarúu wëñ kiyégis. ¹² Mi waa' kiwo' sah man, dú béebpuu, dú daasoh ga ngëmii dú bok kilaakfa.

¹³ Mbokciigoo, inohat an bes ciyewin mi abinnúu kihay kiwaaknee, wayee bi wati mi laakkii hal. Mi waarin nak kihay kilégéy ga dúuyúu, bi jeriñ mey ga, fodaa daa mi tum ga dúuy buwaa ga dëkcaa ciinooda.

¹⁴ Kooh sasinndoo kilégéy, kon mi jomin kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii ga béeb buwii. Mi haywa kiyéegalohnee ga buwaa helcaa yúudukin ga éldúnada, bi ga baa helcaa yúudukkiida. Mi haywa kiyéegalohnee ga buwaa jaginda na buwaa jagussiida. ¹⁵ Ínaama tah mi waarin lool kihay kiyéegalohwa garúu ban, dú bii dú en ga Roomda.

Doolaa laak ga dúuy Hewhewii winéwi'wiida

¹⁶ En ki'ena, mi safarin ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii. Doolii Kooh wéri en ga duuywa, wa músali béeb buwii gém ga Yéesu Kiristaada, ennda yaawúu'cii ga iñaa débda, tíkka ga bii enndii yaawúu'da.

¹⁷ Hewhewii winéwí'wii wiima teewoh daa Kooh tíki bíbo', baa gém kesi ga Yéesu Kirista, ba en bíbo' bíjúwí ga fikíicída. Iñaa waa' kiwo' an waas wiliis laakoo. Ee fodaama, ka bídu ga Kéyítfaa an: «Baa gémaa, Kooh hayi ki'aboh fodii bo' yijúwí' ga fikíici, ee ya pesan kayoh-kayohda.»*

Buwii béebba tumuunun baakaa'

¹⁸ En ki'ena, Kooh teewohin bi leerin, aboh ga dook an ya aylukin ndaga buwii faali'iiri ee ba júbpii. Ba úubin kayohfii na kijúbpiikigaba. ¹⁹ Kooh hayba ki'atti' ndaga waasi ba jom kikooh bi ba inoh Koohda leerin ga hafba, Kooh teewinbawa bi leerin lañ. ²⁰ En ki'ena, doolii Kooh leehoo taa'da na dii ya manda nam ki'en iñcaa hotukoo na kuhas. Wayee ga iñaa ya sakee éldúna bi wati, fu malak ga iñcii ya sakdanaa, hel míninndaaca kiteeb. Kon nak buwii laakoo lay ga fikíici. ²¹ Buwii inohuun Kooh ee ba erussiiri ndam ee ba gèrèmbiiri fodaa daa ba jombbika kitumi'da. Iñcii ba halaati éewdohba égiraada cèri múuyí'ba ee keeñciigaba búumin, ba enin ga núus. ²² Ba tik hafba buwaa ñaañuunun ee ba bídof kesi. ²³ Ba aawwii kijaamuk Kooh yii laak ndam ee kaanoofa, ba namma ki'aaw kijaamuk nataal bo'-súusúus yii kaaninda, sel, júu', na fasukohcii.

²⁴ Kéri tah, Kooh foñinba ga iñaa nebba, ba enukohin ga iñcaa moroo, ba bii tum ga faanciigaba iñcaa apohin kaci. ²⁵ Ba jafin kayohfii Kooh, ba taabuk saboh. Ba aawin kijaamuk na kitaabuk iñcii Kooh sakda, ba foñnja Kooh yii sak toohda. Ya kañsat bi taa'! Aameen.

²⁶ Kéri tah Kooh foñohinba ga tumeencumgaba ci'apohi' kacicaa ba duucukohda. Beticigiigaba foñuunun yaalcii, ba faanuki kiyaal na beti ga dikaantiiba. ²⁷ Yaalcii ban tumsin fodaama, ba faanuki kibeti na yaal ga dikaantiiba, ee faanba tamoh rek kifaanuk na himoorombba. Yaal tumi na yaal mooroomci iñaa joffii, fodaama ba nooki ga dookba fayaa gën ga kimúuykaagaba kaamada. ²⁸ Waa ba tookkii ki'inoh Kooh, Kooh foñohinba na hel-ñalaañukohaagaba waama ee ba dèk ga kitum iñaa tumkoo. ²⁹ Keeñba líif na kijúbpii, kibon, kiwaa' kihèpi' na kisoot. Ba halaati ki'iñaan don, ki'ap bo', kiñaroh, kiñaañukoh bo', ki'oolukoo ken, kidooß bo', ³⁰ kiyah teek bo', kisagoh na Kooh, kiñak kikoruk, kibèwí' hafba, kindamuk, kimoroo ga nof, kitookoo kikelohi' paamun na eemun. ³¹ Ba laakoo hel, ba enndii go', ba waa'tii ken, ba laakoo yërmaandi ga ken. ³² Ba inohin dijófi' daa Kooh yah kitum buwaa man fodaamada. Buwaa tumi iñcaamada, Kooh hayba ki'atti' kikaan ee hoonohii bi wati ba dèk ga kitum iñcaa. Baatta ga, ba fa' na buwaa tumi iñcaamada.

2

Kooh yah buwii ki'atti ga yijúwí'

¹ Kon nak, fu yii fu atti'i mooroomfuda, na baa fu mín ki'en tooh, inohaa an fu laakoo lay ga fikíi Kooh. Ndaga iñaa fu atti'oh mooroomfu an ya tummbida, fu ban fu tumiri. Kon nak fu búukin haffu, fu yii fu atti' mooroomfuda.

² Du inohin béebpuu an atti'aa Kooh atti' buwaa tumi iñcaamada koo' ga waas. ³ Fu yii fu atti'i mooroomfu ga iñcaa ya tumida, ee fu ga kihaffu fu tumicada, fu foñ an Kooh abohanndiiraakane? ⁴ Mín ki'en sah an fu faali'oo Kooh ndaga daa ya jofin lool, ee ya míninnda kimúuñi' ee ya gaawtukoo. Fu inohoo moos an ya teebpaa kijofaa, ya waa' fu hot iñaa, fu súpit kipesfune?

⁵ Wayee fu yaama fu yégis ga haf kak, fu sanj kisúpit kipeskaagaraada, fu yaa négíroh ga dookfu aylukaa Kooh bi ga besaa ya yah ki'atti' béebda, ee kooran ga waas. ⁶ Le' bériinaa, baa en béeb Kooh hayyi kifay iñaa ya lègýyda. ⁷ Buwii taabuk kitum yijófi'da, ba waa' kilaas ndamaa meyoh ga Koohda, ba neblöh Kooh, kipesba leehoo ee fodaama Kooh hayba ki'on ba pes nari bi taa'. ⁸ Wayee buwaa bíinoo, ga kiwaa'ti kiheñoh rek, ba onnda kayohfaa bíin, ba baa tumi ga iñaa joffii. Buwaama nak, Kooh hayba ki'ayluk, sanjku'ba. ⁹ Béeb buwii tumi yibóni'da hay kikeenu ga coonu ciméeski' ee dewohan ga yaawúu'cii, tik ga buwii enussii yaawúu'da ban. ¹⁰ Wayee buwii tumi yijófi'da Kooh hayba ki'on ndam, ya hay kiwo' yijófi' gaba, ya hayba ki'on jam. Ya hay kitum fodaama, dewoh ga yaawúu'ciinaa, tik ga buwii enussii yaawúu'da. ¹¹ Buwii béeb ba wíinoo ga fikíi Kooh. ¹² Buwii enussii yaawúu'da inohsoo inñi Waasii Móyis nakoh kitumda. Ba keeni ga kitum iñaa joffii anee rek. Ba nak, ba hay ki'atti'u ba sanjku'uk, wayee atti'aagaba ayukandii ga Waasii Móyis. Buwii inohu inñi Waasii Móyis nakoh ee ba

kældúkiwada, atti'aagaba ayukan ga Waasii Móiýis. ¹³ Kooh yahhii ken ki'aboh bo' yijúwí' ga fikíci ndaga daa baama eem rek ga kisúkúruk iña Waasii Móiýis nakoh kitumda. Baa taabukin iñcii Waasii Móiýis nakoh kitumda, yéri Kooh yah ki'aboh fodii bo' yijúwí' ga fikíci. ¹⁴ En ki'ena, buwii enussii yaawúu' ee ínohsoo Waasii Móiýisda, binaa ba tum iñcii Waasii Móiýis nakohdánaa, man na ba laakaa ga dúuyba luu enee an ba hotiica. ¹⁵ Fodaama ba teewohin an iñcaa ba tumi ee Waasaa nakohda bidu ga keeñcaagaba. Helba tookin iñaama ee ban halaatcaagaba, ciínoo hayaa yabiiba ga yen, wala somibada, teewohinka. ¹⁶ Bes waa hay, halaatcii daakuk ga dúuy keeñciida hay kimeydohu fan ee Kooh hay ki'atti' buwii kooroh ga Yeesu Kiristaa. Iñaama, Hewhewii winéwí'wii mi yéegalohda, wéri wo'ka.

Yaawúu'cii taabukussii iña Waasii Móiýis nakoh kitumda

¹⁷ Fu nak, fu yii fu taas ga teekii yaawúu'da, fu ayuk ga Waasii Móiýis, fu maruki ga iñaama an fu bo' Kooh. ¹⁸ Kon fu ínohin iña Kooh waa'da, ee Waasii Móiýis jégírindaa tooh iña laakin solu. ¹⁹ Fu foon an fu bayin tuhas ee fu yéri yah kinook búumí'cii. Fu foon an fu yéri en lee'laatii buwii enu ga núusda. ²⁰ Fu foon an fu yéri jom kijégí' buwii ínohsoo darađane? Fu foonnga ban an fu yéri jom kijégí' béeb buwii han ki'aas ga ngemiida, ndaga fu yaakaa' an waasii oninndaa kilaak kayoh ga tooh na ki'ínoh toohe?. ²¹ Kon fu yii fu jégíri buwii bíinooda, iníi tah ya fu jégíroo haffu? Fu janngati buwii bíinoo an ba hanat kilok. Kon iníi tah ya fu loki?. ²² Fu wo'i buwii an ken hanat kidúk betici wala yaalci, ya faanuk na bo' yiliis. Kon iníi tah ya fu tumika? Fu wo' an fu gëmbii ga koof, kon iníi tah ya fu kolukaa fu loki iñcaa buwaa sarahohi ga koofcaada? ²³ Fu ndamuk ki'ínoh iníi Waasii Móiýis nakoh kitumda, wayee fu tooñ Kooh, ndaga iñcii fu tumida taambii ga iña Waasaama nakohda. ²⁴ En ki'ena, bíduunun ga Kéyítfaa fodaama an: «Dú yaawúu'cii, dú béri tah buwii enussii yaawúu'da wo'si ga teekii Kooh iña joffii»*. ²⁵ En ki'ena, kígúruk jofin en lak fu taabukin iníi Waasii Móiýis nakohdánaa. Wayee fu taambii ga iníi Waasiama nakohdánaa kígúrukkaagaraa laakoo jeriñ. ²⁶ Baa gúrukkaa, binaa taabuk iníi Waasii Móiýis nakoh kitumdánaa, hídaa ga daa ya gúrukkiida tooh, Kooh hayyi kíkíndoh ga buwaagari*. ²⁷ Ínohaa an baa gúrukkaa ee ya taabuki dijófi' iníi Waasii nakohda, hayyaa ki'atti' fu yii fu en yaawúu', fu gúrukin, fu laasin ga iñcaa kéyítcaa Waasii Móiýis nakoh ee fu taabukoocada. ²⁸ En ki'ena, ki'en yaawúu' enndii iña hotuki ga bo' ee kígúruk kayoh-kayohda enndii mandargaa hotuki ga faanda. ²⁹ Ki'en yaawúu' kayoh-kayohda, eni ga dúuy keeñ, ee kígúruk kayoh-kayohda, kéri en kígúrukkaa Helii yisela'iyii tumi ga keeñda, enndii kígúrukkaa bidu ga kéyítfaa rek. Yaawúu', yaa man fodaama, Kooh yéri yahhi kindam wayee enndii bo'-súusúus.

3

Kijúb na ki'en go' kuu Kooh

¹ En fodaamanaa, kon ki'en yaawúu' baat ya ga bo'? Kígúruk laaki' bo' ya jeriñ? ² Daa mín ki'en tooh, jeriña ga ga yaakin. Ee waa kuliyuk gađa, wéri en ga dii wo'eenii Kooh dewee kiwosohu gađa. ³ En ki'ena, laakin gađa, baa enndii go'. Diima nak ya? Ki'enndii-go'kaagaba kaama mín kihoonoh Kooh ki'en gore? ⁴ Múk, iña bo' jom ki'amda kay, wéri en an Kooh dëk ga kayoh ee bo'-súusúus dëk na saboh. Fodaama, ka bidu ga Kéyítfaa an:

«Kijúbkiigaraa hotukan ga wo'eencii fu meydoh ki'atti' buwiida, ee baa fu atti' béeb, fu laak kayoh ga dookci»*.

⁵ En an kijúbpiikiigaruu teewohi an Kooh júwinaa, dú wo' ya ga iñaama? Dú wo' an, binaa Kooh iif aylukaagari ga dookkuunaa lak ya júbpii hene? En ki'ena, iníi yii mi wo'i fodii buwii wo'ikada. ⁶ Múk, iñaama mínukoo. Haa en an Kooh júbpiinaa ya mínan na ki'atti' bu-eldúna? ⁷ Hay kilaak buwaa wo' an, «En sabohfiigoo on kayohfii Kooh kiweñ kisiw na kilaak ndamaa, iníi tah ya mi lísi kitiku tumoh-baakaa?» ⁸ Bínoo hay kika' bi ba wo' an: «Du tumat yibóni' en danaa yijófi' mín ga kimey.» Laakin buwaa poki'tii kiwo' an dí jégíroh iñaama. Buwaa wo' iñaamada, Kooh hayba ki'atti' ee kooran ga waas.

Bo' yijúwí' laakoo

⁹ Kon, dú jom ya kiwo'? Du yaawúu'cii dú béri gën buwii enussii yaawúu'da ga fikíi Koohe? Múk! En ki'ena, dú teewohin an yaawúu'cii na buwii enussii yaawúu'da tooh, béebba bíñaam-baakaa'. ¹⁰ Iníi yii yéri bidu ga Kéyítfaa an:

* 2:24 2: 24 Ísayi 5: 5. * 2:26 2: 26 Kígúruk kéri enee mandargaa teewohee buwaa en bu-Koohda * 3:4 3: 4 Kañca 51: 6.

«Laakoo bo' yijúwí', enndii sah yíinoo

¹¹ Laakoo baa laak hel, yíinoo heellii ki'ínoh Kooh,

¹² Béebba foñuunun Waasii Kooh, béebba sooyuunun.

Laakoo bo' yaa tumi yijófi', enndii sah yíinoo*.

¹³ Golgolciigaba en fan loyaa úbísukin, peremciigaba beedukin ga kidúk bo',
wo'eencii meyi ga kúuwbaɗa soot fan daja' goŋ.*

¹⁴ Túuwtiigaba líif na coñ na wo'een cibóni' donj.*

¹⁵ Kotba gaaw ga ki'apnee bo' rek.

¹⁶ Daa ba kooroh tooh, buwaa fiipohi. Ba soki kofeel.

¹⁷ Ba ínohoo waasaa haydohi jam.*

¹⁸ Kiniik Kooh paallii fen ga keeñba.*»

¹⁹ Du ínohin an tooh ínaa Waasii Móyíis* wo'in, wo' aaw ga buwii jomwa kitaabukɗa.
En ɗanaa ken laakoo ínaa ya wo'an, ee ken ga éldúna laakoo lay ga fikii Kooh.

²⁰ Kéri tah laakanndii ken baa abohsan bo' yijúwí' ga fikii Kooh ga kitaabuk Waasii
Móyíis. Waasii Móyíis, en ki'ena, on buwii ki'ínoh rek an ba tumin baakaa'.

Kigëm ga Yéesu onoh kijúb ga fikii Kooh

²¹ Diimaɗa nak, Kooh teewin buwii daa ba jom kikooroh bi ba abohu ɗiɓo' ɗijúwí'
ga fikii ee enoo ga Waasii Móyíis. Ínaama, Waasii Móyíis na seldiiga-Koohcaa
teewohseeraka. ²² Kooh aboh buwii ɗiɓo' ɗijúwí' ga fikii ndaga ga dii ba gëm ga Yéesu
Kiristaada. Béeb buwii gëmɗa ya abohɗaɗa, ndaga buwii béeb, ba wíinoo ga fikii.

²³ En ki'ena, béeb buwii ɓeri tum baakaa', ee ba meydohin hafba ga ndamaa Kooh.

²⁴ Wayee Kooh, ga yërmaandaagari, onndaɓa ki'en ɗiɓo' ɗijúwí', ee ya meekissiiɓa
dara ga. Ya koorohhaka ga Yéesu Kiristaa, yaa ɓégisɓa ga baakaa'ɗa. ²⁵ Kooh erohhi
fodii sarah júwohi'tuu na hafci, ya séti' na nífaa ya aamɗa baakaa'cii buwii gëminda.
Saraama teewoh an Kooh mos kijúb. Ya taabukéerii buwaa baakaa'caa ba tumee
kudewaada, ²⁶ ndaga ya gaawtukéerii dara ga. Diima nak ya teewohin bi leerin an ya
júwin ee baa gëm ga Yéesunaa, ya hayyaa ki'aboh bo' yijúwí' ga fikii.

²⁷ Kon laakin ínaa bo' bakukohan ga fikii Koohe? Dara! Haa íinii takkaɗa ya? Ínaa
takkaɗa wéri en an ínaa wëñ kilaak soluɗa enndii íncii ɗu tumi fodaa waas nakohkaɗa,
wayee kigëm ga Yéesu. ²⁸ En ki'ena, 'Du mínin kiwo' an Kooh abinnduu bo' ɗijúwí'
ga dii ɗu gëmin ga Yéesuda, wayee ya abohhiiruu bo' ɗijúwí' ndaga dii ɗu tumin ínaa
Waasaa Móyíis nakohɗa. ²⁹ Wala book Kooh nam ki'en Kooh yuu yaawúu'cii doge? Kooh
enndii Kooh yuu buwii enussii yaawúu'ɗa hene? Ahañ kay, Kooh yuu buwii enussii
yaawúu'ɗa ban!

³⁰ Kooh yíinoo donj yéri laak, ee ya yéri abohi yaawúu'cii ɗiɓo' ɗijúwí' ga fikii ndaga
ngëmaa ba bayɗa, ee ya aboh buwii enussii yaawúu'ɗa ɗiɓo' ɗijúwí' ga fikii ndaga
ngëmaa ba bayɗa ban. ³¹ Ngëmii ɗu laak ga Yéesuda nêewis Waasii Móyíis hene? Múk,
hanaa kay ɗu namwa kiyégisi' ga ínaa wa enda.

4

Ínaa tah Kooh aboh Abaraham bo' yijúwí'ɗa

¹ Kon, ɗu beɓ caasammbuu Abarahamaa, ga kiɓo'kaagari, íinii yiida yéri ɗu mín kiwo'
ga looci? ² Enee an Kooh abeeri bo' yijúwí' ndaga íncea ya tumeeɗanaa, eneena
Abaraham mín kilaak ínaa ya ndamukan ga. Wayee ya minéerii kindamuk ga fikii
Kooh. ³ En ki'ena, bidu ga Kéyitfaa an: «Abaraham gëmmba ga Kooh, ee ga ínaama
Kooh abohhari bo' yijúwí'.» ⁴ Mon ɗu ínohin an baa légëyaa laas fayaagari. Ínaa ya
fayu yaama enndii ínaa ya onu hen, wayee ya laas anaagari. ⁵ Bo' yaa ga, ya tikii
yaakaa'ci ga kitum ínaa júwin wala ínaa júɓpii, wayee ya gëmin ga Kooh, yii mín ki'aboh
bo', yaa faali'ii Kooh fodii bo' yijúwí' ga fikiiɗa. Ngëmaagari waama hay kitah bi Kooh
abohhi bo' yijúwí'. ⁶ Dëwít ban wo'ee ínaama ga loo daa Kooh abohi bo', bo' yijúwí'
ga fikii ee ya malakoo ga íncea baa tumiɗa: baa mandá, yewinuunun múu'. ⁷ Ya
wo'ee an: Yewinin múu' buwaa Kooh bayal tooñcaagaba ee nísin baakaa'caagabaɗa.
⁸ Yewinin múu' buwaa Kooh malakkii baakaa'caagabaɗa.

⁹ Kiyewin-múu'kaama, Dëwít wo'eeda, kuu buwii gúrukɗa ba hanbane? 'Buwii
gúrukussiiɗa bokussii gane? Ahañ kay, ɗu han kiwo' karam an Kooh abohha Abaraham
bo' yijúwí' ndaga Abaraham gëmee gari hen. ¹⁰ Kon ga waa Kooh aboh Abaraham

* 3:12 3: 12 Kañcaa 14: 1-3; 53: 1-3. * 3:13 3: 13 Kañcaa 5: 10; 140: 4. * 3:14 3: 14 Kañcaa 10: 7; Méccëe
12: 34; Efees 4: 31. * 3:17 3: 17 Ísayii 59: 7-8. * 3:18 3: 18 Kañcaa 36: 2. * 3:19 3: 19 Waasii Móyíis: Dii,
íinii Waasii Móyíis waa' kiwo'ɗa wéri en béeb kéyitcaa bidu ga kifiliimunkaa kudewaakaa Kooh na yaawúu'caada.

bo' yijúwí'da, laak Abaraham gúrukinoo, gúrukkii? Mon lakanaa ya gúrukkii duum.
¹¹ Kigúrukkaa Abaraham tumeeda enee mandargaa teewoh an ya gëmin ga Kooh kuméeñí' ee Kooh abohinndi bo' yijúwí' kuméeñí'. Iñaama nak yëri tah Abaraham en caasamunii buwii gúrukkii bééβba ee gëmuunun ga Koohda. Ee fodaa Abaraham, Kooh abohin buwii βibo' bijúwí' ga fikíci. ¹² Ee fan Abaraham, caasamun ga buwii gúrukuunun ee βa eemmbii ga kigúruk doŋda. Ee βa gëmin fan fodaa daa Abaraham gëmee kudewaa lak ya gúrukkii duumda.

Buwii gëm ga Yéesuda βëri yah kilaas ga iña Kooh díghoŋda

¹³ Kudewaa Kooh díŋga Abaraham na tucaasamuntaagari an ya hayβa ki'on βa lam éldúna. Iñaama Kooh díghoéeriiri ndaga Abaraham taabukee Waasii Móyíis, wayee digohhi daa Abaraham gëmin gari ee ya Kooh abohinndi bo' yijúwí' ga fikíci.

¹⁴ Enee an buwii taabuk iñcii Waasii Móyíis nakohda βëri yah kilaas ga iña Kooh díghoŋdanaa, kon eneenaa buwii gëm ga Koohda, gëmsan sooy ee eneenaa iña Kooh díghoŋda enan sooy fan.

¹⁵ En ki'ena, waasii wëri fet aylukaa Kooh ga dook buwii taabuksoo iña wa nakoh kitumda. Ee daa waas gaa ga, kideej waas laakoo daama. ¹⁶ Fodaama iña Kooh díghoŋda, kigëm doŋ këri onohiwa. Kooh yëri onoh iñaama ee ya sekkii fay ga. Iña díghoŋda yaama bééβ tucaasamuntii Abaraham tëri laakwa. Eemmbii ga buwii taabuk iñcii Waasii Móyíis nakohda doŋ, wayee le'in bi ga buwii βiinoo gëmu ga Kooh, fodaa caasammbuu Abaraham gëmeeda.

¹⁷ Fodaama, bíduunun ga Këyítfaa, Kooh wo'a (Abaraham) an: «Mi tuminndaa caasamun heet ciyewin.» Yëri en caasammbuu ga fikíi Kooh, yii ya gëm gari, ya yii mílísdi buwii kaaninda ee saki iña mosoo kilaakda. ¹⁸ Abaraham gëmmba ga Kooh, ammba yaakaa' gari ee lak sah buwii βiinoo foogu an yaakaa' leehin. Ee fodaama ya ennda caasamunii heet ciyewin foda Kooh wo'eerikaŋda an: «Tucaasamuntiigaraa hínsan anee kiyewin.» ¹⁹ Ee ga wahtaa Kooh wo'ohhi iñaamaŋda, lak Abaraham deeyin kilaak tikíis titéemée'. Ya inoheera an ya kasohin ee Saaraa βetici mínoo kilaak kowu, wayee ya líssa ki'am yaakaa' ga Kooh an yaama hay kitum iña ya díŋgida. ²⁰ Ya inoheera an ya hay kilaas ga iña Kooh díŋgida ee ya laakkii hel kanak ga iñaama. Ngëmaagari nambari kibaat sah dooli ga waas Kooh ee ya yaa kañi Kooh. ²¹ Wóoreerari an Kooh laakin dooli kitum iña ya díŋgida. ²² Iñaama tah Kooh abohhari bo' yijúwí' ga fikíci. ²³ Wayee wo'eenaama bídu ga këyítfaa an: «Ya abohussa bo' yijúwí'da», bídussii wa eemmba gari. ²⁴ Wa bíduunun, paaffa bi garuu, dú βii dú gëmin ga Kooh yii mílísí' Yéesu, Ha'mudiigaruu ga kikaanda. ²⁵ Yéesu yaama erohsee ya apussa ndaga baakaa'ciigaruu. Léehi'ta Kooh mílísí'tari en d'anaa Kooh abohhuu bo' bijúwí'.

5

Yéesu onin bo' kijúwoh na Kooh

¹ Kon nak Kooh abohinnduu βibo' bijúwí', ndaga ngëmii dú laakda. Diimaŋda, dú laakin nari jam ee kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ² Yëri onnduu kilaas ga yërmaandii Kooh dú enoh wati, ee kooroh ga ngëmii dú laakda*. Yërmaandaa waama dú aasin ga ee keeñnjuu soosin ga ndaga dú yaakaarin kibok ga ndamaa Kooh. ³ Eemmbii ga iñaama doŋ: luu dú enee ga coonu, keeñnjuu soosin ndaga dú inohin an coonu fëri tíwi kilaak keeñ ga bo'. ⁴ Kilaak keeñ këri oni bo' kímín kiyégis ngëm ga fikii coonu. Kiyégis ngëm ga fikii coonu këri baati yaakaa'. ⁵ Ee yaakaaraagaruu waama tasoo múk, ndaga kiwaa'kaa Kooh tum ga keeñciigaruu, koorohha ga Helii yisela'í'yii, ya onnduuda. ⁶ En ki'ena, kudewaa, ga wii dú míni'tii haffuu daraŋda, Kiristaanii hayya ga wahtaa Kooh waarohheekaŋda, kaani'taruu, dú βii dú faali'iirida. ⁷ En ki'ena, wó'tii an bo' tookin ki'eroh kumuunkaagari ndaga mooroomci yiliis, luu enee an ya bo' yijúwí'. Heyna, enee an βaa jofin díraa mínin kitah bo' waa' ki'eroh kumuunci. ⁸ Kooh nak teewohin an ya warinnduu fodii dii: Kiristaanii erohin kumuunci ndaga haffuu, ee wiima lak dú líis βitumoh-baakaa'. ⁹ Waa Kiristaanii yëri aam nífaagari fodii sarah ee fodaama Kooh abohinnduu βibo' bijúwí' ga fikíci, wënaa ga aylukaa Kooh hayanda, Kiristaanii músalooruu gawa moose? ¹⁰ Ee ga wii dú en buwaa sagoh na Koohda, Kooh júwohi'taruu na hafci, koorohha ga kikaankaa Kowukaagari. Wënaa ga, waa dú júwohin nari diimaŋda, kipeskaa Kowukaagari onooruu kímúe? Ahañ kay. ¹¹ Ee baatta ga iñaama, dú mínin kima'koh Kooh kooroh ga Yéesu, Ha'mudiigaruu, ndaga ya yëri onnduu kijúwoh diima na Kooh.

* 5:2 5: 2 ee kooroh ga ngëmii dú laakda Laakin léegisohcaa bayyii wo'eenciima ga këyítfaagaba.

Aadama mēdīrohu na Yéesu

¹² Bo' yíinoo doŋ yēri haydoh baakaa' ga ēldúna ee Aadama yēri. Baakaa' nak wēri haydoh kikaan. Fodaama kikaan tükukka ga ɓaa en ɓééɓ, ndaga ɓééɓ ɓuwii tumin baakaa'. ¹³ En ki'ena, baakaa' enee ga ēldúna, lakanaa Kooh yóoski'tii Waasii Móyíis duum. Ga jamaanaa Móyíis, Kooh abohéeríi ɓuwaa baakaa'caagaba. ¹⁴ Moona déy iŋaa aboh ga jamaanaa Aadama bi ga jamaanaa Móyíis, kikaan tükukee ga dook ɓééɓ, bi ga sah ɓuwaa baakaarussii foda a Aadama yaa ságee kitum iŋaa Kooh nakoheeda.

Aadama nak enee lēdi' ga ɓaa jomee kihayda, ¹⁵ wayee yērmaandaa Kooh onnduuda wóotírohin na baakaaraa Aadama tumda. En an baakaaraa ɓaa yaama, ya doŋ ya tumda tahir ɓo' ɓiyewin kikaanaa, wēŋaa ga yērmaandaa Kooh, na iŋaa ya onoh ee meekisohhii dara ga, koorohha ga ɓo' yíinoo doŋ, ennda Yéesu Kiristaada, le'annđii bi dooy ga ɓiɓo' ɓiyewine? ¹⁶ Iŋii Kooh onohda wóotírohin na iŋcii limuk ga baakaaraa waama ɓo' yíinoo doŋ tumda. En ki'ena, baakaaraa wíinoo waama Aadama tumda, atti'aa limuk gada lēgíssa kisaŋku' ga ɓééɓ. Wayee hídaa ga đii baakaa'cii ɓuwii hín kiyewinda tóoh, Kooh, ga yērmaandaagari, onohin kijúɓ ga fikíici. ¹⁷ En ki'ena, ga baakaaraa ɓo' yíinoo doŋ tumda, kikaan laakin dooli ga ɓuwii ndaga iŋaa ya tum yaama. Wayee ga Yéesu Kiristaa doŋ, ɓuwii laakin yewin ga Kooh: ya teeɓɓa yērmaandi wídooyi', ya onɓa kijúɓ ga fikíici. Ga Yéesu kon, ɓa pesan ee ɓa yah ɓiɓuu' nari. ¹⁸ Fodaama, ga baakaaraa ɓo' yíinoo doŋ tum, kikaan tükukka ɓééɓ ɓuwiiida, fodaama ɓan, enaama yíinoo yijúwí' yēri ɓo' tum, ya ɓégíssa ɓuwii ga kikaankaa ɓageeɓada, ya onndaɓa kipes. ¹⁹ Fodaama daa Aadama rek sanɗee Kooh bi tahir ɓééɓ enuunun ɓitumoh-baakaa'da, fodaama Yéesu Kiristaa kelohđin Kooh bi tahir Kooh hay ki'aboh ɓo' ɓiyewin ɓiɓo' ɓijúwí'. ²⁰ Waasaa Móyíis hayya, en ɗanaa, baakaa' mín kiyewin, ee daa baakaa' yewinoh tóoh, yērmaandaa Kooh wēŋ ɗa kihoom ɓan. ²¹ Ee foda daa baakaa' haydohee kikaan, ka tükukka ga dook ɓuwiiida, fodaama yērmaandaa Kooh hay kitükuk ga ɓééɓ ɓuwii onɓa kijúɓ ga fikíici, ee fodaama ɗu laas ga kipeskaa leehoo taa'da, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

6

Du enin ɓuwaa kaanin na Yéesu ee ɓa ɓii pes nari

¹ Kon ɗu wo'an ya ɗiima? Du enukohan ga kibaakaa' doonaa yijófi'yaa Kooh waari'tuuda wēŋ ki'aamuk ga ɗuuycuune? ² Mínoo ki'en kay! Du man na ɓuwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga ɗookɓa. Kon mínan na ki'en baakaa' lisi kikiliyuk ga kipessuu? ³ ɗú inohin moos an ga waa ɗú ɓētisi'u, ɗú ennda wíinoo na Yéesu Kiristaada, ɗú teewohee ɓan an ɗú bokin nari kikaan. ⁴ Kon kooroh ga ɓētisaama, ɗu enin ɓuwaa kaanin nari, ɗu acohussa nari, doonaa Kooh Paamudii mlísi'tuu ga kikaan foda ya mlísi' Kiristaa ga dooli ndamciɗa. Ee fodaama ɗu ɓan, ɗu laak kipes ki'as, kaa ɗu aasohan. ⁵ Ee waa ɗu enin wíinoo na Kiristaanii ga waa ɗu kaan nariɗa, ɗu hay ki'en nari wíinoo ɓan ga kimilískaagaari. ⁶ Inohat an daa ɗu madee ga kipessuu kudewaada, Kooh daaydohinwa na Yéesu Kiristaa ga kuraanaa ya kaanohda, doonaa ya ɗúbi'doh faan-baakaa'faa ɗu ɓayeeda, ee fodaama ɗu ensisoo ɓaam-baakaa'. ⁷ Ndaga ɓaa kaanin, baakaa' laakissii dooli ga ɗookci. ⁸ Waa ɗu kaanin na Kiristaanii, ɗu gēmat ɓan an ɗu hay kipes nari. ⁹ En ki'ena, ɗu inohin an Yéesu Kiristaa mlísin ga kikaan, ya yahissii kikaan. Ee kikaan ga kihafci laakissii dooli ga ɗookci. ¹⁰ Ya hégískohin na baakaa' bi leehha ga waa ya kaanda. Diimada ya yii pes ee ya pesi' Kooh bi taa'. ¹¹ Ee fodaama ɗú ɓan, abat an ɗú man na ɓuwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga ɗookkúu, ɗú inoh ɓan an ɗú ɓii pesi' Kooh bi taa', ndaga ɗú en wíinoo na Yéesu Kiristaa.

¹² Kon, kaa tooksat ki'en ɓaam-baakaa', sagat kikeen ga iŋcii cibóni'cii faanciigarúu aaw kikaan meekisohida. ¹³ Kaa tooksat kilégisi' baakaa' hal ga haffúu, waa tumlukohirúu iŋaa joffii. Namat ki'eroh haffúu ga Kooh, waa ɗu enin ɓuwaa kaanin bi mlísuunun. Erohat haffúu bi leeh tak gari, en ɗanaa, ya ēewdohhúu ga kitum yijúwí'. ¹⁴ En ki'ena, baakaa' laakissoo dooli ga ɗookkúu ndaga ɗú ayukissii ga iŋaa Waasii Móyíis nakohda, wayee ɗu ayuk ga yērmaandaa Kooh.

Du ɗekat ga kitum yijúwí'

¹⁵ Kon diimada ɗu jom ya kiwo'? Du wo'at an ɗu ayukissii ga Waasii Móyíis, wayee ɗu ayuk ga yērmaandaa Kooh. Kon luu ɗu baakaaree, iŋaama enoo darane? Ó'oo kay! ¹⁶ Mon ɗú inohin an ɓinaa ɗú e' ɓo' haffúunaa, ɗú abi an ɗú hayyi kitaabuk, ee fodaama ɗú en ɓaamci. Kon ɓinaa baakaa' wēŋnjúu doolinaa, lak ɗú enin ɓaam gawa, ee fodaama wa ēewdohhúu ga kikaan. Ee, en an Kooh yēri ɗu taabukaa ɗú enan

ñaamci ee ya hayyúu ki'aboh bíbo' bíjúwí'. ¹⁷ Mon kudewaa d'ú enee ñaam-baakaa', ee diimaða d'ú namin kitaabuk Kooh. Fodaama d'ú daakin ga keefñjúu kayohfii d'ú jégíruða. Du gërëmat Kooh ga iñaama. ¹⁸ Kooh nísinn'dúu ga kiñaam-baakaa'kaa d'ú enoheeda ee d'ú enin ñaamci doonaa kipesúu en kipes kijúwí'. ¹⁹ Iñii yii, mi wo'í man na dii búwii wo'ida ndaga helciigarúu gaawoo ki'am yen. Kudewaa, d'ú erohee faanciigarúu hen, ca ennda ñaam iñaam moroo na iñaam júbpii ee límí'tarúu kesi iñaam joffii. Kon diimaða, erohat faanciigarúu, ca en ñaam iñaam júwin, doonaa kipesúu en iñaam sela'in. ²⁰ Kudewaa, ga waa d'ú lís ki'en ñaam-baakaa'ða, waassúu enéeri ga kitaabuk yijúwí'. ²¹ D'ú laak ya ga iñcaa cibóni'caa d'ú tumee kudewaada ee wati ca enin kaci garúu? Iñcaama déy, kikaan doñ kéri ca haydohi. ²² Diimaða nak Kooh bégísinn'dúu ga ki'en ñaam-baakaa' ee d'ú enin bíñaamci. Kon neehalaa d'ú laas ga iñaamaða wéri en an d'ú sela'í' kipeskiigarúu, ee méeñjohaa, d'ú laas ga kipeskaa leehoo taa'ða. ²³ Fayaa baakaa' wéri en kikaan; Kooh nak, iñaam ya onoh ee meekissii ken dara gaða wéri en kipeskaa leehoo taa' ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

7

Waasii Móyíis tkukissiiruu

¹ Mbokcii, d'ú inohin iñii mi yahhúu kiwo'ða. D'ú inohin dijófi' an waas tikuki bo' lakanaa ya yaa lís kipes. ² Malkat ga betifaa en na kipajuk: en an yaalci yaa lís kipesaa, waas ebilli kites nari bi ga daa yaama kaanan. Wayee binaa yaalaa kaanaa, lak ya bégísukin ga waasaa ebileeri kites narida. ³ Kon ya aboh na yaal yiliis, ee lak yaalci ya lís kipesaa, ya hay kitiku betifaa dúki yaalci, faanuki na bo' yiliis. Wayee binaa yaalci kaanaa, lak ya bégísukin ga waasaama; ya mínin ki'aboh na yaal yiliis ee ya tiksoo betifaa dúk yaalci, faanuk na yaal yiliis.

⁴ En garúu fodaama ñan mbokci: kooroh ga kikaankaa Kiristaanii, d'ú kaandohha nari, kon Waas tikukissiiruu. D'ú buu bo' yiliis, ee ñaama yéri mílis ga kikaankaa doonaa kipeskiigaruu límí' Kooh jeriñ. ⁵ Kudewaa, ga wii d'ú en na kipes ga rek iñaam neb kumuunnduuda, iñcii cibóni'cii Waasii Móyíis yúun garuuda céri yéngélee faanciiruu ee ca límí'taruu kikaan. ⁶ Kudewaa, Waasii Móyíis abeeruu fodii ñaam, diimaða d'ú man na buwaa kaanin gawa, wa tikukissiiruu. Diimaða nak d'ú taabuk kijaamuk-Kooh ki'as fodii dii Helii yisela'í'yii teefpuukada, wayee enissii fodaada daa, kudewaa, Waasii Móyíis nakoheekada.

Waasii Móyíis wéri teewoh iñii en baakaa'ða

⁷ Kon d'ú jom ya kiwo'? An Waasii Móyíis wéri haydoh baakaare? Múk! Wayee Waasii Móyíis wéri onndoo ki'ínoh iñii en baakaa'ða. En ki'ënaa, Waasii Móyíis wo' éeríi an: «Kaa díibuk kilaas enaama mooroomfunaa», eneënaa mi inohoo baakaaraa en ga kidfíibuk enaama bo'ða. ⁸ Baakaa' nak heel hal ga iñaama Kooh nakoh kitumda, wa hayya ga d'úuy keefñigoo, wa yúunnda ga d'úuyoo halaat kidfíibuk kilaas tooh iñaam neb kumuun bo'. En ki'ënaa, waas laakéeríinaa, eneënaa baakaa' enoo. ⁹ Kudewaa, mi, ga wii mi inohéeríi iñii nakohu kitumda, mi yéri enee na kipes; wii mi inohha iñcii Móyíis nakohda nak, baakaa' wéri bewee kipes ga d'ookkoo, ¹⁰ ee mi nammba kikaan. Fodaama iñaam nakohu kitum ee jomeeroo ki'on kipesda, ekkaroo kikaan. ¹¹ En ki'ënaa, baakaa' heella hal ga iñaam Kooh nakoh kitumda, d'úkkaroo ee apparoo kooroh ga iñaama nakohu kitumda. ¹² Kon Waasii Móyíis sela'in ee iñaam Kooh nakohda sela'in, júwin, jofin. ¹³ Kon iñaam yijófi'yaa yaama ekkoo ga kikaane? Múk! Baakaa' kay wéri tumka, doonaa daa wa manda mín kihotuk. Wa kooroh ga iñaam yijófi'yaa yaama, wa ekkaroo kikaan. Fodaama wa kooroh ga iñaam nakohu kitumda, wa wéñnja da kibon.

Iñii bo' waari kitumda mínoori kitum

¹⁴ Du inohin an Waasii Móyíis meyoh ga Kooh. Mi nak, mi bo'-súusúus, mi toonuunon fodii ñaam ga baakaa'. ¹⁵ Mi inohoo dara ga iñcii mi tumida. En ki'ënaa, mi tumoo iñcii mi waari kitumda, mi nami kitum cii mi waaroo kitumda. ¹⁶ Waa iñcii mi tumida, mi waa'tiica, kon mi tookin an Waasii Móyíis jofin. ¹⁷ Kon binaa mi tum iñaam mi waa'tii kitumaa, enndii mi tayka, wayee baakaarii en ga d'úuycooda wéri tumlukohhoo ka. ¹⁸ Mi inohin an enaama yijófi' laakoo ga d'úuycoo, mi waa' kiwo' ga kipes faanndoo. En ki'ënaa, kiwaa' kitum yijófi' kii garoo, wayee mi mínooka kiméti'. ¹⁹ Mi tumoo yijófi'yii mi waari kitumda, wayee mi tumi yibóni'yii mi waa'tiida. ²⁰ Binaa mi tum iñaam mi waa'tii kitumaa, enndii mi tumlukoh haffooka, wayee baakaarii en ga d'úuycooda wéri ekkoo ga. ²¹ Iñii yii yéri mi hot ga haffoo: wahtaa mi waa' kitum iñaam jofin tooh, yibóni' yéri tuukukiroo tek. ²² Waasii Kooh newinndoo lool ga d'úuycoo. ²³ Wayee mi hotin an laakin waas wiliis waa en ga faanndoo ee wéri lebirohi na iñii heliigoo teefpuoda. Wa

tumboo ñaam ga waas baakaa', wii en ga faanndooda. ²⁴ En ki'ena, massa mi! Bii musalannoo ga faanfiigoo fii eewdohoo ga kikaanda ba? ²⁵ Mi yii gërëm Kooh ndaga mi laakin baa musalannoo ee yëri en Yeesu Kiristaa, Ha'mudiigaru. Ga helloo mi abin an mi tookin Waasii Kooh, wayee ga kibo'-súusúusoo mi taabuk waas baakaa'.

8

Kipeskii Helii yisela'íyii oni buwiida

¹ Kon diimada, buwii en wiinoo na Yeesu Kiristaada, atti'soo kikaan. ² En ki'ena, Waasii Helii yisela'íyii oniraa kipes ga ki'enfu wiinoo na Yeesu Kiristaada bégisinnada ga waas baakaa' na kikaan. ³ Iña Waasii Móyis minéeri kitum, ndaga dii bo'-súusúus laakoo dooli tah wa minéerikada, Kooh tuminndi. Ya tumwa ga waa ya wos Kowukaagari éldúna, ka bayya faanciigaru, du, tumoh-baakaa'cii, doonaa ka nísí'tuu baakaa'ciigaru. Fodaama, Kooh atti'a kikaan baakaaraa en ga bo'-súusúusda. ⁴ Ya tuminka doonaa kooroh ga iñaamanaa, du tum bi mat iña Waasiigari nakohda, du iis kon kitaabuk waasaa du sak na kihaffuudu wayee du taam ga Waasii Helii yisela'íyii. ⁵ Buwii pesi ga iña neb faanda taabuksi neblaak-kumuunba dor, wayee buwii pesi ga iña neb Helii yisela'íyii taabuksi Helii yisela'íyii rek. ⁶ Kidék ga kitaabuk neblaak-kumuun, eewdohi bo' ga kikaan dor, ee kidék ga kitaabuk iña neb Helii yisela'íyii onohi kilaas ga kipeskii kukayohkii na ki'en ga jam. ⁷ Buwii tiku helba ga kitaabuk neblaak-kumuunba sagoHuunun na Kooh. Ba tookoo kitum iña Kooh nakoh ee ba minooka hen sah. ⁸ Buwii taabuk neblaak-kumuunba minsoo Kooh kinebloh.

⁹ Du nak, du pesiisii ga kitaabuk neblaak-kumuunnduu, du pes ga kitaabuk Helii yisela'íyii, ndaga Heliima wii dëkka ga duuy keeñciigaru. Baa laakkii Helii Kiristaanii ga duuy keeñaagarinaa, enndii yuu Kiristaanii. ¹⁰ Ee binaa en an Kiristaanii yii ga keeñjuunaa, kayoh faanciigaru aawan ga kikaan rek ndaga dii du tumin baakaa'da, wayee Heliigari oninnduu kipes ndaga dii du aboHuunun bo' yijúwí' ga fikúicida. ¹¹ Ee ban, waa Helii Kooh milísi' Yeesu Kiristaa ga kikaanda, du dëkdinwa ga keeñjuu kayoh-kayohda, wóorin an Kooh yiima hay kimlísi' faanciiruu kaaninda ban kooroh ga doolii Heliigari dëk ga duuycuuda.

¹² Kon, waa en fodaama, du mbokciigoo, laakin iña wa'tuu, wayee enndii ga iña neb faan bi du pesi ga iña neb kumuunnduu. ¹³ Binaa du pes ga kitaabuk iña neb faanaa, du hay kikaan. Wayee binaa du lëgisí' Helii yisela'íyii hal ga haffúunaa, du hay kitagoh na kitum inçii cibón'cii du tumida, ee fodaama du laas ga kipeskii kukayohkii. ¹⁴ Béeb buwii Helii Kooh níi'da, ba bitowu Kooh. ¹⁵ Heliima Kooh onnduuda tumooruu ñaam, ee wa hay kitah du niiskoo dara, wa yahuu kitum bitowu Kooh. Wa hayyuu kimin ki'on kibay Kooh: «*Abaa, Paammboo!» ¹⁶ Helii Kooh wiima wëri oniruu ki'inoh ga keeñjuu kayoh-kayohda an du bitowu Kooh. ¹⁷ Ee waa du bitowu Kooh, du hay kilam ga iñcaa cijófi'caa ya faani'tuuda; ee iñcaama, du na Kiristaanii du hayca kilam. En an du bok nari kiday coonunaa du bokan nari ban ga ndamaa ya laakda.

Kooh hayyuu ki'on ndam wiyaak kuwis

¹⁸ Mi foygin an coonucii du en na kiday watida, enndii dara ga fikii ndamaa Kooh yahhuu ki'on kuwisda. ¹⁹ En ki'ena, éldúnaanii Kooh sakda, besoo bes, wa wii sek Kooh teewoh ndamii towutiigari. ²⁰ Éldúnaaniima Kooh sakda, wii taabuk waasaa eewdohwa idaa ee wa tayyiika. Kooh yëri tikwa iñaama, wayee hoonohii wa abin yaakaa', ²¹ ndaga bes waa hay, Kooh hay kibégis éldúnaanii ya sakda ga doolii sanju'wa, ammbawa ñaamda. Ee fodaama wa laak hafwa, wa eku ban ga ndamaa towutii Kooh. ²² En ki'ena, du inohin an bi wati, éldúnaanii Kooh sakda lis ga mesiklaat fodii betifaa en na ki'in ndaga coonucaa ga kilaak kowuda. ²³ Mesiklaataama keenndii rek ga éldúnaanii kesi, wa keenin bi ga dookkuu du bii du laasin ga Helii yisela'íyii, ennda iña ya deb ki'onohda; du bii in ga keeñciiruu ee du bii ga kisek besaa Kooh yahhuu kitum bitowucida ee ya bégisannduu ga kikaanda. ²⁴ En ki'ena, Kooh musalinnduu wayee du taam ga ki'am yaakaa'. Ee fu hot iña fu yaakaaraa, iñaama ensisoo yaakaa'. Iña fu hotin, fu lisan na kiyaakaa' gari? ²⁵ Wayee waa iña du yaakaa'da du hottiiri duum, kon du jommbi kisek hen, du guu'guuluk ga iñaama. ²⁶ Fodaama ban, Helii yisela'íyii hayinnduu ki'amdoh ndaga du laakoo dooli. En ki'ena, du inohoo daa kikiim Kooh enida. Helii ga kihafci kiimi'tuu Kooh ga duuyci, fodii baa en na ki'in wo'eena wo'koo na kuuw. ²⁷ Kooh yii inohin iña en ga keeñ baa en béeβda, inohin ban iña Helii yisela'íyii meekisohda, ndaga wa kiimdi buwii en buu Koohda daa Kooh waarohkada.

²⁸ Du inohin an buwii waa' Koohda, ennda buwii ya nook ga hafci kitaabuk iña ya nakohda, iña hew gaba tooh Kooh hay ki'ek yahci ga bi ba bewoh yijófi' ga.

²⁹ En ki'ena, buwaa ya tanuk kuméeñi'ɗa, ya ɗaakɗin hafciɓa, doonaa ɓa en fodii Kowukiigari, ee fodaama, ka en saawii ɓo' biyewin ga oomaacii. ³⁰ Buwaama ya ɗaaki hafciɓa, ya nookinɓa ɓan ɓa hay gari; ee buwaa ya nook ɓa hay garida, ya abohinɓa ɓan fodii ɓibo' ɓijúwí' ga fikíci; ee buwaa ya aboh fodii ɓibo' ɓijúwí'ɗa, ya erinɓa ndam ɓan.

Kiwaa'kii Kooh waa'tuud'a laakoo daa ka eem

³¹ Kon waa enin ɗa, ɗu yah ya kiwo' yiliis? Waa Kooh taam naru, ɓii yiida mín yen garuu? ³² Ya yaa, ya sanngii Kowukaagari ka koo' ga coonu ndaga ɗu bééɓpuu ɗu tah ya erohhakaɗa, kon ya na Kowukaagari, ya tumdooruu iñaa en toohe? ³³ Buwaa Kooh tanuk ga hafciɓa, ɓii yiida mínan buwaama kiyam yen? Kooh yéri abohɓa ɓibo' ɓijúwí'. ³⁴ ɓii yiida mínɓa ki'atti' kikaan? Kiristaanii, ga kihafci, kaanin, wéñaa ga Kooh milisɗinndi; ya yugin, hanohin Kooh yah-ñaabaagari ee ya yaa kimi'tuu Kooh. ³⁵ Ee ɓii mínan ki'aas ga díkaantiruu na Kiristaanii bi hégisohhuu na kiwaa'kiigarida ɓa? Yah coonu ciméeskiroo yah kitiit, ati kihatalluu ga kipes, wala a', kinduul wala iñaa mín kihídi' kumuun ɓo' ga, wala kikaan? ³⁶ En ki'ena, iñii daliruuɗa yéri bídu ga Kéyítfaa an: «Kím bi noh aas, ɗí ɓii apu ndaga fu, ɗí ɓii malaku fodii baalcaa éewdohu kihoosune.»

³⁷ Wayee ga iñaa dalluu tooh, yiima waarinnduud'a tum bi ɗu mey ga na ndam wiyaak. ³⁸ En ki'ena, wéerinndoo an enndii kikaan, enndii kipes, enndii malaakacii, enndii cii na kinguurukɗa, enndii wati, enndii kuwis, enndii ha'-dooli, ³⁹ enndii doolaa en ga ɗook, enndii waa en ga kakayɗa, wala yen yiliis yaa saku hen, laakoo dara iñaa mínnduu kihégisoh na kiwaa'kii Kooh teeɓpuu ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda.

9

Heetii Isarayeel Kooh tanukɗa

¹ Ga dii mi en wínoo na Kiristaaniida, iñii mi wo'ɗa kayoh fiwoóri', mi wo''i saboh. Heliigoo taaboh na Helii yisela'i'yiida teewinndoo an mi wo' kayoh. ² Keeñjoo leehin tak ee mi korukin coonucaa leehoo. ³ Calalinndoo sah Kooh coñjoo mi hégiskoh, mi ga kihaffoo, na Kiristaanii, en ɗanaa mbokciigoo mi bok naba heeta múcu. ⁴ Buwaama ɓéri en bu-Isarayeel ee Kooh tuminɓa ɓitowuci, ya teewinɓa ndamiigari, ya pokohin naba kifiliimun, ya erinɓa Waasii Móyis, ya teewinɓa dii ya jom kijaamukuda, ee ya díginɓa*. ⁵ Ba límukoh ga caasamuncaagaba meyoɗ ga níltaa Abarahamɗa'; ee Kiristaanii, ga kibo'kaagari, límuk ga buwaama, ya yii ya en Koohyii hanoh bééɓ ɗookɗa. Ndam aawat gari bi taa'. Aameen.

⁶ Mi waa'tii kiwo' an iñaa Kooh dígee bu-Isarayeelɗa, ya tummbiiri. En ki'ena, enndii an towutaa Isarayeel: bééɓta boku ga heetaa Kooh tanukɗa. ⁷ Ee ɓan, enndii an bééɓ buwaa bok ga níltaa Abarahamɗa, ɓitowuci. En ki'ena, Kooh wo'ee Abaraham an: «Tucaasamuntaa mi dígeeraaɗa meyoɗsan ga geñaá Ísaak.» ⁸ Iñaama waa' kiwo' an, towutaa límukoh ga ɓo' rek tahhii ta en towu Kooh. Towutaa en tuu Koohɗa, téri en taa límukoh ga díгаа Kooh dígee Abarahamɗa. ⁹ Iñii yii nak yéri Kooh dígee Abaraham, an: «Wahtii wii gaac, mi hay garaa kihayis ee laakan betifu Saaraa laakin kowu kiyaal.»

¹⁰ Ee eembii ɗa; enissa fodaama na Rebekaa. Ya laakka na caasammbuu Ísaak siis, ɓaa bok paamun yínoo. ¹¹⁻¹² Kooh wo''ari an: «yaakkaa hay kisúrnga'uk ga këméeñkimunaa.» Wii Kooh wo' iñaama lakanaa ɓa límussii ee ɓa tummbii yibóni', ɓa tummbii yijófi' duum. Iñaama Kooh tummbari kiméti iñaa ya natin kitum, ya teewohha an ya tanuki ga daa neɓpi, ee ya malakoo ga iñcaa cijófi'caa ɓo' tumi wayee ga ɓayaa ya ɓayyida. ¹³ Iñaama yéri bídu ga Kéyítfaa, Kooh wo' an: «Mi tanukka Yakoop, mi sagi'ta Esawuu.»

¹⁴ Du yah ya kiwo' ga iñaama? Du wo'an an iñaa Kooh tumɗa júbpiine? Mínoo ɗa ki'en. ¹⁵ En ki'ena, Kooh wo'ee Móyis an: «Mi laakan yërmaandi ga ɓaa mi waa' kiyèrèm, mi jofan ga ɓaa mi waa' kijof gari.» ¹⁶ Kooh tanuk ɓo'aa, enndii an ɓaa yéri waarika wala yéri légéyika, wayee Kooh ga kihafci yéri laaki yërmaandi gari. ¹⁷ Ndaga bídu ga Kéyítfaa an Kooh wo' buuraa bu-Esípti an «Mi falinndaa buu' doonaa kooroh

* **9:4** 9: 4 Kidiñkii Pool wo' diida mín ki'en díгаа Kooh na Abarahamɗa, ee ɓan, ɓo' mínin kihalaat ɓan wo'eencaa séldiiga-Koohcaa (2 Samiyeel 7: 12, 16; Ísayii 9: 6; Yéremii 31: 41-34; Esekiyeel: 34: 23-24) † **9:5** 9: 5 Caasamuncaa wo'udaa Abaraham, Ísaak na Yakoop, na towutaa Yakoop tidaañkaah na tanaktaa (12) ‡ **9:6** 9: 6 Wo'eenii Pool wo' dii en anee: «enndii an towutaa Isarayeel bééɓta boku ga Isarayeel»: towutaa *Isarayeel* mín ki'en towutaa meyoɗ ga *Yakoopɗa*. Malkat Sènees 32: 29. § **9:8** 9: 8 Díгаа wo' ga kílímukkaa Ísaak ee enee enaama yidóoyi'-waa'ɗa.

garaanaa, mi teewoh kiyakkiigoo ee teekiigoo síw daa en tooh ga öldúna.»¹⁸ Fodaama, Kooh laaki yërmaandi ga baa neŋpi ee ya yégisdi keeñ baa neŋpi.

¹⁹ Bo' hayyoo kimeekis an: «Waa ken minoo dara ga iñaa Kooh waa', kon ya na buwii ga ya?»²⁰ Mi nak, mi wo' an fu, bo'-súusúus, fu nam ki'en ba bi fu weeraanti'i na Kooh? Kataa mín kiwo' baa tawahkaða an: «Iñii tah ya fu tawahhoo fodii dii?»²¹ Man tawahoh kataa mínin kitum ga ban iñaa neŋpi: ga yooŋ-banaa wa wíinoo, ya mínin ga kihéwi' kataa-túuy kimo'ta na ban kataakaa foñsi ga fooh*.²² En an Kooh waaree kiteewoh aylukaagari na doolaagari, ya tookka kon kimúuñi' iñaa maañ, buwii tahee aylukaagari, ee kisan'ku' jomeeba ga kilaakfa;²³ ee ban, en an ya waaree kiteewoh daa ndamaagari hín kiyak ga dookkuu, d'u buwii ya laakin yërmaandi gaba, ee ya waayuki'ba kilaas ga ndamaagarida,²⁴ d'u béebpuu, d'u béri Kooh nook ga hafci. Ya eemmbii ga kinook yaawúu'cii doŋ ga hafci, wayee ban buwii enussii yaawúu'fa.²⁵ Fodaama, ya wo'aka ga Kéyitfaa Osee, séldiiga-Koohaa an:

«Buwaa kudewaa enéerí buurooda,
mi hayba kiwo' buunndoo.
Heetaa kudewaa soosdéerí keeñjooda,
mi haywa kiwo' heetii soos keeñjooda.

²⁶ Daa ba wo'ohseera an ba enndii heetiigoo tooh,
ba hay da kiwo'u towutii Kooh yii en na kipesda.»

²⁷ Ísayí, séldiiga-Koohaa, ga bakci, yéegaloheera ga looba an:
«Luu enee an bu-Isarayeel, ba yewin hen
bi ba hídin na tukakaytaa en ga giyaada,
bijutuut gaba, béri yah ga kimúc.

²⁸ En ki'ena, Ha'mudii hay kitum bi mat, ga öldúna,
iñaa ya wo'da ee yah kigaaw hen.»

²⁹ Ee foda a Ísayí yaama wo'eeka kuméeñi'fa an:
«Binaa Kooh, yii hanoh dookda múuñdéerí biŋo' ga heetiigaruunaa,
enna d'u d'ubin foda a bu-teeraa Sodom,
d'u man na bu-teeraa Gomoo.»

Hewhewii winéwi'wii ga fikú bu-Isarayeel

³⁰ Kon d'u aban ya kimma? Iñii yii: buwii enussii yaawúu' heelséerí Kooh abohba biŋo' bijúwi'fa, Kooh abohhaaba biŋo' bijúwi'. Ee ngémaa ba laak ga Kiristaaniida onbaka.³¹ Wayee bu-Isarayeelbaa heelee Kooh abohba biŋo' bijúwi' ga daa ba taabuk Waasiida, laakussii iñaama ga.³² Iñii tah ya ba laakkiika? Ba tikee yaakaa'ba ga tumeencaagaba, ba saŋga kigem ga Kooh. Ba tapukka ga atohaa kéfíti bo'da,³³ fodaama, Kooh wo' ga Kéyitfaa an:

«Mi hay kiyip ga teeraa Síyón
atohaa buwaa kéffitukohan,
ee wéri búukanba.

Wayee baa fu gem gawanaa,
yaakaaraagara tasoo múk»†.

10

¹ Mbokcii, iñii mi waa' ga keeñjoo ee mi kím Kooh gaða, wéri en an buwii mi bok naba heetda, ba múc. ² Kayoh, mi mínin kiseedi' an ba kaantukohin ga kijaamuk Kooh, wayee kikaantukohkiigaba, ba taammbii ga na hel. ³ Ba inohoo daa koorohsi bi bi' mín kijúb ga fikú Koohda, ba heella kituuki' waas waa ba koorohan ga kihafba. Ga iñaama, ba tooki'tii Kooh ga iñaa ya tum kijúwi'faða. ⁴ En ki'ena, Waasii Móyíis top ga wii Kiristaa hayda; en d'anaa béeb baa gemin mín ki'abohu bo' yijúwi' ga fikú Kooh.

Kimúckii kii ga béeb baa gem ga Yéesu

⁵ Iñii yii yéri Móyíis bín ga loo iñaa tahi Kooh ki'aboh buwii biŋo' bijúwi', ee kooroh ga Waasii Móyíisda. Ya bín an: «Baa taabuk Waasii ga béeb iñii wa nakoh'danaa, pesan gawa.»⁶ Wayee ga daa kigem ga Kiristaa onohi kijúb ga fikú Koohda, iñii yii yéri wo'u ga an:

«Kaa wo' ga helpu an:

Bii yiida yah kilap dook asamaan?» Waa' kiwo': kibewohnee da Kiristaanii, ya yoosuk?

⁷ Kaa wo' ban an:

* 9:21 9: 21 Malkat Yéremíi 18: 6 «...d'u man ga yahhoo fodii dii ban man ga yah hëwíroh kataaða» † 9:33 9: 33 Médirohat na Ísayí 28: 16, ga daa ka wo'u ga kiGerekkaa kidewaada. Malkat ban Ísayí 8: 14-15

«Bii yiida yah kiyooosuk daa buwaa kaanin enohda?» Waa' kiwo': kikólki' Kiristaanii ga buwaa kaninda, ya hay?

⁸ Kéyítfaa wo' ya kon ga kijúú? Inii yii:

«Wo'eenii Kooh, wii ga yahaafu,

wa wii ga kúuwkiigaraa na ga keeñiigaraa»*.

Wo'eenii wiima wéri en wii dí yéegal buwii an ba gëmat ga Yéesuda. ⁹ Béeb baa fu wo' ga kúuwfu, ga fikí buwii, an Yéesu yéri en Ha'mudii, ee fu gëm ga keeñaagaraa an Kooh mílisdindinaa, Kooh hayyaa kimúsal. ¹⁰ En ki'ena, baa gëm ga Yéesu ga keeñaagarinaa, Kooh hayyi ki'aboh bo' yijúwí' ga fikíci; ee baa wo' ga kúuwci an Yéesu yéri en Ha'mudiinaa, Kooh hayyi kimúsal. ¹¹ Iñaama yéri Kéyítfaa wo' an: «Béeb baa fu gëm garinaa, ya oooraa múk.»

¹² Fodaama laakoo kigënantiloh an, yii yaawúu', yii enndii yaawúu'. Du béebpuu, du bok ga Ha'mudii, ee ya tumdi bi dooy béeb buwii kiimiri dímalda. ¹³ Bíduunun ga Kéyítfaa an:

«Béeb baa fu bay Ha'mudii kikíim dímalaa, ya hayyaa kimúsal.»

¹⁴ Iñaama yéri laak. En ki'ena, binaa buwii gëmussii garinaa, ba kooran gada bi ba mín kifool gari kikíim dímal? Ba tuman na bi ba mín kigëm gari, ee ba kelohhii teekiigari wo'u? Ba tuman na bi ba keloh teekiigari, ee laakkii baa yéegalohwa? ¹⁵ Kon buwaa yéegalohan teekiigari meyoan gada, ee laakkii buwaa wosu. Moona Kéyítfaa wo'in an:

«Malkat ga dii keeñcii buwii soos ga hayii buwii hay kiyéegaloh Hewhew cinéwí'da.»

¹⁶ Wayee nak enndii buwii béebba béri keloh Hewhewii winéwí'wii, taabukussawa. Ísayii, séldiiga-Koohaa wo' an:

«Ha'mudii, moo bii yiida gëm ga inii du yéegalohda?»

¹⁷ Kon kigëm meyoan ga kisúkúruk Hewhewii winéwí'wii yéegalohuda ee Hewhe-waama en Wo'eenaa Kiristaanii. ¹⁸ Wayee mi wo' an ba kelohhii Hewhewii winéwí'wii hene? Ahañ kay! Ba kelohinwa dijófi'. En ki'ena, Kéyítfaa wo'in an:

«Toonaataagaaba kelohukin daa en béeb ga éldúna ee wo'eenba le'in bi ga topaaraa éldúna.»

¹⁹ Kon mi meekisohis an bu-Isarayeel inohsoo kayoh-kayohdane? Ahañ kay! Kooh dweera kiwo', koorohha ga kúuwkaa Móyis, an:

«Mi hay kitum bi, dú siioh buwaa enussii heet duumda, mi obis aylukkúu ga fiibo' biliis baa laakoo hel.»

²⁰ Ísayii, séldiiga-Koohaa kaañnja kiwo' ga iña Kooh nakki kiwo'da an:

«Buwaa heelséeríroo kihotda, hotuunundo. Ee mi teewohin haffoo ga buwaa tikséerí helba garooda.»

²¹ Wayee ga iña aaw ga loo bu-Isarayeel, Kooh wo' an:

«Noh noh, mi yii lëris yahigoo heetaa wée'taa ga an wii, wa kelohoo kiwo' ee wa yégisin ga haf.»

11

Kooh foñnji heetii bu-Isarayeel

¹ Kon mi meekisoh an, ati Kooh foñin heetiigari? Mínoo da ki'en! En ki'ena, mi ga kihaffoo, mi bok ga bu-Isarayeel, kucaasamun Abaraham, ga geña Beesamee. ² Kooh foñnji heetiigari ya tanukee kumëñí'da. Mon dú inohin iña bidu ga Kéyítfaa, ga loo Ili, séldiiga-Koohaada. Ya ña'sukohee ga fikí Kooh loo bu-Isarayeel. Ya wo'ee an: ³ «*Ha'mudii, buwii bii apuunun séldiiga-Koohkiigaraa, ba pookin loteelcaa dí tumohdeeraa sarahda. Diimada, mi don mi tes baa taabukkaa ee ba waa'too ki'ap ban.»

⁴ Kooh ga kihafci wo'ari an: «Fu tessii hanfu, mi faandin haffoo bo' bijúnni-yitnabanak baa jaamukussii Baal*».

⁵ Wati, iñaama ban man fodaama garuu. Biibo' bii ga, baa tesin, ee Kooh tanukba ga yërmaandaagari. ⁶ Ee en Kooh waa'ba hen, tanukkabanaa, kon enndii an, ga iña ba tumda tah ya tanukkaba. Enee an Kooh tanuki buwii ga iña ba légýdánaa, eneenaa kiwaa'kii ya waari bo'da ensisoo ga yërmaandi. ⁷ Kon du wo'at an bu-Isarayeel hotussii inii ba heelda, wayee fiibo' ga duuyba baa Kooh tanuk, hotuununwa. Baa tesda nak enussa buwaa yégisuunun ga keeñ. ⁸ Fodaa ka bídu ga Kéyítfaa an: «Kooh nëendin helciigaba, kúnin hasciigaba, ligin nofcigaba ee iñaama bi ga wati.» ⁹ Déwit ban cojeeraba an: «Ñamahcii ba ñamida abatba fodii dii fi' abi júu'da. Ba ñafukat kakay

* 10:8 10: 6-8 Malkat Déteronom 9: 4; 30: 12-14.

* 11:4 11: 4 Baal iña koof. Médirohat na 1 Buu' 19: 18

ee Kooh fiifba mesiklaat. ¹⁰ Kooh búumdatba, ba hotsisoo, ba dëkat ga mesiklaat bi biñciigaba daa' kakay bi taa'»^o.

¹¹ Kon mi meekisohis an, ga wii yaawúu'cii këfitukufa, ba keeneera bi ba le'a kakaye? Mínoo da ki'en! Keenii ba keenda nak lëgisi' buwii enussii yaawúu'da hal bi ba mún kimúc. Ee fodaama, iñaama tahin yaawúu'cii kisiis. ¹² Ee en an ba lëgisdín bu-éldúna hal ga Kooh ee dii ba keeninda laakdín buwii bínoo enussii yaawúu'da jeriínaa, haa bëriínaa béeb bu-Isarayeel boykidohan haffa ga Koohaa, jeriínaa hídan na kiyak?

Kooh músalin ban buwii enussii yaawúu'da

¹³ Dú bii dú enndii yaawúu'da, mi wo' narúu kimma. Mi yëri en bii Kooh wos ee ya ebilli ga buwii enussii yaawúu'da. Kon mi am an lëgëyii ya sassoo kitumda laakin solu lool garoo. ¹⁴ Mi yii tumwa nak, doonaa kisiis am buwii mi heetukoh nabaða, ee heyna fodaama, laak buwaa hay, Kooh músalba. ¹⁵ Ga waa Kooh foñ yaawúu'ciida, ya lëgíssa hal fodaama, doonaa heetcii ga éldúnaða tooh júwoh nari. Kon binaa ya haydohis bu-Isarayeelaa, iñaama moos madandii na kimílskaa buwaa kaanindane?

¹⁶ En ki'ena, fu gú' ga mbúuraa, fu faani' Koohwa sarahaa, iña tes ga mbúuraada tooh enin yuu Kooh. Ee fodaama ban, binaa fu e' Kooh níil kedikkaa, toytaa tooh enin tuuci ban. ¹⁷ Heetii Isarayeel man na kedik-óliwiyéekaa yípu hen, ee laakka toytaa bëjísu ga. Fu nak ga dii fu enndii yaawúu'da, fu man na koy kedik-óliwiyéekaa baß ga égríaa; ka jokussa daa toytaa bëjísohuda, ee fodaama fu minin kínam na toytagaaga ga muluymaa nílaa kedikkaa haydohda. ¹⁸ Kon kaa ndamuk ga fikii toytaa kedikkaama Kooh bëjísda. Ee luu enee an helfu waa ga kindamuk, kaa al múk an enndii fu bay nílaa, wayee nílaa wëri bayyaa. ¹⁹ Fu nak, fu hay kiwo' an: «Toytama ta bëjísu hen, mi, mi jokussa ga daa ta eneeda.» ²⁰ Kayoh, Kooh foñja yaawúu'cii en toytaa yowu taamada, ndaga ba gëmmbii gari. Fu nak, ya tumbaraa ga baaka yaawúu'caa ndaga fu gëmin gari. Wayee nak, kaa bëwí' haffu ndaga iñaama. Namaa kaniik Kooh. ²¹ En an Kooh yëri múññ'tii yaawúu'caama en toytaa kedikkaa yowudanaa, fu foñ an ya hayyaa kimúññ', fu yii fu enndii yaawúu' ee fu yëri en koykii joku ga kedikkiifane? ²² Kon fu hotin ga dii Kooh hín kijof na dii aylukiigari manda. Buwii këfituk, keenussada, ya tamohin ga dookba. Fu nak, ya teebparaa kijof. Kon dëkaa ga kijofkiigari, enndiikanaa ya hayyaa kibëjis fodii koy kedik. ²³ Ee yaawúu'cii, ba took kigëm ga Koohaa, Kooh hayba kijokis ga daa ba enee kudewaa, ga kedikkaada. Kooh mininba da kijokis. ²⁴ Wayee fu yii fu enndii yaawúu'da, fu madee na koy kedik-óliwiyéekaa paß ga égríaa. Ka yowussa, ka jokussa ga kedik-óliwiyéekaa yípu henda. Fu inohin an iñaama yooßpii kilaak. Yaawúu'cii nak bëri en toytii kedik-óliwiyéekii yípu henda. Kon wëñan kiyooß ga Kooh, ya bëwista, ya jokista ga kedik-óliwiyéekaa kaama yípu hen ta bëjísohseedá.

Heetii Isarayeel béebwa hay kimúc

²⁵ Mbokcii, laakin iñaan en kúmpa garúu ee mi jominndúuri kiwo', doonaa dú íis haffúu kitúk buwaa inohin iñaan en tooh. Laakin ga bu-Isarayeel buwaa bi wati saguunun kigëm ga Kooh. Iñaama hay kilaak bi ga bëriínaa béeb buwii enussii yaawúu', Kooh tanukda, aassan ga ngëmii. ²⁶ Daama nak, Kooh hay kimúsal béeb heetii Isarayeel. Iñaama, yëri bídu ga Këyítfaa an: «Baa yah kibëgis buwiida, meyohan Síyon[†], ya hay kitum bi, ga kaan Yakoop, laakanndii baa san kijaamuk Kooh.» ²⁷ Kooh wo'a an: «Mi hayba kibayal baakaa'caagaba, ee iñaama yëri teewohan kifiliimunkaa mi pokoh nabaða.»^o ²⁸ Binaa dú beß loo Hewhewii winéwi'wiínaa, yaawúu'cii saguununwa kite', ee fodaama ba ennda buwaa sagohin na Kooh. Iñaama lëgisi'tarúu hal ga Kooh. Du wo' ga kitanukkii Kooh tanuk yaawúu'ciidanaa, ba en buwaa ya keeñukin ndaga caasamuncaagaba. ²⁹ Béeb baa Kooh tanuk, barkeellari, ya laakoo hel kanak ga baa yaama. ³⁰ En ki'ena, dú buwii enussii yaawúu'da, kudewaa, dú sannga kitaabuk Kooh, wayee diima, ga dii yaawúu'cii sagu kitaabuk Koohda, oninndúu kilaas ga yërmaandii Kooh. ³¹ Yah ban fodaama naba. Diima den, ba sagin kitaabuk Kooh ga dii ya laak yërmaandi garúuda, en dánaa, ba ban, ba mún kilaas kimma ga yërmaandaagari. ³² Kon Kooh lagin béeb buwii rap, ga kisanngi kitaabuk, en dánaa ya teeb buwii béebba yërmaandaagari.

Kiyakkaa Kooh

³³ Ga dii Kooh hín kiyakda moos! Ga dii hamhamiigari hín kiyakda ee tooh iñaan ya inohin laaskooda! Bii mún ki'inoh helci bi leeh takda ba? Bii mún kitëebí' iñaan ya nat kitumda ba?

^o 11:10 11: 10 Malkat Kañcaa 69: 24. [†] 11:26 11: 26 Síyon wëri en teeraa Yéerúsaleem ^o 11:27 11: 27 Malkat Ísayii 27: 9; 59: 20-21; Yëremíi 31: 33-34.

³⁴ «En ki'ena, bii inoh iñaa Ha'mudii halaatda ba? Bii mĩnndi ki'on hel ba? ³⁵ Wala ban, bii e' Kooh yen ba, bi an Kooh jominndika ki'ik?»^{*} ³⁶ En ki'ena, tóoh meyoh gari; ya yéři tum tóoh ee tóoh eni'ti. Ndam aawat gari bi taa! Aameen.

12

Kipes ki'as ga iñaa Kooh nakoh

¹ Mbokcii, waa fodaama Kooh tewinnduu yërmaandaagari ya laak garuudfa, mi kiiimbúu dú eroh haffúu fodii sarahaa en na kipes, waa sela'in ee neblohin Kooh. Iñaa yéři en kijaamuk kiméti'kaa Kooh sek garúuda. ² Kaa heelat ki'en buwaa taabuki baahcii éldúnada. Tookat Kooh e'túu halaat ciliis ci'as doonaa ya súpít keeñciigarúu. En dānaa dú mĩn ki'inoh iñaa Kooh waa', ennda iñaa jofin na iñaa neɓpi ee wa mat. ³ Ga iñii Kooh onndoo kooroh ga kijofkaagarida, ɓaa en béeb garúu mi wo'i iñii yii: Kaa tĩkat haffúu ga daa dú le'ii, yaa en béeb mínat ki'inohsah daa Kooh hanohi'ti, ee ya lègèy taam ga na ngēmaa Kooh wa'tida. ⁴ Iñaa man na faan bo'-súusúus. Céecii ga faanda yewin ee wĩnoo bokkii na mooroomwa lègèy. ⁵ Fodaama, dú bii dú bok ga Kĩristaada, luu dú yewin yewin, dú enin faan fiinoo ga dii dú en wĩnoo narida. Ee béebpuu, dú enin wĩnoo, yaa en béeb ga mooroomci, fodii céecii en ga faan bo'-súusúusda. ⁶ Kooh warohin iñcii ya onnduu kimĩnda daa neɓpi. Iñcii ya onnduuda bokkii. Baa Kooh onnndaa ki'en séldiigacinaa, tumaa iñaa en fu taam ga na ngēmii. ⁷ Baa Kooh onndaa kimĩn ki'amdoh buwiinaa, amdoha. Baa Kooh onndaa kimĩn kijéři' buwiinaa, jégíroha. ⁸ Baa Kooh onnndaa kimĩn kidígalohaa, dígaloha dijófi'. Baa Kooh onnndaa keeñ ki'onohaa, onohaa na keeñ wisóosi'. Baa Kooh onnndaa kikuliyyuk ga buwiinaa, taabaa ga na keeñ. Baa Kooh onnndaa kilaak yërmaandi kidímalohaa, taabaa ga na keeñ wisóosi'.

⁹ Waarat ɓimooroombúu ga ɗuuy keeñjúu, ee ka hanat ki'eem ga kúuwkii rek. Núpat iñaa bonin ee dú ñaak ñap ga yijófi'. ¹⁰ Waarohat ga díkaantirúu na keeñciigarúu béeb, fodaa buwaa bokoh. Ɔocirohat kiwaaroh ga díkaantirúu. ¹¹ Kaantukohat ee kaa yówirat yahhúu! Lègèyɗat Ha'mudii ee ekat keeñciirúu béebca ga. ¹² Dú abin yaakaa' ga iñcii Kooh dígohda, kon keeñjúu soosat seɓ. Binaa dú en ga coonunaa, tookatfa kikoork. Dèkat ga kikiim Kooh rek. ¹³ Warohat iñcii dú laakda na buwii enu buu Koohda ga soollicaagaba, dú toputu' dijófi' sagaccaa haysi ga kaancaagarúuda. ¹⁴ Buwii hatalirúu ga kipesda, kiiimdatba Kooh. Kiiimat Kooh barkeelɓa; kaa kiimat ya coñba. ¹⁵ Bokat kineɓluk na buwii enu ga neɓlaatda; Bokat kikoduk na buwii enu na kikodukda. ¹⁶ Bokat hel dú en wĩnoo. Kaa ɓéwirat haffúu, wayee tookat kijutuuti haffúu. Kaa tĩkat haffúu buwaa wéñ kilaak hel. ¹⁷ Bo' tumbúu iñaa joffiinaa, kaa éldattika. Namat kiheel kitum iñaa jofin ga fiki béeb. ¹⁸ Tumat iñaa dú mĩn tóoh bi dú dèk na béeb buwii ga jam, en mĩnukaa. ¹⁹ Mbokciigoo mi keeñukda, kaa éldukat ga yibóni'yaa bo' tumbúu, wayee ísat Kooh payka ga aylukaagari. En ki'ena, bídu ga Kèyítfaa, Ha'mudii wo' an: «Mi yéři laak ki'eldúk, mi yah ki'ik yaa en béeb, iñaa cal iñaa ya tumda.»^{*} ²⁰ Ya wo'in ban an: «Binaa bo', yaa waa'tii garaa kihot, yaawaa, onaari iñaa ya ñaman. Binaa ya pílaa, onaari músú, ya an. Fu tum iñaamanaa, ya hay laak kaci fyaak ga.»^{*} ²¹ Kaa ísat kibon wéñjúu dooli, wayee ga kijofkaa dú tumda, laakat ndam ga dook kibon.

13

Kikelohi' buwii Kooh kuliyuki'da

¹ - Baa en béeb jomin kikelohi' buwii kuliyuk ga nguu'ciida. En ki'ena, laakoo nguu', waa meyoohii ga Kooh; béeb cii laakda, Kooh yéři yĩpca. ² Kon béeb ɓaa fu sanj kikelohi' buwii tũku ga fikiidanaa, fu heñoh iñaa Kooh tuuki'. Ee ɓaa fu heñoh iñaamanaa, waas hay kidal ga dookfu. ³ Baa tumi iñaa jofin jomoo kiniik buwii ga nguuriida; ɓaa tumi iñaa joffii yéři jomɓa kiniik. Kon dú waa' kiniikoo buwaamanaa, tumat iñaa jofin, en dānaa ɓa hayyuu kikañ. ⁴ En ki'ena, ɓa lègèyi' Kooh, ee iñaa onndaa jam. Wayee binaa fu tum iñaa joffiinaa, fu jomin kitĩt, ndaga enndii sooy Kooh onndaa kimĩn kiko'. Ba ɓisúrga Kooh ee ɓéři laak kiyóoski' aylukaa Kooh ga dook buwii tumi iñaa joffiida. ⁵ Kéři tah dú jom kikelohi' buwii kuliyukda hen. Ee enndii rek kiniik aylukaagaba, wayee ka en iñaa dal helluu. ⁶ Kéři tah ban dú jomin kifay lempu. Ínohat an buwii Kooh e' lègèy kifayuk lempuda, ɓa lègèyi' Kooh ee ɓa jomin kiméti' sasaa Kooh nakɓa

^{*} **11:35** 11: 35 Malkat Kañcaa 139: 6-17; Ísayii 40: 13; Yoop 41: 2. ^{*} **12:19** 12: 19 Malkat Léwitik 19: 18; Déteronom 32: 35; Méccèe 5: 39; Lúkaa 6: 27-29. ^{*} **12:20** 12: 20 Wo'een cahii diida en fodii dii: «man na fu nègíroh éeñin-kiwii ga dook hafaagari»; Malkat Liiwuk 25: 21-22

waama. ⁷ Erat yaa en béeb iñaa ya jom ki'erufa. Baa dú jom kifay lempunaa, fayattiwa. Baa dú jom kifay juutinaa, fayattiwa. Baa dú jom ki'e' céeraa, erattiwa. Baa dú jom ki'e' ndamaa, erattiwa.

Waarohat ga díkaantirúu

⁸ Kaa laakdat ken kobot, enndii kobot kiwaaroh dogaa. Béeb baa fu waa' mooroomfunaa, fu wacohin na Waasii Móyiis. ⁹ En ki'ena, Kooh nakohin an: «Kaa dúk yaalfu wala betifu fu faanuk na bo' yiliis, kaa ap bo', kaa lok, kaa díibuk kilaak iñaa en yuu mooroomfu.» Iñcuma nakohufa, na caa tesda tooh, ca cii ga wo'eenii wii an: «Waaraa mooroomfu fodii fu waa' haffufa.» ¹⁰ Baa waarin mooroomci, tumoori iñaa meskin. Kon binaa fu waa' mooroomfunaa, fu tumin iñaa Waasii Móyiis nakoh kitumda bi matin.

Kiwaayuk kihayiskii Ha'mudii

¹¹ Kon tumat fodaama. En ki'ena, dú inohin jamaanii dú enohda. Wahtii dú jom kiyúudukohda le'in. Wahtii Kooh yahhuu kimúsalohda wéñin kideey. Wa úsaayissii fodaa ga wii dú han ki'aas ga ngèmiida. ¹² Wekkii wii yah kileeh ee Kooh yii yah kiwiis. Du foñat iñcii tumsi ee ca ñaakuki henda, dú ganaayuk lee'laatii Kooh e'tuu kiheñohohda. ¹³ Kon dú tídat yijúwi' fodii baa tñn na noh taj. Du hanat kiliiluk ga kiñam na ki'an, dú hanat kifaanuki na baa en tooh na kijalaañuk, dú hanat kiñarohi, dú hanat ki'iñaadoh ga díkaantiruu. ¹⁴ Wayee nak, madat na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ee kaa taabukat neblaata-kumuunndúu ga iñcii ka waa'da rek.

14

Onohat ce'e' ga díkaantirúu

¹ Tookat ga dúuycúu baa ngémaagari yégisissii duum ee kaa ñarohat nari ga halaatcaa ya laakda. ² Laakin baa halaat an ya mínin kiñam ñamahaa en tooh. Ee baa ngémaagari yégisii duum nak halaat an ya ñaman iñcii linsi ga de'da rek. ³ Baa ñami iñaa en tooh jomoo ki'eew yaa ñamoo iñaa en tooh, fodaa garida. Ee baa ñamoo iñaa en tooh hanat ki'atti baa ñami iñaa en toohda, ndaga Kooh ga kihafci tookinndi. ⁴ Fu nak, fu tik haffu ba, bi fu atti'i súruga jaambuu'? Waa ya am légéyaagari, waa ya foñlukwa tooh, ya dígohka na ha'-kaanci. Ee sah ya hay ki'am légéyaagari ndaga Ha'mudii laakin doolaa amlukohanndiwa.

⁵ Laakin buwaa halaat an laakin besaa gën bescii cínoo ga fikii Kooh. Ee bíinoo halaatu an bescii tooh, ca wínoo. Baa en béeb inohat dijófi' iñaa ya halaatda ee ya am ga. ⁶ Kon bo' halaat an laakin bes, waa gën cínoocaanaa, ya tumka kijaamuk Ha'mudii. Baa tanuk kiñam iñaa en tooh, ya tumka kijaamuk Ha'mudii ee ya gèrèmi Kooh ga iñaama. Baa tanuk kiñamoo iñaa en tooh, ya tumka ñan kijaamuk Ha'mudii ee ya gèrèmi Kooh ga iñaama. ⁷ Yíinoo garuu pesi'tii hafci ee yíinoo garuu yahhii kikaani' hafci. ⁸ En ki'ena, binaa dú pesaa, dú pesi' Ha'mudii, ee dú kaanaa ñan, dú kaani' Ha'mudii. Kon waa dú pes, waa dú kaan, dú buu Ha'mudii. ⁹ Iñaama yèri tah Kiristaanii kaannda, ya mílissa doonaa ya en Ha'mudii buwii kaaninda na Ha'mudii buwii en na kipesda. ¹⁰ Kon fu, fu yèri en ba bi fu atti'i mooroomfu? Ee fu ñan, fu yèri en ba bi fu eewi mooroomfu? Du béebpuu, dú hay kituuk ga fikii Kooh, ya atti'uu. ¹¹ Biduunun ga Kéyitfaa, Ha'mudii wo'a an: «Ga dii mi yii pes ee kayohda, mi wo' an béeb buwii hay kiyi'u ga fikiiroo ee yaa en béeb hay kiwo' fan ga kúuwci an mi yèri en Kooh.»*

¹² Fodaama baa en béeb garuu hay kilayohi hafci ga fikii Kooh, ga tooh iñaa ya mos kitum.

Kaa ek mooroomfu ga kitum baakaa'

¹³ Kon dú íisat ki'atti' mooroommbuu. Namat kiguu'guuluk ga kiwatuk kitum iñaa mín mbokkúu kerceen kikéfit, wala tahaanndi kikeen ga yibóni'. ¹⁴ Dii mi en wínoo na Yéesu, Ha'mudiida tahaanndoo ki'inoh ee wèerinndoo an laakoo ñamahaa tabin kiñam. Wayee binaa bo' am an yen tabin kiñamaa, iñaama tam kiñam gari. ¹⁵ Binaa fu ek mooroomfu coonu ndaga iñaa fu ñamidaanaa, lakanaa fu waarissiiri. Kaa ek mooroomfu ya san'ku' ndaga iñaa fu ñamida. Ya ñan, Kiristaanii kaandinndi. ¹⁶ Iñaa dú am an jofin garúu, hanat kilim basee ga ñookkúu. ¹⁷ En ki'ena, kibok ga Nguurii Kooh deeyohhii dara na ñamah wala anah. Kibok ga Nguurii Kooh wèri en kitaabuk iñaa júwin, kiheel jam na kinebluk, ee iñaama, Heliis yisela'i'yii yèri onohica. ¹⁸ Baa jaamuki Kiristaanii fodaama hay kinebluk Kooh ee buwii ñan hay kiwo'u an ya jofin. ¹⁹ Kon nak, dú heelat

* 14:11 14: 11 Malkat Ísayii 45: 23; Mèdírohat na Filiip 2: 9-11.

kitum iñaa haydohi jam ga dikaantiruu na iñaa yégisdan ngëmaa yaa en bééβ garuu.
 20 Iñii fu ñamida hanat kikalafisoh lëgëyii Kooh. Kayoh, laakoo ñamahaa liif ga fikii Kooh. Wayee baa fu ñam ñamahaa tahan mooroomfu kikeen ga yibóníraa, fu tumin iñaa joffii. 21 Iñaa gënda, wëri en an kaa ñam koynoh, kaa an sangara ee kaa tum dara yiliis yaa ekan mooroomunfu ga kitum baakaa'. 22 Iñaa fu gëm ga loo iñaamada, eemdohaari ga dikaantifu na Kooh. Ya yewinin múu', baa helci dalin ga iñcaa ya tumida. 23 'Bo' am ga helci an ya jomoo kiñam iñii yii, binaa ya ñamwanaa, ya tumin baakaa'. En ki'ena, tumeenaa taambii na ngëm bééβ iñaa baakaa'.

15

Kikulyuki' iñaa neβ mooroomfu

1 Du bii du yégisin ga ngëmiida, du jomin kikoork buwii ngëmiigaba yégissiida ee du jomoo kidëwi' iñaa neβ garuu donj. 2 Baa en bééβ garuu heelat kitum iñaa newin mooroomci ee jofin gari, doonaa yaama min kiwëñ kiyégis ga ngëmaagari. 3 En ki'ena, Kiristaanii mosoo kiheel iñaa neβpi. Iñii yii biduunun ga Këyítfaa an: «Baseecaa buwaa baseeraada, fu Kooh, ca keenin ga dookkoo.»^{*} 4 Bééβ iñaa binsee kudewaa ga Këyítfaada, binsee kijégí'tuu doonaa wa yóodí'tuu kimúuñ ee wa daas keeñciigaruu bi du min kilaak yaakaa' ga iñaa Këyítfaa wo'da. 5 Koohyii onohi kimúuñ ee daasi keeñcii buwiida onattúu kijúwoh yaa en bééβ na mooroomci fodaas Yéesu Kiristaa waa'kada. 6 Fodaama, bééβpúu dú bok koonaa kiinoo, dú yeeki, dú kañi Kooh, Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

Kiristaa hayi' yaawúu'cii na buwii enussii yaawúu'da

7 Yaa en ga bééβ tookat mooroomci fodaas daa Yéesu Kiristaa tookkúudfa, doonaa buwii e' Kooh ndam. 8 En ki'ena, iñii mi waa'túu kiwo'da wëri en an Kiristaanii tummba hafci súruga yaawúu'cii kiteebba an Kooh wo'oo, léehíraa ya nis iñaa ya wo'da. Ya hayya kon kiméti' iñaa Kooh dígee bicaasambada. 9 Ya hayin ban doonaa buwii enussii yaawúu'da ndamu Kooh ga yërmaandaagari, fodaas këyítfaa wo' kada an: «Këri tah, mi hay kiwo' fan ga leeloo heetcii bééβca an fu Kooh ee mi hay kiyeek kiyakkii teekiigaraa.»^{*}

10 Biduunun diliis ga Këyítfaa an:

«Heetcii bééβca, neβlukat na heetii Kooh tanukda.»^{*}

11 Ya wo'issa diliis an:

«Bééβpúu, dú heetcii, ndamat Ha'mudii.

Buwii bééβba ndamatti.»

12 Ísayii, seldiiga-Koohaa ban wo'in an:

«Hay kilaak baa límukan ga nílilaa Yesee.

Ya hay ki'en buurii heetcii bééβca,

ee ca tikan yaakaa'ba gari.»^{*}

13 Koohyii onohi yaakaa'da sóosírat keeñnjúu seb, ya onndúu jam wiméti' sèk ndaga dú gëmin gari. Fodaama, keeñnjúu liif muut na yaakaa', waa meyooh ga doolaa Helaa yisela'iyaa.

Iñii tah Pool binnda bu-Room këyítfaa fiida

14 Mbokcii, mi ga kihaffoo mi inohin an dú jofin lool, wëerinndoo dijófi' an dú inohin tóoh kayohfii ee dú minin kijégíroh wo'eenii Kooh. 15 Wo'eencii mi binndúudfa, en laak bitin kikelohaa, dara tahhiika, hanaa kiwaa'túu kiníindis rek iñaa dú inohin haat. Mi tumka ga iñii Kooh onndoo, ga kijofkiigari, 16 mi ennda súruga Yéesu Kiristaa ga d'uuy buwii enussii yaawúu'da. Ya faanndaroo han kitum lëgëy kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii, doonaa ga tumeenii Helii yisela'iyii, buwii enussii yaawúu'da enu fodii sarahaa newin Kooh. 17 Kon waa mi yii ga yah Yéesu Kiristaa, mi safarin ga lëgëyii Kooh nakkoo kitumda. 18 Mi kaañoo kiwo' yen yiliis yaa enndii iñii Yéesu Kiristaa tum koorohha garooda. Ya kooroh garoo, kihaydoh buwii enndii yaawúu'da, ba taabuk Kooh: Iñaama ya tuminndi kooroh ga wo'eencii mi wo'ida na iñcii mi tumida. 19 Ya tumin kintaan na mandarga ciyewin ee Helii yisela'iyii teewohin dooliigari. Mi yéegalohin Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaada daa en bééβ ga leeloo buwii, aboh ga teeraa Yéerúsalem bi ga gohaa Ílirii. 20 Mi mos kiwaa' kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii ga dekatcaa buwaa en daama mossoo kikeloh loo Kiristaaniida. Mi waaréerii kitawah yen ga dook lëgëy fiibo' biliis. 21 Fodaama, mi deenjngii dara ga iñaa bidu ga Këyítfaada an:

^{*} 15:3 15: 3 Malkat Kañcaa 69: 10. ^{*} 15:9 15: 9 Malkat 2 Samiyeel 22: 50; Kañcaa 18: 50. ^{*} 15:10 15: 10 Malkat Kañcaa 117: 1. ^{*} 15:12 15: 12 Yéesu abu fodii tapisee yen, pëelée yen. (Ísayii 11: 10)

«Buwaa ken mosooba kiyéegal iñaa aaw gari hayussi kihot.
Ee buwaa mosoo kikeloh loocíða hay ki'ínohu iñaa laakda.»

Iñii tah Pool waa' kika' Roomda

²² Kéri tah, waas ciyewin binaa mi waa'túu kihay kiwaak rekaa, mi hayoo. ²³ Diimada nak, lègèyiigoo dii ga gohcii ciíða leehin. Tíkíis tiyewin tee, taa helloo lík ga kihay kiwaakneerúu rek, ²⁴ ee mi waareeka binaa mi en na kihay kúlkaa Espaañaa. Mi koo' dumanaa, mi warinnúu kihot ee dú amdohhoo ga baawaama; keefnjoos ñan hay kisoos ga ki'en narúu jutuut balaa mi paafaa. ²⁵ Wayee diima den, mi yah Yéerúsaleem kidimál buwaa Kooh enu daamadá. ²⁶ Buwaa Kooh enu ga kúlkaa Maseduwaan na kaa Akayda† hidírohuunun hēelis kiwosoh buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleem, laaksoo darada. ²⁷ Ba ga kihaffa, bēri halaat iñaama ee jofin ba dímal buwaama. Kooroh ga yaawú'cii, Kooh barkeelin buwii enussii yaawú'ða, ba laasin ga ngēmii. Kon kerceencii enussii yaawú'ða jomuunun kiwa' kerceencii enu yaawú'ða ga alalciigaaba. ²⁸ Kon binaa mi lēehi' kitum lègèyiigoo, mi bay dímalaa aaw ga kerceencaa enu ga Yéerúsaleemdanaa, mi hay kika' kúlkaa Espaañ ee mi koorohan garúu duma. ²⁹ Mi inohin an binaa mi hay garúunaa, Kiristaanii hayyúu kibarkeel lool ga iñaama. ³⁰ Mbokcii, dū bēébpúu dū gēm ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ee Helii yisela'íyii tumin kiwaaroh ga díkaantiruu. Kon mi kíimmbúu dū amdohhoo ga kíkíim Kooh, ³¹ en dānaa mi ka' kúlkaa Yúudēnaa, buwaa enu daama ee gēmussii ga Kiristaaniíða, sodalsooroo lool. Kíimat Kooh doonaa dímalaa waama mi yah kibayi' buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleemda, ba tookwa. ³² Fodaama, neb Koohaa, mi hay kihay garúu na keeñ wisóosi', mi líkaruk jutuut ga dūuyúu. ³³ Mi kíim, Koohyii laak jamda, ya enat narúu bēébpúu! Aameen.

16

Pool kēñ'íta bu-Room

¹ Kon mi yii díjkaannúu Febe, mbok-kerceennduu yíbeti, ee en sūrğa ga jaangaa Kenkeree. ² Ya yum hay garúu, ee leenaa abatti bi jof ga teekii Ha'mudii fodaada bo'-Kooh jom ki'abuða. Amđohatti ñan ga bēéb iñaa ya sooluk. En ki'ēnaa, ya amdohin bo' biyewin, bi ga mi yii yii sah. ³ Dú kēñiri'too Piriisil na Akilaas biyaabumgoo duma dí bok kilégèy ga teekii Yéesu Kiristaa. ⁴ Ba ñanak, ba karin bi ba waa'ta kitoon tumuunba ndaga mi. Mi yii gērēmba ga iñaama. Ee enndii mi hanngoo doj: bēéb jaangucii buwii enussii yaawú'ða gērēmba ñan. ⁵ Mi yii kēñi' ñan buwii ga jaangii hidírukohsi ga dūuy kaancaagaba kíkíim Koohda. Mi yii kēñi' Epaynet, yii mi keeñukinda: ya yēri ñeb kigēm ga Kiristaanii ga gohaa Aasii. ⁶ Mi yii kēñi' Mēri ga: ya yaama, ya sodin lool garúuda. ⁷ Mi yii kēñi' ñan bu-kaannđoo Andoronikus na Yúniyaas, ba bii mi bokee naba kilagū ga kasuda. Ga apotaa'cii, ba enin buwaa neblohin buwii lool ee ba ñebpoo sah kigēm ga Kiristaanii. ⁸ Mi yii kēñi' Ampiliyatus, yii mi keeñukinda ga fikii Ha'mudiíða. ⁹ Mi yii kēñi' Irbee yii dí bok nari kilégèy ga teekii Kiristaaniíða, ya na Estakis yii mi keeñukinda. ¹⁰ Mi yii kēñi' Apeeles, yum teewohin bi matin sēk ngēmaa ya laak ga Kiristaaniíða. Mi yii kēñi' ñan bu-kaan Aristobil. ¹¹ Mi yii kēñi' mbokkoo Herodiyon na ñan bu-kaan Narsis, ba buu Ha'mudii. ¹² Mi yii kēñi' ñan Tirifeen ya na Tirifoo ee ña bok kilégèy ga teekii Ha'mudiíða. Mi yii kēñi' Persis, yum mi keeñukinda. Ya ñan ya sodin lool ga kilégèyi' Ha'mudii. ¹³ Mi yii kēñi' Rifis, ya yum ya en sūrğa yiyaak ga Ha'mudiíða, ya na eeci, ee en eemun garooda ñan. ¹⁴ Mi yii kēñi' Asinkirit, ya na Felegon na Ermes, Patorowaas, Ermas na bēéb mbok-kerceencaa enu naba daamadá. ¹⁵ Mi yii kēñi' Filolok na Súli, Nere na kēmēenkíci yíbeti Olimpaa na ñan bēéb buwum Kooh enu naba daamadá.

¹⁶ Kēñdohat ga díkaantirúu, dū mígínoh haf, kiteewoh an dū bēri bokoh. Buwii ga jaangucii Kiristaaniíða bēébba bēyrohuunndúu kēñi'.

Watukat kidēey iñaa waas kerceen nakoh

¹⁷ Dú mbokciigoo, mi kíimmbúu hen, leenaa watukat buwii heñoh kinis iñcum dū jégirudá ee fodaama ba haydohi kihégískoh ga dūuyúu na kiye'úu ga waas wibóni'. Kaa aaskohat na buwaama. ¹⁸ Buwaa mandá, tumussii lègèyii Kiristaanii Ha'mudiigaruu nakohda, ba tum iñaa nebba. Ba yahi buwii hen ee ña neb kúuw en fan kúum. Fodaama nak, ba dúki buwii hoorussii helda. ¹⁹ Dú ga kihaffúu nak, bēéb inohin an dū taabukin iñii Ha'mudiigaruu nakoh kitumda. Kon inohat an keefnjoos soosin lool garúu. Wayee nak, mi waarin dū taam na hamham widóoyi' ga ki'ínoh iñaa jofin, dū tumiri ee dū aaskohoo na yibóni'. ²⁰ En dānaa, Kooh yii onohi jamda,

† 15:26 15: 26 Akay, iñaa goh wiyín ga kúlkaa Geres. Laakin jamaanaa Kúlkaa Geres e'seera teekaama (330-37 balaa Yéesu Kiristaa)

diimanaa ya napañsoh Seytaani ga fildoo kotciigarúu, d'ú laak dooli ga d'ookci. Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu barkeelattúu.

²¹ Tímotée, yii taam naroo kilégëyda, yii kēñí'túu ga, ya na fuwii bokoh naroo enu diida: Lusiyus, Yaasoon na Sosipatoros.

²² Mi nak, Tertiyus, mi bídi' Pool kēyítñi fii ee ga teekii Ha'mudii, mi yii kēñí'túu ga. ²³ Gayus yii kēñí'túu ga ban. Mi yii ennda ga kaanci, ee béeb fu-jaangii Yéesu haysi kikiim Kooh dii ga kaanci ban. Erasti, yii d'aaak hēelísii teeriida ban yii kēñí'túu ga, ya na mbokkuu Kartus. [²⁴ Yéesu, Ha'mudiigaruu barkeelattúu d'ú béebpúu.]

Pool kañja Kooh

[²⁵ Kon, d'ú kañat Kooh. Ya yéri laak doolaa wēñannduu kibaat kiyégis ga ngēmiida. Ee iñaama yéri mi wo'i, mi en na kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaadanaa. Kooroh ga Hewhewii winéwí'wiima, Kooh ínohlukohha béeb kúmpafaa ya d'aaakee kumēēñí', ²⁶ ee diimaada, ya teewohinfa fañ. Fodaa daa Koohyii leehoo, nakoheekada, fa koorohha ga kēyítcaa sēldiiga-Koohcii. Fodaama iña d'aaakee yaama yéegalohuunun ga béeb heetcii, doonaa ba gēmwa, ba taabukwa. ²⁷ Ndam aawat ga Kooh, yii ya hanji donj, ya laak hamhamda, kooroh ga Yéesu Kiristaa bi taa'! Aameen.]

Këyítfi Pool deb kibín Bu-Korentida Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Pool bín kerceencaa ga teeraa Korentida. Ya karee daama ga baawaagari wukanakwaa. Ya tumee daama kiis kiinoo na caban. Jamaanaama wëri ya jangat ga ñuuy buwaa enussii yaawúu'da bi ba gëmba ga Kiristaanii.

Korenti enee teeru wilëeki'-solu. Gaal-giyycaa meyohee daa en béeb ba teeri daama ee dëkaa yewineera toonoh. Faankoh-pakaycaa yewineera daama foda ka man ga teerucaa ciyaakcaa ciinooda. Fodaama, ba baydohha kerceencaa ga badukeenaa wibóni'waa waama. Iñaama ekka Pool coonu fiyaak. Ya bitukka lool gaba. Ya bínnda këyít kiwo'ba ba watuk buwaama bibóni'baa (1 Korenti 5: 9). Laakka fiibo' baa hay gari kiwo'i yen ga badukeenaa kerceencaa ga Korentida. Pool dallaba kibin këyít kiña'ba. Ya yuunnada ga enaama ciyewin fodii kihëgiskohkaa laak ga ñuuy kerceencaada, ga loo ki'en faankoh-pakay, ga loo kipañ, ga loo kiñam koynohkaa tumu sarah ga koofcaa, iñaa aaw ga jawootii jaangii na cuuniifaa fisela'ifaa Ha'mudii, iñcaa Helii yisela'iyii onohida, na ga loo kimiliskaa buwaa kaaninda.

Pool wo'aba ñan an: Ki'am bi yëgis ga Kiristaanii doj këri mín kipay iñcaa cimoroocaa ga buwiida, ee kiwaa' mooroomfu këri en waasaa minlukohan béeb iñaamada.

Këyítfi Pool bín bu-Korentida tíдох anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-9)
- 2 - Kihëgiskohkii laak ga jaangii Korentida (1: 10-4: 21)
- 3 - Pool ña' bu-Korenti ga badukeenaa wibó ni'waa ba enukohda (5: 1-6: 20)
- 4 - Iñii Pool taas ga loo sëyda (7: 1-40)
- 5 - Pool taas ga loo koynohkaa tumu sarah ga koof (8: 1-11: 1)
- 6 - Badukeen kerceen ga ñuuy jaangu (11: 2-34)
- 7 - Iñcii Helii yisela'iyii onohida (12-14)
- 8 - Pool niindisoh kimiliskaa Kiristaanii (15: 1-58)
- 9 - Dimalaa aaw ga kerceencaa laakooda (16: 1-4)
- 10 - Pool waayukka kibaañ (16: 5-12)
- 11 - Iñcii Pool mëeñjoh ki'ebil bu-Korentida; Tanjoh. (16: 13-23)

Këñdoh

¹ Mi Pool, Kooh, ga iñaa ya waa', yëri bayyoo ki'en apotaa' Yéesu Kiristaa. Mi yëri bínnduu këyítfi fii, mi na Sosten mbokiigaru, ² dú, bu-jaangii Kooh ga teerum Korentida, dú bii dú en buu Kooh kooroh ga Yéesu Kiristaada, dú bii dú bayu ki'en heetiigari wisela'iwida na béeb buwii daa en tooh ba bayi teekii Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaruuda. Yéesu yiima yëri en Ha'mudiigaba, ennda Ha'mudiigaru. ³ Mi yii kiim Kooh Paamudiigaru, ya na Yéesu Kiristaa Ha'mudii, ba barkeelluu, ba onnduu jam.

Kooh barkeelinnduu kooroh ga Yéesu

⁴ Mi dëk kigërëm Koohyiigoo ga looruu ndaga dii ya barkeelinnduu kooroh ga Yéesu Kiristaada. ⁵ En ki'ena, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Kooh oninnduu kihóomi' ga iñaa en tooh, ennda béeb iñaa aaw ga loo kijangat na tooh iñaa aaw ga loo ki'inoh. ⁶ Iñii dí yéegaloh ga loo Kiristaaniida enin iñaa yëgisin ga keeñciigaru ⁷ Këri tah, Kooh barkeelinnduu, dú matdin ga tooh iñcii ya onohda, dú bii dú en na kisek wahtaa Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaru feeñan ga ndamaagarida. ⁸ Kiristaanii ga kihafci, yëri yahhúu ki'on kiyëgis ga ngëmii bi ga siñdaanaa, doonaa ken laakoo iñaa ya wo'an garuu yibóni', bëriinaa Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaru hayisanda. ⁹ Kooh iñaa ya digoh tooh, tummbi, ya yii ya bayyuu ki'en wiinoo na Kowukiigari, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda.

Kihëgiskohkii laak ga Jaangaa Korentida

¹⁰ Mbokcii, ga Teekii Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaru, mi kiimmbuu, béebpuu júwohat dú am wo'een wiinoo ee kihëgisukoh hanat kilaak ga dikaantiruu. Enat wiinoo senjis, dú bok hel, dú bok halaat. ¹¹ En ki'ena, dú mbokciigoo, bu-kaan Kelowee wo'uunundoo an dú eni ga kinookoh ga dikaantiruu. ¹² Mi waa' kiwo' an, yaa en béeb garuu yii wo' fodii dii: yii an «Mi, mi bok ga Pool», yaa an «Mi, mi bok ga Apoloos»,

yúu an «Mi, mi bok ga Pee*», yúunee an «Mi, mi bok ga Kiristaanii.»¹³ Dú foon an Kiristaanii hégiskoh hene? Ati mi yèrí daaysee ga kuraanaa ndaga dú? Wala ati dú bétísi' see ga teekaa Pool?

¹⁴ Mi gèrèmin Kooh ga dii mi bétísi' i'ii yíinoo garúu enndii Kirispus na Gayus rekaa. ¹⁵ Kon ken mínoo kiwo' an dú bétísi' u ga teekiigoo. ¹⁶ Ahañ kay, mi yèrí bétísi' ban Estefanaas na bu-kaanci. Paaf danaa, mi níindísukkii kibétísi' bíbo' bíliis. ¹⁷ En ki' enaa, Kiristaanii wossiiroo kibétísi', wayee ya wossoo kiyéegaloh Hewhewii winéwí' wii ee mi ayukoo ga wo' een caa meyoh ga ki' ínoh bo'-súusúus. Fodaama, kikaankaa Yéesu ga kuraanaa enoo sooy.

Kiñaañkii Kooh na dooligari

¹⁸ En ki' enaa, kiyéegaloh an Kiristaanii kaanin ga kuraanaa, buwii aaw ga kisañku' da tíku iñaama kidof. Wayee dú bii Kooh músalinda, dú hot doolii Kooh ga jangataama. ¹⁹ Bídu ga Kéyítfaa an, Kooh wo' an:

«Mi hay kidúbí' kiñaañkii ñèèñí' cii, mi fèeyí' helcii buwii toon kilaak helda.»

²⁰ Kon ñèèñí' laak gada? Baa jagin laak gada? Baa ínohin kiwo' laak gada ga èldúnanii wii? Hanaa Kooh teewohhii an kiñaañ bo'-súusúus iña kidof?

²¹ Kooh, ga kiñaañkaagari, tumba bi bu-èldúna mínndiiri ki' ínoh kooroh ga kiñaañkaagaaba. Iñaama tah kon ya koorohha ga wo' eenii dí yéegaloh buwii abohwa kidofda, kimúsul buwii gèman gawaða. ²² Yaawúu' cii meekisohu kitumdu kintaan, buwii enussii yaawúu' da heelu ki' ínoh. ²³ Wayee dí, dí yéegaloh Kiristaanii daayu ga kuraada. Iñaama kofeel ga yaawúu' cii ee buwii enussii yaawúu' da tíkuka kidof. ²⁴ Wayee buwii Kooh bay ga hafcida, ennda yaawúu', ennda baa enndii yaawúu', ba am an Kiristaanii yèri en doolii Kooh, yèri en kiñaañkii Kooh. ²⁵ Iñii Kooh tum kooroh ga Kiristaa ee buwii tik kidofda yèri wèñ kilúun kiñaañ bo'-súusúus. Ee iñaama Kooh tumee buwii tikwa kilaakoo doolida paafin dooli bo'-súusúus.

²⁶ Mbokcii, malakat bii dú eneeda, dú bii dú laasin ga bëytohii Koohda: yewinndii garúu buwaa bu-èldúna tik bíbo' bíñèèñí', wala bíbo' bílèeki'-dooli, wala buwaa límukoh ga yoh wiyaak. ²⁷ Ó'óo, man iñii bu-èldúna tik kidofda, yèri Kooh beñ kikaci' i' buwii bu-èldúna tik an ba bèri inohda. Ee ban, iña bu-èldúna tik kilaakoo doolida yèri Kooh beñ kikaci' i' buwii bu-èldúna tik an ba bèri laak doolida. ²⁸ Ee, Kooh bewin iñii tíku yijutuut ga èldúna, eewuunon ee enndii tús ga èldúnaða, kidúbí' iñii bu-èldúna tik yilèeki'-soluda. ²⁹ Kooh tumba iñaama doonaa ken laakoo iña ya ndamukan ga fikíci. ³⁰ Kooh yèri tum dú ennda wíinoo na Yéesu Kiristaa. Ee kooroh gari, Kooh oninnduu kiñaañ, ya abohinnduu bíbo' bíjjuwí, tuminnduu bíbo' bíselarí', músalinnduu ga baakaa'. ³¹ Kèri tah, fodaa ka bídu ga Kéyítfaada, wo' u an: «Baa waa' kindamuk ga yena, ya ndamukatti ga Ha'mudii*».

2

Dii Pool yéegaloh Kiristaanii daaysee ga kuraanaada

¹ Mbok-kerceencii, wii mi hay kúllúu mi ga kihaffoo, kiyéegallúu kúmpafii ga Koohda, mi toonndiirúu kimín kiwo' na kiwèñ ki' ínoh. ² En ki' enaa, mi abéerí kiwo' narúu ga dara yiliis enndii iña aaw ga Yéesu Kiristaa dogaa, yii daaysee ga kuraanaada. ³ Mi sah, ga wii mi en ga díkaantirúuda, mi laakéerí dooli, mi saakee hen lool sah ndaga kiniik Kooh. ⁴ Wo' eenaagoo na iña mi janngateeda ayukéerí ga kimín kiwo', kaa meyoh ga kiñaañ bo', wayee ayukee ga doolaa Heli yisela' yii teewukohee ga dúuy iñcii mi wo' da. ⁵ En dānaa, ngèmiigarúu ayukoo ga kiñaañkaa meyoh ga bo'-súusúus, wayee ayukan ga doolii Kooh.

Ki' ínohkii meyoh ga Koohda

⁶ Moona déy, kiñaañ kèri dí jangat ee buwii ngèmiigaaba matinda, ino huunon gaka. Kiñaañkii kiima meyohhii ga èldúnaanii wii, ee enaamacii en na kinguuruk ga èldúnaanii wiida inohsooka, ca cii ca aaw ga kisañku' ukda. ⁷ Kiñaañkii Kooh enee kúmpa ga buwiida kèri dí jangat. Bi èldúna sakunaa lak Kooh waayukin kumèèñí' iña ya yah kitumda bi dú mín kibok nari ga ndamaagari. ⁸ Enaamacii en na kinguuruk ga èldúnaaniwiida inohsoo kiñaañkii kiima, ndaga eneena ba daayoo Ha'mudii lífin na ndamda ga kuraanaa. ⁹ Fodaa Kéyítfaa wo' kada an:

«Iña has mosoo kihot,
nof mosoo kikeloh,

* 1:12 1: 12 Teekaa «Kefaas» wèri wo' u ga bincii dii.

✧ 1:31 1: 31 Malkat Yéremíi 9: 22-23.

bo'-súusúus mosoo kihalaat,
iñaama yëri Kooh waayukdee buwii waa'tida.»⁹

¹⁰ En ki'ena, dū ñëri Kooh teef iñaama, kooroh ga Heliigari. Heli wiima nak hotin iña en tooh bi ga iñcaa wëñ kihut ga halaatcaa Koohda. ¹¹ Bo'-súusúus iña en garida, ñii yiida minndi ki'noh enndii helaa en gari, ya ga kihafci'danaa? Fodaama ken minoo ki'noh iña en ga Kooh enndii Heli Kooh dogaa. ¹² Du ga kihaffuu, dū laassii helaa meyoh ga ëldúna wayee dū laas Heli meyoh ga Koohda, en d'anaa dū min ki'noh iñcii Kooh onnduu ga kijofkiigarida. ¹³ Iñcii Kooh onndii ciima, dí jégírohhiica kooroh ga wo'een, caa meyoh ga kiñaañ bo'-súusúus wayee ca meyoh ga wo'een, caa meyoh ga Heli yisela'i'yii. Fodaama, iñcii meyoh ga Heli Koohda cëri dí yéegaloh ga buwii ñay Helaagarida.

¹⁴ Baa ñay halaat bo'-súusúus kesi minoo kitook iñcii meyoh ga Heli Koohda. Ca eni gari wo'een dof. Ya minoo ca ki'noh ndaga Heli Kooh yëri onohica ki'noh. ¹⁵ Baa ñay Heli Kooh nak minin ki'noh iña en tooh, wayee ya ga kihafci, buwaa ñiinoo minoo ki'noh iña ya halaatda. ¹⁶ En ki'ena, bidu ga Këyitfaa an:

«Bii min ki'noh iña Ha'mudii halaatda ña,
bi ya miniri ki'on hel?»

Dí ga kihaffii nak, dí ñay halaatii Kiristaanii.

3

Súrgacii jaangii Kiristaa

¹ Mi nak mbokcii, mi minndii narúu kiwo' fodii ñaa wo' na buwaa taam na Heli Kooh. Wayee mi wo'a narúu fodii ñaa wo' na buwaa taabuku iña neñ kumuunfa, fodii tulii' ga ngëmii ga Kiristaaniida. ² Këri tah, mi ñëpí'tarúu miismii rek, mi e'tiirúu ñamahii wiyégisí'wii ndaga lak dū hatinoowa. Ee sah bi wati dū hatinoowa, ³ ndaga dū lís kipes fodii buwaa taabuk neblaak-kumuun. Waa ki'iñaan na kiñaroh cii lís kilaak ga díkaantirúu, dū minan na kiwo' an dū lissii kitaabuk neblaak-kumuun, ee ñadukeeniigarúu enndii ñadukeen bo'-súusúus kesi? ⁴ Binaa dū aaw kinookoh, ñii an: «Mi, mi bok ga Pool», ñiinoo an: «Mi, mi bok ga Apoloos», iñaama enndii ñadukeen bo'-súusúus kesse? ⁵ Ee sah, ñii en Apoloos ña? Bii en Pool ña? Dí, dí súrga Kooh kep, ee dū kooroh garíi hen, ki'aas ga ngëmii. Yaa en ñëéñ garíi tum lëgëyaa Ha'mudii sassida. ⁶ Mi, mi yipin kedikkii, Apoloos soollaka, wayee Kooh yëri yëki'ka. ⁷ Kon nak, ñii yipda na yii soolda enussii dara, Kooh yii yëkdi kedikkida yëri en tooh. ⁸ Yii yipda na yii soolda ñëri hín wem. Yaa en tooh Kooh neehalanndi ga coonufaa ya dayda. ⁹ En ki'ena, dí ñëri taam kilégëyi' Kooh, ee dū ñëri en yooniigari, dū ennda ñan tawahii Kooh en na kiyipda.

¹⁰ Ga iñii Kooh onndoo ga kijofkiigarida, mi enin tawahohaa setin yah, mi yipin larii tawahii ee bo' yiliis yii tawah ga ñookgaanii. Kon nak, ñaa en ñëéñ watukat dijófi' daa ya tawahida ¹¹ Larii tawahii wa wínoo ee Yéesu Kiristaa yëri. Laakissii la' wiliis waa min kiyipu. ¹² Ga ñook lariiima nak laakin buwaa en na kitawah ga na wúruus, ñii na hëelis, ñii na siimii cimóri', ñii na haanga, ñii na boob, ñii na baan. ¹³ Ga besaa ñëri ëldúna yah ki'atti'uda, iña bo' lëgëyin tooh hay kihotuk, meydohu ñay. En ki'ena, besaama yah fodii kiwii, kaa ñaa en ñëéñ, lëgëyaagari hay ga kikoo'dohu, kimalak daa wa hín kimanda. ¹⁴ Baa iña fu tawah ga ñook laraada kiwiikaa minndii dara ganaa, fu hay kilaas neehal. ¹⁵ Wayee nak, ñaa iña fu tawahda takaa, fu hay kiñak neehalaagaraa. Fu hay kimúc ee fu madan na ñaa rëcoh ga kiwiikaa.

¹⁶ Dú inohoo an dū ñëri en Kaanfi Kooh ee Heli Kooh yii ñëkka garúune? ¹⁷ Baa fu ñubi' Kaanfi Koohaa, Kooh hayyaa kidúbi' ndaga Kaanfi Kooh sela'in ee Kaanfiima, dū ñëri. ¹⁸ Ken hanat hafci kidúk. Binaa laak garúu ñaa tik hafci ñëéñi' ga fikii bu-ëldúna, ya namat kay kitook kitiku dof ga fikii'ña, en d'anaa, ya en ñaa ñaañin ga fikii Kooh. ¹⁹ En ki'ena, iñii bu-ëldúna tik kiñaañda iña kidof ga fikii Kooh. Biduunun ga Këyitfaa an: «Buwii toon kiñaañda, Kooh búukinfa, koorohha ga helca ña la' ga kihafba.» ²⁰ Biduunun ñan an: «Ha'mudii inohin halaatcaa ñëéñi' caa, ya inohin an ca en sooy.» ²¹ Kon nak, ken hanat kindamukoh bo'-súusúus. Dú ñëri laak tooh: ²² ennda Pool, ennda Apoloos, ennda Pee*, ennda ëldúna, ennda kipeskii, ennda kikaankii, ennda iñcii laak diimada, ennda iñcaa yah kihayda, toohca dū ñëri laakca. ²³ Ee Kiristaanii yëri laakkúu, Kooh laakka Kiristaanii.

* 2:9 2: 9 Malkat Ísayii 52: 15; 64: 4.

* 3:22 3: 22 Malkat 1: 12: Teekaa Kefaas wëri Pool ñay dii.

4

Buwii enu apotaa' Kiristaaniida

¹ Kon dú jommbii ki'aboh bisúrğa Kiristaanii rek, dí tuukuk lëgëy ki'inohlukoh buwii kúmpafii en ga Koohda. ² En ki'ena, ɓaa tuukuk lëgëy ɓo', iŋaa ya meekisuda wëri en kitum lëgëyaagari bi júb foda ya nakukada. ³ Mi ga kihaffoo, waa dú atti''oo, wala mi ɓayu paanaa atti'ohsida, dara ɓittiiroo ga. Mi nak, mi atti'oo haffoo ɓan. ⁴ En ki'ena, heliigoo yammbiiroo ga dara wayee iŋaama tahhii mi wo' an mi júwin. Ha'mudii yëri doŋ jommboo ki'atti'. ⁵ Kon nak kaa atti'at ken ee wahtii Ha'mudii amda le''ii. Sekat bi Ha'mudii hayis. Yëri yah kiléeri' iŋcii ɗaakuk ga ñúusiida, ya meydoh faŋ halaatcii ɗaaku ga keeŋciida. Fodaama, ɓaa en ɓééɓ Kooh hayyi kikañ, kaŋaa wa' gari.

⁶ Mbokcii, mi wo' iŋcuma garoo na ga Apoloosaa, nam ki'en mi waa'tuu kiyúun. En ɗanaa, dú malak gariinaa, dú inoh iŋii liiwukii wii waa' si ruukaah ga fikii ɛldúna, fikii malaakacii na fikii ɓééɓ buwii. ¹⁰ Dí, dí ɓëri tuku dofci ndaga Kiristaanii, dú, dú ennda ñëeñ'cii an ɓëri en wínoo na Kiristaaniida. Dí, dí ɓëri en buwii laakoo doolida; dú, dú ennda buwii an ɓëri laak doolida. Dú, dú ɓëri en buwii eru cée' ɗa, dí nak, dí ennda buwii faali'ussiida. ¹¹ Bi ga wahtii dú enohda, dí ɓii yaab, dí ɓii pil, dí laakoo iŋaa dí ekukan, dí ɓii feeku ee dí ɗëk ga kiwiil. ¹² Iŋaa dí ñaman, dí lëgëyiri na yahciigarii. Binaa ɓiɓo' ɓassiinaa, dí kiimi'ɓa yijóff'. Binaa dí hatalu ga kipesaa, dí tookka. ¹³ Buwii wo'i garii yibóni', wayee dí wo'i naba wo'een cinéwi'. Ga fikii buwii, dí ɓëri en caluuscii ɛldúna, dí ɓëri en baycii ɛldúna.

⁸ Kon daal, dú laakin tooh iŋaa dú sooluk! Kon daal dú dóoyirin! Dú foñinndii, kon dú aasin ga kibuu' haat! Dii dí waaree dú en ɓibuu' kayoh-kayohda ee dí bok narúu kinguurukda! ⁹ Ee sah, manndoo na dí apotaa'cii, Kooh bewinndii, ya hanohi'tarii fenoo buwii, dí en buwaa jom ki'apu, ɓééɓ malaki ga, dí en yensirukaah ga fikii ɛldúna, fikii malaakacii na fikii ɓééɓ buwii. ¹⁰ Dí, dí ɓëri tuku dofci ndaga Kiristaanii, dú, dú ennda ñëeñ'cii an ɓëri en wínoo na Kiristaaniida. Dí, dí ɓëri en buwii laakoo doolida; dú, dú ennda buwii an ɓëri laak doolida. Dú, dú ɓëri en buwii eru cée' ɗa, dí nak, dí ennda buwii faali'ussiida. ¹¹ Bi ga wahtii dú enohda, dí ɓii yaab, dí ɓii pil, dí laakoo iŋaa dí ekukan, dí ɓii feeku ee dí ɗëk ga kiwiil. ¹² Iŋaa dí ñaman, dí lëgëyiri na yahciigarii. Binaa ɓiɓo' ɓassiinaa, dí kiimi'ɓa yijóff'. Binaa dí hatalu ga kipesaa, dí tookka. ¹³ Buwii wo'i garii yibóni', wayee dí wo'i naba wo'een cinéwi'. Ga fikii buwii, dí ɓëri en caluuscii ɛldúna, dí ɓëri en baycii ɛldúna.

Towutii Pool ga ngëmiida

¹⁴ Mi ɓinndiirúu iŋcuma kikasi'túu, wayee mi ɓinca kiyúunndúu, dú ɓii mi aboh ɓitowuroo ga ngëmi, taa mi keeñukinda. ¹⁵ En ki'ena, luu ɓo' ɓijúnna-daanjaah yóodíreerúu kitaabuk Kiristaanii, dú laakkii paamun ɓiyewin. Mi en paamudii haydohúu ga Yéesu Kiristaada, kooroh ga Hewhewii winéwi' wii mi yéegallúuda. ¹⁶ Kon mi kiimbúu, tumat fodiigoo. ¹⁷ Këri tah mi wosohúu Tímotée yii mi aboh fodii kowuroo ga ngëmiida, mi keeñukinndi ee ya júwin ga fikii Ha'mudii. Ya hayyúu kiniindis dii kipeskiigoo man ga waasii Kiristaanii, ee iŋaama yëri en iŋii mi jëgiroh daa en ɓééɓ ga jaanguciida.

¹⁸ Laakin ga ɗuuyúu buwaa en na kibéwi' yúuk, ɓa foon an mi hayisanndii kiwaakneerúu. ¹⁹ Wayee neɓ Ha'mudiinaa, diimanaa mi hayyúu kiwaaknee bi mi inoh, ɓuwaama en na kindamukda, ati ɓa wo' túuwtaagaɓa doŋ wala laakin iŋaa ɓa mín. ²⁰ En ki'ena, kibok ga Nguurii Kooh enndii kiwo' na kúuw kesi onohika wayee kimínkaa meyoh garida onohika. ²¹ Iŋii gënëllúu ya? Mi hay garúu, mi taam na kifeekoh, wala mi hayan, mi tam na keeñ kiwaaroh na kidúkoh narúu?

5

Badukeenaa wibóni'waa kerceenaa Korenti

¹ Giliis gee ɓan: buwii keloh an laakin ga ɗuuyúu kibonkaa hotuk, kaa wëe'taa ga an kii buwii inohsoo Koohda sah tumsooka. Wo'u kon an laakin garúu yaa tum ɓeti paamci ɓeti, ² ee an dú ndamukoh iŋaama. Keeñjúu jomee ga kileeh hen ee ɓaa tum iŋaamaɗa dú kaalli ga dikaantirúu. ³ Mi nak, luu en an mi gaa narúu duma, heliigoo wii narúu duma. Kon man na mi yii ga dikaantirúu ee ɓaa tum iŋaa yibóni'yaamaɗa mi atti'innndi haat. ⁴ Mi nakinndúu ga teekii Yéesu Ha'mudiigaruu, hidirukohat, mi yah ga dikaantirúu ga hel ee doolii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu yah naruu kitaam. ⁵ Baama, tákatti ga yah Seytaani, en ɗanaa faanfaagari ɗúbiru, ee fodaama fitaagari mín kimúc ga ɓëriinaa Ha'mudii hayisanda.

⁶ Dú laakoo iŋaa dú ndamukohan. Dú inohin liiwukii wii an: «Molon-kuun wijutuut, waa kaañohin dooyin kikaañohi' kuuncaa toohca.» ⁷ Kon sétirat haffúu ga molon-kuunii wimeeñi'wii en baakaa'ɗa, en ɗanaa dú set wic, dú man na kuun ci'as caa tummbii molon-kuun. En ki'ena, Kiristaa apuunun ga kuraanaa, ya ennda baal-sarahiigaruu ga Paakii. ⁸ Kon dú húmbalat Paakiigaruu ee hanat ki'en na mbúuraa

tumin moloŋ-kuun wimēēñi', wii en kimoroo ga nof na kisootda, wayee enat na mbúuraa en kiset keeñ na kitum iñaa en kayohda.

⁹ Mi bídeerarúu kēyit, mi wo'arúu an kaa bokat dara na buwaa faanuki na baa en béebda. ¹⁰ Wo'eeniigoo aawéeríi nak ga buwii ga éldúna faanuksi na baa en béebda, wala bii waari kigooñ iñaa en tooh ga haffada, lokcii wala buwii jaamuki tuu'fa. Buwiima, dú na' naba kibokoo ga daranaa, dú meyan éldúna hen. ¹¹ Mi waareerúu kiwo' an: Kaa bokat dara na buwaa tíku haffa kerceen ee ba faanuki na baa en béebda, bii waari kigooñ iñaa en tooh ga haffada, bii aamuki koofda, bii basi mooroombada, bii dēk ga kilaalda, bii lokida. Baa man fodaama kaa bokat nari sah kiñam. ¹²⁻¹³ Buwii enussii kerceenda mi yēri jomba ki'atti'e? Ó'oo, Kooh yēri yahba ki'atti'. Wayee dú, dú jomin ki'atti' buwii dú bok naba jaanguda. En ki'ena, bidu ga Kēyítfaa an: «Bii yibóni'yii, meydohatti ga dikaantirúu.»

6

Kilayoh ga díkaanti bikerceen

¹ Mbokcii, binaa yiinoo garúu laakoh na mbok-kerceen mooroomcinaa, ya mínan na kikéldúk buwii en buu Koohda, ya ka' ki'atti'u ga buwaa júwussii ga fikii Kooh? ² Kon, dú inohoo an buwii en buu Koohda bēri yah ki'atti' éldúnane? Waa dú bēri yah ki'atti' éldúna, iñii hoonohhúu ki'atti' iñcaa ciyíncaa caama ya? ³ Hanaa dú inohoo an bi ga sah malaakacii dú bēri yahba ki'atti'? Kon ki'atti' iñcii ga éldúnada mínannduu na kitēh? ⁴ Ee kat, laakohaa man fodaama, en ga dikaantirúunaa, dú bebnee bíbo', baa jaangii abohba buwaa enndii dara, ba atti'úu? ⁵ Mi wo' man iñaaama jominndúu ki'ap kaci. Hanaa kay laakin ga dúuyúu bo' yiinoo yaa inohin yen book, yaa mín ki'atti' mbok-kerceen banak baa laakoh? ⁶ Kon morin moos kerceen na mooromci, ba laakoh bi ba ka'nee sah ga fikii atti'ohcaa gēmussii ga Yéesuđane? ⁷ En ki'ena, kilayoh ga dikaantirúu kēri deb kiteewoh an dú keenin jac. Kitooñu fu múuñ, kilokdu fu múuñ enndii kēri gēn kilayoh na mooroomfune? ⁸ Ee eembiida sah, dú ga kihaffúu, dú bēri tooñi, dú bēri loki ee dú tumi mbokkúuka. ⁹ Kon dú inohoo an buwii júwussiida boksandii ga buwaa yah kilam Nguuraa Koohdane? Kon ken hanattúu kidúk. Buwii faanuki na baa en béebda, buwii aamuki koofda, buwii dúki yaalba na betiba ba faanuki na bo' yiliisda, yaalcii faanuki kibeti na yaal mooroombada, na buwaa tumka légyéda, ¹⁰ lokcii, buwii waari kigooñ iñaa en tooh ga haffada, buwii dēk ga ki'anda, buwii basi mooroombada, gúroh-waascii, béeb buwaama boksandii ga buwaa yah kilam Nguuraa Koohda. ¹¹ Biyewin garúu madee fodaama kudewaa, wayee dú setdussa ga baakaa'ciigarúu, dú faandussa Kooh hañ doonaa dú en buuci, dú abohussa bo' bíjúwi' ga fikii Kooh, kooroh ga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, na ga Helií Koohyiigaruu.

Erat Kooh Ndam ga faanciigarúu

¹² Laakin buwaa wo'i an: «Iñaa nebpoó tooh mi tum.» Kayoh, wayee enndii tooh jof garúu. Mi mín kiwo' an: «Iñaa nebpoó tooh mi tum», wayee, mi yahhii ki'is haffoo, mi en ñaam iñaa en tooh. ¹³ Dú wo'in ban an: «ñamah eni' look, ee look eni' ñamah.» Kayoh, ee Kooh hayca kidúbi' ca kanak toohca. Faan nak, enohussii kifaanuk na baa en béeb. Faanfii eni' Ha'mudii ee Ha'mudii eni' faanfii. ¹⁴ Kooh yii mílisi' Ha'mudii ga kikaankaada, Koohyii yiiima yēri yahhuu kimílisi' ban ga kikaanka, kooroh ga dooliigari.

¹⁵ Dú inohoo an faanciigarúu iñcii cé'e' ga faanfii Kiristaa hene? Mi hay kibeβ moos cé'e' ga faanfii Kiristaanii, mi tumwa cé'e' ga faan faankoh-pakaye? Múk, mi tumooka. ¹⁶ Kon dú inohoo an baa fu faanuk na faankoh-pakayaa, fu enin nari faan fiinoone? En ki'ena, ga loo beti na yaal, bíduunun ga Kēyítfaa an: «Ba banak, ba yah faan fiinoo»*. ¹⁷ Wayee baa en wiinoo na Ha'mudiinaa, lak enin nari wiinoo ga hel.

¹⁸ Kon núpat kifaanuki na baa en béeb. Béeb baakaa' wiliis, waa bo' tum laakohhii dara na faanfaagari, wayee baa faanuki na baa en béeb ya tumin iñaa joffii ga faanfaagari. ¹⁹ Kon dú inohoo an faanfii garúu fēri en Kaanfii fisela'í'fii Helií yisela'í'yii dēkohdane? Heliima en garúudá, Kooh yēri onndúuwa. Dú, dú laakkii haffúu. ²⁰ Kooh eroh cadam fiyaak, ya laassarúu. Kon, na faanciigarúu, erat Kooh Ndam.

7

Iñii Pool taas ga loo séyda

¹ Diimada dú paafat ga iñcaa dú bídeeroo, dú meekissaroorocada. Iñaa gēn ga yaalda wēri en ya le'oo ga beti. ² Kikeen ga yibóni' nam kiyooβ hen bi, iñaa gēnda wēri en

* 6:16 6: 16 Malkat Sēnees 2: 24.

yaalaa en béeb laak betici, betifaa en béeb laak yaalci. ³ Yaal jomin kitum iñaa wa'ti ga dikaantici na betici ee beti ban jomin kitum iñaa wa'ti ga dikaantici na yaalci. ⁴ Beti laakkii faanfaagari, yaalci yëri laak. Yaal ban laakkii faanfaagari, betici yëri laak. ⁵ Yínoo gaba jomoo mooroomci kihoonoh hafci, enndii an ba júwoh ga hen, ba tum fodaama ee enoo ga iñaa maañ, lak ba waa' kikiim Koohaa. Wayee gaama paafaa, ba taabaatat ba sëy. Enndiikanaa, ba mínsanndii ki'abuk ee Seytaani mín ga kikooroh, fi'ba. ⁶ Iñii mi wo' yii mi tookin ya tumu, wayee mi gítíndii ken ga. ⁷ En ki'ena, enee ga iñaa gënelloonaa, béeb tuman fodiigoo. Wayee nak baa en béeb na iñaa Kooh onndida. Yii Kooh onndi iñii yii, yii Kooh onndi iñaa yay.

⁸ Yaalcii laaksoo betida na beticii biyaalba kaaninda, iñii mi wo'ba ee gën gabada wëri en an ba tum fodiigoo, ba tesda. ⁹ Wayee en lak ba mínoo ki'abukaa, yaal pajat beti pajuk. En ki'ena, kipañ na ki'en ga pañ, këri gën kitak.

¹⁰ Buwii en ga kipañ wala kipajukda mi wo'ba iñii yii: 'Betifaa pajukin jomoo kitagoh na yaalci. En ki'ena, enndii mi ebilohka na kihaffoo, wayee Ha'mudii yëri. ¹¹ Ee binaa fa tagoh narinaa, fa jomoo kipajukis wala book fa júwohisat na yaalci. Yaal ban jomoo kifoñ betici. ¹² Iñii mi yah kiwo' yiida nak enndii Ha'mudii ebilohhi wayee mi yëri wo'ka: Binaa yaalaa en kerceen laak betifaa enndii kerceenaa, ee betifaa took kites narinaa, ya jomoo betifaa kifoñ. ¹³ Fodaama ban, betifaa en kerceen laak yaalaa enndii kerceen ee yaalaa took kites narinaa, ya jomoo kitas ban. ¹⁴ En ki'ena, yaalaa enndii kerceen Kooh tookinndi ndaga daa fa taam na betifaa en kerceenda, ee betifaa enndii kerceen Kooh tookinfa ndaga daa fa taam na yaalaa en kerceenda. Enndii fodaamaanaa, towutaagaba madan na towu yiifa', ee wiima lakanaa Kooh tookinta. ¹⁵ Wayee nak baa enndii kerceen waa' kitagoh na baa ya pajoh nari en kerceendanaa, yaama ísatti ya yee'. Iñaama laakaa, yaa en kerceenda, ennda yaalaa ennda betifaa, ya laakin hafci. En ki'ena, Kooh bayyúu kipes ga jam. ¹⁶ Fu betifii en kerceenda, fu inohoo ati eneenaa fu hay kitah yaalfu kimúc, ee fu yaalii en kerceenda ban, fu inohoo ati eneenaa fu hay kitah betifu kimúc.

Kaa súpitat kipessúu

¹⁷ Paaf ga iñiimanaa, baa en béeb lísat kitaabuk kipeskaa Ha'mudii onndida, kipeskaa ya enohee ga wii Kooh bayyi ga hafcida. Iñaama yëri mi ebiloh ga béeb jaangucii. ¹⁸ Baa, wii Kooh bayyaa ga hafci, laakkaa lak fu gúrukinaa, kaa heel kidaak mandargaa teewoh an fu gúrukinda. Baa, wii Kooh bayyaa ga hafci, laakkaa lak fu gúrukkiinaa, kaa gúruk. ¹⁹ Kígúruk na kígúrukii tooh laakoo solu. Iñii laak soluda wëri en kitum iñaa Kooh nakohda. ²⁰ Baa en béeb lísat kitaabuk iñaa ya enee ga wii Kooh bayyi ga hafcida. ²¹ Baa, wii Kooh bayyaa ga hafci laakkaa lak fu ñaam, iñaama hanattaa kibít. Wayee fu hot halaa onanndaa kilaak haffunaa, wa onattaa kisaan. ²² En ki'ena, baa fu en ñaam ee Ha'mudii bayinndaa ga hafcinaa, fu yaama, Ha'mudii oninndaa kilaak haffu. Fodaama baa fu enndii ñaam ee Ha'mudii bayinndaa ga hafcinaa, fu yaama, fu ñaam Kiristaanii. ²³ Kooh lomohinndúu cadam fiyaak; kon kaa enat ñaam bo'-súusúus. ²⁴ Mbokcii, baa en béeb, ga fikii Kooh ya lísat ga iñaa ya enukohee, ga wii Kooh bayyi ga hafcida.

Buwii enussii ga kipañ wala kipajukda

²⁵ Diimada kon, mi hayyúu kitaas ga loo buwii mosoo kile' ga beti wala yaalda. Enndii nak Ha'mudii ebilohka, wayee mi yah kiwo' halaattoo. Ee dú jominndoo ki'ooluk ndaga Ha'mudii ga yërmaandiigari yëri onndoo halaatiima. ²⁶ Mi, mi foogin an gënin ga yaal, ya tes da, ya aasoo ga beti ndaga conucii ga jamaanii watida. ²⁷ En fu laakin betinaa kaa heelfa kifoñ, en fu laakoo betinaa tesaa da. ²⁸ Binaa fu pañ banaa, fu tumbbii baakaa'. Ee oomaa-jowu pajukaa, ya tumbbii baakaa'. Wayee buwii aas ga sëyda, ba hay kilaak coonu besaa en béeb, ee iñaama yëri mi sagi'túu. ²⁹ Dú mbokcii, iñii yii yëri mi waa'túu kiwo'. Iñii tesda yewinissii. Aboh ga watinaa, yaalcii pajinda, ba madat ga kipesba fodii buwaa pañnjii; ³⁰ buwii kodukda, ba madat na buwaa kodukkii; buwii en na kiyenda, ba madat na buwaa yennndii; buwii lomida, ba madat na buwaa laakkii iñaa ba lomda; ³¹ buwii jeriñukohi iñcii cijóffi'cii ga éldúnaa, ba madat na buwaa mosooa kjeriñukoh. Iñaama enat fodaama, ndaga éldúnaanii wii ga dii wa manda, yahissii kimaaf. ³² Mi waa' dú bégísuk ga halaat éldúna. Yaalaa pañnjii, líki helci ga iñaa aaw ga loo Ha'mudii, ya heeli kinebloh Ha'mudii. ³³ Wayee baa pajin líki helci ga enaama éldúna, ya heeli kitum iñaa tahan betici wëñnji kiwaa'. ³⁴ Fodaama, ya warukoh ga enaama kanak caa bitinndi. 'Betifaa pajukkii ban wala oomaa-jowu, líki helci ga iñaa aaw ga loo Ha'mudii doonaa ya en yuu Ha'mudii ga béeb iñaa ya tum na iñaa ya halaat. Ee betifaa pajukinda nak líki helci ga enaama éldúna, ya heeli iñaa tahan yaalci wëñnji

kiwaa'. ³⁵ Mi wo' iñuma ki'amdohúu rek, enndii an mi waa'túu ki'ek ga gagal. Mi waa' rek kipessúu en ga daa gënda ee d'ú eroh haffúu tooh ga lëgëyii Ha'mudii.

³⁶ Kon d'ú paafat kimma ga loo oomaa-fiil, yaa pokin jowu. Binaa helci lik lool ga jowujaa ee ya halaat an ya mín kitum iñaa bokkii ga ee ya am an ba jom kipajoh henaar, ba pajohat: ya tummbii baakaa'. ³⁷ Wayee ban ya mínin ki'am bi yëgis ga keefici an ya pajannndii ee ya faanukannndii na jowujaa. En lak iñaa ya am yaama yëgisin ga keefici, ken gitinndiiri ga ee ya abin hafci ga jowujaanaa: ya tumin iñaa jof. ³⁸ Fodaama, baa pañ beti tumin iñaa jof ee yaa pañnjiida nak tumin iñaa wëñ kijof. ³⁹ Betifaa pajukin lisan ga pajaa en lak rek an yaalci yaa lís kipesaa. Yaalaa kaanaa nak, ya mín kipajukis ga baa nebpi, wayee enat ga kerceen fodaagari. ⁴⁰ Wayee nak ga halaattoo, ya wëñan kinebluk binaa ya tesdanaa ee mi foogin an mi taam na Helii Kooh ga halaatuma.

8

Kiñam koynoh kaa tumu sarah ga koof

¹ Diimada ban, mi hayyúu kitaas ga iñum d'ú meekissoo ga loo koynohkaa tumu sarah ga koofda. Kayoh sah, d'ú béebpuu, baa en béeb garuu laakin iñaa ya inoh. Ki'inoh nak eki bo' ga kibéwi' hafci, kiwaaroh tahi ngëm kiyëgis. ² Baa foon an ya inohin yen tooh, lak ki'inohkaagari le'ii ga daa ka jomee kile'da. ³ Baa warin Kooh, Kooh inohinndi.

⁴ Kon ga loo iñuma d'ú meekissoo an ati koynohkaa tumu sarah ga koof jomin kiñamu wala jomooda, mi taassúu an: «koof enndii dara ga ëldúna ee Kooh yínoo don yëri laak» ⁵ En ki'enaar, iñcaama buwii tik Kooh na Ha'mun ga asamaan na ga ëldúnada, ca yewinin. ⁶ Wayee en garuunaa, Kooh yínoo don yëri laak: yëri en Paamudii, yii sak iñaa en tooh ee d'ú ay kipessuu gari. Ee ban Ha'mun yínoo don yëri lak: yëri en Yéesu Kiristaa, ya yii tooh saku koorohha gari ee yëri en kipessuuda.

⁷ Wayee nak enndii kerceencii béebba béri inoh kayohfiima. Bínnoo, koofcaa ba aamukeeda meyicii ga hafcaagaba bi diima. Saycaa ba ñam koynoh sarah tooh madi ba na, ba bokidohuunun ga sarahaa tumu waama ee helcaagaba hícískoh, ba foon an ba tumin yisépi'i'. ⁸ Ñamah moos deedyohooruu ga Kooh: kiñambbii ga, nëewisoo dara garuu ee kiñam ga, baatoo dara garuu.

⁹ Wayee nak watukaa iñaa dal helpu fu tumida wa en iñaa ekan buwaa ngëmaagaba yëgissiida ga kitum baakaa'. ¹⁰ En ki'enaar, baa ngëmaagari yëgissii, hottaa fu yii fu inohin kayohfiida ga dekataa aamukohsi koofda. Fu bokin kanu na buwaa aamuki koofdanaa, iñcaama mínoori ki'ek ga ki'aaw kiñam koynohkaa sarahu ga koof fodiigaraane? ¹¹ Fodaama, mbok-kerceenaama, ngëmaagari yëgissiida, ki'inoh-kayohkiigaraa tahinndi kisan'ku'uk ee lakanaa ya ban, Kiristaanii kaandinnii ga kuraanaa. ¹² Fu tum baakaa' fodaama, fu tooñ mbok-kerceena ngëmaagari yëgissii, fu yah helaagarinaa, inohaa an Kiristaanii yëri fu tooñ. ¹³ Këri tah, koynohkaa mi mín kiñam tooh, ka na' ki'ek mbok-kerceen ga kitum baakaaraa, mi iisanka hen bi taa', doonaa mi ekoo mbokkoo-kerceen ga kitum baakaa'.

9

Pool foñin tooh iñaa ya jomee kilaak ga lëgëyi ki'apotaa'kaagari.

¹ Enndii mi laak haffoone? Mi enndii apotaa' hene? Mi hottii Yéesu, Ha'mudiigaruune? D'ú limukohhii ga lëgëyii Ha'mudii mi enukohdane? ² Luu enee an laakin buwaa tookussiuroo apotaa', garúu, mi apotaa'. En ki'enaar, enii d'ú enin wínoo na Ha'mudiida teewohin kayoh-kayohda an mi apotaa'. ³ Inii yii yëri mi layi' haffoo kitaas buwii yambooada: ⁴ Ati d'ú jomoo ki'eru ñamah na anah? ⁵ D'ú jomoo kibaydoh betifaa d'í pañ ee en kerceen fodi d'ii apotaa'cii bínnoo, ba na këmëen'kimuncii Ha'mudii na Pee', ba tumika dane? ⁶ Ati mi na Barnabaas d'í banak rek d'í béri jom ki'anar kilaak iñaa d'í pesohan? ⁷ Soldaarii yiida mos kibay hafci ga poosci? B'ii yiida yípan kedik, ka límaa ya jomoo kimay ga towutaa? Wala nírohii yiida níran yop ee an ya jomoo kile' ga miismaa ya tenida? ⁸ Kaa foogat an inii mi wo'da mi bewohhi kesi ga iñciima buwii hot ca tumsida. Waasii Móyiis ban wo'ii iñaamane? ⁹ En ki'enaar, bídu ga an: «Kaa s'uum kúuwkaa enohfaa en na kiyon belaada.» Wo'eenama, enoh tah Kooh kiwo'wane? ¹⁰ Du béri tah Kooh wo' iñaama man? Ehee, d'ú béri tah iñaama kibídu. Fodaama línoh jomin ki'am yaakaa' ga iñaa ya línda ee yonoh jomin ki'am yaakaa' kilaak bakci ga iñaa ya yonda. ¹¹ D'í nak, d'í sokin garúu enaama cijófi', caa meyooh ga Helii yisela'í'yii. Kon binaa d'í laas ga iñaa d'ú lëgëyi ga yahhúudanaa, iñaama hëpin ga iñaa d'í jom kisek garúudane? ¹² Waa laakin bíbo' baa laak iñaama garúu, enndii d'í

* 9:5 9: 5 Teekaa wo'u dii, kikelohi' Gerekaada en «Kefaas»

jomeeba ka kiwëñ kilaak garúu fúufe? Moona déy, iñaa dí jom kilaak garúu yaama dí taabukkiiri. Wayee dí kooruk tóoh doonaa laakoo enaama yíinoo yaa hoonohan kitíin lègëyi kiyéegaloh Hewhewii winéwí' wii. ¹³ Buwaa lègëyi ga Kaanfaa Koohda, man dú inohin an ba bəwohi iñaa ba pesohi ga iñcaa buwaa haydohi daamada; buwaa tum lègëy-sarahohda, ba laasi bakba ga iñcaa tumsi sarah daamada* ¹⁴ Fodaama, Ha'mudii nakoh an buwii tum lègëy kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wiida, ba pesat ban ga lègëyaa ba tum waama.

¹⁵ Wayee iñcaama mi jom garúu kilaakda, mi taabukkii wíinoo gaca. Ee mi bínddii iñii yii kiwaa' dú tumi'too yen. Ken mínoo kite' garoo iñcaama mi bakukohida: kikaan gënellooka. ¹⁶ En ki'enaana, mi laakoo iñaa mi yah kindamuk ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii. Wa en sas garoo waa mi sasu, ee massa haffoo binaa mi yéegalohhii Hewhewii winéwí'wiinaa. ¹⁷ Enee an mi na kihaffoo, mi yéri tanuk kitumkanaa, eneena mi mín kiséentuk fay ga. Wayee, waa mi tikuka hen, wa enin sas waa mi eru kitum. ¹⁸ Kon fayiiigoo gada wéri en ya? Hanaa kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, mi meekisohoo dara ee mi díibukoo kilaas iñaa buwii yéegalohiwa jom ga kilaakda.

¹⁹ En ki'enaana, mi laak haffoo, mi enndii ñaam ken. Wayee mi tumin haffoo ñaam baa en béeb doonaa mi mín kinook iñaa wëñ gaba kiyewinda ga Kiristaanii. ²⁰ Binaa mi en ga dúuy yaawúu'ciinaa, mi eni yaawúu' doonaa mi nookba. Hidaa ga dii mi aycii kipessoo ga Waasii Móyíisda tóoh, binaa mi en ga dúuy buwii ay kipesba ga Waasii Móyíisdanaa, mi tumi haffoo fodii baa ayuk gawa doonaa mi nookba. ²¹ Fodaama, binaa mi en na buwii ayussii kipesba ga Waasii Móyíisdanaa, mi eni fodii baa aycii kipesci ga Waasii Móyíis doonaa mi nookba. Moona déy, enndii an mi faali'ii Waasii Kooh; nam ki'en an mi ay kipessoo ga waasii Kiristaanii. ²² Mi en na buwaa ngëmaagaba yégíssiinaa, mi tumi fodii baa ngëmaagari yégíssii, doonaa mi nookba. Fodaama mi madi ga fikii baa en béeb fodaada daa mi laakki ya manda, ee mi tum tóoh bi laak gaba baa múc. ²³ Iñcaama tóohca, mi tumca ndaga Hewhewii winéwí'wii, doonaa mi ban, mi laak ga iñcii cinéwí'cii wa onohida.

²⁴ Dú inohin dijófi' an en ga kifool kifewirohaa, béeb foolohcaa bəri fooli, wayee yíinoo rek yéri bayan ndamaa. Foolat kon jaaraa onannduwa kibe. ²⁵ Foolohaa en béeb, en na kitagat faanfaagarinaa, hoonohi' hafci enaama kiyewin. Ya tumi iñcaama kiheel ndamaa maañoo, wayee dú, dú tumi fodaama kiheel ndamaa yah bi taa'. ²⁶ Mi nak, mi fooli fodaama, mi leeloo kifool; mi lebirohi fodaama, mi leeloo kifeek; ²⁷ faanfiigoo, mi onoofoa jam, mi tumifa iñaa nebpoo, enndiikanaa mi hay kiyéegal buwii Hewhewii winéwí'wii bi leehaa, mi dal kijafu ga fooh.

10

Pool nak bu-Korenti kiwatum ki'aamuk koof

¹ Mbokcii, mi waa' dú níndisuk iñaa hewee ga caasamuncaagaruuda: man ba béebba, ba enee ga fildoo yaayeelaa kuliyukee waasaagabada, ee ba béebba ba paaffa giyyaa gaa. ² Daama, ga fildoo yaayeelaa na ga dúuy giyyaa, man na béebba ba bétisi'ussa ki'en wíinoo na Móyíis. ³ Béebba, ba bokka kiñam ñamah wíinoo waa Kooh oneebada. ⁴ Béebba, ba bokka ki'an ban ga músúmaa Kooh oneebada. En ki'enaana, ba béebba, ba anee ga músúamaa Kooh meydohee ga atoh, waa bedeebada. Atohaama Kiristaanii yéri. ⁵ Moona déy, iñaa wëñ kiyewin gabaada pesséerii ga iñaa neb Kooh, kéri tah ba boolukka yíinoo yíinoo ga dúuy égi'-dúndaгаа.

⁶ Iñcaama laakka doonaa dú malak gacanaa, dú watuk kitaabuk neblaata-kumuun cibóni' fodaada gaba. ⁷ Dú jomin ban kiwatum ki'aamuk koof fodaada bíinoo gaba tumee kada. Bídu ga Kéyítfaa an: «buwaa yunnga, ba aawwa kiñam na ki'an, léehi'ta ba kolukka, ba aawwa ki'eeñjoh.»* ⁸ Watukat ban kifaanuk na baa en béeb fodaada bíinoo gaba tumee kada: bo' bijúnni-daanjkaah-kanak na bijúnni-kaahay (23.000) kaanussa ga bes wínooda. ⁹ Du watukat kitooh Ha'mudii fodaada bíinoo gaba tumeeke ee gonjaa d'obpaba, ba kaanndada. ¹⁰ Watukat kiña'sukoh iñaa aaw ga Kooh fodaada bíinoo gaba tumeeke ee malaakaa Kooh sanjku'ida d'ubi'tabada.

¹¹ Kofeelcaama dalla bicaasammbuu doonaa dú malak gacanaa dú watuk, ee ca bidussa doonaa ca yúunnduu dú bii dú en na kipes ga jamaanucii méeñjohda. ¹² Kon nak, baa fu foon an fu yégisin gik béeb watuka, enndiikanaa fu hay kikeen. ¹³ Laakkii coonufaa tikukkúu, faa bíbo' bíliis koorukkiifa. Iñaa Kooh dígho tóoh tummbi, ee ya íisanndiirúu dú tíku coonufaa paaf daa doolicaagarúu eem. Saycaa coonu tikukkúu tóoh, Kooh waayuki'túu ban halaa dú récohan en d'anaa dú yégis ga fikii coonucaama.

* 9:13 9: 13 Malkat Léwitik 6: 9-19; Déteronom 18: 1-3,14. ✧ 10:7 10: 7 Malkat Eksoot 32: 6.

¹⁴ Kon, dú bii mi keefñukinda, úsaayat tóoh iñaa en koof. ¹⁵ Mi inohin an mi wo' na buwaa laakin hel, kon iñuma mi wo' úuda malakatti bi jof. ¹⁶ Kaasii wibarkéelí'wii tah dú gèrèmi Koohda, saycaa dú anwa tóoh, enndii wèri teewoh ñifii Kiristaanii aamuki'tuu tah dú en wínoo naridane? Ee mbúuriima dú weeli kiñamda, enndii wèri teewoh faanfii Kiristaanii sarahohu tah dú en wínoo naridane? ¹⁷ Mbúurú wínoo wèri laak, ee hídaa ga dii dú yewinda tóoh, dú en faan fiinoo, ndaga dú béebpuu dú bèri boki kiñam ga mbúurii wa wínooda.

¹⁸ Malakat ga heetaa Isarayeel, binaa ba tum sarahaa, buwaa ñami koynohkaa sarahaada, ba enirii wínoo na Koohe? ¹⁹ Mi waa' ya kiwo' daama? Koynohkaa tumu sarahda, ka na kooffaa tóoh, ca laak jeriñ hene? ²⁰ Ó'óo, mi waa' kay kiwo' an sarahaama tumu ga kooffaada, en ki'enaacaa aawi ga seytaanicii, wayee aawiri ga Kooh. Ee nak, mi waa'tii dú bok dara na seytaanicii. ²¹ Dú mínoo ki'an kaasii Ha'mudii, dú an ñan kaasii seytaanicii. Dú mínoo kiñam ga kankii Ha'mudii, dú ñam ñan ga kankii seytaanicii. ²² Ati dú waa' ki'ayluki' Ha'mudii? Ati dú foon an dú wéñnji dooli?

Tumat tóoh bi Kooh laak ndam

²³ Kayoh an «Iñaa neñ bo' tóoh, mίνndi kitum», wayee enndii tóoh jof kitum. Iñaa neñ bo' tóoh, mίνndi kitum, wayee enndii iñaa en tóoh yégísdí buwii ga ngèmiigaba. ²⁴ Ken hanat kiheel rek iñaa gèn gari, wayee ya heelat ñan iñaa gèn ga mooroomci. ²⁵ Béeb iñaa toon ga marsi, dú mίνnndi kiñam ee kaa meekisohat ki'inoh yen ga, en ñanaa dú yahoo hel ken. ²⁶ En ki'enaacaa, Kéyitfii wo' an: «Kakayfii na béeb iñcii en gada, cuu Ha'mudii»*. ²⁷ Binaa baa gèmbbii ga Yéesu, bayyúu kiñam ee dú took kikaraa, iñaa dú tofdú tóoh ñamat ee kaa meekisohat ki'inoh yen ga, en ñanaa dú yahoo hel ken. ²⁸ Wayee bo' wo'úu an: «Koynohkii meyooh ga kii tumsee sarah ga kooffaada», kaa ñamatka ndaga baa yéegalindúuka yaama, kisan hel ken yah ga iñaamaada. ²⁹ Mi wo' loo kiyah helaa, enndii waa garúu tahhoo kiwo' wayee waa gari. En ki'enaacaa, mi mίνn kitum iñaa neñpoo, wayee mi yahka ya kitumoh mi yahi hel bo' yiliis bi baama atti'iroo ga tumeencaagoo caama. ³⁰ Iñaa mi ñam ee mi gèrèmin Kooh gawada, iñii tah ya bo' yeeroo kiñaawal ga ñamahaama mi gèrèmooh Kooh gawada. ³¹ Kon, waa dú ñam, waa dú an, béeb iñaa dú mίν kitum, ndamaa Kooh hotukat ga. ³² Kaa tumat dara iñaa tahan kibúuk buwii ga baakaa', ennda ga yaawúu'cii, ennda ga buwii enussii yaawúu'da, béeb bu-jaangii Kooh. ³³ Tumat fodiigoo: ga iñaa en tóoh, mi guu'guuluki ga kitum iñaa neñ buwii béebba. Mi heeloo iñaa gèn garoo rek, mi heeli iñaa gèn ga biño' biyewin, doonaa ba múc.

11

¹ Taabukattoo ga iñii mi tumida, fodii dii mi ñan, mi taabuk Kiristaada.

Ekuk beti na yaal ga dúuy jaangu

² Mi yii kañjúu ga dii dú bii niindisukkoo ga iñaa en tóohda na ga dii dú abin yah kanak ga iñcii mi jégí'túuda. ³ Wayee nak, mi waarin dú inoh iñii yii: Ga yaaloo yaal, Kiristaanii en hafaa. Ga beti nak yaal yèri en hafaa ee ga Kiristaanii Kooh yèri en hafaa. ⁴ Béeb yaal, yaa en na kikiim Kooh wala kiyéegaloh wo'enaacaa meyooh ga Kooh, binaa ya ekuk baanunaa lak ya e'tii Kiristaa yii en hafda, céé'. ⁵ Ee beti, binaa fa en na kikiim Kooh wala kiyéegaloh wo'enaacaa meyooh ga Kooh, ya tes haf buucuucaa, lak fa e'tii yaal yii en hafda, céé': fa man na betifaa húusukin. ⁶ Kon, binaa beti mísoorukkinaa, fa namat kinenuk hen. Ee waa kihúusuk wala kinenuk iñaa kaci ga beti, kon ya mísoorukat hen. ⁷ En ki'enaacaa, yaal jomoo ki'úul hafaagari ndaga ya nataal Kooh ee yèri teewoh ndamii Kooh. Beti nak, yèri teewoh ndamii yaal. ⁸ En ki'enaacaa, Kooh beñpii ga beti ya sakka yaal, wayee ya beñ ga yaal, ya sakka beti. ⁹ Enndii yaal yèri Kooh sak ndaga beti. Beti yèri Kooh sak ndaga yaal. ¹⁰ Iñaama tah, beti jomin ki'úul yen ga hafaagari, kiteewoh an yaal en hafaa, ee ñan, ndaga malaakacii. ¹¹ Moona déy, ga enii dú en wínoo na Ha'mudiida, beti mínoo kika' hanjci ya foñ yaal ee yaal mínoo kika' hanjci foñ beti. ¹² En ki'enaacaa, daa beti bewohu ga yaal sakussada, yaal ñan limukohi ga beti ee ba ñanak, ba meyooh ga Kooh.

¹³ Malakat ga haffúu rek, jekin moos beti kiiimi Kooh, ya tes haf buucuuce? ¹⁴ Dú malak ga dii éldúna en ñanaa, dú hay kihot an kibay fen fihóori' enndii ndam ga yaal. ¹⁵ Ee ga beti nak, iñaama ndam gari. En ki'enaacaa, fen fihóori' eru beti kikún hafaagari. ¹⁶ Binaa laak baa waa' kinookoh ga iñcumanaa, ya inohat an dí tumoo giliis gaa ñal guma ee buwii ga jaangii Koohda tumoo iñaama ñan.

Cuunínfii Ha'mudii

* 10:26 10: 26 Malkat Kañcaa 24: 1.

¹⁷ Ga iñii mi yah kiwo' yii nak, mi kañorúu ga: hídohcii laaki ga díkaantirúuda éewdohhiirúu fíki ga waasii wayee ca baatirúu kisoofdoh fenoo. ¹⁸ Ee sah, ga iñaa mi d'eb kikelohda, an: saycaa d'ú híдох kíkíim Kooh tóoh, kihégískoh laak ga díkaantirúu ee iñaa mi saminní kígēm. ¹⁹ En ki'ena, kihégískohkum ga díkaantirúuda jom kilaak hen, doonaa buwii ga díkaantirúu yégísin g'kda, ba hotuk.

²⁰ Kon binaa d'ú hídirukohaa, d'ú mínoo kiwo' an cuuninfii Ha'mudii f'eri d'ú en na kiñam. ²¹ En ki'ena, saycaa d'ú híдох kiñam tóoh, baa en béeb gaawtuki kiñam kanukaagari. K'eri tah laaki garúu buwaa ñammí ee lak bíinoo baa laal. ²² En lak kiñam na ki'an doñ hídiróhhuunaa, d'ú mínoo ki'eem ga kaancaagarúune? Iñii tah ya d'ú faali'ii bu-jaangii Kooh? Iñii tah ya d'ú kikaci'lukohi buwii hóomí'tiida? 'Dú waa' mi wo'úu ya? Mí kañattúu ga iñaa mi? Múk, mi kañoorúu!

²³ En ki'ena, mi jégí'túu iñaa mi béwoh ga Ha'mudiida an: ga wekaa Yeesu, Ha'mudii tíku ga yah buwaa sagohee narida, ya bébpa mbúurú, ²⁴ ya g'erémmba Kooh gawa, ya weelshohawa, ya wo' a an: «Wii w'eri en faanfigoo erohu ndaga d'úda; tumat iñuma, d'ú níindísukohiroo.» ²⁵ Fodaama ban, ga waa ba léehí'ta, ya bébpa kaas-biiñ, ya wo' a an: «Wii w'eri teewoh kifíliimunkii ki'askii Kooh pok na buwiigari, kooroh ga ñifiigoo yah ki'aamu ndaga d'úda. Saycaa d'ú an ga tóoh, tumat ka kiniindísukkoo.» ²⁶ Saycaa d'ú ñam ga mbúuriima, d'ú an ga kaas biñiima tóoh, lak d'ú yéegaloh kikaankii Ha'mudii ee iñaa mi yah bi ga daa ya hayan.

²⁷ Kon nak, béeb baa fu ñam ga mbúurii Ha'mudii, wala fu an ga kaasiigari ee fu e'tiiri c'ee' ganaa, inohaa an fu tooñin faanfii Ha'mudii, fu tooñin ñifiigari. ²⁸ Kon baa en béeb malaksukohat hafci dijófi', léehíraa ya han kiñam ga mbúuriima, ya an ga kaasiima. ²⁹ Baa fu ñam ga mbúuriima, fu an ga kaasiima, ee fu halaattii ga faanfii Ha'mudiinaa, inohaa an fu nookin aylukaa Kooh ga d'ookfu. ³⁰ Iñaa mi tah kíd'úukool na kihii boon yewin garúu, bi hiiyewin garúu kaanin. ³¹ Wayee nak binaa d'ú d'ewoh ga kimalaksuk hafuunaa, Kooh atti'ooruu. ³² Ee binaa Ha'mudii atti'uu watinaa, ya ennduu na kiko' doonaa b'eriinaa ya yah ki'atti' buwii bíbóní'bii kikaanda, d'ú bokidohsoo ga.

³³ Kon mbokcii, binaa d'ú hídirukoh kiñam cuuninfaa Ha'mudiinaa, yaa en béeb sekat mooroomci. ³⁴ Laak yaa yaab lool garúunaa, ya ñamat ga kaanci paay, doonaa hídohciigariúu enoo iñaa tahan Kooh atti'úu. Iñcum tes mi jom kilóogíshohda, binaa mi hay dumanaa, mi malakca.

12

Iñcii Helií yisela'íyii onohida

¹ Mbokcii, d'ú hay ga loo iñcii Helií yisela'íyii onohidanaa, mi waa'tii dara appúu kúmpa ga. ² D'ú inohin an, kudewaa, ga wii d'ú pes ga kiyifa'da, d'ú nooksee fodii búumi', d'ú baa jaamuk koof, iñcaama mínoo kiwo'da. ³ K'eri tah, mi waarin d'ú inoh iñii yii dijófi': baa taam na Helií Kooh, wo'oo an Yeesu araamin. Ken mínoo kiwo' ban an Yeesu y'eri en Ha'mudii, enndii an Helií yisela'íyii y'eri onndika kiwo'aa.

⁴ Iñcii Helií yisela'íyii onohida, ca wóotírohin, wayee Helií onohicada ya yínoo. ⁵ Iñcii sasohu kitumda, ca wóotírohin, wayee Ha'mudii sasohcada ya yínoo. ⁶ Iñcii Kooh oni buwii kitumda, ca wóotírohin, wayee ya yii ya mínlukoh béeb kitum iñaa en tóohda, ya yínoo. ⁷ Fodaama, baa en béeb garuu laakin iñaa Helií yisela'íyii onndi ki'amdoh béeb buwii g'eminda. ⁸ Yii, Helií onndi kiñaañ ga kiwo'; yay, Helií onndi kilaak hel ga kiwo'. ⁹ Helií onnda bo yiliis kilaak ngēm wiyégísi'; Helií onnda wa rekda, wa onnda ban bo' yiliis kiw'eki' d'úukooli'; ¹⁰ yiliis yaa, Helií onndi kimín kitum kintaan. Bo' yiliis, Helií onndari kiyéegaloh Wo'eenaa meyoh ga Koohda; yiliis, Helií onndari kimín ki'ínohsoh iñaa meyoh ga Helií Kooh na iñaa meyoh ga helcii bíbóní'cii. Bo' yiliis, Helií onndi kiwo' lakcaa bo'-súusúus kelohooa; yiliis, Helií onndi kilóogíshoh lakcaama. ¹¹ Helií onndi iñciima tóohcada, ya yínoo doñ. Yaa en béeb ya wa'taa iñaa bokkii na waa mooroomfu, foda ya waarohkada.

Jaangii m'edírohu na faan bo'-súusúus

¹² En ki'ena, faan fa fínoo, wayee c'ee'cii en gada yewinín. C'ee'cii béebca nak, ga dii ca hín kiyewinda tóoh, béebca c'eri bok ennda faanfii fa fínoo. Man fodaama ga Kiristaanii. ¹³ Du béebpuu, d'ú b'etisi'u ga Helií onnda en wínooda, kibok ki'en faan fínoo ga Kiristaanii: ennda yaawúu', ennda baa enndii yaawúu', ennda ñaa, ennda baa enndii ñaa, d'ú béebpuu d'ú bokin ki'éniru ga Helií. ¹⁴ En ki'ena, faan enndii c'ee' wínoo, wayee ca yewinín. ¹⁵ Binaa kot wo' an: «Waa mi enndii yah, mi bokkii ga faanfii», iñaa mi enndii kayoh. Ki'enndii yah, hoonohoowa ki'en c'ee' ga faanfii. ¹⁶ Ee binaa nof wo' an: «Waa mi enndii kuhas, mi bokkii ga faanfii», iñaa mi enndii kayoh. Ki'enndii has hoonohoowa ki'en c'ee' ga faanfii. ¹⁷ Binaa bo', faanfaagari béebfa enee

tóoh hasaa, eneena ya mínan na kikeloh? Ee bo', faanfaagari enee tóoh nofaa, eneena ya mínan na ki'éeñduk? ¹⁸ Kooh nak, cé'e'cii ga faanfida, waa en tóoh ya hanohdinwa ga daa ya waarohwada. ¹⁹ Binaa faanfii bééba enee tóoh cé'e' wíinoo dogaa, eneena wo'soo faan. ²⁰ En ki'ena, cé'e'cii ga faanda yewinin wayee bééba céri bok ennda faanfii.

²¹ Kon, kuhas mínoo kiwo' yah an: «Mi laakkii sooli garaa!». Ee haf mínoo kiwo' kotcii an «Mi laakkii sooli garúu!». ²² Iñaama sah mínoo kilaak. Cé'e'cii ga faanfii ee du am an ca wēñ kilaakoo doolida, ca laakin solu wiyaa. ²³ Cé'e'cii en ga faanfii ee du tikkii darada, céri du wēñ ki'e' cé'e'. Fodaama, cii en ga faanfii ee ca moroo kiwo' da, toputu'si hen bi jof. ²⁴ Ee cé'e'cii en ga faanfii ee ca hotukinda, soolukkii kitoputu' iña hinda. En ki'ena, Kooh sakín faan ya tummba bi cé'e'cii tikussi darada, ca wēñ ki'eru cé'e'. ²⁵ Ya tumín iñaama, en d'anaa kihégiskoh laakoo ga dikaanti cé'e'cii faanfii, wayee waa en bééba amdoh caa tesda. ²⁶ Binaa laak iña mesik cé'e' wíinoo ga faanfinaa, bééba cé'e'cii tesda yéñ mesiklaataama. Ee binaa cé'e' wíinoo ga faanfii eru ndamaa, bééba cé'e'cii tesda céri boki nawa kinebuk.

²⁷ Dú bééba, dú béri en faanfii Kiristaa, ee baa en bééba garúu ya cé'e' ga faanfii fiima. ²⁸ Kooh fal buwii ga jaangii fodaama: ya kuliyuki' apotaa'cii, ya tikka seldiiga-Koohcii ga, ya tikissa jégírohcii ga. Lēh'ita buwii ya on kimín kitum kintaanda tikka ga, bii ya on kimín kiwēki' d'úukoolda tikka ga, bii ya on kimín kidímalohda tikka ga, bii ya on kimín kikuliyuk mboolooda tikka ga, bii ya on kimín kiwo' lakcaa bo'-súusúus kelohooda han ga kitik.

²⁹ Man enndii bééba en apotaa'? Man enndii bééba en seldiiga-Kooh? Man enndii bééba mín kijégíroh? Man enndii bééba mín kitum kintaan? ³⁰ Man enndii bééba mín kiwēki' d'úukool? Man enndii bééba mín kiwo' lakcaa bo'-súusúus kelohoo? Man enndii bééba mín kilógísoh lakciima? ³¹ Kon, kaantukohat kilaas ga iñcii Helii yisela'iyii onohi wēñ kiyakda. Diimada nak, mi hayyúu kiteeb waas wiliis waa gēn waascii tóohca.

13

Kiwaaroh wēñ kiyak iña en tóoh

¹ Luu enee an mi mínin kiwo' bééba lakcii buwii na ban caa malaakacaa, binaa mi waa'tii buwiinaa, lak mi enndii dara. Mi man na jēlēelaa en na kitip wala hanaa en na kitip ee ca newoo ga nof. ² Luu enee an Kooh oninndoo kiyéegaloh wo'eenaa meyoh gari, mi inoh kumpafaa en tóoh, mi laak hel ga iña en tóoh, mi laak ngēm wiyégísi' waa onanndoo kimín kitool janjan sah, en an mi waa'tii buwiinaa, lak mi enndii dara. ³ Luu mi warohee bééba alaliigoo buwii laakooda, mi eroh ban faanfigoo, fa tēkiru*; binaa mi waa'tii buwiinaa, iñaama laakdooroo jeriñ wínoo.

⁴ Kiwaaroh taam na kimúuñdoh, kiwaaroh taam na kijof ga mooroomfu, kiwaaroh taambii na ki'iñaan, ka taambii na kindamuk, ka taambii na kibēwi' haffu. ⁵ Baa waarin bo' aasoo ga iña apohin kaci, ya heeloo rek iña gēn gari hanji, gaawoo ki'ayluk, aboo aylook. ⁶ Baa waarin bo' safaroo ga iña júbpii wayee safari ga iña en kayoh. ⁷ Baa waarin bo' múuñdi bééba hen ga tóoh, ya laaki ngēm ga iña en tóoh, ya laaki yaakaa' ga iña en tóoh, ya tooki kikoorkuk iña en tóoh.

⁸ Kiwaaroh faayoo. Kiyéegaloh wo'eenaa meyoh ga Kooh hay kileeh bes; kiwo' lakcaa bo'-súusúus kelohoo hay kileeh bes; kilaak hel hay kileeh ban. ⁹ En ki'ena, du inohoo bi mat ee wo'eencii meyoh ga Kooh du yéegalohida, du wo'ooa bi mat. ¹⁰ Wayee iña matinda hay bériinaa, iña mattii leeh.

¹¹ Wii mi en oomaada, wo'eennndoo enee wo'een oomaa, halaattoo enee halaat oomaa, helloo enee hel oomaa. Ga dii mi enin yaakda, mi foñin iñaama oomaa enukohida. ¹² Watifii wati, du elmísi hen fodii baa malak ga seetufaa lee'tii. Wayee bes waa hay, du hay kihot jemeet ga hasciigaruu. Watifii wati ban, inii mi inohda mattii, wayee bes waa hay, mi hay ki'inoh bi mat fodii dii Kooh inohhooda.

¹³ Diimada nak, enaamacii kaahaycii cii céri lisan kilaak bi taa', ennda: ngēm, yaakaa' na kiwaaroh; ee wii wēñ ga kiyakda wéri en kiwaaroh.

14

Kiwo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoo na kiyéegaloh wo'eenaa meyoh ga Kooh

¹ Kon díurukat kiwaa' mooroombúu. Kaantukohat kilaas ga iñcii Helii yisela'iyii onohida, wēña ga kiyéegaloh wo'eenii meyoh ga Kooh. ² En ki'ena, binaa bo' wo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, ya wo''ii na buwii, wayee ya wo' na Kooh kep, ndaga ken

* **13:3** 13: 3 Laakin léegísohcaa wo' daama an: «mi eroh ban faanfigoo, mi bēwi' haffoo ga»

ínohoo iñaa ya wo'da. Ya wo' wo'eencaa en kúmpa, caa Helii yisela'iyii onndi kiwo'.³ Wayee baa yéegaloh wo'eenaa meyoh ga Kooh, wo' na buwii kiyégísi' ngémaagaba, kidaasba na kidèli' helcaagaba. ⁴Baa wo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoo, ya baat kiyégísi' ngémaagari ga hafci. Baa yéegaloh wo'eenaa meyoh ga Kooh, ya yégísi' ngémaa bu-jaangaa béebba. ⁵Mi waarin dú béebpúu dú wo' lakcaa bo'-súusúus kelohoo, wayee mi wéñ kiwaa' dú yéegaloh wo'een, caa meyoh ga Kooh. En ki'ena, baa yéegaloh wo'eenaa meyoh ga Kooh ga lakaa buwaa kelohin, yéri wéñ buwaa kilaaki' jeriñ loo baa wo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoo, wala book ya lóogísoh iñaa ya wo'da, en danaa, ya on béeb bu-jaangaa kiyégísi' ga ngémaagaba.

⁶Mbokcii, binaa mi hay garúu, mi wo' narúu lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, jeriñii wiida mi laakdanndúu? Iñaa genda kay, wo'eenaa mi wo'an narúuda inohlukohhúu iñaa Kooh teebpoo, wa inohlukohhúu yen, wa yéegallúu wo'eenaa meyoh ga Kooh wa kijégítúu.

⁷Malakat ga iñcii típsida, fodii mbiib na riiti: binaa típaagaca koo'tii waasaa, bo' mínan na ki'ínoh iñaa mbiiwaa wo'da wala riitaa? ⁸Ee ban kúlúb, binaa típussii bi lee', buwaa inoh iñaa laakdanaa, bii meyanba kiheñohnee? ⁹Fodaama ban, dú wo' lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, buwaa tuman na bi ba inoh iñaa dú wo'da? Madan na dú wo' ga uurisii rek.

¹⁰Lakcii ga éldúnada, ga dii ca hín kiyewinda tooh, waa en béeb gaca laakin buwaa laakiwa. ¹¹Binaa bo' wo' lak ee mi kelohoowanaa, baa wo' lakaada mi man gari fodii baa meyoh in ee ya man garoo ban fodii baa meyoh in. ¹²Kon nak, dú bii dú kaantukoh ga kilaas ga iñcii Helii yisela'iyii onohida, namat kiheel kiwéñi' ga iñaa yégísdan ngemii bu-jaangii.

¹³Kéri tah, baa wo' lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, ya kimat Kooh onndi kimín kilóogísoh iñaa ya wo'da. ¹⁴Binaa mi kím Kooh ga lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, keeñaagoo waa ga iñaa mi kímfaa, wayee helaagoo gaa ga.

¹⁵Kon mi jom na kitum? Mi kím Koohaa, mi kímnanndi na keeñiigoo ee mi kímnanndi ban heliigoo en ga iñaa mi wo'da. Mi yeek Koohaa, mi yeeknanndi na keeñiigoo ee mi yeeknanndi ban heliigoo en ga iñaa mi wo'da. ¹⁶Fu en na kigèrém Kooh na keeñaagaraa doj, fu wo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, baa en daama ee en sagac ga iñaamada mínan na kiwo' «Aameen» ga iñaa fu wo'da ee lak ya inohoo iñcaa fu wo'da? ¹⁷En ki'ena, fu gèrém Kooh bi jofin, wayee yii en daama ee sagac ga iñaamada, ngémaagari, fu baattiiwa kiyégísi'.

¹⁸Mi gèrém Kooh ga dii mi wéñjúu béebpúu kiwo' lakaa bo'-súusúus kelohooda, ¹⁹wayee ga duuy jaangu, kiwo' toonaa tiyétúus taa bo' mín ki'ínoh gèñlloo kiwo' toonaa tíjúnna-daanakaah (10.000) ga lakaa bo'-súusúus kelohoo.

²⁰Mbokcii, dú en na kihalaat ga yena, kaa bayat hel oomaa. Iñaa aaw ga yibóni', madat na oomaa ga, wayee en ga iñaa aaw ga kihalaataa, enat yaak. ²¹Biduunon ga Kéyítfaa an:

«*Ha'mudii wo' an:

Mi hay kiwo' na heetaama ga lakaa ba inohoo, kooroh ga kúuw buwaa meyoh in, wayee bi wati ba yahhiiroo kisúkúruk»*.

²²Kon, binaa bo' wo' lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, enndii buwaa géminda tahka, wayee iñaama teeb buwaa gèmbbiida an Kooh waa'tii naba kiwo'. Wayee binaa bo' yéegaloh wo'eenaa meyoh ga Koohaa, enndii buwaa gèmbbiida tahka, wayee iñaama en kiteeb buwaa géminda an Kooh waarin naba kiwo'. ²³Kon binaa bu-jaangaa béebba hidirukoh, béeb aaw kiwo' ga lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, buwaa enu sagac ga iñaama, wala buwaa gèmbbii duum aasu garúunaa, ba wo'anndi an dú nam kidof hene? ²⁴Ee binaa béeb aaw kiyéegaloh wo'eencaa meyoh ga Koohaa, baa gèmbbii duum wala baa en sagac ga iñaama aas garúunaa, iñaa ya keloh béeb wo'da hayyi ki'on kihot baakaaraagari ee ya inoh an ya atti'uunon. ²⁵Fodaama, iñcaa daakukee ga keeñcida, ya meydohca fan. Daama ya hay kiyi', ya yíp púk, ya jaamuk Kooh ee ya wo' ga fikii béeb an kayoh-kayohda Kooh yii ga leloorúu.

Daa dú tínd'an jaangíida

²⁶Kon mbokcii, iñii yiida jom kilaak? Binaa dú hídoh, yii jom kiyeek Kooh, yii kijégíroh, yíinoo kiwo' iñaa Kooh teebpi, yiliis kiwo' lakaa bo'-súusúus kelohoo, yiliisyyaa kilóogísoh wo'eenaa. Iñcaama tumsat kibaat kiyégísi' ngémaa buwaa. ²⁷Binaa laak buwaa yah kiwo' lakaa bo'-súusúus kelohoonaa, bo' banak wo'at. Yewin bi yewinaa baahay wo'at ee enat yíinoo yíinoo, laak baa lóogísohi. ²⁸Laakkii baa

lóogísohanaa, ba hanat kiwo' dara ga fikii mbooloomaa, ba wo'at ga helba eem ga dikaantiba na Kooh. ²⁹ Binaa laak buwaa yah kiyéegaloh wo'eenaa meyoḡ ga Koohaa, enat bo' banak wala baahay baa wo'an ee bíinoo malaksukoh iñaa ba wo'da ati kayoh. ³⁰ Wayee bo' yiliis yaa en daama, laak iñaa Kooh teeḡpinaa, yaa en na kiwo'da, dekohat. ³¹ Dú bééḡpúu dú mín kiyéegaloh wo'eenaa meyoḡ ga Kooh, wayee enat yíinoo yíinoo, en ḡanaa bééḡ mín kijan yen ga wo'eenaa dú wo'da ee daasba ga ngémaagaba. ³² Buwii yéegalohi wo'eenaa meyoḡ ga Koohda matuunun ga daa ba tidiri iñiima Heli yisela'i'yii onba kitumda. ³³ En ki'ena, Kooh enndii Kooh logoh-logoh wayee ya Kooh jam.

Dú jom kitum fodii ka tumsi ga ḡuuy tooh jaangucii buwii en buu Koohda, ³⁴ binaa dú hídirukohaa, beticum ba dekohat. En ki'ena, ba onussii da kiwo', ba jom ki'iis tooh ga yah yaalcum fodaa ka bidu ga Waasaa Móyísda. ³⁵ Binaa ba waa' ki'inohaa, ba sekat bi ba le' kaan, ba meekis yaalba. Beti tuuk ga jaangu wo'i, iñaama jekkii.

³⁶ Dú fooh an wo'eenii Kooh límukoh garúune? Ati dú fooh an dú doḡ dú bēri laas gawa? ³⁷ En laakin garúu baa tik hafci an ya seldiiga-Kooh, wala an ya yii na Heli yisela'i'yinaa, ya jomin kitook an iñii mi bínnđuu yii yēri Ha'mudii nakoh. ³⁸ Ee binaa laak baa tookkii iñii mi wo'danaa, ya inohat an Kooh tookkiiri ban.

³⁹ Kon mbokcii, kaantukohat ga kiyéegaloh wo'eenaa meyoḡ ga Kooh wayee kaa hoonohat ken kiwo' lakaa bo'-súusúus kelohoo. ⁴⁰ Iñaa dú tum tooh, tumatwa daa weñ kimo' ee hanat kilaak logoh-logoh.

15

Kimílískaa Kiristaanii

¹ Mbokcii, mi enndúu na kiniindís Hewhewii winéw'wii mi yéegaleerúu, dú laassawa ee dú abin gawa bi wiyégisinda. ² Hewhewiima wēri onanndúu kimúc binaa dú am wa bi yégis fodaa mi yéegaleerúuwadanaa. Binaa dú ammbiwa ḡanaa, ngēmiigarúu enin sooy.

³ Mi deḡpúu kijēḡ' iñaa mi ga kihaffoo mi laaseeda, ee wēri en an: Kiristaanii kaanin ndaga baakaa'ciigaruu fodaa ka bidu ga Kēyitfaada, ⁴ ya acussa, ee ga besaa wukaahaywaa ya mílissa ga buwaa kaaninda fodaa ka bidu ga Kēyitfaada. ⁵ Waa ennda da, ya feeñukka Pee*, tikka ga ya feeñukka bééḡ apotaa'caa bidaañkaah na banakbaa. ⁶ Tikissa ga, ga waas kíinoo ya feeñukka ga télibéecaagari iñaa weñ fiibo' bitéemée'-yētúus (500). Ga buwaama, laakin buwaa kaan ga wayee iñaa weñ gabaḡa yii lís kipes. ⁷ Léehi'ta, ya feeñukka Saak, tikka ga, ya feeñukka apotaa'caa bééḡba. ⁸ Ga buwii ya feeñukda, mi yēri mēēñoh ga, mi yii mi man na líraa mattiida.

⁹ En ki'ena, mi yēri hanoh fenoo ga apotaa'cii bééḡba. Joobinndoo sah kibayu apotaa', ndaga mi dekee ga kihatal ga kipes bu-jaangii Kooh. ¹⁰ Wayee Kooh ga kijofkigari yēri onndoo ki'en bii mi en da, ee kijofkii ya teeḡpooda enndii sooy. Ee sah, mi léḡeyin iñaa paaf iñii apotaa'cii bíinoo léḡyda. Wayee nak enndii mi, kijofkii Kooh taam narooda kēri léḡyka. ¹¹ Waa en mi, waa en apotaa'cii tesda, Hewhewiima wēri dí en na kiyéegaloh, ee wēri dú gēm.

Buwii kaaninda hay kimílísu ban

¹² Waa dí yéegaloh an Kiristaanii mílísín ga buwaa kaaninda, mín na ki'en laak garúu buwaa wo' an kimílís laakoo? ¹³ En an kimílís laakoonaa, ya Kiristaanii ban mílísii. ¹⁴ Ee en an Kiristaanii mílísinaa, iñii dí yéegalohda dara gaaga ee ngēmiigarúu enin buucuuc. ¹⁵ Ee ban, dí seedi'din Kooh iñaa laakkii ndaga dí yéegaloh an ya mílísdin Kiristaanii ee lak ya mílísitiiri, waa an buwaa kaaninda mílísannndii. ¹⁶ En ki'ena, en an buwii kaaninda mílísannndinaa, ya Kiristaanii ban mílísii. ¹⁷ Ee en Kiristaanii mílísinaa, ngēmiigarúu enin sooy ee dú bii lís kikooruk baakaa'ciigarúu. ¹⁸ Ee en fodaamanaa, bééḡ buwii kaanu na ngémaagaba ga Kiristaaniida niili'uunun. ¹⁹ En an yaakaarii dú laak ga Kiristaada eem ga kipeskiigaruu ga éldúna rekaa, laakkii bo'-súusúus yaa cal kiyērēm bi paaffuu.

²⁰ Kayohfii nak ferē an Kiristaanii léḡisín halaa kimílís, ee fodaama ya teewohin an buwaa kaaninda hay kimílísu. ²¹ En ki'ena, bo' yíinoo yēri haydoh kikaan, fodaama bo' yíinoo yēri haydoh kimílís ban. ²² Fodii dii buwii bééḡba hay kikaan ndaga dii ba en wíinoo na Aadamaḡa, fodaama ban, bééḡ buwii en wíinoo na Kiristaaniida, ba hay kiboyukis kipes, ²³ wayee baa en bééḡ na wahtaagari: Kiristaanii léḡisín halaa, mílísín, ee bēriinaa ya hayisanda buwii en buucida mílísu. ²⁴ Léehíraa, kileeh éldúna tik ga: Kiristaanii hay kidúb' bééḡ iñcii ga dikaanti fook na kakayda, bééḡ cii en na kinguuruk

* 15:5 15: 5 Teekaa «Kefaas» wēri wo'u ga bíncii dii.

ga ɛldúnada, béeb cii laakin dooli ga ɛldúnada, léehíraa ya ík Kooh Paamudii nguurií. ²⁵ En kí'ena, Kiristaanii jom kinguuruk bí ga daa ya togan ga d'ook béeb búwii sagoh narífa. ²⁶ Ee kikaan kéri en íñii sagoh na búwii méeñjoh kídu'birúfa, ²⁷ ndaga bídu ga Kéyítfaa an: «Ya togin ga d'ook tóoh.» Wayee leerin an wo'eeniima an: «ga d'ook tóohda», Kooh bokkii ga, ya yii ya onndi kitoŋ ga d'ook tóohda. ²⁸ Ee binaa Kiristaanii toŋ ga d'ook tóohaa, ya kowukii, ya hay kitík tóoh ga yah Kooh yii oneeri kitoŋ ga d'ook tóohda. Fodaama Kooh hay kinguuruk, gom ga tóoh.

²⁹ Laakin búwaa bétisi'uki ga teek búwaa kaaninda. En an kimílís laakoonaa, íñaama laak jeríñii wiida? En an búwaa kaaninda mílísanndiinaa, ba bétisi'uki ya ga teek búwaa† ³⁰ Ee dí ban, íñii tah ya wahtaa en tóoh, dí tooni kumuunndii ga? ³¹ Mbokcii, wóorin an kooh-wíisfaa en tóoh mi hídoŋ na kikaan fodii díi wóorinndoo an mí ndamukohirúu ga díi dú en wínoo na Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda. ³² En an heñaagoo ga teeraa Efees na rap-luufcaada eeme ga díi bo'-súusúus hotohiwadanaa, eneena wa jeríñanndoo ya? En lak búwii kaaninda mílísanndiinaa, kon dú tumat fodaa ka bídu ga kéyítfaada: «Du ñamat, dú ani, ndaga kuwis dú hay kikaan.» ³³ Kaa dúkat haffúu ga íñaama: taaboh wibóní' yasohin jiku wijófi'. ³⁴ Soofdohat helciigarúu kayoh-kayohda, dú íis kibaakaa'. En kí'ena, laakin garúu búwaa ínohsoo Kooh. Kon dú jomin ga kíkaci'!

Faanfaa dú mílísuhu nafada

³⁵ Heyna hay kilaak baa meekisoh an: «búwaa kaaninda ba mílísan na? Ba hayisan na faanfaa man na?» ³⁶ Baama yéri lohoy hel! Binaa bo' sok pesohaa pa jom kikaan hen paay bí pa paalaa. ³⁷ Binaa bo' en na kisokaa, ya soki pesoh, mín kí'en beli wala pesoh píliis, wayee enndii kedikkaa meyi gada kéri ya sokee. ³⁸ Léehíraa, Kooh meydoh ga pesohpaama kedik, ee ka man ga daa ya waa' ka mandá: pesohpaan en béeb na kedikkaa jom ga kimeyda.

³⁹ Íñcii Kooh bínda wínoo bokkii na mooroomci faan. Bo'-súusúus faanfaagari man hanfa, júu' faanfaagari man hanfa, selcii faancaagaba man hanfa, jencii faancaagaba man hanfa.

⁴⁰ Laakin íñcaa bídu en ga asamaan, laakin ban caa en ga kakayfii. Caa en ga asamaan meliclaataagaca manndii na meliclaatii cii en ga kakayfiida. ⁴¹ Nohii meliclaatiigawa man hanfa, ñiidii meliclaatiigawa man hanfa, olcii meliclaatiigaca man hanfa. Ee sah ku'olkaa en béeb manndii na mooroomci meliclaat.

⁴² Kimílískaa búwaa kaaninda yah kiman fodaama: faanfii acsi fodii pesohpa soku, fa nopin, wayee fa mílísaa, fa nopsisoo bí taa'; ⁴³ fii acsida sepi'in ee mínoo dara, wayee fa mílísúnaa, fa hay kimo' ee líif na ndam na dooli; ⁴⁴ fii acsida íñaa hotu-faan, wayee fa mílísúnaa, fa yah faanfaa líif na Helaa Kooh. Waa faanfaa en hotu rek laakin, kon faanfaa líif na Helii Kooh laakin. ⁴⁵ Kéri tah, bídu ga Kéyítfaa an: «Aadama yii deb kisakuda enin bo' yaa íikin. Aadama yii méeñjoh en Kiristaaniida nak, enin Helii onohi kipesda.» ⁴⁶ Bii taam na Helii Koohda enndii yéri dewi kihay. Bii bay faanfaa fibuuuc kesida yéri dewi paay, léehíraa, yii líif na Helii Koohda han kihay. ⁴⁷ Bii deb kiwo'uda meyoŋ ga pëndél kakay, wayee bíi yukanakyii meyoŋ asamaan. ⁴⁸ Bu-ɛldúna faanciigaba man na faanfii bíi deb, saku na pëndélfa ee búwaa yah ga asamaanfa faancaagaba madan na faanfii yii meyoŋ asamaanfa. ⁴⁹ Fodaama, dú nataal Aadama yii saku na pëndél kakayda, dú hay kinataal ban Aadama yaa meyoŋ asamaanfa.

⁵⁰ Mbokcii, íñii mí wo'úuda wéri en an: faanfaa bayin koynoh na ñif mínoo kilam Nguuraa Kooh ee íñaan nopin mínoo kilam íñaan yahhii kinop bí taa'.

⁵¹ Mí hayyúu kiwo' íñii yii ee en kúmpa garúuda an: enndii dú béebpuu dú béri yah kikoŋoh ga kikaan wayee dú béebpuu dú hay kisúpitu. ⁵² Íñaama hay kigaaw en fan kíñépisiruk. Du hay kisúpitu binaa mbiuwaa méeñjohanda riiraa. Mbiuwaa riiraa búwaa kaaninda hay kimílísu, ba bay faancaa nopanndii bí taa'. Du nak, dú hay kisúpitu. ⁵³ Faanfiigarúu yah kinopda hay kisúpitu fa en faanfaa nopanndii bí taa', ee faanfiima yah kikaanda, fa súpitu, fa en faanfaa kaansisoo bí taa'. ⁵⁴ Binaa faanfaa yah kinop súpitu faanfaa nopanndii, ee faanfaa yah kikaan súpitu faanfaa kaananndiinaa, íñii yii bídu ga Kéyítfaada dal kilaak an: «Kooh laakin ndam wiméti' ga d'ook kikaan, ka dúbin»*. ⁵⁵ Éey kikaan ndamiigaraa wada?

Éey kikaan kútúnkaagaraa kada?*

† 15:29 15: 29 Hewhewaama, ken ínohoo daa wa mandá. Mínin kí'en an laakee baa kaan ee lak ya bétisi'ussii, bo' yiliis tumbaka ga teekci. Laakin búwaa halaat ban an íñaama waa' kiwo' an kibétisi'u, ga waama, man na kiharuk ndaga béeb baa taabuk Yéesu ee took kibétisi'unaa mínin kí'apu. * 15:54 15: 54 Malkat Ísayii 25: 8. * 15:55 15: 55 Malkat Osee 13: 14.

⁵⁶ Kútúnkii kikaan kéri en baakaa', ee baakaa' bewohi dooliigari ga Waasii Móyíis. ⁵⁷ Kooh kañsat ya yii ya onnduu kilaak ndam ga dook kikaanda, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ⁵⁸ Kon mbokcii mi keefukinda, abat bi yégis, dú tuuk tek dú kaantukohat ga lègèyii Ha'mudii; inohat an lègèyii dú en na kitumi' Ha'mudiida enoo sooy.

16

Hèelísaa nègírohu kiwosoh bu-jaangaa ga Yéerúsaleemda

¹ Diimada, dú paafat ga loo iñcaa jom kinègírohu kidímal buwaa en buu Kooh ga teeraa Yéerúsaleemda. Tumat dú ban fodaa mi nak buwaa ga jaangucaa ga gohaa Galasiida. ² Dímaasaa en tooh baa en béeb iñaa ya laakida, ya nísat ga ya faan han ga kaanci. En danaa, ken sekoo mi hayaa, iñcaama han kinègírohu. ³ Binaa mi hay dumanaa, buwaa dú tananda, mi hay kitk kopa'caa dú erohanda ga yahba, mi wosba ba bayca Yéerúsaleem, mi bin këyit ba baydoh. ⁴ En sooluk mi ban mi karaa, ba hay naroo kitaam.

Iñcaa Pool waayuk kitúnda

⁵ Mi hay garúu kihay wayee mi koorohan paay gohaa Maseduwaan, ndaga mi jom da kikoo'. ⁶ Mín ki'en mi hayaa, mi en narúu bi sam kimaañ, wala sah mi yun duma bi fiyoonfii paaf. Ee iñcaama hayyúu ki'on dú amdohhoo ga baawiigoo bi mi le' daa mi aawda. ⁷ En ki'ena, mi waa'tii rek kikooh garúu, mi hottúunaa mi paaf. Mi yaakaarin ki'en narúu bi sam kimaañ, Ha'mudii onndookanaa. ⁸ Wayee mi yugan dii ga teerii Efees bi ga hewii Pantakot. ⁹ En ki'ena, Kooh lègísfinndoo hal wiyaak, waa onandoo kitum lègèyigari dii, hidaa dii buwii mi jom naba kilerkoh yewinda tooh.

¹⁰ Binaa Timotée le' dumanaa, abatti yah kanak, en danaa keeñci soos, ndaga fodiigoo ya tum lègèyii Ha'mudii. ¹¹ Kon ken hanatti ki'eew. Binaa ya en na kiboyukaa, eratti iñaa ya soolukda bi ya mín kihay bi garoo. En ki'ena mi sekki, ya na mbok-kerceencum benndida.

¹² Apoloos mbok-kerceeniigarúu nak mi daasinndi waas ciyewin kihay garúu ya taam na mbok-kerceencum en na kihayu dumada, wayee ya waa'tiika kitum diimada, hanaa ya koluk ganaa, ya hay.

Iñcii méeñjoh Pool ebil bu-Korenti kitumda

¹³ Enat wecej, dú am ngèmi bi yégis. Kaa niikat ee enat gík. ¹⁴ Béeb iñaa dú tum taabat ga na kiwaaroh.

¹⁵ Mbokcii, dú inohin an Estefanaas na bu-kaanci béri en buwaa def kigem ga Yéesu Kiristaa ga béeb bu-gohaa Akay ee ba béri en buwaa erohin hafba tooh ga ki'amdoh béeb buwii en bu-Koohda. Kon nak mbokcii, mi kimmubu, ¹⁶ kelohdat buwaa man fodaama, ba na béeb buwaa taam naba ga lègèyumda.

¹⁷ Keeñjoo sooseera seb ga wii Estefanaas, Footinatis, na Akaykiis hayu garooda. Ba tumdinndoo iñaa ki'úsaay hoonohúu kitumi'toorida ¹⁸ Ba deldin helloo fodaa ba delíree hellúuda. Kon mbokcii, buwaa man fodaama, abatba yah kanak.

Tañkoh

¹⁹ Bu-jaangii ga gohii Aasiida bii këñitúu ga. Akílaas na Pírísil, ba na buwii hidírukohu ga kaanbada, bii këñitúu ga dijófi', ga teekaa Ha'mudii onnduu ki'en wiinooda. ²⁰ Mbok-kerceencii en diida béebba bii këñitúu ga. Kéñdohat béebpúu dú míginoh haf, taam na kiwaaroh.

²¹ Kéñdohii méeñjohda, mi Pool, mi yéri bínwa na yahhoo. ²² Laak baa waa'tii Ha'mudiinaa, Kooh cojatti! Maranataa*!

²³ Mi yii kím Yéesu Kiristaa barkeellúu béebpúu. ²⁴ Mi waarinndúu dú béebpúu, ndaga dii dú en wiinoo na Yéesu Kiristaada.

* 16:22 16: 22 Maranataa ga lakaa yaawú'caa wéri en an «Ha'mudii haya!»

Këyítfii fukanakfii Pool bín Bu-Korentida Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri en fukanakfii Pool bín kerceencaa ga teeraa Korentida. Ga këyítfaa ya dëweeɓa kibínda, ya wo'eeba an ya waarinɓa kika' kiwaaknee. Ya nakeeraɓa ɓan kinëgiroh dimal ki'amdoh kerceencaa ga Yéerusaleemda, ee ya ga kihafci yëri karanwa kikoo'nee. Wayee ya laassii da kika'.

Iñii tah ya ka'tiida wëri en an Tímotée enee na kiyah Korenti, ya kelohha ga waas loo ɓadukeenaa kerceencaa daamada. Ya wo'see an laakin ɓiyaawúu' daama ɓaa en na kijëgiroh enaama yiliis yaa taabohhii na Hewhewii winéwí'wii Pool yéegalohee dada. ɓa ɓaa wo' ɓan an Pool enndii apotaa'-Kiristaa yukayoh. Tímotée dalla kiboyuk ɓéesti' Pool iñcaa ya keloh caama. Keeɓaa Pool leehha lool ga iñaama. Këri tah ya bínnda ɓu-Korenti kiwo'ɓa iñaa ya halaat gabada na iñaa tah ya mínndi da kika'da.

Pool wo'in ga këyítfii an ya apotaa' Kiristaanii ee daa ya tumi lëgëyaagarida bokkii dara na daa ɓiinoo tumikada. Iñaama tah ɓuwaama kisaŋngi. Ya nakkaba ɓan kiguu'guuluk ga ki'eroh dimalaa aaw ga ɓu-Yéerusaleemda. Tikka ga ya wo'aba an ya waarin daama kika' bi ya tapukoh na ɓuwaama iisussii ɓadukeenaagaba wibóni'waada.

Pool yëgis ga an ya apotaaraa, ya waa' ɓuwii inoh dijófi' Hewhewii winéwí'wii, na ɓan béeb inoh an Yéesu yëri en Ha'mudii.

Këyítfii fukanakfii Pool bín ɓu-Korentida tíidoh anee:

- 1 - Këndoh (1: 1-11)
- 2 - Pool ɓéesti' lenkohaagari na ɓu-Korenti na jeriñaal límuk gada (1: 12-7: 16)
- 3 - Pool nak ɓu-Korenti kitook kidimaloh (8: 1-4-9: 15)
- 4 - Pool lenkoh na ɓuwaa wo' an ya enndii apotaa'da (10: 1-12: 21)
- 5 - Iñcii Pool méeñjoh ki'ebilohda (13: 1-13)

Këndoh

¹ Mi Pool, Kooh ga iñaa ya waa', yëri ɓayyoo ki'en apotaa' Yéesu Kiristaa. Mi na Tímotée mbokiigaru, dí ɓëri binnúu këyítfii fii, dú na béeb ɓuwii en ɓuu Kooh ga teerii Korentida na béeb ɓii en ga gohii Akay béebwada. ² Kooh, Paamudiigaru, ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaru, ɓa barkeelaattúu, ɓa onndúu jam.

Kidëli' hel ga d'uuy coonu

³ Ndam aawat ga Kooh yii en Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda. Yëri en Paamudii liifin na yërmaandida ee yëri en Kooh yii dëliiri helciigaruu saycaa en toohda. ⁴ Ya yëri dëliiri helciigari ga béeb coonucii dí dayida, en danaa dí ga d'uuy helaagari widëli'waa waama, Kooh onndúda, dí mín kidëli' hel ɓiɓo' ɓilliis ɓaa enu ga coonucii en toohda. ⁵ En ki'ena, fodii dii coonucii dí dayi ndaga Kiristaanii hín kiyewinda, Kooh hín da kiyewin kidëli' helciigari, kooroh ga Kiristaanii. ⁶ Dí day coonucii ciimanaa, kidëli' helciigaruu tah ee ɓayyi kibaat kison. Ee Kooh dëli' helciigariinaa, kidëli' ciigaruu tah. Fodaama dú hay kilaak dooli kikoork coonucii dí dayida ɓan. ⁷ Yaakaarii dí laak garúuda yëgisin. En ki'ena, ga dii dú bokin narii kiday coonuda, dí inohin an helciigaruu hay kidëldu ɓan fodii ciigari.

⁸ Mbokcii, inohat an dí dayan coonu ciméeski' ga gohaa Aasii. Coonucii ɓitee ga dookkii hen bi wëñjarii dooli; dí laakséerii sah yaakaa kipes. ⁹ Dí abeera kon ga haffii an dí hay ki'apu. Iñaama enee kiteebpii an dí jomoo kilik yaakaa'tii ga haffii, wayee dí jom kilik yaakaa' ga Kooh, yii milisi' ɓuwii kaaninda. ¹⁰ Kooh yiima yëri sommbii ga kikaankaama ya ee hayyi kibaat kison. Dí líkin yaakaa'tii gari an, ya hayyi kilis kison. ¹¹ Dú ga kihaffúu, dú hayyi ki'amdoh ga dii dú kiimdirii Koohda. Fodaama ɓo' ɓiyewin hay kigërëm Kooh ga daa ya hay kitaas ga iñcaama dú kiimdanndii garida.

Pool óol'ta ɓaawaagari kiyah Korentida

¹² Iñii yii nak yëri dí ndamukoh: helciigari dalin ga an, ga fikii éldúna, wënaa ga, ga fikiriúu, dí taabin ga kot cijúwi', ee dí taam ga na keen wimóri'. Iñciima meyoh ga Kooh. Kipes fodaama ayukkii ga kiñaankiigari, wayee Kooh ga kijofkaagari, yëri onndúka kimín. ¹³ En ki'ena, iñii dí waa'túu kiwo' ga këyítcii dí binnúuda paaffii iñum dú inoh ga, wum dú jayfada; laakkii yen yiliis yaa ɗaakuk ga. Mi yaakaarin an dú hay ki'inoh bi jof iñii yii, ¹⁴ yii, diima den dú inoh ga jutuutda: ɓëriinaa Yéesu Ha'mudii haysanda, dú hayyi kindamukoh fodii dii dí ɓan, dí ndamukohannúuda.

¹⁵⁻¹⁶ Mi gëmee iñaama hen bi mi ammba an, mi en kiyah gohaa Maseduwaanaa, mi koorohan garú paay, ee mi en na kifoyukaa, mi koorohis garú. Fodaama keefnjúu soos waas kanak. Ee ñan d'ú amfohoo kika' kúlkaa Yúudé. ¹⁷ Ati iñaa mi abee kitum yaama lúudéerí garoo hen? Mi am kitum yena, mi kuliyuki'ti halaateen ño'-súusúus ga, bi mi wo'i wo'een kanak «Ehee» na «Ó'óone»? ¹⁸ Kooh ínohin an wo'eenaa d'í wo'eerúda bokéerí ki'en «Ehee» na «Ó'óo», ¹⁹ ndaga Yéesu Kiristaa, Kowukii Kooh d'í yéegalohée ga dúuyúu, mi na Sílaas na Tímotéeda, bokkii ki'en «Ehee» na «Ó'óo»: ya mos ki'en «Ehee» rek. ²⁰ En ki'ena, ya yéeri en «Ehee» ga béeb íncii Kooh díghoða. Kon d'ú wo'i «Aameen» ga teekii Kiristaanii ki'e' Kooh ndam. ²¹ Kooh ga kihafci, yéeri onndii, d'í narúu, kiyégís ga Kiristaanii; ya ñan, yéeri tanukkuu ga légéyaagari, ²² ya tummba garuu mandargaa teewoh an d'ú buuci; ya so'ta Helligari yisela'i'yii ga keefncigaruu en iña d'élí' helluu ga tooh yijófi'yii ya faani'tuuda.

²³ Mi nak, Kooh míninndoo kiseedi', ee mi waatin ga kumuunndoo: mi waaréeríruu ki'ek coonu, kéri tah mi hayissii Korenti. ²⁴ Dí hayii garúu kitoonndúu dooli kilédítúu ga dii ngémiigaruu jom kimanda, ndaga ngémii d'ú laakda yégisin. En ki'ena, d'í waa'túu ki'amfoh doonaa keefnjúu soos seb.

2

¹ Iñaama tah mi ga kihaffoo, mi abin an mi boyuksanndii garú. Mi sanngúu kikom iña léehdisan keefnjúu. ² En ki'ena, binaa mi léehí' keefnjúuna, laaksanndii ñaa sóosíran keefniigo, ndaga lak d'ú béebpúu keefnjúu leehin tak. ³ Iñaama tah mi binndarúu fodaama* ee mi waaréerí, ñuwaa jomee kisóosi' keefnjooða, ña léehí'wa. Wéerinndoo an, iña sóosi' keefnjoo wéeri sóosi' keefnjúu ñan, d'ú béebpúu. ⁴ Wii mi binndúuða, mi enee ga coonu ciméeski', keefnjoo leeha tak, mooncaagoo caa ífuk. Mi binndiirúu kiléehí' keefnjúu, wayee mi binndúu doonaa d'ú ínoh dii kiwaa'kii mi waa'túu hín ki'anja.

Kibaal ñaa tooñin

⁵ Laak garúu yaa léehí' keefncum ñuwumaa, ya tummbiirooka, ya tummbúuka d'ú béebpúu; wala book enndii kiwo' iña hēpa, ya tumka ñi'bo' garú. ⁶ Baama, atti'aa ñuwaa béeb túkkida dooyin ña. ⁷ Bayalatti kimma, d'ú d'élí' helci, enndiikanaa keefnci hay kileeh bi hēp. ⁸ Kéri tah, mi kímmbúu, teewatti an d'ú waarinndi. ⁹ Mi bídeerarúu iñaama† kimalaksukohúu bi mi ínoh ati d'ú hay kitaabuk tooh iña mi ebiloh. ¹⁰ Baa tooñ yaama, binaa d'ú bayallinaa, mi ñan mi bayalinndi. En ki'ena, en an laakin iña mi bayalan ñaamanaa, d'ú ñéeri tah mi bayalinndi ga fikii Kiristaanii. ¹¹ Iñaama mi tummbi doonaa Seytaani laakoo hal kidúkkuu. En ki'ena, nofaa ya poonda appii ken kúmpa.

Jaahli'aa Pool ga teeraa Torowaas

¹² Ga wii mi le' teeraa Torowaas kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga loo Kiristaaniida, mi hotta an Ha'mudii légísínndoo hal, mi légéy daama. ¹³ Wayee nak helaagoo dallii dara ndaga mi laakkii Tít, mbokaagoo ga ngémiida daama. Iñaama tah mi tanjohha na ñu-Torowaas, mi nammba kika' gohaa Maseduwaan.

Ndamii laak ga kitaam na Kiristaaniida

¹⁴ Ndam aawat ga Kooh, yii dékkii ga kibaydoh, dí bok ga húmbalaa ndamaa Kiristaanii. Ya koorohi garí ki'ínohlukoh Kiristaanii daa en tooh fodii dii nget la'koleñ wesohida. ¹⁵ En ki'ena, en ga Koohaa, Kiristaanii yéeri en la'koleñii winéwí'wii eef gari, wesoh ga ñuwii aaw ga kimúdda, na ñan ga ñuuy ñii aaw ga kisanjku'ða. ¹⁶ Ñuwii aaw ga kisanjku'ða, wa en gaba ngetii kikaankii haydohi kikaanda. 'Ñii aaw ga kimúdda, wa en gaba ngetii kipeskii haydohi kipesda. Kon ñii yiida, ya hançi kesii min kitum légéyaama? ¹⁷ Dí manndii na ñi'bo' ñiyewin ñaa ñewi wo'eenii meyo ga Koohda, ña yéegalohiwa kiheel iña ña laakan ga. 'Dí, dí yéegalohwa na keef wimóri' ee dí tumka ga fikii Kooh, fodii bisúrga Kiristaanii, ndaga Kooh ga kihafci yéeri e'tii kitum légéyiima.

3

Súrgacii légéyi' kifiliimunkii ki'askiida

¹ D'ú foon an dí en na kidíjkaanohis haffiine? Ati d'ú foon an dí soolukin, fodii ñuwii ñiino, kéyitcaa dí ñewohan garúu, wala caa dí eranndúu kidíjkaanoh haffii? En

* **2:3** 2: 3 Ga halaat ño' ñiyewin, kéyitfi Pool ñin fii bokkii na 1 Bu-Korenti. Mín ki'en an fa múuy hen. † **2:9** 2: 9 Laakin lógísohcaa halaatu an Pool waa' kiwo' ga coonucaa ñu-Korenti mín kitook kiday ga kitum tooh iña ngémaagaba meekisohda.

ki'ena, dí laakkii sooli ga kèyítcaa manda. ² Dú béri en kèyítfigarii fiima; fa bídu ga dúuy keeñciigarii ee béeb ínohinfa ee míninfa kijañ. ³ Leerin an dú en kèyítfaa faama Kiristaanii bín kidíjkaanoohhii, dí haydohhafa garúufa. Kèyítfiima bidohussii na lanjka', wayee fa bídohu na Helii Kooh yii laak kipesd'a. Fa bídussii ga atohcaa pesu kibídhofda*, wayee fa bídu ga bo'-súusúus, ga dúuy keeñgaari.

⁴ Dí wo' fodaama ndaga dí óolukin Kooh, koorohha ga Kiristaanii. ⁵ En ki'ena, dí mínoo kiwo' an dí béri tum lègèyaama ga doolirii, wayee Kooh yèri onndiika kimín kitum. ⁶ Kooh yèri onndii ki'en bisúruga baa en na kiyéegaloh kifiliimunkii ki'askii. Kifiliimunkii enndii kaa binsee ga Waasii Móyisda, wayee ka kooroh ga Helii yisela'í'yii. En ki'ena, Bíncii Waasii Móyis éewdoh bo' ga kikaan, wayee Helii yisela'í'yii onohi kipes.

⁷ Waasii Móyis binsee hen ga atohcaa pesu, ee lee'laataa ndamaa Kooh hotukka ga. Fíkifaa Móyis melicee hen bi bu-Isarayeel mínsiséeríi gafa kimalak. Moona déy lee'laataama aawee ga kiyím. En lak waasiima éewdohin buwii ga kikaanda wèri hay, taamba na ndamaa hín da kiyakaa, ⁸ ndamii meyooh ga lègèyii Helii yisela'í'yiiida hidan na kiyak? ⁹ Waasii Móyis teewohee an bo'-súusúus tooñin Koohda, en an lègèyiigawa wèri laak ndam fodaamanaa, lègèyii Helii yisela'í'yii on buwii ki'abohu bíbo' bíjúwí' ga fíkíi Koohda, ndamaagawa hidan na kiyak? ¹⁰ Kon bo' mín kiwo' an ndamaa melicee kudewaada enndii dara ga fíkíi ndamii en na kímelic wati, ee wèñwa fúufda? ¹¹ En ki'ena, kifiliimunkaama aawee ga kiyímda, en lak kèri laakee ndam fodaamanaa, kii yah ki'en bi taa'da, ndamaagaka hidan na kiyak?

¹² Kon dí laakin yaakaa' díjófí' ga íñaama, kèri tah dí óolukin íñii dí tumda. ¹³ Dí tumoo fodii Móyis, yaa úulee fíkíifaagari doonaa bu-Isarayeel hotoo lee'laataama aawee ga kiyím leehohanda. ¹⁴ En ki'ena, helcaagaba kúnukin, ee bi ga wati, ba en na kijañ kèyítfaa kifiliimunkaa kudewaakaanaa, íñaá úlba yaama lísi ga, nisukoo. Íñaá úlba yaama nak, nísuki rek ga baa enin wínoo na Kiristaanii. ¹⁵ Bi ga wati ban, saycaa yaawúu'caa jañ Kèyítfaa Waasii Móyis tooh, laak íñaá kún helcaagaba. ¹⁶ Wayee binaa bo' éewruk ga Ha'mudiinaa, íñaama úlúsuk gari. ¹⁷ Ha'mudii wo'u diida, Helii yèri ee daa Helii Ha'mudii enoh tooh, kilaak-haffu kaa daama. ¹⁸ Du béebpuu, dú bii fíkíiciigaruu úlúsukinda, fodii ga seetu, dú bii teewoh ndamii Ha'mudii. Du bii súpítuk besaa en béeb bi dú man na Ha'mudii ee dú aasi ga ndam na ndam. Íñaama Ha'mudii en Helii Koohda yèri lègèy ka.

4

Coonucii laak ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wiida

¹ Kooh, ga yërmaandiigari, yèri sassii kitum lègèyiima, kèri tah, dí sooffo fenoo ga. ² Dí sagin ki'aas ga íñcii tumsi d'aakuksi ee ca apohin kacida. Dí ñaañukohhii ken ee ban dí kalañsohhii wo'eenii Kooh. Dí nami kay kiyéegaloh kayohfii bi lee' lañ, ee dí heel béeb buwii tookkii ga keeñciigaba ga fíkíi Kooh. ³ En lak ban Hewhewii dí yéegalohda kúnukinaa, wa kúnuk ga buwaa aaw ga kisañku'da. ⁴ Ba enin buwaa gèmmbii ndaga yibóní'yii tik hafci Kooh ga éldúnada nèendin helciigaba. Ya tahin bi ba mínoo kihot lee'laatii Hewhewii winéwí'wii, wii teewoh ndamii Kiristaanii nataal Kooh sah-sahda. ⁵ En ki'ena, íñii dí yéegalohda enndii kibéwí' haffii, wayee dí béwí Yéesu Kirista, bi béeb ínoh an yèri en Ha'mudii. Dí ga kihaffii nak, dí tum haffii bisúrgarúu ndaga Yéesu. ⁶ Kooh yii wo'ee an: «Lee'laatii melicat ga dúuy ñúusii»*, yèri melicdi lee'laatiigari ga dúuy keeñciigarii, ki'onndii ki'ínoh lañ ndamiigari melic ga fíkíifii Kiristaaniida.

⁷ Wayee nak, lee'laatiima man na alal, waa eku garí, dí bii dí yègíissii fodii kataa-banda. Fodaama, hotuk an dooliima wídeenawii en gariida meyoohii garíi wayee meyooh ga Kooh. ⁸ Dí capuunun bakaa en tooh, wayee dí pookisukohhii. Dí gekuunun ga bakaa en béeb wayee hoonohiiríi kipaaf. ⁹ Dí hataluunun ga kipes wayee Kooh foññjii. Dí búukuunun jac ga kakay wayee dí yahlukkii. ¹⁰ Dí dèk kikoork kikaankii Yéesu ga faanciigarii doonaa ban kipeskiigari hotuk ga faanciigarii. ¹¹ Dí bii dí en na kipesda, besaa en béeb, dí hídoh na kikaankii ndaga kitaam na Yéesu, en d'anaa, kipeskiigari hotuk ga faanciigarii yah kikoo' ga kikaanda. ¹² Fodaama, kikaankii kii soonjñii besaa en béeb, en d'anaa, dú laas ga kipeskii.

¹³ Ngèmií dí laakda taabohin na wii bii wo' ga Kèyítfaada an: «Mí gèmin, kèri tah mi wo''a»*; Ee, dí ban dí gèmin hen, kèri tahhii kiwo'. ¹⁴ Dí ínohin an Kooh yii mílísí' Yéesu, Ha'mudii ga kikaanda, hayyíi kímilísí' ban ga dii dí en wínoo na Yéesuda. Ya hayyíi

* 3:3 3: 3 Pool waa' kiwo' ga loo bincaa pokee kifiliimunkaa Kooh na buwaagari ee ca binsee ga atohda. Bincaama béestíree enaamacaa cidaañkaahcaa Kooh nakohee, koorohha ga Móyisda. * 4:6 4: 6 Malkat Sènees 1: 3.

† 4:13 4: 13 Malkat Kañcaa 116: 10.

kihaydoh, dí narúu ban, ga yahaaci. ¹⁵ En ki'ena, dú bəri tah dí dayi iñaa en tooh, en d'anaa, kijofkii Kooh yoosuk ga iñaa wēñ ga buwiida. Ee fodaama, iñii wēñ kiyewin ga buwiida, ba gērēmi Kooh, ba yeeki ndamiigari.

Ayat kípessuu ga ngēm

¹⁶ Iñaa tah dí soofoo fenoo ga dara. Luu enee an faan bo'-súusúusfigari fii yasukoh ndan-ndan, fitciigari wēñi ki'en ci'as besaa en béeb. ¹⁷ Coonuciima dí dayda, binaa dí mēdirohca na ndamaa dí laakan, waa ken mínoo kiwo' daa wa hín kiyak ee waa leehoo taa'danaa, dí hay kiih an coonuciima bítoo ee ban ca hay kipaaf; ee Coonuciima waayuki'tii ndamaama. ¹⁸ Iñcaa bo' hoti gacada enndii cēri dú díiruk, wayee dú díiruk caa bo' mínoo kihot. Iñaa bo' hotin gari leehin, wayee yaa bo' mínoo kihotda yah bi taa'.

5

¹ En ki'ena, dú inohin an faanfiigaru en taalii dú dēkoh dii ga kakayfiida, luu wa búree, Kooh waayukdinnduu ga asamaan tawah, waa dú dēkoh. Kaanfaama hēwirohusii na yah bo'-súusúus ee fa yah bi taa'. ² Diima den, dú bii iin ga dúuy faanfiigaru fii, dú waa' rek Kooh ekkuu faanfiiru ga asamaanda. ³ Binaa dú ekukfanaa, dú enoo buwaa bayyii faan. ⁴ Iñaa dú wēñ kimaaf ga kípessuu ga dúuy faanfii dú bay ga ildúnada tooh, dú dēkan ga ki'iin ndaga yibítí'yii dú koorukda. Enndii an dú waa' kikaan, dú meyoh ga faanfii dú bay ga ildúnada. Nam ki'en kay an dú waa' ki'ekuk faagaru ga asamaanda, doonaa iñii jom garuu kikaanda nuu' ga dúuy kipeskii leehoo taa'da. ⁵ Kooh ga kihafci, yēri sakkuu dú aas ga kipeskaama; ya so'ta garuu Heliigari en iñii ya dēbpuu kiwa' ga béeb iñcii ya faani'tuuda.

⁶ Kon fodaama, saycaa en tooh, dú bii am yaakaa'. Du inohin an, iñaa dú wēñ kimaaf kipes ga faanfiigaru fiima tooh, dú baa úsaay dii dú yah kidēk na Ha'mudiida. ⁷ En ki'ena, dú tíidoh ngēmii, wayee enndii ga iñaa dú hot. ⁸ Du abin yaakaa' wiyak, ee dú wēñ kiwaa' kitagoh na faanfii fiima, dú ka' kidēknee ga yahaa Ha'mudii. ⁹ Iñaa tah, waa dú pes ga faanfii fii, waa dú tagoh nafa, iñaa dú díirukda yēri en dú nebloh Ha'mudii. ¹⁰ Kayoh, dú béebpuu, dú hay kimos kituuk ga fikii Ha'mudii, ya atti'uu, baa en béeb laas fayaagari ga iñaa ya tum ga kipeskaagari ga faanfaamada: ennda yijófi', ennda yibóni'.

Kiristaa júwohirinnduu na Kooh

¹¹ Kon dí inohin iñii en kiniik Ha'mudiida, kēri tah dí bii heel kinook buwii ga ngēmii. Kooh nak inohin buwii dí endá, ee mi yaakaarin an, ga dúuy keeñnjuu ban, dú inohin buwii dí endá. ¹² Dí heellii kidiŋkaanohis haffii garuu. Nam ki'en an dí waa'túu ki'on iñaa dú ndamukohan garii; en d'anaa dú laak iñaa dú lofan buwum malaksoo iñaa en ga keeñbada, ba ndamukohi iñaa hotukin na hasda. ¹³ En an dí enukoh kidofaa, Kooh tahka, ee dí enukoh kiñaañaa, dú tahka. ¹⁴ En ki'ena, kiwaa'kii Kiristaanii waa'tiida kēri laakkii ga iñaa en tooh. En ki'ena, wēerinndii an, en an bo' yínoo yēri kaani' buwii béebbanaa, kon baanaa buwii béebba kaandohuunun. ¹⁵ Ya kaanin ndaga béeb, en d'anaa, buwii en na kipesda, ba pesisoo ndaga hafba wayee ba pesdan bii yiima kaan, mílissa ndaga béebda.

¹⁶ Kon, diimada, dí malakissii ken fodii dii bu-eldúna hotohida. Ee sah, luu enee an Kiristaanii, kudewaa dí malakoheeri fodii dii bu-eldúna hotohida, diimada, dí malakohissii fodaama. ¹⁷ Binaa bo' en wínoo na Kiristaaniinaa, ya enin bo' yi'as: iñaa yimégēti'yaa karin, yi'as yēri en ga. ¹⁸ Kooh tumin iñciima toohca, ya yii ya júwohi'tuu na hafci, kooroh ga Kiristaaniida, ee ya sassii diima kijangat kijúwohkaagari kaama na buwiida. ¹⁹ En ki'ena, Kooh kooroh ga Kiristaanii, ya júwohi'ta bu-eldúna na hafci, ee ya toppiiba ga baakaa'cii ba tumda. Ya diŋkaaninndii kiyéegaloh kijúwohkiigari na buwiida. ²⁰ Dí bēri Kiristaanii wos kiwo' ga teekiigari, ee man na Kooh ga kihafci yēri en na kiwo' narúu koorohha garii. Dí bii kúmbúu, ga teekii Kiristaanii, tookat kijúwoh na Kooh. ²¹ Kiristaanii mosoo kilaak baakaa'da, Kooh koorinndi baakaa'ciigaru. Ya tumin iñaa, doonaa dú bii dú en wínoo na Kiristaaniida, Kooh abohhuu bíbo' biijúw'.

6

¹ Kon dí bii dí taam na Kooh ga lēgēyiida, dí bii dímalukkúu: barkeelii Kooh barkeellúuda hanat ki'en sooy. ² En ki'ena, Kooh wo' ga Kēyitfaa an:

«Ga wahtaa wa jekohda,
mi tumi'taraa iñaa fu kíimda.
Ga besaa mi jommbaa kimúsaldá,

mi foolla ki'amdohhaa»^{*}.

Malkat, wahtii wii siiy wëri jek ga; wahtii wii wëri en bes kimúc. ³ Lëgëyii Kooh dí en na kitumda, dí waa' ken laakoo dara iñaa ya wo'an ga yibóni'. Këri tah, ga iñaa mín ki'en tooh, dí waa'tii kitum dara iñaa ekan ho' ga kikeen ga baakaa'. ⁴ Dí teewohi an dí bisúrگا Kooh ga béeb iñaa en tooh: iñcii dí dayda, ennda mesiklaatcii, coonucii, na kilëykii dawirída, dí koorukica hen taam na kimúuñ kijaak; ⁵ dí feekuunun, dí laguunun ga kasu, coow taabukinndii daa en tooh ee dí gítínuunun ga kitum lëgëy ciméeski', pëni fayaaj jobinndii, ee dí arukin. ⁶ Dí teewohi an dí bisúrگا Kooh, ga kiset keeñ, ki'inoh iñaa en kayoh, kimúuñ, kijof, kitaam na Heli yisela'i'yii, kiwaaroh kayoh-kayohda, ⁷ kijangat kayohfii kesi, na kitaam na doolii Koohda. Waa dí soon, waa dí som haffii, kijúb këri en ganaaycii dí bayida. ⁸ Dí e'sin cée', dí ñaawalsin. Dí wo'dusin yibóni', dí wo'dusin yijófi'. Dí malakohsi kaakoh-saboh ee moona dí wo' kayohfii. ⁹ Dí tíksi buwaa ken inoohooba ee moona déy béeb inohinndii. Dí tíku buwaa tesba kikaan ee moona dí bii lis kipes. Dí tíksi iñaa meskin ee moona dí apsoo. ¹⁰ Buwii lëehíri keeñjii hen rek ee moona dí dëk ga kinefluk. Dí tíku nduul ee moona dí onin ho' biyewin kihóomi'. Dí tíku buwaa laakoo tús ee moona dí laakin iñaa en tooh.

¹¹ Dú, fiiliimunciigari ga teerum Korentida, dí wo'in narúu faj, dí daakkiirúu dara ee dí ekinndúu ga keeñjii. ¹² Enndii an dí waa'tiirúu, dú kay, dú bëri waa'tiiríi. ¹³ Kon mi wo' narúu fodii baa wo' na bitowuci: keeñukattii fodii dii dí keeñukkúuda; ekattii ga keeñjúu.

Kaa aasukohat na yiifa'

¹⁴ Kaa aasukohat na buwaa gëmussii ga Yéesu. Buwaa enndii ba gën ga kitaaboh. En ki'ena, kitaabohkii kiida mín kilaak ga dikaanti iñaa júwin na iñaa joffii? Lee'laat mínan na ki'akitukoh na ñuus? ¹⁵ Mínan na ki'en Kiristaanii júwoh na Seytaani? Baa gëm ga Yéesu aasukohan na, na baa gëmmbii gari? ¹⁶ Kaanfii Kooh mínan na akítóhu na koofcii yiifa'cii? En ki'ena, dú bëri en Kaanfii Kooh yii laak kipesda, fodaa ya ga kihafci ya wo'kada an:

«Mi yah kidëk naba, mi taabi naba,
mi yëri yah ki'en Koohyiigaaba,
ba bëri yah ki'en heetiigoo»^{*}.

¹⁷ Këri tah, Ha'mudii wo''a an:

«Meyat ga dikaantiba, dú en haj.
Kaa dewat ga dara iñaa settii.
Fodaama mi hayyúu kitook ga yahaaroo»^{*}

¹⁸ Mi yah ki'en paamun garúu,
ee dú en bitowuroo: ennda yaal, ennda beti.
Iñaa, yëri Ha'mudii mín ga toohda wo'»^{*}.

7

¹ Kon nak, dú bii mi keeñukinda, waa Kooh diginnduu iñcaama tooh, du sétirat haffuu ga tooh iñaa líibdi faan na hel. Du guu'guulukat, kipeskiigaruu sela' bi mat, ee du taam ga na kiniik Kooh.

Iñaa sóosi' keeñaa Poolda'

² Onattii bak ga keeñciigarúu. Dí tooñjii ken, dí yahi'tii ken, dí dúkkii ken kiñam ga anajci. ³ Mi wo''ii iñuma kiyambúu yen. En ki'ena, mi wo'eera kumëeñi' an dú bii ga keeñciigari waa dí kaan, waa dí pes. ⁴ Mi óolukinndúu lool ee mi bakukohinndúu lool. Hidaa coonucii dí dayda, dii ca hín kiyewinda tooh, helloo dalin lool ee Keeñiigoo soosin seb.

⁵ En ki'ena, ga wii dí le' gohii Maseduwaanda, faanndii íkarukkii ga fen, dí dayin coonufaa en tooh: dí dëkee ga kilenkoh na buwii ee ga keeñjii ban, dí enéeri ga jam. ⁶ Wayee Kooh yii déliri helcii buwii abissii yaakaa'da, délita hellii ndaga hayaa Tit. ⁷ Enndii rek ga daa ya hayda tah, wayee na ban ga daa dú délirin helaagarida. Ya béestirinndii dii dú hinndoo kidoorukda na dii keeñjúu hín kirécuk iñaa dú tíkeerooda, na ban dii dú tuukin tek ga kifa'dohhooda; ee iñaa tahin keeñjoo wëñin da kibaat kisoos.

⁸ Mi inohin an, këyítfaa mi bídeerúu kudewaada lëehíreera keeñjúu, ee mi récukkika. En ki'ena, mi récukeeraka ndaga mi hoteera daa ka mesikeerúu, luu enee an maañjiida, wayee diima mi récukissiika. ⁹ Hanaa kay mi nebluk ga hen sah,

^{*} 6:2 6: 2 Malkat Ísayii 49: 8. ^{*} 6:16 6: 16 Malkat Léwítik 26: 12; Esekiyeel 37: 27. ^{*} 6:17 6: 17 Malkat Ísayii 52: 11; Esekiyeel 20: 34,41. ^{*} 6:18 6: 18 Malkat 2 Samiyeel 7: 8,14; 1 Koronik 17: 13.

ee enndii ga daa keeñnjúu leeheera gada, wayee en ga daa keeñ-leehaama ekinndúu ga kisúpit kipesda. Keeñ-leehaama Kooh yëri waareeka. Kon dí tooñjirúu ga dara. ¹⁰ En ki'ena, keeñ-leehaa meyooh ga Kooh haydohi kisúpit kipeskaa ëewdohi bo' ga kimúc, ee iñaama laakoo kirécuk. Keeñ-leehaa meyooh ga ëldúna nak lími kikaan. ¹¹ Malakat rek keeñ-leehaama meyooh ga Koohda, iña wa lím garúuda: dú gaawwa kikoluk, dú bayalukka, dú récukka, dú niikka Kooh, dú doorukkaroo, dú kaantukoha ga, dú ko'ta baa tooñda. Ga kihaffúu, dú teewohin ga bakaa en béeb an dú setin wic ga iñaama.

¹² Kon nak, binaa mi bínndúunaa, baa tooñda tahhiika, baa tooñda ban tahhiika. Mi bínndúu, doonaa, ga fikii Kooh, dú mín kihot dii dú hín kisafa' garúuda. ¹³ Iñaama tah dí abin yaakaa'.

Dí eembii rek ga ki'am yaakaa', wayee dí neblukin lool ga dii keeña Tít hín kisoos ndaga daa béebpúu, dú dëldin helcida. ¹⁴ En an mi ndamukoheerarúu ga fikúicinaa, mi laakkii kaci ga. Fodii dí wo'irúu kayoh saycaa en tooñda, iña ndámukee Tít ga loorúuda enin kayoh. ¹⁵ Binaa ya níndisuk ga daa dú kelohdeerari ga tooñda, na daa dú tookeeri ga dúuyúuda, taammba na kiniikki na ki'e'ti céed'anaa, ya wëñirúu da kiwaa'. ¹⁶ Keeñjoo nak soosin ga dii mi mín kilaak yaakaa' garúu ga iña en béebda.

8

Kisafa' ga kidímal buwii Kooh

¹ Mbok-kerceencii, dí waarin dú inoh iña kijofkaa Kooh lím ga jaangucaa ga gohaa Maseduwaanda. ² Buwaama kooruunun ga coonu ciméeski' wayee hoonohhii keeñba soosee hen seb; ee, hídaa kinduulkaagaba, daa ka hín kiméeski'da tooh, ba onohha iña hoomin. ³ Mi mínin kiseedi' an buwaa, ba onohha iña ba mínda bi paaffa sah daa dooliba eem ee ba sekkii kinaku. ⁴ Ba bëri nameerii kitaabuk, baa kiim kibokidohu ga buwaa yah kinégíroh dímalaa aaw ga buwaa en buu Kooh ga Yéerusaleemda. ⁵ Ba paafin sah iña dí séentukee gabaada. Ba deeb ki'eroh haffa ga Ha'mudii paay, tíkka ga, ba erohha haffa garii fodaa Kooh waa'kada.

⁶ Tít yëri deeb kituuki' loo kinégíroh dímal ga kaanndúu, kéri tah dí dímalukkari ya boyukis garúu kilésti' lëgyaa wijófi'waa waama. ⁷ Waa dú hóomdin ga iña en tooh, ennda ga ngëmii, ennda ga kimín kiwo', ennda ga ki'inoh yen, ennda ga kikaantukoh ga iña en tooh, ennda ga kiwaarohkii dí teeppúu en garúuda. Fodaama tumat tooh dú hóomí' ga ki'amdoh ga dímaluma ban. ⁸ Mi enndiirúu na kiwo' iña dú jom kitumda; mi wo' ga loo buwaama ga daa ba kaantukohi ga kidímaloh'danaa, mi waa' man, dú ban, dú teewoh kiwaarohkii laak ga díkaantirúuda dii ka hín kiwóo'da. ⁹ En ki'ena, dú hotin dii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaru hín kijof garuuda: ya yii ya enee ba hóomdin, ya tummba hafci baa laakoo ee dú bëri calallika. En d'anaa, kooh ga kilaakookaagari kaamanaa, dú hóomí'.

¹⁰ Mi wo'úu helloo donj ga iñuma: dú bii kisaah, dú dewee béeb kiwo' an dú hay kidímaloh ee ban dú deppa kidímalohda, iña gën garúuda wëri en an dú kaantukoh ga, ¹¹ dú lésti' lëgyaama kimma. Keeñaama ekeerúu ki'am iñaama ya tumuda, ekattúu ban ga kilésti'wa, ee enat ga iña dú mín. ¹² Binaa fu onoh fodaama ee le' keeñaagaraanaa, Kooh hay kitook iña fu onohda. Ya inohin an fu laak iñaama ee ya meekisohhii iña fu laakoo. ¹³ Wo'ussiirúu an kiwaa' buwii laak tahat bi dú en ga sooli rek, wayee béeb bokat kihídi'. ¹⁴ Diima denj, dú hóomdin, kon dímalat buwii soolukinda; Kooh tum bes ba wëñitúu ee dú laak soolinaa, ba amdohhúu, béeb bok hídi'. ¹⁵ Fodaama, ka bídu ga Këyítfaa an: «Baa balawee yewinda, hëppéeríi ga dara, ee baa balawee jutuutda ñakéeríi dara.»*

Tít na buwaa taabee nari Korentida

¹⁶ Ndam aawat ga Kooh yii on Tít, fodii garii, kitook kikaantukoh ga loorúuda. ¹⁷ Tít tookka iña dí kímmbida; ee ya waaree kigaaw kihay garúu hen bi, ya sekkii kinaku ya kolukka yaa hay. ¹⁸ Dí wosin mbok-kerceen yiliis ya taam nari. Mbokaama, béeb jaangucii bakinndi ga lëgyii kiyéegaloh Hewhewii winéwi' wii ya tumda. ¹⁹ Baatta ga, bu-jaangucii bëri tanndi ya taam nari ga baawii dí yah kika' kiwarohnee iñcii onohuda. Lëgyiima wijófi'wii dí tunwa ki'on Ha'mudii ndam na kiteewoh an dí waarin buwii ki'amdoh ga ban. ²⁰ Dí tum iñaama doonaa ken laakoo iña ya ñarohanndii ga dii dí tuukuk ga dímalii wihóomí'wii nëgirohuda. ²¹ Iña dí heel tooh wëri en kitum bi jof ee eembii rek ga iña newin Ha'mudii wayee ban ga iña newin buwii^o.

* 8:15 8: 15 Malkat Eksoot 16: 18: wo' ga daa bu-Isarayeel balafsee ñamahaa wo'u «maan», Kooh ereeba ga egi'-dúndagaada * 8:21 8: 21 Malkat Liiwuk 3: 4; Room 12: 17.

²² Dí wosin ban mbokkii yiliis† ya taam na buwaama. Ya nak, dí malaksukohinndi waas ciyewin ee dí hotin an ya tookin kikaantukoh, ee diima denj ya wëñin kitook kikaantukoh ndaga ya óolukinndúu dijófi'. ²³ En ga bak Tít na kihafcinaa, dí bèri taabi, dí bèri bok kilégèy ga d'uuycúu. En ga loo mbokcaagaruu baama taam naridanaa, bu-jaangucii bèri wosba ee ba lègèy ki'on Kiristaanii ndam. ²⁴ Kon teewatba an d'ú waarinba kayoh-kayohda, en d'anaa bu-jaangucaa baama tooku an dí laakin kayoh ga dii dí ndamukohirúuda.

9

Dímalaa aaw ga buwaa enu buu Kooh ga Yéerúsaleemda

¹ En ga loo dímalaa aaw ga buwaa en buu Kooh ga Yéerúsaleemdanaa, calissii mi bínnndúu ga. ² En ki'ena, mi hotin an d'ú tookin kidímaloh ga keefñjúu ee mi ndamukohinndúu ga bu-Maseduwaan*, mi wo'eeba an: «Wii kisaah, laak bu-Akay tuukuunun tek ga kidímaloh.» Dum d'ú kaantukoh ga kidímalohda yéngèlin biyewin gaba. ³ Mi yii wosohhúu kon mbok-kerceencum buma ba amdohhúu, en d'anaa iñaa mi ndamukoheerúu ga loo dímalumada eemoo ga wo'een rek, wayee dímalumgarúu cooki' foda mi wo'kada. ⁴ Enndiikanaa, laak bu-Maseduwaan baa taam naroo hayu дума, laakussúu d'ú waayukkii daranaa, dí hay kilaak kaci ga dii dí óolukinndúuda; ee mi wo'issii ban faa d'ú yah ga kibewohda. ⁵ Kéri tah, mi ammba an gënin mi wos mbok-kerceencum buma, ba d'ewirukkoo garúu, ba toputu' iñcaa d'ú dígohee ki'onoh. Fodaama, mi laak dímalamaa hidohinaa, iñaa hay kiteewoh an d'ú onoh na keefñjúu, wayee enndii an d'ú gítinu hen.

Baa sok yewin, píkan yewin

⁶ Ínohat iñii laak yii: baa sok jutuut, píkan jutuut; baa sok yewin, píkan yewin. ⁷ Kon nak, baa en béeb erohat iñaa keefñci hatin. Ya hanat kirécuk yen ga ee ka hanat ki'en gítin gari. En ki'ena, Kooh waarin baa onohi ee taam ga na keefñ wisóosi'. ⁸ Ya míninndúu ban kibarkeel bi d'ú hóomi' ga iñaa en tóoh, en d'anaa ga wahtaa en béeb, d'ú laak tóoh iñaa d'ú sooluk kipay sooliciigarúu; d'ú tesi' yewin yaa onanndúu kitum yijófi'yaa mín ki'en tóoh. ⁹ Fodaa ka bídu ga Këyítfaada an: «Ya oni buwii laakooda na keefñagari béebwa

ee kijofkiigari yah bi taa'.»*

¹⁰ Kooh yii oni linoh tesohtaa ya soka, yii oni buwii iñaa ba ñamanda*, hayyúu ki'on bi dooy fodaama, béeb iñcii d'ú soolukda, ya límírohca, en d'anaa, ga kijofkiigarúu bíbo' bíliis laasu ga béeb iñcaama. ¹¹ Ya hayyúu ki'on kihóomi' ga iñaa en béeb, doonaa d'ú mín ki'onoh na keefñjúu béebwa, ee biyewin hay kigèrëm Kooh ga iñcii dí yahba kiwaroh, ee meyoh garúuda. ¹² En ki'ena, dímalii d'ú en na kinégírohda, jeriñigawa eemmbii rek ga kipay soolicii buwii en buu Koohda, wayee ban, wa hay kitah buwii yewin lool kigèrëm Kooh ga iñaa. ¹³ Binaa ba malak ga dímalii d'ú négíroh aaw gabadanaa, ba hay kigèrëm Kooh ga dii d'ú teewoh fodaama an d'ú gëmin ga Hewhewii winéwi'wii ga loo Kiristaaniida. Ba hayyi kigèrëm ban ga dii d'ú tookin ga keefñjúu kiwaroh naba iñcii d'ú laakda, ba na béeb buwii bíinoo. ¹⁴ Ba bii kímí'túu Kooh kiteewoh an ba keefñkinndúu lool ndaga dii barkeelii Kooh barkeellúu paafin iñaa en tóohda. ¹⁵ Ndam aawat ga Kooh ndaga iñcaa ya onoh ee ken mínooca kiwo' bi leehda.

10

Pool taas ga iñcaa ya yabu ga lègèy ki'apotaa'kaagarida

¹⁻² Mi Pool, buwii wo' an, mi en narúunaa, mi soos seb, ee an mi úsaayyúunaa mi tamoh jír. Mi yii kíimmbúu ga teekii Kiristaa yii lewetin ee jofinda, kaa ekattoo ga kitamoh ga d'ookkúu binaa mi hay garúunaa. Laakin garúu buwaa wo' an badukeeniigari iñaa badukeen bo'-èldúna kesii. Kon nak binaa mi hay bëriinaa, buwaama, mi hay nabaka kidígoh ee iñaa wëerinnndoo. ³ Kayoh, dí bii pes ga kakayfii fodii béeb buwii, wayee heñii dí en na kiheñohda enndii ga dii bu-èldúna heñohida. ⁴ Ganaaycii dí bay kiheñohda meyhii ga bu-èldúna; ca en ganaaycii ciléeki'-doolicii meyhoh ga Koohda, ee ca enohu kibúuk béeb dooli waa yipuk gik nëndi buwiida. Dí d'úbi' halaatcii taabohhii na kayohda, ⁵ na ban béeb kibéwi'-haffukaa hoonoh buwii

† 8:22 8: 22 Mbokkii yiliis bo' yiliis yëri wo'u daama, yaa ínohukkii dijófi'. Médírohat 8: 18 na 8: 23 * 9:2

9: 2 Bu-Maseduwaan waa' kiwo' kerceencaa ga jaangaa teeraa Filiip, waa Tesalonik, waa Beree, Malkat ban 1: 16

✧ 9:9 9: 9 Médírohat na Kañcaa 112: 9. ✧ 9:10 9: 10 Médírohat na Isayii 55: 10.

ki'ínoh Kooh, dí am níp halaataa mínin ki'en tóoh, dí haydohwa ga kikelohi' Kiristaanii. ⁶ Binaa dú kelohi'tíi ga tóohaa, dí tuukin ga kimóki' béeb' baa kelohi'tíi Kiristaanii.

⁷ Malaksukohat íncum dum ca laakohda. Binaa laak baa wo' ga hafci an ya yuu Kiristaaniinaa, ya ekat ga helci an dí ban, dí buu Kiristaanii fodaagari. ⁸ Ha'mudii kuliyuki'tíi ga fikíirúu kituuki' ngémiigarúu, wayee enndii kibúukwa; ee luu enee an mi ndamukin ga íñaama bi hépin, enoo kaci garoo. ⁹ Mi waa'tii kiman na baa heellúu kitítal ga kéyítcii mi bídirúuda. ¹⁰ En ki'ena, laakin buwaa wo'i garoo an: «Íncii ya wo'i ga kéyítcii ya bídida bítin ee tamohin, wayee binaa ya en ga dúuyucuunaa ya laakoo fit ee ya wo'i wo'een heeyoh.» ¹¹ Baa wo' íñaama béeb', wóoratti an dii wo'eencii dí bídi ga kéyítcii manda, binaa dí hay duma bérinaa, tumeencaagari yah kiman fodaama denj.

¹² Dí sah, dí kaañooh kihídi' haffii wala kimédíroh haffii na buwaama ndami haffada. Ba hayaa, ba béb' haffa nataah, waa ba natan haffa gawa, ba médíroh haffa na haffa. Íñaama enndii kidof moose? ¹³ Dí nak, kindamukiigarií laakin daa ka eem. Dí paafanndii keki'kii sassii Kooh fiisi'tíi, onndarii ban kihay bi garúuda. ¹⁴ Enee an sasiigarií le'ii bi garúunaa, bo' mín kiwo' an dí meyin sasií Kooh fiisi'tíida; wayee wa hayin bi garúu, dí bérii dewee garúu kihay kiyéegallúu Hewhewii winéwi'wii ga loo Kiristaaniida. ¹⁵ Kon dí paaffii keki'kii sassii Kooh fiisi'tíi, kindamukoh légéyaa fiibo' biliis tumda. Hanaa kay dí am yaakaa' an ngémiigarúu hay kibaatuk, ee fodaama, dí hay kiwéñ kibaat kilégéy ga dúuyúu wayee hoonohoo dí eem ga sasií Kooh fiisi'tíida. ¹⁶ Dí hay kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii bi ga dékcaa paaf kúllúu ee dí ndamukandii ga légéyaa Kooh e' fiibo' biliis kitumda.

¹⁷ Bíduunun ga Kéyítfaa an: «Baa waa' kindamuk ga yena, ya ndamukatti ga Ha'mudii»*. ¹⁸ En ki'ena, buwii kañi haffada, enndii béri nebloh Kooh; buwii nebloh Koohda béri en buwii ya kañ na kihafcida.

11

Pool, na buwaa tik haffa apotaa'da

¹ Éey, dú míneeroo kimúuñi' mi wo' narúu wo'een dofaa! Ehee, múuñdattoo kay. ² En ki'ena, mi waa'túu hen bi mi naalohinndúu ee kiwaa'kii kiima meyoh ga Kooh. Mi onohinndúu ga fiil yíinoo donj, ennda Kiristaanii; ee mi waarin dú pajuki'ti fodii oomaa-jowu, yaa ínohoo yaal ee setin wic. ³ Wayee mi niikin an fiibo' sii dúkkúu bi dú íis kotcaa cijúwi'caa na keeñaa wimóri'waa dú taabukohee Kiristaaniida, ba dúkkúu fodaa daa Aawa íisee hafci, gogaa dúkkari na wo'een-sabohcaagari cinéwi'caada. ⁴ En ki'ena, binaa bo' hay garúu kijangattúu loo Yéesu yiliis yaa bokkii na yii dí jangattúuda, wala ya waa' dú te' hel wiliis waa bokkii na yii dú laasda, wala ya yéegallúu Hewhewii winéwi' wiliis waa bokkii na wii dí yéegallúudanaa, baama dú keeñukiri! ⁵ Mi foogin an apotaa'cumgarúu buma dú ke' ga dook bíinoobumda wéñdohussiiroo dara. ⁶ Luu enee an mi mínoo kiwo' ga mbooloo, enndii an mi ínohoo yen, ee dí teewinndúuka ga íñaan en tóoh na ga bakaa en tóoh.

⁷ Kayoh sah, wii mi yéegallúu Hewhewii winéwi'wii meyoh ga Koohda, mi meekissirúu dara ga, mi yóoski'ta haffoo, doonaa dú bēwiru. Mi tooñin bo' ga íñaan mi tum yaamane? ⁸ Mi te'ee, en fan lok, kopa' fiibo' ga jaangu ciliis, kiminndúu ki'amdoh. ⁹ Wii mi en ga kúllúuda, mi laakeera sooli ee mi faanukkii ga dooli ken, ndaga mbok-kerceenaa meyohee gohaa Maseduwaanda béri haydohdeeroo tóoh íñaan mi soolukeeda. Ga íñaan en tóoh, mi watukka ki'ayuk ga dookkúu ee mi hayka kiwéñ kiwatuk. ¹⁰ Ga dii wo'eenii ga loo Kiristaanii en kayoh garooda, íñii mi yah kiwo' yii en kayohda. Mi wo' man, íñuma mi ndamukohida, ga béeb' teerucii ga Akayda, ken mínooroo ga kinís. ¹¹ Íñii tah ya mi wo'ka? Ati mi waa'tiirúu hen? Kooh inohin an mi waarinndúu.

¹² Íñii mi tum diimada, mi lisanndi kitum, en dānaa, buwum heelu halaa ba kooran bi ba hídíroh haffa narií wem, ee ba ndamuki gada, ba laakoo halaama. ¹³ Buwuma tíku haffa fi'apotaa', ee saboh. Ba kaaki buwii saboh ga légéyum ba tumida. Ba bay jemmaa apotaa' Kiristaanii ee lak saboh. ¹⁴ En ki'ena, íñaama bettii ken, ndaga Seytaani, ya ga kihafci, leekleekaa bay jemmaa malaakaa taam na lee'laataa Kooh. ¹⁵ Kon, laakoo dara ban íñaan bet bo' ga kihot bisúrga Seytaani bewu jemma súrgacii tumi yijúwi' ga fikíi Koohda. Buwaama, bérinaa kipeskaagaba lehandaa, ba hay kifayuu tumeencaagaba caama.

Pool, na coonucii ya dayda

* 10:17 10: 17 Malkat Yéremí 9: 23; 1 Korenti 1: 31.

¹⁶ Mi yii wo'issúuka: ken hanattoo kitik dof. Wala book dú tíkkoo dofaa, abattoo fodii dof, en danaa, mi ñan, mi mín kindamuk jutuut. ¹⁷ En ki'ena, iñii mi en na kiwo' yii sah enndii iñaa Ha'mudii waa', ee mi ndamuk fodumanaa, mi wo'in wo'een dof. ¹⁸ Waa ñiyewin ndamuki fodii buwii ga éldúnada, mi ñan, mi hay kindamuk. ¹⁹ Dú ñii an dú laakin helda, dú ñeri keefuki dofci ee iñaa enndiirúu dara. ²⁰ Dú tookin ñibo' tummbúu ñaam, ña dúú'túu, ña dúkkúu, ña eewwúu, ee ña múttúu pa'. ²¹ Dii ñi laakoo dooli kitum fodaamada, apinndoo kaci.

Kimma nak, mi hay kiwo' kidof; béeb iñaa ño' kaañ kindamukoh, mi ñan mi kaañinndi. ²² Man ña wo' an ña ñi'Eberée? Mi ñan mi Eberée. Man ña wo' an ña bok ga heetii Isarayeel Mi ñan mi bok gawa. Man ña wo' an ña tucaasamun Abaraham? Mi ñan mi kucaasamun Abaraham. ²³ Man ña wo' an ña ñisúrga Kiristaanii? Diima nak, mi yah kiwo' wo'een ñaa hafa múuyin mes: mi wéñña ki'en súrga Kiristaanii fúuf. Mi wéñña kison ga légéyiigari, mi wéñña kilagu ga kasu, mi wéñña kifeeku, mi hídhohin na kikaan waas ciyewin. ²⁴ Yaawúu'cii ripuunundoo leraw waas ciyétúus; ee waa hay tooh, lerawcaa cidaanakaah-kaahay na ciyitnanikiiscaa (39)* mat. ²⁵ Mi ripuunun ngee' waas kaahay†, mi tapisohuunun na atoh waas kínoo, kiwaa'too ki'ap; mi aasin gaalgiiy waas kaahay, gaalaa nuu' ga músúmaa; mi tidimin ga músú giyy wek-wek wínoo na noh-noh wínoo. ²⁶ Mi karin kíbaab waas ciyewin, caa kumuunndoo yee ga kihín: ga duuy húlúbcii, ga kihídhoh na gúroh-waascii, ga kihídhoh na mbokciigoo yaawúu'cii, na ñan buwii enussii yaawúu'da, ñaabciiigoo ga teerucii, ga égi'-dúndañcii, ga duuy giyycii, hídhohciigoo na buwaa tik haffa kerceen ee sabohda. ²⁷ Mi koorukin légéy cibiti' na coonu ciméeski'; yewinin wekcaa mi neehhii; mi yaabpa mi pílla; yewinin iñaa mi oo'; mi fiyoonnda ee mi laakkii iñaa mi ekukan. ²⁸ Ee laakin giliis gaa mi wo'ii duum: besaa en tooh mi halaati ga ñu-jaangucii béebba, fodii mi koorukba ga hafiigoo. ²⁹ Binaa laak garúu ñaa laakoo doolinaa, mi ñan, mi yéenka ga haffoo. 'Bo' keen ga baakaaraa, keeññoo taki ga iñaa hen. ³⁰ Binaa mi na' kindamukaa, mi ndamukohan kilaakoo-doolikiigoo. ³¹ Kooh yii laak ndam bi taa'da, yii en Paamudii Yeesu, Ha'mudiida, inohin an mi wo'ii saboh. ³² Ga wii mi en ga teeraa Damaasda, gúwernéeraa yugi' buu' Aretaas daamada, tuuki'ta ñisoldaa' ga tooh halcaa teeraa, kiheelloo ki'am. ³³ Wayee laakka ñibo' ñaa ekussoo ga daba, ña paafdohharoo ga gúl wínoo ga míraa dëkaa, ña yoollaroo kakay. Mi récca gari fodaama.

12

Doolii Kiristaanii dooyin Pool

¹ Mi jom kindamuk hen sah, luu enee an ka laakoo jeriñ. Hoonohoo mi hay kibéesti' iñcii Ha'mudii inohlukohhooda ee mi hotca en fan ga heeyda. ² Laakin kerceen, yaa mi inoh*. Enee ga tíkiis tidaanakaah na tinikiis ga fenoo, ñaa yaama ñewírussa bi ga dookaa-dook asamaan. (Mi inohoo ati ya ñewi'see na faanfaagari, ati enee en fan ga heey; Kooh doñ inoh). ³⁻⁴ Mi inohin daal an ñaa yaama ñewiruunun bi ga daa Kooh enohda. (Mi yii wo'iska, mi inohoo ati ya ñewi'see na faanfaagari, ati enee en fan ga heey; Kooh doñ inoh). Daama, ya kelohha wo'een, caa ken minoo gaca kitaam, ee ño'-súusúus onussiica kiwo'. ⁵ Ñaa man fodaama yéri mi ndamukohan, wayee mi ndamukohoo haffoo, enndii ga kilaakoo-doolikiigoo rekaa. ⁶ Mi waaree kindamukaa, enoo kidof garoo, ndaga eneena iñii mi wo'anda yah kayoh. Wayee mi ndamukandii ndaga mi waa'tii ken foon garoo iñaa paaf yaa ya hot mi tum, wala yaa ya keloh mi wo'da.

⁷ Kooh waa'tii mi ndamuk ga iñcii cidóoyi'-waa'cii ya teeñpooda. Kéri tah, fodii nes ga faan, ya ekkaroo mesiklaat: yíinoo ga malaakacaa Seytaani nakussa kisodalloo doonaa mi ndamukoo. ⁸ Mi kíimin Ha'mudii waas kaahay, ya níssoo ga coonucaama. ⁹ Ya taassoo an:

«Mi yii naraa ee iñaa dooyinndaa.

En ki'ena, kimínkiigoo hotuki ga daa kilaakoo-dooli enoh.»

Kon nak, mi ndamukan hen bi jof ga kilaakoo-doolikiigoo, en ñanaa doolii Kiristaanii yoosuk ga dookkoo. ¹⁰ Kéri tah, mi nebluki ga dii mi laakoo dooli, mi ñassi, mi tíksi coonu, mi hatalsi ga kipes, mi tíitalsi ndaga Kiristaaniida. En ki'ena, mi ka' bi mi laakissii doolinaa, mi laak dooli ga wahtaama.

* 11:24 11: 24 Malkat Dêteronom 25: 3. Waasaa Móyis nahoh an ken jomoo kirípu ngee'caa paaf cidaankaah-nikiis. Iñaa tah yaawúu'caa neewissa ga ngee' wínoo, doonaa ña éldohoo bi ña wéñ'i, ña ñeeñ iñaa Waasaa nahohda.

† 11:25 11: 25 Ngee'ciima ñu-Room ñeri feekka * 12:2 12: 2 Kerceen, yaa mi inoh Pool wo' na hafci. Malkat Tumeen 9: 30; 11: 25; Galaat 1: 21

Iñaa jaahal Pool ga bu-Korentida

¹¹ Mi wo'in wo'een dof sah ee dú bēri ekkoo ga. Ee moona dú bēri jomeeroo kikañ. En ki'ena, luu enee an mi enndii dara, apotaa'cumgarúu dú ke' ga dóok biiinoobumda wēñdohussiiroo dara. ¹² Mandarga cidóoyi'-waa'cii na kintaancii mi tum, ee mi taamba ga na kimúuñ kiyaakda, dú hotinca; iñcaama teewoh an mi apotaa' Kiristaanii. ¹³ Iñii yiida yēri mi tumi' jaangucii ciinoo ee mi tumi'tiirúu ya? Hanaa ga dii mi faanukkii ga dooliciirúuda. Kon, bayalattoo ga iñaa mi tooñjúu yaama.

¹⁴ Wii wēri en waasiigoo wukaahaywii mi bewuk kihay kiwaakneerúuda†, ee binaa mi hayaa, mi yahhii kifaanuk ga doolirúu. Mi heellúu wayee mi heellii poossúu. En ki'ena, enndii oomaa laak kinégroh héelís kitoputu' paamun na eewun. Paamun na eewun kay bēri laak kitoputu' oomaacii. ¹⁵ Mi nak, mi tookin ki'eroh iñii mi laakda tóoh, na keeñ wisóosi', bi ga sah ki'eroh kumuunkiigoo, ki'amdohúu. Mi waa'túu waaraa man fodaamanaa, dú jominndoo kitesoh kiwaare?

¹⁶ Dú inohin kon an mi mosoo ki'ayuk ga dookkúu ga dara. Wayee mín kilaak baa wo' an, mí dúkkúu hen, mi ñaañukohharúu ¹⁷ Ati mi mosin kiñam doolirúu, kooroh ga yíinoo ga buwii mi wosee garúuda? ¹⁸ Tit, mi yēri wossi kihay garúu ee mi akitohhi na mbok-kerceenuma dú inohinda*. Tit mosin kifaanuk ga doolirúune? Mi na Tit, enndii dí bēri bok hel wíinoo, dí bokka kotcaa dí tündane?

¹⁹ Dú, dú maañ kifooñ an dí heel kilaak lay ga fikirúu? Múk! Dí wo'i' Kooh, ga teekii Kiristaanii. Ee béeb iñaa, mbok-kerceencii, kiwaa' dú wēñ kiyégis ga ngēmii tahka. ²⁰ Mi niikin, mi hay garúunaa, mi laakkúu dú man ga daa newooroo, ee mi, mi man garúu daa newoorúu. Mi niikin kilaakkúu ga kiñaroh, ki'ñaadoh, ki'aylukoh, kiwaa' kiwēñi', kibasoh, kicaakooroh, kibēwi' haffu na kicoowoh. ²¹ Mi niikin, mi hay dumanaa, Kooh kaci'dissoo ga fikiirúu, keeñjoo leeh ga biyewin baa enukohee ga kitum baakaa', kitum iñaa setti, kifaanuk na baa en béeb na kiñalaañuk, ee ba iissii iñcaama bi watida.

13*Iñcii Pool mēñjoh ki'ebilohda*

¹ Mi yii ga waasiigoo wukaahaywii mi yah kihay kiwaakneerúuda*. Wo'u ga Kēyítfaa an: «Ga iñaa en béeb, jomin kilaak bo' banak wala baahay baa en seedi ga»*. ² Ga waasaagoo wukanakwaa, iñaa mi wo'ee buwii enee ga baakaa' rekda, waa mi yii líssúu ki'úsaay, mi yii wo'issúuka diima, dú na béeb buwii tesda: binaa mi hayis garúunaa mi yēremandii ken. ³ Man dú waa' mi teeβpúu an Kiristaanii yēri wo'i kooroh garoo? Iñaa hay kiwóo'. Kiristaanii enndii baa laakoo dooli ga fikiirúu, ya teewoh kimínkaagari hen bi matin, ga dikaantirúu. ⁴ En ki'ena, ga wii ya daayu ga kuraanaada, enee ga kilaakoo-doolici, wayee ga iñaa Kooh mín, ya yii pes kamma. Dí ban, dí enin wíinoo nari ga kilaakoo-dooli, wayee ga iñaa Kooh mín, dí hay kipes nari, ee dí hayyúuka kiteeb.

⁵ Malaksukohat haffúu bi jof, bi dú inoh ati dú laakin ngēm; dú ga kihaffúu, malkat hellúu. Dú inohoo an Yéesu Kiristaa yii garúune? Wala book, nam ki'en an laakoo garúu iñaa teewoh an Kiristaanii yii narúu? ⁶ Dí teewohin dijófi' an Kiristaanii yii nari ee mi yaakaa' an dú hay kihot an kayoh. ⁷ Dí bii kiiim Kooh, dú iis kitum iñaa joffii. Iñaa nak, enndii kiwaa' kiteewukoh ga lēgēyiigari ga leeloorúuda. Ó'oo, nam ki'en an, dí waa' dú tum yijófi', luu enee an dú tikkiiri biβo'. ⁸ En ki'ena, dí laakoo dooli kitēhdoh kayohfii Kooh; iñaa dí minda wēri en kilēgēyi'fa. ⁹ Binaa dí laakkii dooli, ee dú, dú laak doolinaa, keeñjii soos ga iñaa. Iñii dí kiimda yēri en dú boyukis dijófi' ga ngēmii. ¹⁰ Iñaa tah mi bínndúu iñcuma tóohca, hídaa ga dii mi líssúu ki'úsaayda tóoh. En dānaa, binaa mi hay dumanaa, mi soolukoo kitamoh ga dookkúu. Ha'mudii hanohdinndoo ga fikiirúu kiyégisi' ngēmiigarúu, wayee enndii kisañku'úu.

Tañkoh

¹¹ Kon nak mbokcii, neflukat; heelat kiboyukis dijófi' ga ngēmii. Baa en béeb daasat mooroomci, bokat hel, dēkat ga jam, en dānaa, Kooh yii laak kiwaaroh ee laak jamda, enan narúu.

† **12:14** 12: 14 Waasiigoo wukaahaywii malkat ga 2 Bu-Korenti 13: 1-2. Waasaa widewaawaa enee ga waa ya yip jaangaa ga Tumeen 18; wukanakwaa (Gúris 2) maañeerii ee enee ga baawaa ga Tumeen 19. * **12:18** 12: 18 Malkat 2 Korenti 8: 18. * **13:1** 13: 1 Waasiigoo wukaahaywii Malkat ga 2 Korenti 12: 14. Waasaa widewaawaa enee ga waa ya yip jaangaa ga Tumeen 18; wukanakwaa maañeerii ee enee ga baawaa ga Tumeen 19. * **13:1** 13: 1 Malkat Déteronom 19: 15; Médirohat na Méccēe 18: 16; 1 Timotée 5: 19; Yaawúu'ca 10: 28.

¹² Kēñdohat ga dikaantirúu, d'ú mígínoh haf, kiteewoh an d'ú b'éri bokoh. Béeß buwii en ßuu Kooh diida, ßii kēñí'túu ga.

¹³ Yéesu Kiristaa, Ha'mudii baarkeelattúu; kiwaarohkii meyoh ga Koohda na Helii yisela'í'yii onndúu ki'en wínooda, taabat narúu d'ú béeßpúu!

Këyítfi Pool bín Bu-Galaatda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Pool bín kerceenaa ga teeraa Galaatda. Ya karin daama waas kanak kiyéegaloh Hewhewii winéwí' wii. Yaawúu'caa na buwaa enussii yaawúu'da gëmussa, ba aassa ga kikerceen.

Pool jëgíreefa an kigëm ga Yéesu kesi kéri tahan Kooh abohba bi'bo' bijúwí' ga fikíci. Wayee laakka biyaawúu' ba meyohu Yéerúsaleem, ba ka'ta Galaat. Ba wo''a buwaa an yaakcaa ga jaangaa Yéerúsaleemda bëri wosba. Ba yahha tooh iñcaa Pool jëgírohee daama. Ba wo''a buwaa an Pool enndii apotaa' yukayoh ee iñaa ya jëgí'baada enndii kayoh ban. Ba wo'eeba an ba baama ba enndii yaawúu'da, waa ba gëmin ga Yéesu ba jomin kitaabuk iñaa Waasaa Móyíis nakohda: ba jomin kigúruk. Fodaama Kooh abohba bi'bo' bijúwí'.

Iñama tah Pool bínnda bu-Galaat kinisba ga iñcaama ba jëgíru ee meyohii ga Koohda. Ya wo''aba an kigúrukkaa ne'bloh Koohda eni ga keeñ ee wëri en an keeñaagaraa jom kiset hen ga fikíci. Abaraham yëri en caasamuncii yaawúu'cii, moona déy Kooh abohhari bo' yijúwí' ee lak ya gúrukii duum.

Ngëm doŋ onan bo' ki'abohu yijúwí' ga fikíci Kooh, ee wa rek wëri mínlukohan bo' kitaabuk kipeskaa ne' Koohda.

Këyítfi Pool bín bu-Galaatda tíidoh anee:

- 1 - Pool kēñí' bu-Galaat (1: 1-5)
- 2 - Kooh tum Pool apotaa' ee ya jëgíroh kayoh (1: 6-24)
- 3 - Iñii Hewhewii winéwí'wii wo' kayoh-kayohda (2: 1-21)
- 4 - Ngëm doŋ onan bo' kimúc (3: 1-4: 31)
- 5 - Kiwaaroh yaa en béeb na mooroomci; Kitaam na Helii yisela'í'yii (5: 1-6: 10)
- 6 - Iñcaa Pool méeñjoh kidínkaanohda na taŋkoh (6: 1-18)

Pool kēñí' bu-Galaat

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yéesu Kiristaa. Bo'-súusúus falliirooka ee ka koorohii ga bo', wayee ka meyoh ga Yéesu Kiristaa na Kooh, Paamudii, Kooh yiima mílisi' Yéesu ga buwaa kaaninda. ² Mi na béeb mbok-kerceenii enu diida, dí bii bëyrohúu kēñí', dú buwii en ga jaangucii ga Galasiida. ³ Kooh, Paamudiigaruu na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelattuu, ee ba onnduu jam. ⁴ Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, erohin kumuunkaagari ndaga baakaa'ciigaruu, en danaa dú mín kimúc ga éldúnaanii buwii wati wibóní'wii fodaa daa Koohyii en Paamudiigaruu waarohkada. ⁵ Ndam aawat ga Kooh bi taa'! Aameen.

Hewhew winéwí' wínoo doŋ wëri laak

⁶ Dú, Kooh yëri tannduu koorohha ga yërmaandaa Yéesu Kiristaa. Mi jaahli'in lool nak ga dii dú onndi biinj haat, dú taabukka hewhew winéwí' wiliisda. ⁷ En fan hewhew winéwí' wiliis laak hen! Wa laakoo. Bi'bo' doŋ bëri en na kihícisoh helciigaruu ee ba waa' kikalaañsoh Hewhewii winéwí'wii wo' ga Yéesu Kiristaada. ⁸ Kon nak, binaa bo' yiliis, luu enee dí sah, wala malaaka-Kooh, yaa meyoh asamaan, hayyúu kiyéegal hewhew wiliis waa enndii wii dí yéegallúudanaa, ya sanjku'at. ⁹ Dí mosinndúu kiwo' ee mi yii taabis ga wati: binaa bo' yéegalluu hewhew winéwí' wiliis waa bokkii na wii dú laas gariifanaa, ya sanjku'at. ¹⁰ Kon diimada, mi heel iñaa ne' bo'-súusúuse? Ó'óo, mi heel kay iñaa ne' Kooh! Mi heel buwii waa'toone? Binaa mi lisee bi wati kiheel buwii waa'toona, eneenaa mi enoo súrga Kiristaanii.

Iñaa tum Pool apotaa'da

¹¹ Mbokcii ga ngëmiida, mi waa' dú inoh an Hewhewii winéwí'wii mi yéegalohda meyohii ga bo'-súusúus. ¹² Mi laassiiwa ga bo'-súusúus ee ken jëgí'tiiróowa wayee Yéesu Kiristaa na kihafci yëri inohlukohhoowa.

¹³ En ki'ena, dú kelohin ga dii mi madee kudewaa ga waa mi en ga Waasii yaawúu'ciida. Dú inohin daa mi tamohee ga kihatal ga kipesba buwaa ga jaangaa Koohda, mi yaa tum tooh kitasaarohba. ¹⁴ Buwaa mooroomee naroo ee ba yaawúu'da, biyewin gaba le'séeriiróo fen ga kitaabuk waasii yaawúu'cii. Ee mi wëñeeba kikaantukoh ga kitaabuk iñcii cosaanii bicaasammbóo nakoh kitumda. ¹⁵ Kooh nak tanukkaroo lak mi límussii duum. Ya bayyaroo ga yërmaandaagari, mi en súrgaci. ¹⁶ Ee ga waa ne'pari ya teefparoo Kowukiigariida, mi inohlukohka ga buwii enussii

yaawú'da, mi meekisii ken ki'onndoo hel ga iñaama. ¹⁷ Ee ban mi ka'tii Yéerúsaleem kihotohnee na buwaa defpoo ki'en apotaa'da, wayee mi nammba ki'ísuk kúlkaa Arabíi, léehí'ta mi boyukka teeraa Damaas. ¹⁸ Tíkka ga tíkiis taahay, mi hannda kika' Yéerúsaleem ki'inohdoh na Sefas*. Mi ennda nari bes cidaan'kaah na ciyétúus. ¹⁹ Mi hottii apotaa' yíinoo yiliis, enndiirinaa. Mi hotta ban Saak kéméen'ki Ha'mudii. ²⁰ Kooh inohin an iñii mi bíndúu yii enndii saboh.

²¹ Léehí'ta, mi hannda kika' gohaa Sírii na waa Sílsíi. ²² Waama, lakanaa buwaa gëm ga Kiristaa ga kúlkaa Yúudeéda mossooroo kihot; ²³ ba kelohee rek buwaa baa wo' an: - Baa yaama hataleeruu ga kipes kidéwaada, baama déy, wati ya yii yéegaloh ngëmii ya heelee kidúbi' ga buwiida.

²⁴ Fodaama, ba aawwa kikañ Kooh ga dii mi man diimaada.

2

Pool boyukka Yéerúsaleem

¹ Waa ennda da, tíkiis tidaan'kaah na tinikiis tíkka ga, mi boyukka Yéerúsaleem, mi na Barnabaas. Mi baydohha Tít ban. ² Mi ka'ta daama ndaga Kooh yéri inohluokoheeroo an mi jomin da kika'. Buwaa kuliyuk ga jaangucaamada, mi laakka saawal naba ba han'ba. Mi béesti'taba Hewhewii winéwí'wii mi yéegaloh ga duuy buwii enussii yaawú'da. Mi tum iñaama ndaga mi waaréeri iña mi sodee ga kilégéy na iñii mi légéy watida en sooy. ³ Ee Tít, yii taabee narooda, ya iña Gereke* ee ken sah gitíndiiri kigúruk†. ⁴ Laakka ga duuycii buwaa tíksee hafba bimbok-kerceen ee saboh, ba abee an buwaa enussii yaawú'da jomuunun kigúruku‡. Buwaama hayee ga duuycii kideñtuk ki'inoh jamaa dí laak ga kitaabuk Yéesu Kiristaada ba meydohhii ga. Ee fodaama ba boykidohhii ga ki'en ñaam Waasii Móiis. ⁵ Wayee dí onndiiba hal ga fen, doonaa kayohfaa ga Hewhewii winéwí'wiida tesi'túu. ⁶ Laakeera bibo' baa tiku an béri wéñ kilaak solu. Wayee iña ba eneeda bíttiiroo ndaga buwii bééeba wíinoo ga Kooh. Buwaama tíksee an béri wéñ kilaak soluda tikussii wo'een ga légéyaagoo. ⁷ Hanaa kay ba nam kihot sah an Kooh yéri díñkaandoo légéy kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga duuy buwii enussii yaawú'da§ foda daa ya nak Pee' kiyéegalohwa ga duuy yaawú'caada. ⁸ En ki'ena, Kooh yaa tum Pee' apotaa', wossari ga yaawú'ciida, yéri tummoo apotaa' ban, wossaroo ga buwii enussii yaawú'da. ⁹ Saak na Pee' na San, bii abu ki'en fodii jip ga jaangiida, tookuunun an Kooh yéri béwí'too, e'taroo kilégéy iñaama. Ba e'tarii kon yah, mi na Barnabaas kitewew an dí wíinoo. Fodaama bééebii dí júwohha ga an, dí, dí aawan ga buwaa enussii yaawú'da, ba, ba aaw ga yaawú'caa. ¹⁰ Enaama yíinoo don yaa ba kúmeerii, yéri en kifoñ hel ga buwaa en ga jaangaagaba ga Yéerúsaleem ee laaksoo darada. Ee iñaama mi tuukka ga kitummbi.

Pool ña'ta Pee' ga Añcoos

¹¹ Pee' nak hayya teeraa Añcoos, mi tapukohha nari ga fikii bééeb ndaga ya calee kiña' hen. ¹² En ki'ena, balaa buwaa Saak wosee Añcoosda hayunaa, Pee' daanee kiñami na buwaa enussii yaawú'da. Wayee daa buwaama hayee, ya meycá ga, ya fissa kiñami naba ndaga ya níikee yaawú'caama gému ga Yéesu ee ba fa' ga kigúrukkaada. ¹³ Yaawú'caa tes gému ga Yéesuda aasussa ga iña Pee' enukoh yaama, bi ga Barnabaas sah baydohussa ga kidúkohkaagaba kaama. ¹⁴ Daa mi hotee an enukeenaagaba waama júbpii ee taambii na kayohfii Hewhewii winéwí'wii, mi tapukohha na Pee' ga fikii bééeb, mi wo'ari an: «Fu yii fu en yaawú' ee fu foñin dii yaawú' pesida, fu taabukka kipeskii buwii enussii yaawú'da, fu gítínoh buwii enussii yaawú'da ya ga kitaabuk kipeskii yaawú'cii?»

Yéesu músalin yaawú'cii na buwaa enussii yaawú'da

¹⁵ Dí, dí límu yaawú', dí enndii bitumoh-baakaa' en fan buwii enussii yaawú'da*. ¹⁶ Wayee nak, dí inohin an bo'-súusúus, kigëm ga Yéesu Kiristaa don tahanndi ki'en bo' yijúwí' ga fikii Kooh, wayee enndii ki'ayuk ga kitum iña Waasii Móiis nakohda. Dí nak, dí gëmin ga Yéesu Kiristaa doonaa ngëmaagarí ga Kiristaa waama onndii ki'en bibo' bíjúwí' ga fikii Kooh, wayee enoo an dí ayuk ga kitum iñii Waasii Móiis nakohda. Ndaga

* **1:18** 1: 18 Sefas wéri en teekaa Pee' bayohsida. * **2:3** 2: 3 Pool waa' kiwo' an Tít enndii yaawú'. † **2:3** 2: 3 Kigúrukkaama enee kitewew an ba biyaawú'. Yaawúuraa en bééeb jomin kitum baah kigúruk ga oomaa-yaalcaa. ‡ **2:4** 2: 4 Yaawú'caa bíinoo gëmuunun ga Yéesuda ebilsee buwaa kigúruk enndiikanaa, ba wo' an kímúc laakoo § **2:7** 2: 7 Buwii enussii yaawú'da Bidii meydoh dii «buiwii gúrukkiida» * **2:15** 2: 15 Pool wo' fodaama fodii yaawú'caa múus. Ba tík bééeb buwaa enndii yaawú' fodii bitumoh-baakaa'

ki'ayuk ga kitum iñii Waasii Móyíis nakohda tahoo ken ki'en bo' yijúwí' ga fíkií Kooh. ¹⁷Wayee binaa en an ga dii dí heel ki'en bo' yijúwí' ga fíkií Kooh, ndaga Kiristaaniida, dí nam ki'abu bitumoh-baakaa' fodii buwii enussii yaawúu'danaa, waama lak Yéesu yèrí amdohhíi ga kitum baakaare? Múk, iñaama kay mínoo ki'en. ¹⁸En ki'ena, binaa mi búuk Waasii Móyíis, léehíraa mi boykis, mi tuukiriswanaa, kon mi namin ki'en ba sanj kitaabuk waas. ¹⁹Waasii Móyíis onndoo kiléhdúk kipés gawa, en d'anaa mi mín kipés ga iña Kooh waa'da*. Mi daaydohuunun na Kiristaa ga kuraanaa. ²⁰Fodaama, enissii an mi ga kihaffoo mi yèrí en na kipés, wayee Kiristaanii yèrí en na kipés garoo. Kipeskiigoo wati, fodii bo'-suúsúus, mi peska ga kigém ga Kiristaanii, Kowukii Kooh, ka kii ka waa'taroo, bi mi tahhari kitook ki'eroh kumuunkaagarída. ²¹Mi sagoo múk yërmaandaa Kooh, ndaga binaa en an Waasii Móyíis wèrí onohi ki'en bo' yijúwí' ga fíkií Koohaa, kon Yéesu Kiristaa kaanin sooy.

3

Kitaabuk Waasii Móyíis wala kilaak ngém ga Yéesu

¹Dú bu-Galaat, dú lohoyin hel kat, bii móónis hafciigarúu ba? Moona déy, dú teewuunun bi leerin lañ ga hasciigarúu Yéesu Kiristaa yaa daayu ga kuraanaada. ²Mi waa' dú taassoo ga iñii mi meekissúu yii doñ: kitaabuk iñii Waasii Móyíis nakoh kitumda kèrí onndúda kilaas ga Helii yisela'i'yíino, kigém Hewhewii winéwí'wii dú kelohda kèrí onndúuka? ³Dú mín na kilohoy hel fodaama? Dii dú dalin mo'-mo' kiyaakaa' ga Helii yisela'i'yíida, dú waa' kiméñjoh kiyaakaa' diima ga dooliciigaruúne? ⁴Kon dii dú koo'da tooh enin sooye? Iñaama mínoo ki'en sooy kay! ⁵Kooh yóoski' Helii yisela'i'yii ga dookkúu, ya tumi kintaan ga duuycúunaa, dii dú taabuk iñii Waasii Móyíis nakohda tah ya tumkanoo, dii dú keloh Hewhewii winéwí'wii dú gémmba ga'da tahka?

⁶Du malakohatka ga Abaraham. Kéyítfaa wo' ga looci an: «Abaraham ayca hafci ga Kooh ee Kooh abohhari bo' yijúwí' ndaga ngémaa ya laak garída.» ⁷Kon ínohat gaka an: buwii gém ga Koohda bèrí doñ bok ga nílaa Abaraham. ⁸Ee sah, balaaí daranaa Kéyítfaa waayukdeera béeb buwii enussii yaawúu'da an Kooh hayba ki'aboh bíbo' bíjújwí' ndaga ngémaagaba ba laakan garída. Kèrí tah bíduunun ga Kéyítfaa an kudewaa Kooh yéegalee Abaraham Hewhewii winéwí'wii wii an: «Mi hay kibarkeel heectii ga éldúnda toohca ee koorohan garaa.» ⁹Abaraham gémmba ee Kooh barkeellari. Fodaama béeb buwaa gém'da Kooh barkeelinba fodaa daa ya barkeele Abarahamda.

¹⁰En ki'ena, buwii ayuk ga kitum iñii Waasii Móyíis nakohda, ba bii ga kisanjku', ndaga Kéyítfaa wo' an: «Béeb baa dékkii ga kitaabuk tooh iñcii bídu ga Waasii Móyíis'danaa, baama sanjku'at.» ¹¹Ee leerin sah an kitaabuk iñii Waasii Móyíis nakohda tahoo ken ki'abu bo' yijúwí' ga fíkií Kooh, waa Kéyítfaa wo'in an: «Baa Kooh aboh bo' yijúwí' ndaga ngémaa ya laakda hay kipés.»*

¹²Kigém ga Waasii Móyíis nak bokkii dara na kigém ga Kooh. Wayee nam ki'en sah an: «Baa taabuk iñcii Waasii Móyíis nakohdanaa pesan gaca.»

¹³Waasii Móyíis sanjku'eeraru ee Kiristaa músallaruu ga, ya tükukka kisanjku'kaama ga hafci, waa bídu ga Kéyítfaa an: «Béeb baa apohu kiliku ga kedik, baama sanjku'at.»

¹⁴Ennda fodaama doonaa baarkeelaa Kooh dígee Abaraham, koorohha ga Yéesu Kiristaada le' bi ga buwii enussii yaawúu'da. Ee ban, dú béebpuu, ga ngémii dú laak ga Koohda, dú laas ga Helii yisela'i'yii ya dígoheeda.

Waasii Móyíis na iñcii dígho'da

¹⁵Mbokcii, malakat ga dii buwii tumída. Kifiliimunkaa pokohu, binaa ka koo' ga waasaa, ken mínooka kisanj ee ken mínoo kibaat dara ga. ¹⁶Kooh nak dígee Abaraham na nílaagari. Kéyítfaa wo''ii an: «na buwaa bok ga nílaagaraada», en fan ba bíyewin. Wayee bo' yíino doñ yèrí wo'u: «na nílaagaraa», ee Kiristaanii yèrí. ¹⁷Kon iñii yii yèrí mi waa' kiwo': Kooh d'ewee kipokoh kifiliimun na Abaraham, ee ka koo'ta waas. Kifiliimunkaama enin dii tükúis titémée'-nikii na tidaanjaah-kaahay (430), Kooh hannda kihaydoh Waasii Móyíis. Kon Waasii Móyíis mínoo kipékiis kifiliimunkaa kaama, wa nis iña Kooh dígoheeda. ¹⁸En an Waasii Móyíis wèrí oni bo' kilam ga Koohaa, kon ensissii díгаа Kooh dígoheeda onohika. Ee moona déy, Kooh kooroh ga díгаа ya dígee Abarahamda, barkeellari.

¹⁹Kon Waasii Móyíis wa enohu ya? Wa baatu ga hen doonaa wa teeé buwii fan iñcii ba tumi ee ba kéldúki iñcii Kooh nakohda. Ee iñaama laakan bi ga daa nílii Abaraham Kooh dígoheeda hayohan. Waasiima, Kooh yèrí yóoski'wa ga buwii, koorohha ga malaakacaagari, ba e'tawa Móyíis yaa enee ga díkaanti* Kooh na buwiida. ²⁰Ga loo

* 2:19 2: 19 Malkat Galaat 4: 4-5.

* 3:11 3: 11 Habak 2: 4; Room 1: 17; Yaawúu'caa 10: 38.

* 3:19 3: 19

iñaa dígoheesda, buwii hídírohu ga iñaa maada ba bo' yíinoo, ee Kooh yéři wo'u da, kon soolukissii baá tíidan ga díkaantaa.

Iñii tah Waasii Móyíis kihayda

²¹ Kon Waasii Móyíis dáloh hen na iñcii Kooh dígoheedane? Ó'óo kay! Enee an laakin waasaa yóoskíru, waa mín ki'eroh kipes kayoh-kayohdanaa, eneenaa Kooh bewan buwii taabuk Waasii Móyíisda ya abohba bo' bijúwí' ga fikíci. ²² Wayee Kéyítfaa wo'in an buwii bééβba baakaa' lágínba pat, en dánaa buwii gém ga Yéesu Kiristaada doŋ béri laasan ga iñaa Kooh dígoheeda ee koorohan ga ngémaa ba laakda. ²³ Balaa jamaanaa kígém ga Yéesu Kiristaa hayanaa, Waasii Móyíis lageeru hen pat, wa waa sek daa Kooh ínohluhannduu kígémkaama. ²⁴ Fodaama Waasii Móyíis wéri níreeruu bi ga daa Kiristaanii hayan, en dánaa ga ngémii dú laak garída, Kooh abohuu bíbo' bijúwí'. ²⁵ Waa kígém ga Kiristaanii le'in, dú soolukissii nírohaa yaama. ²⁶ En ki'ena, dú bééβpúu, dú bíi dú gém ga Yéesu Kiristaa ee dú en nari wínooda, dú bitowu Kooh. ²⁷ Dú bééβpúu ban, dú bétís'u ga teekii Kiristaanii, kéri tah, dú enin nari wínoo ga fikíi Kooh. ²⁸ Kon laakissii an yii yaawúu', yii enndii yaawúu'. Laakissii an yii ñaam, yii enndii ñaam. Laakissii ban an yii beti, yii yaal, ndaga dú bééβpúu dú wínoo ga Yéesu Kiristaa. ²⁹ En lak Kiristaanii yéri laakkúunaa, dú bok ga núlii Abaraham ee dú hay kilam iñaa Kooh dígee Abarahamda[†].

4

¹ Dú ínohin kon iñii yii mi wo'úuda: baá jom kilam Paamci en ya lís ki'en oomaanaa, luu enee an alalaa toohwa wuuci, dara wóotírohhiiri na ñaam. ² Bíbo' béri toputu enndi, ba toputu'i iñaa ya laakda, bi ga daa jamaanaa paamci wo' an ya mín hafci kibayda le'an. ³ Ee dí ban, ga wii dí en oomaada*, dí enee ñaam baahcii éldúna[†]. ⁴ Wayee nak ga waa wahtaa Kooh wo'eeda le'a, ya wossa Kowukaagari, ka límukka ga beti, ka hayya ga jamaanaa Waasaa Móyíis, ⁵ doonaa Kowukaa laas buwii ay kipesba ga Waasii Móyíisda. Fodaama ka onndaruu ki'en bitowu Kooh. ⁶ Kooh waareeruu kiteeb an dú bitowuci, kéri tah, ya wossa Helaa Kowukaagari ga keeñciigaruu. Helaa waama wéri bayiri didóoli an: «*Abaa! Paammboo!». ⁷ Kon fu enissii ñaam, wayee fu kowu. Ee waa fu kowu, Kooh hayyaa ki'on fu lam ga iñcaa ya daaki' towutaagarida.

Pool jaahli'a ga bu-Galaat

⁸ Kudewaa, dú ínohéeríi Kooh, ee dú daanee kijaamuk fodii ñaam enaama ciliis caa enndii Kooh kayoh-kayohda. ⁹ Wayee diimada, waa dú hídohin na Kooh, wala sah waa Kooh hídohin narúu, dú mín na kíboyukis ga baahcaa caama haydohdoorúu túh ee ca caloo darađa? Iñii tah ya dú waa' kíboyukis ki'en ñaam gaca? ¹⁰ Laakin ga bescii, ga ñiincii, ga jamaanucii, wala tikiístii, caa dú am, dú tíkkaca enaama ciléeki'-solu. ¹¹ Mi níikin man daal iñii mi son garúuda tooh en sooy!

¹² Mbokcii, mi kíimmbúu, tumat fodiigoo, waa mi tumin haffoo fodii garúu[‡]. Dú mosooroo kitum iñaa mesikkoo. ¹³ Dú níindisukaa, wii mi deβpúu kiyéegal Hewhewii winéwí'wiida, lak mi dúukoolin. ¹⁴ Hídaa daa dúukoolii faanfigoo sodaleerúuda tooh tahhii bi dú sanngaroo dú sébitukkaroo[§]. Wayee fodii malaaka-Kooh, wala sah fodii Yéesu Kiristaa, dú dapparoo ga duuyúu. ¹⁵ Wada keeñ-soosaa dú taabee nawada? Na dii dú safareeda! Mi mínin kiseedi' garúu an, enee an mínukinaa eneenaa dú hay kilukit tuhastiigarúu, dú e'toota. ¹⁶ Kon diima, mi enin baá dú waa'tii gari kihot ndaga kayohfii mi wo'úudane?

¹⁷ Buwum enu na kifool ga fenoerúuda, nofcumgaba moroo. Ba heelluu kihégísoh naroo*, en dánaa dú fooli ga fenooba. ¹⁸ Kikaantukoh ga yen jofin, wayee enat ga yijófi', ee ban ka enat besaa en béeb. Ka hanat ki'en rek binaa mi en narúunaa. ¹⁹ Towutúigoo, dú tahinndoo ki'enis ga coonu, en fan betifaa en na kimatuk. Ee iñaa yah bi ga daa Kiristaanii pesan garúu. ²⁰ Dii mi waareerúu kideey diima denđa, bi mi tuuk, mi wo' narúu wo'een wiliisda. En ki'ena, mi ínohoo dii mi tumannúuda.

Iñaa laakee ga díkaanti Aгаа' na Saaraada

[†] **3:29** 3: 29 Malkat 3: 16. * **4:3** 4: 3 Pool am fodii oomaa, béeb iñaa laakee balaa Kiristaa na Hewhewaa winéwí'wii hayanaa † **4:3** 4: 3 Baahcii éldúna tumeencaa yaawúu'caa na buwaa enndii yaawúu'da ee ba gémeegacada. Malkat 4: 9 na Kolos 2: 8, 20 ‡ **4:12** 4: 12 Ga kiyaawúu'kaagari, Pool meyya ga tooh iñcaa Waasaa Móyíis ebiloheeda. Fodaama, ya nak bu-Galaat ba tum fodaagari, ba súmíyuk ga béeb iñcaa baahcaagaba nakohda. § **4:14** 4: 14 Mēdírohat iñaa na wo'eencaa Ísayii ga 53: 3-4 * **4:17** 4: 17 Galaat 3: 23 Iñaa Pool wo'da ban wéri en an buwaa kokohin dímooroomba ki'aas ga Nguuraa Kooh

²¹ Wo'atoo, dú bii dú waa' ki'ay kipeskiigarú ga Waasii Móyísda, dú ínohoo íñii wa wo'da hene? ²² En ki'ena, bíduunun ga Kéyítfaa an Abaraham laakee towu tanak tiyaal. Yíinoo, ya laakki na ñaam yibeti, yíinooyaa, ya laakki na betifaa enndii ñaam. ²³ Kowukaa ya laak na betifaa en ñaamda límu fodii towutii bééfta. Wayee kaa ya laak na betifaa enndii ñaamda, límu ga kintaanaa Kooh tum kimetí íña ya dígoheeda. ²⁴ Laakin yen yiliis yaa d'aakuk ga wo'eenaama: Beticaama teewoh kifiliimunoh kom kanak. Kifiliimunohkaa kínoo, Kooh pokoheeka na Móyís ga janjagaa Sínayíi, ee lím towu-ñaam kesí. Beti-ñaamfaa ee teeku Agaa'da fèri teewohka. ²⁵ Agaa' yèri mandarga janjagaa Sínayíi en ga kúlkaa Arabíída. Ya teewoh Yéerúsaleem yii ga jamaanii diimada. Yéerúsaleem yiima, na ñuwaa dèk da'da, ña ñiñaam. ²⁶ Wayee kifiliimunkaa kukanakkaa meydoh Yéerúsaleemyaa en ga dookda†. Ya enndii ñaam ee yèri en eewwu. ²⁷ En ki'ena, Kéyítfaa wo' an:

«Fu, betifii mínoo kilaak kowu'da,
neñluka;

fu yii fu mosoo ki'ínoh mesiklaat kilaak kowu'da,
kurnuka,

ndaga towutaa betifaa foñu'da tèri wéñan kiyewin taa betifaa en na yaalcida*».

²⁸ Dú nak mbokcii, dú bèri en towutii límu, foda'a Ísaak, ga díгаа Kooh dígohee na Abarahamda. ²⁹ Kudewaa, kowukaa límsee fodii towutii bééftada daanee kihatal ga kipes kowukaa límu ga doolii Helii yisela'í'yíída. Ee íñaama bi wati lís kilaak. ³⁰ Wayee íñii yíida wo'see Abaraham bídussa ga Kéyítfaa an: «Kaala ñaamii ya na kowukiigari, ndaga kowukii ñaamii jomoo kibok kilam na kowukii betifii enndii ñaamda*?»?

³¹ Kon nak mbokcii, dú enndii bitowu ñaam wayee dú bitowu betifaa enndii ñaamda.

5

Watukat ki'enis ñaam

¹ Kiristaanii bégisinnduu doonaa dú laak haffuu kayoh-kayohda. Kon nak, yégisat ga íñii dú amda ee kaa tookat kiñaam galukis ga dookkúu.

² Súkúrukát, mi Pool, mi wo'úu an: binaa dú eroh haffúu ga kígúrukaa, íñii Kiristaanii tumí'tuuda laakdoorúu jeriñ wíinoo. ³ Mi yii wo'iska ñan an: béeb ñaa eroh hafci ga kígúrukaa, ya joman kitaabuk hen béeb íñii Waasii Móyís nakoh kitumda.

⁴ Dú bii dú heeli ki'abu bíbo' yijúwí' ga fikii Kooh, ga kitaabuk Waasii Móyísda, dú hégisohin haffúu na Kiristaanii ee dú meydohin haffúu ga yërmaandaa Kooh. ⁵ Dí bii dí géminda nak, Helii yisela'í'yíi yèri onndii kiyakkaa' an Kooh hayyi ki'aboh bíbo' bíjüwí' ga fikíici. Ee íñaama yèri dí sek wa gaaw kilaak. ⁶ En ki'ena, binaa bo' en wíinoo na Yéesu Kiristaanaa, íña laak soluda enndii kígúruk, wala kígúrukii. Íña laak soluda wèri en kilaak ngémaa teewohi tumeencaa taam na kiwaaroh.

⁷ Jaarii dú béteeda dii wa jekeeda moos! Bii pellúu ña, hoonohharúu kitaabuk kayohfii? ⁸ Íñaa dú gémlokohu yaama meyhíi ga Kooh, yii bayyúu dú hay garida.

⁹ Wo'uunun an «Molon kuun wijutuut, waa kaañohin, dooyin kikaañohi kuuncaa bééfta.» ¹⁰ Moona déy, mi abin yaakaa' garúu ndaga Ha'mudii. Mi ínohin an halaatciigaruu wóotirohannii ga íñuma. Wayee ñaa aas ga duuyúu, hícohha helciigarúda, ñaa ya mín ki'en tóoh, Kooh hayyi kisañku'.

¹¹ Kon mbokcii, mi ga kihaffoo, enee an mi lís kijégíroh an kígúruk tumsataa, eneena mi hatalsoo ga kipes. Kon íñii tah ya mi hatalu ga kipessoo? Kikaankii Yéesu ga kuraanaa mi en kiyéegaloh ee ka newoo ñuwíída, kèri tahka. ¹² Buwiima jaahallúu ga íñaamada, mi wo' man ña hanat ki'eem ga kígúruk don, wayee ña namat kígú' hen tóoh.

¹³ Dú nak mbokcii, Kooh bayinndúu, dú hay gari, en ñanaa dú laak haffúu. Wayee nak, kaa koorohat laakaa dú laak haffúu waama, dú pesi ga íña neñ kumuunndúu rek. Namat kiwaaroh hen, dú dímalohi ga díkaantírúu. ¹⁴ En ki'ena, Waasii Móyís, íñii wa nakohda tóoh matin ga wo'eenii wiwóori'wii wii: «Waaraa mooroomfu fodaa daa fu waa' haffu'da.» ¹⁵ Ee ñan binaa dú tum fodii júu'cii ga égíriída, dú dowohi, dú ñamohi ga duuyúuna, ínohat an dú aaw ga kiléehdoh ga duuyúu. Kon watukat íñaama.

Ísat Helaa yisela'í'yaa kuliyuk ga kipeskiigarúu

¹⁶ Íñii yii yèri mi yahhúu kiwo': Ísat Helii yisela'í'yíi ya ní' kipeskiigarúu, en ñana, dú taabukoo neblaat-kumuunndúu. ¹⁷ En ki'ena, íña neñ kumuun bo'-súusúus bokkii na íña Helaa yisela'í'yaa waa', ee íña Helaa yisela'í'yaa waa'da wóotírohin na íña neñ kumuun bo'-súusúus. Kon nak íñcaa kanakaa caama mínohsoo, en ñana, enoo

† 4:26 4: 26 Betifii wo'u diida fèri en Saaraa. Malkat Ínohlukoh 3: 12; 21: 2, 10 * 4:27 4: 27 Malkat Ísayii 54: 1.

* 4:30 4: 30 Malkat Sènees 21: 10.

an iṅaa neḅpúu bééḅ d́ú ḿnndi kitum. ¹⁸ Binaa d́ú kuliyuki' Helii yisela'í'yii ga kipeskiigarúunaa, Waasii Ḿóyíis tikukisoorúu.

¹⁹ Leerin an ḅaa taabuki neḅlaa-kumuun ga kipesci, tumi iṅcii cii: kiṅalaañuk; kibay halaat cisépi'í; kifaanuk na ḅaa en bééḅ; ²⁰ kijaamuk koof; na kinaahuk, kimínohoo na mooroomfu, kiñaroh na ki'ínaan, ki'aylukoh, kiwaa' kiwéñí, kihégiskoh, na kifa' d́oh, ²¹ kiñeeḅ bo', kiliilik ga ki'an na kiñam, kihaabin na enaama ciliis caa manda. Mi d́eweerarúuka kiwo' ee mi yii wo'issúuka yii: ḅuwaa enukoh iṅcaamaḅa boksoo ga Nguuraa Kooh.

²² Wayee iṅcii Helii yisela'í'yii lími ga bo'da céri en: kiwaaroh, kineḅ keeñ, kilaak jam, kiteey, kijof, kilaak yérmaandi ga bo' na ki'en go'; ²³ kimo' keeñ na kimín ki'abuk. Ee wóorin an iṅcaama Waasii Ḿóyíis saṅgiica. ²⁴ Buwii en ḅuu Yéesu Kiristaada apuunun ga kuraanaa kiḅo'kaagaḅa taabuki neḅlaa-kumuunda, na iṅcaa cibóni'caa helḅa líki gaḅa. ²⁵ En lak Helii yisela'í'yii yéri onnduu kipesaa d́u taaban ḅan ga iṅaa ya waa'da. ²⁶ Kindamukoh hanat kilaak ga díkaantiruu: d́u ísat kidiñatoh, d́u íis ki'ínaadoh.

6

Ki'amdoh ga díkaantirúu

¹ Mbokcii, binaa bo' abu ga kitum iṅaa joffinaa, d́ú ḅii d́ú taam na Helii yisela'í'yiiḅa, d́ú ḅéri jommbi kiḅoyukidoh ga kayoh, d́ú taam ga na teey. Ee d́ú, yaa en bééḅ watukat hafci, doonaa d́ú keenoo ḅan ga fi' Seytaani. ² D́ú, amdohat ga díkaantirúu kikoork d́ofciigarúu. Fodaama, d́ú hay kiméti' kitum bééḅ iṅii waasii* Kiristaanii nakohḅa. ³ En ki'ena, binaa bo' tik hafci kilaak solu ee lak ya enndii dara, ya d́úk hafci. ⁴ Baa en bééḅ, malaksukohat iṅcaa ya tumiḅa. Ya hot iṅaa ya ndamukan ganaa, ya eemdohatka ga hafci, ya hanat kinatuk ga mooroomci. ⁵ Ndaga ḅaa en bééḅ línan sasaagari. ⁶ Baa en na kijégiru Hewhewii winéwi'wii, warat ḅaa jégí'tiḅa ga bééḅ iṅcaa ya laakḅa. ⁷ Ken hanattúu kidúk ga iṅii yii: Kooh, ken yapoori. Ee iṅaa bo' soka, piikanndi. ⁸ Baa fu sok iṅaa neḅ kumuunfunaa, fu piikan iṅaa neḅlaa-kumuun límdí bo'da ee wéri en kikaan. Wayee ḅaa fu sok iṅaa Helii yisela'í'yii waa'danaa, fu piikan iṅaa Helaa yisela'í'yaa límdí bo'da ee wéri en kipeskaa leehoo taa'da. ⁹ Du hanat kiyówi' yahhuu ga kitum yijófi'. En ki'ena, binaa d́u am, d́u íssiinaa, wahtaa le'aa, d́u hay kipúk iṅaa laakin jeriñ. ¹⁰ Kon wahtaa d́u minka tooḅ, leenaa d́u tumḅat bééḅ iṅaa jofin, wéñaa ga ḅuwii d́u bok naḅa ngémḅa.

Dígalcii méeñjohḅa na kéñí'cii

¹¹ D́ú hotin binciigoo, dii ca yakḅa, mi yéri bínca na yahhoo. ¹² Buwaa gítinsirúu ga kigúrukḅa, ḅa heel kilaak teek ga d́uuy ḅuwii. Iṅaa ḅa niik rekḅa wéri en kihatalu ga kipesḅa binaa ḅa yéegaloh kikaankaa Kiristaanii ga kuraanaanaa. ¹³ En ki'ena, ḅuwaama fa' ga kigúrukḅa, ḅa ga kihafḅa sah taabukussii Waasii Ḿóyíis. 'Ba waa' d́ú gúruk doonaa ḅa ḿn kibakuk an ḅa tumlukohinndúu iṅaama ga faanndúu. ¹⁴ Mi ga kihaffoo, laakoo enaama yiliis yaa tahanndoo kibakuk, enndii kikaankaa Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ga kuraadanaa. Ka tahn bi iṅcii ga éldúnada kaanin garoo ee mi kaanin ga iṅcii ga éldúnada: ¹⁵ Yii gúrukin wala yii gúrukkii, iṅaama laakoo solu. Iṅii laak soluda wéri en ki'en bo' yi'as. ¹⁶ Bééḅ ḅuwii taabuk iṅum mi wo' yuma, na bééḅ ḅuwii en ḅuu Kooh† enu Isarayeelyigarida, mi yii Kíimi'ḅa an: Kooh barkeelatḅa, onḅa jam.

¹⁷ Ee iṅii aaw ga fikiida, ken hanattoo ki'ek coonu. En ki'ena, ñancii mi ḅay ga faanndooda teewohin an mi sodaluunun ndaga Yéesu.

¹⁸ Mbokcii, yérmaandaa Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu taabat narúu‡ bééḅpúu. Aameen.

* 6:2 6: 2 Malkat 5: 14: «Waaraa mooroomfu fodaa daa fu waa' haffuda» † 6:16 6: 16 Isarayeelyaa Kooh ‡ 6:18 6: 18 na helciigarúu

Këyítfii Pool bín 'Bu-teeraa Efeesda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Pool bín kerceencaa ga teeraa Efeesda. Wayee fa eemmbii ga bu-Efees rek. Pool wosohinfa bikerceen ga teeru ciyewin ga gohaa Aasi. Wii ya bín këyítfiima lak ya yaa lagussa ga kasu ga Room. Teeraa Efees wëri wëñ kilaak solu ga béeb teerucaa bu-Room nguurukoh ga gohaa Aasiida. 'Bo' biyewin ga teeraama lëgëyba enee kitoon. 'Ba tawahi'ta Koohyaagaba ba teek Artémis ga kiGerekda kaan fimóri'. Artémis bu-Room teeki Janaa. 'Ba nataalla Artémis nataal beti. 'Bu-Efees karee kikiimi Kooh ga kaanfaama. Yaawúu'caa na kerceencaa karëerii daama kikiim Kooh. Ga waa Pool boyuk Efees ga baawaagari wukanakwaa, ya yaa jëgi' yaawúu'caa daama dímáasaa en tooh. Pool boyukka lak ya minëerii kimaañ ga Efees wayee ya dínngaba kihayis daama. Ga waa ya karis daama baawaagari wukaahaywaa, ya ennda daama tikiis taahay taa ya jëgíree buwaa (Tumeen 19–20).

Iñii yii yëri Pool teeβpuu ga këyítfii fii: Kooh ga kijofkaagari teewinnduu iñaa d'aakukee hen garuu. Wëri en an ya hay kihidiroh tooh iñcaa en ga dook na dii ga kakay ee Yëesu kuliyuk gaca. Ya tikka ga an kerceencaa jomin kijúwohu ba en wiinoo, laakoo yii an ya yaawúu', yii enndii yaawúu'. Seytaani yëri en baa ba jom nari kisagoh. Kon ba jom kitaabi na béeb, ba boki kikiim Kooh en d'anaa Seytaani wëñooβa dooli. Ya wo'in ga daa yaal jom kiman na betici, daa oomaa jom kiman na paamci na daa ñaam jom kiman na ha'-kaancida. Ya wo' an kerceencaa jom ki'enu wiinoo na Kiristaanii.

Këyítfii Pool bín bu-Efeesda tiidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Kooroh ga Yëesu béeb buwii wiinoo ga fikii Kooh (1: 3-3: 21)
- 3 - Ki'en wiinoo na Kiristaanii lími badukeen wi'as (paamun, kowu, súrga) (4: 1-6: 20)
- 4 - Tanjoh (6: 21-24)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yëesu Kiristaa ee Kooh yëri waa'ka. Mi yëri bínndúu Këyítfii fii, d'ú buwii ga teerii Efees en buu Kooh ee gëmuunun ga Yëesu Kiristaada. ² Mi yii kiiim Kooh Paamudiigaru, ya na Yëesu Kiristaa, Ha'mudii ba barkeellúu, ba onndúu jam.

Iñcii cijóft'cii Kooh tumi' buwiigariida

³ Du kañat Kooh, yii en Paamudii Yëesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda. Ga dii d'ú en wiinoo na Kiristaada, Kooh barkeelinnduu barkeelaa en béeb, waa Helaagari onnduu ee ca laak ga dookda. ⁴ Ya tanukinnduu d'ú en wiinoo na Kiristaa, lak ya sakkii ëldúna duum, en d'anaa d'ú en biβo' bisela'ti, baa laakoo sik ga fikici. Ga kiwaa'kii ya waa'tuuda, ⁵ ya ammba kumëeñi' kitanukkuu d'ú en bitowuci ee kooroh ga Yëesu Kiristaa. Iñaaama yëri ya waaree ee yëri neβpi. ⁶ Kon nak, d'ú kañatti ndaga kijofkiigari paafin iñaa en toohda: ya jofin garuu ee ya meekissiruu dara ga ndaga dii d'ú en wiinoo na Kowukiigari ya wëñ kikeeñukda.

⁷ Ya kooroh ga ñifaa Kiristaa aamseedaa, ya laassaruu, ya bayallaruu tooñcaa d'ú tooñjida. Fodaama, ya teewinnduu dii kijofkiigari hin kiyakda. ⁸ Kijofkiima, ya teewinnduuka bi dooyin sëk, ya sorin garuu kiñaañkaa meyoh gari, na ban kilaak hel. ⁹ Ya oninnduu ki'inoh iñaa ya waaree kitum, wa newinndi ee enee kúmpa garuuda. Iñaaama, ya abeerii kumëeñi' ee ya koorohan ga Kiristaa ya tumwa. ¹⁰ Iñaaama ya mëtiran ga wahtaa ya amda, wëri en an béeb iñcii en ga asamaanda, na béeb iñcii en ga kakayfiida ya hidirohca wiinoo ee Kiristaa en baa kuliyukda.

¹¹ Waa d'i enin wiinoo na Kiristaanii, d'i laakin bak ga tooh iñcii Kooh d'ij heetiigariida. Kooh tanukeerii kumëeñi' fodaa ya nateeka kitumda. En ki'ena, ya tumi iñaa en béeb fodaa ya natkada na daa ya waa'kada. ¹² Fodaama, d'i bii d'i en buwii d'eb kilik yaakaa'ba ga Kiristaaniida, d'i teewoh ndamii Kooh ga kipeskiigarii.

¹³ D'ú ban, ga waa d'ú kelohha wo'eenii wukayohwii, wii en Hewhewii winéw'i wii músallúuda, d'ú gëmmba ga Kiristaanii ee Kooh tummba mandargaagari garúu. Mandargaama wëri en Heli yisela'tiyii ya dígoheedaa. ¹⁴ Heli yisela'tiyii yëri en iñii Kooh d'ëβpuu kiwa' ga béeb iñcii ya faani'tuuda, bi ga daa d'ú bégískan say ga tooh iñaa bonin. Kon d'ú yeekat ndamii Kooh laakda.

¹⁵ Ga iñaama, mi ban, mi kelohin ngëmii dú laak ga Yéesu Ha'mudiida, na ban dii dú hín kiwaa' béeb buwii enu buu Koohda. ¹⁶ Fodaama, mi dèk ga kigèrèm Kooh garúu, ee saycaa mi kím Kooh tóoh, helloo ka' garúu. ¹⁷ Mi yii kím Kooh, yii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu; Paamudii líif na ndamda, ya so'túu Helaagari onannúu kiñaañ, wa teebpúu Kooh ee tum bi dú ínohhi kayoh-kayohda. ¹⁸ Mi yii kím ya léerí helciigarúu doonaa dú ínoh yaakaarii dú laak ga bayii ya bayyúu ga hafcida. Dú ínoh ban alalii wiyaakwii laakoo ga fen ya faani' buwii en buucida, dii wa hín kiyakda. ¹⁹ Ee dú ínoh ban dooliigari lègèy ga dñuycuu, dú bii dú gëm garida, dii wa hín kiyakda. Ya teewohha dooliigari wiyaakwiima ga daa iña wa mín hín kiyakda ²⁰ ga wii ya mílisi' Yéesu Kiristaa ga buwaa kaaninda, ya bēwí'tari dook asamaan, yugi'tari, hanoh yah-ñaabaagari. ²¹ Daama, Kiristaa hanohdussa ga dook íncii ga díkaanti dook na kakay, ca cii nguuruk, ca kaañukoo, ca laakin dooli ee ca toon doolida. Ya hanohdussa ga dook béeb teek, waa bo' mín kibayohu. Iñaama eembii donj ga jamaanii diima, wayee bi ga sah jamaanuca yaah kihayda. ²² Kooh erin Kiristaa kinguuruk ga dook iña en tóoh*, ee Kiristaaniima hanoh dook ga iña en tóohda, Kooh erinndi kikulyuk ga jaangii. ²³ Jaangii wéri en faanfii Kiristaanii. Kiristaanii yii ga jaangii bi gomin ee Kooh yii gari ban bi gomin†.

2

Baa gëm ga Yéesu hay ki'en bo' yi'as

¹ Dú nak, kudewaa, dú enee buwaa kaanin ga fikii Kooh ndaga tooñcaa dú tooñeeri ee dú dèkee ga kitum baakaa' rek. ² Ga dñuuy iñaama dú taabukee kipeskii kibóni'kii buwii ga éldúna enukohda. Dú kelohdee buurii kaañukoo ee nguuruk ga íncii en ga díkaanti dook na kakayda. Buuriima yèri en helii wibóni'wii en na kilégèy diima ga dñuuy buwii sanj kikelohi' Koohda. ³ Du béebpuu, dú bokee ga buwaama ban. Waama, dú pesee ga iña neb kumuunnduu, dú tumi iña faannduu meekisoh na iña en ga helluu. Fodaama, ga daa dú madeeda, dú enee buwaa aylukaa Kooh jomee kikípuk ga dookba, foda buwaa baama.

⁴ Kooh nak laakin yërmaandi wiyaak garuu, ee ya waa'tuu hen bi, ⁵ hídaa ga dii dú enee buwaa kaanin ndaga tooñcaa dú tooñeerida tóoh, ya onndaruu kipesis na Kiristaanii. Ee, kijofkii Kooh onndúu kimúc. ⁶ Du enin wínoo na Yéesu Kiristaa, Kooh mílisi'nduu nari ee ya oninnduu dú bok kinguuruk nari ga dook asamaan. ⁷ Kooh tumin iñaama doonaa ya teeb buwii ga jamaanucii hayanda daa yërmaandaagari hín ki'añ ee wa laakoo ga fendá. Kooh teewohinwa ga kijofkaa ya laak garuu ee kooroh ga Yéesu Kiristaada.

⁸ En ki'ënaa, kijofkaa Kooh kèri mulsallúu kooroh ga dii dú gëmin garida. Iñaama meyhíi garúu, Kooh yèri onndúuka. ⁹ Enndii tumeenciigarúu tah iñaama kilaak. Kon ken hanat ga kindamuk. ¹⁰ En ki'ënaa, Kooh yèri tummbuu ga dii dú manda. Ya kooroh ga Yéesu Kiristaa, tummbaruu díbo' bí'as, en d'anaa kipeskigaruu líif na tumeen cijófi', caa ya waayuk garuu kumèéni' doonaa dú taabukca.

Kiristaanii tumin buwii béebba heet wínoo

¹¹ Ga iñaama, dú bii dú límukohhii yaawúu'da, níndísukat iña dú enee kudewaada. Yaawúu'cii teekussúu haat, ba teekka hafba buwaa gúrukin, ee ba ay iñaama ga ku'ënaama jijutuut jaa ba gú' ga faanba. ¹² Ga jamaanaama, dú ínohéerí Kiristaanii, dú bokéerí ga bu-Isarayeel; dú enee sagac ga kifíliimunkaa Kooh pokohee na heetiigari na ban iñcaa ya dígeewada. Dú laakéerí yaakaa' wínoo ga kípessúu, ee dú ínohéerí Kooh, ga dii dú enee ga éldúnada.

¹³ Wayee diimada, dú bii dú úsaayeera Koohda, dú deeydohuunun ndaga dii dú enin wínoo na Yéesu Kiristaa, kooroh ga nífaa Kiristaa aamseedá.

¹⁴ Kiristaanii, ga kihafci, hayohdínnduu jam. Ya tuminnduu heet wínoo: ennda yaawúu', ennda baa enndii yaawúu'. Ya nísín kisagohkaa dígeee díkaantiruu ga wii ya eroh kumuunkaagarida. ¹⁵ Fodaama, ya kélèembíssa Waasii Móyíis* ga iñcaa wa nakohi kitum na kitaabukda. Ya hídírohha yaawúu' na baa enndii yaawúu', ba ennda bo' yínoo yi'as gari, ee jam laakka. ¹⁶ Ya kooroh ga kikaankaagari ga kuraanaada, yaawúu' na baa enndii yaawúu', ya júwohirohha na Kooh; ya dúbí'ta kisagoh ga

* 1:22 1: 22 Ya tumin tóoh ga fíldoo kotcaagari. Médírohat na Kañcaa 8: 7 † 1:23 1: 23 Médírohu na Efees 4: 10, iña Kooh waaree ga Aadamaada, ya líifi' éldúnaada, Kiristaanii tuminwa na Helaagari yisela'í'ya gom ga béeb buwii gëm garida. * 2:15 2: 15 Ga loo Waasii Móyíis, iñcaa wa jégíroh ee tawahi bo' yijúwí'da sagussii hen (Méccèe 5: 17 na Room 3: 31), wayee ga daa wa aamseedá, Yéesu paafin da. Ken míníssií kikooroh gawa bi ya múc

dikaantiɓa, tummbaba ɓa en wínoo. ¹⁷ Fodaama, Kiristaanii hayin ɛldúna kiyéegaloh hewhew jam garúu, dú bii dú úsaayee Koohɗa, hewhew jam ɓan ga buwii deeysee garida. ¹⁸ En ki'ena, dɗu bééɓpuu, ennda yaawúu', ennda ɓaa enndii yaawúu', Yéesu Kiristaa oninnduu kimín kituuk ga fikíi Kooh kooroh ga Helií yisela'í'yii ee ya yíinooda.

¹⁹ Kon nak, dú bii dú enndii yaawúu'ɗa, dú enissii sagac wala buwaa meyoɗ ín, wayee, dú en buwaa bok kidék na buwii enu buu Koohɗa, ee dú bok ga jawootii Kooh. ²⁰ Dú ekuunun ga tawahii yípu ga ɗook la'-atohiida, ee apotaa'cii na seldiiga-Koohcii enussa la'-atohiima. Yéesu Kiristaa, ga kihafci, yéri en atoh-koñii tawahii. ²¹ Ya yéri on bééɓ atohcii tawahii kitaaboh; tawahaa koluk, tuuk gík; ee wa ennda kaan fisela'í'faa Ha'mudii tuuki'. ²² Dú ɓan, waa dú enin wínoo na Ha'mudii, dú bokidohuunun ga tawahiima, ee dú ɓéri en Kaanfiima Kooh kooroh ga Heliigari yisela'í'yii, dëkka gafada.

3

Lëgëyaa Pool sasu kitumɗa

¹ Iñaama tah, mi yii kiiimi'túu Kooh, mi Pool, mi yii mi lagu ga kasu ga teekii Yéesu Kiristaa, ndaga lëgëyii mi en na kitum ga ɗuuycúu dú bii dú enndii yaawúu'ɗa.

² Wóorin an dú kelohin iña aaw ga lëgëyii Kooh sassoo kimëti' ga ɗuuycúu ee kooroh ga kijofkaagarida. ³ Kooh teewinndoo, onndaroo ki'noh kúmpafaa meyoɗ garida. Iñaama, laakin iñcaa mi laassúu ga kibín ga ɗook. ⁴ Binaa dú jancaanaa dú hay ki'noh yen ga helii mi laak ga kúmpafii ga Kiristaaniida. ⁵ Ga jamaanucaa paafɗa, Kooh onéeríi ɓo'-súusúus ki'noh kúmpafaama, fodii dii ya hanfa kiteef wati apotaa'ciigari ɓisela'í'ɓii na seldiigaciigari ee kooroh ga Helií yisela'í'yiida.

⁶ Kúmpafaama fëri en an, buwii enussii yaawúu'ɗa bokidohuunun na yaawúu'cii ga iñcii cijófi'cii Kooh faani' buwii en ɓuucida, ɓa bokka ga faanfii fa fiinoo, ɓa bokin ɓan ga iña Kooh dígoheeda. Iña tahkaɗa wëri en ga dii ɓa enin wínoo na Yéesu Kiristaa ga wii ɓa gëm ga Hewhewii winéwi'wiida. ⁷ Hewhewii winéwi'wii wiima wëri Kooh, ga kijofkaagari, tummboo súrga kiyéegalohwa, ee ya mínlukohhoo iñaama ga dooliigari mi ɓayɗa. ⁸ Mi wëñ kijutuut ga bééɓ buwii en buu Koohɗa. Moona déy, Kooh tanukinndoo kiyéegaloh, fodii hewhew, buwii enussii yaawúu'ɗa alalii leehoo taa' meyoɗ ga Kiristaaniida. ⁹ Ya oninndoo fodaama kimeydoɗ faɗ ga bééɓ buwii iña ya waayukeeda, ya yii ya sak iña en toohɗa. Ee iñaama mos ki'en kúmpa ga bééɓ. ¹⁰ Diimaɗa nak, iñcii en ga asamaan, ca cii nguuruk ee ca kaañukooda, kooroh ga iña Kooh tumi' jaangiigarida, ca hotta kimma kiñaanñkii meyoɗ ga Koohɗa ga dii ka hín ki'anɗa. ¹¹ Kooh tumin iñaama fodaa ya nateeka kitum lak ɛldúna sakussii duum ee ya mëtrinwa kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ¹² Kon waa dú enin wínoo na Yéesu Kiristaa ee dú gëmin gari, dú mínin kituuk ga fikíi Kooh na hel widëli'. ¹³ Këri tah, mi kiiimbúu, kaa halaatat ga coonucii mi en na kiday ndaga dú, bi tah dú yówi' yahhúu. Coonuciima lími'túu ndam kesi.

Pool kiiimi' buwaa gëm ga Yéesuda

¹⁴ Iñaama tah mi yii yi' ga fikíi Kooh, Paamudii kikiimmbi, ¹⁵ ya yii ya en cosaanii bééɓ jawootciida: ennda ga asamaan, ennda ga kakayfii. ¹⁶ Kooh yewinin ndam ee yéri laak iña en tooh. Kon mi yii kiiimmbi ya kooroh ga Heliigari yisela'í'yii, ya onndúu dooli wiyaak, waa yëgisɗan ngëmiigarúu. ¹⁷ Ee kooroh ga ngëmaamaa, Kiristaanii dëk ga keeñciigarúu, ndaga dii dú gëm garida. Yípat nil ga ɗuu yi kiwaaroh ee dú tawah kipessúu ga kiwaarohkiima ga dikaantirúuda. ¹⁸ Fodaama, dú na bééɓ buwii en buu Koohɗa, dú guu'guuluk ga ki'noh dii kiwaarohkii Kiristaanii hín ki'an, kihoo', kika' ɗook na kihuutɗa. ¹⁹ Dú hay kimín ki'noh ɓan kiwaarohkiima paafin tooh iña ɓo' mín ki'nohɗa; ee fodaama Kooh hay kigom garúu bi dú líif muut nari.

²⁰ Kooh, ga dooliigari en na kilëgëy ga ɗuuycuuda, mínin kitum iña paaf fúuf, tooh iña dú mín kikiim wala sah iña dú mín kihalaat. ²¹ Ya laakat ndam ga tumeencii buwii ga jaangiida, ee ya laak ndam ga iña Yéesu Kiristaa tumɗa, ga jamaanaa mín ki'en bééɓ, bi taa'! Aameen.

4

Ki'en wínoo ga Yéesu Kiristaa

¹ Kon mi yii mi lagu ga kasu ndaga kilëgëyi' Ha'mudiida, mi daassúu, kipeskiigarúu taaboh na kipeskii Kooh ɓayohhúuda. ² Dëkat ga kiyóoski' haffúu, mínat kidúkoh na ɓuwum, dú took kimúuñ. ɓaa en bééɓ tookat kimúuñi' mooroomci, taam na kiwaaroh. ³ Tumat tooh bi, ga jamii akitohhúu yaa en bééɓ na mooroomciida, dú am enii dú en wínoo Helií yisela'í'yii onndúuda. ⁴ Faanfii fa fiinoo, Helií yisela'í'yii ya yínoo, fodaa

daa ban wa wíinoo yaakaarii laak ga bayii Kooh bayyúufa. ⁵ Ha'mun yíinoo yèri laak, ngem wíinoo wèri laak ee bétisi' wíinoo wèri laak. ⁶ Kooh yíinoo yèri laak, ee yèri en Paamudii béeb buwii. Yèri hanoh béeb dook, ya tumeenciigari koorohi ga baa en béeb ee ya dèk ga béeb.

⁷ Wayee baa en béeb garuu laasin iñaa Kooh, ga kijofkaagari, onndida foda daa Kiristaa wa' yaa en béebda. ⁸ Kèri tah, bíduunun ga Kèyítfaa ga loo Kiristaanii an:

«Ga wii ya en na kilap dook asamaanda

ya baydohin bíbo' baa abuunun*
Ee ya warohha buwii iñcaa ya onohda.»†.

⁹ Kon wo'eenii wii an, ya lapin dook asamaanda, waa' ya kiwo'? Wèri en an ya deb kiyosok hen bi ga dekataa wèñ kihuutda. ¹⁰ Baama yosukeeda yèri lap, hanohha asamaancii dook doonaa ya gom ga iñaa en tooh. ¹¹ Yèri on buwii: bíi, ki'en apotaa'; bíinoo, ki'en seldiiga-Kooh; bíinoobii, ki'en bíyéegaloh Wo'eenii winéwi'wii; bíinoo bíliis, kinií' jawootii Kooh na ki'en bíjégíroh. ¹² Ya oninba iñcaama kiwaayuk buwii en buu Koohda doonaa ba metí' lègýaa ba tumi Kiristaaniida ga kibaat kiyégisi' ngemii buwii en faanfii Kiristaaniida. ¹³ Ee iñcaama, bi ga daa du béebpuu du bokan ki'en wíinoo na ngemii na ban ki'ínoh Kowukii Kooh, bi ga daa du enan buwaa matuunun, du le' ga daa du tuukan kot ciméti' fodii cii Kiristaanii. ¹⁴ Fodaama, du ensisoo tu'oomaa, taa baa koluk kijégíroh tooh nookba na wo'een-nof-moroocaa gémlukohiba iñaa enndii kayoh, en fan gaal-loocaa dúuscaaa gek, uurisaa egisohiwa daa en béebda. ¹⁵ Wayee du hay kiwo'i kayoh, taam na kiwaaroh ee du aawi kiyak bi, ga iñaa en tooh, du madi na Kiristaanii en hafii jaangiida. ¹⁶ Yèri en bíi hídíroh béeb buwii, ba abohha wíinoo fodii céé'cii en ga faan aboh ga tépisciida. Fodaama, kiwaarohkaa laak ga dikaantibada onanba kiwèñ kiyak na kiyégis ga ngem, binaa yaa en béeb tum iñaa wa'tidanaa.

Kipeskii ki'askii ga Yéesu Kiristaada

¹⁷ Inii yii yèri mi wo'úu ee mi yii seedi'ka ga teekii Ha'mudii an: Dú jomissii kipes fodii yiifa'cii taabuki halaatciigaba laakoo hafda. ¹⁸ En ki'ena, helciigaba kúnuk hen. Ba bokkii ga kipeskii Kooh onohda ndaga ba inohoo dara ee ba súwin ga keeñ. ¹⁹ Ba laakoo kaci ga dara, ba taabuk kibonkaa en tooh ee ba kapoo ga kitum iñaa moroo.

²⁰ Dú nak, enndii iñaa manda yèri dú jégíru ga loo Kiristaanii. ²¹ Man dú abin iñaa Yéesu wo' na iñaa ya jégírohda? Ee dú inohin an kayoh. ²² Kon dú jomin kifoñ kipeskaa dú enukohee kufewaada. Badukeenaama hewi'in, ee iñcaa cibóni'caa wa meekisohda dúki bo' hen, yasohiri. ²³ Dú iis Helaa Kooh ga kihafci ya onndúu kibay halaat ci'as, ²⁴ dú bay badukeen willis wi'as, waa Kooh tum garúu foda daa ya manda; en danaa, dú laak kipeskaa júwin, ee sela'in, kaa limuk ga kayohfii.

²⁵ Kon nak ísat kiwo' saboh. Baa en béeb garúu wo'at na mooroomci kayoh ndaga du béebpuu du en faan bíinoo. ²⁶ Binaa dú aylukaa, leenaa watukat kikeen ga baakaa'; aylukkuu hanat kihoowuk bi ga noh-soos. ²⁷ Kaa onat Seytaani hal garúu. ²⁸ Baa lokeeranaa, ya ísat kilok, ya anagohat, ya lègý bi jof na kihafci; fodaama ya laak iñaa ya dimalohan buwaa sooluk kiyegida. ²⁹ Kaa meydohat wo'eenca moroo ga kúuwruu. Kiwo' na' kilaakaa, enat wo'eenca jofin, caa laakin solu ga ki'on buwii bíinoo kiyégis ga ngemii, ee fodaama ca haydohi yijófi' ga buwaa kelohicada. ³⁰ Kaa léehdat keeñii Helií yisela'i'yii meyoh ga Koohda. En ki'ena, Heliima, Kooh yèri tummbi garuu, ya en mandaga bi ga besaa Kooh yahhúu kibégis ga béeb iñaa bonin. ³¹ Kaa abat aylook, kaa tamohat, kaa aylukohat, kaa ñarohat, kaa basohat, meydohat kisoat ga dikaantirúu. ³² Baa en béeb jofat ga mooroomci ee ya teeñpi kimo' keeñ. Bayalohat ga dikaantirúu foda daa Kooh bayallúu ndaga dii dú en wíinoo na Kiristaaniida.

5

Dú jom kipes ga lee'laat

¹ Waa dú béri en towutii Kooh keeñukda, guu'guulukat kon ga kitum fodaagari. ² Teewohat kiwaaroh ga kipeskiigarúu besaa en béeb, fodii dii Kiristaanii waa'taruu, ya e'ta Kooh kumuunkaagari ndaga dúda. Ya erohhaka fodii sarah waa téki'si hen ee ngetaa newin Kooh.

³ Dú bok ga heetii Kooh, kèri tah kifaanuk na baa en béeb, kitum iñcaa moroo, caa mín ki'en tooh, wala kidíibuk iñaa en yuu mooroomfu, iñcaama jomoo sah ki'en wo'een ga dikaantirúu. ⁴ Jekkii ban dú meydoh ga kúuwruu wo'eenca korukkii, wala wo'eenca laakoo haf, wala wo'een-yéendah cisépi'i'. Namat kay kimeydoh wo'eenca gèremi

* 4:8 4: 8 Ya teewohha ndamaa ya laak ga buwaa ya ñanfa; Malkat Koloos 2: 15. † 4:8 4: 8 Malkat ga Kañcaa 69: 19. Wo' ga ndamii Kooh laak dook buwii sagohu narida.

Kooh. ⁵ Ee nak, inohat dijófi' an buwii faanuki na baa en béebda, buwii tumi iñaa morooda boksannidii ga nguuraa Kiristaa na Kooh. Buwii gooñi tooh ga hafbaða ßan boksannidii ga ndaga man na ßa jaamuki alalaa ßa laakda.

⁶ Ken hanattúu kidúk na wo'eenciaa laakoo haf. En ki'ena, iñcaama cëri tah aylukaa Kooh keeni ga d'ook buwaa sanngi kikelohi'da. ⁷ Buwaa man da, kaa bokat naba dara. ⁸ Kudewaa, d'ú enee ga ñúus. Diimada, d'ú ßii ga lee'laat ndaga d'ú enin wínoo na Ha'mudii. Kon teowohat ga kipessúu an d'ú ßii ga lee'laat. ⁹ En ki'ena, lee'laat wëri limi kijofkaa en tooh, kijúbkaa en tooh na kayohfaa en tooh. ¹⁰ Kon nak guu'guulukat ga ki'inohsoh iñaa neß Ha'mudii. ¹¹ Kaa bokat ga tumeenciaa caama laakoo jeriñ, buwaama enukohi ga ñúusda. Buwaama sah namatba kiwiñ hen. ¹² En ki'ena, béeb iñcaama buwii tumi ga kakayda nam ki'apoh kaci hen bi ken kaañoó gaca sah kiwo'. ¹³ Wayee binaa ca teowohu fagaa, iñaa ca en kayoh-kayohda dal kimey lañ ga lee'laataa. ¹⁴ En ki'ena, iñaa faanu ga lee'laat tooh en iñaa leerin. Këri tah wo'u an:

«Yúuduka, fu yii fu en na kineehda,
kolukohaa ga leeloo buwii kaaninda,
ee Kiristaanii hayyaa kiniit na lee'latiigari.»

¹⁵ Kon malkiskohat bi jof ga dum d'ú en na kipesda: hanat ki'en fodii buwaa ñaañnjii, wayee enat fodii buwaa lak kiñaañkaa meyoh ga Kooh. ¹⁶ D'ú gaaw kitum tooh yijófi'yaa Kooh onndúu kimín watida, ndaga jamaanii d'ú enohda, buwii yewinin kitumi yibóni'. ¹⁷ Kon nak kaa enat dof wayee namat ki'inoh iñii Ha'mudii waa' d'ú tumda. ¹⁸ Kaa laalat ga biñ: iñcaama yah kiyasoh kipeskiigarúu. Namat kiliñi na Heli yisela'iyii. ¹⁹ Daasohat ga dikaantiirúu, d'ú yeekdi Ha'mudii na béeb keeñciirúu yeek-kañ, yeek-bak, na béeb yeekcaa Heli Kooh onndúu kiyeek. ²⁰ Ga wahtaa en béeb, na ga iñaa en tooh, gëremat Kooh, Paamudii ga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ²¹ D'ú ßii d'ú e' Yéesu Kiristaa cée'da, yaa en béeb kelohdat mooroomci.

Badukeen ga dikaanti beticaa na yaalcaagaba

²² D'ú beticii, kelohdat yaalciigarúu fodii dii d'ú kelohi' Ha'mudiida. ²³ En ki'ena, yaal yëri kuliyuk, betici taam ga, fodii dii Kiristaanii kuliyuk ga jaangii en faanfiigarida, ee ya yëri en Músalkaatii jaangii. ²⁴ Fodii dii jaangii kelohi' Kiristaaniida, beticii jom kikelohi' ßiyaalba fodaama ga iñaa en tooh.

²⁵ D'ú yaalcii, waarat beticiigarúu fodii dii ßan Kiristaanii waaree jaangii bi ya erohha kumuunkaagari ndaga wada. ²⁶ Ya tumin iñcaama, kooroh ga músú na Wo'eeniigari, kiséti'wa, wa en wuu Kooh. ²⁷ Ya waa' jaangii, ga fikúci, wa en jaangaa morin, waa setin wic, waa laakoo sik ee laakoo iñaa jekkii ga. Wayee wa sela', ee wa en waa laakoo dara iñaa bo' wo'an ga yibóni'.

²⁸ Fodaama ßan, yaalcii jomin kiwaa' beticiigaba foda daa ßa waa' faanbaða. Yaal waa' beticinaa, lak ya waa' hafci. ²⁹ En ki'ena, laakoo ßaa sarj faanfaagari. Ya namifa kiñemiri hen, ya toputu'ifa fodii dii ßan Kiristaanii tumdi jaangiida. ³⁰ Ee d'ú ßëri en cée'cii faanfiigari. ³¹ Biduunon an: «Këri tah yaal hay kifoñ paamci na eeci, ya aboh na betici, ee ßa ßanak, ßa en faan fiinoo»*. ³² Wo'eenuuma enin kúmpa fiyaak. Ee mi wo' an këri laak ga dikaanti Kiristaanii na jaangii. ³³ Moona ka laak fodaama garúu ßan: yaalaa en béeb waarat betici foda daa ya waa' hafcida, ee ßan betifaa en béeb onat yaalci cée'.

6

Badukeen kowu ga dikaantici na paamci na eeci

¹ D'ú oomaacii nak, fodii dii Ha'mudii nakohkada, kelohdat ßipaammúu na ßi'eewwúu. Iñcaama nak yëri jof. ² Bidu ga Këyitfaa an: «Kelohdaa paapu na eefu.» Iñcaama yëri Kooh ðeß ki'ebaloh kitum, waa taam na iñaa ya dígoh ga, wo' an: ³ «En d'anaa, kipesfu neß ee fu hoo' kumuun ga ëldúna»*.

⁴ D'ú nak paamuncii, kaa temírat keeñcii towutiigarúu, wayee koratba, d'ú jëgiriða foda daa Ha'mudii waarohkada.

Badukeen ñaam na ha'munaagari

⁵ D'ú ñaamcii, kelohdat ha'muncaagarúu ga ëldúnaða. Niikatba, d'ú e'ba cée', taam na keeñ wiséti' fodii dii d'ú tumdi Kiristaaniida. ⁶ Ka hanat ki'en ga daa ßa malaki garúuda tah d'ú tumi lëgëyaagarúu, kiheel ndam bo'-súusúus. Wayee lëgëyat fodii ñaam Kiristaanii, fodii ßaa eki keeñba tooh ga kitum iñaa Kooh waa'. ⁷ Tumat lëgëyumgarúu na keeñ wisóosi'. Hanat ki'en fodii buwaa lëgëyi' bo'-súusúus wayee enat fodii buwaa

lëgëyi' Ha'mudii. ⁸ Ínohat gaka an, yaa en béeb garúu, ennda ñaam, ennda baa enndii ñaam, iñaa ya lëgëy ga yijófi'da, yëri Ha'mudii íkanndi.

⁹ Dú nak, Ha'muncii ñaamcii, tumat fodaama ga díkaantirúu na ñaamcumgarúu. Kaa digukatba. Dú ínohin an ennda dú, ennda ñaamciigarúu, dú bëri bok Ha'mun yiinoo, yii en ga asamaanda ee béeb buwii bëri hín ga fikiíci.

Ganaaycii Kooh on kerceencii kiheñoh na Seytaaniða

¹⁰ Iñii mi méeñjohúu kiwo'da yëri en an: Baatukat dooli ga Ha'mudii, na ga doolii wiyaakwii en garida! ¹¹ Níukat ganaaycii Kooh e'túuda tóohca, doonaa fíraa Seytaani waa'túu kiye'oh tóoh, dú tēhi tēc. ¹² Ndaga dú heñohii na ño'-súusúus, wayee dú heñoh na iñcii ga díkaanti dook na kakay, ca cii nguuruk, ca kaañukoo, ee ca bay doolaa ga nguu'caa ga èldúnaanaama en ga ñúusda, na béeb hel-nof-moroocii enu ga díkaanti dook na kakayda.

¹³ Këri tah nak, bewat ganaaycii Kooh e'túuda tóohca, en dānaa, bescaa ciméeski'caa hayaa, dú mín kitēh yibóni'yii heñohhúuda. Ee dú heñoh bi ga siñdaanaa, dú lís kituuk tek. ¹⁴ Kon tuukat tek! Bewat kayohfii dú pëkirukfa ndij ee dú beβ kijúb, dú tumfa kúlti-pewiñfaa dú ekukan kiheñohneeda. ¹⁵ Bewat kikaantukohkii ga kiyéegaloh Hewhew winéwi'wii onohi jamda, dú ekukwa fodii ñafa' ga kotciigarúu.

¹⁶ Wahtaa en béeb na daa en béeb, bewat ngēmii dú laak ga Yéesuda, wa en iñaa dú yímohan bescii abin kiwii; cii sépi'i'-ga-nofii weesirúuda. ¹⁷ Bewat ñan kimúckii, dú ekukwa fodii baanu-pewiñ ga hafciigarúu ee dú beβ wo'eenii Kooh, wa en kalaβfi Helii yisela'i'yii.

Pool nakoh kíkím Kooh

¹⁸ Ga wahtaa en béeb, kíimat Kooh ga iñaa en béeb, dú dímalukiri kooroh ga Helii yisela'i'yii. Kaa neehat ee dëkat ga iñaa, dú kíimdi béeb buwii enu buu Koohda. ¹⁹ Kíimdattoo Kooh ñan, doonaa saycaa mi lëgis kúuwroo kiwo' tóoh, ya onndoo wo'eenca mi jom kiwo'da ee mi kaañ kiyéegaloh kúmpafi en ga Hewhewii winéwi'wiida. ²⁰ Mi enin ñaa Kooh wos kiyéegaloh Hewhewiima, luu enee an mi yii ga kasu. Kon kíimdattoo bi mi kaañwa kiyéegaloh fodaada daa mi jomka kitumda.

Tañkoh

²¹⁻²² Mi yii wosohhúu Tísík, ya wo'úu tóoh iñii mi enukoh diida na iñii mi tumda. Ya mbok-kerceen, yaa mi waarin lool ee ya yii tum dijuwi' lëgëyii Ha'mudii nakohda. Ya hayyúu kiwo' iñaa aaw garí dii, ee ya dëli' keeñnjuu.

²³ Kon mi yii kíim Kooh Paamudii ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ña on béeb mbok-kerceencii jam. Ba onndúu kiwaaroh yaa en béeb na mooroomci, taam na kigēm ga Yéesu. ²⁴ Mi yii kíim Kooh barkeel béeb buwii waaruunun Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, ee kiwaarohkaagaβa kaama laakoo kooβda.

Këyítfi Pool bín Bu-teeraa Filiipda Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Pool bín kerceencaa ga teeraa Filiipda. Pool ga baawaagari wukanakwaa jangatta Hewhewii winéwí'wii ga teeraama bi bo' biyewin daama gëmussa ga Yéesu. (Tumeen 16: 11-40). Ga waa Pool lagu ga kasu ndaga lëgëyii Ha'mudii, bu-teeraa Filiip nëgírohussa kopa'. 'Ba wossa bo' gaba, ya teeku Epaforodit kibayi' Pool iñaa ba nëgírohda. Pool bínnda këyítfi fii ga jamaanaama kigërëmba, ee ba inoh ban an ya hotin iñaa ba tumda. Ya daassaba ban kiyégis gik ga ngëmaagaba, ba watuk kitaabuk buwaa jëgírohi iñaa taabohhii na iñaa Kooh nakohda. Ee fodaama ba en wínoo na Koohda, ba enatda wínoo ga díkaantiba ban.

Këyítfi Pool bín bu-teeraa Filiipda tídoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Pool gërëm Kooh ga kerceencaa ga teeraa Filiipda (1: 3-11)
- 3 - Kipes fodii Kiristaanii (1: 12-30)
- 4 - Pool daas kerceencaa ga Filiipda kiyóoski' hafba fodii Kiristaanii (2: 1-18)
- 5 - Pool wo' na bu-teeraa Filiip ga loo Timotée na Epaforodit (2: 19-30)
- 6 - Kiheel kinebloh Kooh Këri laak solu (3: 1-4: 9)
- 7 - Pool gërëmma bu-Filiip (4: 10-20)
- 8 - Tanjoh (4: 21-23)

Këñdoh

¹ Mi Pool na Timotée, dí, sùrgacii Yéesu Kiristaa, dí bëri bínndúu këyítfi fii, dú bééβpúu dú bii dú en buu Kooh, dú dëk teerum Filiip ee dú en wínoo na Yéesu Kiristaada; dú na buwum kuliyuk ga jaangiida na bii amdohba ga lëgëyiida. ² Mi yii kím Kooh Paamudiigaru, ya na Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaru, ba barkeellúu, ba onndúu jam.

Pool gërëm Kooh ga kerceencaa ga teeraa Filiip

³ Saycaa heliigoo ka' garúu tooh, mi gërëm Koohyii mi gëmfa. ⁴ Ee saycaa mi kímí'túu Kooh tooh, mi taabi ga na keeñ wisóosi', ⁵ ndaga dú amdohinndoo dijófi' ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, aboh ga besaa dú aas ga ngëmiida bi ga wati. ⁶ Inii yii wórorinndoo: Kooh, yii dalin kitum lëgëyii wijófi' wii wiima ga duuycuuda haywa kitumi bi ga daa wa matan ga bëriinaa Yéesu Kiristaa haysanda. ⁷ Binaa dú bééβpúu, mi halaat iñuma garúunaa, mi ëldohhii ndaga mi ekinndúu ga keeñiigoo. En ki'ena, dú abin ga lëgëyii Kooh sassoo kitumfa, ee dú bééβpúu dú hotin kijofkiigari ya laak garuuda. 'Dú bii tumka, hídaa dii mi en ga kasuda, ee dú bii tumka ga dii mi behiroh kituuki' Hewhewii winéwí'wii, mi yaa jangatwa ga daa mi wëñ kiminda. ⁸ Ehee! Bééβpúu, mi waarinndúu lool fodii dii Yéesu Kiristaa waa'tuuda. Ee iñaama Kooh inohin an kayoh. ⁹ Inii yii, yëri mi kímí'túu Kooh: Mi kím kiwaarohkii en ga keeñjúuda wëñ kiyak, aaw fíkii, dú wëñ ki'inoh kayoh-kayohda, ee dú mín ki'inohsoh iñaa en tooh. ¹⁰ Fodaama, dú hay kímín ki'inoh iñaa gënda, doonaa bëriinaa Kiristaanii haysanda, dú en biβo' biséti', ee ken laakoo iñaa ya wo'an garúu yibóni'. ¹¹ Kipeskiigaru, kooroh ga Yéesu Kiristaa, ka líif na tumeen cijúwi', caa ndaman Kooh ee ka kañiri.

Kipes fodii Kiristaanii

¹² Mbokcii, mi waa' dú inoh an inii dallooda nam ki'on Hewhewii winéwí'wii kibaat kisíw. ¹³ Karin sah bi bééβ soldaa'cii watuki kaanfii gúwernëe'fa na bééβ buwii biinoo inoounun diima an kisúrga'uk ga Kiristaanii tah mi lagu ga kasu. ¹⁴ Ee inii wëñ kiyewin ga mbok-kerceenciida, daa ba hotee an mi laguunun ga kasu, ba wëñja ki'am Ha'mudii, ee iñaama baattaβa fit bi fa bii yéegaloh wo'eenii Kooh ee ba niikoo dara ga. ¹⁵ Laakin gaba nak ee kayoh, buwaa en na kijangat ga teekii Kiristaanii ee ki'iñaadohhoo na kiheel nookoh ekba ga. 'Biinoo nak, bii jangat ee ba tumka na keeñ wiséti'. ¹⁶ Buwii mi méeñjoh kiwo' bii taabu ga na kiwaaroh. Ba inohin an Kooh yëri sassoo kilebiroh kituuki' Hewhewii winéwí'wii. ¹⁷ Buwii mi dëβ kiwo'fa nak, enndii keeñ wiséti' ekba ga, wayee ba heel kinookoh don. Ba halaat fodaama kibaattoo coonu ga dii mi en ga kasuda. ¹⁸ Inaa ba tum ga helbaβa, waa wa jof, waa wa joffii tooh, dara bíttiiroo ga! Inii laak solu da wëri en an Kiristaanii yii yéegalohu; mi yii neβluk ga ee mi hay da kiwëñ kineβluk ga.

¹⁹ En ki'ena, wóorindoo híl an iñcii mi dayda onanndoo kimúc ndaga kímccii d'ú kímíroo Koohda na ban amdohii Helií Yéesu Kiristaa amdohirooda. ²⁰ Mi abin yaakaa' wiyégísi' an mi kaci'anndii múk ga fíkii Kooh. Hanaa kay, ennda diimada ee bi taa', waa mi kaan waa mi pes, mi laakan hel widéli', ee fodaama mi hay kiteewoh kiyakkii ndamii Kiristaanii ga béeb kipeskiigoo. ²¹ En ki'ena, mi ga kihaffoo, Kiristaanii en kipeskiigoo ee kikaan baatanndoo hen. ²² Ee en lak mi lís kipesaa, mi mín kibaat kilaak jeriñ, kon mi jom ya kitanuk? ²³ Mi nak, mi laak hel kanak: mi waarin kimeyoh ga kipeskii kii, mi ennee na Kiristaa. Iñaama yèri gèn garoo fúuf. ²⁴ Wayee iña wèñ kilaak soluða wèri en mi tes ga èldúna ndaga d'ú. ²⁵ Iñaama wóorindoo ee mi ínohin an mi hay kites, mi en narúu d'ú béebpúu ki'amdohúu doonaa d'ú aaw fíkii ga ngémii, ee keefnjúu soos ga ngémii d'ú laakda. ²⁶ Fodaama, binaa mi hayis garúunaa, d'ú hay kibaat kindamukoh Yéesu Kiristaa ndaga mi. ²⁷ Ga iña mín kilaak tooh, pesat fodii dii Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Kiristaa nakoh kada. En d'anaa, waa mi hayyúu kiwaaknee, waa mi en diliis tooh, mi hay kímín kikeloh an d'ú bokin hel ee d'ú bokin fit wínoo kilebiroh kituuki' ngémii Hewhewii winéwi'wii haydohda. ²⁸ Mi hay kikeloh ban an d'ú níikoo búwii hehohirúuda. Iñaama nak hayba kiteeb an ba aaw ga kisanjku'uk, teeβba ban an d'ú, d'ú aaw ga kimúc. Ee iñaama meyoh ga Kooh. ²⁹ En ki'ena, Kooh yèri onndúu, eembbii rek ga kigém ga Kiristaanii, wayee bi ga kitook kisodalú ndaga Kiristaanii. ³⁰ Fodaama, d'ú naroo, d'ú béri bok lebirii, wa wínoo ee wa wèri d'ú hotee mi lebirohee kudewaa ee wèri d'ú keloh mi lís lebiroh.

2

Kiristaanii yóoskídn hafci, Kooh béwí'tari

¹ Man enii d'ú en wínoo na Kiristaaniída dèldín hellúu ga tooh, kiwaa'kii ya waa'túuda daasin keefnjúu ee Helií yisela'yíi oninndúu kitaaboh, yaa en béeb waa' mooroomci, laak yèrmaandi gari. ² Kon júwohat ga díkaantirúu, d'ú waaroh, d'ú bok hel, d'ú bok halaat. En d'anaa, keefnjoo soos seβ. ³ Kaa tumat dara kiheel kikuliyyuk bímooroombúu wala kiheel ndamaa enndii tús, wayee namat haffúu kiyóoski' hen, baa en béeb tík mooroomci daa paafin daa ya tík hafcida. ⁴ Kaa eemat rek ga kiheel iña gèn garúu, yaa en béeb halaatga iña gèn ga mooroomci ban. ⁵ Bayat badukeenaa man na waa Yéesu Kiristaa teeweerúuda.

⁶ Ya mos ki'en Kooh wayee ya mosoo kinookuk kihín na Kooh.

⁷ Wayee ya nammba kifoñ na kihafci tooh iña ya laakeeda, ya tummba hafci súrga.

Ya mannda na búwii, ee baa hotti tooh, ínoh an ya bay faan bo'-súusúus.

⁸ Ya yóoski'ta hafci, ya teewohha kikelohi' Kooh bi ga kikaan, kikaan sah ga kuraanaa.

⁹ Kèri tah, Kooh béwí'tari, ya hanohha béeb dook, ya e'tari teek waa wèñ kiyak teekoo teek.

¹⁰ En d'anaa, ga teekii Yéesu Kiristaa, béeb bok kiyi' ga fíkíci, ennda ga asamaan, ennda ga kakayfii, ennda ga fildoo kakayfii,

¹¹ ee yaa en béeb meydoh ga kúuwci an Yéesu Kiristaa yèri en Ha'mudii. Fodaama, Kooh, Paamudii laak Ndam.

Sasii kerceencii

¹² Kon nak, d'ú bii mi keefnukinda, d'ú bii saycaa en tooh d'ú kelohdeeraroo, ga waa mi en narúuda, wèñattoo kikelohi' wati, hídaa ga dii mi enissii narúuda tooh. Lègèyat kiteewoh an d'ú múcin, taam na kiniik Kooh, na ki'e'ti cée' wiyaak. ¹³ En ki'ena, Kooh yèri lègèyi ga d'uyucúu, ki'onndúu kímín kiwaa' na kitum iña taaboh na íñii ya natda. ¹⁴ Iña d'ú tum tooh nak, kaa taabat ga na kicapatuk wala kiña'sukoh. ¹⁵ En d'anaa, d'ú laakoo sík, d'ú set wic, d'ú en bitowu Kooh taa laakoo dara iña bo' wo'an gaba yibóni' ee d'ú kíndohsoo ga búwii ga èldúna júwussii ee ba bíbo' bíbóni'da. ¹⁶ D'ú jom kímelic ga d'uyú búwii fodii dii olcii melici ga asamaanda, d'ú haydohi'ba Wo'eenii onohi kipesda. Binaa d'ú tum iñaamanaa, mi hayyúu kímín kindamukoh, bérinaa Kiristaanii hayisanda. Ee iñaama hay kiteewoh an íñii mi dayda na iñcii mi sonda enndii sooy. ¹⁷ Luu enee an mi apsan hen, ñífiigoo aamuk doonaa ngémii d'ú laak ga Koohda mat, ee mi man na anah waa akitoihu na sarah waa tumdu Kooh, mi neβlukin ga iñaama ee mi neβluk ga narúu d'ú béebpúu. ¹⁸ D'ú ban, neβlukat fodaama ee d'ú bok naroo kineβluk.

Pool wo' na bu-teeraa Filip ga loo Tímotée na Epaforodít

¹⁹ Mi abin yaakaa' kiwosohúu Tímotée ga iña maañanndii, neβ Yéesu, Ha'mudiinaa. En d'anaa helloo mín kidal ga iña ya yahhoo kibéesti' ga loorúuda.

²⁰ Enndii Tímotéena, mi laakoo ken dii baa bok naroo kibítuk na kihalaati garúu.

²¹ Bii tesda toohba, hafba wèñba kibít loo Yéesu Kiristaa. ²² D'ú ga kihaffúu, d'ú ínohin an Tímotée teewohin dii ya hín ki'am bi yégisin ga lègèyii kiyéegaloh Hewhewii

winéwí'wii ee ya taabin naroo ga fodii kowu na paamci. ²³ Kon, yëri mi am yaakaa' kiwossi garúu, mi laaki iñaa lee'too ga iñii mi enukoh'danaa. ²⁴ Ee mi abin yaakaa' wiyégísi' an Ha'mudii hayyoo ki'on, mi hayyúu kiwaaknee, mi ñan, ga iñaa maañanndii.

²⁵ Mi abin an mi jominndúu kiwosohis Epaforodít, mbok-kerceeniigaruu, yii mi bok nari ga lëgëyii na lebirii kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, ee dú woseeri garoo kihaydohi'too iñaa mi dimalukohanda. ²⁶ Ya waarin lool kihotissúu dú bééþúu ee dii dú kelohin an ya dúukoolee henda, bítinndi bi hëpin. ²⁷ En ki'ena, ya dúukooleera bi ya deeyca kikaan. Wayee, Kooh laakka yërmaandi gari. Ee ya yërëmbbiiri hançi don, wayee bi ga mi ñan, doonaa keeñnjoo leehoo lool. ²⁸ Këri tah, mi wosohúuri ga iñaa wëñ kigaaw doonaa dú hottinaa keeñnjúu soos ee mi ga kihaffoo helloo mín kidal. ²⁹ Kon binaa ya hayaa, toputu'atti na keeñ wisóosi' ee dú abohhi fodii mbok-kerceen ga Ha'mudii. 'Buwum fodum garida dú jominña ki'e' cé'e'. ³⁰ Tesee ga jutuut ya kaan ndaga kilëgëyi' Kiristaanii tahka, ee ya tooneera kumuunkaagari ga wii ya haydohi'too dímalaa, dú ga kihaffúu, dú mínéerirowa kihaydohi'da.

3

Ki'ínoh Yéesu Kiristaa kéri laak solu

¹ Ee diimada mbokcii, neblukat ga enii dú en wínoo na Ha'mudiida. Kiwo'issúu iñaa ga bin enndii coonu garoo, ee garúu, iñaa yëri wëñ kiwóo'. ² Watukat haffúu ga baay-baaycii*, ga buwiima jëgirohi sabohda na bii gitinohi an kíguru bok ga kijaamuk Koohda. ³ En ki'ena, dú, dú bëri tum kígurukii kukayohkii, enndiiba. 'Du jaamuki Kooh, kooroh ga Heliigari ee dú ndamukohi Yéesu Kiristaa. 'Du likkii yaakaa'tuu ga ño'-súusúu. ⁴ Moona déy, mi ñan mi míneera kilik yaakaa'too ga fodaama. En an laakin ñaa foon an ya mín kilik yaakaa'cii ga ño'aa, mi jommabika kiwëñ kimín. ⁵ Mi gúru ga besaa wiyitnakaahaywaa mi límohuda. Mi bok ga heetii Isarayeel, ga nílala Beesamee. Mi iñii Ebërëe ee mi kowu Ebërëe. En ga loo kitaabuk Waasii Móyíisa, mi enee Fërsiyeej. ⁶ Mi kaantukohee ga hen bi mi ennda kihatal kerceencii ga kipesba. En ga loo kitaabuk iñii Waasii Móyíis nakoh'danaa, laakéeri dara iñaa mi deej ga, mi taabukeewa hen ga tooh. ⁷ Mi abee an iñcaama laak'dinndoo jeriñ, wayee diimada, mi hotohca sooy ndaga Yéesu Kiristaa. ⁸ Ee sah eembii ga iñcuma don. Iñaa en béeb bi abohhi sooy ndaga iñii wëñ kijof ga tooh ee wëri en ki'ínoh Yéesu Kiristaa Ha'mudiigooda. Ya yëri tah mi foñin tooh. Iñcaama toohca, mi aaminca caluu doonaa mi mín kilaak Kiristaanii, ⁹ ee mi en wínoo nari bi en sejis. Mi séentukissii ki'en ño' yijúwí', kooroh ga kitaabuk Waasii Móyíis: kigëm ga Kiristaanii kéri onndoo kijúb. Kijúb meyoj ga Kooh ee Kooh oniwa ñaa gëm gari. ¹⁰ Iñii mi waa' ga keeñnjooda wëri en ki'ínoh Kiristaanii, mi ínoh doolaa mílis'ti ga buwaa kaaninda, mi day coonucaa ya dayda, mi man nari bi ga kikaankaagari. ¹¹ En d'anaa, mi mín kiyaakaa' kimilís ga buwaa kaaninda.

Kifool aaw dile'aa'daa

¹² Mi wo''ii an mi foolin bi ga dile'aa'dii haat, wala an mi laakissii sík. Wayee nak mi yii lík kifool doonaa mi mín kilaas neehalaa, ndaga mi ga kihaffoo, Yéesu Kiristaa laasinndoo kumëeñi'. ¹³ Mbokcii, mi foonngii múk an mi laasinwaa niip. Enaama yínoo don yëri bíttow wati: mi nísín ga helloo iñaa paafinda, mi yii éewrukka ga iñii hay ga fikíida. ¹⁴ Fodaama, mi yii lík kifool bi mi le' daa mi laasohan neehalaa Kooh faani'tuu ga asamaan ee ya bayohhuu ga hafci, kooroh ga Yéesu Kiristaada. ¹⁵ Kon bééþpuu, dú bii dú laakissii síkda, dú bokat halaat ga iñuma. Wayee laak buwaa bay halaataa wóotíroh na iñumanaa, Kooh ga kihafci hayyúuwa kiléeri'. ¹⁶ Daa ka mín ki'en tooh, dú lisat kitaabuk waasii dú abee bi ga watida.

¹⁷ Mbokcii, bééþpúu tumat fodiigoo! Dí teewinndúu daa jom ki'enda. Kon yípat hassúu ga buwii taabuk iñaa dí teewoh yaama. ¹⁸ En ki'ena, mi yewinndúuka kiwo', ee mi yii wo'issúuka bi mi yii koduk ga sah: yewin buwaa sagoh na kikeloh iñaa aaw ga loo kikaankaa Kiristaa ga kuraanaada. ¹⁹ 'Buwiima yah kimëeñjoh ga kisanjku', ndaga lookciigaba cëri ña tum Koohyiigaba, ña ndamukoh iñcii jomeeba ki'ap kacida ee ña lík helba ga enaama éldúna don. ²⁰ Du nak, dú bok ga ñu-asamaan ee dú bii sek Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu meyoj asamaan hayyuu kimúsál. ²¹ Binaa ya hayisaa, ya hay kisúpit faanfigaruu laakoo doolida, fa man na faanfigari laakin ndamda, kooroh ga doolaagari tah iñaa en tooh tooki'tarida.

* 3:2 3 2 Yaawúu'caa baysee buwaa enndii yaawúu'da baay-baay. Pool, dii, ik'ba wo'eenaama ga dii ña bëri cal kibayu fodaamaada

4

Iñcii Pool dígal bu-Filiipda

¹ Kon, dú mbokciigoo mi keeñukda, mi doorukinndúu bi hëpin. Dú ðéri sóosi' keeñjoo ee mi ndamukohirúu. Kon, dú filiimunciigoo, ðekat ki'am bi yégis ga Ha'mudii fodaama. ² Fu Ewodi, na fu Sintii, bokat halaat dú en wínoo ga Ha'mudii. ³ Fu ðan, fu yii fu bok ki'am wínoo naroo ga lëgëyiida*, mi kiimmbaa, amðohaa ðeticum ðanak ðuma. En ki'ena, ða taabin naroo ga lebirii kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii, mi na Kilimaa na ðuwii ðiinoo taabu naroo ga lëgëyii ee Kooh bídin teekcaagaba ga këyítfaa ðuwaa laak kipeskaa lehooda^o. ⁴ Dëkat kinebluk ga ki'en wínoo na Ha'mudii. Mi wo'issúuka, neblukat! ⁵ Teewohat kijoffúu ga béeb ndaga kihayiskii Ha'mudii deeyin. ⁶ Kaa jaahli'at ga dara, wayee ga iñaa en tóoh, wo'at Kooh sooliciigarúu, dú kiimiri, dú dímalukiri ee ðan dú gërëmiri. ⁷ Fodaama, jamii Kooh paafin kiñaañ ðo'-súusúsúu hay kinú' keeñciigaruu na halaatciigaruu ca ëewruk ga Yéesu Kiristaa.

⁸ Ee diimada mbokcii, iñii yii yëri mi wo''úu: líkat hellúu ga iñaa en kayoh, iñaa cal ki'e' cée', iñaa júwin, iñaa setin, iñaa calin kiwaa', iñaa ðo' mínin kitook, iñaa jekin na iñaa calin kigërëm. ⁹ Kon, tumat iñaa dú yoodohhi garoo, iñaa dú ðewoh garoo, iñaa dú keloh garoo na iñaa dú hot garooda. En ðanaa, Kooh yii onohi jamda, hay narúu kitaam.

Pool gërëm bu-Filiip ga iñcaa ða onndida

¹⁰ Keeñjoo soosin lool ga Ha'mudii ga dii dú teewohin an dú foñin hellúu garooda. Mi ínohin an hellúu eneera ga wayee hal laakéerí hen. ¹¹ Enndii an mi laak sooli ga yen tah mi wo''úu iñuma. En ki'ena, iñii mi yoonða wëri en an, waa mi laak yen, waa mi laakkii dara, keeñjoo soosin. ¹² Mi mínin kipes ga kiñak, mi mínin kipes ga kilaak. Ga iñaa en tóoh, ga daa en tóoh, keeñjoo pookin ga kikap na kiyaañ, ga kiyéwini' na kijutuuti'. ¹³ Mi mínin kitapukoh na coonufaa en tóoh ndaga doolii Kiristaanii onirooda. ¹⁴ Daa ka mín kiman tóoh, dú tumin yijófi' ga dii dú tuukukinndoo ga coonucii mi enukohda. ¹⁵ Dú bu-Filiip, dú ga kihaffúu, dú ínohin gaka an, ga wii mi meyoh gohaa Maseduwaan ee lak mi han kidal kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wiida, laakkii jaangu wínoo waa tookkoo ki'amðoh ga hëelis enndii wiirúu dogaa. ¹⁶ Ga wii mi en ga gohaa Tesaloníkda sah, dú wosohinndoo dímal kipay sooliciigoo ee enndii waas kínoo doj. ¹⁷ Enndii an mi heel kilaas dímal garúu, wayee mi heel Kooh barkeellúu ee neehalaagarúu wëñ kihoom. ¹⁸ Mi laasin ga tóoh iñaa dú wosoheerooda ee sah wa hëpin. Dii en dii mi laakin tóoh iñii mi soolukda ndaga Epaforodít haydohðinndoo iñcaa dú onohda. Iñcii dú onohda man garoo fodii nget cúuraay winéwi', sarah, waa Kooh tookin ee wa newinndi^o. ¹⁹ Koohyiigoo nak laakin alalaa lehoo taa', waa teewoh ndamaagari, ee kooroh ga Yéesu Kiristaa, ya hay kipay sooliciigarúu béebca. ²⁰ Ndam aawat ga Kooh, Paamudiigaruu bi taa! Aameen.

Tañkoh

²¹ Këñi'dattoo béeb ðuwum enu ðuu Kooh duma ee enu wínoo na Yéesu Kiristaada. Mbok-kerceencii enu naroo diida, ðii këni'túu ga. ²² Béeb ðuwii enu ðuu Kooh diida, ðii këni'túu ga, wëña ga ðii lëgëyi' buu' Sesaa'da^o. ²³ Mi yii Kíim Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ya barkeellúu béebpúu.

* 4:3 4: 3 «Fu bok ki'am wínoo naroo ga lëgëyii»: Wo'eeniima ga lak kiGerek bídu fodii «Sysygos» mínin ðan ki'en teek ðo'-súusúsúu, Súusúgos. Ken ínohoo ati Pool wo' na ðaa yaama, wala fodii rek ðo' yiliis yaa mín ki'en tóoh ee bok nari ga lëgëyaa ya en na kitumda. ^o 4:3 4: 3 Malkat Ínohlukoh 3: 5. ^o 4:18 4: 18 Malkat Efees 5: 2.

^o 4:22 4: 22 Médirohat na 1: 13.

Këyítfii Pool bín 'Bu-teeraa Koloosda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Pool bín kerceencaa ga Koloosda. Ya mosoo kika' daama, wayee ya wo'uunun an fuwaa daamaða abuunun bi yëgisin ga ngëmaagaba ga Yéesufa. Epafaraas yaa taabi na Poolda yëri yéegaloh Hewhewii winéwí' wii daama.

Ga tíkiistaa tik gada, laakka bibe' baa ka' Koloos, ba baa jëgíroh daama iñaa taabohhii na iñaa Epafaraas jëgíreeba ga loo Hewhewii winéwí'wii. Buwaama jëgíreeba an ba waa' Kooh musalbanaa, ba jomin kijaamuk malaakacii, ba jaamuki enaamacii cidóoyi'-waa'cii wëni buwii doolida. Ba nakeeba ban kigúruk ee ba wo'eeba an laakin iñcaa tabin kiñam.

Epafaraas ka'ta ga Pool ga Room lak yaama yaa ga kasu, ya wo''arika. Daa Pool kelohee iñaama, ya dallaba kibin këyit ki'ínohlukohba an kigëm ga Yéesu Kiristaa kéri en iñaa onanba kimúda.

Këyítfii Pool bín kerceencaa ga teeraa Koloosda tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Pool kiimi'ta kerceencaa ga teeraa Koloosda (1: 3-14)
- 3 - Bii Kiristaanii endá na iñcii ya tumda (1: 15-2: 19)
- 4 - Kipes ga ki'en wiinoo na Kiristaanii (2: 20-4: 6)
- 5 - Tanjoh (4: 7-18)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yéesu Kiristaa ee Kooh yëri waa'ka. Mi na Tímotée mbokiigaruu ga ngëmiida, dí bëri bíndúu këyítfii fii. ² Dí bii këñ'túu, dú buwii en buu Kooh ga teerii Koloos, ee dú en mbok-kerceen biwóori' ga dii dú enin wiinoo na Kiristaada. Mi yii kiim Kooh, Paamudiigaruu barkeellúu, ya onndúu jam.

Pool kiimi' kerceencaa ga teeraa Koloos

³ Dí dëk ga kigërëm Kooh, Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, saycaa dí kiimi'túu Kooh tooh. ⁴ En ki'ena, dí kelohin ngëmii dú laak ga Yéesu Kiristaada. Dí kelohin ban dii dú hín kiwaa' béeb buwii enu buu Koohda. ⁵ Fodaama, iñii dú yaakaa' kilaas ee Kooh faani'túu ga asamaanda yëri tah ka. Ee yaakaariima, Wo'eenii wukayohwii en Hewhewii winéwí'wii dú keloheeda, wëri inohlukohhuuwa. ⁶ Hewhewii winéwí'wii wiima le'in bi garúu ee fodaama wa wii wëñ kitas ga êldúna tooh. Wa wii laaki' Kooh jeriñ ga buwii ga dii wa en na kisíw rekda ee wa man da garúu ban, aboh ga besaa dú dëb kikeloh Hewhewiima wo' ga kijofkii Koohda ee dú inohhaka kayoh-kayohda. ⁷ Epafaraas, yii dí keeñukin ee bok narii ga lëgëyiida, jëgí'túu iñaama. Ya súruga Yéesu Kiristaa yiwóori', ya eni'túu duma ee ya yum tum lëgëyungari dumada. ⁸ Ya wo'inndii ban kiwaarohkii Helii yisela'í'yii tum garúuda.

⁹ Kéri tah, dí ban iñaa dí kelohee loorúu bi wati, dí dëk ga kiimi'túu Kooh. Dí kiimiri, ya kooroh ga Helii yisela'í'yii, ya líifi'túu na béeb kiñaañ na ki'ínohkaa meyoh garida. En danaa dú mín ki'ínoh bi jof iñii ya waa'da. ¹⁰ En danaa, dú mín kipes ga iñaa neb Ha'mudii, dú tumi iñaa ya waa' ga iñaa en tooh. Dú tumi tuneen wijófi' waa en tooh ee dú wëni kibaat ki'ínoh Kooh. ¹¹ Dí bii kiim Kooh ya onndúu dooligari taam na ndamda, wa yëgisí'túu, doonaa ga coonufaa mínndúu kitikuk tooh, dú baat kiguu'guuluk na kimúuñ, taam na keeñ wisóosi'. ¹² Gërëmat Kooh, Paamudii, ya yii ya onndúu kimín kilaak bak ga iñcii cijófi'cii ya faani' buwii en buuci, ga nguuraagari taam na lee'laatda. ¹³ Ya te'innduu ga doolii ñuusii, ya ekkaruu ga nguurii Kowukiigarii ya keeñukda. ¹⁴ Kowukiima kéri laassuu, baakaa'ciigaruu bayalussaruu.

Bii Kiristaanii endá na iñii ya tumda

¹⁵ Kiristaanii yëri nataal Kooh yii hotukoo na hasda. Yëri en saawii ee ya hanoh dook ga tooh iñcii sakuda. ¹⁶ En ki'ena, béeb iñcii Kooh sakda kooroh gari. Ennda iñcii ga asamaanda na cii ga kakayfiida, cii hotukin na cii hotukooda, cii en kinguuruk ee ca kaañukooda, cii kuliyuk ga tooh ee ca toon doolida. Kooh sakin tooh kooroh gari, ee tikiin tooh ga yahci. ¹⁷ Balaa dara sakunaa lak ya enin, ee yëri tuuki' iñaa enin tooh. ¹⁸ Ya yëri en hafii faanfii; ee jaangii en faanfima. Ya yëri en dalaarii, yii dëb kimlís ga fuwaa kaaninda doonaa ya hanoh dook ga tooh. ¹⁹ En ki'ena, neb Kooh hen ya líiffa muut ga Kowukiigari. ²⁰ Ee kooroh gaka, ya júwohdin fu-êldúna béebba na hafci: ennda

ga kakayfii ennda ga asamaan. Ya haydohi'ta béeb jam kooroh ga ñífaa Kowukaagari aamuk ga kuraanaada.

²¹ Dú ban, kudewaa, dú enee sagac ga Kooh. Dú enee buwaa sagoh na Kooh ndaga halaatcaagarúu na tumeencaagarúu cibóni'caa dú enukoheeda. ²² Diimada, Kooh júwohdínndúu na hafci, kooroh ga kikaankaa Kowukiigari, kii hay, bayya faan bo'-súusúusda. En d'anaa, Kooh onndúu ki'en bíbo' bisela'í ga fikíci, baa laakoo sík ee ken laakoo íñaá ya wo'an gaba yibóni'. ²³ Kon nak, dú jom kidèk kigëm ga Yéesu, dú am bi yégis ee dú soofoo fenoo ga. Dara hanat kinís ga hellúu yaakaarii meyhoh ga Hewhewii winéwí'wii dú kelohda. Hewhewii winéwí'wii wiima yéegalohu ga baa en béeb ga éldúna, ee mi Pool, mi en súruga kiyéegalohwa.

Légëyii Pool sasu kitum ga jaangiida

²⁴ Diimada, keeñjoo soosin ga coonucii mi day ee laakdínndúu jeriñda. Coonuciima mi day ga faanndooda, mi baatca ga caa Yéesu dayeeda, ee mi tumka ndaga jaangii en faanfiigariida. ²⁵ Mi enin súruga ga jaangiima kitum sasih Kooh nakkooda: ennda kiyéegallúu Wo'eeniigari bi mat sèk. ²⁶ Wo'eeniima wèri en kúmpafii d'aaakkee ga béeb ga jamaanucii tooh paafda. Wayee diimada, Kooh teewinwa buwii en buucida. ²⁷ Ya waareeba ki'ínohlukoh ndamiigari leehoo enee ga kúmpafiima ya faani' béeb buwii enussii yaawúu'da. Kúmpafaama fèri fii: Kiristaanii yii garúu ee íñaama oninndúu kilaak yaakaa' kilaas ga ndamii Kooh. ²⁸ Kiristaaniima, yèri dí jangati baa en béeb, yèri dí yéegali baa en béeb, yèri dí jégiri baa en béeb taam na kiñaankii meyhoh ga Koohda. En d'anaa, baa tuuk ga fikii Kooh béeb en bo' yiméti' ndaga daa ya enin wínoo na Kiristaada. ²⁹ Íñaama nak yèri tahoo kison ga kilebiroh. Ee mi lebirohoh doolii Kiristaa onndooda. Wa wii légëyi yaak ga dúuycoo.

2

Ngëmii bu-Koloos enin Pool halaat

¹ En ki'enaá, dú buu teerii Koloos, mi waarin dú ínoh lebirii wiméeski'wii mi enndúu na kilebirohi'da. Mi yii lebirohi' ban dú buu teerii Lawodisée na ban buwum bínoo mosooroo kitik hasda. ² Mi lebiroh doonaa Kooh dél'í hellúu, dú waaroh, dú en wínoo, dú laak kiñaan kiméti'kaa meyhoh gari. En d'anaa dú ínoh kúmpafiigari en Kiristaaniida. ³ Kiristaaniima yèri en dii béeb alalcii en Kiñaankiima na ki'ínohkiima daakohuda. ⁴ Mi wo'úu ífuma, doonaa ken dúkoorúu na wo'een cinéwi'. ⁵ Ee luu enee an faanfii gaa narúu, heliigoo wii narúu. Keeñjoo soosin ga dii mi hot an taabohungarúu koorin waas ee dú yégisin ga ngëmii dú laak ga Kiristaada.

Kipes ga ki'en wínoo na Kiristaanii

⁶ Kon, waa dú tookin an Yéesu Kiristaa yèri en Ha'mudiigarúu, pesat dú en wínoo nari. ⁷ Níilciigarúu ga ngëmiida cii yípussa gari, kipeskiigarúu kii tawahussa gari, ngëmiigarúu wéñ kiyégis taaboh na íñaá dú jégí'seeda. Kon wéñat kigèrëm Kooh dijófi'. ⁸ Watukat bo' fi'túu ga kiheel hamham, kaa en wo'een dúkoh, kaa enndii tús. Hamhamaama kolkoh ga baah bo'-súusúus na ga íncii ga éldúna laakin dooli ee ca hotukooda. Wa meyhohii ga Kiristaanii. ⁹ En ki'enaá, Kooh yii dèkka ga faanfiigari, ya gomin gari. ¹⁰ Ee dú ban, dii dú enin wínoo narida, ya gomin garúu, ya yii ya hanoh d'ook béeb íncii en na kinguuruk, na béeb íncii laakin dooli ee hotukooda.

¹¹ Dú enin buwaa gúrukin ndaga dii dú enin wínoo na Kiristaada. Enndii nak gúrukaa kooroh ga yah bo'-súusúus, wayee en gúrukaa meyhoh ga Kiristaanii, ee wa nísín kibo'kiigaruu éewdohhuu ga kitum baakaa'da. ¹² Dú acuunon nari, ga wii dú bétisi'uda, ee ga ki'enndúu wínoo nari, dú mílisin nari ban. Íñaama laakin ndaga dú gëmin ga doolii Kooh mílisi'ti ga buwaa kaaninda. ¹³ Kudewaa dú enee buwaa kaanin ga fikii Kooh ndaga lak ya nissii kibo'kiigaruu éewdohirúu ga kitoonda. Diimada Kooh oninndúu kipesis na Kiristaanii.

Ya bayalinnduu tooñcii dú tooñjida béebca. ¹⁴ Këyítfaa atti'eeruu ndaga dú taabukéerii íñaá fa nakoh kitumda, Kooh níli'dínfa. Man na ya daaydohinfa ga kuraanaa Kiristaanii. ¹⁵ Fodaama, Kooh nísín doolii íncii en ga díkaanti d'ook na kakay en na kinguuruk ee ca kaañkooda. Ya wíiñnjaca ga fikii béeb buwii ga wii ya banca na ceenda, ya wéti'taca kiteewoh an ya búukinca ga d'ook kuraanaa Kiristaanii.

¹⁶ Kèri tah, kaa tookat ken ña'túu ga loo ñamah, wala anah, ga loo hew, ga loo baahcii tumsi ga ñiin wi'as, wala ga loo bes Sabat. ¹⁷ Íñaama toohca nataalee hen rek íñii enee na kihayda, wayee kayohfii fii ga Kiristaanii. ¹⁸ Buwii wo' an faan jomin kisodalú, ee ban an malaakcii jomin kijaamukuda, kaa onatba hal ga haffúu ba hoonohhúu kilaak

ndam. Ba ndamuki iñcii ba hoti ee an Kooh yëri teeḥḥacada. Ba kuliyuki halaat ḥo'-súusúus, ee ca ekḥa ga kibḥwi' haffa. ¹⁹ Ba ammbii ga Kiristaanii en haffi kuliyuk ga faanfiida. Ee moona déy, Kiristaanii yëri toputu'i faanfii bééḥḥa, ya onnda céé'cii ga faanfii bééḥḥa, ki'aboh na tēpiscii na tísiltii, bi fa fii yak fodii dii Kooh waa'da.

²⁰ Waa d'ú kaandohin na Kiristaanii bi d'ú ḥégisukin ga iñcii ga éldúna laakin dooli ee ca hotukooda, iñii tah ya d'ú lís kitaabuk iñii ca nakohda, en fan éldúnaaniima ḥay kipesúú? D'ú ebilohi an: ²¹ «Kaa ḥewat iñii yii!», «Kaa yoohat wi!», «Kaa le'at ga wúunee!» ²² Iñciima, ee ḥo' jeriñukohcanaa ca seeyda, ca enndii tús. Buii doḥ ebilohica kitum, ḥa jégrohica. ²³ Kayoh, iñcaama nakohu kitumda jekin ga kiyóodíroh ḥadukeen wijófi', ndaga ca ebiloh ki'apuk ga kitaabuk baahcii, kiyóoski' haffu na kisodal faanfu. Ee moona, ca laakoo haf ndaga hoonohoo ḥuwii kitumi iñcii cibóni'cii ḥa enukohida.

3

¹ Waa d'ú bokin kimlísdu na Kiristaanii, kon heelat kilaak iñcaa en ga d'ookda, ga daa Kiristaanii enoh, yugoh yah-ñaabaa Koohda. ² Likat hellúu ga iñcaa en ga d'ookda, hanat ki'en ga cii en ga éldúnada. ³ En ki'ena, d'ú kaanin ee kipeskiigarúu taabin kidaaku na Kiristaanii ga Kooh. ⁴ Kiristaanii yëri en kipeskiigarúu ee ḥériinaa ya feeñukanda, d'ú hay kibok nari kitaam ga ndamaagari.

Kipeskaa kudewaa na kipeskii ki'askii

⁵ Kon apat iñcii en garúu ee ca enaama éldúnada, ennda: kifaanuk na ḥaa en bééḥ, kitum iñcaa moroo, kibeeduk ga yen, neblaat-kumuun cibóni' na kiwaa' kigooh tóoh ga haffu ndaga iñcaama man na kijaamuk alal fodii ḥaa jaamuk Kooh. ⁶ Iñcaama céri tah ayulukaa Kooh keeni ga d'ook ḥuwaa saḥngi kikelohi'da. ⁷ D'ú ḥan, d'ú madee da kudewaa ga wii d'ú taabuk iñcaama ga kipesúúda. ⁸ Diimada nak, foñat bééḥ iñcii cii: ki'ayluk, kitamoh keen, kisooh, kibas na kimeydoh wo'een cibóni' ga kúuwruu. ⁹ Ísat kiwo' saboh ga dikaantirúu, ndaga ḥaa d'ú enee kudewaa, ya na tumeencaagari, d'ú súmi'inndi fodii kúlti, ¹⁰ ee ḥii yi'asyii, d'ú ekuinndi fodii kúlti fi'as. Biima d'ekat rek ki'en yi'as, ka' bi ya inoh fodii dii Kooh yii sakkii inohda, ee ya man nari ḥan. ¹¹ Ga iñcaama, laakissii solu an yii yaawúu', yii enndii yaawúu', yii gúrukín, yii gúrukkii, yii meyh in, yii yúdukkii, yii ñaam, yii enndii ñaam. Kiristaa doḥ laak solu: ya en tóoh ee ya en ga ḥaa en bééḥ.

¹² Waa Kooh tanukinndúu, d'ú en ḥuuci ee ya keeñukinndúu, laakat yërmaandi ga ḥimooroombúu, jofat ga ḥaa en bééḥ, yóoskírat haffúu, d'ú yewin jam ee d'ú múuñdoh. ¹³ Yaa en bééḥ tookat mooroomci, d'ú bayalohi binaa laak ḥaa yen mesikki ga mooroomcinaa. Fodii dii ḥan Ha'mudii bayallúuda, d'ú ḥan bayalohat da ga dikaantirúu. ¹⁴ Ee ga d'ook iñcaama tóohca, waarohat ndaga kiwaaroh kéri onanndúu ki'en wíinoo seḥis. ¹⁵ Jamii Kiristaanii nírat keeñciigarúu. En ki'ena, jamiima wëri Kooh ḥayohúu ga hafci d'ú bééḥpúu d'ú en fodii céé'caa bok ga faan fiinoo. Kon d'ekat Kooh kígerem.

¹⁶ Wo'eenii Kiristaanii, ga dii wa hín kihoomda tóoh, wa d'ekat ga d'uuyúu. Jégírohat, d'ú daasohi ga d'uuyúu taam na kiñaañkaa Kooh onndúuda. Yeekat Kooh na bééḥ keeñciirúu, d'ú gërëmbbi kooroh ga yeek-bak, yeek-ndam, na bééḥ yeekcaa Helii Kooh onndúu kiyeek. ¹⁷ Ee iñaa d'ú mín kitum tóoh, ennda ga wo'een, ennda ga tumeen, enat ga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, d'ú gërëmi Kooh Paamudii, kooroh gari.

Kitaabohkii jom kilaak ga d'uuy jawoot kerceenda

¹⁸ D'ú ḥeticii, kelohdat ḥiyaallúu fodii ḥetifaa en yuu Ha'mudii jom kitum. ¹⁹ D'ú yaalcii, waarat ḥeticigarúu ee kaa sootat gaba.

²⁰ D'ú oomaacii nak, kelohdat ḥipaambúu na ḥi'eewwúu ga iñaa en tóoh. Iñcaama yëri Ha'mudii sek garúu. ²¹ D'ú paamuncii nak, kaa tamohdat keeñcii towutiigarúu, enndiikanaa, ḥa yah garúu kimey.

²² D'ú ñaamcii nak, kelohdat ha'munciigarúu ga éldúnada ga iñaa en tóoh. Hanat ki'en rek ga daa ḥa malaki garúuda tah d'ú tumi lëgëyiigarúu kiheel ndam ḥo'-súusúus, wayee kelohdatba, taam na keeñ wiséti' ndaga dii d'ú erin Ha'mudii céé'da. ²³ Lëgëyaa d'ú mín kitum tóoh, ekat keeñnjúu ga bééḥ fodii lëgëyaa d'ú tumi' Ha'mudii. Hanat ki'en fodii d'ú tumi' ḥo'-súusúus rek. ²⁴ Tumat iñcaama ndaga d'ú inohin an d'ú hay kilam ga iñcii cinéwi'cii Ha'mudii faani' ḥuwiigarida. Ha'mudii yukayohyii d'ú súrga'ukda, Kiristaanii yëri. ²⁵ Bééḥ ḥaa tum iñaa joffiinaa nak, Ha'mudii íkanndi yibóni' yaa ya tumda. Ee ya yahhii kifa'doh ken.

4

¹ Dú ha'-ñaamcii, taabat na ñaamciirúu ga iñaá júwin ee koorin waas. Kaa alat an dú ban, dú laakin Ha'mun ga asamaan.

Iñcii Pool méeñjoh ki'ebil bu-koloos kitumda.

² Dèkat ga kikiim Kooh, dú ek hellúu ga kitaam nari na kigèrèmmbi. ³ Kíimɗattii Kooh ban, doonaa ya lègisi'tii hal dī yéegalohi Wo'eenigari, dī jangati kumpafii ga Kiristaaniida. Kumpafiima fèri tahoo kilagu ga kasu. ⁴ Kíimat Kooh doonaa mi min kijangat kumpafiima bi lee' lañ fodií dīi mi jomka kitumda.

⁵ 'Buwii enussii kerceenda, taabat naba na hel. Ee binaa dú laak hal gabanaa, kaa íisat wa paaf. ⁶ Wo'eencaagarúu naba enat wo'een cinéwí', caa laak haf. 'Baa wo' narúu béeb minatti kitaas daa jomda.

Tañkoh

⁷ Tisík, hayyúu kibéesti' béeb iñaá aaw garoo. Ya mbok-kerceen, yaa mi keeñukin ee ya súrga Ha'mudii yijúwí'. Ya taam naroo ga lègèyii Ha'mudii. ⁸ Mi wosinndi garúu doonaa ya ga kihafci, ya wo'úu iñii dī enukoh diida ee ya dèli' hellúu. ⁹ Ya yah kitaam na Onesím, mbok-kerceen yiwóorí', yaa mi keeñukin ee dèk kullúu. 'Ba hayyúu kibéesti' tóoh iñii laak diida.

¹⁰ Aristarka yii en naroo ga kasiida, yii kèñí'túu ga, ya na Marka yii bokoh na Barnabaasda. Marka nak, binaa ya hay garúunaa, tēbilukatti, dú toputu'i dijófi' fodaa mi wo'eerúkaɗa. ¹¹ Yéesu yii baysi Yustusda, yii kèñí'túu ga ban. Ga yaawúu'cii enu kerceenda, buwum baahaybum buma rek taam naroo ga lègèyii Nguurii Kooh ee ba daasinndoo. ¹² Epafaraas ee dèk kullúuda yii kèñí'túu ga. Ya súrga Yéesu Kiristaa ee ya yii kaantukoh ga kikiimi'túu Kooh, doonaa dú en kerceen biyègisi' ga ngèmií, baa tuukuunun ga kitum tóoh iñaá Kooh waa'. ¹³ Mi yii seedi' gari an ya tookin kison lool ndaga dú, dú na buu teeraa Lawodisèe na baa teeraa Yeropolis. ¹⁴ Fiiliiruu Lúkkaa, payohii, yii kèñí'túu ga, ya na Demaas.

¹⁵ Kèñí'dattii béeb mbok-kerceencum ga teerum Lawodisèeda, dú kèñíri'tii Nímfas, ya na béeb buwaa gèmin ga Yéesu, hídirukohsi ga kaanciaɗa. ¹⁶ Binaa dú jañ Kéyítíi mi binndúu fiinaa, tumat tóoh bi bu-Laodiiseebaa gèmindá jañfa ban, ee dú jañ faa dú laasan meyoh gabaɗa ban. ¹⁷ Wo'at Arkíp ya tuuk ga lègèyum Ha'mudii e'tida, en ɗanaa, ya minwa kitum bi mat.

¹⁸ Mi Pool, mi yèri bín bíncii cii na yahhoo kíkèñí'túu. Kaa alat an mi yii lagussa ga kasu. Mi yii kiim Kooh barkeellúu.

Këyítfi Pool ðeb kibín 'Bu-teeraa Tesaloníkda Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Pool ðeb kibín kerceencaa ga teeraa Tesaloník han ki'aasu ga ngëmaada. Pool karee daama, ya yéegallaaba Hewhewii winéw'i wii wo' ga loo Yéesu Kiristaada (Tumeen 17: 1-10). Buwaa daama ða gëmusssa ga Kiristaanii. Tikki ga iñaa maañ yaawúu'caa ðëku daama ða ekussa buwaa ga kisagoh na Pool ya na filiimuncaagari. Iñaama tahha kon, ða kaañissii kiyuñ daama.

Kerceancaa daama ða akussa Pool ya na buwaa taabee nari ða. Ba meyc'a nari ðëkaa, ga wek, kisaandohhi; Pool na ðiyaabaagari karussa teeraa Beree (Tumeen 17: 10).

Tikka ga iñaa maañ, Pool wossa Tímotée kiwaaknee kerceancaa ga Tesaloníkda. Tímotée ka'ta ee ga waa ya boyukda, ya wo''a Pool an buwaa lís ki'am ga waasaa. Wayee laakin gaba ðaa san kilëgëy kibay hafba. 'Ba abee an diimanaa Yéesu hayis, kon calooba kilëgëy. Biiinoo helcaagaba ðaléeri ndaga an ða sekin iñaa maañ bi sah ðipaamba na ði'eewba kaanin ee bi wati Yéesu hayyii. Iñaama tahha Pool binndaba kidaasba. Ya wo''aba ðan daa kihayiskii Kiristaanii yah kimanda, na iñaa ya yah kitumi' buwaa gëmin garida. Kon nak ða jomin kilís ki'am yaakaa' an bes waa hay, ða enan na Ha'mudii bi taa'.

Këyítfi Pool bín kerceancaa ga Tesaloníkda tiidoh anee:

- 1 - Këñðoh (1: 1)
- 2 - Kipeskaa na ngëmaa bu-Tesaloník laakda (1: 2-3: 13)
- 3 - Kipeskaa neñ Koohda (4: 1-12)
- 4 - Kimilískaa buwaa kaanin na kihayiskaa Yéesu (4: 13-5: 11)
- 5 - Iñcii Pool mëeñjoh kinak bu-Tesaloníkda (5: 12-28)

Këñðoh

¹ Mi Pool mi yëri binndúu këyítfi fii, mi na Sílaas* na Tímotée. Dí bii këñ'túu, dú bu-jaangii ga Tesaloník ee bok ki'en wínoo ga Kooh Paamudii na ðan ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiida. Kooh barkeelattúu, ya onndúu jam.

Kipeskaa na ngëmaa bu-Tesaloník laakda

² Dí bii gërem Kooh garúu béebpúu besaa en tooh ee saycaa dí kiim Kooh béeb, dí baydohhúu ga ðan. ³ Dí bii níndísuk rek ga fikii Kooh, paamudiigaruu, tumeenciigarúu meyoñ ga ngëmda, lëgëyii wiméeski' wii dú enukoh ndaga kiwaa' Yéesu Kiristaa, Ha'mudii garuuda, na ðan ga ðii dú yëgísín ga yaakaarii dú laak garida. ⁴ Mbokcii, dí inohin an Kooh waarinndúu ee ya tanukinndúu ðu en buuci. ⁵ En ki'ënaa, ga wii dí yéegallúu Hewhewii winéw'i wii ða, eeméeri ga wo'eenciigari kesi, wayee dí taabee ga na doolii Helii yisela'i'yii oneeri ða. Ee dí inoheera híl an iñaa dí wo' ða kayoh. Ga wii dí en narúu ðuma ða, dú hotin ga ðum dí madee ga ðuuyúu ee laaki'tarúu jeri ða. ⁶ Dú nak, dú taabukkarí, dí na Ha'mudii ga ðii dí manda. Ee ga ðuuy coonu ciméeski', dú tookka wo'eenii Kooh ee dú taamba ga na keeñ wisóosi' waa Helii yisela'i'yii onndúu ða. ⁷ Fodaama, buwaa gëmin Yéesu ga gohaa Maseduwaan na waa Akay ða abohussarúu buwaa ða mínin kitaabuk, ða mëdírohha kipeskaagaba na kaa garúu. ⁸ En ki'ënaa, Hewhewii wo' ga loo Ha'mudiida meyoñ garúu, wa tassa ga ðuuy béeb gohaa Maseduwaan na Akay. Ee eemmbii daama ðon: ngëmii dú laak ga Koohda siwin daa en béeb. Kon caloo dí wo' ða ga. ⁹ Béeb buwaa ðaa béesti'koh tookaa dú tookkii ga waa dí hay ðëkumgarúu, na daa dú foñ koofcaagarúu, dú aawwa kijaamuk Koohyii yukayohyii en na kipesda. ¹⁰ Ee ðan dú bii sek Kowukiigari yah kihayis meyoñ asamaanda. Këri en Yéesu, yii Kooh mílisi' ga buwaa kaaninda, ee yëri músalluu ga aylukaa Kooh yah ki'if ga ðook buwiida.

2

Lëgëyaa Pool ga teeraa Tesaloníkda

¹ Mbok kerceencii, dú ga kihaffúu, dú inohin an hayaa dí hay garúu ða enndii sooy. ² Dú inohin ðan an wii dí le'an garúuna, dí ðeb kitíku coonu na kibasu ga teeraa Filiip, wayee Koohyigaruu onndarii kikaan kiyéegalluu Hewhewii winéw'i wii meyoñ garida

* 1:1 1: 1 Teekaa Sílaas ga kiLatenj wo'si Sílwanus ee wëri erohu dii.

ga lebi' wiyaak*. ³ Inii dí jangattúuda enndii saboh wala en iñaa lee'tii, ee dí heellii kidúk ken. ⁴ Kooh nak yëri malakkii bi ya óolukkarí, e'tarii kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii. Kon dí yéegalohaa, dí wo''ii ga iñaa neb bo'-súusúus, wayee dí wo' ga iñaa neb Kooh, ya yii ya inohin iñaa ðaakuk ga ðuuy keeñciigarúuda. ⁵ Dú inohin dijófi' an dí mosoo kijay ken ga jangatiigari ee dí mosoo kiheel iñaa dí laakan ga; Kooh sah inohin an iñii dí tumða júwin; ⁶ ee ennda dí bu-Tesaloník, ennda buwii tesða, dí mosoo kiheel ken ndammbii ga. ⁷ Moona déy, dí míneerarúu kigitín dú tumi'tii iñaa en tóoh ndaga dí bi'apotaa' Kiristaanii. Wayee dí tummba ndañ narúu mannda na eemunaa toputu'i liiraa ya laak. ⁸ Kiwaa'kii dí waa'túuda eemmbii rek ga kiyéegallúu Hewhewii winéwí'wii meyo ga Koohða, wayee dí tookin sah ki'e'túu haffii ndaga dú enee ga ðuuy keeñjii. ⁹ Mbokcii, dú níindisukaa dú hotin ga légëycaa dí tumeeda na daa dí hídee kisonða. Wekoo nohoo dí enee ga kilégëy en ðanaa dí sodaloo ken ga kitoputu''ii, hídaa daa dí eneerúu kiyéegal Hewhewii winéwí'wiiða tóoh. ¹⁰ Dú hotin iñaa dí tumeeda ee Kooh ðan hotinndi. Dú bii dú gémin ga Yéesufa, dí taabee narúu ga iñaa setin, iñaa júwin ee ga iñaa laakoo sík. ¹¹ Dú inohin ðan an ðaa en béeb garúu, dí abeeri fodii paamun na towutaagari. ¹² Dí ðaa onndúu hel, dí ðaa daassúu ee dí ebilirúu kipes ga iñaa sóosi' keeña Kooh, ya yii ya bayyúu ki'aas ga nguuraagari na kibok ga ndamaagaríða.

¹³ Inii tah dí íisoo kigërëm Koohða wëri en an, ga wii dú laas ga Wo'eenii Kooh dí yéegaleerúuda, dú dallawa kitook ga keeñjúu. Dú tookiiwa fodii wo'een bo'-súusúus wayee ga iñaa wa en kayoh-kayohða, fodii wo'eenaa meyo ga Kooh. Fodaama, wa wii légëy ga ðuuyçúu, dú bii dú gémin ga Yéesufa. ¹⁴ En ki'ënaa, mbokcii, dú taam ga kotcaa buwaa ga jaangucaa Kooh ga gohaa Yúudée ee enu buu Yéesu Kiristaada. Coonucaa yaawúu'caa tikeeðaða çëri cii buwiigariúu tikussúu watíða. ¹⁵ Yaawúu'caama bëri apee Yéesu, Ha'mudii, ya na seldüga-Koohcaa; ee ða bëri enndii na kihatal ga kipes. Ba tumi Kooh iñaa newoori ee ða sagohin na béeb buwii, ¹⁶ waa ða heelirii kihoonoh kijangat ga buwaa enussii yaawúu'ða Wo'eenii Kooh jomba kimúsaldá. Fodaama, ða ðaatin ga baakaa'caa ða ðëki ga kitumða bi matin sèk. Aylukaa Kooh nak méeñjohin kikipuk ga dookða.

Pool waa' kihotis bu-Tesaloník

¹⁷ Mbokcii, dí nak, dí hégískohin narúu iñaa samin kimaañ, wayee luu enee an dú úsaayoh ga has, enndii ga keef. Dí ðoorukkúu hen bi dí tumin iñaa en tóoh kimínndúu kihotis. ¹⁸ Dí waa'ta kon kihayyúu kibaab ee mi Pool, mi ga kihaffoo, mi jéeminka enndii waas kínoo, enndii waas kanak, wayee Seytaani galukka ga. ¹⁹ En ki'ënaa, dí bewohan yaakaa' ga ða? Dí bewohan ga ða iñaa sóosi' keeñjii, na neehalaa dí ndamukohan ga fikii Yéesu, Ha'mudii, binaa ya hayisaa? Enndii d'üne? ²⁰ Ahañ kay! Dú bëri en iñaa dí ndamukohan, dú en iñaa sóosi' keeñjii!

3

¹⁻² Këri tah nak, waa dí ka'ta bi dí míissii kimúuñ sekeenaama, dí nammba kiwos Timotée, ya hayyúu kihaltuk, dí, dí tes ga teerii Ateen. Timotée, ya mbok-kerceen fodiigari ee ya taabi narii ga légëyii Kooh en kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Kiristaaniða. Dí wosinndi garúu, en ðanaa ya amdohhúu, ya daassúu ga ngémumgarúu, ³ doonaa coonucii dú en na kidayða tahoo ngëm ken kiyëngëluk. Dú ga kihaffúu, dú inohin an coonuciima bok ga iñaa Kooh wa'tuu. ⁴ En ki'ënaa, wii dí en narúuda, dí wo'eerarúu kumëeñi' an dú hay kihatala ga kipessuu, ee dú inohin gaka an iñaama yëri laak. ⁵ Këri tah, waa mi mínsiséeri kimúuñ sekeenaama, mi wossa Timotée kihaltukkúu ati dú lís kiyëgis ga ngémumgarúu. Ee lak mi niikee Seytaani fi'túu bi béeb iñaa dí dayee ga kijégi'tuuda en sooy.

⁶ Diima nak Timotée meyo hin garúu boyukin garii, ee ya haydohdinndii béesti' winéwí' ga loo ngémumgarúu na loo kiwaarohkum laak ga dikaantirúuda. Ya wo'in an helciigarúu lís kilík garii ee dú waarinndii kihot lool fodii dii dí waa'túu kihotisða. ⁷ Kon mbokcii, hídaa ga coonucii na mesiklaatcii dú dayða, dú ðëlrin hellii ndaga ngémum dú laakða. ⁸ Diima ðeñ, dí mínin ki'ik hëes, waa dú abin bi yëgisin ga Ha'mudii. ⁹ Dí mínoo Kooh kigërëm garúu bi dooy ndaga ga dii dú hín kisóosi' keeñciigari ga fikici, ya yii ya en Koohyigaruuda. ¹⁰ Wekoo nohoo, dí bii kíim Kooh ga daa dí wëñ kimín, ya onndii dí míndúu kihotis ee dí mín kijégiroh inii tes ga bi dú wëñ kiyëgis ga ngëmiigarúu ga Yéesufa.

¹¹ Kooh, paamudiigaruu ga kihafci, na Yéesu, Ha'mudiigaruu, ða waayukðattii waasii bi dí mín kihay bi garúu. ¹² Ha'mudii onattúu kiwaaroh kiyaak, kidóoyi', yaa en béeb

na mooroomci, ka tas ga bééβ buwii. Waarohat kon fodii dii dí waa'túuda. ¹³ Fodaama, Yéesu Ha'mudiigaruu baatat dooli keeñciigaruu, en d'anaa, dú en bífo' bisela'i', baa laakanndii sík ga fikii Kooh, Paamudiigaruu, béríinaa ya hayisan taam na buwii en buucida.

4

Kípeskaa neβ Koohda

¹ Kon nak, mbok-kerceencii, dú hotin garíi daa dú joman kiman bi dú nebhlo Kooh. Ee sah dú taabuk iñaama. Dí bii kiimmbúu diima ee dí bii dímalukkúu ga teekii Yéesu Ha'mudii, wēñat kiguu'guuluk ga iñuma. ² En ki'ena, dú inohin iñcii dí ebilluu kitum ga teekii Yéesu, Ha'mudiida. ³ Iñii Kooh waa'da wéri en an dú sela': Kon abukat ga kifaanuk na baa en bééβ. ⁴ Baa en bééβ garúu mínat ki'am hafci*, ya pes ga iña, sela'in ee tahanndi ki'onu cée'. ⁵ Hanat ki'en neblaakumuun jítalli, fodii yiifa'cii, buwaama inohsoo Koohda. ⁶ Ga loo iñuma, kaa tooñ múk mooroomfu ga betici, fu dúkiri. Dí wo'eerarúka ee dí bii wo'issúka an Ha'mudii hayka ki'eldúk ga dook bééβ buwaa tumsi iñaamada. ⁷ En ki'ena, Kooh bayyiruu ga hafci kitaabuk iña moroo kitum, wayee ya bayyuu doonaa dú en buwaa sela'in. ⁸ Bééβ baa fu saŋ wo'eenii wiinaa, fu saŋgii wo'een bo'-súusúus wayee fu saŋ wo'eenii Kooh, ya yii ya onndúu Heliigari yisela'i'yiida.

⁹ En ga loo kiwaaroh ga díkaanti mbok-kerceenaa, caloo dí bínndúu ga, ndaga Kooh lédírinnúu, dú ga kihaffúu, kiwaaroh yaa en bééβ na mooroomci. ¹⁰ Ee kiwaarohkaama kéri dú tiidi ga díkaantiruu na bééβ mbok-kerceencii ga gohii Maseduwaanda. Kon mbokcii, dí bii daassúu, dú wēñ kibaat kiguu'guuluk. ¹¹ Ekata keeñjúu ga kipes na jam, aasat ga iña en waassúu ee légyat dú iña haffúu, fodaa daa dí nakeerúkadá. ¹² En d'anaa, buwii enussii kerceenda hayyúu ki'on cee' ee dú sekoo dara ga ken.

Kimílískaa buwaa kaaninda na kihayiskaa Yéesu

¹³ Mbokcii, dí waa'tii dú tesda dú inohoo dara ga loo buwaa kaaninda, doonaa keeñjúu leehoo ga iñaama fodii buwii biima laaksoo yaakaa'da. ¹⁴ Waa dú gémin an Yéesu kaanin ee ya milisin, dú gémat ban an buwaa kaanin na ngémaagaba ga Yéesuda, Kooh hayba kimílisi', ba taam na Yéesu. ¹⁵ En ki'ena, iñii yii yéri dí wo'úu ee dí bewohhi ga iña Ha'mudii wo': dú bii, kihayiskii Ha'mudii laakannduu lak dú bii lis kipesda, dú dēwirukandii buwaa kaaninda. ¹⁶ Du hay kikeloh koonaa ka ebiloh yen, dú keloh koonaa malaaka ga baa kuliyuk ga malaakacaada, na ríraa mbiwaa Kooh wiyaakwaa; ee daama, Ha'mudii ga kihafci hay kiyosukoh asamaan. Fodaama buwii kaanin ee kikaan laakba ga kitaabuk Kiristaaniida bēri dewan kimílisi. ¹⁷ Lēehiraa, dú bii laakannduu lak dú lis kipesda, dú hay kibēwiru naba ga dook yaayeelcii, dú hidohnee na Ha'mudii ga dook. Ee fodaama dú hay nari ki'en bi taa'. ¹⁸ Kon nak, baa en bééβ garúu dēlirat hel mooroomci na wo'eencum cuma.

5

¹ Kon Mbokcii, en iña aaw ga jamaanaa na wahtaa iñcuma yah kilaakohd'anaa, caloo dí bínndúu ga. ² En ki'ena, dú ga kihaffúu, dú inohin híl an besaa Ha'mudii yah kihayisda betohan fodii dii lok betohi ga wekda. ³ Laakan buwii lak ba baa wo' an: «Du bii ga jam, hel dalin!». Daama, kisaŋku' hay kikípuk waas kínoo ga dookba, betba fodii dii mesiklaat kimatuk beti betifaa en na lookda. Besaama, ken gaba mínandii ga kisaan. ⁴ Wayee nak mbokcii, dú enndii ga nūus bi besaama mínirúu kibet fodii lok. ⁵ En ki'ena, dú bééβpúu, dú bitowu lee'laatii ee dú tūn na noh. Du enndii buwaa bok ga wekii ee dú tūnndii ga nūus. ⁶ Kon nak, dú hanat kineeh fodii buwii bínoo, wayee dú neehat kiwatuk, dú wísoh. ⁷ Buwii neehida, neehsi na wek ee buwii laalida, laalsi na wek; ⁸ dú nak, dú bii dú bok ga noh tanja, dú wísohat, dú ekuk kúlti-pewiñfi en kigēm na kiwaarohda, dú ekuk ban baanu-pewiñfi en yaakaarii kimúckida. ⁹ En ki'ena, Kooh waa'tiruu ki'íif aylukaagari, wayee ya waa' dú laas ga kimúckii, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, ¹⁰ ya yii ya kaani'tuuda doonaa waa dú kaan, waa dú pes, dú bok kipes nari. ¹¹ Kon baa en bééβ daasat mooroomci ee ban baa en bééβ amdoh mooroomci kibaat ngémaagari fodii dii dú en naka kitum diima denja.

Iñcii Pool mēēñjoh kinak bu-Tesaloníkda

* 4:4 4: 4 Ki'am hafci laakin lóogisohcaa taabuku waas wiliis ga iñaama: «kibeβ beti». Iña tahkada, wo'eenii ga kiGerek diida: «yen», mín kiwaa' kiwo' halaatcaa kanakcaama.

¹² Dí bii kíimmbúu mbokcii, heelukat buwum Ha'mudii tik ga fikíirúu ee ba yúudirúuda, ba enukoh légëy wiméeski' ga dñuycúu; ¹³ onatba céé' wiyaak ee dñú waa'ba dijófi' ndaga légëyum ba tumida. Yaa en bééβ dëkat na mooroomci ga jam. ¹⁴ Mbokcii, dí nakkúuka: ñarat sagoh-coonucum, daasat buwum laakoo fitda, amdohat buwum laakoo doolida ee dñú took kimúuñi' baa en bééβ. ¹⁵ Watukat ki'eldúk ga mooroombúu yibóni'yaa ya tummbúuda. Namat kitaabuk kitum yijófi' besaa en bééβ, ennda ga díkaantirúu, ennda ga díkaantirúu na bééβ buwii.

¹⁶ Dëkat ga kineβ keeñ, ¹⁷ dëkat ga kikíim Kooh, ¹⁸ ee ga iñaa mín ki'en tóoh, gërëmat Kooh. Iñaaama yëri Kooh sek garúu ga kipeskiigarúu ga Yéesu Kiristaada. ¹⁹ Kaa tuukirat légëyii Helii yisela'i'yii, ²⁰ kaa saganohat wo'eencii sëlđiiga-Koohcii, ²¹ namat kimalaksukoh hen bééβ iñaa dñú wo'u: iñaa jof gada, dñú ammbi, ²² ee úsaayat bééβ iñaa bonin.

Tañkoh

²³ Kooh yii laak jamda, ga kihafci, ya onattúu kisela' kimëti' sëk, ya níirat tóoh garúu: ennda helciigarúu, fitciigarúu, faanciigarúu, doonaa dara laakoo sik gaca, bërínaa Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu hayisan. ²⁴ Kooh yii bayyúu ga hafcida hay kimëti' iñaaama ndaga iñaa ya wo' tóoh ya tummbi.

²⁵ Mbokcii, dñú ñan, kíimđattii Kooh.

²⁶ Këñdat bééβ mbok-kerceencum dumada, dñú mígínoh hafcumgarúu fodii buwaa bok eewun na paamun. ²⁷ Ga teekii Ha'mudii, mi dímalukkúu ga iñii yii: jagat këyítffii fii ga fikíi bééβ mbok-kerceencum. ²⁸ Mi yii kíim, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu barkeellúu!

Këyítíi fukanakfii Pool bín 'Bu-teeraa Tesaloníkda Wo'eencii lëgis Këyítíida

Këyítíi fii fëri en fukanakfii Pool bín kerceencaa ga teeraa Tesaloníkda. Ya wo'isba ga loo kitúki'kaa èldúna daa ka yah kimanda, kihayiskaa Kiristaanii na daa buwaa gëm gari yah kiméeñjohda.

Biyewin ga bu-teeraa wo'ee an Kiristaanii hayin kuméeñi' (2: 2); búinoo wo'ee an iñaama laakkii duum, wayee besaa ka laakohanda deeyin. Buwaama wo'ee an besaa deeyinda sagussa kilëgëy: ba wo'ee an calooaba kilëgëy. Fodaama ba teekini lookcaaga ba ga buwaa tookin kilëgëyda (3: 6-12). Iñaama tah Pool binndaba kiwo'ba an baa en béeb jomin ki'anan, ya ñëmi' hafci. Ya wo'aba an saycaa ba hidoh na coonu tooh, ba abat ngëmaaga ba bi yëgis ee ba dëkat rek ga kitum yijófi'.

Këyítíi fukanakfii Pool bín bu-Tesaloníkda tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Pool gërëmmba Kooh ga bu-Tesaloník (1: 3-12)
- 3 - Iñcii dëwírukan kihayiskaa Ha'mudiida (2: 1-12)
- 4 - Pool bëytoh kiyëgis ga ngëm (2: 13-17)
- 5 - Pool nakoh kikiim Kooh na kitook kilëgëy (3: 1-15)
- 6 - Tanjoh (3: 16-18)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi yëri binndúu këyítíi fii, mi na Sílaas* na Tímotée. Dí bii këñi'túu, dú bu-jaangii ga teerii Tesaloník ee bok ki'en wíinoo ga Kooh Paamudiigaru na ban ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudii. ² Kooh Paamudii na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelattúu, ba onndúu jam.

Pool gërëmmba Kooh ga bu-Tesaloník

³ Mbokcii, dí mínan Kooh kigërëm garúu besaa en béeb, ee júwin dí tum iñaama, ndaga ngëmiigaruú wëñ kiyëgis ee kiwaarohkii baa en béeb garúu laak ga mooroomcida kii wëñ kibaatuk garúu béebpúu. ⁴ Ee ban, dí safarin kiwo' loorúu ga jaangucii Kooh ndaga dú bii guu'guuluk ee dú yëgisin ga ngëmiigaruú, hidaa ga dii dú hatalu ga kipes na mesiklaatcii dú en na kiday toohda. ⁵ Iñaama teewohin an atti'aa Kooh júwin ee wëri teewohan ban an Nguurii Kooh tahhúu kisonda, joommbiirúu. ⁶ En ki'ena, júwin ga Kooh ya ík buwii sodallúu watida coonucii ba tíkkúuda, ⁷ ee dú bii dú daycada, ya onndúu ki'ikaruk, dú narii. Iñaama hay kilaak bëriinaa Yéesu, Ha'mudii hotukan ga asamaan, taam na malaakacaagari bilëeki'-doolibaa, ⁸ ga duuy kiwii kiyëñi', ki'atti buwii inohsoo Kooh ee sagu kitaabuk Hewhewii winéwi'wii wo' ga loo Yéesu, Ha'mudiigaruuda. ⁹ Buwaama, fayaaga ba yah kisanjku'ba bi taa', ba gúrohu na Ha'mudii, ba gúrohu na doolaagari onba kibok ga ndamaa ya laakda. ¹⁰ Iñaama hay kilaak ga besaama ya yah kihayisda. Bëriinaa, buwii enu buucida hayyi ki'ëru ndam, ee béeb buwii gëm garida hay gari kiwaaru'. Dú ban, dú bok ga buwaama ndaga dú gëmin wo'eeniigari dí yéegalohda.

¹¹ Këri tah, dí dëk kikiimi'túu Kooh, doonaa Koohyiigaruú tummbúu buwaa bëytohiigari naba joommbiiba, ee ya amdohhúu ga doolaagari doonaa dú mëtí' béeb iñcii cijófi'cii dú waari kitumda na cii dú en na kitum meyoh ga ngëmiigaruuda.

¹² Dí bii kiim iñaama doonaa béeb buwii e' teekii Yéesu, Ha'mudiigaruú ndam, kooroh garúu, ee Kooh e'túu ndam kooroh gari. Iñaama hay kilaak ndaga Koohyiigaruú na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelinnúu.

2

Iñcii dëwírukan kihayiskaa Ha'mudiida

¹ Mbokcii, en ga loo kihayiskaa Yéesu, Ha'mudiigaruú, na hidírukohaagaruu ga yahaacidanaa, dí kímmbúu iñii yii: ² luu dú kelohee ga wo'een seldiiga-Kooh an besii Ha'mudii le'in, wala bo' jangattúuka, wala dú teewu këyítífaa bídu an fa meyoh garí, hafciigaruú hanat kigaaw kíkúnuk ga iñaama wala dú yee ga kitíit. ³ Ken hanattúu kidúk ga iña min ki'en tooh. Inohat an, bi besaama hayaa, kiwedi' Kooh kiyaak hay kilaak ee sépi'i'-ga-nofii aaw ga kisanjku'da hay kiteewukoh paay. ⁴ Yii lebirohi ee heñohi

* 1:1 1: 1 Teekaa Sílaas ga kiLatenj wo'si Sílwanus ee wëri erohu dii.

tóoh iñcii ßayohu teek Kooh ee jaamuksida, hay kika' sah bi ga kiyug ga ðuuy Kaanfaa Kooh, ee ya teek hafci Kooh. ⁵ Wii mi en ga kaanndúuda, man mi wo'erarúuka, dú níindísukkiine? ⁶ Ee dú ínohin iñaa ammbi diima den, bi ya teewukohan ga wahtaa Kooh amda. ⁷ Doolii sépí'í'-ga-nofii ðaakuki hendá wii légëy haat, wayee ßii ammbi, hoonohhi kiteewukohda kolukohan dii hen, doonaa ka mín kihotuk. ⁸ Fodaama sépí'í'-ga-nofii hay kihotuk, wayee Yéesu, Ha'mudii hayyi ki'ap na ëpaa meyohan kúuwciða, ya dúbí'ti na lee'laataa taaban na kihayiskaagarida. ⁹ Sépí'í'-ga-nofaa nak, binaa ya teewukohaa, ya hay kitaam na doolaa Seytaani, ya hay kitum kintaanaa en béeb, mandargaa en béeb na enaama cidóoyi'-waa' kiheel kidúk ßuwii. ¹⁰ Ya hay kitum yibóni'yaa en tóoh kidúk ßuwii en na kisañku'ða. En ki'ena, ßa te'ii ga keeñba kayohfi jomba kimúsaldá. ¹¹ Iñaaama tah Kooh tapohhaða na doolaa ðukohi hen, waa gëmlukohanba saboh, ¹² doonaa béeb ßuwii gëmuusii ga kayohfi ee yibóni' rek neßlohbaða, ßa atti'u.

Pool bëytoh kiyégis ga ngëmii

¹³ Mbokcii, dí minan Kooh hen kigërëm garúu besaa en béeb, dú ßii Ha'mudii waarinndúuda. En ki'ena, Kooh tanukinndúu ga dalaaraa, doonaa dú ðeb kimúsalu kooroh ga tuneenaa Heli yisela'iyii onndúu kisela'ða, na ßan ga ngëmii dú laak ga kayohfiða. ¹⁴ Iñaaama yëri Kooh ßayohhúu, kihay gari, koorohha ga Hewhewii winéwi'wii dí yéegaleerúuda, doonaa dú bok ga ndamaa Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ¹⁵ Kon fodaama, mbokcii, yégísat ga ngëmiigarúu, dú am dijófi' iñcaa dí jégíreerúuda: ennda iñaa dí wo''úu, ennda iñaa dí binndúu hen.

¹⁶ Dí ßii kím, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, ga kihafci, ya na Kooh, Paamudiigaruu waarinndúuda, yii kooroh ga yërmaandaagari, oninnduu iñaa ðëli' helluu bi taa' na ßan yaakaa' wiyégísi'ða, ¹⁷ ßa ðëli' hellúu, ßa yégísi'túu ga béeb iñaa dú tum na iñaa dú wo' aaw ga yijófi'.

3

Pool nakoh kikiim Kooh

¹ Kon diimada nak, mbok-kerceencii, kíimðattii Kooh doonaa wo'eenii Ha'mudii gaaw kisíw daa en béeb, ee wa onu céé' fodii dii dú onwa céé'ða. ² Kíimðattii Kooh ßan doonaa ya sommbii ga ßuwii ßisóoti'ßii, ßibóni'ßii. Dú ínohin an, enndii béeb ßuwii ßëri gëm ga Ha'mudii. ³ Ha'mudii nak, iñaa ya wo' tóoh, tummbi, ya hayyúu ki'on kiyégis ga ngëmii, ya sommbúu ga yibóni'yii. ⁴ Ya ðëliin hellii garúu. En ki'ena, iñcii dí nakkúuda dú ßii taabukka ee dú lísanca kitaabuk.

⁵ Dí ßii kím Ha'mudii, ya ní' keeñciigarúu dú mín kiwaa' Kooh, ee ya onndúu kimúuñ foda Kiristaanii.

Kitook kilégëy

⁶ Mbok-kerceencii, dí nakkúu ga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ki'úsaay béeb mbok-kerceen, yaa en ga kiwíliiluk ya sañ kitaabuk iñcii dí jégí'túuda. ⁷ Dú ga kihaffúu, dú ínohin daa dú koorohan bi dú tum fodii garí. Ga wii dí en narúuda, dí moséerii ki'en ga kiwíliiluk. ⁸ Dí moséerii ken kikiim ñamah, Wayee wekoo nohoo, dí légëyee hen, dí sodi, dí anagi doonaa dí sodaloo ken ga kitoputu''ii. ⁹ Dí tumkanaa, enndii an dí jomoo kilaas dímal garúu, wayee dí waaree dú malak garí, dú tum foda gari. ¹⁰ En ki'ena, ga wii dí en narúuda, dí wo'erúu iñii yii: Baa sañ kilégëyaa, jomoo kiñam ßan. ¹¹ Dí wo''úu iñuma ndaga dí kelohin an laakin ga ðuuyúu ßiwíliilukoh, ßa légëyanndii dara enndii ki'aas ga iñaa waasba gaaga rekaa. ¹² Buwaama, dí nakinba ga teekii Yéesu Kiristaa, Ha'mudii ee dí ßii daasba an ßa yeewukat ßa aaw kilégëy, ßa ñam iñaa ßa légëy na yahba. ¹³ Dú nak mbokcii, kaa soofat fenoo ga kitum yijófi'. ¹⁴ Binaa laak garúu ßa sañ kitaabuk iñii dí bín yii ga këyítinaa, yéegalohatti, dú kíiduk gari doonaa ya kaci. ¹⁵ Wayee kaa abohatti ßa sagoh narúu, namatti kiña' hen dú abohhi fodii mbok-kerceen.

Tañkoh

¹⁶ Dí ßii kímí'túu Ha'mudii laak jamda, ya ga kihafci, ya onndúu jam besaa en béeb na ga iñaa en tóoh. Ha'mudii taabat narúu béebpúu. ¹⁷ Këñðohii mëeñjohda, mi Pool mi yëri bínwa na yahhoo. Këyítfaa mi bín tóoh, mi léehðohifa foduma. Bíncumgoo cëri cuma.

¹⁸ Mi yii kím, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu barkeellúu, dú béebpúu.

Kéyítfi Pool deß kibín Tímotéeda Wo'eencii lëgis Kéyítfiida

Kéyítfi fii fëri Pool deß kibín Tímotée. Tímotée, eeci enee yaawúu' aassa ga ngëm kerceen ee paamci enee Gerek. Pool, ga kotaa kukanakkaa ya ßaaf kiyéegalohnee Hewhewii winéwí'wiida, hídhohha nari ga Lísta' (Tumeen 16: 1-3). Aboh daama ya bokka ga ßuwaa wëñ kideey Pool taabi narida. Ya taabin na Pool kibaab waas ciyewin ee ya bokin nari kilégëy iñaa yewin ßan. Saycaa Pool keloh an laakin ßikerceen, ga teeru wiinoo, ßaa waa' kifoñ ngëmaagaba wala an coow laakin daama tooh, Tímotée yëri ya wosee kidaasba. Këri tah, yewinin iñaa teekci wo'si ga kéyítcii bídu fodii: Tumeen 17: 14-15; 18: 5; 19-22; wala ga kéyítcaa Pool bín fodii: 1 Korenti 4: 17; 16: 10-16; Filiip 2: 19-24; 1 Tesaloník 3: 2-6, na ciliis. Kéyítcii kanakcii cii bídu Tímotée na fii bídu Títfa, ca enin kéyítcaa wosohu ßuwaa kuliyuk kerceencaada ndaga ca jégíroh ga loo daa ßo' jom kitídi' jaanguda.

Wii Pool bín kéyítfi fiida, lak ya wosinndi teeraa Efees kidaas kerceencaa kuliyuk ga jaangaada: ßa wëñ kiguu'guuluk ga ngëmaa. Fa laak Tímotée daama. Pool bínndari ya wo' kerceencaa ßa watuk ßuwaa en na kijégírohu iñaa taabohhii na Hewhewii winéwí'wiida. Ya wo''ari ßan daa kerceen jom kiman ga ðuuy jaangu, na ßan daa ßa jom kitum ßa yah kitan ßaa kuliyukan gabaðanaa.

Kéyítfi Pool bín Tímotéeda tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Kipes kerceen daa ka jom kimanda (1: 3-3: 13)
- 3 - Inii yiyaakyii ðaakukee ee Kooh teewohinndida (3: 14-4: 5)
- 4 - Pool dígalla Tímotée (4: 6-6: 20)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yéesu Kiristaa. Kooh yii músalluuda, ya na Yéesu Kiristaa yii ðu yaakaa' garida, ßëri nakkoo ki'en apotaa'. ² Mi yëri bínndaa kéyítfi fii, fu Tímotée, fu yii mi aboh fodii kowuroo kayoh-kayoh ga ngëmiida. Mi yii këñí'taa ga ee Kooh, Paamudii, ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, barkeelattaa, ßa laak yërmaandi garaa, ßa onndaa jam.

Kiwatuk ßuwaa jégírohi sabohða

³ Fodaa mi nakeeraaka ga wii mi en na kiyah gohaa Maseduwaanda, tesaa duma ga teerii Efees, doonaa ßuwum en na kijégírohu saboh dumaða, fu ebißa ki'is iñaama.

⁴ Wo'aaba ßan ßa iis kitaabuk wo'een édit na kikin-caasamunkaa inohoo kileeh, ee iñcaama haydohi nookoh ðoñ. Ca amðohoo ken ga kituuki' inii Kooh nat kitum ee kigëm Kooh onohiwa ki'inohða.

⁵ Iñaa límukan ga inii nakohu yiida, yëri en an ßa mín kiwaaroh ga díkaantiba, kiwaarohkaa meyoh ga keeñ wimóri', kilaak hel widéli', na kigëm ga Kooh kayoh-kayohða. ⁶ Laakin ßuwaa ðeeñ iñcuma, ßa múuyin, ßa abin ga iñcaa laakoo haf. ⁷ Ba tíkin hafba jégíroh ßiyaak ga iñaa aaw ga loo Waasii Móyis wayee ßa inohoo tús, enndii iñcii ßa wo'ida, enndii cii ßa sú'oh ga an cëri en kayohða.

⁸ En loo Waasii Móyisaa, ðu inohin an wa jofin, en lak ðu jeriñukohwa ga iñaa ko' waasaa. ⁹ Ee, ðu inohat dijófi' an enndii ßuwii bijúwí'ßii tah Waasii Móyis kituukiru, wayee wa tuuki'ðu ßuwii tookussiwa ee ßa heñohiwada, ßuwii sañ kigëmða, na ßuwii ðëk ga kitum baakaa'ða. Wa tuuki'ðu ßuwii faali'ussi iñaa sela'in ee tikussii Kooh darada, ßuwii api paamba wala ewbada, ßuwii lanji kumuun ßo'ða. ¹⁰ Wa tuuki'ðu ßan ßuwii faanuki na ßaa en ßééßða, yaal-ßeticii na ßuwii tooni ßiþo' kitum ñaamða, kaakoh-sabohcii, ßuwii cojuki égi'ða, na ßééß iñaa taammii na jégírohii wiwóori'wii, ¹¹ wii Hewhewii winéwí'wii haydohða. Jégírohiima taaboh na Hewhewii winéwí'wii Kooh ðiñkaanndoo kiyéegalohða, wii teewoh ndamii Kooh, yii yewinin múu'ða.

Pool gërëmma Kooh ga yërmaandaa yaama laak garida

¹² Mi yii gërëm Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, yii onndoo dooli ga lëgéyiigari mi enukohða. Mi yii gërëmmi ga dii ya malakinndoo bi ya óolukkaroo ga lëgéyiigari ya nakkoo kitumða. ¹³ Mi, kudëwaa, mi enee ßaa baseeri, hatalee ga kipes ßuwii en ßuucida, na ßaa sooteera bi hëpin, wayee nak ya laakka yërmaandi garoo. En ki'ënaa, mi gëméerii gari, kéri tah mi inohéerii iñaa mi enukoheeda. ¹⁴ Ha'mudiigaruu yóoskirin

garoo yërmaandi wiyaak, ya oninndoo kigëm gari na kiwaa' buwii. Ee kiwaarohkaama kèri paali ga keeñ baa taam na Yéesu Kiristaa.

¹⁵ Wo'eenii mi yah kiwo' wii wóorin ee béeb jominwa ki'am dijíofi': Yéesu Kiristaa hay éldúna kimúsál buwii tumi baakaa'da, ee mi Pool, mi yèri kuliyuk gaba. ¹⁶ Wayee nak Kooh laakka yërmaandi garoo: Yéesu koorohha garoo, mi, tumoh-baakaarii wëñ kiyiisda, kiteeb buwii dii ya hín kimín kimúuñda. Ya tum garoo iñaama kiteeb béeb buwaa gëman gari ee ba joman kilaas ga kipeskaa leehoo taa'da.

¹⁷ Ya buurii yah kinguuruk bi taa'da,

Kooh yii kaanandii bi taa'da,

yii has mínoori kihotda,

yii en Kooh ya hançi donda,

cée' na ndam aawat gari bi taa'. Aameen.

¹⁸ Kon nak Tímotée, kowuroo, iñuma yèri mi ebillaa kitum ee taaboh na wo'een séldiiga-Koohcaa wo'see garaa kudewaada. Ayukaa ga iñcuma doonaa ca onndaa dooli kilebiroh bi jof ga lëgëyumgaraa. ¹⁹ Taabaa ga na kigëm, na hel widéli'. Laakin buwaa san kitaabuk iñuma, kèri tah ngëmaa ba laakeeda yímin. ²⁰ Buwaama, ímenee na Éliksaan boku ga. Mi ísohinba na Seytaani* doonaa ba koruk ee ba wo'sisoo yibóni' ga Kooh.

2

Iñcii Pool nakoh ga loo kikiim Koohda

¹ Mi dewohan ga iñii yii paay: mi nakoh kon kikiimi' buwii béebba Kooh, kíimat Kooh, dú dímalukiri, dú gërémiri gaba. ² Dú kíimdi buu'cii na buwii kuliyuk ga fikíruuda doonaa coow laakoo ga kípessuu, ee dú en ga jam, dú júb ga fikii Kooh ga iñaa en tooh ee dú mat ga fikii buwii. ³ Iñaama yèri jof ee yèri Kooh yii músalluuda waa'. ⁴ Ya waa' buwii béebba muc ee ba inoh kayohfi. ⁵ En ki'ena, Kooh ya yíinoo don ee bo' yíinoo don yèri en baa tuukuk dikaanti Kooh na buwii. Baama, Yéesu Kiristaa yèri. ⁶ Yèri eroh na kihafci kumuunkaagari, ya kaannda kilaas buwii béebba. Ya teewohha fodaama ga wahtaa Kooh amda an Kooh waarin buwii béebba muc. ⁷ Iñaama tah Kooh tumbaroo jégíroh na apotaa'. Ya wossaroo kijégi'nee buwii enussii yaawúu'da iñaa jom kigëmu ee yèri en kayohfiida. Iñii mi wo'da kayoh, enndii saboh.

⁸ Iñii mi waa'da yèri en an: daa mín ki'en tooh, yaalcaa kíimat Kooh, ba bëwíri gari yahcaa setin ga tooh, ee ba hanat ki'aylukoh wala kiñaroh.

⁹ Mi waarin ban beticum, ba ekuk ekukaa koorin waas, waa hídin ee hanat kihëp. Ba hanat kihëwiruk bi ba', ennda ga dúj, wúrúus, siimii wala kúltícaa seerin, ¹⁰ wayee ba hëwiruk bi mo' ga tumen cijófi', ndaga betifaa wo' an erin Kooh cée' tumi fodaama.

¹¹ Beticii, ba en na kijégirunaa, ba yeewukat, ba korukat ga fikii baa jégí'badá.

¹² Mi onndii beticum kijégíroh wala kikuliyuk yaal ga jaangu. Ba laak kidékoh. ¹³ En ki'ena, Kooh def kisak Aadama, tikka Aawa ga. ¹⁴ Ee ban enndii Aadama yèri Seytaani dúkee, wayee betifaa fèri, ee fa fèri deen iñaa Kooh nakohda. ¹⁵ Wayee kilaak-kowukaa tikukkida hayfa kimúsál binaa fa dëk ga kigëm Kooh, taam na kiwaa' buwii, kijúb ga fikii Kooh, na ki'eref.

3

Baa kuliyuk ga jaangu daa ya jom kimanda

¹ Wo'eenii mi yah kiwo' wii wóorin: Binaa bo' helci éewdohhi ga ki'en baa kuliyuk ga jaanguana, lëgëyaama ya waa' kitumda jofin. ² Wayee nak, ya jom ki'en baa laakoo iñaa bo' wo'an gari yibóni'. Ya jom ki'eem ga betici don, ya en baa wásohin, baa mínin hafci ki'am ee onuunun cée'. Ya en baa waarin sagac ga kaanci, baa mínin kijégíroh Waasii. ³ Ya jomoo ki'en baa waarin ki'an, wala baa gaawin kiheñoh, wayee ya jom ki'en baa soosin keeñ ee yewinin jam. Ya jomoo ki'en baa gëmin kopa'.

⁴ Ya jomin kimín kibay bu-kaanci bay wijófi' ee ya ko' towutaagari bi jof ta kelohi'ti ee ta e'ti cée' wimëti'. ⁵ En ki'ena, baa mínoo kibay bu-kaanci bi jof ya mínan na kibay jaangii Kooh? ⁶ Baama ban jomoo ki'en baa han ki'aas ga ngëmii. Enndiikanaa, mínin ki'en ya bëwí' hafci bi hëp ee baanaa Kooh hayyi ki'atti' foda ya atti'ee Seytaani ga waa ya bëwí' hafci. ⁷ Ee ban, buwum enussii kerceenda, ba jom gari kiseedi' yijófi', en dñanaa ba tíkooi baa laakoo haf ee ya keenoo ga firaa Seytaani.

Buwaa amdohi ga jaangaa daa ba jom kimanda

* 1:20 1: 20 Ki'isoh bo' na Seytaani wo'seeda waama ga buwaa meydohu ga jaangucaada. Malkat ban ga 1Korenti 5: 5

⁸ Buwum amdohi ga jaangaada ñan, ña jom ki'en ñi'bo' ñiwóorí' ñaa wo'oo wo'een kanak. 'Ba jomoo ki'an anaa hëpin ee ña jomoo kiheel kilaak hëélis ga ññaa enndii waas. ⁹ 'Ba jom kidëk ki'am ga kayohfii yéegalohu ga ngëmiida ee ña taam ga na hel widëli'. ¹⁰ Buwaama ñan, ña jom kimalaksukohu hen paay. Lëehíraa, laakkii dara yibóni' yaa bo' wo'an gabanaa, ña han kitum lëgëyaama.

¹¹ Fodaama ñan, ñeticea amdohi ga jaangaada, ña jom ki'en ñi'bo' ñiwóorí', ña jomoo kidoob bo', ña jomin kiwiisoh, ña wóo' ga ññaa en tóoh.

¹² Buwaama amdohi ga jaangaada, yaa en béeb jom ki'eem ga ñeti don, ña ñay towutaagaba na ñu-kaanba ñay wijófi'. ¹³ En ki'ënaa, ñuwaama tumsi bi jof lëgëy ki'amdoh ga jaangaada, ña hay ki'onu céé' wiyaak ee ña hay kikaan kituuk ña jangat ga loo ngëmi dñu laak ga Yéesu Kiristaada.

Ññii yiyaakyii ñaakukee ee Kooh teewohinndida.

¹⁴ Mi waarinndaa kihay kiwaak ga ññaa maañanndii, wayee këyítfi fi mi binndaafa, ¹⁵ doonaa mi yéeh kihayaa, fu inoh daa ñuwii en ñuu Kooh jom kimanda, ñii en jaangii Kooh, yii laak kipesda. Buwiima ñëri en jipii, ñii kayohfii yipukohda. ¹⁶ Ññii ñaakukee ga waasiigaruu ee ñiima Kooh teewohinndida yakin ee ken minooka kisañ. Ññaaama yëri en:

Ya hayin, ya mannda fodii bo'-súusúus,
Helii yisela'iyii teewohha an ya júwin,
malaakacaa hotuununndi,
ee ya jangatuunun ga ñuuy ñuwii enndii yaawúu'da.
Bu-ëldúna gëmussa gari,
Kooh ekkari ga ndamaagari ga asamaanda.

4

Buwa jëgírohi sabohda

¹ Helii Kooh wo'inka bi leerin an: ga jamaanucaa méeñjohanda, hay kilaak ñi'bo' ñaa foñan ngëmi, ña taabuk halaatcaa éewdohi bo' ga kimúuy na enaamacaa jëgírohu ee meyoh ga hel cibóni'. ² 'Ba hay ki'is hafba ga yah ñuwii jófjófduki ee wo'soo kayohda, dúkba. 'Buwiima jófjófdukida nak, helcaagaba këenirin bi man na odaa ñaasu na pewiñpaa útu ga kiwii bi yo'ohin cor. ³ 'Ba hoonohi buwii kipajoh, ña gitinohi an ñuwii abukat ga kiñam ñamahcii ciinoo. Ee ñamahcaama, Kooh yëri sakka. Kon ñuwii gëm ga Yéesu ee inohuunun kayohfiida, minuununca kiñam, ña gërëmmi gaca. ⁴ Béeb ññaa Kooh sakin jofin. Laakoo dara ññaa jom ga kisagu. Ñamat hen rek dú taam ga na kigërëm Kooh. ⁵ En ki'ënaa, wo'ënaa Kooh, wa na kúmaa ñu kúmirida onin ññaa en tóoh kisela'.

Súrğa Yéesu Kiristaa yijófi'

⁶ Binaa fu jëgi' kerceencum ññcaama tóohcanaa, fu hay ki'en súrğa Yéesu Kiristaa yijófi', súrğaa liif na wo'eencii jëgírohu ga ngëmiida na jëgírohii wukayohwii fu taabukda. ⁷ Abukaa ga wo'een éditcum laakoo haf ee taammii na kigëm Koohda. Namaa hafu kiméeri' ga kitum ññaa neñ Kooh. ⁸ Jeriñaa ga kiméeri' hafu ga kiheel dooli faanda laakin daa wa eem, wayee jeriñaa ga kiméeri' hafu ga ññaa neñ Kooh onohin ññaa en tóoh. Ka díghin kipeskii ñiima na kipeskaa hayanda. ⁹ Wo'eenii mi wo' wii wóorin ee béeb jominwa ki'am dijófi'. ¹⁰ Këri tah, ñu apuki, ñu lebirohi ndaga ñu lík yaakaa'tuu ga Kooh yii laak kipesda, yii musal béeb ñuwiiida, wëñaa ga ñuwii gëmindaa.

¹¹ Ññuma yëri fu jom ki'ebiloh kitum ee yëri fu jom kijëgíroh. ¹² Kaa took ki'eewu ndaga dum fu en oomaada, wayee guu'guulukaa ga ki'en ñaa kerceencum minan gari kimalak: ennda ga wo'eencum fu wo'ida, ga ñadukeenumgaraa, ga kiwaa'kum fu waa'badá, ga ngëmum fu laakda, na ga kiset ga fikii Kooh. ¹³ Dëkaa ga kijañ Wo'eenii Kooh ga fikii béeb, fu jangatiba, fu jëgíriba bi ga daa mi hayin. ¹⁴ Kaa caahadoh doolum Helii yisela'iyii onndaada, wii koorohee ga wo'een seldiiga-Kooh ee yaakcaa tikkaraa yah ga hafda. ¹⁵ Ññuma tumaari ga helfu, fu ek keeñfu ga tóoh, doonaa béeb hot ga ñii ngëmiigaraa baatukda. ¹⁶ Malaksukohaa daa fu jom kiman ga kipesfu, fu inoh ññca ga jëgírohida, ee fu ñëk ga ññaa rek. En ki'ënaa, fu tumkanaa, fu hay kimúc, fu na buwaa sükúrukanndaada.

5

Kidaas kerceenaa en tóoh

¹ Fu wo' na gu'ginaa, kaa gëtti, wayee saawalaa nari fodii baa wo' na paamci. Oomaa-yaalcum, abaaba fodii bikëmëenjkifu. ² Beticum enuunun yaakda, abohaaba fodii bi'eefu. Oomaa-beticum, fu abohba fodii bikëmëenjkifu, ee fu taam ga na keeñ wiséti'.

Beticaa yaalba kaaninda

³ Beticaa biyaalba kaanin ee ba tes ba hanbaɗa kayoh-kayohda, toputu'aaba, fu onba cée'. ⁴ Betifaa yaalci kaanin ee fa laakin towu wala tucaasamun, oomaacaama, ba dewat paay kiyoon kiteewoh ngëmaagaba ga bu-kaanba, ba ik buwaa limbaɗa na bicaasamba iŋaa baama tumdeebada. En ki'ena, iŋaama yëri Kooh waa'.

⁵ Betifaa yaalci kaanin ee fa tes hanɗi, laakoo baa toputu'anndi, fa likat yaakaaraagari ga Kooh, fa dëk ga kikiim Kooh wekoo nohoo, na kikiimbi dimal. ⁶ Wayee betifaa yaalci kaanin ee fa taabuk iŋaa neɓa rek, faama beti kaanin hiɗaa ga daa fa en na kipesda tooh. ⁷ Yéegalaaba iŋuma doonaa ken laakoo iŋaa ya wo'an gaba yibóni'. ⁸ Binaa bo' toputu'ii mbokcaagari wëŋaa ga bu-kaancinaa, ya taasukin ngëmaagari ee yëri wëñ kiyiis baa gëmmibii ga Yéesu.

⁹ Betifaa yaalci kaanin, fa waa' kibok ga beticaa bídu, jaangaa jomba kidimalɗanaa, fa jomin kilaak tikíis tidaankaah-yitniinoo, ee fa en betifaa mos kilaak yaal yiinoo. ¹⁰ Fa jom ki'inohu ga kitum yijófi': ennda kiko' towutaagari dijófi', kiwaa' sagac ga kaanci, kitisi' sagaccaagari en buu Koohda kotcaagaba*, kidimal buwaa en ga coonuda na kitook kison ga béeb iŋaa jofin.

¹¹ Beticum yaalba kaanin ee ba lís oomaada nak, kaa bínba, ndaga binaa helba ka' ga kilaakis yaalaa, ba dal ki'is Kiristaanii. ¹² Fodaama, Kooh hayba ki'atti ndaga daa ba foñin iŋaa ba dígeerida. ¹³ Ee sah eemandii rek ga iŋaama. Ba yah kimëeñjoh ki'en bisagoh-coonu, ba aasi ga kaan na kaan, taam na kúuw kihépi' na kiwaa' ki'inoh iŋaa en tooh na kiwo' iŋaa enndii waasba.

¹⁴ Këri tah iŋaa gënelloo gabaɗa wëri en an ba pajukis, ba laak towu, ba toputu' kaancaagaba bi buwaa sagoh nabaɗa laakisoo iŋaa ba sikohanba. ¹⁵ En ki'ena, laakin gaba baa múuyin haat, ba baa taabuk Seytaani.

¹⁶ Béeb betifaa gëmin ee fa laakin ga mbokcaagari beticaa biyaalba kaanin, fa amdohatba, fa hanat jaangaa kikoo' beticaama. En ɗanaa, jaangaa hay kimín ëewruk ga beticaa yaalba kaanin ee ba tes ba hanbaɗa.

Buwaa kuliyuk ga jaangaada

¹⁷ Buwaa kuliyuk ga jaangaa ee tumuunun lëgëyaagaba bi jofda, ba calin ki'e' cée' waa kanak, wëŋaa ga baa enukoh ga kijangat na kijëgiroh rekda. ¹⁸ En ki'ena, wo'uunun ga Këyitfaa an: «Kaa suum kúuwkaa enohfaa en na kiyon belaada.» Wo'sussa ban an: «Lëgëyohaa en béeb jomin ki'eru fayaaagari.»

¹⁹ Ga buwaa kuliyuk ga jaangaada, laak yaa yabu yena, enndii an bo' banak wala baahay bëri seedi' an iŋaama kayohaa, kaa gëm! ²⁰ Baa kuliyuk ga jaangu, enukoh ga kitum iŋaa joffiinaa, ñaraari ga fikii béeb, doonaa buwaa tesda niik kitum fodaagari.

²¹ Mi yii dimalukka ga fikii Kooh, ga fikii Yéesu Kiristaa na ga fikii malaakacaa bisela'i'baa an: guu'guulukaa ga iŋcuma. Kaa fa'doh ken ee kaa gënantiloh.

²² Kaa gaawtuk bi fu tik bo' yah ga haf†, ee kaa bokidoh haffu ga yibóni'yaa bo' tum. Fu ga kihaffu nak, dëkaa kiset ga iŋaa en tooh.

²³ Kaa eem ga ki'ani músú donj, leenaa anaa biin jutuut ndaga look-mesikum búukiraada na dum fu wakooda.

²⁴ Laakin buwaa, baakaa'caa ba tumida hotuki hen fan bi ba laas ki'atti'u sahaa. Biinoo nak baakaa'caagaba hotuki lak karin bi maañin. ²⁵ Fodaama, tumeen cijófi' hotuki hen fan. Ee luu enee an ca hotukkii fan, ca minoo kidëk kiɗaakuk.

6

Buwaa abu ñaamda na ha'muncaagabada

¹ Béeb buwaa abu ñaam ee gëmuunun ga Yéesuda, jom ki'aboh ha'muncaagaba fodii buwaa jom ki'eru cée' wimëti', en ɗanaa teekii Kooh na iŋcii ɗu jëgriohda, ken laakoo iŋaa ya wo'an ga yibóni'. ² Ee ban buwaa abu ñaam ee ha'muncaagaba gëmuunun ga Yéesuda, ba hanat ki'am an bëri bok ngëm bi tah ba faali'ooɓa. Wayee ba namatba kilëgëyi' ga daa wëñ kigën, ndaga buwaama jeriñuk ga anagaagabada, ba gëmin ee Kooh waarinba.

Sabohcii jëgirohsida na alalii wukayohwii

* 5:10 5: 10 Kitisi' sagaccaagari en buu Koohda kotcaagaba Malkat Lúkkaa 7: 44. Ga baahaa yaawúu'caa, bo' laak sagacaa, tisi'ti kotcaagari kile'dohhi na jam ga kaanfaa. † 5:22 5: 22 Iŋaama enee kisassi lëgëy ga jaangii

Iñcuma cèri fu jom buwum kijégí' ee fu daasíba ga. ³ Laakin buwaa jégíroh yen yiliis, ba sagin kitaam ga wo'eencii ciwóorí'cii Yéesu KiristaaHa'mudiigaruu jégírohda. Ba tookkii iníi dū jégírohi taaboh na ngēmii dū laak ga Yéesuda. ⁴ Buwaama bēwírin hafba bi hēpin, ee ba inohoo dara. Ba bay dūukool kinookoh, ee ga kuwo'een jiiinoo doŋ ba ñarohi ga kiñaroh bi. Iñcaama, ca lími ki'iñaan, kiñaroh, kicaakooroh, kifoogi' bo' yibóní', ⁵ kinookohkaa leehoo múk ga díkaanti buwii bay nof-morooda. Ba inohissii kayoh ee ba am ga helba an kigēm Kooh kèri onohi kilaak alal. ⁶ Moona déy kigēm iñaa alal wiyaak ga bo' en lak baama dooylukohin iñaa ya laakdanaa. ⁷ En ki'ena, dū hayyii na dara ga èldúna, ee ban dū soofandii na dara. ⁸ Kon binaa dū laak ñamah, dū laak iñaa dū ekkanaa, dū jomin kidooylukoh iñaa. ⁹ Wayee buwii waa' kilaak alal wiyewinda, Seytaani dúkinba, ba baŋukin ga kiwaa' kilaak iñcaa leehoo, caa newan gaba. Iñcaama laakoo haf ee ca joffii. Cèri yahi bo', ca èwdohiri ga kisanju'. ¹⁰ En ki'ena, kiwaa' hēelis kihēpi' kèri lími enaama yibóní' yaa en béeb. Biinoo waaru kilaak hēelis hen bi tah ba gēmíssii, ee keeñcaagaba gúri ga ndaga sooli cihēpi'.

Iñcii Pool mēeñjoh kidíŋkaan Tímotéeda

¹¹ Kon fu nak, fu Tímotée, fu yii fu en bo'-Kooxda, núpaa iñcaama. Heelaa ki'en bo' yijúwí' ga fíkií Kooh. Taabukaa iñaa ya nakoh, dēkaa ga kigēm gari, waaraa mooroomfu. Tookaa kimúuñ ee fu yewin jam na béeb. ¹² Lebirohaa lebirii wijófi'wii ngēmii meekisohda, abaa kipeskii leehoo taa' Kooh bayohhaa kilaas gaka. Ngēmaama wèri fu seedi'ee ga fíkií bíbo' biyewin.

¹³ Fodaama, ga fíkií Kooh yii on iñaa en tóoh kipesda, na ga fíkií Yéesu Kiristaa yii ga fíkií gúwernēe' Poos-Pílaat, seedi'a seedi wimórí'da, mi ebillaa iníi yii: ¹⁴ taabukaa iñaa mi wo'eeraada, kaa líib ga dara yibóní' ee ken hanat kilaak dara iñaa ya sikohandaa, bi ga daa Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaruu feeñukan ga ndamaagari. ¹⁵ Feeñukaama, Kooh haywa kitum ga wahtaa ya amdá. Kooh ya haŋci, yèri mín ga tóoh, yèri onohi jam, yèri en Buurii buu'cii, yèri en Ha'mudii ha'muncii. ¹⁶ Ya haŋci doŋ, yèri kaananndii, ya dēk ga lee'laat waa ken mínoo kideey. Ken mosoori kitik has ee ken mínoori kihot. Yèri laak ndam, ee yèri mín bi taa'; aameen.

¹⁷ Ha'-alalcii ga èldúnada, dígalaaba, ba watuk kibēwí' hafba. Fu wo'ba ba hanat kilik yaakaa'ba ga alalaa wóo'tii. Ba namat kitik yaakaa'ba ga Kooh yii oniruu iñaa en tóoh bi dooy ee dū neblukigada. ¹⁸ Dígalaaba kitum iñaa jofin, ba en buwaa yewindin tumeen cijófi', ba took ki'onoh, ba took kiwaroh na buwaa laakooda. ¹⁹ Fodaama, ba hay hafba kinégírohi alal wijófi', wiwóorí', waa aaw fayuu', en dānaa ba mín kilaak kipeskaa kukayohkaa.

²⁰ Kon, Tímotée, abaa iñum Kooh díŋkaanndaada dijófi', fu watuk ki'aas ga wo'eencaa laakoo haf ee ca taambii na ngēmii. Watukaa ban ki'aas ga iñcum buwum toon ki'ínoh jégírohi ga Waasiida ee ca enndii kayohda. ²¹ Laakin nak buwaa taabuk iñcuma jégírohda, kèri tah ba dēegin ngēmii.

Mi yii kím Kooh ya barkeellúu.

Këyítfi fukanakfii Pool bín Tímotéeda Wo'eencii légis Këyítfiida

Këyítfi fukanakfii Pool bín Tímotéeda fëri fii. Man na ya bínfa lakanaa yaa lagussa ga kasu ga Room (2 Tímotée 1: 17; 2: 9; 4: 10,16).

Pool dewoh ga kigërëm Kooh ga kiwaarohkaa na ngëmaa Tímotée laakfa.

Pool inoheera an iñaa tessi ga kipesda yewinissii, tessari kibín Tímotée ki'ebilli ya am bi yëgís ga ngëmii, na kilebiroh bi jof ee ya heel besaa en béeb ki'en soldaa' Yéesu Kiristaa yijúwí' (1: 3-2: 13). Ya nakki ki'am bi yëgís ga ngëmaa fodaa gari (2: 14-4: 5), na kiguu'guuluk ga kijëgíroh Wo'eena Kooh taaboh na iñaa Këyítfaa fisela'í'faa wo'da ee ya abuk ga béeb iñaa taabohhii na Hewhewii winéwí'wii. Pool tikka ga an, ya lebirohin bi matin ee diimanaa ya ka' kilaaknee Yéesu Ha'mudii. Ya nakoh an kerceena en béeb jom kitum fodaagari.

Këyítfi fii fëri béeb yaakaa' an Pool méeñjohfa kibín ga kipesci.

Këyítfi fukanakfii Pool bín Tímotéeda tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Pool dígalla Tímotée (1: 3-18)
- 3 - Kilebiroh ki'en soldaa' Kiristaa yijúwí' (2: 1-26)
- 4 - 'Badukeena buwaa ñibóní'baa (3: 1-9)
- 5 - Pool nak Tímotée kiyëgís ga ngëmaa (3: 10-4: 8)
- 6 - Iñcaa Pool méeñjoh kidíŋkaan Tímotéeda; tanjoh (4: 9-22)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi apotaa' Yéesu Kiristaa ee Kooh yëri waa' ka, ya wossaroo kiyéegaloh kipeskii dígussuu, ðu bii ðu en wíinoo na Yéesu Kiristaada. ² Mi yëri bínndaa këyítfi fii, fu Tímotée, kowukiigoo mi keeñukfa. Kooh Paamudii, ya na Yéesu Kiristaa Ha'mudiigaru, ba barkeelattaa, ba laak yërmaandi garaa, ba onndaa jam.

Pool gërëmmba Kooh ga Tímotée

³ Mi yii gërëm Kooh, ya yii mi jaamuki na hel widëli' fodaa daa bicaasammboo tumeekada. Wekoo nohoo, wahtaa mi kím Kooh tooh, helloo ka' garaa. ⁴ Mi níndísuk moonca fu búukee ga wii mi en na kiyahdanaa, mi waa'sissaa kihotis, bi fu mín kisóosi' keeñjoo. ⁵ Mi yii níndísuk ngëmii wiwóori'wii fu taam nawaða. Ngëmaama mi ðëbwa kihot ga Lówís caasamfu yibeti na ga Èníis eefu, ee wóorinndoo an wa wii garaa.

Pool daassa Tímotée

⁶ Këri tah, mi níndíssaa fu obis fodii kiwii iñii Kooh onndaa kimín ga wii mi tíkkaa yah ga haf kíkími'taada. ⁷ En ki'ena, Heli yisela'í'yii Kooh onnduuda tumooruu niik, wayee wa en Helaa oniruu dooli na kimín kiwaaroh ga dikaantiruu, na ñan kimín ki'am haffu. ⁸ Kon nak, kiseedi' Ha'mudiigaru hanattaa ki'ap kaci, ee mi hanattaa ki'ap kaci ñan ga dii mi lagu ga kasu ndaga kiseedi'í'ða. Namaa sah kitook kisodalu fodiigoo ndaga Hewhewii winéwí'wii, fu taam ga na doolii Kooh onndaada. ⁹ Kooh yiima, yëri músalluu, ya bayyaru, ðu en ñibo'ci bisela'í'. Enndii tumeengiigaru tah ya tummbaka, wayee yëri abeeka kitum ee ya waareeruu kiteeb kijofkaagari. Lak éldúna sakussii duum, ya ammbaruuka kiteeb kooroh ga Yéesu Kiristaa. ¹⁰ Ee diima ðen wa hotukin ga wii Yéesu Kiristaa, Músalkaatiigaru hay éldúnada. Ya ðúbi'ta kikaan, ee kooroh ga Hewhewii winéwí'wii ya léeri'ta ga buwii kipeskaa kikaan mínoo yen gakaða. ¹¹ Kiyéegaloh Hewhewiima tah Kooh fallaroo mi ennda yéegaloh, apotaa' na jëgíroh. ¹² Iñaama tah ñan mi kooruk mesiklaatcii. Wayee mi rúussii ga ndaga ñii mi gëm garida, mi inohinndi ee wóorinndoo an ya laakin dooli kinii' iñii ya ðíŋkaanndooda bi ga besaama Yéesu yah ki'atti buwiida. ¹³ Malkaa ga wo'eencii ciwóori'cii mi wo'aada, fu taabukka. Abaa bi yëgís ga ngëmii na kiwaarohkii laak ga ki'enfu wíinoo na Yéesu Kiristaada. ¹⁴ Abaa iñii yijófi'yii Kooh ðíŋkaanndaa dijófi', taam na dímalii Heli yisela'í'yii en garuufa.

Fítaa Onesifoo' laakfa

¹⁵ Fu inohin an béeb bu-gohaa Aasí foñuunndoo ee buwaama, Fígeel na Hermogeen boku ga. ¹⁶ Bu-kaan Onesifoo' nak, mi yii kím, Ha'mudii laak yërmaandi gaða, ndaga Onesifoo' yewineera kidëli' heliigoo ee dii mi ñagu na ceenda mosoo ki'en kaci gari. ¹⁷ Ee sah ga wii ya hay Roomða, ya nammaroo ki'aaw kiraas daa en tooh

bi ga daa ya hotohhooda. ¹⁸ Mi yii kím Ha'mudii onndi kilaas ga yërmaandaagari, ga besaama Yéesu haysisanda. Fu, fu wěñ baa en bééβ ki'ínoh daa ya hídeeroo ki'amdoh, ga waa mi en ga teeraa Efeesda.

2

Lebirohat

¹ Kon Tímotée, kowukiigoo, lísaa kibaatuk dooli kooroh ga KooH, ya yii ya teebpuu kijofkiigari ga ki'ennduu wiinoo na Yéesu Kiristaada. ² Ee iñcaa fu kelohee mi jégírohi ee bo' biyewin seedi'incada, jégíraaca bíbo' bíwóori', baa ba ban hayca kimín kijégí' bo' bíliis.

³ Bewaa bakfu ga coonucii dí en na kidayda, fu en soldaa' Yéesu Kiristaa yijófi'. ⁴ Baa ekuk kisolada' bútukoo ga enaamaca buwaa enussii soldaa'da en lak ya waarin kinebloh baa tahhi ki'ekukdanaa. ⁵ Ee ban baa tum légéy kifool laakoo ndam ga en lak ya taambbii ga iñcaa foolaa meekisohdanaa. ⁶ Línohaa kooruk coonufaa kilín yéri dewan kibonuk. ⁷ Légísaa helpu ga iñcii mi wo''aa cii, en dānaa, Ha'mudii hayyaa ki'on ki'ínoh iñaa en bééβ.

Kipeskaa Pool teewohda

⁸ Níndísukaa Yéesu Kiristaa, yii mílís ga buwaa kaaninda, yii bok ga nílaa buu' Déwit, fodii díi Hewhewii winéwi'wii mi yéegaloh wo'kada. ⁹ Hewhewii winéwi'wii wiima wéri tah mi tíku mesiklaat, karin bi ga kibagu na ceen fodii tumoh-kofeel, wayee Wo'eenii KooH bagussii. ¹⁰ Kéri tah mi tookin kikoook bééβ mesiklaatciima ndaga buwii KooH tanukda, doonaa ba ban, Yéesu Kiristaa músalba ee ba laak ndam bi taa'. ¹¹ En ki'enaa, wo'eencii cii wo'een ciwóori':

«Binaa dú kaan narinaa,
dú hay nari kipes ban.

¹² Ee binaa dú guu'guuluk bi leehaa,

dú hay nari kibok kinguuruk.

Wayee binaa dú taasukkinaa

ya ban, ya hayyuu kitaasuk.

¹³ Binaa dú tummbii iñaa dú dígoh naridanaa,

ya ga kihafci, ya hay kitum iñaa ya dígoh naruuda.

En ki'enaa, KooH mínoo hafci kitaasuk.»

Légéyaa neb KooHda

¹⁴ Iñcuma céri fu jom buwum kiníndís. Dímalukaaba ga fikii KooH ba íis ga kuwo'een jíinoo donj ba ñaroh ga kiñaroh bi. Iñcaama laakoo haf ee ca éewdohi buwaa súkúrukada ga kisañku' donj.

¹⁵ Tumaa tooh bi fu en baa KooH tookdín, fodii baa légéyaagari enndii kaci gari, yaa jégírohi bi júβ Wo'eenii wukayohwii. ¹⁶ Kaa aas ga wo'eenciaa laakoo haf ee taambbii na kigém KooH. Buwaa wo'icada ba wéñi ki'úsaayoh na KooH. ¹⁷ Wo'eenciaa ba jégírohida man na puusaa uruk hen, waa línuk kilínuk. Buwaama ímenea na Fílet boku gaba.

¹⁸ Ba deegin Waasii wukayohwii, ba bum deenlukoh bíbo' biyewin ndaga ba jégíroh an kimilískaa buwaa kaaninda paafin. ¹⁹ Wayee buwii gém kayoh-kayoh ga KooHda yégísuunon ga ngémiigaba en fan la'-atoh wiyégísi', waa yipohu tawah. La'-atohaama, wo'eencii cii céri bídu ga an: «Ha'mudii ínohin buwaa en buucida.» Bíduunon ban an: «Bééβ baa bay teekii Ha'mudii, úsaayat yibóni'.»

²⁰ Ga kaan ha'-alal, enndii rek panjkaahcaa hewírohu wúruus na hēélís laak da, laakin ban caa pesu ga doo' na caa muulohu na ban. Ciinoo légéyukohsi ga bes hew jam, ciinoo légéyukohsi ga besaa en bééβ. ²¹ Man fodaama na buwii géminda: binaa bo' líwi'tii hafci ga iñcumanaa, ya man na panjkaahcaama légéyukohsi ga hew jamda. Ya yah bo' yaa faandu KooH hanj, yaa laakdan Ha'mudii jeriñ, yaa mínin kitum tooh iñaa jofin.

²² Núpaa kitaabuk neblaat-kumuuncum ki'ooma enukohida. Heelaa ki'en bo' yijúwi', fu dēk ga kigém ga Yéesu, fu waaroh na buwii, fu laak jam na bééβ buwum wo'i teekii Ha'mudii na keen wiséti'da.

²³ Kaa aas ga wo'een-dofcum laakoo hafda ndaga fu inohin an ca lími ñaroh kesi.

²⁴ Súrga Ha'mudii nak jomoo kiñaroh. Ya jom kineβ kiwo'oh, ya en baa mínin kijégíroh ee ya took kimúuñ coonucaa buwaa tikirida. ²⁵ Buwaa sagi iñcii fu jégírohida, dúkohaa naba hen. Mín ki'en KooH onba ba súpít halaatcaaga ba bi ba inoh Wo'eenii wukayohwii.

²⁶ Fodaama, helcaaga ba íkuk gaba, ba rēc ga fíraa Seytaani bageebada, ba ennda ga iñaa neβpida.

3

Badukeencaa buwaa bibóni'baa

¹ Kon, fu Tímotée, ínohaa íñii yii dijófi': bescaa méeñjohanda yah bes ciméeski'. ² En ki'ena, buwii ínohsan hafba rek, ba hay kigém héelis lool, ba kaañ kindamuk bi hëp, ba bëwiri hafba, ba yewin kipok kiwo'. Ba kelohannzii wo'een paamba na wo'een eewba, ba gërémannzii ken, ba faali'anndii ínaa sela'in. ³ Ba hay kisúb keeñ, ba yërémannzii ken, ba yah kidëk ga kiwo' yibóni' ga bimooroomba, ba mínannzii ki'am hafba, ba hay kisoot bi hëp ee ba waaranndii kihot ga yijófi'. ⁴ Ba dëkan ga kitoon bimooroomba, ba leelan kibët, ba hay hafba kibëwi' bi ba'. Ba wëñan kiwaa' ínaa neñ gaba loo Kooh. ⁵ Ba teewohan kilaak ngëm ee lak ba tookkii ga keeñba doolaa ga kigëmda. Buwaa man fodaama, úsaayaa gaba.

⁶ Ga buwaama nak, laakin baa aasi ga ðuuy kaancii, kidúk beticaa nooyin haf. Beticaama, dooli baakaa' tükunba ee ba taabuk neblaak-kumuunaa en tooh. ⁷ Beticaa man fodaamada ban, hídaa kidëkba ga kijañ tooh, mínsannzii múk ki'ínoh kayoh. ⁸ Fodaa Sanees na Samberees^o heñohsee Móyiis kudewaada, buwiima ðúki beticaada bii heñoh Kayohfii. Ba bay hel nof-moroo ee ngëmaagaba enndii ngëm. ⁹ Buwaama nak waasba úsaayannzii. En ki'ena, béeb buwii hay ki'ínoh an ba halaatoo fodaa ka dalee Sanees na Sambereesda.

Pool nak Tímotée kiyégis ga ngëmaa

¹⁰ Fu nak Tímotée, fu inohin dijófi' íñii mi jégírohda, na badukeeniigoo, íñii mi heel ga lëgëyii mi tumda, ngëmmi mi laakda, dii mi hín kimín kitook kimúunda, dii mi hín kiwaa' buwiida, dii mi kaañ kiguu'guulukda. ¹¹ Fu inohin ban dii mi hín kisodalu ga kipesooda, na mesiklaataca mi day ga dëkaa Añcoos, waa Íkoñom na waa Lísta'da. Kihatalu ga kipeskii kiida mi daycii dii? Moona toohca, Ha'mudii músallaroo ga. ¹² Ee sah buwii waaru kijúb ga fikii Kooh, ba en wiinoo na Yéesu Kiristaada hay kihatalu ga kipesba, ¹³ wayee nak buwii bibóni'baa na buwii wiili kidúk bimooroomba, ba yah kiwëñ kidúruk ga kibon. Ba yah kimúuyi' buwii wayee ba ga kihafba, ba hay kimúuy ban. ¹⁴ Fu nak, abaa bi yégis ga íñum fu jañ ee fu hotin an wa kayohda. Fu inohin buwaa jëgi'taawada. ¹⁵ Bincii cisela'í'cii, fu inohca ga ki'oomaafu bi ga wati. Ca dooyin kitum garaa hamham, waa ëewdohi ga kimúc béeb baa gëmin ga Yéesu Kiristaa. ¹⁶ Béeb Bincii cisela'í'cii, Kooh híi' bo'-súusúus ga kibínca. Ca laakin jeriñ kijégíroh kayohfii, kiteeb bo'-súusúus íncaa ya tumi ee jommbiida ki'en, kiko' buwii taammii ga ínaa jofin, ki'ëewdoh bo' ga kipeskaa júwin. ¹⁷ En danaa, baa en yuu Kooh béeb hay kimat ee ya hay kimín kitum tooh ínaa jofin.

4

Pool nakoh kijangat Hewhewii winéwi'wii

¹ Yéesu Kiristaa hay kihayis bes. Ya yah buu' ee ya yah ki'atti' buwaa kaaninda na bii en na kipesda. Kon mi yii dímalukkaa ga fikii Kooh na ga fikii Yéesu Kiristaa: ² jangataa Hewhewii winéwi'wii. Waa neñ, waa mesik tooh, jangataa hen rek. Haydohaaba ga kayoh, fu ñariba, fu daasiba, fu jégírifa, taam na kimúun. ³ En ki'ena, jamaanu waa hay, waa buwii waaranndii kisúkúruk jégírohii wukayohwii. Ba waaran kikeloh ínaa neñba rek. Ba hay hafba kiheeli' Bijégíroh, baa wo'anba ínaa newin. ⁴ Ba hay kidúkúruk kayohfii, ba súkúruki wo'een ëdítcii jégírohu. ⁵ Fu nak, taabaa ga na kiwísogh ga ínaa en tooh, fu took kikooruk mesiklaat, fu tum lëgëy kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii, ee fu tum lëgëyumgaraa Kooh nakkaada bi mat.

⁶ En haffoonaa, mi enin anahaa seeyuunun bi ki'an doñ tes ga ndaga kikaanndoo deeyin. ⁷ Mi lebirohin lebirii bi jofin, mi foolin bi mi topin, mi yii na ngëmiigoo bi wati. ⁸ Diimada neehalaa Kooh faani'too ga ndamii mi laak ga kijúb ga fikii'cida waa sekkoo. Ha'mudii, atti'ohii yijúwi'yii hayyoowa ki'e' bërúnaa ya hayisanda. Ya eranndiuroowa mi hanngoo doñ wayee ban ya eran béeb buwii nebluk ga kihotissida.

Iñcii Pool méeñjoh kidíñkaan Tímotéeda

⁹ Tumaa tooh fu hayyoo kiwaaknee ga ínaa wëñ kigaaw. ¹⁰ Demaas foñinndoo, karin teeraa Tesaloník ndaga kiwaa' enaama ëldúna. Kereseen karin gohaa Galasí. Tit ban karin gohaa Dalmasí. ¹¹ Lúkkaa doñ yéri tes naroo dii. Fu en na kihayaa, baydohaa Marka ndaga ya laakdínndoo jeriñ lool ga lëgëyii mi enukohda. ¹² Mi wosin Tisik teeraa Efees.

^o 3:8 3: 8 Malkat Eksoot 7: 11-22.

¹³ Fu en na kihayaa, haydohdaaroo kúlti-soosoosfaagoo mi foñ ga teeraa Torowaas, ga kaan Karposda. Haydohdaaroo ñan keyitcaagoo, weñaa ga caa hewírohu onda.

¹⁴ Élíksaan, tíwohaa, tuminndoo mesiklaataa en béeb. Wayee Ha'mudii hayyi kifay béeb iñcaa cibóni'caa ya tumda. ¹⁵ Kon fu ñan watukaari ndaga ya dëk kiheñoh ga daa ya mos kimín inii du jëgirohda.

¹⁶ Waa mi ñeb kika' kilayoh ga fikii atti'ohcaada, ken amdohhiiroo, béeb foñjaroo. Kooh nak hanatbaka ki'aboh. ¹⁷ Ha'mudii yëri amdohhoo, liifi'taroo na dooli, bi mi minnda kiyéegaloh dijófi' Wo'eenigari. Ee fodaama béeb buwii enussii yaawúu'da minussawa kikeloh. Ee ñan Ha'mudii onndaroo kirëc ga kúuw gayindi.

¹⁸ Ha'mudii hayyoo kidëk kimúsal ga béeb iñaa bonin; ee dara ocooroo, ya ekkoo ga nguuraagari ga dookda. Ndam aawat gari bi taa'. Aameen.

Taḥkoh

¹⁹ Kon këñi'daaroo Pírísíl, ya na Akílaas, na fu-kaan Onesifoo'. ²⁰ Erasti, yaa tessa ga teeraa Korenti. Torofim nak dúukoolee hen, mi foñjari ga teeraa Milet.

²¹ Tumaa tooh bi fu gaaw kile' dii balaa soosoosii aasaa. Ebulos, Pudensi, Linus, Kolodiyaa na béeb mbok-kerceencii diida bii këñi'taa ga.

²² Mí yii kím Ha'mudii ya ní' helumgaraa, ya barkeellúu dú béebpúu.

Këyítfii Pool bín Títfa Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Pool bín Tít. Tít enéerü yaawúu' wayee ya gëmmba ga Kiristaanii. Ya taabín na Pool kibaab waas ciyewin ee yëri tídee kot kijúwohi' Pool na kerceencaa ga Korentida (2 Korenti 7: 6-16). Këyítfii fii laak Tít ga Keret, dëk waa giyyaa wiil. Pool yëri foñeeri daama, sassari kitan bi'bo' baa kuliyukan ga jaangaa. Ya jomee buwaa kiteeb daa baa en béeb jom kiman ga mooroomciida na daa kipeskaagaba jom kimanda. Ya wo'ari ban ki'on hel gu'gicaa, oomaacaa, ñaamcaa na daa buwaa kuliyuk ga jaangaa jom kimanda.

Këyítfii Pool bín Títfa tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-4)
- 2 - Buwaa kuliyuk ga jaangucaada (1: 5-16)
- 3 - Jëgírohii wukayohwii (2: 1-15)
- 4 - Badukeen kerceen (3: 1-11)
- 5 - Tanjoh (3: 12-15)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi súrğa Kooh ee mi apotaa' Yéesu Kiristaa. Mi sasu kinook ga ngëmii buwii Kooh tanukda na ki'inohlukohba kayohfii taaboh na ngëmiigaruuda, ² en danaa, ba laak yaakaa' kilaas ga kipeskaa leehoo taa'da. Kooh yii wo'i kayoh kesida digeeru kipeskii kiima, lak ëldüna sakussii duum. ³ Ga wahtaa Kooh Músalkaatiigaruu amda, ya onnda Wo'eenaagari ki'inohuk. Wo'eenaama wëri en iñii ya sassoo kiyéegalohda.

⁴ Mi yëri bínndaa këyítfii fii, fu Tít, fu yii mi aboh fodii kowuroo kayoh-kayoh ga ngëmii du bokda. Mi yii kiim Kooh, Paamudii, ya na Yéesu Kiristaa Músalkaatiigaruu, ba barkeellaa, ba onndaa jam.

Baa kuliyuk ga jaangu

⁵ Mi foñinndaa дума ga kulkum Keret doonaa fu lëesti' iñcum tes kituuki'da, ee fodaa mi nakeeraakada, ga teeraa en béeb, fu tan buwaa kuliyukan ga jaangaa en daamada. ⁶ Baa kuliyuki ga jaangu nak jom ki'en baa laakoo iñaa bo' wo'an gari yibóni'. Ya jom ki'eem ga betici don. Towutaagari jomin kigëm ga Yéesu, teekba hanat kibokidohu ga iñaa joffii, ee ta kelohi'ti.

⁷ En ki'ena, baa kuliyuk ga jaangu jom ki'en baa laakoo iñaa bo' wo'an gari yibóni' ndaga ya sasu kituukuk lëgëyii Kooh: ya jomoo kibëwi' hafci, ya jomoo kiyoo' ki'ayluk, ya jomoo ki'en anoh, ya jomoo kigaaw kifeekoh, ya jomoo kiheel kilaak hëelis ga iñaa enndii waas. ⁸ Wayee ya jom ki'en baa waarin sagac ga kaanci, baa waarin yijófi'. Ya jom ki'en baa wíisohin, bo' yijúwi', baa erin Kooh hafci, baa mínin hafci ki'am. ⁹ Ya jom ki'en baa abin bi yëgisin ga Wo'eenii wukayohwii taabohin na iñii jëgírohu. Fodaama, ya hay kimín kidaas buwaa biinoo, kooroh ga jëgírohii wukayohwii wiima, ee ban, ya mín kibúl buwaa sanwada.

Kiwatuk buwii jëgírohi sabohda

¹⁰ En ki'ena, yewinin buwaa kelohsoo wo'een ken. Ba dúki buwii na wo'eenciigaba laakoo hafda. Buwaama, yaawúu'cii enu kerceenda wënu ga kiyewin. ¹¹ Buwaama, fu jominba kiwo' ba lan túuwtaagaba, ndaga ba híci'sohi kaan ñeeb, ba jëgírohi iñaa jomoo ki'en ee kiheel kilaak hëelis ga iñaa enndii waas tahka. ¹² Laakin bo' yaa bok gaba ee ya seldiigaba, ya wo'ee an:

«Bu-Keret mos ki'enu bikaakoh-saboh,
ba biyúu' bisóoti',
ba bi'bo' bisëgi'-coonu, baa liilukin.»

¹³ Baa yaama, iñaa ya wo' gaba'da kayoh. Këri tah, ñaraaba ña' citamohi', en danaa, ba laak ngëm wukayoh-kayoh, ¹⁴ ee ba iis kitaabuk wo'een éditcii yaawúu'cii, na iñcii ba ebilohi kitum ee meyoh ga buwaa sügúrukuunun Kayohfiida. ¹⁵ Baa setin ga fikii Kooh, tooh setin ga fikíci. Wayee buwii setussii ga fikii Kooh ee ba gëmmbiida, dara settii ga fikíiba. Halaatcaagaba na helcaagaba moroo. ¹⁶ Ba tooni ki'inoh Kooh, wayee tumeencaagaba kaakdinba saboh. Ba bi'bo' bi'araami', ba kelohoo wo'een ken ee ba mínoo kitum dara yijófi'.

2

Jëgirohii wukayohwii

¹ Fu nak, jëgirohaa iñaa taabohin na jëgirohii wukayohwii. ² Gu'gicum, wo'aaba ßa en buwaa wísohin, ßaa onuunun cée', ßuwaa taabu na hel, ßuwaa laakuunun ngem wiyëgisí', ßuwaa waaruunun ßimooroomba ee tookuunun kimúúñ.

³ Fodaama ßan, ya'ßucum, wo'aaba ßa ßay ßadukeen ßaa pes ga iñaa Kooh waa'. ßa hanat kidooß mooroomba, ßa hanat kihaabin ga ki'an, ßa jom kidígaloh yijófi', ⁴ Fodaama, ßa yóodi' ßetieaa han kipajukda kiwaa' yaalba na towutaagaba. ⁵ ßa yóodi' ßa kitaam na helba na kisanj caahan, kitook kitoputu' kaancaagaba bi jof, ki'en ßiño' ßijófi', kikelohi' yaalcaagaba doonaa ken wo'oo yibóni' ga Wo'eenii Kooh.

⁶ Oomaa-yaalcum ßan, wo'aaba, ßa en buwaa taabi na hel ⁷ ga iñaa en tooh. Fu ga kihaffu, tumaa yijófi' doonaa fu en ga oomaa-yaalcum ßaa ßa malakan gari. Jëgirohingaraa setat, wa laak haf. ⁸ Wo'eencumgaraa enat wo'een kayoh, caa ken minoo kinis, doonaa buwum sagoh naruuda hotoo dara iñaa ßa wo'an garuu yibóni' ee ßa liif na kaci.

⁹ Buwum abu ñaamda nak, ßa kelohdat ha'muncaagaba ga iñaa en tooh. ßa heelat kitum iñaa neß ha'muncaagaba ee ßa hanatba kiwedi'. ¹⁰ ßa hanatba kiloki'. ßa namatba kikelohi' ga tooh, en d'anaa ha'muncaagaba ßaama hay ki'e' cée' wiyaaq iñii ßu jëgiroh ga loo Koohyii músalluuda.

Kijofkii Kooh onoh kimúc

¹¹ En ki'ena, Kooh teewohin kijofkiigari on ßéeß buwii kimúsalluuda. ¹² Kijofkiima jëgí'tuu ki'iis kitaabuk kipes kibóni' na kiwaa' ëldúna ee ga jamaanii ßu enoh diimada, ßu ëewruk ga kipes ga iñaa hídin, ga iñaa júwin na kitum iñaa Kooh waa'. ¹³ ßu jom kisek fodaama besaa winéwi'waa ßu yaakaa'da. Besaama wëri Yéesu Kiristaa, Músalkaatiigaru, yii en Koohyiiigaru wëñ ßéeß, yah kihayis taam na ndamda. ¹⁴ Ya ga kihafci, ya erohin kumuunkaagari ndaga ßu, kimúsallu ga tooh yibóni' ee ya tuminnduu heetaa en wuuci, waa setin ee kaantukohi ga kitum yijófi'.

¹⁵ Iñuma yëri fu jom kijëgiroh, fu daasiba, fu ñariba, fu taam ga na kimat sëk. Kaa took nak ki'ewu!

3

Badukeen kerceen

¹ Níindísaa ßéeß buwaa an ßa jomin kikelohi' ha'-nguu'cii na buwum tuukukcada*, ßa tooki'ba ee ßa tuuk ga kitum yijófi'yaa en ßéeß. ² ßa hanat kibas ken, ßa yewinat jam, ßa mínat kibayaloh, ßa teewoh keeñ wimóri' ga ßéeß. ³ En ki'ena, kudewaa, ßu ßan, ßu halaatéeri kayoh, ßu tookd'éeri ken, ßu múuyeera, ßu enee ñaam ßéeß iñaa neß kumuunnduu na iñaa ßu waa'. ßu ínohee kisoot na kidíibuk kilaak. ßu ßëri calee kisagu ee ßu ßaa sagoh ga díkaantiruu. ⁴ Koohyii músalluuda nak teewohha kijofkiigari na kiwaa'kii ya waa' buwiida, ⁵ Ya músallaru, ee enndii an iñca ßu tumda júwin, wayee ya laakee yërmaandi garuu hen. Ee, ya músalinnduu, onndaru kilímukis ga kipes ki'as koorohha ga músú-bëtisimaa, na Helaa yisela'í'ya. ⁶ Helii yisela'í'yii yiima, Kooh yoosukd'inni ga dookku bi dooyin koorohha ga Yéesu Kiristaa, yii músalluuda. ⁷ Fodaama, ga kijofkaa ya teeßpuuda, ya abohharuu ßiño' ßijúwí' ga fikíici ee ya onndaru kilaas ga kipeskaa leehoo taa' ßu yaakaa'da.

⁸ Iñii yii wo'een wiwóori', ee mi warin fu tuuk ga tek, en d'anaa buwii gëmu ga Koohda, ßa ëewruk ga kitum iñaa jofin. Iñaa jofin ee laakin jeriñ ga buwii.

⁹ Wayee kaa aas ga wo'een-nookohcaa laakoo haf, kaa aas ga kikin-caasamunkaa ínohoo kileeh, kaa ñaroh ee kaa nookoh ga loo Waasii Móyíis. Iñcaama laakoo jeriñ ee ca laakoo solu. ¹⁰ ßaa haydoh kihëgískoh ga ßuuy buwumaa, ñaraari waas kíinoo bi ga waas kanak. Ya íssiinaa, kaalaari ga jaangaa. ¹¹ ßaa man fodaama, wóorattaa an ya ßëegin Waasii wukayohwii, ee ya ßuucuk ga kitum baakaaraa, ya yaa sanjku' hafci.

Tanjoh

¹² Mi hayyaa kiwosoh Artemas wala Tísik. Binaa ya le'aa, leenaa tumaa tooh fu gaaw kihay fu ßaßpoo ga teeraa Nikópólís. En ki'ena, mi am ki'ennee daama binaa soososii aasaa. ¹³ Tumaa tooh, fu amdoh Senaas, layohohaa, ya na Apoloos, en d'anaa ßa ñakoo dara ga ßaawaagaba. ¹⁴ Buwii bok naru ngëmfa ßan, ßa guu'guulukat ga kitum yijófi', en d'anaa, sooliciigaru wëñ kibítohdá, ßu mínca kipay. Ee fodaama, kipeskaagaba laak jeriñ.

* 3:1 3: 1 Médírohat na Room 13: 1; 1 Pee' 2: 13.

¹⁵ Béeḅ ḅuwii enu naroo diida, ḅii kēñi'taa ga. Kēñíraa ḅéeḅ filiimuncumgaruu boku naruu ngēm enu dumada. Mi yii kím Kooh ya barkeellúu d'ú ḅéeḅpúu.

Këyítfi Pool bín Fílemonḡa Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Këyítfi fii Pool bídeefa filiici Fílemonḡ. Fa wo' ga loo kimat ga ngëm na ga loo ki'en ñaam. Fílemonḡ nak dëk teeraa Koloos ee ya enee bo' yilëeki'-teek daama. Ya sükúrukka iñaa Pool jangat ga loo Hewhewii winéwi'wiida, ya gëmmbawa, ee ga saasi, ya aassa ga kikerceen. Ya laakeera ñaamaa teeku Onesím. Onesím nak núppa; Kooh tummba ya hotohha na Pool lak yaama yaa ga kasu. Pool yéegallari Hewhewii winéwi' wii ga loo Yéesu Kiristaada. Fodaama, ya aassa ñan ga kikerceen.

Këyítfi fii nak Pool bínndafa Fílemonḡ ya bayal Onesím. Ya ebilla Onesím kibayfa na kihafci bi ga Fílemonḡ. Newee Fílemonḡa ya tum ga Onesím iñaa neḡpi bi ga sah ki'ap ndaga lak waas oninndika. Pool nak kíimmbari ga këyítfiima ya abohoo Onesím fodii ñaamaa núp hen. Ya kíimmbari kitookki ga kaanci na keeñ wimóri' ndaga Onesím nari ña ñanak béebba, ña bok ngëm ee ña enin wiinoo ga Yéesu Kiristaa.

Këyítfi Pool bín Fílemonḡa tiidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1-3)
- 2 - Pool gërëmmba Kooh ga Fílemonḡ (4-7)
- 3 - Pool nak Fílemonḡ yen aaw ga Onesím (8-22)
- 4 - Tanḡkoh (23-25)

Këñdoh

¹ Mi Pool, mi yii mi lagu ga kasu ndaga lëgëyii Yéesu Kiristaada, mi na mbokkuu Tímotée, dí ñëri bínndaa këyítfi fii, fu Fílemonḡ, fu yii dí keeñkin ee fu taam narii ga lëgëyiida. ² Dí ñii këñ'taa, fu na ñan mbokiigaruu yiḡbetiyii, Apfiyaa, na Arkíp yii taam naruu ga lebirii kituuki' ngëmiida, na ñan buwum gëmin ga Yéesu ee hídirukohsi ga kaanfuuda. ³ Mi yii kíim Kooh, Paamudiigaruu, ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ña barkeelluu, ña onndúu jam.

Pool gërëmmba Kooh ga Fílemonḡ

⁴ Saycaa mi kíim Kooh tooh, helloo ka' garaa ee mi gërëmi Koohyii mi jaamukiida. ⁵ En ki'ena, mi kelohin ngëmii fu laak ga Yéesu, Ha'mudiida na dii fu hín kiwaa' buwii en buu Koohda. ⁶ Mi yii kíim Kooh, kibokkii fu bok narii ngëmida laak jeriñ, en ñanaa ka onndaa kiweñ ki'inooh iñaa yijófi'yaa en tooh ñu min kitumi' Kiristaada. ⁷ Mbokii, en ki'ena, kiwaa'kii fu waa' buwiida soosin keeñnjoo lool ee dëldin helloo ndaga dii fu yii daas keeñcii buwii en buu Koohda.

Pool nak Fílemonḡ yen, aaw ga Onesím

⁸ Këri tah, laakin iñaa mi waa' fu tumi'too. Ee hídaa ga dii Kiristaanii oninndoo kiminndaa ki'ebil fu tummbida tooh, ⁹ mi kíimannndaa hen, ndaga kiwaarohkii en ga dikaantiruuda. Mi tumka, mi Pool, mi gu'gi'in ee mi yii lagussa ga kasu ndaga kilëgëyi' Yéesu Kiristaada. ¹⁰ Mi kíimmbaa ndaga Onesím*, yii mi am fodii kowuroo, ee mi en paamci ga ngëmii aboh dii ga kasii mi lagohuda. ¹¹ Kudewaa, ya laakdeeriiraa jeriñ, wayee ñiimada, ya hayyaa kilaaki' jeriñ lool fodii ya laaki'too jeriñda.

¹² Ya ga kihafci, mi yii boykidohhi garaa, wayee man na mi boykidoh keeñiigoo sahsah. ¹³ Mi waareerari kitëhdoh dii, ga yahaaroo, ya amñohiroo ga lëgëyaa fu jomee kitumda, waa mi yii lagussa ga kasu ndaga kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wii. ¹⁴ Wayee mi waa'tii kitum dara ee fu taambii ga, doonaa, iñii yijófi'yii fu tumñanndooda enoo gitin garaa, wayee wa en iñaa newannndaa hen.

¹⁵ Heyna sah, Onesím hëgisohu naraa iñaa maañnjii, doonaa binaa ya boyukis garaanaa, ñu en bi taa'. ¹⁶ Ee ya ensisoo fodii ñaam, wayee ya en iñaa gën kiñaam fúuf: ya yah mbok-kerceenaa béeb keeñkin. Mi ga kihaffoo, ya en iñama garoonaa, wëña ga fu yuma, ndaga ya yuufu ee ya mbokfu ga ngëmii ñu laak ga Ha'mudiida.

¹⁷ Kon en an fu abinndoo filiifunaa, tookaari ga kaanfu dijófi' fodii enee minaa. ¹⁸ Ee ñan, en an ya tooñinndaa wala ya bayñinndaa kobotaa, namaaroo kitaabuk. ¹⁹ Mi Pool, mi yëri bínndaa iñana na yahhoo an: «Mi yëri yahhaa kifay.» Enndii an mi waa'taa kinúndis an fu bayñinndoo kobot ñan, ennda fu ga kihaffu. ²⁰ Ee, mbok, dímalaaaroo

* **1:10** 10 Onesím enee ñaam Fílemonḡ. Ya rëcca bes, ka'ta. Heyna, ya daanee Pool kiwaaknee ga kasu. Teekaa «Onesím» waa' kiwo' «jeriñ». Mëdirohat na 1: 11

ga iñaama ndaga Ha'mudii d'u bokohda ee fu dēli' helloo ndaga dii d'u en wíinoo na Kiristaaniida.

²¹ Ga dii mi enndaa na kibinda, mi laakin yaakaa' an fu hay kitum iñii mi kímmbaada. Fu hay kitum sah iñaa paaf iñii mi kímmbaada. ²² Ee ban waayukdaaroo daa mi dēkan. En ki'ena, mi abin yaakaa' an mi hayyuu ki'iku ndaga Kooh kelohin iñcii d'u kiimi'tooda.

Tankeh

²³ Epafaraas, yii mi bok nari kilagu ga kasii ndaga lēgēyii Yeesu Kiristaada, yii kēñi'tuu ga. ²⁴ Marka na Arístarka na Demaas na Lúkaa, bii taam naroo ga lēgēyiida, bii kēñi'taa ga ban.

²⁵ Mi yii kím Yeesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, barkeelluu.

Këyítfi bídu Yaawúu'caada Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii bídu biyaawúu' baa gëmu ga Yéesu Kiristaa. Bii bínfaɗa ken inoohoori. En ki'ena ya inohin dijófi' Bincii cisela'i'cii, ndaga ya kooroh gaca kiteeɓɓa kayohfii. Waama lak yaawúu'ciima hatalsee ga kipes hen bi ba waa' kifoñ ngémaagaba, iñaama tah bii yii bínndaɓa këyítfi fii kidaasɓa, ba am bi yëgis ga ngémaagaba ee ba soofoo fenoo ga.

Ga jamaanaa caasamuncaa, Kooh pokoh kifiliimun na yaawúu'caa. Ya wo'eeɓa an binaa bo' tum baakaaraa, ya sarahat en danaa Kooh bayalli. Këyítfi fii teewoh an kifiliimunkii ki'askii Kooh aboh na buwii gëm ga Kowukiigariɗa paafin kuɗewaakaa. Inii Yéesu Kiristaa tumi' buwiida wëñ kiyak iña malaakacaa, yaa Móyis, yaa Aaron, na yaa Yosúwée tumdeɓaɗa. Yéesu Kiristaa yëri en kubaal-sarahkii Kooh apu kinis baakaa'cii buwiida. Kon baa gëm garinaa soolukissii kitum sarah júu' kibayaluk baakaa', Kooh hayyi kibayal.

Këyítfi bídu yaawúu'caada tíidoh anee:

- 1 - Kooh wo'in kooroh ga kowukaagari (1: 1-3)
- 2 - Yéesu paafin malaakacii (1: 4-2: 18)
- 3 - Yéesu paafin Móyis (3: 1-4: 13)
- 4 - Yéesu yëri en sarahohii yiyaakyii paafin béɓɓa (4: 14-7: 28)
- 5 - Kifiliimunkii ki'askii na kuɗewaakii (8: 1-9: 22)
- 6 - Sarahii méeñjoh kilaakɗa: Kiristaanii erohin hafci (9: 23-10: 31)
- 7 - Ngëmaa buwaa múus laakeɗa (11: 1-40)
- 8 - Kiguu'guuluk ga ngëmii (12: 1-13: 19)
- 9 - Tanɗoh na kiiim-Koohii méeñjohɗa (13: 20-25)

Kooh wo'in, kooroh ga Kowukiigari

¹ Kuɗewaa, Kooh wo'a na bicaasammbuu waas ciyewin na ga badukeen ciyewin, caa bokkii kiman, koorohha ga seldiigacaagari. ² Ee ga jamaanuciima méeñjohɗa, Kooh wo'in naruu koorohha ga Kowukii. Ya erinka kilam iña en tooh, ee kooroh gari ya sakka ëldúna na tooh iñcii en gaɗa. ³ Ka kéri en meliclaatii ndamii Kooh ee ka kéri teewoh dii ya man kayoh-kayohɗa. Kéri tíidi' iña en tooh kooroh ga wo'eeniigari wilëeki'-dooliwii. Ya séti'ta buwii ga baakaa'caagaba, lëehi'ta ya yuɗnga ga asamaan, hanohha yah-ñaabaa Kooh yii mín ga toohɗa.

Kowukii Kooh paafin malaakacii

⁴ Kooh tumin, Kowukiigari paafin malaakacii, kéri tah, ya e'taka teek waa wëñ kiyak teekiigaba. ⁵ En ki'ena, Kooh mosoo kiwo' yíinoo ga malaakacii an: «Fu, fu en kowukiigoo, wati mi en Paapu», Ya mosoo kiwo' ban yíinoo gaba an: «Mi yah Paamun gari, ya en kowu garoo». ⁶ Ee ban, wii Kooh wos ëldúna Kowukiigari en saawda, ya wo'ee an: «Béɓɓ malaakacii Kooh jaamukatti» ⁷ Ga iña aaw ga malaakacii, bíduunun ga Këyítfi an:

«Ya tumin malaakaciigari, ba man na uuris,
súrgaciigari, ba man na kiwii.»

⁸ Wayee ga loo Kowukii, ya wo' an:

«Ban-buuriigaraa, fu Kooh, yah bi taa'
nguuriigaraa, fu tíindíwa ga iña júwin.

⁹ Fu warin yijúwí', fu sagin iña koo'tii waas.
Kéri tah fu Kooh, Koohyiigaraa leefinndaa dúuleen ga haf kifalla, fu en buu'.
Iñaama teewoh an, ga béɓɓ buwii fu taabi naɓaɗa, fu wëñji kineɓloh.»

¹⁰ Ya wo'in ban an:

«Fu Ha'mudii, fu yëri sak kakayfii ga dalaaraa
ee asamaanii fu hëwí'wa na yahfu.

¹¹ Iñcuma hay kipaaf

ee fu yah bi taa'.

Kakayfii na asamaanii hay kiñamuk fodii kúltifaa rapin.

¹² Fu hayca kipun fodii baa pon kúlti;

ca hay kisúptuk fodii kúltifaa líiwin,

✧ 1:5 1: 5 Kañcaa 2: 7; 2 Samiyeel 7: 14.

wayee fu, fu yah ya ya.»

¹³ Kooh mossoo kiwo' malaaka yíinoo an:

«Hay, yugaa dii fu hanoh yah-ñaabiigoo

bi ga daa mi tuman buwii sagoh naraada ditogaa' kotfu.»^{*}

¹⁴ Béeb malaakacii, ba en rek hel, caa lëgëyi' Kooh ee ya wosba ki'amdoh buwii jom kilaas kimúckiiida.

2

Kimúckii kiyaakkii Ha'mudii yéegalohda

¹ Waa enin fodaama, du jomin kiweñ kiŋooy ga Wo'eenii du jëgírufda, en dānaa, ken aawoo ëgíraa. ² En ki'ena, Wo'eenaa malaakacaa yéegalee bicaasammbuuda laakka ee béeb ba a deegerawa wala kelohdeeriwa, Kooh ko'tari. ³ Kon du bii du kelohin kimúckaa hin na kiima kiyakda, binaa du ammbiika bi yégisaa, du tuman na bi Kooh korooru. En ki'ena, Ha'mudii ga kihafci yëri dëb kiyéegaloh kimúckiiima, tíkka buwaa keloh kada onussaruu ki'inoh an kayoh. ⁴ Kooh koorohha ga mandarga ciyewin, enaama cidóoyi'-waa', kintaan caa bokkii, ee ca teewoh doolaagari, ya warohhaba daa nefpi iñcii Helii yisela'i'yii onohida, ya teewohha fodaama an ba wo' kayoh.

Yéesu Kiristaa paafin malaakacii

⁵ En ki'ena, enndii malaakacii bëri Kooh on kilaas dooli ga dook ëldúnanii en na kihay, dí wo' gawada. ⁶ Laakin daa bidu ga Këyítfaa an:

«Éey Kooh, bo'-súusúus nam ya ki'en bi fu foñi hel gari?

Bo'-súusúus nam ya ki'en bi fu malaki hasfu gari?

⁷ Fu yóoski'tari ya hanoh fildoo malaakacii,

ee maañjii fu onndari fiddi baa tíku baanu-buu' kilaak ndam na teek.

⁸ Fu oninndi kitik kot ga dook iñaa en tooh.»

Ga dii dí wo' an: laakoo dara iñaa tes Kooh onndiiri kinguuruk gada. Bi diima, dí hottii duum ga daa bo' nguuruk ga dook iñaa en tooh. ⁹ Wayee, du hotin an Yéesu yóoskírussa, ya hanohha fildoo malaakacii ee maañjii, en dānaa, ga yërmaandaa Kooh, ya kaani' béeb buwii. Ee du hotin diimada an Kooh oninndi ndam na cée' wiyaaak ndaga kikaankaa ya dayda. ¹⁰ En ki'ena, Kooh yii sak iñaa en tooh ee yëri am iñaa en toohda waaree kihaydoh towuci tiyewin, ta bok nari ga ndamaagari. Fodaama bii jomba kilégisi' halii kimúckiiida, ya ammba ki'onndi kimat, kooroh ga coonucaa ya dayanda. ¹¹ Yéesu, yii on buwii kiset ga baakaa'ciigabada, ya na buwii ya on kiset ga baakaa'da, bëri bok paamun yíinoo. Këri tah enndii kaci gari ya bayiba bimbokci. ¹² Ee ya wo'a an:

«Kooh, mi hay kiyéegaloh teekiigaraa ga béeb mbokciigoo.

Mi hayyaa kikañ ga leeloo mbooloomii buwii jaamukkaada.»

¹³ Ya wo'issa ban an:

«Mi, mi óolukan Kooh ga tooh.»

Ya wo'issa an:

«Mi yeema na oomaacii Kooh onndooda.»

¹⁴ Oomaaciima, waa ba fiibo', Yéesu hayya, tummba hafci bo' foda gaba. En dānaa, kooroh ga kikaankaagarinaa, ya dúbí' Seytaani, yii bay doolii kikaankii tikukeebada. ¹⁵ Fodaama, buwaama, ga kipesba toohka ba madae na ba abu ñaam, ndaga kiniik kikaankiiida, ya bëgisaba. ¹⁶ En ki'ena, wëerin an enndii malaakacii bëri ya hay ki'amdoh, wayee ya hay ki'amdoh tucaasamuntii Abaraham. ¹⁷ Këri tah, ya jommba kiman na mbokciigari ga tooh. En dānaa, ya en sarahohii Kooh yiyaakyii laakin yërmaandi ee tookdinndida, doonaa, ya bayal buwii en buucida baakaa'ciigaba. ¹⁸ Waa ya ga kihafci, ya dayeera coonu ga wii ya firuda, ya minin ki'amdoh kimma buwii en na kifiruda.

3

Yéesu paafin Móyiis

¹ Këri tah, dú buwii en buu Koohda, dú bii Kooh tanukda, malakat ga Yéesu yii du gëm an Kooh yëri wossi ee yëri en sarahohii yiyaakyiiida. ² En ki'ena, ya tookdeera Kooh yii tanukeeri kitum lëgëyaamada foda Móyiis tookdeeri, ya tummba lëgëyaagari bi matta ga duuy béeb buwaa Kooh wo' bu-kaancida. ³ Baa tawah kaan, yëri wëñi ki'onu cee' kaanfaa ya tawahda. Iñaaama tah Yéesu yëri cal ki'e' ndam waa wëñ waa Móyiis eruda. ⁴ En ki'ena, kaanfaa en tooh, laak baa tawahfa. Ee Kooh yëri tawah

* 1:13 1: 13 Kañcaa 110: 1.

iñaa en tooh. ⁵ Móyíis ga kihafci enee baa kelohduseera ga duuy bééβ buwaa Kooh wo' bu-kaancida, ya enee súrğa rek, yaa sasu kile'doh ga buwaa iñaa Kooh yah kiwo' fayuu'da. ⁶ Kiristaanii nak tookdın Kooh, ya yii ya en Kowukii kuliyukdu ga fikii buwaa Kooh wo' bu-kaancida. Du, du bēri enan heetiima binaa du am ga iñii du óolukda ee du ndamukohi iñii du yaakaa'danaa.

Íikaraa Kooh yah ki'on buwii gēmindā

⁷ Kēri tah, fodaa Helii yisela'i'yii wo'da an: «Wati, binaa dū keloh koonakii Koohaa, ⁸ kaa lagat keefnjúu fodaa bicaasambúu tumeeka ga ēgi'-dúndagaada: ba baa ña'sukoh, ba baa malaksukohhi.» ⁹ Kooh wo'a an: Daama, bicaasambúu baa tooñjoo, ba waareeroo kimalaksukoh, hídaa ga daa ba hoteera iñcaa mi tume, ¹⁰ bi ennda tíkiis tidaañkaah-nikiisda. Iñaa tah mi aylukkaba, mi wo'a an helciigaba dēk ga kinaan, ba inohhoo daa mi waa' ba ēwrukda. ¹¹ Mi waatta, lak mi aylukin, an: 'Ba aasoo múk daa mi onanba ki'íkarukda.

¹² Mbok-kerceencii, watukat bi yíinoo garúu laakoo keef wibóni' bi tah ya gēmoo, ya súuguruk Kooh yii laak kipesda. ¹³ Wayee baa en bééβ namat kidaas mooroomci besaa en tooh, waa bi wati wo'eenii «Wati» wo'uda, wa wii lís kiwo'u, en danaa ken lagoo keeñaagari, baakaa' wēñnji dooli. ¹⁴ En ki'ena, dū bokaan kitaam na Kiristaanii, en an dū abin bi yégisin ga yaakaariima dū laakee ga dalaaraada bi ga siñdaanaanaa. ¹⁵ Bidu ga Kēyitfaa an:

«Wati, binaa dū keloh koonakii Koohaa, kaa lagat keefnjúu fodaa bicaasambúu tumeeka, ba baa ña'sukoh, ba baa malaksukohhida.»

¹⁶ En ki'ena, buwii biida bēri kelohee wo'ena Kooh ee ba baa ña'sukoh fodaama? Man enee bééβ buwaa Móyíis meydohee kúlkaa Esiptida! ¹⁷ Buwii biida bēri Kooh aylukee bi ennda tíkiis tidaañkaah-nikiis? Man enee buwaa tume baakaa' ee faraafcaagaba keennda ga ēgi'-dúndagaada. ¹⁸ Buwii biida bēri Kooh wo'ee naba an ba aasoo múk daa ya onanba ki'íkaruk? Man enee buwaa sageeri kikelohi'da! ¹⁹ En ki'ena, dū hotin an ba minndii ki'aas ga kúlkaa Kooh waayukdeebada, ndaga ba sagee kigēm hen.

4

¹ Kooh díginnduu ki'aas daa ya onannduu ki'íkaruk. Waa dígaama lís bi wati, kon dū watukat bi yíinoo garuu aboo an ya tesin ga fenoo. ² Wo'eenii Kooh yéegalsee buwaa enee ga ēgi'-dúndagaada, dū ban dū yéegalununwa. Wa laaki'tiiba jeriñ ndaga ba kelohhawa ee ba te'íiwa na ngēm. ³ Du bii dū gēmindā, dū hay ki'aas ga daa ya onannduu ki'íkarukda. Ga loo íkaraama, Kooh wo'ee an: «Mi waatta lak mi aylukin an: "Ba aasoo múk daa mi onanba ki'íkarukda!"»

Íikaraa Kooh wo' waama, ya maañinwa kituuki' ga wii lēgēyaagari mat ga waa ya sak ēldúnada. ⁴ En ki'ena, ga loo iñaa, laakin daa ka bidu ga Kēyitfaa an: «Ga besaa wu-yitnakanakwaa, Kooh íkarukka ga tooh lēgēyaagari.» ⁵ Kooh wo'sin daama ban an: «Ba aasoo múk daa mi onanba ki'íkaruk.» ⁶ Buwaa dewee kikeloh Wo'eenii Koohda, ba aasii da ndaga ba te'íiwa na ngēm. Wayee bi wati, laakin buwaa hay aasu daama. ⁷ Tíkiis tiyewin tíkka ga, Kooh abissa bes wiliis, ya teekkawa «Wati»; ya koorohhaka ga kúuw Dēwit, fodaa ka dewin kiwo'uda an: «Wati, binaa dū keloh koonakii Koohaa kaa lagat keefnjúu.»

⁸ Enee an Yosúwée onin bicaasambuu ki'aas ga íkaraa, eneenaa Kooh wo'sisoo, ga fenooгаа, iñaa aaw ga loo bes wiliis. ⁹ Kon nak laakin íka', waa faandu heetii en wuuci, waa man na waa ya íkarukee ga besaa wu-yitnakanakwada. ¹⁰ En ki'ena, baa aas ga daa Kooh onanndii ki'íkaruk, ya ban, ya hay ki'íkaruk ga lēgēyaagari fodaa daa Kooh íkarukee ga waagarida. ¹¹ Kon, dū díbukat ki'aas daama; yíinoo garuu hanat kikeen ndaga kisanj kikelohi' Kooh fodaa bicaasambuu tumeeka ga ēgi'-dúndagaada. ¹² En ki'ena, Wo'eenii Kooh wii pes ee wa laakin dooli. Wa wēri wēñ kikaañ kalaβ faa bakcaa kanakcaa kaañin. Wa aasi ga duuyucu bi ga daa wēñ kihuutda, wa le'nee bi ga fitii, helii, tēpiscii na fabuuyfi. Wa mínin kimeydoh fañ iñaa bo' halaat na iñaa bo' am kitum ga keefci. ¹³ Laakoo dara iñaa saku daakuk ga fikii Kooh. Ya ga kihafci ya hoti ga iñaa en tooh ee dū bééβpuu dū hay kituuk ga fikii, dū taas ga iñcii dū tumida.

Yéesu yēri en sarahohii yiyaakyii paafin bééβda

¹⁴ En ki'ena, dū laakin sarahoh yiyaak, yaa paafin bééβ, ya karin bi tuukin ga fikii Kooh ee Yéesu Kowukii Kooh yēri en sarahohiima. Kon dū abat bi yégis ga iñiima en kayoh dū gēm gawada. ¹⁵ Sarahohii yiyaakyii dū laakda mínin naruu kibok ga duuy kilaakoo-doolikiigaruuda, ndaga fodii dū fi'sida, ya ga kihafci, ya fi'seera ga bakaa en tooh, wayee ya tumbii baakaa'. ¹⁶ Kon, dū deeyat na hel widéli' ga ban-buurii Kooh,

dii kijof enohda, en d'anaa d'u laas ga yërmaandiigari na kijofkiigari, ee ya amdohhuu saycaa d'u sooluk tóoh.

5

¹ En ki'ena, sarahoh yiyaak yaa en béeb tansi ga d'uuy buwaa ee ya bewu ki'eni'ba súrkaa Kooh, yaa enan ga dikaanti buwaa na Kooh. Yéri laak légëy kifaan ga fikii Kooh iñcaa buwaa onohida na ban kitum sarah kibayaluk baakaa'caagaba. ² Waa ya ga kihafci ya min kikeen ga baakaa', ndaga ya bo'-súusúus kesi, ya inohin dijóffi' iñaa dal buwaa bíinoo keeni ga baakaa' ee ki'inohoo tahkadá. ³ Waa ya ga kihafci ya keenin ga baakaa', ya jomin kitum sarah kibayaluk baakaa'caagari fodaa ya tumika kibayaluk baakaa'caa heetaada.

⁴ Ken mínoo ki'on hafci cée' ki'en sarahoh; Kooh doŋ yéri oni bo' wa, fodaa ka enee ga Aaronda. ⁵ Fodaama, Kiristaanii enndii yéri on hafci céeraama ki'en sarahoh yiyaak, wayee Kooh yéri onndika ga waa ya wo'i an: «Fu, fu en kowukiigoo, wati mi en Paapu.» ⁶ Ya wo'issa diliis ban an: «Fu, fu yah sarahoh bi taa' ga lagaa Melkisedek.» ⁷ Ga wii ya pes ga éldúnada, Yéesu enee ga kúmi Kooh, dímalukiri taam na tifiip na moon, ya kúmi Kooh yii míneeri kimúsal ga kikaanda. Kooh nak tummba iñaa ya kúmda ndaga daa ya kelohdeerida. ⁸ Hídaa ga daa ya en Kowu Koohda tóoh, ya yoonnda kitooki'ti kooroh ga coonucaa ga dayda. ⁹ Ga waa ya méti'ta fodaama, ya ennda baa kimúckii leehoo taa'da meyohan gari, ka yoosuk ga béeb buwii kelohi'tida. ¹⁰ Fodaama Kooh tummbari sarahohii yiyaakyii ga lagaa Melkisedek.

Kofeelkii ga kifoñ ngëmfa

¹¹ En ga loo iñaamanaa, yewinin iñaa dí jom ga kiwo'. Wayee kilóogísohi'túuwa enndii iñaa yooḅ ndaga d'u enndii buwaa gaawin ki'am iñaa d'u wo'u. ¹² Dú laakeeraa jot widóoyi' ki'en buwaa jégírohhan wati, ee bi wati d'u lís kisoooluk baa yóodíranndúu iñcii debsi kijégíroh ga loo Koohda. Dú jomee wati kiñam ñamahaa tigin ga look, wayee d'u lís kisoooluk miis, maa d'u bapan. ¹³ Baa bapi miis lís oomaa, ya laakoo hel ki'inohsoh iñaa júwin na yaa júbpíi. ¹⁴ Ñamah wítigi' nak wuu yaakcii, ba bii ba núsohdin helba ga ki'inohsoh iñaa jofin na yaa joffii.

6

¹ Kéri tah, d'u hanat kiméeni' haffu ga iñcii debsi kijégírohu ga loo Kiristaaniida. Du namat ki'éewruk ga cii yaak jom kijégíruda, d'u watuk kiboyukis ga cii debsi kijégírohuḁa fodii: loo ki'iis tumeencii éewdoh bo' ga kikaanda, loo kigém ga Kooh; ² kijégírohkaa ga loo bétisi', loo kitík buwii yah ga haf, loo kimilískaa Yéesu ga buwaa kaaninda na loo atti'aa méeñjohda. ³ Kon d'u éewrukut ga iñcii yaak jom kijégíruda, Kooh onnduukanaa.

⁴⁻⁶ En ki'ena, buwii mosin kilaas ga lee'laatii Koohda, ba yoohin ga iñcii cijóffi'cii meyh asamaanda, ba laakin doolaa Helaa yisela'iyaa, ba yéegin ga keeñba neblaatii Wo'eenii Kooh, na ban doolaa éldúnaanii en na kihayda, ee hoonohhii ba boykisin ga kipeskaagaba kibóni'kaada, laakissii iñaa bo' min kitum kinookba bi ba súpit kipeskaagaba. Buwaama man fodaama, ba daaysin Yéesu ga kuraanaa, ba baslukinndi ga fikii béeb.

⁷ Binaa kakay éni' ga tobcaa tikísukohi kikeen ga dookfada, fa paal iñcaa laakfin buwaa línfada jeriñaa, Kooh barkeelfa. ⁸ Wayee binaa fa paal lúp na ñaawaawaa, fa laakoo jeriñ, fa aaw ga kicoju ee fa méeñjohan ga kitékíru.

⁹ Wayee nak mbokcii, d'u bii dí keeñukinda, luu dí wo'ee foduma, wóorinndii an d'u bii taabuk waasii wijóffi'wii aaw ga kimúcdfa. ¹⁰ Kooh enndii baa júbpíi; ya mínoo ki'aluk iñcaa d'u tumdeeri na kiwaarohkaa d'u teeweeri, ga daa d'u amdohee buwii en buucida; ee d'u lísa kitum bi watida. ¹¹ Dí nak, dí waa' baa en béeb garúu teewoh kikaantukoh, kaa man fodaama bi ga siñdaanaa. En d'anaa, iñii d'u yaakaa'da laak bi mat sék. ¹² Kon, kaa enat sagoh-coonu, wayee taabat ga kotcii buwii guu'guuluk taam na ngëmfa, ndaga ba béri yah kilam iñcii Kooh digohda.

Iñii Kooh dígohda wóorin

¹³ Wii Kooh diŋ Abaraham ee ya laakii baa ya waatan gari wéñnji kiyakda, ya waatta ga hafci, ya wo''a an:

¹⁴ «Mi hay kitum, fu barkeelan kibarkeel ee tucaasamuntaagaraa yewinan kiyewin.»

¹⁵ Fodaama Abaraham yuñga yaa sek bi ya laassa iñaa Kooh dígeerida. ¹⁶ Binaa buwii ba en na kiwaataa, ba waati ga baa wéñba kiyak; ee fodaama ba ayuki ga wóo'laataa baa ba waatuk garida, kiléehi' wo'eena. ¹⁷ Kooh nak waaree kiteeb buwii

jom kilam iñcii ya dígoɦda an ya soofoo fenoo ga iñaa ya am kitum, kéri tah ya waatta ga hafci. ¹⁸ Fodaama iñaa Kooh dígoɦ yaama na waataa ya waat ga hafciɗa enin enaama kanak caa teewoh an mínoo ki'en Kooh wo' iñaa enndii kayoh. Iñcaama en garuu iñaa ɦaatannduu kidaas ɗu bii ɗu foñin tóohɗa ee ɗu abin bi yéginin ga iñcii ɗu yaakaa' kilaasɗa. ¹⁹ Yaakaariima wéri en jípii fitciigaruu ayukohɗa: wa wóorin ee wa yéginin. Wa oninnduu kipaaf ridóonaa kún ɗekataa wéñ kisela'ɗa ee ɗu le' bi ga daa Kooh enohɗa. ²⁰ ɗekataama, Yéesu kuliyukkuu da ee haffuu tahhi da ki'aas. Ya enin sarahohii yiyaakyii yah bi taa'ɗa, ga lagaa Melkisedek.

7

Melkisedek, buuraa, sarahohaa

¹ Melkisedek yaama enee buuraa Saleem, ya ennda ɦan sarahohaa yiyaakyaa Kooh yii ga ɗookaa-ɗookɗa. Wii Abaraham meyoɦ ga heñaa ya kaalee buu'caada, Melkisedek ka'ta kitéebilukki, barkeellari*. ² Ya yéri Abaraham eree ɦan komaa wudaanƙaahwaa ga béeb iñcaa ya bewohee ga heñaaɗa. Teekii Melkisedek waa' kiwo': «Buurii tiidi yijúwí!» Baatta ga ya ennda buurii Saleem ee wéri en: «Buurii tiidi jam». ³ Melkisedek yiima ken inohi'tiiri eewun, wala paamun, wala caasamun. Ken inohoo dara ga loo kilimukci wala loo kikaanci. Ya médirohu na Kowukii Kooh ee ya en sarahoh bi taa'.

⁴ Malakat ɦaamaa, daa ya hídee kilaak teek ga ɗuuy ɦuwiíɗa. Abaraham, caasamm-buu, e'tari komaa wudaanƙaahwaa ga iñaa wéñ kijof ya te'ee ga ɦuwaaw ya heñohee naɗaɗa. ⁵ ɦuwaaw enu sarahoh ga tucaasamuntaa Léwíɗa, Waasaa Móyíis oneeraɗa kimeekisoh komaa wudaanƙaahwaa ga béeb iñaa ɦu-Isarayeel laakɗa. Ba meekiseewa mbokcaagaɗa, ee moonna mbokcaama tucaasamun Abaraham ɦan. ⁶ Melkisedek nak enéeriú kucaasamun Léwí, wayee hoonohhii ya laassa ɦakaa wudaanƙaahwaa ga iñaa Abaraham bewohee ga heñaaɗa. Wéñaa ga, ya barkeella ɦaa yaama laasee iñcaa Kooh dígoheeda. ⁷ Wóorin an ɦii barkeelɗa yéri wéñ kiyak ɦii barkeelufa. ⁸ ɦuwiima enu tucaasamun Léwí, ee ɦa laasi ɦakaa wudaanƙaahwaa ga ɦuwaada, ɦa ɦiɓo' ɦaa aaw ga kikaan. Melkisedek nak Kéyítfin wo' an ya yii pes. ⁹ ɦo' mínin kiwo' ɦan an, Léwí, ya yii, tucaasamuntaagari tii laas ɦak wudaanƙaahɗa, ya ga kihafci sah, ya erin Melkisedek ɦak wudaanƙaah, kooroh ga Abaraham. ¹⁰ En ki'enaaw, wii Melkisedek téebiluk Abarahamɗa, lakanaa Léwí límussii duum, wayee ya lísee ga geñaa Abaraham.

Yéesu, sarahoh yiyaak fodaaw Melkisedek

¹¹ Légéy sarahohaa ɦu-kaan Léwí ɦa tumee ga lagaa Aaronɗa, Waasii Móyíis wéri ebiloheewa kitum. Enee an légéy-sarahohaama míneera ɦuwaaw ki'on kimat ga fikii Koohaa, eneena soolukan ya sarahoh yiliis, yaa manndii na sarahohcaama, falu ga lagaa Melkisedek? ¹² En ki'enaaw, ɦinaa ki'en-sarahohkaa lofirunaa, Waasaa ɦan jomin kilofuru. ¹³ Ee Ha'mudiigaruu, yii wo'eencii ciima wo' ga loocida, bokee ga niil willis waa, yínoo ga ɦuwaaw bok ga niilaamaɗa, mosoo kitum légéy-sarahoh. ¹⁴ En ki'enaaw, ɦaa en béeb inohin an Ha'mudiigaruu bok ga niilaa Yúdaa, ee Móyíis mosoo kiwo' loo légéy-sarahoh waa aaw ga niilaama.

¹⁵ Inii yii yéri ɦaati kiléeri' tóoh: sarahoh yiliis hayin, yaa man na Melkisedek, ¹⁶ ee ya falussii sarahoh, koorohha ga kilamkaa ga lagaa Léwí fodaaw Waasaa Móyíis nakoheekada, wayee ya falu, ayuk ga doolaa kipeskaa dara mínooka kiyasohɗa. ¹⁷ En ki'enaaw, seedi'uunun gari an: «Fu, fu yah sarahoh bi taa' fodaaw Melkisedek.»

¹⁸ Fodaama, iñaa enee kudewaada foñussa ndaga wa laakéeriú dooli ee wa jeriñséeriú dara. ¹⁹ En ki'enaaw, Waasii Móyíis mínoo ki'on ken kijúɓ ga fikii Kooh, kéri tah ɗu haydoɦɗussa yaakaa' willis waa gën ee wéri onannduu kideey ga Kooh.

Kiristaanii, sarahohii yah bi taa'ɗa.

²⁰ Wéñaa ga, ga waa Kooh fal Yéesu sarahohɗa, ya waateera ga iñaaama, wayee sarahohcaa ɦiinoo faluunun ee ya tummbii fodaama. ²¹ En ki'enaaw, Kooh waatee hen, wo''ari an:

«Mi Ha'mudii, mi waatukin,
ee mi soofanndii fenoo ga:
fu, fu yah sarahoh bi taa'.»

²² Ga iñaaama, Yéesu enin ɦaa tuuki' kifiliimunkii gën ga ɦuwii ga dikaantiɓa na Koohɗa.

²³ Baatta ga, ɦuwaaw falsee sarahohɗa kudewaada yewineera, ndaga kikaan onéeriíɓa kites bi taa'. ²⁴ Yéesu nak, waa ya pesan bi taa', ya enan sarahoh bi taa' ɦan. ²⁵ Kéri

tah, ya mínin kimúsal waas kíinoo, leeh tak, buwii kooroh gari, ɓa deeyca ga Koohɗa, ndaga ya yii pes bi taa' kíkími'ɓa Kooh.

²⁶ Yéesu yéři en sarahohii gën garuudfa: ya sela'in, ya inohoo kitum yibóní', ya laakoo baakaa', ya hégisohussa na tumoh-baakaa'caa, ya ɓëwirussa ga ɗookaa-ɗook asamaan. ²⁷ Ya manndii na sarahohcii ɓiyaakɓii ɓiinoo, ya soolukkii kitum sarah saycaa en tóoh fodii gaɓa kibayaluk baakaa'caagari na ɓan caa mboooloomaa. En ki'ena ya tumin sarah waas kíinoo kibayaluk baakaa'cii buwii ee bi taa' ga wii ya eroh kumuunkaagarida. ²⁸ Waasii Móyiis, ɓiɓo' kesi ɓaa mínin kikeen ga baakaa' ɓëri wa falee ɓisarahoh ɓiyaak. Wayee wo'eenii* Kooh waatuk, hay ga fenoo Waasii Móyiisda, Kowukiigari matin ga tóohɗa kéri wa fal sarahoh yiyaak ee bi taa'.

8

Kifiliimunkii ki'askii na kudewaakii

¹ Inii yii yéři wën kilaak solu ga inii ɗí en na kiwo'ɗa: Du laakin sarahoh yiyaak, yaa yugin ga asamaan, hanoh ɓañ-buuraa Kooh yii mín ga tóohɗa yah-ñaam. ² Ya yéři tumi légëy-sarahoh ga ɗekataama wisela'í'waa en ga taalii* wukayohwiida. Taaliima, ɓo'-siusúus yippiiwa, Ha'mudii yéři yipwa. ³ Sarahoh yiyaak, yaa en tóoh, falu kihaydoh ga fikii Kooh inɗaa faandu Kooh sarahɗa na kitumi'ti sarah. Kon sarahohiigaruu yiyaakyii ɓan jomin kilaak inɗaa ya sarahohan. ⁴ Ya enee ɗii ga kakayaa, eneenaa ya enoo sarahoh, waa laakin sarahohcaa laak kihaydoh ga fikii Kooh inɗaa faandusii sarah fodaa Waasaa Móyiis nakohkɗa. ⁵ Légëyii sarahohcii ɓiyaakɓii tumi ga ɗekataa wisela'í'waa ga Kaanfaa Koohɗa nak, wa en nataal na sóogúu ga inɗaa tumu ga asamaandfa. Inɗaama tah, ga wii Móyiis yah kiyip taalaama jaamukohsida, Kooh wo''ari an: «Foñaa helfu ga inii fu yah kitumɗa bi tóoh man fodaa mi teeweeraaka ga ɗook janjagaada*». ⁶ Wayee ɗiima, légëy-sarahohaa Yéesu sasuda wéři wën waa sarahohcaa ɓiinoo kiyak fúuf, ndaga ya yéři tiin ga dikaanti Kooh na buwii kipok kifiliimunkaa gën kaa kudewaa. Ee Kooh ɗiginnduu ga kifiliimunkaama inɗaa gën ga tóohɗa.

⁷ Enee an kifiliimunkaa kudewaakaa laakéeri sík wíinoonaa, eneenaa caloo ka kilofirohu na kukanak. ⁸ Wayee Kooh ña' heetiigari hen ga waa ya wo' an: «Mi Ha'mudii mi wo' an:

Bes caa hay, caa mi hay kipok kifiliimun ki'as na ɓu-Isarayeel, na ɓu-Yúdaa ɓan.

⁹ Kifiliimunkaama madanndii na kaa mi pokohee na ɓicaasamɓa, ɓëriinaa mi amɓa ga yahhoo, mi meydohɓa kúlkaa Esiptida.

ɓa ga kihafɓa, ɓa ammbii kifiliimunkaa kaama, kéri tah, mi foñlukkaba ɓan.

¹⁰ Kifiliimunkii kiima kéri mi yah kipokoh na heetii ɓu-Isarayeel, besciima paafaa:

Mi hay kiso' inɗii mi ebihoɗa ga helɓa, mi ɓinca ga keeñɓa.

Mi yah Koohyiigaba ee ɓa yah heetiigoo.

¹¹ Yiinoo gaɓa soolukanndii kijëgi' ɓaa bok nari kúl, wala mbokci an ya heelat ki'inoh Ha'mudii.

En ki'ena, lak ɓéeɓ inohinndoo, daloh ga yaa wën kijutuudfa bi ga yaa wën kiyakɗa.

¹² Mi hayɓa kibayal tooñcaagaba ee mi aluk baakaa'caagaba.»

¹³ Kooh wo' loo kifiliimun ki'asaa, lak kaa ya pokee kudewaada kasohin ee inɗaa kasohin aaw ga kileeh.

9

Daa Kooh jaamuksee ga kifiliimunkaa kudewaakaada

¹ Kifiliimunkaa kudewaakaa laakeera inɗaa Kooh ebihohee kitum ga loo daa ɓuwa jommbi kijaamukɗa. Laakeera ɓan kaan ga ɗeldúna, faa yipɗuseeri. ² En ki'ena, laakeera taalaa yipu, hégisohussa kom kanak. Waa ɗeɓɗa teeku «*Dekataa wisela'í'waa». Inɗa tikohsee lampuɗa, wa na mbuurúcaa faandusee Kooh sarahɗa, na palaanfaa ca faanoheeda, ca enee daama. ³ Komaa wukanakwaa teeku «*Dekataa wën

* 7:28 7: 28 Malkat wo'enaama ga 7: 21 * 8:2 8: 2 Taalaa wéři en ga daa Kooh faanohee wo'eencaagari bídu ee nii' ɓu-Isarayeel ga ngémaa ɓa laak garida. Ga ɗekataama, laakeera ɗekataa wo'u wisela'í'waa na ɗekataa wo'u wën kisela'ɗa. * 8:5 8: 5 Malkat Eksoot 25: 40.

kisela'da», ee enee ga fenoo rídoónaa hégísoh d'ekatcaa kanakcaada. ⁴ Loteel-wúrúus, waa cúuraaycaa tēkírohsida, wa na gaalaa kifiliimunkaa* ee leefsee na wúrúus bi gombada, ca enee daama. Kaas-wúrúus waa tum ñamahaama meyohee asamaan, wo'si maanda, na dooraa Aaron tapiseeda, na atohcaa bídu wo'eenca kifiliimunkaa pokohuda eksee ga gaalaa. ⁵ Nataal enaama kanak caa wo'si Serubee ee ca teewoh ndamaa Koohda faanussa ga dook gaalaa. Sēegúfaa paabcaagaa kúnnda daa ñífaa wíssi kibayaluk baakaa'da. Wayee íñcaama, diima caloo dú loogísohca wínoo wínoo.

⁶ Íñcaama tóohca, waa en béeb faanussa fodaama. Sarahohcaa, saycaa en tóoh, ba aas ga d'ekataa d'ebda kitum légéyaagaaba. ⁷ Dekataa tik gada, sarahohaa yiyaakyya, ya hanji rek yéri aasi daama, ee eni kíiskaa en tóoh waas kíinoo. Ee ya jomin ki'aam ñif júu', yaa ya tumi' Kooh sarah kibayaluk baakaa'caagari, na ban caa heetaa tum ee ba ínohéerri[☉]. ⁸ Fodaama, Helii yisela'í'yii teewohha an, waa d'ekataa d'ebda waa lís kilaak, kon daa koorohsi, ki'aas d'ekataa wēñ kisela'da légisukkii duum. ⁹ Íñaama teewoh yen ga jamaanii diima. Ca teewoh an íñcii onohsida, na júu'cii tumdusi Kooh sarahda, baa jaamuki Kooh fodaama, íñaama tahhoori kiset ga fikíici. ¹⁰ Béeb íñaa nakohu ga loo ñamahcaa, anahcaa, na kibookuk kisétíruk, íñaama enee íñcaa Kooh nakee buwaa kitum ki'ēbílkeh rek, bi ga daa ya lofiran tóoh en yi'as.

Kiristaa erohin hafci sarah

¹¹ Kiristaanii nak hayin, ennda sarahohii yiyaakyyi erohi íñcii cijófi'cii ee diima den ca hotukinda. Ya aassa, paaffa bi ga d'ekat waa tumohsi sarah, waa wēñ kilaak solu, wēñnja kimat taaloo taal. Dekataama hēwrohussii yah bo'-súusúus, ee waa' kiwo' an wa bokkii ga ēldúnaanii wii. ¹² Ga waa Kiristaanii aas ga d'ekataa wēñ kisela'da, ya aas da waas kíinoo, ee bi taa'. Ya aassii da, ya aamma ñif súkút wala ñif naal, ñifaagari ga kihafci wéri ya aam. Fodaama ya laassaruu bi taa'. ¹³ Fodaa ka nakohu ga baahaa Waasaa Móyísda, ñif súkútcii na cii naalcii, na wetcii meyoh ga enoh bitékíruda, ca wísu ga buwii kisétí'banaa, ka eem rek ga faancaagaba bokituda. ¹⁴ En an íñaama laakohdanaa, wēñaa ga ñífaa Kiristaanii paafin ñífoo ñífaa! Ya erohin hafci sarah ga Kooh, waa laakoo sík, kooroh ga doolii Helii yisela'í'yii yah bi taa'da. Fodaama ya hay ki'setí' keeñciigaruu bi dú tumsisoo íñcaa ēewdohi bo' ga kikaanda; en d'anaa dú min kijaamuk Kooh yii laak kipesda.

Ñifii Kiristaa wéri pokohu kifiliimunkii Kooh na buwiida

¹⁵ Íñaama tah Kiristaanii ki'en bii tīn kifiliimunkii ki'askii poku ga díkaanti buwii na Koohda. En d'anaa, buwii Kooh haydoh ga hafcida mín kilaas ga íñcii cijófi'cii ya dínba kilam bi taa'da. Ba míninka kilaak ndaga Kiristaa kaanin ga kuraanaa ee kikaankaa kaama kéri bégis buwii ga baakaa'caa ba tumee, ga wii ba taabuk kifiliimunkaa kudewaakaada. ¹⁶ Binaa bo' bin kēyit kiwo' ga daa alalaagari warohsandanaa, bi bo' tum dara ganaa, jomin kilaak íña teewoh an baa bínfada kaanin. ¹⁷ En ki'ena, baa bin kēyitfaamada kaanaa, íña buwaa lam garida han kimin kiwarohu. Wayee, en rek ya lís kipesaa, kēyitfaa faama laakoo solu. ¹⁸ Íñaama tah kifiliimunkaa kudewaakaa bi ka enaa, lakanaa ñif aamuk hen paay. ¹⁹ En ki'ena, Móyís dewoh ga kiyéegaloh, ga fikii heetaa béebwa, tóoh íña Kooh ebilohda foda ka bídu ga Kēyitfaada. Lēehi'ta ya bēpa ñif d'oon yinaal na ñif súkút, ya akítóhha músú ga, weella koy ga kedikkaa teeku Isoop, ya múulla fēnuf baal ficóg' ga dooraama, ya wissa ñífaa ga dook Kēyitfaa waasaa na ga dook heetaa Isarayee béebwa. ²⁰ Ya wo''an:

«Wii wéri en ñifii pokohu kifiliimunkii Kooh narúu ee dú jomka ki'amda.»

²¹ Móyís wissa ban ñífaa ga dook taalaa, na ga dook béeb pankaahcaa bēpsi binaa buwaa en na kijaamuk Koohaa. ²² Ga Waasaa Móyís, daanaka íña en tóoh sétírohsi na ñif; ee ñif aamussiinaa, baakaa' bayalohsoo.

Sarahaa Yéesu tumda matin

²³ Íñcii en ga ēldúna ee ca nataal caa en ga asamaan cukayohcaada jomee kisétíru fodaama. Caa en ga asamaanda nak meekisoh sarah waa gēn waama fúuf. ²⁴ En ki'ena, Kiristaanii aassii ga d'ekat wisela'í', waa bo'-súusúus hēwi', ee nataal rek waa ga asamaanda, wayee ya aas ga wukayohwaa ga asamaanda; en d'anaa ya tuukuki'tuu diimada ga fikii Kooh. ²⁵ Ya aassii ga d'ekataa wisela'í'waa waas ciyewin ki'eroh kumuunkaagari, foda ga kifiliimunkaa kudewaakaada. En ki'ena, waama, sarahohaa yiyaakyya aasee daama na ñif waa enndii waagari. ²⁶ Enee fodaamanaa, ennaa ya hay

* 9:4 9: 4 Íña tumee Bíncaa Kooh níree buuncida ☉ 9:7 9: 7 Malkat Léwitik 16: 2-34.

kiday coonu waas ciyewin, aboh ga iñaa èldúna saksee bi wati. En ki'ena, ya erohin hafci sarah waas kínoo ee bi taa', ga jamaanucii méeñjohda, kinis baakaa'cii buwii.

²⁷ Waa baa en tooh hay kikoo' ga kikaankii waas kínoo, lèehíraa ya atti'u, ²⁸ fodaama Kiristaanii hayin, erohha ñífaagari waas kínoo kinis baakaa' bo' bigèñ. Ya hay kihayis waas wukanak, waa enannidii kinis baakaa', wayee enan kimúsál buwii enussi na kisekda.

10

Sarahii Kiristaanii tumda haywa wèri laak jeriñ

¹ En ki'ena, iñcii Waasii Móyíis teewohda ca en sóogúufii iñcii cijófi'cii en na kihayda; wa mínoo ki'on buwaa kilaas ga iñcaama kayoh-kayohda. Daa ka mín kiman tooh, ga dii kíiskaa en tooh, sarahcaa tumsida caca caca, iñcaama teewoh an Waasaa Móyíis mínoo ki'on buwii deeyi ga Koohda kimat. ² Enee an wa míninkanaa, eneena buwaa jaamuki Kooh fodaamada setuunun kuméeñí', ndaga lak ba daakissii baakaa' wínoo ga keeñba. ³ Wayee nak, sarahcaama ba tumi kíiskaa en toohda, cèri ñiindísohi baakaa'caa buwaa tumida. ⁴ Wóorin an ñif naal na ñif súkút mínoo múk kinis baakaa' ga bo'.

⁵ Iñcaama tah, wii Kiristaanii aas èldúna, ya wo'a an:

«Júu'caa tumu sarah wala iñcaa faanu sarahda,

fu wo'issii dara ga,

fu hëwiri'taroo faan.

⁶ Sarah júuraa tèkíru hen,

wala sarah williis waa tumsi ban kinis baakaa',

wínoo newissiiraa gaca.

⁷ Kèri tah mi wo' an: Mi yeema, mi hayin kitum iñii fu waa'da, fu Kooh,

taaboh na iñaa bidu garoo ga Këyitfaada.»

⁸ Kiristaanii deñ kiwo' an:

«Júu'caa tumu sarah wala iñcaa faandusaa sarahda,

sarah júuraa tèkíru hen,

wala sarah williis waa tumsi ban kinis baakaa',

fu waarissiica ee wínoo newissiiraa gaca.»

Moona déy, iñciima tumu fodii dii Waasii Móyíis nakoh káda. ⁹ Tikka ga, ya wo'a an:

«Mi yeema; mi hayin kitum iñii fu waa'da.»

Fodaama ya nísin daa Kooh jaamuksee kudewaada, ya tuukirin kijaamuk ki'as diima.

¹⁰ Yéesu Kiristaa tumin iñaa Kooh waareeda bi matin. Ya erohin faanfaagari waas kínoo, fa tumdussaruu sarah, ee fodaama, du sétíruunun ga baakaa'.

¹¹ Sarahohaa mín ki'en tooh, besaa en béeb hay kituuk, tum lëgëyaagari. Ya tumdi Kooh sarahcaa caca rek, ee ca mínannidii múk kinis baakaa'caa buwaa tumida.

¹² Kiristaanii nak tum sarah waas kínoo kinis baakaa'cii buwii, ee wa en sarahaa jeriñaagawa yah bi taa'; lèehi'ta ya yunnga, hanohha yah-ñaabaa Kooh. ¹³ Diima den, ya yaa sek daama bi ga daa Kooh tuman buwii sagoh narida ditogaa'-kotci. ¹⁴ En ki'ena, kooroh ga kumuunkaagari ya erohda, ya onnda buwii en buu Kooh setuunun ga baakaa'da kimat ga fikii Kooh.

¹⁵ Iñcaama, Helii yisela'i'yii ban seedi'dinnduuri. En ki'ena, ya dfewin kiwo' an:

¹⁶ «*Ha'mudii wo' an: kifiliimunkii kii, kèri mi yah naba kipokoh.

Binaa bescaama paafaa,

mi hay kitum iñcii mi ebilohda ga keeñba,

mi bíncá ga helba.»

¹⁷ Lèehi'ta ya tikka ga an:

«Mi hay ki'aluk baakaa'caagaba bi taa',

ca na tooñcaagaba.»

¹⁸ Ee binaa baakaa' bayalohunaa, calisoo kifaani' Kooh sarah waa nísanca.

Du deeyat ga Kooh

¹⁹ Fodaama mbokcii, du hay ki'aas na hel widéli' ga dfekataa wëñ kisela'da, ndaga ñífaa Yéesu tumu sarahda. ²⁰ Ya lëgísdinnduu waas wi'as, waa onohi kipes, kooroh ga ridóonaa hëgisoh dfekataa wisela'í'waa na waa wëñ kisela'da; waa kiwo' kooroh ga faanfaagari. En ki'ena, faanfaagari sarahuda fëri lëgis waasaama. ²¹ Fodaama, du laakin sarahoh yilëeki'-solu, yaa hanohdu ga fikii heetii en wuu Koohda. ²² Kon du deeyat ga Kooh na keeñ wimóri', na ngëm wiyaak, ndaga keeñciigaruu setin wic, du laakissii halaat cibóni', ee faanciigaruu bookuunun ga músúmii miséti'mii. ²³ Kon du abat bi yégis ga iñcii du yaakaa' ee kayohda, ndaga Kooh hay kitum iñcii ya digohda. ²⁴ Baa en béeb amfohat mooroomci, èewdohhi ga kiwaaroh na kitum yijófi'.

²⁵ Du hanat kifoñ hídohcii dū tumi kikiim Koohda, fodii buwii bínoo meeruunun kimaasohocada. Baa en béeb wéñat kidaas mooroomci, wéñaa ga dīi dū inohin an besii Ha'mudii deeyinda.

²⁶ En ki'ena, binaa dū ínoh kayohfi ee dū lísi kitum baakaa' ga ínaa nebpuunaa, laakissii sarah wiliis waa mín kitumu bi baakaa' ciugaruu bayalussuu. ²⁷ Ínaama laakaa, dū tíitat, ndaga atti'aa yah kikeen ga d'ookkuuda na kiwiikaa yah kitéki' béeb buwii heñoh Koohda, céri sekkuu. ²⁸ Béeb baa fu kéldúk íñii Waasii Móyis ebilohda, ee bo' banak seedi' ganaa, fu hay ki'apu ee ken yèrèmanndiiraa. ²⁹ Dú foon an baa faali'ii Kowukii Kooh, keeñukkii íñfi pokohu kifiliimunkii ki'askii onndi kisétiruda, ee ya basi Heli yisela'i'yii teefpuu kijofkii Koohda, baama, atti'aa ya jom kitikuuda enndii wéri wéñan kimesike? ³⁰ En ki'ena, dū inohin bii wo' an: «Mi yéri laak ki'atti', mi yéri yah kifay baa en béeb ínaa ya tumda.» Ya wo'in ban an: «Ha'mudii hay ki'atti' heetiigari.» ³¹ Baa fu keen ga yah Kooh yii laak kipesfanaa, ati fu yah yuufa?

³² Niindsukat wii dū han kilaas ga lee'laatii meyoh ga Koohda. Ga bescaama, dū enee ga lebi' wiméeski' na coonu ciyaak. ³³ Cii ga cii, dū bassi, dū sodalsi ga fikii béeb; cii ga ciinaa, dū amdóhi buwaa enu ga coonu fodaamada. ³⁴ En ki'ena, dū bokka na buwaa abu ga kasuda coonucaagaba, ee ga wii íncaa dū laak te'uda, dū tookkaka na keeñ wisóosi', ndaga dū ínoheera an dū laakin alalaa gën, ee alalaama yah bi taa'. ³⁵ Kon kaa foñat yaakaarii dū laakda, ndaga neehal wiyaak wii sekkúu ga. ³⁶ En ki'ena, kiguu'guuluk kéri dū sooluk, en d'anaa, binaa dū mēti' kitum íñii Kooh nakohd'anaa, dū laas ga íñii ya díghoda.

³⁷ Fodaa ka bídu ga Kéyítfaada an:

«Tes ga jutuut, jutuut sah,
bii jom kihayda dal kihay,
ee diimanaa ya hay.»

³⁸ Kooh wo'a an:
«Baa mi aboh bo' yijúwí' ndaga ngémaa ya laakfanaa hay kipes.
Wayee ya soof fenoonaa,
keeñjoo soosanndii gari.»

³⁹ Du nak, dū bokkii ga buwii enu na kisoof fenoo, aawu ga kimúuyda. Du bok ga bii gëmuunun, aawu ga kimúuda.

11

Ngémaa buwaa múus laakeeda

¹ Kigëm Kooh eni kilaak wóo'-wóo' ga ínaa fu yaakaa'da na ban ga íñcii hotukoo na has ee ca laakin sah sahda. ² Ngëmiima wéri buwaa múus laakee ee Kooh seedi'a gaba yijófi'.

³ Kilaak ngëm kéri tah dū inoh an éldúna, wo'eenaa Kooh wo'eeda wéri tah wa laakka, na ban ki'inoh an éldúnaanii hotuk wii kúlkoh ga waa hotukooda.

⁴ Kilaak ngëm kéri tah Abeel tumi'ta Kooh sarahaa gëñ waa Kayee. Ngémaa Abeel laakee waama wéri tah Kooh abohhari bo' yijúwí' ee ya seedi'a an íncaa ya onohda jofn. Ee ngémaama tah bi, luu enee an ya kaanin, wo'eenama wii lís kiwo'u.

⁵ Kilaak ngëm kéri tah Henok koo'tii ga kikaan, ya bëwirussa ga yaha Kooh, ee ken hotissiiri ndaga lak Kooh bëwirinndi ga yahaaci. En ki'ena, bídu ga Kéyítfaa an: «Wii ya bëwi'sanaa, lak ya neblohin Kooh.» ⁶ Wayee baa laakoo ngëm, mínoo múk kinebloh Kooh. Baa waa' kideey ga Koohaa, ya jomin kigëm an Kooh laakin ee buwii heelli ki'inohda, ya yii neehalba.

⁷ Kilaak ngëm kéri tah Nowee hëwi'ta gaal-giyy wiyaak kisom bu-kaanci. Íncaa Kooh teeweeri ee lak ca hotukkiida ya abohéeriica caahan. Fodaama ya búlla bu-éldúna, ee Kooh abohhari bo' yijúwí' ndaga ngémaagari waama.

⁸ Kilaak ngëm kéri tah Abaraham kelohi'ta Kooh. Waa Kooh ebilli kika' ya dëknee ga kúl, kaa ya yah kilam fayuu'da, ya ka'ta ee lak ya inohoo sah daa ya yah kihakda. ⁹ Kilaak ngëm kéri tah ya dëkka ga taal fodii sagac ga kúlkaama Kooh digeeri kilamda. Ísaak kowuci, bi ga Yakoop, kucaasamunkaagari, baa bokee ga díгаа kilam kúlkaamada, dëksee ga taal ban. ¹⁰ Abaraham yaa sek teeraama yipsan ga la'-atoh ciyégisi', ee Kooh ennda natohaa, na tawahohaada.

¹¹ Kilaak ngëm kéri tah ban, Saaraa, hídaa ga daa ya ya'bu'eeda tóoh ee ya minéeri kilaak kowuda, ya laakka kowu ndaga ya gëmeera an Kooh hay kitum ínaa ya dígoheeda. ¹² Fodaama, kooroh ga yaal yínoo ee lak ya kasohin, tucaasamun tiyewin taa hín na olcii ga asamaanda, ee ta yewin ban en fan tukakaytii en ga yaha giiyiida limukka.

¹³ Béeḅ buwaama kaanu na ngémaagaba. Ba laasséerí duum ga iñcaa Kooh digoheeda, wayee ba séenee gaca di'usaayí, ba lèrissaca yah. Ba tookeera an ba bisagac ga èldúna, ba hay kibaaḅ. ¹⁴ Buwaa wo' fodaamada, ba teewohin bi leerin lañ an ba lís kiheel kúlkaa ba laakdan haffa. ¹⁵ Binaa helba tesee ga kúlkaa ba meyoheedanaa, eneenaa ba hay kilaak halaa onanba kiboyuk daama. ¹⁶ Wayee nak, ba séentukee kilaak kúlkaa gën: ennda kúlkaa ga asamaanda. Iñaama tah Kooh laakkii kaci ga kibayu Koohyiigaba, ee ya waayuki'taba dèk.

¹⁷ Kilaak ngëm kèrì tah Abaraham yaa yah ki'ap kowuci Ísaak kitumi' Kooh sarah, ee lakanaa Kooh eneeri na kimalaksukoh. Abaraham tuukka tek ga kitumi' Kooh sarah Ísaak, kowukaagari ya laak donḁa ee lak Kooh díginndi, ¹⁸ wo''ari an: «Fu hay kilaak tucaasamuun tiyewin ee koorohan ga Ísaak.» ¹⁹ Abaraham abee ga helci an Kooh mínin kimílsí' baa kaanin. Kèrì tah ya laasissa ga Ísaak ee iñaa ennda gari fodií kowukaa mílsídu hen ga buwaa kaaninda.

²⁰ Kilaak ngëm kèrì tah Ísaak barkeella towutaagari, Yakoop na Esawuu kiwaayukba ga iñaa en na kihayḁa.

²¹ Kilaak ngëm kèrì tah, Yakoop wii ya yah kikaanda, ya barkeella yaa en béeb ga towutaa Yoseef. Ya èbilukka ga dooraagari, ya yaa jaamuk Kooh.

²² Kilaak ngëm kèrì tah, Yoseef wii ya yah kikaanda, ya wo''a ga loo kimeykaa heetaa Isarayeel ga kúlkaa Esíptida, ya nakohha kibaydoh faraaffaagari* binaa ba en na kiyahaa.

²³ Kilaak ngëm kèrì tah wii Móiis límuda, eeci na paamci ḁaakussari ñiin kaahay ndaga ba hotee daa oomaanaa hín kimo'da†, ee ba faali''ii iñaa Farawon ebiloh kitumda.

²⁴ Kilaak ngëm kèrì tah Móiis, wii ya ennda yaak ya sanḁa kiwo'u an ya kowu kowukaa Farawon kibetikaa. ²⁵ Kibok kisodalu na heetaa en wuu Koohda wèrì gèñelli loo kipesi ga baakaa', ya taabuki neḁlaat-kumuun ee iñaa maañandii. ²⁶ Ya ammba an kisodalu fodaa Kiristaanii iñaa alal, waa wèñ kiyak alalca ga kúlkaa Esíptida. En ki'ena, hasci yipee rek ga neehalaa en na kihayḁa. ²⁷ Kilaak ngëm kèrì tah ya meyca kúlkaa Esipti ee ya niikkii aylukaa Farawon. Ya ammba bi yègissa ee ya ennda baa hot ga Kooh, yii bo' minoo kitik hasda. ²⁸ Kilaak ngëm kèrì tah Móiis hùmballa hewaa Paakaa, ya wissa ñif ga iñaa hanoh halcaa túuycaa ḁookda, en ḁanaa malaakaa bay kikaankaada le'oo ga saawcaa heetaa Isarayeel.

²⁹ Kilaak ngëm kèrì tah heetaa Isarayeel koo'ta ga ḁuuy giyyaa wiyo'ohwaa, tíidussa ga kakay kaw. Bu-Esípti baa jéemee kikoo' gada, giyyaa onndaḁa.

³⁰ Kilaak ngëm kèrì tah wii heetaa Isarayeel wiilla teeraa Yérikóo bi ennda bes ciyitnakanakda, míraa dèkaa bú'ta. ³¹ Kilaak ngëm kèrì tah Rahap, faankoh-pakayaa bokkii kikaan na buwaa ga dèkaa sagee kikelohi' Koohda. Iñaa tahkada: ya ḁapee ga kaanci bu-Isarayeel baa aasee yoloos^o ga dèkaa kiheel ki'inoh iñaa buwaa enukoheeda.

³² Mi wo'at ya yiliis, waa mi laakanndii jot kiwo' wínoo wínoo ga loo Gedewon, Barak, Samson, Yeftee, Déwit, Samiyeel na seldiiga-Koohcaa bíinoobaa? ³³ Kilaak ngëm kèrì tah buwiima, ba míndna kibúuk nguu'caa, ba tuuki'ta iñaa júwin, ba laassa iñaa Kooh dígohda. Ba múuffa túuwtaa gayindicaa, ³⁴ ba yimmba dooli kiwii kiyaa, ba récca ga ki'apu na kalaḁ; ga wii ba mínissii darada, Kooh onissaba dooli‡; ba enee buwaa kaañin heñ, ba kaalla buwaa heñohee naba meyoohsee inda.

³⁵ Kilaak ngëm kèrì tah laakka beticaa hot buwaagaba kaanda mílsídussa. Laakka bíbo' baa sodalu bi baa kaanan, wayee ba tookkii kisomu, en ḁanaa, ba kaan ee ba mílsaa, ba laas ga kipeskaa leehooda. ³⁶ Bíbo' bíliis tumussa yensirukaah, ba feekussa, ba baḁussa na ceen, ba lagussa ga kasu. ³⁷ Bii tapisohussa na atoh bi ba kaannda, bíinoo ḁarussa kom kanak, wala ba apussa na kalaḁ. Laakka ban baa ensee ga kiwiil daa en béeb, ba ekukee kúlti-on baal wala on-pe' ndaga ba laakéerí dara iñaa ba ekukan; ba dèkka kihatalu ga kipes na kisodalu. ³⁸ Ba joobeera èldúna, ba enee ga kiwiil ga égi'-ḁundaḁcaa na janjanḁaa, ba dékee ga nonḁaa atohcaa na cúl-cúlcaa.

³⁹ Béeḅ buwaama Kooh seedi''a yijófi' gaba ndaga ngémaa ba laakda, ee moona ba laassii ga iñaa ya digoheeda. ⁴⁰ Waa Kooh waayukḁinnduu iñaa wèñ kiyak fúuf, kon nak jomoo ki'en ya onba kimat ee ḁu, ḁu bokoo ga.

12

Kiguu'guuluk ga ngëmii

* **11:22** 11: 22 Wo'eenii diida enin yohcaa Yoseef † **11:23** 11: 23 Farawon wèrì en teekaa eru buuraa ga Kúlkaa Esíptida ✱ **11:31** 11: 31 Malkat Yosúwée 2: 1-21; 6: 22-25. ‡ **11:34** 11: 34 Onissaba dooli laakin buwaa hotu dii an wo'u ba wakka ga dúukool

¹ Kon fodaama, waa mbooloomaa hinda kiyaak wəri wiilluu ee wa seedi'in ngemiigawa ga Kooh, dú ban, dú kèlèmbisukat tóoh dof, waa hoonohannduu ki'aaw fikii, na ban baakaa', wii yoowinnduu kiwiilfa; dfu guu'guulukat ga kifool jaarrii dfu naku kifoolfa. ² Du yípat hasciigaruu ga Yéesu yii onnduu kilaak ngém, aboh ga dalaaraa bi ga leehaaraa; ya koorukka coonuca ki'apu ga kuraanaa, ee ya bitukkii ga kacifaa en ga kikaankaa kaamadfa, ndaga lak ya hotin haat keeñ-soosaa ya yah ga kilaakfa. Ee diima denj ya yaa yugohha ban-buuraa Kooh bakaa hanoh yah-ñaamfa.

³ Foñat hellúu gari, ya yii ya tookka kimúuñ, hídaa ga daa tumoh-baakaa'caa hídeeri kiheñohfa tóoh. En fodaamanaa, dfu meydohoo yaakaa'túu ga, ee dfu sooffoo fenoo.

⁴ En ki'ena, dfu ka'tii duum bi ga kikaan ga heñiigaruu na baakaa'fa, ⁵ ee dfu alukin wo'eencii cii Kooh daasoheerúu, dfu bii dfu en bitowucida, an:

«Fu kowukiigoo, Ha'mudii, ko'taa ga yena, watukaa iñaama, ee ya ña'taanaa, kaa soof fenoo.

⁶ En ki'ena, Ha'mudii baa ya waarin, ya koriri hen

ee baa ya am fodii kowuci, ya feekiri hen.»

⁷ Tookat coonucii dfu dayfa; Kooh ennduu na kiko'. En ki'ena, coonuciima teewoh an ya tikkúu bitowuci. Kowukii kiida, en na paamcinaa, paamci koroori? ⁸ Kooh kori towutiigari hen bééfa. Kon binaa ya ko'tiirúuna, lak dfu enndii bitowuci, dfu en fodii towutaa límu ga iña koo'tii waas.

⁹ Du niindisukat paamunciigaruu ga éldúna: man ba koreeruu hen ee dfu e'taba cée'. Kon paamudiigaruu ga asamaanda, dfu jommbi na kihín kikelohi', en d'anaa dfu laas ga kipeskaa leehoo taa'fa? ¹⁰ En ki'ena, paamuncaagaruu, koraagaba naruufa maaññii ee enee ga iña ba am an wəri júf. Kooh nak ko'taruu ga iñaa gën garuu, en d'anaa dfu laak bak ga kisela'kaagari. ¹¹ Binaa dfu korunaa, ga saasi keeñjuu soosoo ga, wayee nami ga kileeh hen. Binaa ka' bi ga fikinaa, buwaa kuru fodaamadfa ba hot jeriña koraama: ba en bo' jam ee ba pes ga iñaa júwin.

Iñcii ebilohu na cii jom kiwatuuku kitumfa

¹² Kon nak, béwirat yahciigaruu neewohinda ee dfu on dooli yí'ciigaruu nagaminda.

¹³ Héwí'dat kotciigaruu waascaa júwin, en d'anaa kotaa yíwin tíin ganaa díidukohoo wayee naman kiwak hen.

¹⁴ Guu'guulukat ki'en ga jam na baa en bééf, na kipes ga iñaa sela'in, ndaga bééf baa sela'ii, hotanndii Ha'mudii. ¹⁵ Watukat, ken hanat kisúugúruk yërmaandaa Kooh laak garifa. Fodii kedikkaa aayin, ka ndomi tediktaa tíinoo ga aaylaataagakafa, watukat laak garuu yaa man fodaama, ya ndom buwii bíinoo. ¹⁶ Watukat, ken hanat kifaanuk na baa en bééf. Erat cée' iñcii Kooh cisela't'cii, ee kaa madat na Esawuu, ya yaa ñamah wíinoo waa ya ñaman tahhi kitoon ki'en-saawkaagarifa. ¹⁷ Dú ínohin an, ga waa iñaama paafda, ya waa'ta paamci barkeelli, wayee ya tookfussiika. Ya minndii sah paamci kiboyukidoh fenoo ga iña yaama amdá, luu enee an ya kiimeeri iñaama na moon.

¹⁸ En ki'ena, dfu manndii na heetaa Isarayeel deeyee ga janjagaa Sínyii, bo' mín kile' yahci gafa; dú hottii kiwiikaa tak ga dook gaanaa, yaayeel cisúsúus sí'is, ñúus térúus na uurisaa taam na tof wiyaakfa. ¹⁹ Dú kelohii rii' mbiif, dfu kelohii ban koonakaa rii' bi buwaa keloheekafa sah baa kiim an ka hanat naba kiwo'is. ²⁰ En ki'ena, ba hatinéerii iñii yii ebilohseeda an: «Bééf baa le' ga janjagiinaa, bi ga júu' sah, tapisohatti na atoh bi ya kaan.» ²¹ Iñaama bu-Isarayeel hotee ga janjagaadfa tíitalohee hen bi Móyis sah wo'a an: «Mi tíitin bi mi yii saak.»

²² Dú nam sah kideey ga janjagaa Síyon, teeraa Kooh yii laak kipesfa, waa en Yéerúsaleem yaa ga asamaanda, daa malaaka-Kooh bíjúnni júnni enu, baa mbúumbaayukfa. ²³ Dú aasin ga mbooloomaa towutaa Kooh en saaw, ee teekcaagaba biduunna ga asamaanda. Dú deeyin ga Kooh yii laak ki'atti' bééf buwiida, dfu taabin na bééf buwii fitciigaba setin say ee matin ga fikii Koohfa. ²⁴ Dú deeyin ga Yéesu yii tuukuk kifiliimunkii ki'askiida, dfu deeyin ban ñifigari aamu ee iñii yéegalohu gafa gën iñaa yéegalohsee ga aamaa ñifaa Abeel aamuda.

²⁵ Watukat kon kidúkúruk bii wo' naruufa. En an bu-Isarayeel baa satee kikelohi' Móyis, yaa wo'ee naba dii ga éldúnada, béri récussii ga kisañku'aa, wéña ga, dfu bii bii, binaa dfu súugúruk yii wo' naru, en ga asamaanda. ²⁶ Koonakaagari kéri yéngélee kakayfii kudewaa, diimada nak, ya dígoh an: «Mi yéngélis kimmana, eemandii rek ga kakayfii, wayee mi hay kiyéngél asamaan ban.» ²⁷ Wo'eenii an: «Mi yéngélis kimmana» teewoh an Kooh hay kibewoh dii iñcii saku ee yéngélkinda, en d'anaa cii yéngélkooda doj tesan. ²⁸ Kon waa dfu hay kilaas Nguuraa ken mínoo kiyéngél, dfu gèrematti ga iñaama, dfu súrga'ukki ga daa ya waarohkafa ee dfu e'ti cée', dfu niikki. ²⁹ En ki'ena, Koohyiigaruu en kiwii, kaa tékiri hen tóoh iñaa joffii.

13

Iñaa tahannduu kinebloh Koohda

¹ Dêkat kiwaaroh yaa en béeb na mooroomci; enat buwaa bokoh ga Kiristaanii. ² Kaa alat kitoputu' bi jof sagaccaa hay garúu. En ki'ena, buwaa tumeekada, laakin gaba baa toputu'ee bimalaaka ga³, ee ba ínohhii gaka sah. ³ Kaa alat buwaa lagu ga kasuda, niindisukatba bi man na dú béri bok kilagu ga kasu. Kaa alat buwaa en na kisodaluda, niindisukatba bi man na dú béri bok kisodalú.

⁴ Baa en béeb erat sêy cée', ee buwaa pajoh, yaa en béeb eemat ga mooroomci. Kooh hay ki'atti' buwaa dúki yaalba wala betiba ee ba faanuki na bíbo' biliisda, wala béeb buwaa faanuki na baa en béebda.

⁵ Sagat kiwaa' hêelis kuliyuk ga kipessúu. Eemat ga iñaa dú laakda, ndaga Kooh ga kihafci wo' an: «Mi ísannndiiraa múk, mi foñannndiiraa bi taa'.» ⁶ Kon dú mínin kiwo' na hel widéli' an:

Ha'mudii yëri en bii yahhoo kisomda,

mi niikanndii dara.

Bo' minndoo ya kitum?

⁷ Kaa alat buwaa kuliyukee ga fikíirúu kudewaa yéegalseerúu Wo'eenii Koohda. Malakat ga daa ba madee ga kipesba bi ga kikaanbada; gëmat foda gaba. ⁸ Yéesu Kiristaa, ya ya rek: daa ya madee wútuwaada ya manda wati ee ya yahda kiman bi taa'. ⁹ Kaa ísat ken nëeni' helciigarúu na jégírohcaa en tooh ee bokkii dara na Wo'eenii Kooh yéegalohuda. Iñaa gënda wëri en an doolii dú laak ga keeñjúuda dú mínwa kibewoh ga kijofkaa Kooh. Kitaabuk iñcaa ebilohu ga loo ñamah, waa onohu kiñam wala hoonohuda, haydohdoorúu dara.

¹⁰ Loteelii dú laakda, ñamahcii en gada, sarahohcaa tumi lëgëy kisarahohkaagaba ga taalaa yaawúu'caada onussii ga kiñam. ¹¹ Sarahohaa yiyaakyaa haydoh ñífaa júu'caa tumu sarahda ga dfook dekataa wisela'í'waa kibayaluk baakaa'caa buwaa, ee faancaa júu'caa tékíru ga foogaanaa daa ba dalda. ¹² Iñaama tah Yéesu kaannda ga foogaanaa teeraa kisétí' baakaa'caa buwaa na ñífaagari sah-sah. ¹³ Kon dú meyat gari ga foogaanaa daa ba dalohda, dú bok nari kikoork kacifaagari. ¹⁴ En ki'ena, dú laakoo dii ga èldúna teeraa yah bi taa', kéri tah dú bii ga kiheel waa yah bi taa'da. ¹⁵ Kon dú koorohat ga Yéesu, dú kañ teekii Kooh; iñaama en sarahaa du tumi'tida. Túuwtiigaruu dëkatti kiyeek yeek-kañ, ¹⁶ ee kaa alat kitum yijófi' na ban kidímaloh ga díkaantirúu, ndaga sarahcaa man fodaama cëri nebloh Kooh.

¹⁷ Kelohdat buwii kuliyuk garúuda, dú taabuk iñcaa ba wo''úuda. En ki'ena, ba dëk ga kiwatak fitciigarúu, waa ba hay kituuk beş ga fikii Kooh kibéesti' lëgëyaagaba. Kon ba mínat kitum lëgëyba na keeñ wisóosi'; ka hanat ki'en na kiheeh ndaga iñaama laakdandiiirúu jeriñ wiinoo.

¹⁸ Dëkattii kikiimi' Kooh. Wóorinnndii an hellii dalin, waa dí tuukin ga ki'enukoh yijúwi' saycaa en tooh. ¹⁹ Mi wëñnjúu kikiim iñii yii: kíimdattoo Kooh bi mi mín kigaaw kiboyuk garúu.

Tanjohii na kiiim-Koohii méeñjohda

²⁰ Kooh yëri onohi jam. Ya mílisi'ta Yéesu, Ha'mudiigaruu en nírohii yiyaakyii baalcida, ee ñífigari aamuda pokka kifiliimunkii yah bi taa'da. ²¹ Mi yii kiiim Kooh yaama, ya onndúu kimín kitum yijófi' ga bakaa en tooh doonaa dú mëtí' iñii ya waa'da. Ya tumat garuu iñaa nebpi, kooroh ga Yéesu Kiristaa, ee ndam aawat gari bi taa'. Aameen!

²² Mbokcii, mi kíimmbúu tookat, taam na kimúuñ, wo'eencuma mi bínndúu kidaassúda. En ki'ena, iñcii mi bínndúuda hoo'tii. ²³ Mi yii yéegallúu an Tímotée mbokiigarúu meyin kasu. Binaa ya teel kile'aa, mi hay nari kitaam, dí hayyúu kiwaaknee.

²⁴ Këñí'dattoo béeb buwum kuliyuk ga mbooloomungarúuda, na béeb buwum en buu Kooh dumađa. Mbokcii en dii ga kúlkii Ítalíida bii këñí'túu ga ban. ²⁵ Mi yii kiiim Kooh, ya barkeellúu béebpúu.

Këyítfii Saak bínɗa Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Saak bin béeb buwii en bu-Kooh tasaarukoh ga êldúnada. Saak enee bo' yilëeki'-teek ga kerceenaa ga Yéerusaleemɗa. Wo'u an Yéesu yëri en yaakci. Biyewin ga buwii ya bidee këyítfii fiida wo'ee an ba gëmin ee ka hotukéeri ga badukeenaagaba. Iñaama tah ya wo'aba an kigëm jom kitaam na kitum yijófi'. Saak kelohha an ga d'uuy kerceenaa, buwaa laakooda ensee ga coonu ndaga ha'-alalcaa yéensee hafba doj. Iñaama tah ya wo'a ha'-alalcaa ba watuk kitum fodii buwaa fiiliimunoh na êldúnada, wayee ba am buwaa laakooda yah kanak. Tíkka ga ya wo'a béeb watuk kiñaroh, ba am t'uuwtaagaba, ba dëk ga kitaabuk yijófi' foda a Kooh nakohkaɗa.

Këyítfii Saak bínɗa tiidoh anee:

- 1 - Këñɗoh (1: 1)
- 2 - Kigëm na kiñaañkaa meyoh ga Koohɗa (1: 2-18)
- 3 - Kisúkúruk wo'eenii Kooh na kitum iñaa wa nakohɗa (1: 19-27)
- 4 - Kigënantiloh jomoo kilaak (2: 1-13)
- 5 - Kigëm jom kitaam na tuneen (2: 14-26)
- 6 - Kiñaañkaa meyoh ga Koohɗa na kiwatuk perem (3: 1-18)
- 7 - Kifiliimunoh na êldúna (4: 1-5: 6)
- 8 - Kimúuñ na kikiim Kooh (5: 7-20)

Këñɗoh

¹ Mi Saak, mi súrɗa Kooh mi súrɗa Yéesu Kiristaa, Ha'mudii. Mi yii këñi' jawootcii Isarayeel* cidaanɗaah na kanakcii tasarukoh ga êldúna toohɗa.

Kiyëgís ngëm ga coonu

² Mbokcii, binaa dú keen ga coonu, ga daa ca mín kiman tooh, leenaa taabat ga na keen wisóosi' seb. ³ Ndaga dú inohin an coonucaama mínndii yen ga ngëmiigarúunaa, onanwa kiwëñ kiyëgís. ⁴ Kon teewohat kiyëgís kimëti' sék en d'anaa dú sikoo ga dara ee dú mat ga tooh. ⁵ Binaa laak garúu, baa hamhamaagari dooyyiinaa, ya kimat Kooh hamham, Kooh hayyiwa ki'on. Ndaga Kooh oni béeb, foñoo ken ee ñaroo ken ga. ⁶ Wayee ya en na kikiimaa, ya taabat ga na ngëm ee ya hanat kilaak hel kanak ga, ndaga baa laak hel kanak man na d'usaa giyyaa uuris bëwi' egiwa daa en béeb. ⁷ Baa man fodaama hanat kitum helci ga kilaak yen ga Ha'mudii, ⁸ ndaga iñaa ya aasoh tooh na laak hel kanak ga, ya egiskohi.

Kinduul na kilaak alal

⁹ Baa en nduul garúunaa ya neblukat ndaga Kooh hayyi kibëwi', ¹⁰ ee ha'-alal, ya neblukat ban ndaga Kooh hayyi kiyóoski'. En ki'ena, ha'-alal lëehduki fodii sapuus-pëegii. ¹¹ Nohii kolukaa, wa tam jír, wa tēki' pëegii'faa, sapuusca, keen, mo'laataa pëegii'faa ka'. Ha'-alal, ga d'uuy lëgëyaagari, yah kilëehduki fodaama.

Coonucii dali bo' na iñcii eki bo' ga kitum iñaa joffiiɗa

¹² Ya yewinin múu', baa yëgisiin ga coonucii ya hidohi nacaɗa. Ndaga ya teewoh kiyëgiskaagari na ndam ga d'uuy coonucaamanaa, ya hay kilaas kipeskaa en neehalaa Kooh diñ buwaa waarussida.

¹³ Bo', binaa helci ka' ga kitum iñaa joffiinaa, ya hanat kiwo' an: «Kooh yëri hii'too ga.» Ndaga laakoo iñaa hiiran Kooh ga kitum iñaa joffii, ee ya ga kihafci, ya hiiroo ken ga kitum iñaa joffii. ¹⁴ Baa en béeb, neblaati-kumuunci wëri nookiri, wa dúkiri bi eeki ga kitum iñaa joffii. ¹⁵ Lëehíraa neblaati-kumuun taabukkiinaa, wa lim baakaa', ee baakaaraa ka' bi mataa, wa lim kikaan.

¹⁶ Dú, mbokciigoo mi keenúukɗa, ken hanattúu kidúk ga iñii yii. ¹⁷ Iñaa du onu yijófi' tooh na béeb sërca, matin, ca yosukoh dook, ca meyoh ga Paamudii en tooh lee'laataɗa. Ndaga Kooh laak badukeen wiinoo ee ga daa ya hanoh tooh, ñuus laakoo da. ¹⁸ Neb Kooh hen ya limmbaruu, koorohha ga wo'eenii en kayohɗa, doonaa du en fodaama buwii kuliyuk ga tooh iñcii ya sakfa.

Kisúkúruk wo'eenii Kooh na kitum iñaa wa nakohɗa

* **1:1** 1: 1 Jawootcii Isarayeel waa' kiwo' buwii gëm ga Yéesu ga êldúna toohɗa.

¹⁹ Mbokciigoo mi keeñukda, foñat hel ga iñii mi wo' yii: baa en béeb gaawat ga kisúkúruk wo'eenii Kooh, wayee ya hanat kigaaw kiwo', ee ya hanat kigaaw ki'ayluk. ²⁰ Ndaga baa aylukin tumoo iñaa júwin ga fikii Kooh. ²¹ Kéri tah meydohat ga haffúu béeb iñaa líibdan keeñjúu, na ñan kisoot kihépi'. Yóoskidat haffúu ga fikii Kooh, dú took kite' wo'eenii mínndúu kimúsal ee Kooh sok ga keeñjúuda.

²² Kaa eemat rek ga kisúkúruk wo'eenii Kooh, dú dúki haffúu ga iñaama. Wayee tumat iñaa wa nakohda. ²³ Ndaga baa súkúruk wo'eenii Kooh ee tumoo iñaa wa nakohda, man na ño', yaa malak fikiiifaagari ga seetu, ya hotfa ga daa fa manda. ²⁴ Ya seetu'uk bi ya léehíraa, ya yee, ya dal ki'al daa ya manda. ²⁵ Wayee ño' yaa ga, yaa heel ki'inoh dijófi' Waasii Kooh wiméti'wii on buwii kilaas haffada. Ya abinwa dijófi' ee foññjiwa. Ya eemmbii ga kisúkúruk iñaa wa wo'danaa ya aluk, wayee ya yaa tum iñaa wa nakohda. Baa yaama, iñaa ya tumda, keeñci hay ga kisoos.

²⁶ Baa fu foñj an fu taabuk Kooh ee fu mínoo ki'am kúuwfunaa, fu dúk haffu: kitaabuk-Koohkaagaraa kaama laakoo jeriñ. ²⁷ Kitaabuk-Koohkaa setin ee laakoo sík, ga fikii Kooh, Paamudii, kéri en: kihaltuk baayucii na beticii yaalciigaba kaanin ee eenu ga coonuda, na ñan ki'abuk ga iñcii ga éldúna, líibdi ño' ga fikii Koohda.

2

Kigēnantiloh jomoo kilaak

¹ Mbokcii, ngēmumgarúu dú laak ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu laak ndamda, hanat kitaam na kigēnantiloh ga díkaantirúu. ² Fodii dii: ha'-alalaa ekuk kúlti cimóri' na kipii-wúrúus ga tokontaa, yéri hay, aassa jaangaagarúu. Laakka nduulaa ekuk líil-kúlti hay, aassa ñan. ³ Yaa ekuk kúlticaa cimóri'caada, dú onndi céé' wiyaa, dú wo''i an: «hay, yugaa dii ga fikii.» Ee dú wo' nduulaa an: «fu, tuukaa hen», Wala «fu, yugaa kakay ga kotciigoo!» ⁴ Iñaama dú tumbinaa, lak dú gēnantilohin ga díkaantirúu ee dú atti''ii na keeñ wimóri'.

⁵ Mbokciigoo mi keeñukda, súkú'kattoo: buwii tíku nduul ga éldúnada, Kooh tanukba, doonaa ngēmaa ya onbada dooyba alal ee ña laas ga Nguurii Kooh díñ buwii waa'tida. ⁶ Wayee dú tíkkii nduul ño'! Enndii ha'-alalcii béri hoonohirúu kilaak jame? Enndii béri fasirúu bi ga paancii atti'ohsidane? ⁷ Man béri ñaawali teekii Kiristaanii wimóri'wii dú bayda. ⁸ Waasii Nguurii Kooh, foda daa bídu ga Kéyitfaada, nakoh an: «waaraa mooroomfu foda daa fu waa' haffuda.» Binaa dú taabuk iñaamanaa, dú tumin iñaa jofin. ⁹ Wayee binaa dú gēnantiloh buwiinaa, dú tumin baakaa', ee waas tíkkinndúu, ndaga dú kéldúkin iñaa waas nakohda. ¹⁰ Kéri tah, baa fu taabuk tooh iñcaaa waas nakoh ee fu kéldúk winoo rek gacanaa, lak waasaa tooh tíkkinndaa. ¹¹ Ndaga Kooh yii wo' an: «Kaa dúk yaalfu wala betifu, fu faanuk na ño' yiliisda» yéri wo' an: «Kaa lan kumuun ño'.» Kon binaa en an fu dúkkii yaalfu wala betifu, fu faanuk na ño' yiliis, wayee fu ladin kumuun ño'aa, fu kéldúkin iñaa waas nakoh.

¹² Kon wo'at, dú tumi fodii buwaa jom ki'atti'u ga waas, waasaa oni buwii kilaas haffada. ¹³ En ki'ena, baa laakoo yërmaandi ga mooroomci, Kooh atti'oori na yërmaandi; wayee luu Kooh atti' atti', yërmaandaagari mín.

Kigēm jom kitaam na tumeen

¹⁴ Mbokcii, kiwo' an «mi laakin ngēm» ee ngēmaagaraa taambii na tumeen, jeriñ ya? Ngēmaama mínin ño' kimúsale? ¹⁵ Fodii dii: dú laak mbok yiyaal wala yibeti, yaa laakoo iñaa ya ekukan ee ya laakoo iñaa ya ñaman besaa en béeb. ¹⁶ Laak garúu yaa wo''i an: «Karaa na jam ee fu ekuk faanfu bi bit, fu ñami bi fu kap!». Ya wo''i iñaama ee ya e'tiiri iñaa ya soolukfanana, laak ya jeriñ? ¹⁷ Ngēm man fodaama: ngēm kesi taambii na tumeenaa, wa leeh.

¹⁸ Heyna ño' hayyoo kiwo' an: «Bii laak ngēm, bii laakka tumeen.» Wayee mi taasandi an: «teewaroor ngēmaa ño' mín kilaak ee taambii na tumeen, mi, mi teebpaa ngēm ga tumeen.» ¹⁹ Fu gēmin an Kooh ya yimoo don. Rañcii bíbóni' bii ñan gēmuunun iñaama ee ña bii saak ga ndaga kitit. ²⁰ Fu laakoo hel kat! Fu waa' iñaa teewanndaa an ngēm taambii na tumeenaa laakoo jeriñe*? ²¹ Caasammbuu Abaraham, Kooh abohhi ño' yijúwíraa, enndii ga daa ya faanee kowuci Ísaak ga loteelaa kitumi' Kooh sarahdane? ²² Kon fu hotin an ngēmaagari taabee na tumeencaagari. Fodaama ngēmaagari mínnda kimat sèk ndaga tumeenaa taam gada. ²³ Fodaama iñaa bídu ga Kéyitfaada, matta an: «Abaraham gēmin ga Kooh,

* 2:20 2: 20 laakoo jeriñe laakin ga Kéyitcaa cidewaacaa ñaa wo': ngēmaa kaanin

kéri tah Kooh abohhari bo' yijúwí[✧]»

Kooh teekkari filiici[✧]. ²⁴ Kon d'ú hotin an Kooh abohi bo' an ya júwin, ga tumeencaagari, wayee enndii ga ngém kesi.

²⁵ Enee dá ban na Rahap, faankoh-pakayaa. Kooh ammbari baa júwin ndaga tumeencaagari[†]. Yéři ekee buwaa bu-Isarayeel woseeda ga kaanci, ya dímallaba kisaadoh ga waas williis. ²⁶ En ki'ena, foda daa faan, fa íkissiinaa, fa kaanda; ngém ban, taambii na tumeena, wa leeh.

3

Kiwatuk peremfu

¹ Mbokcii, hanat ki'en baa koluk garúu béeb waa' ki'en jégíroh, ndaga d'ú inohin an dí, jégírohci, dí wéñan kimesik atti'. ² En ki'ena, d'ú béebpuu d'ú yewinin ki'eldoh ga inii yii wala iña yaa. 'Baa éldohoo taa' ga kiwo', baa yaama bo' yiméti' ee mínin ki'am hafci ga tooh. ³ Du eki lahab ga kúuw pënis doonaa ya tooki'tuu, fodaama d'ú éewdohhi núm daa neppuu. ⁴ Malakat ga gaal-giyy ban: daa wa hín kiyakda tooh ee uuris bayiwada, kuwalañ jijutuut fóoliriwa. Luu uuris wiyaak ye'eewa, wa aawi ga daa neñ fóolirohaa. ⁵ Perem manda ban. Pa enaama yijutuut ga faan bo', wayee pa ndamuk kilim enaama ciyaak. Malakat hemet-kiwii. Ja jijutuut ee ja dooyin kitéki' luuf wiyaak. ⁶ Perem ban kiwii. Pa líif na yibóni' kesi. Pa en ga faannduu ee përi líibdífa béebfa. Pa tamin na kiwiikaa safara ee pa tékiri kipeskiiruu ga éldúnada, aboh ga kilímuk bi ga kikaan. ⁷ Bo' laakin hel kitagat heet rawaa en tooh: ennda rap-luuf, ennda sel, ennda rabci fasukida na bii ga d'uu ygiyda; ee ya tagataba. ⁸ Wayee perem, ken mínoopa kiko'. Pa enin enaama yibóni' yaa abukoo, ee pa líif na danjaraa apin. ⁹ Perem përi d'ú kañohi Paammbuu Ha'mudii, ee përi d'ú cojohi buwii Kooh sak, médi'taba na hafci. ¹⁰ Kúuwkii ka kínoo, kéři meydohi wo'een barkeel, na wo'een coñ. Mbokcii, iñaama jomoo dá kímin ki'en. ¹¹ Músúmaa newin na maa aayin mínan na kihaal ga kuhaalaa jínoo? ¹² Mbokcii, een mínan na kilím towu yaawuun wala kedik-resen lím towu een? Fodaama ban, kuhaalaa meydohi músúmaa aayin maraa, meydohoo músúmaa newin.

Hamhamaa meyoh ga Koohda

¹³ Yiida garúu laak kiñaan ee inohin yen? Ga badukeenci wijúwí', ya teewohatka ga tumeencaa teeyin, caa teewoh kiñaan kiméti'. ¹⁴ Wayee en lak keeñjúu líif na ki'iñaan kiyaa na kinookoh kilaak rekaa, kaa ndamukat kiñaan ndaga d'ú taambii ga kayoh. ¹⁵ Kiñaan kaagarúu kaama meyoohii dook, ka kuu éldúna, kuu bo'-súusúus ee ka kuu Seytaani. ¹⁶ Ndaga daa ki'iñaan na kinookoh kilaak enoh béeb, coow na tumeen cibóni'caa en béeb caada. ¹⁷ Wayee baa laak kiñaan ka meyoh dookda, deñ kiset hen paay, ya hannda kiyewin jam, ya teeyya; ya hídrohi hen, ya líifin na yërmaandi, ya lími yijófi'; ya fa'dohoo ken ee ya inohoo kijójófduk. ¹⁸ Bo'-jam daa ya enoh tooh, ya soki jam da, ee yijúwí' yéři ya pikii ga.

4

Kifiliimunoh na éldúna

¹ Heñcii na ñarohcii ga d'uuycúuda inii haydohcada ya? Kiwaa' neblaat-kumuunkii dék kiheñoh ga d'uuycúuda kéři haydohca. ² D'ú díibukin yen, d'ú mínoori kilaak ee d'ú hatinin kilan kumuun bo' ga. D'ú kaani na ki'iñaan ee d'ú laakoo iña d'ú waa'da, faf d'ú en ga kiñaroh na kiheñoh. Iña d'ú waa'da d'ú laakoori, ndaga d'ú kímoowa Kooh. ³ Luu d'ú kímee Kooh ya onoorúu, ndaga d'ú kímoo ga daa jomda ee d'ú éewrukii dara ga, enndii iña neñ kumuunndúu kepaa. ⁴ D'ú oorin Kooh!^{*} D'ú inohoo an kifiliimunoh na éldúna kéři en kisañ Kooh hanaa? 'Baa fu waa' kifiliimunoh na éldúnanaa, fu tumín haffu baa waa'tii Kooh. ⁵ Kaa foogat an Kéyítfaa wo' sooyi. Fa wo' an: «Helaa Kooh tum, wa dëkka garuuda, ya waa'wa hen bi ya naalohinwa.»[†]

⁶ Ee sah kijófkii Kooh teeppúuda paafin daama, ndaga bíduunun ga Kéyítfaa an: «Kooh tookdoo buwii bëwi' haffada, wayee ya laakin yërmaandi ga buwii yóoski' haffada.» ⁷ Kon ayat haffúu ga Kooh, d'ú sagi' Seytaani, ya soof fenoo, ya úsaayyúu.

✧ 2:23 2: 23 Malkat Sënees 15: 6. ✨ 2:23 2: 23 filiici Ísayii 41: 8. † 2:25 2: 25 Rahap Ga waa yaawúu'caa hayu teeraa Yérikóo kimalakwa balaa ba hay kiheñoh na bu-teeraamanaa, Rahap yaama, ee enee faankohda, yéři daakeeba, léehi'ta dímallaba ba saan ee ken hottiiba. * 4:4 4: 4 D'ú oorin Kooh wo'eenii ga kiGerek diida man na «betifaa d'uk yaalci ya faanukka na bo' yiliis.» † 4:5 4: 5 Helaa Kooh... naalohinwa Léegisoh ciliis wo' da an: Helaa Kooh tum dék garuuda, iña ya waa'da, ya sagin wa bokidohu na yen yiliis.

⁸ Deeyat ga Kooh ee ya hay garúu kideey. Dú, tumoh-baakaa'cii, sétírat yáhhúu ga yibóní', d'ú bii d'ú laaki hel kanak'da, sétírat keeñciigarúu. ⁹ Keeñjúu leehat, aawat kitoŋ d'ú looyi. Tiyentiigarúu enat moon, keeñciigarúu soos'da, ca leehat tak. ¹⁰ Yóoskírat haffúu ga fíkií Ha'mudii ee ya hayyúu kibéwí'.

Ki'abuk ga ki'atti' mooroomfu

¹¹ Mbokcii, ken hanat kiwo' ga mooroomci iñaa bonin. Baa wo' ga mooroomci iñaa bonin wala atti'ináa, ya wo'din Waasii iñaa bonin ee ya atti'inwa. Ee waas, fu atti'wanaa, fu enissii baa taabukwa wayee fu en baa atti'iwa. ¹² Kooh hañci doŋ, yèri hëwí' Waasii, ee yèri laak ki'atti'. Ya doŋ yèri mín bo' kimúsal, ee ya mín bo' kisanjku'. Haa fu yii fu atti'i mooroomfuda, fu tik haffu ba?

Watukat kiyéey haffúu

¹³ Súkú'kattoo diima, d'ú bii d'ú wo' i an: «Wati wala kuwis, dí hay kika' teeru nangam, dí tum da kíis. Dí toonsuki daama bi dí laak kopa'.» ¹⁴ Dú ínohoo dara ga kipessúu, iñaa ka yah kuwis'da! Ndaga d'ú man na eef. Wa kolukaa, maañoo dara wa keen. ¹⁵ Dú jom anee kiwo' kay: «Neŋ Kooh, Ha'mudiinaa, dí hay kipes, dí hay kitum iñii yii wala iñaa yaa.» ¹⁶ Wayee ó'óo! Dú yéegin haffúu ee d'ú ndamuki rek. Kiyéey haffu fodaama daal, joffii! ¹⁷ Kon, baa fu ínohin iñaa fu jom kitum yijófi', fu tummbiirinaa, fu koorukin baakaa'.

5

Iñcii yoot ha'-alalcíida

¹ Súkú'kattoo diima, d'ú ha'-alalcii! Aawat kilooy, d'ú weleluki ndaga coonucii sekkiúda! ² Alalcii garúu nopin ee kúlticiigarúu maasohin. ³ Wúruúsiigarúu na hëelísiigarúu homaakin^o. Homaakaama hay kiteewoh fodii seedi iñcaa cibóní'caa d'ú tumeeda. Ee homaakaama, fodii kiwii, hay kiñam faanciigarúu. Èldúna, daanaka, leehin ee d'ú bii líis haffúu kigari' alal! ⁴ Malkat, koparii jomee kifayohu piikohcii légyeysee ga yoonciigariúda, d'ú tēhdohinwa kak, wa wii fiip rek. Ee jambatcii piikohcii aasin nof Kooh, Ha'mudii wēñ buuroo buu'da. ⁵ Dú cattii dara ga èldúnarúu, d'ú dēk ga mo'laat na neblaat rek. Dú kapin dūt en fan júuraa yafalu hen, d'ú bii sek bēriinaa d'ú hoossanda. ⁶ Baa tummbii dara, d'ú atti'inndi kikaan, d'ú lagin kumuunci ee ya nookohii ga.

Múuñat, d'ú seki

⁷ Kon mbokcii, múuñat d'ú seki bi ga daa Yéesu, Ha'mudii haysisan. Malakat ga daa línoh múuñi, aboh ga toŋcaa dēwi kikeen bi ga daa seek wíisan, kakay eroh towu tilúudi'. ⁸ Dú ñan, múuñat fodaama, d'ú am bi yégís, ndaga kihayiskii Ha'mudii deeyin. ⁹ Mbokcii, ken hanat kijambatuk ga mooroomci, en d'anaa Kooh atti'oorúu. Malkat bii yah ki'atti'da sah yeema ga halii. ¹⁰ Mbokcii, malkat ga sèldúga-Koohcaa. Ba wo'ee ga teekii Ha'mudii ee ga d'uuy coonucaagaba, ba múuñee hen. Taabat ga kotcaagaba. ¹¹ Ínohat an, dí wo' an ba yewinin múu', buwii yégís ga d'uuy coonucaagaba'da. Dú kelohin iñaa wo'u ga Yoop^o, ga daa ya tookee kimúuñda. Ee d'ú hotin iñaa Kooh, Ha'mudii mēeñjohi kitumi'da, ndaga Kooh, Ha'mudii líif na kijof na yërmaandi.

Kiwaat joffii

¹² Ee sah mbokcii, kaa waatat múk^o. Enndii ga teekii d'ook-Kooh, enndii ga teekii kakayfi wala ga enaama yiliis. Ga daa ka mín kiman tóoh, wo'eenndúu en «Eheena», enat «Ehee», en «Ó'ónaa» enat «Ó'óo». En d'anaa Kooh atti'oorúu.

Doolaa laak ga kikiim Kooh'da

¹³ En laakin garúu yíinoo yaa en ga coonunaa, ya kíimat Kooh. En laakin garúu yíinoo yaa en ga jamaa, ya kañat Kooh na tiyeek. ¹⁴ En laakin garúu yíinoo yaa d'úukoolinaa, ya baylukat yaakcaa ga jaangaada. Ba kíimi'ti Kooh, ba leeffi dúuleen^o ga teekii Ha'mudii. ¹⁵ Kíimaama taam na ngēm'da hay kimúsal d'úukoolíraa: Ha'mudii hayyi kiwéki'. Ee en an ya tumin baakaaraa, ya bayaluca.

¹⁶ Kon baa en béeb wo'at baakaa'caagari ga fíkií mooroomci ee yaa en béeb kíimi' mooroomci Kooh, en d'anaa d'ú wak. Baa júwin kíim Koohaa, kíimaagari waama, doolaaga'da límin yiyaak. ¹⁷ Malkat ga Ili, sèldúga-Koohaa, ya enee bo' doŋ fodii garuu. Wayee ga waa ya kíimmba Kooh na ngēm doonaa ya towooda, músú keenndii kakay bi

✧ 5:3 5: 3 Malkat Méccée 6: 19. ✧ 5:11 5: 11 Malkat Yoop 1: 20-22; 2: 10. ✧ 5:12 5: 12 Malkat Méccée 5: 33-37. ✧ 5:14 5: 14 Malkat Marka 6: 13.

laakka tikiis taahay na caban. ¹⁸ Waa ennda da, ya kiimissa Kooh ya toɓ, Kooh toɓpa, doo kakayfaa, faa han ki'eroh iŋaa pesohohsan.

Gindi'at buwii múuyɗa

¹⁹ Mbokcii, laak garúu yíinoo yaa deej kayohfii, ee laak garúu yaa gíndi''inaa, ²⁰ leenaa níndiskat iŋii yii: 'Béeɓ ɓaa fu gíndi tumoh-baakaa' ee lak ya múuyee hen ga waas wibóníraa, fu bewohinndi ga waasaama, fu sominndi ga kikaan ee fu hay kitah bi baakaa' ciyewincaa ɓaa yaama tumɗa Kooh bayallica.

Këyítfi Pee' deb kibínda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Pee', apotaaraa Yéesu, bín kerceencaa teeruca ciyëtúuscaa ga gohaa Aasiida (ga dii kúlkaa Turukii enoh watída). Këyítfiimaa Pee' bideefa kerceencaama hatalu ga kipesda.

Ga wii Yéesu en ga èldúnada, Pee' taabee nari. Ga waa Yéesu meyoh èldúnada, Pee' enee apotaaraa yaawúu'caa. Kerceencii Pee' bidee këyítfi fiida enee buwaa hatalsee hen ga kipesba ndaga daa ba gëmee ga Yéesu Kiristaada. Iñaama tah ya bínndaaba kiwo'ba, ba am bi yégís ga ngëmii. Enndii bëri dëwoh ga kitíku coonu. Ya wo'aba an Yéesu yii ba gëm garída yëri deb kitíku coonu, bi ya apussa. Iñaama teewoh an binaa ba hídoh na mesiklaataa, ba tookat kimúuñ fodaagari. Ya wo'aba ban daa kipesba jom kiman ga duuy buwaa sagu kigëm ga Kooh.

Këyítfi Pee' deb kibínda tídoh anee:

- 1 - Këndoh (1: 1-2)
- 2 - Yaakaarii onoh kipesda (1: 3-12)
- 3 - Kipeskaa sela'in (1: 13-2: 17)
- 4 - Kitaabuk kotcaa Kiristaa (2: 18-4: 19)
- 5 - Níirohcii yopii Kooh (5: 1-11)
- 6 - Tanjkoh (5: 12-14)

Këndoh

¹ Mi Pee', apotaa' Yéesu Kiristaa, mi yëri bínndúu këyítfi fii dú buwii Kooh tanuk enu sagac ga gohcii ba tasaarukohda: ennda gohaa Pom, waa Galasií, waa Kapadoos, waa Aasií na waa Bitinií. ² Kooh, Paamudii tanukinndúu kumëëñí' fodaa ya nateeka kitumda, doonaa dú en buuci ga tumeenaa Helaa yisela'í' yaa, en d'anaa dú kelohi' Yéesu Kiristaa ee níifaagari aamuda onndúu kiset. Mi kím Kooh barkeellúu bi dooy, onndúu jam wiyewin.

Yaakaarii onoh kipesda

³ Du kañat Kooh, Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga yërmaandaagari wiyaakwaa, ya oninnduu kilímukis ga kipes ki'as, ee dú laakin yaakaaraa onohi kipes, ga daa ya mílisi' Yéesu Kiristaa ga kikaankaada. ⁴ Fodaama, dú laas ga iñcaa cinéwí'caa Kooh faani'túu ga asamaanda. Iñcaama yasukohoo, ca líiwoo, ca neewoo. ⁵ Kooroh ga ngëmii dú laakda, Kooh hayyúu kiní' na dooliigari mín ga toohda, bi ga besaa méeñjoh ya yah kiteewoh kimúckiima ya waayuki'túuda.

⁶ Keeñjúu soosin ga yaakaaraama, luu enee an dú jomin kikooh diima ga coonucaa en tooh. Coonucaama nak maañanndii, ⁷ ca en kimalaksukoh ngëmiigarúu, dii wa hín kiyégísda, fodaa daa wúruus útsi ga kiwii kimelici'wada. Ee ngëmiigarúu wëñ solu fúuf wúruusaama aaw ga kiyasukoh donda. En d'anaa ngëmiigarúu hayyúu ki'on dú laak gërëm, dú laak ndam, dú eru cée', bëriinaa Yéesu Kiristaa feeñukanda. ⁸ Dú mosoo kihot Yéesu ee moona dú waarinndi. Bi wati dú hottiiri, ee kokohhii dú gëmin gari. Këri tah dú taabin ga na keeñ wisóosi', waa ken mínoo kiwo' na kúuw, waa taam na ndam. ⁹ En ki'ena, dú laasin ga iñii dú séentuk ga ngëmii dú laakda. Iñaama yëri en an fitciigarúu, ca múc.

¹⁰ Ga loo kimúckiima, seldíga-Koohcaa heelussa ki'ínoh na kihalaat ga dijófi', ee ba yéegalohha kijofkaa Kooh nareerúu kiteebda. ¹¹ Ba baa heel ki'ínoh bi jof jamaanaa iñcaama Helií Kiristaanii ínohluokoheeba, yah kilaakohda, na daa ca yah kimanda. Heliima taabee nabaða yéegaleeba, balaa ka laakaa, coonucaa Kiristaanii na' kidayda na ndamaa yah ga kitíkdá. ¹² Kooh teeþaba an iñaa ba yéegalohée yaama, ba ga kihafba, aawéerí gaba wayee aawee garúu. Diimada, buwii en na kiyéegaloh Hewhewii winéwi'wiida wo'inndúu iñcaama, kooroh ga doolii Helií yisela'í'yii Kooh wosoh, meyoh asamaanda. Malaakacii sah waaruunon kitík hasba ga iñcaama.

¹³ Kon waayukat haffúu, dú wiisoh wecen, dú lík yaakaa'túu béebwa ga iñaa yijófi' yaa Kooh yahhúu ki'on bëriinaa Yéesu Kiristaa feeñukanda. ¹⁴ Enat oomaacaa kelohdín Kooh. Kaa taabukat neblaat-kumuuncaa dú enukohee kudewaada; lak dú ínohii Kooh duum, ¹⁵ wayee sela'at hen ga béeb kipeskiigarúu fodii dii bii bayyúu ga hafci sela'da. ¹⁶ En ki'ena, bídu ga Këyítfaa an: «Enat buwaa sela'in, ndaga mi, mi sela'in».

¹⁷ Waa Kooh yii atti'i baa en béeb ga iñaa ya tumi ee fa'dohoo kenda yéři dú bayi «Buba» dú en na kikiímaa, kon nak, ga kipeskiigarúu dii ga éldúnađa, dú jominndi ki'e' céé' wiyaak. ¹⁸ Dú inohin an iñaa dú laasohu ga kipeskaa enéerií dara dú lam ga bicaasambúuda enndii iñaa yah kiyasukoh fodii héelis wala wúrúus.

¹⁹ Ó'óo, dú laasuunun ndaga nífaa wiléeki'-soluwaa Kiristaa aamu, fodii sarah kubaalkaa dara néewisukkiigari ee laakoo sík. ²⁰ Kooh tanukinndi kuméeñí', lak éldúna sakussii duum ee ya onin buwii ki'inohhi ga jamaanuciima en cii méefjohđa, ndaga dú. ²¹ Kooroh gari, dú gëmin ga Kooh, yii mílisi'ti ga buwaa kaanin, e'tari ndamđa. Fodaama, ngëmiigarúu na yaakaariigarúu cii éewrukka ga Kooh.

²² Ga wii dú taabuk kayohfiida, fodaama dú sétirin fitciigarúu bi dú mínin kiwaa' bimooroombúu kayoh-kayohđa. Kon nak, waarohat kayoh-kayohđa na keefciigarúu béebca. ²³ Dú límuksin kilímuk ki'as kaa meyoohii ga pesohpaa yah kiyasukoh, wayee ka meyooh ga pesohpaa yasukohandii. Ee pesohpiima péři en Wo'eenii Kooh onohi kipes ee wa tuukan bi taa'đa. ²⁴ En ki'ena, bídu ga Kéyítfaa an:

«Bo'-súusúus man na péegii;
ndam bo'-súusúus man na sapuus-péegii.

Péegii súwin, sapuuscaa keen,

²⁵ wayee Wo'eenii Ha'mudii tuukan bi taa'.»^{*}

Ee wo'eeniima wéři en Hewhewii winéwi'wii dú yéegalseeđa.

2

Atoh-koñii tawahii Kooh

¹ Kon foñat tóoh iñaa en kisoot, kiñaañukoh bo', kijóǰíǰí, ki'iñaan, kipok kiwo'. ² Fodii líi', dñibukat kíǰap ga miismii koocussii en Wo'eenii Koohđa, en đanaa, ma onndúu kiyak bi dú múc. ³ En ki'ena, bídu ga Kéyítfaa an: «Dú hotin dii Ha'mudii hín kijóǰí».

⁴ Ha'mudii yéři en atohii en na kipes buwii jafeeđa wayee Kooh tanukwa ee wa laakin solu gari. Deeyat gari. ⁵ Waa dú enin atohcaa en na kipes, dú ñan, deeyat gari doonaa dú en tawahii Kaanfii Helii yisela'í'yii dëkohđa ee dú en bisarahoh, baa en buu Kooh, kitumi'ti sarahcaa Helii yisela'í'yii onnduuca kitumđa. Sarahcaama Kooh tookinca kooroh ga Yéesu Kiristaa. ⁶ En ki'ena, bídu ga Kéyítfaa an:

«Mi yii yippa atoh-koñ dii ga Síyon,
mi yéři tanukwa ee wa wéři wëñ kilaak solu.

Baa gëm gawanaa, yaakaa'fu tasoo múc.»^{*}

⁷ Kon dú bii dú gëmindá, wa erinndúu céé', wayee bii gëmmbiida, ña inohat an:

«Atohaa tawahohcaa jafeeđa
wéři méefjoh ki'en atoh-koñii tawahii.»^{*}

⁸ «Wa enin ñan atohii kéfti buwii,

wii búukíbađa.»^{*}

Wa kéftinña ndaga ña tookkii kigëm Wo'eenii Kooh, ee iñaama yéři sekeeđa.

⁹ Wayee dú, dú en heetii Kooh tanukđa ya tuminndúu bisarahoh na ñibuu'. Dú en heetii wisela'í'wii, heetii ya heeli' hafciđa, doonaa dú yéegaloh tumeencii ciyaakcii^{*}.

Ya bewohhúu ga ñuusii, haydohharúu ga lee'laatii neñ kiniirukđa. ¹⁰ Kudewaa, dú enéerií heetii Kooh wayee diimađa dú enin heetiigari. Kudewaa dú laaséerií ga yërmaandii Kooh wayee diimađa dú laasin gawa.

Kipes fodii sírga Kooh

¹¹ Dú bii mi keeñukinda, dú man na buwaa kooroh éldúna hen rek, fodii bisagac, kéri tah mi daassúu ga inii yii: Abukat ga neblaat-kumuuncii heñohi fit bo'đa. ¹² Badukeenumgarúu ga dúuy yiifa'cumđa enat wimóri'. En đanaa, luu ña pokdeerúu ki'en bitumoh-kofeel, ña hotan tumeenciigarúu cijóǰí'cii, ee ña ndami Kooh bëriinaa yaama ñaawanbađa.

¹³ Béeb nguu' waa bo'-súusúus mín tuuki' ga éldúna, kelohđatwa ndaga Ha'mudii: ennda buurii hanoh béeb buu'cii dookđa, ¹⁴ ennda ñan güwernéeciigari ya wos kiko' tumoh-kofeelcii na kikañ buwii tumi yijóǰí'đa. ¹⁵ En ki'ena, inii Kooh waa'đa wéři en an: dú tum iñaa jofin. En đanaa dú laj túuwttii buwii laakoo hel, inohsoo darađa. ¹⁶ Bayat badukeen buwaa laak hafba, ee kaa tumat iñaama úf kikún tumeen cibóni'. Namat ki'en bisúrga Kooh. ¹⁷ Erat buwii béebba céé', waarat mbok-kerceencii, niikat Kooh ee dú e' buurii céé'.

* 1:25 1: 25 Mëdírohat na Kañcaa 103: 15-17. * 2:6 2: 6 Malkat Ísayii 28: 16. * 2:7 2: 7 Malkat Kañcaa 118: 22. * 2:8 2: 8 Malkat Ísayii 8: 14. * 2:9 2: 9 Malkat Eksoot 19: 5; Ísayii 43: 20.

Súrğa na ha'mudaagari

¹⁸ Dú súrgacii, kelohdat ha'munciigarúu, dú e'ba cée' wimëti' sèk. Hanat ki'eem rek ga ha'muncii bijófi' bii wala bii dúkohsi narúu hendá, wayee bi ga sah bii tamohinda.

¹⁹ Kayoh, kikoorkuk coonuca dú tíku ga iñaan enndii waas ndaga kitaabuk Kooh, inohat an Kooh ga kijofkaagari onndúuka kimín. ²⁰ En ki'enaan, ndamii wiida wéri laak ga kikoorkuk doo'caa dú feekuca ndaga lak dú tum iñaan joffii? Wayee binaa dú took kikoorkuk coonu ndaga kitum iñaan jofinaa, inohat an Kooh ga kijofkaagari yéri onndúu kimín iñaama.

²¹ Iñaama yéri Kooh bayohhúu. Kiristaanii ban sodin ndaga baakaa'ciigaruu, ee fodaama ya teewinndúu waas waa dú kooran, doonaa dú taabuk kotcaagari.

²² Ya mosoo kitum baakaa' wínoo ee saboh fiinoo mosoo kimeyoh kúuwci.

²³ Ya basuunun, ya mossii kitaas na basee.

Ya tíkuunun coonu, ya mossii kidíguk ken ki'ëldúk, wayee ya díjkaanoheee hafci ga yah yii bay atti'ii wijúwi'wiida.

²⁴ Ya koorukka baakaa'ciigaruu ga faanci, ya bayyaca, ya ga kihafci ga wii ya kaan ga kuraanaada.

En dānaa baakaa' mínsisoo yen garuu ee dú aas ga kipeskii kijúwi'kii.

Dú wékírohu kon ga gaañcaagari.

²⁵ En ki'enaan, kudewaa dú madee na baalcaa múuy hen, wayee diimada, dú bii éewrukka ga nírohii watuki fitciigarúuda.

3*Beti na yaalci*

¹ Dú ban, beticii, kelohdat yaalciigarúu. En dānaa, laak gaba yaa gëmbbii Wo'eenii Koohaa, daa dú manda minba ki'ek ga ngëmii. Iñaama soolukanndii kiwo': ² Ba malakan rek ga badukeenaagarúu, daa dú hín kiset keeñ ee dú erinba cée'da. ³ Kaa heelat rek kimo' ga foh: ennda kidíguk bi jek, kipokuk ceen-wúrúus na ki'ekuk kúlti cimóri'. ⁴ Wayee heelat kimo'kaa en ga dúuy keeñ, yasukohooda: ennda kilwet na kiyewin jam. Kimo'kaa kaama kéri laak solu ga fíki Kooh. ⁵ En ki'enaan, beticaa waama bisela'í'baa tíksee yaakaa'ba ga Kooh ee tookdusee biyaalbada, iñaama yéri enee kimo'kaagaba. ⁶ Madee fodaama ga Saaraa. Ya kelohdee Abaraham hen bi, ya bayeeri Ha'mudaagari. Dú ban, binaa dú tum iñaan jofin ee taammibii na kiniik daranaa, iñaama hay kiteewoh an dú tucaasamun Saaraa.

⁷ Dú yaalcii ban, baa en béeb ga kipeskaagari na betici, ya jomin kifoñ hel ga an ya hínndii nari dooli. Eratba cée' wimëti' ndaga ba hay narúu kibok kilam kipeskaa kukayohkaa Kooh onndúuda. En dānaa dara honohoorúu kikiimi Kooh bi jof.

Kitook kisodalu ga kitum iñaan jofin

⁸ Inii mēeñjohda wéri en béebpúu, bokat halaat, dú bok keeñ wínoo. Waarohat ga dikaantirúu fodii buwaa bëri bokoh; baa en béeb laakat yërmaandi ga mooroomci ee baa en béeb yóoski' hafci. ⁹ Kaa íkat mesiklaat ga mesiklaat ee kaa taasat basee ga basee; namatti kikiimi', Kooh barkeelli. Kooh bayohhúu ga hafci iñaama, kibarkeelluu.

¹⁰ En ki'enaan, bidu ga kēyítfaa an:

«Béeb baa waa' kinebluk ga ëldúna ee kipesci newaa,

ya abat kúuwkaagari ga yibóni',

ee perempaagari hanat kiwo' saboh.

¹¹ Ya úsaayat yibóni' ee ya tumi yijófi',

ya heelat jam ee ya taabukiwa.

¹² Ya inohat an Ha'mudii yii yíppa hasciigari ga buwii bijúwi' bii

ee ya yii déekka nofigari ga inii ba kiimiriida.

Wayee buwii tumi iñaan boninda, Ha'mudii súugúrukinba.»*

Yaakaa' ga dúuy kihatalu ga kipes

¹³ Ee sah, bii yiida tumannndúu iñaan mesikin binaa dú kaantukoh ga kitum yijófirraa?

¹⁴ Luu enee an dú jom kikoorkuk iñaan meskin ndaga kitum iñaan júwin, inohat an dú yewinin múu'. Kaa niikat buwii ga dara ee ban ken hanat kihícoh hellúu. ¹⁵ Tookat ga keeñjúu an Kiristaanii sela'in, ee ya hançi donj ya en Ha'mudiigarúu. Tuukat tek ga kitaas béeb baa meekisanndúu inii tah yaakaarii dú laakda. ¹⁶ Ee nak taabat ga na teey, dú on béeb cée', ee dú deli' hellúu. En dānaa buwii pokdíruu kiwo' ndaga kipeskiigarúu kijúwi'kii ga Kiristaaniida kaci'u ga iñcii ba pokdíruuda. ¹⁷ En ki'enaan,

* 3:12 3: 12 Médirohat na Kañcaa 34: 13-17.

kikooruk mesiklaat ndaga kitum yijófi', en ga iñaa Kooh waaraa, kéri gën kikooruk mesiklaat ga kitum yibóni'.

¹⁸ Kiristaanii ga kihafci koorin ga mesiklaat waas kíinoo ndaga baakaa'cii buwii. Ya yii ya en bo' yijúwí'da, ya kaannda kimúsal buwii júwussiida doonaa ya haydohba ga Kooh. Ya apussa, faan bo'-súusúusfaagari kaannda, wayee Helii yisela'iyii onndari kipesis. ¹⁹ Koorohee ga Heliima, ya ka'ta ga helcaa təcuk ga bu-baamda kiyéegalba iñaa laakda*. ²⁰ Helcaama céri en cii sáage kikelohi' Kooh, ga jamaanaa músúmaa miyewinmaa Kooh toweeđa. Wiima lak Kooh yii múuñ rek, hídoh ga wahtaa Nowee enee na kihéwi' gaal-giiyaa wiyaakwaada. Bi'bo' bijutuut bəri múcee ga músúmaama, ee enee bo' biyitnabaahay. ²¹ Iñaama yéri mandarga bétisii dú bétisi'u ga músú wati, onndúu kimúcda. Bétisi' nak, enndii kinis iñaa líif ga faan, wayee nam ki'en kitaas Kooh na hel widéli'. Ee wa músalinndúu kooroh ga kimiliskaa Yéesu ga buwaa kaaninda, ²² yii lap dook asamaan, hanohha yah-ñaabaa Koohda. Malaakacii, iñcii en na kinguuruk ga dook buwiida na iñcii laakin dooli ee hotukooda, kelohdndi.

4

Kigúroh na baakaa'

¹ Kon nak, waa Kiristaanii dayeera mesiklaat ga faanfaagari, dú ban, bewart helaa Kiristaa waama, dú tumwa ganaay. En ki'ena, baa day mesiklaat ga faanfaagari gúrohin na baakaa'. ² Kon, aboh diima den, iñii tes ga kipesúu ga éldúnada hanat ki'en ga iñaa neβ bo'-súusúus wayee enat ga iñaa Kooh waa'. ³ En ki'ena, dooyin sək ga dii dú pesee kudewaa ga iñaa neβ yiifa'ciida: dú enee ga kifaanuk na baa en béeb, kidíibuk iñaa en yuu mooroomfu, kilaal kihépi', kihíp look ga kiñam na ki'an, ki'aamuk koof ki'araami'. ⁴ Diimada, yiifa'cii léyuunun ga dii dú taabissii naba ga kipeskiigaba kibóni'kii kiima barinda. Kéri tah ba bii bassúu. ⁵ Ba hay kituuk bes kitaas ga fikii bii tuuk ga ki'atti buwii en na kipes na buwii kaaninda. ⁶ En ki'ena, iñaama tah Hewhewii winéwi'wii yéegalohussa ban ga buwii diima den kaanuununda. Fodaama, luu enee an ba atti'uunun kikaan ga faancaagaba fodii béeb buwii, ga fitcaagaba ba bii pes fodii Kooh.

Ki'amdoh mooroomfu ga iñaa Kooh onndaa

⁷ Iñaa enin tooh, jamaanaa wa lehandaa deeyin. Kon taabat na hel na kiwíisoh, en danaa dú mín kikíim Kooh. ⁸ Balaa daranaa, waarohat ga díkaantirúu kiwaaroh kiwoóri' ndaga kiwaaroh kúnin baakaa'caa leehoo. ⁹ Baa en béeb tookat mooroomci ga kaanci ee hanat kitaam na kicapatuk. ¹⁰ Baa en béeb garúu laakin iñaa Kooh onndi. Ya bewart iñaa ya onuda, ya amdoh buwaa biinoo ga, fodii buwaa tuukuk légéy. Fodaama, ba tuukuk dijófi' béeb iñcii cinéwi'cii Kooh onohda. ¹¹ Bo' en na kijangataa, ya wo'at iñii Kooh wo'da. Baa en na ki'amdoh ga légéyiinaa, amdohat na doolii Kooh onndi. En danaa, Kooh eru ndam ga iñaa en tooh, kooroh ga Yéesu Kiristaa yii laak ndam na dooli bi taa'da. Aameen!

Buwii hatalu ga kipesba ndaga Kiristaada

¹² Dú bii mi keeñukinda, kaa léyat ga mesiklaatcii citamoh'cii dallúuda en fan enndii waas. ¹³ Namat kineβluk hen, ndaga dú beβ bakkúu ga coonucii Kiristaa dayda, doonaa bəriinaa ya feeñukan ga ndamaagarida, keeñjúu soos seβ. ¹⁴ Dú yewinin múu', binaa dú basu ndaga teekii Kiristaaniinaa, ndaga lak Helii Kooh líif na ndamda wii dəkka ga dūuyúu. ¹⁵ Binaa laak garúu yaa tiku coonunaa, hanat ki'en an lak ya ap bo', wala ya lok hen, wala ya tum gofeel, wala an ya aas ga iñaa enndii waacii. ¹⁶ Wayee en an ki'en kerceen kéri tah bo' tiku coonunaa, ya hanat kilaak kaci ga iñaama. Ya namat kay kigèrēm Kooh daa ya bay teekii kerceenda.

¹⁷ Wahtii ki'atti'kii le'in, ee wa d'ewoh ga buwii en buu Koohda. En lak wa daloh garuunaa, kon buwii ságu kigēm ga Hewhewii winéwi'wii Koohda, ba yah na kiméeñjoh? ¹⁸ Fodaa kéyitfaa wo'da: «En lak kimúc bo' yijúwí' kéri yoohpiinaa, kon baa tumi baakaa', faali'ii Koohda, ya aaw na?»*

¹⁹ Fodaama, buwii dayu mesiklaat ndaga kitaabuk iñaa Kooh waa'da, ba lisat kitum iñaa jofin. Ba ayat kipesba tooh ga yii sakba ee tumi iñaa ya díghoda.

5

Níirohcii yopii Kooh

* 3:19 3: 19 Léegísoh ciliis wo' «ya ka'ta ga fitcaa buwaa kaaninda...» ✧ 4:18 4: 18 Mēdírohat na Liiwuk 11: 31.

¹ Diimada nak, mi daas buwii ga dŋuucúu en biyaak ga jaangiida. Mi yaak ga jaangii fodii gaŋa. Mi seedi'in coonucaa Kiristaa dayeeda ee mi laakin bak ga ndamaa yah khotukda. ² Níirat yopii Kooh dɪŋkaanndúuda ee dŋ toputu'ifa. Ee hanat ki'en an dŋ gitinu ga hen wayee enat ga iŋaa newinndúu fodaa Kooh waa'kada. Hanat ki'en an kiwaa' hēelís ekkúu ga, wayee enat an dŋ gēm lēgēyaama hen. ³ Kaa heelat kilaak dooli ga dook buwii Kooh tɪk ga yahhúuda, namat ki'en buwaa yopii Kooh malakan gaŋa. ⁴ Ee binaa yii kuliyuk ga tóoh níirohciida feefukaa, dŋ hay kilaas ndamii fodii baanu-buu', waa fúri'anndii.

⁵ Ee ban, dŋ oomaacii, kelohdat buwii en yaak ga jaangiida. Ee béeb buwum, yaa en béeb yóoskírat hafci ga fikií mooroomci ee ekukat iŋaama fodii kúlti ndaga bídu ga Kēyítfaa an: «Kooh kaalin buwaa bēwí' hafbaŋa, wayee buwaa yóoski' hafbaŋa, ya teewinba kijofkaagari*». ⁶ Kon yóoskírat haffúu ga fildoo yahii Kooh wilēeki'-dooliwii. En danaa, ya bēwí'túu ga wahtaa ya amda. ⁷ Kēlēembískat tóoh iŋaa bítinndúu ga dookci ndaga yēri toputu'irúu.

⁸ Wíisohat ee dŋ watuki! Yii heñohirúuda, Seytaanii, yii yoot en fan gayindifaa en na kimbēmbuk kiheel baŋa ya seelohan. ⁹ Abat bi yēgís ga ngēmiigarúu, dŋ tēhhi tēc, ee dŋ ínoh an mbok-kerceenciigarúu tasaarukoh ga ēldúna tóohda, coonucaa man da cēri ba day ban. ¹⁰ Dŋ hay kifaat kiday coonu jutuut, wayee Kooh ga kijofkaagari kiyaakkaa, hayyúu kibēwírís, ya onndúu kiyēgís gík, ya baattúu dooli bi dara mínoorúu kiyēngel. Ya bayinndúu kibok ga ndamiigari leehoo taa', ndaga dii dŋ enin wíinoo na Kiristaada. ¹¹ Ya yēri laak kimín bi taa'. Aameen!

Taŋkoh

¹² Sílwee, ee ya en garoo mbok-kerceenaa mi óolukin, yēri amfohhoo bi mi mínndarúu kibín kēyítfi fii. Mi bínndúu kidaassúu na kiseedi'úu kijofkii kiwóori'kii meyoh ga Koohda. Abat ga iŋaama bi yēgís.

¹³ Bu-jaangii ga Babiloon* Kooh fal fodii garúuda, bii kēní'túu ga. Marka yii mi aboh fodii kowu ga ngēmiida, yii kēní'túu ga ban. ¹⁴ Baa en béeb mígínohat na mooroomci haf, kifuunndi fodii buwaa bokoh.

Jam taabat narúu béebpúu, dŋ bii dŋ en wíinoo na Kiristaaniida.

* 5:5 5: 5 Malkat Liiwuk 3: 34.

* 5:13 5: 13 Pee', ga teekaa Babiloon, mínin ki'en, wo' dēkaa Room

Këyítfi fukanakfii Pee' bínfa Wo'eencii légis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri en fukanakfii Pee' bínfa. Jom ki'en an ya bínfa ga béeb kerceenoo kerceen (1: 1). Laakkii ken baa wo' an kerceenaa ya bídee këyítfaa ðeβda bëri ya bidis fii, ee wóo'tii ken an këyítcii kanakcii cii donj cëri ya bín. Ya wo' rek an këyítfi fii fëri en fukanakfii ya bínfa (3: 1).

Pee' wo' an laakin buwaa kari ga kerceenaa, ba jangati ga ðuuyba iñcaa taabohhii na Hewhewii winéwi'wii ba yéegalee buwaamaada. Jëgirohcaama taabuk neblaat-kumuunba donj ee ba wo' an Yéesu hayisannndii.

Pee' wo' ban an kipes kerceen jom kitaam ga iñaa neβ Kooh. Iñaaama yëri Yéesu jëgíree buwaa taabukeeri ga wii ya en ga ëldúnada, ee iñaaama yëri baa en béeb jom kitum ga helci.

Këyítfi fukanakfii Pee' bínfa tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1: 1-2)
- 2 - Iñii Kooh bayoh buwii ga hafcida (1: 3-15)
- 3 - Wo'een sëlđiga-Koohcaa ga loo Yéesuda kayoh (1: 16-21)
- 4 - Buwaa jëgíroh sabohda na iñcaa sekba gada (2: 1-22)
- 5 - Kihayiskii Ha'mudii dígohuda (3: 1-18)

Këñdoh

¹ Mi Simon-Pee', súrgii na apotaarii Yéesu Kiristaa, mi yëri bínndúu këyítfi fii, dú bii, dú laakin ngëm ga Koohyigaruu, Yéesu Músalkaatiigaruu fodii dí gëm garída. Ee iñaaama, ya yëri onnduuka ga kijúbkiigari. ² Waa dú inohin Kooh, ya na Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, mi yii kím ba barkeellúu bi dooy, ba onndúu jam wiyewin.

Iñii Kooh bayoh buwii ga hafcida

³ En ki'ena, Kooh, ga doolaa ya bayda oninnduu tooh iñaa dú laak sooli ga kipes, ee dú am gari, ndaga dú inohin yii bayyuu ga ndamaagari na kijofkaagarída. ⁴ Fodaama, Kooh oninnduu kilaas ga iñcii ciwóori'cii ee wëñ kiyak ya dígeeruuda. En danaa, kooroh gacanaa dú rëc ga neblaat-kumuuncii posoni kipeskii buwii ga ëldúnada, dú beβ badukeenaa Kooh. ⁵ Kon ga iñaaama, tumat iñaa dú mín tooh, ngëmiigarúu taam na badukeen wijófi', ee badukeeniigarúu wijófi'wii wii taabat na ki'ínoh. ⁶ Ki'ínohkiigarúu taabat na kimín ki'abuk, kimín ki'abukkiigarúu taabat na kiguu'guuluk, kiguu'guulukkiigarúu taabat na ki'am ga Kooh. ⁷ Ki'am ga Koohyigarúu taabat na kifiliimunoh ga díkaantirúu ee kifiliimunohkiigarúu taabat na kiwaaroh.

⁸ En ki'ena, binaa dú bay iñcii ciima ga keefnjúu ee ca yewin garúunaa, ca hay kitah ki'ínohkiigarúu na Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu hay kibaat kilaak jeriñ ee lím yen. ⁹ Wayee baa bayyii iñcaama ga keeñci man na búumi', ya hotoo di'úsaayi'. Ya alin an ya sétíruunun ga baakaa'caa ya tumee kudewaada.

¹⁰ Këri tah mbok-kerceencii, guu'guulukat, dú am faali' ga bayii Kooh bayyúu ga hafcida na tanukii ya tanukkúuda. Binaa dú tum iñaaamaanaa, dú keenoo múk ga yibóni'. ¹¹ Ee iñaaama yëri onanndúu kilégisdu bi an hal ga nguuraa leehoo taa'da, wii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ee en Músalkaatiigaruuda.

¹² Këri tah, mi jominndúu kiníndisi iñcuma besaa en tooh, luu enee an dú inohinndi ee dú abin bi yégisin ga kayohfii dú wo'uda. ¹³ Kon waa mi yii lís ki'en ga ëldúna, mi abin an júwin mi níndisirúu iñcaama, dú lík helciigarúu ga. ¹⁴ En ki'ena, fodii díi Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu inohlukohhookada, diimanaa kipesso leeh ga ëldúna. ¹⁵ Mi hay kitum nak iñaa mi mín tooh bi dú níndisuk iñcuma wahtaa en béeb, binaa mi kaanaa.

Wo'een sëlđiga-Koohcaa ga loo Yéesuda kayoh

¹⁶ En ki'ena, dí ayukkii ga liib, caa halaatu hen bi jekin, ki'ínohlukohhúu kihayiskii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu líif na ndamda, wayee dí nam kihot na hasciigari kiyakkaagari. ¹⁷ En ki'ena, Kooh, Paamudii erinndi cé'e' na ndam, ee Kooh ga ndamaagari wiyaakwaa wo'a gari an: «Bii yii yëri en kowukiigoo mi keefukda,

keeñjoo soosin gari!»* 18 Dí ga kihaffii, dí kelohha koonaaaka kaama meyohee asamaanda, lakanaa dí baa nari ga dook janjagaa wisela'í'waa.†

19 Ga inaama dí wēñin ki'ayuk bi yēgisiin ga iñcii sēldiiga-Koohcaa wo'eeda. Ee dú foñ hel bi jof gacanaa, dú tumin inaa jof, ndaga wo'eenciima man na lampu, waa en na kiniit ga dekataa nūusin bi ga daa Kooh wiisan. Lee'laatii Kiristaa melic fodaama ga keeñciigarúu fodii olii meyi na kim lé'e'dí éldúnaa. 20 Balaa daranaa, inohat inii yii dijófi' an, ken mínoo na kihafci kilóogísoh wo'een sēldiiga-Koohcii ga Kēyítfaada. 21 En ki'ena, wo'een sēldiiga-Kooh wínoo meyoohii ga inaa bo'-súusúus waa', wayee Helii yisela'í'yii yēri éewdohi bo' ga inaama, ya aawi kiwo' ga teekaa Kooh.

2

Buwii jégíroh sabohda na iñcii sekbada

1 Kudewaa, laakeera ban ga heetaa Isarayeel buwaa tíkee haffa bisēldiiga-Kooh ee lak saboh. Fodaama ban, hay kilaak ga dūuycúu buwaa jégíroh saboh. Bi dú yéegaa, ba hay kijégíroh ga dūuycúu waas ciliis caa enndii kayoh, caa éewdohi bo' ga kisanjku'. Ba hay kitaasuk teekii Ha'mudii laasbada, ee fodaama, ba hay kitík haffa kisanjuk ga gaaw gaaw. 2 Bo' biyewin hayba kitaabuk ga kipeskaagaba kisépi'í'kaa ba enukohda ee ba hay kitah buwii aaw kiñaawal waasii wukayohwii. 3 Buwaama hayyúu kidúku na wo'een, caa ba tokisoh kiwaa' kiñam hēelís garúu. Wayee Kooh tuukin tek ga ki'atti'ba kuméeñi'; ya neehii ee ya nímmbii, ya hayba kidúbi'.

4 Inohat an malaakacaa tooñsee Koohda, Kooh múuñi'tiiba. Ya jaffaba ga safara, ba bagussa ga nūusaa kisek besaa buwii yah ki'atti'uda. 5 Buwaa kudewaa ensee ga éldúnaa, Kooh múuñi'tiiba ban. Ya toþpa músú miyewin maa onan buwaama faali'ussiirida, wayee ya sommba Nowee, yaa nakee buwaa kipes ga yijúwi'da, ya na bo' biyitnabanak biliis. 6 Kooh atti'a ban teeraa Sodom na waa Gomoo', ca tékirussa na kiwii bi ennda wet. Ee fodaama, ya teewohha inii yah kidal béeb buwii faali'ussiirida. 7 Ya sommba Loot, yaa enee bo' yijúwi' ee keeñci leehee hen tak ga tuneencaa cisépi'í'caa buwaa bibóni'baa enukohee ga jamaanaagarida. 8 Baa yijúwi' yaama dékee nabada, keeñaagari wijúwi'waa dékee ga kileeh ndaga tuneencaa buwaa cibóni'caa ya hotee, ya kelohee wekoo, nohoda.

9 Kon inaama teewohin an Ha'mudii inohin daa ya tuman bi ya músal buwii am gari ga coonucii ba enukoheeda, na daa ya daakan buwii bisóoti'bi, ya tóroyi'ba bi ga beríinaa éldúna yah ki'atti'uda. 10 Ya wēñan kitórohi' buwiima faali'ussiiri, taabuku rek inaa neþ kumuunba ee líibdi'bada. Ba niikoo dara ee ba yéegin haffa, ba kaañin sah kibas iñcii en ga asamaan laakin doolida. 11 Wayee malaakacii wēñba dooli, mίνndabada, wo'soo ga incaama inaa bonin ee en basee ga fikii Ha'mudii.

12 Buwaama nak madu na júu', ba laakoo hel ee ba baahkoh ki'abu, ba apu fodii júu'. Ba basi inaa ba inohoo ee ba apsan fodii júu'. 13 Yibóni'yii ba tumida yēri ba faysan. Inaa neþbada wēri en kitaabuk neblaak-kumuunba na noh tanj. Binaa ba bok narúu kanu kiñamaa, ba neþluki hen ga sabohcaa ba wo'irúuda. Ba soofin ee ba apohin kacii. 14 Ba heeli kifaanuk na beticaa enndii buuþa, ee ba kapoo ga kitum baakaa'. Ba abi ga fi'caagaba buwaa ngémaagaba yégíssiida. Ba mín béeb ga kiheel hēelís: Kooh cojinba. 15 Ba deegin waasii wijúwi'wii, ba múuyin, ba taabuk waasii Balam, kowu Boosoo'. Yaama, kiwaa' hēelís ekeeri ga kitum yibóni'. 16 Wayee ya tikussa ga waas ga waa ya sanj kikelohi' Koohda. En ki'ena, baamaa mínoo kiñaah, wo'a nari fodii bo'-súusúus, ee níssa sēldiiga-Koohaama ga kidofkaa ya waaree kitumda.

17 Jégírohcaama madu na ne'caa síiñin, ba man na húyaa uuris tas. Kooh faandínba dekataa ba enan ga dūuy nūusaa witéruuswaa. 18 En ki'ena, ba taabi ga na kijangat kiyaak, kaa laakoo haf, ee buwaa han kirécohu ga buwaa múuyinda, ba teewiþa neþlaak-kumuuncaa apohin kacida, kinookba. 19 Ba dígi buwii kilaak haffa ee lak ba ga kihaffa, ba biñaam baðukeen cibóni', caa éewdohba ga kisanjku'. En ki'ena, baa en béeb ñaam ga inaa wēñnji doolida. 20 Buwii récuunun ga tuneencii cibóni'cii ga éldúna ndaga ba inohin Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, músalluuda, binaa ba iisis haffa ga yah buwaama jégírohi sabohda, bi ba búukisbanaa, ba keensisin kimma ga baðukeenaa wēñ kiyiis waa ba enukohee kudewaada. 21 Inaa génee gabaða wēri en ki'inohoo Waasii éewdoh bo' ga kitum yijúwi'da, loo ki'inohwa, léehíraa ba súugúrukwa, ba foñ inii Kooh nakba kitum ee ba yéegaluununwada. 22 Inii dalbada teewohin kayohfii ga

* 1:17 1: 17 Mēdírohat inaa bídu ga Mēccēe 3: 17; 17: 5 † 1:18 1: 18 Janjagaama wēri en daa Yéesu enee na kikim Kooh balaa soldaa'caa hayussi ki'amda. Jēmmaa Yéesu súpitukee daama ga fikii Pee' na Sanj.

wo'eenii liiwuk an: «Baay boykisi kiñam cibotcaagari», ee «Mbaam lëehíri kibookunaa, bíraañuki ga duupuul».

3

Kihayiskii Ha'mudii dígohúda

¹ Dú bii mi keeñukda, keyitfii fii fëri en diima fukanakfii mi binnúuda. Ga duuy keyitcii kanakcii mi binnúuda, mi nindíssúu iñaa dú jëgíruunun, en danaa, mi yúun helciigarúu ga kilaak halaat ciléeri'. ² Niindísukat wo'eenca seldúiga-Koohcaa bisela'í'baa wo'ee kudewaada, na ñan iñii Ha'mudii, yii en Músalkaatii ebiloh kitum ee apotaa'caagarúu yéegalseerúuda. ³ Ínohat iñii yii paay: ga bescaa méeñjohanda, hay kilaak buwaa taabuksan iñaa neñ kumuunba rek, ba yensirukirúu, ⁴ ba wo'i an: «Man Ha'mudaagarúu dígohee an ya hay kihayis! Haa ya da? Caasamuncaagaruu kaanuunun, ee bi wati, iñaa Kooh sakee ëldúna, tooh lís da.» ⁵ En ki'ena, ba aluk iñii yii tay: waama, Kooh, ga wo'eenci, sakka asamaanii na kakayfii. Ya méyi'ta kakayfii ga duuy músúmii ya hëgisohhaca ca kanak. ⁶ Fodaama ñan, kooroh ga músú, músúmaa miyewinmaa Kooh toweeda, ëldúnaanaama dúbírussa. ⁷ Fodaama, Wo'eenii Kooh faanin asamaanii na kakayfii wati bi ga besaa buwii waarusii Kooh yah ki'atti'u, ba dúbíruða. Besaa bërii, asamaanii na kakayfii hay kitëkiru na kiwii.

⁸ Dú bii mi keeñukinda, laakin enaama yínoo yaa dú jomoo ki'al: ga Ha'mudii, bes wínoo man na tikíis tijúnni ee tikíis tijúnni man na bes wínoo. ⁹ Luu enee an laakin buwaa halaatu an yéehin, iñaa Ha'mudii dígohda, ya hayyi kitum ga besaa na wahtaa ya amda. Nam ki'en kay an ya múuñi'túu hen ndaga ya waa'tii ken san'ku', wayee ya waa' bëeb mín kisúpít badukeen. ¹⁰ En ki'ena, besaa Ha'mudii yah kihayisda betan buwii fodii lok. Besaa bërii, asamaanii hay ki'en mes, taam na yéngël wiyaak. Bëeb iñcii en ga asamaanda hay kitak, ca seey ee kakayfii na iñcii fa bayda hay kidúm. ¹¹ Kon waa dú inohin an bëeb hay kidúbiru fodaama, dú jomin ki'inoh dijófi' daa kipeskiigarúu jom kiman. Dú jom kibay badukeen wisela'í', waa teewoh an dú am ga Kooh. ¹² Dú jomin kisek besii Kooh haysanda, dú gaawtuk wa le'. Besaama wëri asamaanii tëki'san na kiwii wa seey ee iñcii ga asamaanda hay kiseey ndaga tamohlaataa kiwiikaa. ¹³ Wayee Kooh diñgaruu asamaan wi'as na kakay fi'as: ðekatcaama iñaa júwin doj tumsan da ee iñaaama yëri dú sek.

¹⁴ Kërii tah, dú bii mi keeñukda, waa dú bii sek besaama, tumat iñaa dú mín tooh bi dú set ga fikii Kooh, dú laakoo iñaa bo' wo'an garúu yibóni', ee dú en ga jam. ¹⁵ Ee inohat an Ha'mudiigaruu múuñi'túu fodaamanaa, ya onndúu halaa dú múcohan. Iñaa ñan, Pool mbokiigaruu dú keeñukda, ga kiñaañkaa Kooh onndida, bídinnúuri. ¹⁶ Ga bëeb keyitcaa ya bín wo' ga loo iñumada, ya wo' fodaama. Laakin ga keyitcaama ðekatcaa yooñpii ki'inoh ee buwii inohsoo dara, ee ngëmiigaba yëgissiida súpitsi iñaa ca wo'da hen fodaa ba tumka ga Keyitcaa cisela'í'caa ciino. Fodaama nak, ba san'ku' haffa. ¹⁷ Kon dú bii mi keeñukinda, waa dú yéegaluunun iñii yah kilaakda, watukat buwii júwussii múuyununda ba baydohúu ga kimúuykiigaba. Dú watuk ñan kiyówi' yahúu ga yëgisii dú yëgis ga ngëmiida. ¹⁸ Wayee namat ki'aaw fikii ga kikijófkii Yeesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ee en Músalkaatiigaruu teeñpúuda, ee dú wëñiri ki'inoh. Ndam aawat gari wati, bi taa'. Aameen!

Këyítfi Sanj deɓ kibínda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Sanj deɓ kibín. Sanj yiima laakin këyít filiis faa ya bidee, ya béestí'ta ga d'uuygaanaa daa kipeskaa Yéesu madee ga ëldúnaɗa. Fa wo'u: «Hewhewii winéwí'wii Sanj bínɗa». Tikka ga, ya bínnda këyít kanak ciliis.

Waama laakee buwaa wo'ee buwaa saboh, an Yéesu Kiristaa yii tum hafci bo' hayya ëldúnaɗa enndii kowu Kooh. Ba wo'ee buwaa ñan an ñaa en bééɓ mínin kitum ñaa neɓpi, Kooh abohoori ka. Ìñaama tah Sanj bínnda kerceencaa këyít kiwo'ba ñaa en Yéesu kayoh-kayohɗa. Ya wo'aña ñan ñaa aaw ga kipeskaa leehooɗa, na daa bo' jom kitum bi ya mín kilaas gakaɗa: bééɓ ñaa gëm ga Yéesu Kiristaanaa hay gaka kilaas.

Ya tikka ga an buwaa enat wínoo na Kooh ya na Yéesu Kowukiigari; ña waa' Kooh, ña waa' bimooroomɗa bééɓɓa. Binaa ña tum ñaamanaa, wóroin an ña hay kilaas kipeskaa leehooɗa.

Këyítfi Sanj deɓ kibínda tíidoh anee:

- 1 - Wo'eenii Kooh onohi kipesɗa (1: 1-4)
- 2 - Kooh lee'laat kesi (1: 5-2: 6)
- 3 - Ìñii nakohu kitumɗa (2: 7-17)
- 4 - Buwii sagoh na Kiristaaniida (2: 18-29)
- 5 - 'Buwii enu bitowu Koohɗa (3: 1-10)
- 6 - Waarohat ga dikaantiruu (3: 11-4: 21)
- 7 - Kigëm ga Yéesu haydohi kiwaaroh (5: 1-21)

Wo'eenii Kooh onohi kipesɗa

¹ Bii ññii mi bínndúu yii wo' ga loocíɗa, enin lak ëldúna sakussii duum. Biima nak, dí kelohinndi ya wo', dí hotinndi na hassii, dí malaksukohinndi dijófi', dí le'in yahhii gari. Ya yëri en wo'eenii Kooh onohi kipesɗa. ² Kipeskii teewukohin, dí hotinka ee kéri dí seedi'. Dí yéegallúu kipeskii leehoo taa'ɗa, kii enee kumëñi' ga yahaa Kooh Paamudii ee ka teewukohin gariida. ³ Ìñii dí hotin ee dí kelohinɗa, yëri dí yéegallúu d'ú ñan, doonaa, d'ú narií, d'ú en wínoo, ee d'ú bééɓpuu d'ú bok ki'en wínoo na Kooh Paamudii, ya na Yéesu Kiristaa, Kowukiigari. ⁴ Dí bii bínndúu iñcuma doonaa d'ú bééɓpuu keefinjuu soos bi mat.

Kooh lee'laat kesi

⁵ Ìñii dí keloh ga Yéesu Kiristaa ee dí yéegallúuda yëri en an: Kooh, lee'laat kesi, laakoo dara ñaa ñúus gari. ⁶ Binaa d'ú wo' an d'ú enin wínoo na Kooh ee d'ú tíidi ga ñúusiinaa, lak d'ú wo''ii kayoh ee d'ú taabukkii waasii kayohfii. ⁷ Wayee binaa d'ú tii ga lee'laatii fodii dii Kooh ga kihafci ya yii ga lee'laatiidanaa, lak d'ú enin wínoo, ee ñifii Yéesu, Kowukiigari aamukɗa, hayyuu kiséti' ga baakaaraa en bééɓ. ⁸ Binaa d'ú wo' an d'ú laakoo baakaaraa, lak d'ú d'úk haffuu ee kayohfii gaa garuu. ⁹ Wayee binaa d'ú took an d'ú laakin baakaaraa, Kooh hayyuu kibayal, ya seti'tuu ga tooh ñaa d'ú tum ee júbpii, ndaga ya júwin ee ñaa ya wo' tooh ya tummbi. ¹⁰ Binaa d'ú wo' an d'ú mosoo kitum baakaaraa, d'ú tíkin Kooh ñaa wo'oo kayoh ee wo'eeniigari gaa garuu.

2

Kiristaanii yëri amdohiruu

¹ Oomaaciigoo, mi bínndúu iñcii cii doonaa d'ú tumoo baakaa'. Wayee laak garuu yaa tum baakaaraa, inohat an d'ú laakin ñaa wo'dannduu ga fíki Paamudii; Yéesu Kiristaa yëri, ee ya júwin. ² En ki'enaar, ya ga kihafci yëri eroh kumuunkaagari sarah, doonaa baakaa'ciigaruu bayalu. Ee sah, eemmbii ga baakaa'ciiruu donj, wayee bi ga cii bu-ëldúna bééɓca.

³ Ìñii teewannduu nak an d'ú inohin Kiristaada, wëri en kitum iñcii ya nakohɗa. ⁴ Kon binaa bo' wo' an: «Mi inohin Kiristaa» ee ya tumoo iñcii Kiristaa nakoh kitumɗanaa, ñaama wo' saboh ee kayoh gaa gari. ⁵ Wayee ñaa tumi ñaa Kiristaa nakoh kayoh-kayohɗa, ñaama teewohin kiwaa'-Kooh kiméti' sék ga keeñci. Fodaama kon d'ú mín ki'inoh an d'ú bok nari ki'en wínoo. ⁶ Baa wo' an ya bokin ki'en wínoo na Kiristaanaa, ya jomin kidék kitiin ga kotcaa Kiristaanii.

Iñii nakohu kitumda

⁷ Iñii mi bínndúu yii enndii enaama yi'as yaa nakohu kitum. En ki'ena, wa en iñaa maañin kinakohu kitum ee d'ú laasee ga, ga dalaaraa. Ee iñaa Koooh nakohee kitum kuméeñí'da, wéri en wo'eenii d'ú maañ kikelohda. ⁸ Hoonohhii wa enin enaama wi'as, waa mi bínndúu. Wa enee kayoh ga kipeskaa Yéesu ee wa enin kayoh ga kipeskiigarúu. En ki'ena, ñúusii wii yah ee lee'laatii wukayohwii wii melic haat. ⁹ Baa wo' an ya yii ga lee'laatii ee ya waa'tii kihot ga mooroomci kerceen, ya lís ga ñúus. ¹⁰ Béeb baa waarin mooroomci, d'ek ga lee'laat. Ee waa ya yii ga lee'laatii, laakoo dara iñaa búukannndi. ¹¹ Wayee baa waa'tii kihot ga mooroomci, ya ga ñúus. Ya t'ín ga ñúus ee ya inohoo daa ya yahda, ndaga ñúusaa kúnin hascaagari.

¹² D'ú oomaaciigoo, mi bínndúu an, kooroh ga teekii Yéesu Kiristaa, Koooh bayalinndúu baakaa'ciigarúu. ¹³ D'ú paamuncum, mi bínndúu an,, d'ú inohin baa enee ga, aboh ga dalaaraa bi ga watída. D'ú wahambaanicum, mi bínndúu an, d'ú búukin Seytaani. ¹⁴ Mi bídinnndúu, d'ú oomaaciigoo: d'ú inohin Koooh Paamudii. Mi bídinnndúu, d'ú paamuncii: d'ú inohin baa enee ga, aboh ga dalaaraa bi ga watída. Mi bídinnndúu, d'ú wahambaniciii: d'ú yégisin, wo'eenii Koooh wii d'ekka ga keeñciigarúu ee d'ú búukin Seytaani. ¹⁵ Kaa keeñukat éldúna ee kaa keeñukat ñan iñcii en gaða. Baa keeñuk éldúna, mínoo kikeeñuk Koooh, Paamudii. ¹⁶ En ki'ena, iñcii ga éldúnada: ennda neblaak-kumuun, kidífbuk kilaak béeb iñaa fu hot, na kiyak-yakduk ndaga alal. Iñcuma meyoohhii ga Koooh, Paamudii, wayee ca meyooh éldúna. ¹⁷ Ee inohat an éldúna na béeb iñcii buwii d'íibuki kilaak gaða, hay kipaaf, wayee baa tumi iñcii Koooh waa'da, hay kipes bi taa'.

Buwii sagoh na Kiristaaniida

¹⁸ Oomaaciigoo, wahtii méeñjohda le'in. D'ú kelohin an baa heñoh Kiristaaniida hay kihay. Ee diima denj bo' biyewin, baa en na kiheñoh Kiristaanii, hayuunun. Kon d'ú inohin an d'ú bii ga bescii méeñjohda. ¹⁹ Buwiima nak heñoh Kiristaaniida meyoohu ga d'uuyucu, Wayee ña bokéerii garuu. Ba bokee garuunaa, eneena ña tesan naruu. Wayee ña foñinnduu doonaa ña hotuk fanj an béebña ña bokéerii garuu. ²⁰ D'ú nak, bii yisela'í'yii sorinnndúu heliigari. Ee fodaama d'ú béebpúu d'ú inohin kayohfii. ²¹ Mi bínndúunaa enndii an d'ú inohoo kayohfii. En ki'ena, d'ú inohinfa, ee ñan d'ú inohin an saboh meyoohoo ga kayoh.

²² Kon bii yiida en yii wo'oo kayohda? Baa wedi' an Yéesu yéri en Kiristaaniida, yéri. En ki'ena, baama yéri en baa heñoh Kiristaaniida ee yéri sanj kitook Paamudii na Kowukii. ²³ Béeb baa sanj an Yéesu yéri en Kowukii Kooohaa, mínoo kilaak Koooh fodii paamun. Ee baa took an Yéesu yéri en Kowukii Kooohaa, laakin Koooh fodii Paamun. ²⁴ D'ú nak, iñaa d'ú jégí'see kudewaa ga dalaaraa, d'ú te'arida, d'ekat ga keeñciigarúu. Iñaa d'ú jégí'see kudewaa ga dalaaraada binaa d'ek ga keeñciigarúunaa, d'ú hay kid'ek ki'en wínoo na Kowukii na Paamudii ñan. ²⁵ Ee iñii yii yéri Kiristaanii dígeeruu. Ya dígeeruu kipeskaa leehoo taa'da.

²⁶ Kon iñuma yéri mi waareerúu kibín, aaw ga loo buwum hellúu kimúuyi'da. ²⁷ D'ú nak, Kiristaanii sorin heliigari garúu. Ee waa Heliigari wii d'ekka ga d'uuyucu, d'ú soolukissii bo' yiliis jégí'túu. En ki'ena, Heli yisela'í'yii ya so' garúuda, jégírinndúu iñaa en béeb ee iñii ya jégí'túuda kayoh, enndii saboh. Kéri tah, taabukat iñii Heli yisela'í'yii jégírohda ee d'ú d'ek ki'en wínoo na Kiristaanii.

²⁸ Kon nak oomaaciigoo, d'ekat ki'en wínoo na Kiristaanii, en ñanaa, binaa ya haysisaa, helluu mín kidal ee d'ú kaci'oo bi d'ú hiil ga fikíci. ²⁹ Waa d'ú inohin an Kiristaanii júwin, kon tookat an baa tumin iñaa júwin tóoh kowu Koooh.

3*Buwii enu bitowu Kooohda*

¹ Kon malkat ga dii Paamudii hinnduu kiwaa'da bi ya wo' an d'ú bitowucida. Ee sah d'ú bitowuci. Iñii tah ñu-éldúna inohsooruuda wéri en ga dii ña inohoo Paamudiida.

² Mbokciigoo mi keeñkinda, diima denj d'ú bitowu Koooh ee daa d'ú yah kimanda teewohussii bi lee' duum. Du inohin nak an binaa Kiristaanii teewukohis garuunaa, d'ú madan nari ee d'ú hotanndi ga daa ya man denjda. ³ Béeb baa laak yaakaaraama ga Kiristaaniinaa, hay kiséti' hafci fodaada daa ya ga kihafci, ya setinda.

⁴ Béeb baa d'ek ga kitum baakaa', lak ya deegin Waas-Koooh, ndaga baakaa' wéri en kid'eej Waas-Koooh. ⁵ D'ú inohin an Yéesu Kiristaa hayin éldúna kinís baakaa'cii ga buwii ee ya ga kihafci ya laakoo baakaa'. ⁶ Baa en nari wínoonaa d'ekoo ga kitum baakaa'. Baa d'ek ga kitum baakaa' nak hottii Yéesu Kiristaa ee mossiiri ki'inoh.

⁷ Oomaaciigoo, ken hanattúu kidúk. 'Baa dèk ga kitum yijúwí', júwin fodii dii Yéesu Kiristaa júbdá. ⁸ Baa dèk ga kitum baakaa' nak, yuu Seytaani. En ki'ena, Seytaani, ga dalaaraa bi ga wati, dèk ga kitum baakaa'. Iñaama tah Kowukii Kooh hayin èldúna kidúbi' inçii Seytaani lègèyda. ⁹ Béeḅ baa en kowu Kooh, dèkoo ga kitum baakaa', ndaga iña Kooh sok garida wèri paal gari. Ya mínoo kidèk ga kitum baakaa', ndaga ya kowu Kooh. ¹⁰ Bo' inohsohan towutii Kooh na towutii Seytaani ga inçii yii: baa tumoo iña júwin ee waa'tii mooroomci kerceen enndii yuu Kooh.

Waarohat ga dikaantiruu

¹¹ En ki'ena, aboh ga dalaaraa bi wati, wo'eeniwwi wèri dú wo'u: Du waarohat ga dikaantiruu. ¹² Du hanat kiman na Kayeñ. Ya taabee na Seytaani bi faf ya appa kèméençkíci. Ya ga kihafci tumeencaagari enee cibóni', ee caa kèméençkíci enee cijúwí'. Kèri tah ya appari. ¹³ Dú mbok-kerceencii, binaa bu-èldúna sagussúnaa, iñaama hanattúu kijaahal. ¹⁴ Du inohin an dú múcin ga kikaan, dú laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. Du inohin gaka, waa dú waarin bimooroommbúu. 'Baa waa'tii mooroomci, lis ga kikaankaa bi wati. ¹⁵ Béeḅ baa sanj mooroomci kerceena lak ya apoh-ḅo'. Dú inohin an apoh-ḅo', kipeskaa leehoo taa'da dèkkii gari. ¹⁶ Dú inohsohan kiwaaroh ga inçii yii: Kiristaa erohha kipeskaagari ndaga dú. Kon dú ban, dú jomin ki'eroh kipeskiigaruu ndaga bimooroommbuu. ¹⁷ Binaa ḅo' yaa laakin alal dii ga èldúna, ya hot mooroomci kerceen yaa laakoo ee soolukin dímal, ya təc keeñci ga baamanaa, kon kiwaarohkaa Kooh nakohda ka hanoh gada ga keeñci? ¹⁸ Oomaaciigoo, kiwaarohkiigaruu hanat ki'eem ga wo'een donj, ga túuwitii, wayee ka enat kayoh-kayohda taam na kitum.

Kowu Kooh niikoo

¹⁹ Inçii yii yèri onannduu ki'inoh an dú bii ga kayohfi ee fodaama helluu hay kidal ga fikii Kooh. ²⁰ Luu enee an helluu yabinnduu ga yen, dú míninwa kidèli ga Kooh, ya yii ya mín helluu fúuf ee ya inohin tóohda. ²¹ Kon dú bii mi keeñukinda, binaa helluu yammbiiruu ga daranaa, inohat an helluu hay kidal ga fikii Kooh. ²² Ee iña dú kiimbi tóoh, dú hayyi kilaas, ndaga dú bii taabuk inçii ya nakohda, ee dú bii tum inçii ya waa'da. ²³ Inçii yii yèri ya nakoh kitum: dú gèmat ga teekii Yéesu Kiristaa, Kowukiigari ee dú waaroh ga dikaantiruu foda ya nakuukada. ²⁴ Baa taabuk inçuma Kooh nakoh kitumdanaa, ya en wíinoo na Kooh ee Kooh dèk gari. Ee Helii yisela'iyii ya onnduuda hayyuu ki'on ki'inoh an ya yii dèkka garuu.

4

Ki'inohsoh Helii Kooh, wa, na helii Seytaani

¹ Dú mbokciigoo mi keeñukda, kaa gaawat kigèḅ béeḅ baa wo'úu an ya taam na Helii yisela'iyii, wayee malaksukohatba hen paay bi dú inoh ati helaa ba bayda meyoḅ ga Kooh ati na. Mi wo'úu inuma ndaga laakin ḅibo' biyewin, ba tik hafba bisèldiiga-Kooh, ee enndii kayoh. Ba bii tasaarukohha ga èldúna. ² Dú inohsohan baa taam na Helii Kooh ga inçii yii: baa wo' fan an Yéesu Kiristaa hayin èldúna ga faan ḅo'-súusúusaa, baama taam na Helii Kooh. ³ Wayee béeḅ baa tookkii an Yéesu hayin èldúna ga faan ḅo'-súusúusaa, yaama ḅo' taammbii na Helii Kooh, ya taam na helaa meyoḅ ga bii heñoh Kiristaaniida. Dú keloheera an ya hay kihay èldúnada, ee sah (mi wo'úu man) ya hayin kumèeñi'. ⁴ Kon nak, dú oomaaciigoo, dú buu Kooh ee dú búukin buwaama tik hafba bisèldiiga-Kooh ee lak sabohda, ndaga Helii taam narúuda wèri wèñ dooli wii taam na buwii enu bu-èldúnada. ⁵ Buwaama tíku hafba bisèldiiga-Koohda, ba bok ga èldúna kèri tah ba wo' woen èldúna ee bu-èldúna súkúrukíba. ⁶ Du nak, dú buu Kooh. Baa inohin Kooh súkúrukinnduu, wayee baa enndii yuu Kooh súkúrukooruu. Fodaama, baa taam na Helii yukayohyii meyoḅ ga Koohda na baa taam na helii dúki buwiida, dú inohsohanba ga iñaama.

Kooh liif na kiwaaroh

⁷ Mbokciigoo mi keeñukda, en lak Kooh ga kihafci yèri waa'tuu fodaamanaa, dú Kooh, ee béeḅ baa waarin mooroomci, límuk ga Kooh ee ya inohin Kooh ban. ⁸ Baa waa'tii mooroomci nak, ya inohoo Kooh ndaga Kooh liif na kiwaaroh. ⁹ Kooh teeḅpuu an ya waarinnduu ga inçii yii: ya wosin Kowukiigari ya laak donda èldúna, doonaa ka onnduu kipes. ¹⁰ Kon, kiwaaroh kayoh-kayohda kèri en ya? Enndii an dú bèri waa' Kooh, wayee nam ki'en an Kooh yèri waa'tuu, ya wossa kowukaagari èldúna, ka erohha kumuunkaagari, ka ennda sarahaa tumsi kibayaluk baakaa'da, doonaa ka kinis baakaa'cumgaruu.

¹¹ Mbokciigoo mi keeñukda, en lak Kooh ga kihafci yèri waa'tuu fodaamanaa, dú ga kihaffuu ban, dú jomin kiwaaroh ga dikaantiruu. ¹² Kooh nak, ken mosoori kihot.

Wayee binaa ðu waaroh ga ðikaantiruunaa, ya hay kidëk ga ðuuyccuu ee kiwaarohkaa meyoh garidfa hay kimat ga keeñciigaruu. ¹³ Iñii onannduu ki'inoh an ðu enin nari wiinoo ee ya enin naruu wiinoodfa wëri en an ya oninnduu Heliigari yisela'i'yii. ¹⁴ Ði nak, ði hotin ee ði bii seedi' an Kooh Paamudii wosin Kowukiigari ëldúna ka músal ðu-ëldúna. ¹⁵ Béeb baa took kiwo' farj an Yéesu yëri en Kowukii Koohaa, Kooh ðëkin gari ee ya enin wiinoo na Kooh. ¹⁶ Du ga kihaffuu, ðu inohin ðii Kooh hinnduu kiwaa'da, ee ðu gëminka. Béeb baa ðëk ga kiwaa' mooroomcinaa, ya enin wiinoo na Kooh ee Kooh enin wiinoo nari ðan. ¹⁷ Du inohsohan an kiwaaroh matin ga keeñciigaruu ga iñii yii: ðu mëdi' kipeskiigaruu na kaa Yéesu. Fodaama helluu hay kidal ga bëriinaa Kooh yah ki'atti' ðu-ëldúna. ¹⁸ Kiwaaroh, kiniik gaa ga ðuuygaa, ee ka mat ga ðuuycuunaa ka kaal kiniik garuu. En ki'ënaa, ðo' niik yënaa lak helci ka' ga doo'caa sekkidfa. Kon ðo' niikaa lak kiwaaroh mattii ga kipeskaagari.

¹⁹ Kooh ga kihafci yëri ðëbpuu kiwaa', këri tah ðu waarinndi, ya na ðuwii enu ðuucidfa. ²⁰ Binaa ðo' wo' an: «Mi waarin Kooh», ee lak ya waa'tii kihot ga mooroomci kerceënaa, ya wo''ii kayoh. En ki'ënaa, baa waa'tii mooroomci, yii ya hotfa, mínan na kiwaa' Koohyii ya hottiidfa? ²¹ Kiristaanii ga kihafci nakkuu iñii yii: «Baa fu waarin Koohaa, waaraa mooroomfu ðan.»

5

Kigëm ga Yéesu haydohi kiwaaroh

¹ Béeb baa fu gëm an Yéesu yëri en Kiristaaniinaa, fu kowu Kooh. Ee baa fu waa' Paamun béeb, fu waa' towutaa limumkoh garidfa ðan. ² Binaa ðu waa' Kooh, ðu taabuk iñcii ya nakoh kitumðanaa, iñaama hayyuu kitah ki'inoh an ðu waarin towutiigari tiinootii ðan. ³ Kiwaa' Kooh nak, këri en kitaabuk iñii ya nakoh kitumða. Ee iñcuma ya nakohda, ca bitoo ga ðookkuu. ⁴ En ki'ënaa, towutii Kooh laakuunun ndam ga ðook ëldúna. Kigëm ga Yéesu këri onnduu kilaak ndamaama ga ëldúna. ⁵ Kon bii yida mín kilaak ndam ga ðook ëldúna? Hanaa baa gëm an Yéesu yëri en Kowukii Kooh.

Iñcii teewoh an Yéesu Kowu Koohda

⁶ Yéesu Kiristaa hayin ëldúna, ya koorohin ga kibëtisi'u ga músú, ee ya aamin ñifaagari ga wii ya kaanda. Enndii músú ðoj wayee ga músú na ñif. Heli yisela'i'yii seedi'in an iñaama kayoh ndaga Heli teewohi kayoh rek. ⁷ En ki'ënaa, ya laakin seedi baahay: ⁸ Heli yisela'i'yii, músúmaa, na ñifaa. Ee ða baahay, ða júwohin ga iñaama. ⁹ Binaa ðiño' seedi' yënaa, ðu tookin iñaa ða wo'da. Seedi'aa Kooh nak wëri wëñ kibit ee iñaa ya seedi' yaamada, ya ëewdohwa ga Kowukaagari. ¹⁰ Fodaama, baa gëm ga Kowukii Kooh hayin seedaama ga keeñaagari, wayee baa gëmbbii Kooh, ya tükinnii baa wo'oo kayoh, waa ya gëmbbii iñii Kooh seedi' ga Kowukiigari. ¹¹ Iñii yii yëri en iñii Kooh seedi'da: Ya oninnduu kipeskaa leehoo taa', ee kooroh ga Kowukiigari, ðu laassa ga kipeskiima. ¹² Béeb baa enin wiinoo na Kowukii Kooh, laasin ga kipeskii, ee baa enndii wiinoo na Kowukii Kooh, laassii gaka.

Iñii onohi kipeskaa leehoo taa'da

¹³ Mi binnduu iñcuma toohca ðu bii ðu gëmin ga teekii Kowukii Koohda, doonaa ðu inoh an ðu laasin ga kipeskaa leehoo taa'da. ¹⁴ Helluu nak dalin ga fikii Kooh ga iñii yii: binaa ðu kiimmbi yen ee taam ga iñaa ya waa'danaa, ya hay kisükürük iñaa ðu kiimmbida. ¹⁵ Ee waa ðu inohin an ya sükürükinnnduu, ga iñaa ðu minndi kikiim béeb, ðu inohat ðan an ðu laasin ga iñaa ðu kiimmbida. ¹⁶ Binaa ðo' hot mbokci kerceen, yaa tum baakaa', waa ëewdohoori ga kikaan ya hëgiskoh na Kooh bi taaraa, ya kiimdfatti Kooh. Fodaama, Kooh hay ki'on baa yaama kipes. Iñii mi wo'da eem ga ðuwaa tumsi baakaa'caa ëewdohooða ga kikaanda. En ki'ënaa, laakin baakaa' waa ëewdohi ðo' ga kikaan bi taa', wayee nak enndii baakaaraa mandfa tah mi nakkuu kikiim Kooh. ¹⁷ Iñcii cibón'cii ðu tumida toohca iñcii baakaa' ga fikii Kooh. Wayee nak, enndii an baakaa'cii tooh ëewdohi ðo' ga kikaan bi taa'.

¹⁸ Du inohin an baa en kowu Kooh ðëkoo ga kitum baakaa'. En ki'ënaa, Kowukii Kooh këri watukiri ee sépi'i'-ga-nofii minoo yen gari. ¹⁹ Du inohin an ðu buu Kooh, ee ðu inohin an sépi'i'-ga-nofii tikiin yah ga ðook ëldúna tooh. ²⁰ Du inohin an Kowukii Kooh hayin ëldúna ee ya oninnduu hel ki'inohsoh Koohyii yukayohyii. Du enin wiinoo na Koohyii yukayohyii ndaga ðii ðu enin wiinoo na Yéesu Kiristaa, Kowukiigari. Ya yëri en Koohyii yukayohyii, yëri en kipeskii leehoo taa'da. ²¹ Kon oomaaciigoo, watukat haffuu ga kijaamuk iñcaa enndii Kooh.

Këyítfii fukanakfii San bínfa Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fukanakfii San bínfa fëri fii. Ya bínfa buwaa ya teek fodii «beti na towutaagari». Buwaama mínin ki'en bífo' baa ya ðaak teekcaagaba. Mínin ki'en ðan wo'een waa mandarga «Jaangaa na buwaa bok gada».

Ya wo'aba daa kerceencaa jom kiwaarohda, ya nakkaba ki'am bi yëgis ga ngëmaa na ðan kiwatuk buwaa en na kijëgiroh iñaa taabohhii na Hewhewii winéwi'wii.

Këyítfii fukanakfii San bínfa tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1-3)
- 2 - Kayohfii na kiwaaroh yaa en béeb na mooroomci (4-11)
- 3 - Tanjoh (12-13)

Këñdoh

¹ Bii mi, yaakii ga jaangiida, ee mi bínndaa këyítfii fii, fu betifii* Kooh tanuk, yippafada, fu na towutumgarara mi keeñuk kayoh-kayohda. Enndii mi hanngoo ðoj mi waa túu, wayee ðan béeb buwii ínoh kayohfiida waaruunundúu. ² Dí keeñukinndúu ndaga kayohfii ðék ga keeñciigaruu ee fa yah naruu ki'en bi taa'fa. ³ Kooh, Paamudii na Yéesu Kiristaa Kowukii Paamudii, ða barkeelattuu, ða yërëmbuu, ða yóoski' jam garuu, fodaama dú pes ga kayoh na kiwaaroh.

Iñii nakohu kitumda

⁴ Ga wii mi hot an ga towutumgarara laakin taa taabuk kayohfii, fodii dii Paamudii nakuukada, keeñjoo soossa ga lool. ⁵ Diima nak, fu betifii, mi dígallaa iñii yii: dú waarohat ga dikaantiruu. En ki'ena, iñii mi dígallaa yii enndii enaama yi'as yaa nakohu, wayee en enaama ya dú laasee ga dalaaraa. ⁶ Kiwaaroh kéri en kipes ga iñaa Kooh nakoh. Ee iñii ya nakkúu, aboh ga dalaaraada, wëri en dú ðék ga kiwaaroh ga dikaantirúu.

⁷ Mi wo'úu iñuma, ndaga bo' biyewin tasaarukohuunun ga ëldúna, ee ða bii dúk buwii, ða sagin kitook an Yéesu Kiristaa hayin ëldúna kayoh-kayohda ga faan bo'-súusúus. Baa manda, yëri en dúkoh-bo'ii, yii heñoh Kiristaaniida. ⁸ Kon watukat haffúu dijófi', en ðanaa dú ñakoo neehalaa dú jom kilaas ga lëgëyiigaruu, wayee dú laas neehal wimëti'. ⁹ Ínohat nak an, béeb ðaa eembii ga iñii Kiristaanii jëgirohda, ya baat yen ganaa, ðaama laakkii Kooh. Wayee nak béeb ðaa taabuk iñii Kiristaanii jëgirohda, laakin Paamudii, laakin ðan Kowukii. ¹⁰ Binaa bo' hay garúu ee haydohi'túu jëgiroh wiliisaa, kaa tookatti ga kaandúu, ee sah, kaa këñdohat nari.

¹¹ En ki'ena, ðaa fu këñdoh nari béeb, fu amðohinndi ga tumeencaagari cibóni'caa.

Tanjoh

¹² En ki'ena, mi yewinin iñcaa mi waa'túu kiwo', wayee mi waaréeriica kibín ga këyít fodii dii. Mi yaakaarin kihay kaandúu, mi yuj kisaawal narúu, mi na kihaffoo, en ðanaa dú béebpuu, keeñjoo soos sef. ¹³ Mbokiigaraa en dii Kooh tanukda, towutiigari tii këñi'taa ga.

* 1:1 1 Betifaa wo'u faama mín ki'en jaangaa ee towutaa en kerceencaa enu daamadaa

Këyítfii fukaahayfii Sanj bínfa Wo'eencii légís Këyítfiida

Këyítfii fii fëri en fukaahayfii Sanj bínfa. Ya bínfa kerceen yaa teeku Gayus. Laakee bíbo' baa Sanj wosee ga gohcaa kijangat buwaa loo Yéesu Kiristaa. Wayee, ga wa ba le' teeraa Gayus dëkohda, laakka bo' daama yaa teeku Yoteref, ya sanjga kitook buwaa Sanj woseeda ga kaanci. Kerceencaa dëli' buwaama da ya kaallaba jaangaa. Iñaama tah Sanj binnda Gayus kidaassi ya am bi yégís buwaa Kooh hay daama kijangat Hewhewii winéwi'wiida ya dëli'ba bi jof. Iñaama yëri mandarga kibokohkaa buwaa enu wínoo na Yéesu Kiristaada.

Këyítfii fii Sanj bínfa tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1-4)
- 2 - Kerceen jom ki'amdoh mooroomci hen (5-12)
- 3 - Tanjkoh (13-15)

Këñdoh

¹ Bii mi, yaakii ga jaangiida, ee mi bínndaa këyítfii fii, fiiliroo Gayus. Mi keeñukinndaa kayoh-kayohda. ² Fiilli, mi yii kiim Kooh ya onndaa ki'aaw fikii ga tooh, ee faanfu soos fodii dii helumgaraa en weceñda. ³ Laakin mbok-kerceencaa haysee duma, ba hayin dii ee ba seedi'in kayohfii fu enukohda, an fu yum taabuk kayohfii dijófi' ee fu dëk ga. En ki'ena, keeñnjoo soossa ga seb. ⁴ Mi keloh an oomaaciigoo taabu ga kayohfiinaa, laakkii iñaa hínndoo da kisoos ga keeñ.

Kijúbkii Gayus

⁵ Fiilli, fu taam na ngem ga dii fu tookin kison ga mbok-kerceencii, luu enee sah an ba bisagac. ⁶ Buwaa fu dímaleeda, ba seedi'in kijofkiigaraa ga fikii béeb mbok-kerceencii enu diida. Jofin, fu amdohi buwaa manda, bi ba min kidiidoh baawaagaba fodaa daa Kooh waarohkada. ⁷ En ki'ena, kiyéegaloh teekii Kiristaanii tahba kikuluk ee ba tookkii kite' dara iñaa meyoh ga buwii enussii kerceenda. ⁸ Kon du jomin kidímal buwaama, en danaa, du ek yahhuu ga légëyaa ba en na kitum en kiyéegaloh kayohfiida.

Kibonkaa Yoteref na kijofkaa Dímitiriyus enukoheeda

⁹ Mi bídin mbok-kerceencum enu duma da këyít, wayee Yoteref na kihafci tookkii iñaa dí wo'da. Ya waa' rek kikuliyyuk ga iñaa en tooh. ¹⁰ Kon, binaa mi hay dumanaa, mi hay kiwo' ga fikii béeb iñcum ya tumida: ya pokdínndii wo'ee cibóni'. Ee ya eemmbii ga iñama: binaa laak mbok-kerceencaa hayu daamanaa, ya sanjba ki'ek kaanci. Ee baatta ga, buwaa tookba ki'ek ga kaancaagabada, ya hoonohbaka ee ba sagaa ya kaalba ban jaangaa.

¹¹ Fiilli, kaa taabuk yibóni', taabukaa yijófi'. Baa tumi iñaa jofin yuu Kooh, ee baa tumi yibóni' inohoo dara ga Kooh.

¹² Dímitiriyus nak, béeb buwii wo' yijófi' gari, ee kayohfii sah ya taabukda seedi'inndika. Dí ban, dí seedi'in iñama gari, ee fu inohin an iñii dí seedi'da kayoh.

Tanjkoh

¹³ Mi yewinin iñcaa mi waa'taa kiwo', wayee mi waa'tiica kibín ga këyít fodii dii. ¹⁴ Mi yaakaarinndaa kihot ga iñaa maaño, du yun kisaawal du banak. [¹⁵ Kon jam taabat naraa. Béeb fiiliimuncii en diida bii këñi'taa ga. Fiiliimuncumgari en duma da, këñiraaba ga, yaa en béeb ga teekaagari.]

Këyítfi Yúut bínfa Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfi fii fëri Yúut bín. Ya na Saak na Yéesu bëri bok eewun ee Yéesu en yaakba. Këyítfi fii waa' kiman na këyítfaa fukanakfaa Pee' bínfa. 'Ba lebiroh rek na buwaa en na kijëgíroh saboh ga leelo yaawúu'caa na buwaa enndii yaawúu'da. Yúut bínfa béeb kerceencii Kooh tanukda. Ya wo'ba kiwatuk buwii jëgírohi sabohda. 'Buwaama madukeenaagaba tewohin an ba enndii buu Yéesu. Ya wo''aba ban daa Kooh yah kitum buwaama tumoo yijóff'da. Ya ebiroh kon ki'am bi yëgis ga yaakaaraa Kooh e' béeb kooroh ga Yéesu Kiristaa na Helaa yisela'íyaa.

Këyítfi Yúut bínfa tíidoh anee:

- 1 - Këñdoh (1-2)
- 2 - Iña sek buwii jëgíroh sabohda (3-23)
- 4 - Taŋkoh (24-25)

Këñdoh

¹ Mi Yúut, mi sùrga Yéesu Kiristaa ee mi këmëenki Saak, mi yëri binndúu këyítfi fii dú bii Kooh, Paamudii bay ga hafci, ee ya keefukinda, buwii Yéesu Kiristaa nírida. ² Mi yii kiim Kooh laak yërmaandi garúu, ya onndúu jamaagari na kiwaarohkaa meyoh garida, ca yewin kiyewin rek.

Buwii jëgírohi sabohda

³ Mbok-kerceencii mi keefukinda, mi waareeraru kibín lool ga loo kimúckii dú béebpuu dú bok gaða. Mi hotta kon an laakin solu mi binndúu inii yii kidaassúu, dú aaw kilebirohi' ngëmi Kooh tumin garúu waas kínoo, dú bii dú en buucida. ⁴ En ki'ena, laakin bi'bo' baa lokuk, aasuun ga dūuycúu. 'Ba waa'tii Kooh ee ba móoñsin Wo'eenii yéegalohu ga loo kijofkii Koohiyigaruuda, kiheel kimóri' kipeskiigaba kibón'kii. 'Ba taasukin fodaama Yéesu Kiristaa, ya yii, ya rek, ya laakkuu ee ya en Ha'mudiigaruuda. Atti'aa tikuk buwaamada bíduunun kumëëni'.

⁵ Hidaa ga dii dú inohinka bi leehin takda, mi wa'túu kiníndis hen ga daa Ha'mudii tum bi ya músalla béeb heetaa Isarayeel ga kúlkaa Esiptida, tikka ga, ya sanjku' a buwaa satee kigëm garida. ⁶ Niindisukat ban malaakacaama* satee ki'eem ga doolaa Kooh oneebada, ba foñnja daa ba dëkeeda. Kooh banlukinba na ceencaa gúroo taa', daakinba ga ñuusaa bu-baam bi ga besaa wiyaakwaa ba yah ki'atti'ud'a. ⁷ Niindisukat ban teeraa Sodom na waa Gomoo[†], na dëkcaa wileecada. 'Ba tumee foda malaakacaama, ba enukohha ga kifaanuk na baa en béeb, na ban kitaabohkaa keeñ na faan tookkii. 'Ba atti'ussa, ba tékírussa na kiwii bi taa', ee iñaama korin baa en béeb.

⁸ 'Buwiima aasu ga dūuycúuda nak tumi fodaama deŋ. 'Ba heeyi ëldúnaanaa ekanba ga kiliiwí' hafba ga fikii Kooh. 'Ba sagin Ha'mudii kuliyuk ga kipeskaagaba, ba basi enaamacii en ga asamaan ee laakuunun ndamda. ⁹ Iniiima, Míseel ee bok ga malaakaca kuliyukda sah tummbiiri. Ga wii ya en na kinookoh na Seytaani ga loo faraaffaa Móyis ee ya ñarohha narida, ya ga kihafci sah ya kaañjii Seytaani ki'atti' wala kibas, wayee ya eemba ga kiwo' i an: «Ha'mudii torohdattaa». ¹⁰ Buwiima nak, ba basi iña ba inohoo. Ee ga daa ba ñaañoh has, fodii júu'da ekba ga kisaŋku'. ¹¹ Massa buwaama! 'Ba taabuk kotcaa Kayee[†]. 'Ba múuyin ndaga kiwaa' kopa' fodii Balam. 'Ba sanjku'in ndaga ba faree ga kisaŋkaa Koree bëytoheeda. ¹² En ki'ena, binaa ba bok narúu kanu kiñamaa, ba bëri yahi hidohaagarúu. 'Ba sori lookcaagaba ee ba laakoo kaci ga, ndaga ba inoh hafba rek. 'Ba man na húyaa towoo ee uurisaa ye'iwa rek. 'Ba man na tediktaa límoo towu luu enee ga wahtaagaca, ee ca dōfukaa, man na lak ca kaanin waas kanak. ¹³ 'Ba man na dúusca giiyaa aylukin. Ca weesi kúuwaagaca ga tewisaa, ee kúuwaama mandarga tuneencaagaba apohin kacida. 'Ba man na olcaa wesoh ga asamaan ee Kooh faandínba dëkat waa ba enohan bi taa', ga dūuy ñuusaa witéruswaa.

¹⁴ Henok, caasamunaagaru yuyitnakanakyaa aboh ga caasammbuu Aadamaða, yéegalohera loo buwiima an: «súkúrukát, Ha'mudii yii hay, taam na bi'bo' bisela'í' bijúnni júnni, ¹⁵ ki'atti' béeb buwii. Ya hay kibúl béeb buwii heñoh Koohda, ndaga

* **1:6** 1: 6 Mëdírohat na 2 Pee' 2: 4. Malaakaca wo'u baama béestírussii ga Këyítfaa Kooh wayee meyoh ga béestí'caa kerceencaa bidewaaþaa [†] **1:7** 1: 7 Malkat Sënees 19: 24. [†] **1:11** 1: 11 Malkat Hewhewaa béestíru ga Sënees 4: 8

béeb iñcii on Kooh bíin̄ ba tuneer ga wii ba heñoh Koohda, na ban béeb wo'een-baseecii buwaama laaksoo kaci wo'si aaw garida.»¹⁶ Buwiima, keeñba soosoo múk, ba dèk ga kijambatuk ga kipesba. Ba taabuk neblaata-kumuunba, ba yakin kúuw ee ba ndami bimooroomba ndaga kiwaa' kilaak yen gaba.

Kiguu'guuluk ga ngēmii

¹⁷ Dú bii mi keeñukinda nak, niindisukat wo'eencaa apotaa'caa Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu yéegaleerúu kudewaada. ¹⁸ Man ba wo'eerúu an: Ga jamaanucaa mēeñjohda hay kilaak bíbo' baa yahhúu kiyénsíruk, ba wedi' Kooh ee ba taabuk neblaata-kumuunba. ¹⁹ Ba baama nak, ba bēri hēgísoh kerceencii. Ba bayyii Helii Kooh, ba bay don̄ halaat bo'-súusúus. ²⁰ Dú bii mi keeñukinda nak, guu'guulukat ga ki'amdoh ga díkaantirúu bi dū yégis ga ngēmii wisela'íwii dū laakda. Kíimat Kooh taam na doolii Helii yisela'íyii. ²¹ Abat ga kiwaarohkii Kooh waa'túuda, dū seki Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu, yii ga yērmaandaagari, onandúu kilaas ga kipeskaa leehoo taa'da. ²² Buwii laak hel kanak ga ngēmiida, laakat yērmaandi gaba. ²³ Somat buwii mínukda, dū meydohba ga kiwiikaa. Buwaa búnoo nak, yērēmatba wayee watukat ba ekkúu ga baakaa'. Sagat sah kúlticaagaba ba ekukin ga faanba dēwin ga tumeencaagaba cimoroocada.

Kooh yēri cal kikañ

²⁴ Kañat Koohyii minndúu kiwatuk bi dū keenooda, Koohyii onndúu kituuk ga fíkii ndamiigari ee dū en buwaa laakoo sík ee dū líif na jamda. ²⁵ Du kañat Kooh, yii en yíinoo don̄da, yii músalluu, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ndam, kimín, dooli na nguu' aawat gari, ga iñaa mosee ki'en, diimada, ee bi taa', Aameen!

Iñcii Yéesu Ínohlukoh Saŋ ca jom kilaakda Wo'eencii lëgís Këyítfiida

Këyítfi fii Saŋ ee apotaa' Yéesu Kiristaa yëri bínfa. Ya wo' an bééβ iñcii ya bín gaḁa, ya hotca na hasci, ya kelohca ßan na nofci. Ya wo' an Helaa Kooh wëri sorukki bi ya mínnda ki'ínoh iñciima bééβca. Ya amsee hen ßayussa Patmos, dëk waa giyyaa wíl ee hanoh kúlkaa Aasií aasaa'-nohḁa ndaga daa ya yéegalohee Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesuda. Iñaama tah ya bínnda këyít, ya wosoohaca ga jaangu ciyitnakanak ga gohaa Aasií kidaasba ga ngëmaa ndaga lak waama ßa hatalsee ga kipesba hen. Ya wo' aḁa ki'am ngëmaagaba bi yëgís, ee ßa am yaakaa' ndaga Yéesu wo' an: 'Ba'a lebiroh bi mey ga na ndamaa, ya hayyi ki'on ya ñam ga towutaa kedikkaa onohi kipeskaa leehoo taa', ee ka en ga dëraa Koohḁa. Ee diimanaa Yéesu hayis, ya dúbí' yibóní'.

Laakin enaama cilëeki'-solu ga Këyítfi fii:

- Wii deḁḁa wëri en an: enaamacii cibóní'cii cii nguuruk ga ëldúna, ee kerceencii hay ki'enu ga mesiklaat bi ga sah bínoo kumuunba lagu ga.

- Wukanakwii wëri en an: Yéesu yëri en Ha'mudii ee ya hay kibúuk ßuwaa saŋ kitaabuk Koohḁa, ya dúbí' bééβ enaamacii cibóní'cii ciima.

- Wukaahaywii wëri en an: Kooh faandín ßuwii gëm garíḁa neehal, wëñaaga ga ßaa kumuunba lansee ndaga kigëm garíḁa.

Kooh teeb Saŋ an ya hay kitúkí'i' ëldúna, ya tuukḁis wiliis wi'as, ya músal ßuwaa kelohi'tíḁa, ya jaf Seytaani na malaakacaagari ga ßu-baam, léehíraa ya na Ha'mudii ßa hay, ßa dëk na bééβ ßuwaa kelohi'tíḁa.

Këyítfi ínohlukoh tíidoh anee:

1 - Saŋ këñḁohha, ya yéegalohha an ya súrğa Kiristaanii (1: 1-20)

2 - Këyítcaa Saŋ bín teerucaa ciyitnakanakcaa (2: 1-3: 22)

3 - Kijaamukkaa ga asamaandá (4: 1-11)

4 - Kubaalkaa; Këyítfaa na capcaa ciyitnakanakcaada (5: 1-6: 17)

5 - Jaamukaa ga fikii baŋ-buraada (7: 1-17)

6 - Mbiíḁcaa ciyitnakanakcaa típpa (8: 1-11: 19)

7 - Goŋ-jësíkaa na raḁcaa ßanakḁaa (12: 1-13: 18)

8 - Atti'aa Kooh atti' ßuwiiḁa; ßuwaa laasuda (14: 1-15: 8)

9 - Kaascaa tum aylukaa Kooh (16: 1-21)

10 - Buwaa sagoh na Kooh hay kibúuku (17: 1-20: 10)

11 - Atti'aa méeñjohḁa (20: 11-15)

12 - Asamaan wi'as; kakay fi'as; Yéerúsaleem wi'as (21: 1-22: 5)

13 - Kiristaanii yii hayis (22: 6-21)

Dalaarii Këyítfi

¹ Këyítfi fii wo' ga loo iñcii Kooh e' Yéesu Kiristaa kiteeb súrğacaagari, en ḁanaa, ßa ínoh iñcaa joman kilaak ga iñaa maañanndii. Fodaama, Yéesu Kiristaa wossa malaakaagari ga súrğaci Saŋ, ya ínohlukohhi'ca. ² Saŋ wo' an bééβ iñcii ya béestí'ḁa, ya hotca hen, ennda iñaa Kooh wo' na kayohfii Yéesu Kiristaa seedi'ḁa. ³ Yewinin múu' ßaa jagan, na ßuwaa súkúrukan wo'eencii ciima meyoh ga Kooh ee ßa am iñcum bídu ga Këyítfiida. En ki'ena, wahtii abu ca jom kilaakohḁa, deeyin.

Saŋ këñ' mbooloo kerceencaa ciyitnakanakcaa

⁴ Mi Saŋ, mi yëri bínndúu këyítfi fii, dú ßuwii ga jaangucii ciyitnakanakcii ga gohii Aasiíḁa: Kooh yii en, yii enee ee ya ya yah kihayḁa barkeelattúu, ya onndúu jam, ya na helcaagari ciyitnakanakcaa tuuk ga fikii baŋ-buuraagaríḁa, ⁵ na Yéesu Kiristaa, seedii yiwóori'yii deḁ kimilís ga ßuwaa kaaninda; yii en buurii buu'cii ëldúnada. Kiristaaniima waarinnduu, ee ya bëgísinnduu ga baakaa'ciigaruu, kooroh ga ñífaagari aamu fodií sarahḁa. ⁶ Ya tumbaruuu ßibuu' na bisarahoh doonaa dú súrğa'uk Kooh, Paamudiigari! Ndam na dooli aawat gari bi taa'. Aameen.

⁷ Malakatti! Ya yii hay ga ḁuuy yaayeelcii, ee bééβ ßuwii hayyi kihot na hasḁa, bi ga ßuwaa maageeri núḁḁa. Bééβ heetcii ga ëldúnada hay kikodukohu. Ehee, yahḁa kilaak deŋ! Aameen. ⁸ Ha'mudii en Koohḁa wo' an:

«Mi en Alfaa, mi en Omega* ,
mi yëri en, mi yëri enee, ee mi yah kihay,
mi yëri mín ga tóoh.»

⁹ Mi Saŋ, mbokiŋarúu, mi bokin narúu kiday coonu, mi bokin narúu Nguurii Kooh, na kiguu'guuluk ga ki'ennduu wínoo na Yéesu. Mi toolsee na dooli, mi bayussa Patmos, dëkaa giyyaa wíldá, ndaga dii mi yéegalohi Wo'eenii Kooh, mi seedi'i Yéesu Kiristaada. ¹⁰ Laakka bes, hídhoh ga besaa Ha'mudii jaamukohsida, Helií yisela'iyii sorukkaroo. Mi kelohha ga fenooroo koonaa kaa rii' didóolí' en fan mbiib wiyaa. ¹¹ Koonaa wo''aroo an:

- Iñcii fu hotda bidaaca ga këyít, fu wosohca ga jaangucii ciyitnakanakcii, cii en ga teerucii ciida: teeraa Efees, waa Ismii', waa Pergaam, waa Tiyaatii', waa Sardes, waa Filaadelfii na waa Lawodísée.

¹² Mi heelukka kimalak baa wo' naroofa. Daama, mi hotta tofaa'-lampu-wúrúus ciyitnakanak. ¹³ Mi hotta ban iñaa man na bo'[†], tuukin ga leeloo lampu-wúrúuscaa ciyitnakanakcaa. Ya ekuk sabadoo' síp, waa yoosukin bi ga kotcaa, ya pékirukin liib wúrúus ga kenohkaa. ¹⁴ Hafaagari na fenfaagari yaanaawin der en fan perkaal. Hascaagari caa bac en fan kiwiikaa jaalohin. ¹⁵ Kotcaagari man na përemaa útu ga kiwii bi waa melic. Koonakaagari kaa rii' en fan yéngélaa dúuscaa ga giyyaa. ¹⁶ Ya abin ga yahaagari ñaabaa tu'ol tiyitnatanak, ee laakka kalaɓfaa mey ga kúuwkaa, baakcaa kanakcaa kaañin. Fikiifaagari faa melic en fan noh njaloo' ¹⁷ Daa mi hoteeri, mi keennda kakay ga kocaagari, mi mannda na baa kaanin. Waa ennda da, ya tikka yahaagari ñaabaa ga dookkoo, wo''aroo an:

- Kaa niik dara! Mi yëri en yii, iñaa en tóoh, dëwoh gari ee tóoh méeñjoh garida. ¹⁸ Mi yëri en yii en na kipesda. Mi kaaneera, mi mílísín ee mi yah kipes bi taa'. Mi yëri bay kucéwiikii mín kilan na kilégís kikaankii, ka na dëkataa buwaa kaanin daakohuda. ¹⁹ Kon iñcii fu hotda, bidaaca ga këyít. Fu bín iñcii en na kilaakda na caa tikan ga, yah kilaakda. ²⁰ Tu'oltii tiyitnatanakcii fu hot ga yah-ñaabiigooda na tofaa'-lampucii ciyitnakanakcii fu hotda, mi hayyaa kiteeb iñii ca waa' kiwo'da: tu'oltii tiyitnatanakcii teewoh malaakacaa jaangucaa ciyitnakanakcaa; tofaa'-lampucii ciyitnakanakcii teewoh jaangucaa ciyitnakanakcaa.

Këyítcaa wosohu ga jaangucaa ciyitnakanakcaada

2

(2: 1-3: 22)

1. Këyítfii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Efeesda

¹ Baa yaama wo''issaroo an:

- Bídaa wo'eencii cii, fu wosohca ga malaakaa* watuki bu-jaangaa ga teeraa Efeesda. Wo'aari an iñii yii meyoh ga kúuw baa am ga yahci ñaam olcaa ciyitnakanakcaa ee ya tiin ga leeloo tofaa'-lampu-wúrúuscaa ciyitnakanakcaada. ² Ya wo' an: «Mi hotin légyum garaa na coonucii fu dayi gaɗa, na dii fu took kiguu'guulukda. Mi inohin an fu wo''ii dara ga bo' yibóni'. Buwii tikku hafba bi'apotaa', ee ba enndii apotaa'da, fu malaksukohinba dijófi' bi fu inohin an ba bikaakoh-saboh. ³ Mi inohin an fu tookin kiguu'guuluk: teekiigoo calalinndaa kiday coonufaa en béeb ee fu mosoo kisoof feno ga. ⁴ Wayee nak mi hayyaa kiña' ga enaama yiinoo: yëri en an fu keeñukissiiroo fodaa daa fu keeñukeeroo kudewaada. ⁵ Kon níndísuka ga daa fu d'ëegískohda, fu súpít kipesfu, fu boyukis kitum fodaa daa fu tumee kudewaada. Binaa fu saŋ kisúpít kipesfunaa, mi hay kihay garaa, mi bewoh lampu-wúrúusiigaraa ga dëkatii wa tofohuda. ⁶ Wayee fu neblohinnndoo ga iñii yii: fodiigoo, fu sagohin na iñcaa buwaa Nikolaa[†] tumida.»

⁷ Béeb baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa iñcii Helií yisela'iyii wo', ëewdoh ga jaanguciida. Béeb baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndamaa, mi hayyaa ki'on fu ñam ga towutaa kedikkaa onohi kipes, en ga dëraa Koohda.

2. Këyítfii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Ismii'da

⁸ Baa yaama wo''issaroo an:

* **1:8** 1:8 Alfaa na Omegaa wëri en ocii dëb na wii méeñjoh ga bín Gerekda. † **1:13** 1:13 Ga kiGerek wo'u «iñaa man na kowu bo'»: wëri en teekaa eru Yéesuda «*Kowukii bii», malkat Dañeel 7: 13; 10: 16. * **2:1** 2:1 Malaaka wo'eeniwwi ban waa' kiwo' «baa wosu hen» † **2:6** 2:6 Buwaa Nikolaa enee mbooloomaa bay teekaamada. Ba jëgrohee iñaa ngém tookéerfi. Ken inohoo iñaa wëñda gaba. Malkat ban güris 15.

- Bídaa wo'eencii cii, fu wosohca ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Ismii'da. Wo'aari an inñii yii meyoh kúuw baa yaama enee, lak dara sakussiida ee yah ki'en binaa tóoh leehaa. Ya kaaneera ee ya mílisiin. ⁹ Ya wo' an: «Mi hotin inñii fu dayda na dii fu laakooda. En ki'ena, fu yèri en ha'-alal kayoh-kayohda. Mi inohin ñan inñii cibóni'cii buwii wo'i garaada. Buwii wo'iraacada, ba bay teekaa yaawúu', ee ba enndii yaawúu': jaangu-yaawúuraagaba inñaa mbooloo Seytaani. ¹⁰ Kaa níik dara ga coonucii fu yah kidayda. Malka, hay kilaak garúu baa Seytaani ek kasu, kinat ngëmaagari. Fodaama, d'ú hay kiday coonu bi en bes cidaan'kaah. Leenaa abaa ga ngëmiigaraa bi ga kikaan. En ñanaa, mi hayyaa ki'on kipeskaa leehoo taa'da, ka en neehalaagaraa.»

¹¹ Béeb baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa inñii Helii yisela'i'yii wo', èewdoh ga jaanguciida. Baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndamaa, fu inohanndii coonucaa kikaankaa kukanakkaa.

3. *Këyít'fii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Pergaamda*

¹² Baa wo'issaroo an:

- Bídaa wo'eencii cii, fu wosohca ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Pergaamda. Wo'aari an inñii yii meyoh kúuw baa yaama bay kalab'faa ñakcaa kanakcaa kaafiinda. ¹³ Ya wo' an: «Mi inohin dum fu dëkda. Seytaani yíp nguuriigari da, wayee tahhii bi fu líssa ki'am ga teekiigoo. Ee ga kúllúu duma, dum Seytaani dëkohda, Antipas, yii wo'ee ga fikii béeb an ya yuurooda, ya apohsee da, wayee tahhii bi fu sooffa fenoo ga ngëmii fu laak garooda. ¹⁴ Wayee nak laakin inñaa mi yahhaa kiñaroh: fu laakin duma buwaa taabuk jégírohaa Balam. Balam jégíree Balak daa ya kooran bi ya d'úk bu-Isarayeel, ya ekba ga kiñam koynohkaa sarahohu ga koofcaa, na ki'aas kifaanuk na baa en béeb. ¹⁵ Ee ñan, fu laakin duma buwaa taabuk inñii buwaa Nikolaa jégírohida. ¹⁶ Kon súpíttaa kipeskiigaraa; fu tummbiikanaa, mi hay kihay garaa diima-diima, mi heñoh na buwaama na kalab'fii meyoh ga kúuwkiigooda.»

¹⁷ Kon béeb baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa inñii Helii yisela'i'yii wo', èewdoh ga jaanguciida. Baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndamaa, mi hayyaa ki'on ñamahaa wo'u maan, ee wa ñaakukinda. Mi onndaa ñan atoh wiyaanaaw waa bíduunun ga ñook'ga teek wi'as waa ken inohoo, enndii ñon baa eruwañanaa.

4. *Këyít'fii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Týaatii'da*

¹⁸ Baa yaama wo'issaroo an:

- Bídaa wo'eencii cii, fu wosohca ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Týaatii'da. Wo'aari an inñii yii meyoh kúuw Kowukii Koooh, kii hasciigari baci en fan kiwiikaa jaalohinda ee kotcaa melici en fan pèrëmaa útu ga kiwii. Ya wo' an: ¹⁹ «Mi hotin lëgëyum garaa na kiwaarohkiigaraa, ngëmiigaraa, kitook kidímalohkii en garaada na kiguu'guulukkiigaraa. Mi hotin ñan an inñii fu tumi diima ga yijófi'da yèri wëñ yaa kudewaa. ²⁰ Wayee nak, laakin enaama yínoo yaa mi ñarohhaa: Yèri en an fu íisin Yesabeel, betifum tik hafci seldiiga-Kooohda, yum d'úki s'urgacumgooda, ya jégí'ba an ba aawat kifaanuk na baa en béeb, ba ñami koynohkaa sarahohu ga koofcaa. ²¹ Mi oninndi inñaa maan doonaa ya min kisúpit kipeskiigari, wayee ya sagin ki'íis kibonkum ya tumida. ²² Kon nak, mi hayyi kifaan ga fayaan na mesiklaat ciyaak. Ee buwii faanuki narida, binaa ba íissii inñamanaa mi hayba kitik coonu ciméeski'. ²³ Mi hay ki'ap towutiigari. En ñanaa béeb jaangucii hay ki'inohu an mi yèri en bii inohin inñaa ñaakuk ga keefi bo', na inñaa ya halaatda ñan. Ee baa en béeb garúu, mi hayyi kifay inñaa ya tumda. ²⁴ Dú, buwii bíinoo bok ga jaangii Týaatii'da, d'ú bii d'ú taabukkii inñu yibóni'yum yuma jégírohu ee d'ú heellii ki'inoh inñu baa teek "chíooti'cum Seytaaniida", mi yahhiirúu kikoo' enaama yibíti' yiliis. ²⁵ Wayee yégísat rek ga inñu d'ú amda, bi ga daa mi haysan.

²⁶ Béeb baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndam ee fu dëh ga kitum inñii mi nakohñanaa, mi hayyaa ki'on dooli ga ñook heet'cii béebca. ²⁷ Fu hayca kinii' na ngot pewiñ, fu pookisohca fodii dii kataa-ban pooksida. ²⁸ Ee fodii dii mi laas ga paammboo kimín kitum inñaa en tóohda, mi hayyaa ki'on ñan olaa meyi na kim cuutda.»

²⁹ Béeb baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa inñii Helii yisela'i'yii wo', èewdoh ga jaanguciida.

3

5. *Këyít'fii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Sardesda*

¹ Baa yaama wo'issaroo an:

- Bídaa inñii yii, fu wosohwa ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Sardesda. Wo'aari an inñii yii meyoh ga kúuw baa bay helcaa Koooh ciyitnakanakcaa na olcaa

ciyitnakanakcaada. Ya wo' an: «Mi hotin lëgëyumgaraa, buwii hotohhaa baa en na kipes wayee fu kaanin. ² Yúuduka, fu móri' íñii tes garaa ee en ga waas kikaanda bi wa kaanoo. En ki'ena, mi malaksukohin an tumeenciigaraa tesohin kimat ga fikii Koohyigoo. ³ Kon, níndisukaa wo'eencii Kooh fu yéegalsee ee fu keloh ca wo'seeraada, fu taabukca, fu súpít kipeskiigaraa. Binaa fu yúudukkiinaa, mi hay kihay, mi bettaa fodii lok, ee fu inohanndii wahtaa mi yah kihayda. ⁴ En ki'ena, laakin dama ga teerum Sardes bíbo', baa líib'dussii kúlticumgaba, ba hay kitaam naroo, ba tíidi, ba ekuk kúlti ciyaanaaw ndaga íñaama joommbiifa.

⁵ Fodaama, baa lebirohan bi mey ga coonucii na ndam, hay ki'ekuk kúlti ciyaanaaw. Ee mi nisanndii múk teekaagari ga këyítfaa buwaa laak kipeskaa leehooda. Mi hay kiwo' ga fikii Paammboo na ga fikii malaakacaagari an ba buuroo.»

⁶ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa íñii Helii Kooh wo' éewdoh ga jaanguciida.

6. *Këyítfii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Fílaadelfíida*

⁷ Baa yaama wo'issaroo an:

- Bídaa íñii yii, fu wosohwa ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Fílaadelfíida. Wo'aari an íñii yii meyoh kúuw bíi yisela'íyii ee ya en kayoh-kayohda, yii bay kucéwíikii buu' Déwítfa. Ya lëgísaa, ken mínoo kilan ee ya lagaa, ken mínoo kilégís. ⁸ Ya wo' an: «Mi hotin lëgëyumgaraa, mi inohin an fu laakoo dooli, ee moona fu taabukin wo'eeniigoo ee fu taasukkiroo. Kon mi lëgísínndaa hal ga fikíifu ee ken mínoowa kilan. ⁹ Íñii yii yéri mi yah kitum mbooloomuma en wu-Seytaaniida. Ba tik haffa biyaawúu' ee ba enndii yaawúu'; ba bikaakoh-saboh. Mi hayba kigitin, ba hay, ba yi' ga fikíifu, ba took an mi waarinndaa. ¹⁰ Waa mi nakoh kiguu'guuluk ee fu taabuk íñaama, mi ban, mi hayyaa kison ga jamaanaa coonucaa hayanda. Coonucama yah kidal éldúna tooh, kimalaksukoh buwii. ¹¹ Mi hay kihay diima-diima. Abaa bi yégís ga íñii fu laakda, en dánaa ken te'oo neehaliigaraa fu laakan gada.

¹² Béeb baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndamaa, mi hayyaa kiyíp fodii jíp-túuy ga dúuy Kaanfaa Koohyigoo, ee fu meyoow da múk. Mi hay kibin teekii Koohyigoo ga dookfu. Mi bin ban ga dookfu teekaa teeraa Koohyigoo, Yéerúsaleem yaa yi'asyaa yah kiyooosukoh ga asamaan, meyoh ga Koohyigooda. Mi hay kibin ban ga dookfu teekiigoo wi'aswii.»

¹³ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa íñii Helii Kooh wo' éewdoh ga jaanguciida.

7. *Këyítfii wosohu bu-jaangaa ga teeraa Lawodíséeda*

¹⁴ Baa yaama wo'issaroo an:

- Bídaa íñii yii, fu wosohwa ga malaakaa watuki bu-jaangaa ga teeraa Lawodíséeda, wo'aari an íñii yii meyoh kúuw baa yaama wo'u Aameen, ee yéri en seedii yiwóori'yii, yukayohyii, yii béeb íncii Kooh sak koo' yahcida. ¹⁵ Ya wo' an: «Mi hotin lëgëyumgaraa, mi inohin an fu soossii, fu tamohhii. Fu soosee wala fu tamoh sahaa, bo' mín kiwo'. ¹⁶ Wayee waa fu eem ga ki'íloh, fu soossii, fu tamohhii, mi hayyaa kibíiris. ¹⁷ Fu yii ndamuk an: “Mi laakin alal, mi hoomdín, mi soolukissii dara”. Fu inohoo an fu torohin, fu calin kiyérém, fu nduul, fu búumi' ee fu tesda buucuuce? ¹⁸ Kéri tah, mi dígallaa kihay garoo, kilom wúrúuscaa tíwuunun ga kiwii bi setin, en dánaa fu hóomi'. Lomaa ban kúlti ciyaanaaw, caa fu ekukan doonaa fu úul faan-buucuuçfiigaraa apohin kacida. Fu lom ban kedik, kaa fu tuman ga hasciigaraa en dánaa fu mín kihot. ¹⁹ Mi nak, béeb buwii mi waarinda, mi ñarífa hen, mi korífa. Kon kaantukohaa ga, fu súpít kipesfu. ²⁰ Súkúruka! Mi yeema mi tuukka ga halii, mi yii fée'í'. Baa keloh koonakiigoo, lëgís haliiinaa, mi hay ki'aas kaanci, mi bok kííam nari ee ya bok kííam naroo ban.

²¹ Béeb baa fu lebiroh bi fu mey ga coonucii na ndamaa, mi hayyaa ki'on fu yunɔ ga yahaaroo ga ban-buuraagoo, fodii mi, mi lebiroh bi mi meycá na ndam ga coonucaa, ee mi yugin ga yahaa Paammboo ga ban-buuriigarida.»

²² Béeb baa fu laakin nof kikelohaa, súkúrukaa íñii Helii Kooh wo' éewdoh ga jaanguciida.

4

Kooh yugin ga ban-buuraagari

¹ Waa ennda da, mi hotta halaa lëgísuk ga asamaan. Koonakaama man na mbiif wiyaaak ee deweera naroo kiwo'da, wo'issaroo an:

- Lapaa dii, mi teeɓpaa íñii tik ga, yah kilaakda.

² Ga saasi, Helii Kooh sorukkaroo. Mi hotta ga dúuy asamaan ban-buu' na bo', yugin gawa. ³ Baama yunɔ ga ban-buuraada, yaa melic en fan atoh cimóri' cihíilii na ciyo'oh. Ban-buuraa ya yugohda, ko'kaa-huulaa wiilinwa ee kaa melic en fan atoh wimóri' waa

wo'si eméróot. ⁴ Ga íñaa wíil ban̄-buuraada, laakin ban̄-buu' cidaañkaah-kanak na cinikiis ee yaak bidaañkaah-kanak na binikiis yuguunun gaca. 'Ba ekuk kúlti ciyaanaaw d̄er na baanu-buu' wúrúus. ⁵ Meliccaa caa meyoh ga ban̄-buuraa ee toonaa na íníŋ caa ríi', meyoh da ban. Laakka ban̄ kocom-kiwii ciyitnakanak ciléeri', caa en na kitak ga fikíi ban̄-buuraa. Kocomcaama c̄eri en helcii Kooh ciyitnakanakcii. ⁶ Laakin ban̄ ga fikíi ban̄-buuraa, enaama en fan giyy-seetu, ee wa lee' en fan seetu. Ga íñaa s̄es ga ban̄-buuraa r̄ek wiillawada, laakin enaama binikiis baa en na kipes ee ba gomin na has ga fikíi na fenoo. ⁷ Yíinoo man na gayindi, yukanakyaa man na d̄oon, yukaahayyaa fikíifaagari man na fikíi bo', yunikiisyyaa man na caagiyooftaa en na kipún.

⁸ Enaamacaa binikiisbaa en na kipesda, yaa en béeb̄ bayin paβ ciyitmiinoo ee ca gomin na has, d̄ook na fildooftaa. Wekoo, nohoo ba d̄ekee ga kiyeek an:

«*Ha'mudii en Koohda, fu yii fu mín ga tóohda,
fu yii fu enee, fu en ee fu yah kihayda,
fu sela'in, fu sela'in, fu sela'in!»

⁹ Ee saycaa enaamacaa en na kipesda, ba ndam, ba kañ, ee ba ḡerem baa yuŋ ga ban̄-buuraa ee yah kipes bi taa'da, ¹⁰ yaakcaa bidaañkaah-kanakbaa na binikiisbaa yí'u kúrúk ga fikíi baa yuŋ ga ban̄-buuraada, yaa yah kipes bi taa'da, ba jaamukiri; ba búuk baanu-buu'caagaba ga kakay, ga fikíi ban̄-buuraa, ba wo'i an:

¹¹ «Ha'mudiigari, fu ȳeri cal ki'e' ndam,
fu cal ki'on c̄ee', ee fu ȳeri mín.

Fu ȳeri sak íñaa enin tóoh,
fu waaree hen ca en, ca sakussa».

5

Kubaalkaa Kooh bebpa këyítfaa

¹ Waa ennda da, mi hotta ga yah-ñaabaa baa yuŋ ga ban̄-buuraada, këyít fipoduu fodii kútúwaan, bíduunun ga d̄uuy na fook, capuunun cap ciyitnakanak. ² Mi hotta ban malaaka yil̄eeki'-dooli, yaa wo' didóoli' an:

- Bii yiida mat ga kinis capcii Këyítfii, ya pónísfa?

³ Wayee laakkii ken baa mat kipóonis Këyítfaa, ya malak íñaa en ga d̄uuygaada: enndii ga asamaan, enndii ga kakayfii, enndii ga fildoo kakayfii. ⁴ Mi ennda ga kikoduk mooncaa leehoo ndaga daa laakoo baa mat ga kipóonis Këyítfaa na kimalak íñaa en ga d̄uuygaada. ⁵ Daama, yíinoo ga yaakcaa wo' aroo an:

- Kaa koduk, Malka! Gayindifii nílii Yúdaa, kuumkii paal ga buu' D̄ewítfa, yeema. Ya lebirohin bi ya meyin ga na ndam ee ya hay kinis capcii ciyitnakanakcii, ya pónís Këyítfii.

⁶ Waa ennda da, mi hotta kubaal, jaa tuuk ga leeloo dekataa enaamacaa binikiisbaa wíil ee yaakcaa wiillada. Kubaalkaa man na fodii hoossee hen ee ja bayin wiyy ciyitnakanak na tuhas tiyitnatanak. Tuhastaa tiyitnatanaktaa t̄eri en helcii Kooh ciyitnakanakcii wosohu ga éldúna tóohda. ⁷ Kubaalkaa deeyca kiβeb̄ Këyítfaa en ga yah-ñaabaa baa yuŋ ga ban̄-buuraada. ⁸ Daa ya b̄ewee Këyítfaa, enaamacaa binikiisbaa na yaakcaa bidaañkaah-kanak na binikiisbaa yí'ussa ga fikíici, yaa en béeb̄ bayin ga yahci riiti na aanda-cúraay-wúrúuscaaa líifin muut ee cúuraayaa teewoh íñaa buwaa en buu Kooh kíimida. ⁹ Ba baa yeek, yeek-kañ wi'as an:

«Fu ȳeri cal ki'e' Këyítfii fu nís capcii amfada
ndaga fu apseera

ee kooroh ga ñífaagaraa aamukda,
fu laasi'ta Kooh bífo' baa bok ga nílaa en béeb̄
na lakaa en béeb̄, heetaa en béeb̄ na kúlkaa en béeb̄.

¹⁰ Fu bokidohinba ga bu-nguuriigaraa,
fu tuminba bíbuu' na bisarahoh, ba en súrga Koohyiigaruu
ee ba hay kinguuruk ga d̄ook éldúna tóoh».

¹¹ Lak mi lis kimalak, mi kelohha koonaa malaaka biyewin, ken ínohoo daa júnnicaa hín kiyewinda. 'Ba wíilin ban̄-buuraa na enaamacaa binikiisbaa en na kipesda na yaakcaa. ¹² Ba baa yeek didóoli' an:

«Kubaalkii hoosseedaa ȳeri laak kimín,
ȳeri laak alal, ȳeri laak ki'ínoh,
ȳeri laak dooli, ȳeri cal ki'on c̄ee',
ȳeri cal ki'on ndam, ȳeri cal kikañ!»

¹³ Daama, béeb̄ íñaa Kooh sakín en ga asamaan, ga kakay, ga fildoo kakay, ga d̄uuy giyy, béeb̄ íncii en na kipes ga éldúnada, baa yeek an:

«Yii yuŋ ga baŋ-buuriida, ya na kubaalkii
 bëri cal kikañ, bëri cal ki'on cée',
 bëri cal kindam, bëri mín bi taa'!»

¹⁴ Enaamaca ðinikiisbaa en na kipesda taasussa an:

- Aameen!

Yaakcaa nak yi'ussa kúrukú baa jaamuk.

Capaa ciyinkanakcaa ga Këyítfaada

6

Cap wíinoo ga ciyitnakanakcaa nísussa

¹ Lëehi'ta, ga waa mi hotta kubaalkaa nísssa capaa wíinoowaa ga ciyitnakanakcaa, mi kelohha yíinoo ga enaamaca ðinikiisbaa en na kipesda lessa koonaa kiyaak en fan íníŋ, an:

- Hay!

² Mi dalla kihot pënis fiyaanaaw meyca mël. Baa lapfada ðayin hëli' ga yahci. Ya erussa baanu-buu', ee ya yaa yah fodii baa ðay ndam ee ya meyca kilaaksinee ndam.

Capaa wukanakwaa nísussa

³ Ga waa Kubaalkaa nísssa capaa wukanakwaa, mi kelohha enaamaa yukanakyaa wo''a an:

- Hay!

⁴ Pënis filiis fiyo'oh cor en fan kiwii meyca mël. Baa lapfada onussa kinis jam ga ëldúna, buwii aaw ki'apoh ga ðikaantifa. Ya erussa kalað fiyaak.

Capaa wukaahaywaa nísussa

⁵ Ga waa Kubaalkaa nísssa capaa wukaahaywaa, mi kelohha enaamaa yukaahayyaa wo''a an:

- Hay!

Mi dalla kihot pënis fisúusúus, meyca mël. Baa lapfada ðayin balaas ga yahci. ⁶ Mi kelohha, en fan koonaa këri meyoh ga ðikaanti enaamaca ðinikiisbaa, kaa wo' an:

- Kílóo beli wíinoo calat cadam fay noh-noh bo' yíinoo. Ee kílóo lorsu kaahay calat cadam fay noh-noh bo' yíinoo. Dúuleen na biiñ nak, kaa le' gaca!

Capaa wu-nikiiswaa nísussa

⁷ Ga waa Kubaalkaa nísssa capaa wu-nikiiswaa, mi kelohha enaamaa yunikiisyyaa wo''a an:

- Hay!

⁸ Mi dalla kihot pënis fihiliilii*, meyca mël. Baa lapfada teeku «Kikaan» ee ðekataa buwaa kaanin ðaakohuda taabin ga fenooi. Ba onussa dooli ga ðook komii wu-nikiiswii ëldúna ki'ap buwii na kalað, ki'apba kooroh ga a', dúukoolcaa karohin, wala kooroh ga rað bisóoti'.

Capaa wu-yëtúuswaa nísussa

⁹ Ga waa Kubaalkaa nísssa capaa wu-yëtúuswaa, mi dalla kihot, ga fildoo loteelaa ga Kaanfaa Koohda, fitcaa buwaa hoossee, ndaga kitaabuk wo'eenii Kooh, na ðan seedi'aa ða seedi'eewada. ¹⁰ Ca nak, caa fiip didóoli' an:

- Cic Kooh, fu sela'in ee fu kayoh kesi. Fu sekan bi kera ki'atti' buwii ga ëldúnada na ki'ëldúki'tí ñifiigarii ða aamda^{o?}

¹¹ Waa ennda ða, ða erussa yaa en bééð kúlti fiyaanaaw, ða wo'ussa kisékíruk jutut paay, bi ga daa kídaa buwaa boku naba légëy, ða na mbok-kerceencaagaða jom ki'apu fodaa gabada, matan.

Capaa wu-yitniinoowaa nísussa

¹² Lëehi'ta mi hotta Kubaalkaa nísssa capaa wu-yitniinoowaa. Kakayfii dalla kiyëngëluk didóoli. Nohii súusúussa si'is en fan kúlti togoh, ñiidii béébwa yo'ohha cor en fan ñif. ¹³ Olcii ðëegisukka kakay fodaa daa towu een tihiliilii wúuni, binaa uuris wiyaak yëngël bos eenaanaa. ¹⁴ Asamaanii kerukka fodii kútúwaanfaa en na kipodu. Janjançii bééba na ðëkcii giyyi wílda léerukka ga daa ca eneeda. ¹⁵ Waa ennda ða, buu'cii ga ëldúnada na buwii biyaakbii, soldaa'cii biyaakbii, ha'-alalcii na ha'-doolicii, bééð, ennda ñaam, ennda buwii laakin hafada, bééðba ðaakkussa ga nonçonçii na ga fenoo atohcii ga janjançii. ¹⁶ Ba ða fiip janjançii na atohcii an:

* 6:8 6: 8 Hiliilii Ga ifaaá fiikin, mandargaama teewoh ifaaá kaanin (bi nopin) ✧ 6:10 6: 10 Malkat Sakari 1: 12.

- Búrat ga dfookkíi, d'ú d'aaakkíi ga hascii Yii yun ga ban-buuriida, d'í úsaay aylukii Kubaalkii, ¹⁷ ndaga besii wiyaakwii aylukiigaba yah kikeen ga d'fookkíida le'in. Ee ati bii múcan ga ba?

7

Buwii Kooh k'ín bayu mandargiigariida

¹ Tíkka ga, mi hotta malaaka binikiis baa tuukin ga topaa'cii éldúna cinikiiscii. Ba ammba uuriscii éldúna cinikiiscii* doonaa uuris wiinoo wèpoo: enndii ga kakayfii, enndii ga giyyii ee enndii ga kedik kíinoo. ² Mi dalla kihot malaaka yiliis, yaa kolukoh meyaa'-noh, yaa lap. Ya bayin ga yahci i'naa mandarga'ohsi buwii enu buu Kooh, yii laak kipesda. Ya fiippa didóol' malaakacaa binikiisbaa onu kiyah kakayfii na giyyiida ³ an:

- Kaa yahat kakayfii, giyyii na tediktii bi ga daa d'í tuman mandarga ga púkcii buwii enu súrga Koohyiigaruuda.

⁴ Waa ennda da, mi kelohha k'ídaa buwaa mandarga'uda: ba ennda bo' bijúnni citéemée' na cidaankaah-nikiis na cinikiis (144.000), baa meyoh ga béeb nílcii heetii Isarayeel : ⁵ bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak (12.000) mandarga'ussa ga nílaa Yúdaa, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Ruben, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Gaat, ⁶ bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Aasee, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Neftalíi, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Manasee, ⁷ bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Simewon, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Léwi, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Ísakaa' ⁸ bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Sabulon, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak ga nílaa Yoseef, bo' bijúnni-daan'kaah na bijúnni-kanak mandarga'ussa ga nílaa Beesamee.

Buwaa biyewinbaa ekuk kúlti ciyaanaawda

⁹ Tíkka ga, mi hotta mbooloo wiyaak, waa ken ínohoo daa buwaa hín kiyewinda. Ba meyohee ga kúlkaa en béeb, ga nílaa en béeb, ga heetaa en béeb na ga lakaa en béeb. Ba tuukin ga fikíi ban-buuraa, ga fikíi Kubaalkaa, ekukuunun kúlti ciyaanaaw ee bayuunun soo'soo' ga yahaagaba. ¹⁰ Ba baa wo' didóol' an:

- Kimúkcii kii ga yah Koohyiigarií yun ga ban-buuriida, ya na Kubaalkii.

¹¹ Béeb malaakacaa tuukussa ga i'naa wíil ban-buuraa, wíil yaakcaa na enaamacaa binikiisbaa en na kipesda. Ba y'íppa púk ga fikíi ban-buuraa, ba baa jaamuk Kooh ¹² an: - Aameen! Koohyiigarií, fu y'éri cal kikañ, fu y'éri cal ki'e' ndam, fu y'éri laak ki'ínoh, fu y'éri cal kigèrèm, fu y'éri cal ki'on cée', fu y'éri mín, fu y'éri laak dooli, bi taa'. Aameen!

¹³ Yíinoo ga yaakcaa nak meekissaroo an:

- 'Buwii bii ekuk kúlticii ciyaanaawciida, ba díba? Ba meyoh gada?

¹⁴ Mí taassari an:

- Kiyaakii, i'naama, fu y'éri ínohhi.

Ya wo''aroo an:

- B'éri en buwii meyoh ga kihatalu ga kipes kiméeski'da. Ba naawin kúlticiigaba, ba yaanaawi'taca ga nífaa kubaalkaa. ¹⁵ K'éri tah, ba tuuk ga fikíi ban-buurií Kooh, ba kañi nohoo, wekoo ga Kaanfigari. Ee yii yun ga ban-buuriida hayba kisèegún ga taaliigari. ¹⁶ Ba yaabsisoo, ba pilsisoo, noh wala taangaay wíinoo tamsisoo'ba. ¹⁷ En ki'ena, Kubaalkii tuuk ga leeloo d'ekatii enaamacii binikiisbii wíil ee yaakii wíillada, hayba kinú', bayba ga tuhaalaataa músúmaa onohi kipesda. Ee Kooh hay kimoos béeb moon ga hascaagaba.

8

Capaa wu-yitnakanakwaa nísussa

¹ Ga waa kubaalkaa nísssa capaa wu-yitnakanakwaa, asamaan eennda selew i'naa jomin kile' caban wahtu. ² Mi dalla kihot malaakacaa biyitnabanakbaa tuuk ga fikíi Koohda ee ba erussa mbiib' ciyitnakanak.

³ Malaaka yiliis dalla kihay, tuukka ga yahaa loteelaa, ya bayin aanda-cúuraay-w'úrúus ga yahci. Ya erussa cúuraay ciyewin, ya t'eki'ca sarah ga dook loteel-w'úrúusaa en ga fikíi ban-buuraada*, taamdoh na i'naa buwaa Kooh béebba kím'ida. ⁴ Fodaama, iifíilaa cúuraayaa bewukohha yah malaakaa, wa lappa, awwa ga Kooh, taamdohha na i'naa buwaa Kooh kím'ida. ⁵ Léehi'ta, malaakaa bé'pa aanda-cúuraayaa, ya teffa ga kiwiikaa

* **7:1** 7: 1 Malkat Sakarí 6: 5. Bo' minka kimédíroh na lapoh p'éniscaa wo'u ga Ínohlukoh 6: 1-8 * **8:3** 8: 3 Malkat Yaawúu'caa 9: 1-5.

en ga dook loteelaada bi líiffa, ya weessawa ga dook kakayfii. Ga saasi íníncaa awwa kitak na meliccaa, toonaataa taa ríí', kakayfaa faa yèngéluk.

Mbiifcaa ciyitnakanakcaa cijaakcaa

Mbiiwaa deβda

⁶ Waa ennda da, malaakacaa biyitnaβanakβaa bayu mbiifcaa ciyitnakanakcaada, βaa waayuk ga kimbiifβ.

⁷ Malaakaa yíinoo dalla kimbiifβ: toβ-galaas wiyaak na kiwii, caa akitukoh na níif, íifukka ga kakayfii. Fodaama, Komii kakayfii wukaahaywii takka, komii tediktii wukaahaywii takka, ee béeb íñaa en pèegí fihíilii takka dúr.

Mbiiwaa wukanakwaa típpa

⁸ Malaakaa yukanakyaa dalla kimbiifβ waagari: íñaa man na janjan wiyaak waa en na kitak, jafussa ga giyyaa. Fodaama, komaa giyyaa wukaahaywaa ennda níif, ⁹ komii wukaahaywii íñcii Kooh sak pesi ga giyyiida, dúmmba, ee komii wukaahaywii gaal-giycii yasukohha.

Mbiiwaa wukaahaywaa típpa

¹⁰ Malaakaa yukaahayyaa dalla kimbiifβ waagari: ol wiyaak, waa yaañ en fan kocom-kiwii, d'èegisukoh asamaan, dalla kikeen ga dook komii wukaahaywii húlúβcii, na ga dook haalaa-músúci. ¹¹ Olaama teeku «gít». Komii músúmii wukaahaywii aayya heh en fan gít ee βo' βiyewin kaannda ndaga músúmaa βa anee maama, lak ma yasukohin.

Mbiiwaa wu-nikiiswaa típpa

¹² Malaakaa yunikiisyyaa dalla kimbiifβ waagari: komii nohii wukaahaywii, na wii níiidii, na wii olcii míkussa. Fodaama komii wukaahaywii lee'laatiigaca dalla kíñúus, ee komii wukaahaywii lee'laatii en na nohda yímmba, wii wekii βan yímmba.

¹³ Léehí'ta mi hotta caagiyoofaa en na kipún ga jepitaa asamaan, mi kelohhari yaa wo' didóolí' an:

- Massa, massa, massa dú, βuwii ga èldúnada, ndaga mbiifβcii tes malaakacii βaahayβii yah kimbiifβda!

9

Mbiiwaa wu-yétúuswaa típpa

¹ Waa ennda da, malaakaa yuyétúusyaa dalla kimbiifβ mbiiwaagari: mi hotta olaa d'èegisukoh asamaan keennda ga kakayfii. Olaa erussa kucéwíikaa nogaa βu-baam. ² Ya légíssa nogaa βu-baam, ee íifil dalla ga kimeyoh, waa dúuk en fan íifil píú' wiyaak, bi nohii na èldúnaanii níúsi'ta ndaga íifilaama. ³ Laakka paycaa meyoh ga íifilaama, βa tasaarukohha ga èldúna. 'Ba onussa kimín kitum mesiklaat fodii dagal. ⁴ 'Ba hoonohussa kile' ga pèegíífi, ga tediktii wala ga béeb íñcii paali ga kakayfiida, wayee βa eem rek ga βuwii βayusii mandargaa Kooh ga púkaagaβada. ⁵ 'Ba onussiβa kí'ap, wayee βa sodalβa íñaa le' níin ciyétúus. Ee mesiklaataa βa yah βuwaa kitumda man na mesiklaat d'ob dagal ga βo'. ⁶ Ga bescaama, βuwii heelsan kikaan ee βa hotanndiika. 'Ba kíman kikaan ee kikaan núpanβa hen fír.

⁷ Paycaa madu na péniscaa waayuku kibay kiheñohnee. 'Ba βayin ga hafcaa íñaa man na baanu-buu' wu-wúrúus ee fikíicaagaba man na fikíi βo'-súusúus. ⁸ 'Ba βayin fencaa man na fen βeti ee síscagaβa man na sísc gayindi. ⁹ Fasaacaa man na eku kúlti-pewiñ. Ríiraa paabcaagaba man na ríi' sareet-pénis ciyewin caa íisuk kiheñohnee. ¹⁰ 'Ba βayin lúk, fodii lúk dagal na kíntú ga síndaanaa, ee ga tútúntaama, danjaraa βa yah βuwaa kisodaloh íñaa le' níin ciyétúusda, waa ga. ¹¹ Buuraa paycaama yèri en malaakaa nogaa βu-baam. Ya teeku Abadon ga lak kí'Ebèrèe, ee ga kíGerek ya βaysi Apoliyon*.

¹² Kofeelkii deβda paafin. Tík ganaa, kanak ciliis jomin kihay βan.

Mbiiwaa wu-yitniinoowaa típpa

¹³ Malaakaa yuyitniinooyaa dalla kimbiifβ mbiiwaagari: mi kelohha koonakaa meyoh ga wiiycaa cinikiiscaa ga loteel-wúrúusaa en ga fikíi Koohda. ¹⁴ Koonakaa wo'a malaakaa yuyitniinooyaa βay mbiiwaada an:

- 'Bégísaa malaakacii βinikiisβii βagu ga yahaa húlúwii wiyaakwii teeku Èfaratda.

¹⁵ Waa ennda da, malaakacaa βinikiisβaa βégísussa. 'Ba waayukee wahtiima na besiima, níidiima na kíiskima kidúβi' komii wukaahaywii βuwii ga èldúnada. ¹⁶ Ga íñaa mi kelohda, soldaa'caa lapu pénis kiheñohneedaa enee simílíyon citéemée'-kanak

* 9:11 9: 11 Abadon na Apoliyon teekcaama ga lakcaagaca ca waa' kiwo' «yahoh»

(200 Míliyón). ¹⁷ Péníscaa na buwaa lapbaða, mi hotba en fan ga heey, fodii dii: ba ekuk kúlti-pewiñ ciyo'oh cor en fan kiwii, cibúloh, búlohaa deey ga súusúus ee cimbaasaan en fan pëndèl witamóhi[†]. Hafcaa péníscaa man na haf gayindi. Kiwii, iifil na pëndèl witamóhi', caa mey ga túuwtaagaba. ¹⁸ Kofeelcaa kaahaycaa caamaa, mey ga túuwtaagabada ennda: kiwiikaa, iifilaa na pëndèlaa, ca dúbí'ta komii wukaahaywii buwii ga èldúnada. ¹⁹ Doolaa péníscaa bayda nak en ga lúkca na ga túuwtaagaba. En ki'ena, lúkcaagaba man na gon; ca bayin haf, ee ca tumi buwaa inaa meskin naca.

²⁰ Wayee nak buwaa tes kaanussii ga kofeelcaa-caamada, foñussii ga fen incaa cibóni'caa ba tumee na yahbada. Ba baa lís kijaamuk rab-seytaani na nataalcaa hëwírohu wúruus, wala hëelis, wala përem, atoh cimóri' wala doo' kedik. Ee incaama mínoo kihot, ca mínoo kikeloh, ca mínoo kitíin. ²¹ Ba baa lís ga ki'ap bo', kinaahkaa ba enukoheeda, kifaanuk na baa en béeb, na kilok.

10

Malaakaa na kukëyítkaa

¹ Waa ennda da, mi hotta malaaka yiliis yilëeki'-dooli yaa yoosukoh asamaan, úlulukin yaayeel. Ko'kaa-huulaa wílin hafaagari, fikiifaa faa melic en fan noh ee kotcaa yo'ohin en fan jelem kiwii. ² Ya bayin ga yahci kukëyít jaa kúnisuunun. Ya yíppa kotaagari ñaabaa ga giyyaa, wuseñwaa ya yíppawa ga kakayfii. ³ Ya dalla kiles koonaa ga dook en fan gayindifaa en na kibëmbuk. Daa ya ñiipee, iníñcaa ciyitnakanakcaa téesi'ta. ⁴ Daa iníñcaa ciyitnakanakcaa téesdee, mi waa'ta kibin inaa ca wo'da, wayee mi kelohha koonaa meyooh asamaan, wo''aroo an:

- Iníi iníñcii ciyitnakanakii wo'da enat kúmpa ga béeb, kaa bínndi. ⁵ Waa ennda da, malaakaa mi hotee tuukin ga giyyaa na kakayfiida, bëwí'ta yahaagari ñaabaa, éewdohha asamaan. ⁶ Lëehí'ta ya waatta ga bii en na kipes bi taa'da, yii sak asamaanii na béeb inçii en gada, kakayfii na béeb inçii en gada, giyyii na béeb inçii en gacada, ya wo''a an:

- Diimada, laakissii kisekis dara. ⁷ Bëriinaa dú keloh malaakii yuyitnakanakyii, fúrisan mbiiwaagarida, béeb iníi Kooh am kitum ee inohukkii duumda, hay kimat sêk fodaan daa ya yéegaleeka súrgacaagari enu seldiigacaagarida.

⁸ Koonaa kaa mi kelohee, meyooh asamaanda nak wo''issaroo an:

- Kara, fu beb kukëyítkaa kúnisuunun en ga yah malaakaa tuuk ga giyyii na kakayfiida.

⁹ Mi ka'ta ga malaakaa, kiwo''i ya e'too kukëyítkaa jaama. Ya wo''aroo an:

- Uuna, ñamaaja. Ja hay kicelem fodii kúum ga kúuwkiigaraa, wayee le' lookfunaa, hay ki'aay heh^o.

¹⁰ Fodaama, mi bebpa kukëyítkaa ga yah malaakaa, mi ekkaja ga kúuwroo, mi yaa ñam. Ja celemmba fodii kúum, wayee daa mi oneeja, ja aayya heh ga lookkoo.

¹¹ Lëehí'ta, mi wo''ussa an:

- Fu jomin kika' kiyéegalohis inçii Kooh yah kitum, aaw ga heet ciyewin, túl tiyewin, lak ciyewin na buu' biyewin.

11

Seedicaa banakbaa

¹ Waa ennda da, mi erussa doo'-barahaa man na dooraa natoohsi hen, mi wo''ussa an:

- Koluka, fu nat Kaanfii Kooh, fa na loteelii, fu kín buwii en na kijaamuk Kooh gada.

² Dekatii Kaanfii Kooh hanoh foohda nak, ísaawa, kaa natwa, ndaga wa foñdu yiifa'cii. Ba hay kitogisoh teerii wisela'í'wii inaa le' ñiin cidaankaah-nikiis na ñiin kanak*. ³ Mi hay ki'on seediciigoo banakbii, ba yéegaloh iníi Kooh wo'da, ee ba ekukan saaku, kiton inaa le' bes cijúnni na bes citéemée'-kanak na cidaankaah-yitminoo (1.260).

⁴ Seedicaama bëri en tedik-ólwíyéetii tanaktii na ban lampucii kanakcii en ga fikii Ha'mudii laak kakayfiida. ⁵ Baa waa'ba kitum inaa meskinaa, kiwii hay kimey ga túuwtiigaba, tèki' buwaa sagoh nabada. Kayoh, baa fu waa'ba kitum inaa meskinaa, fu joman ki'apu fodaama. ⁶ Seedicaama onuunun kimín kilanj asamaanii ee tof keenoo kakay bi ga daa ba lëehdan kiyéegaloh iníi Kooh wo'da. Ba onuunun ban kimín kisúpít músúmii ma en ñif, na kimín kifeek bu-èldúna na kofeelcaa leehoo, wahtaa nebba tooh.

⁷ Ee binaa ba lëehí' kiseedi'aa, rawaa yisóoti'yaa^o meyooh ga bu-baamda hayba kiheñoh, ya laak ndam ga dookba, apba. ⁸ Fodaama, faraaftaagaba hay kifoñu ga

† 9:17 9: 17 Mëdírohat na inaa hewee ga Sodom na Gomoo'da. Malkat Lúkkaa 17: 29 o 10:9 10: 9 Malkat Esekíyeel 2: 9-3: 3. * 11:2 11: 2 Wo'u dii teeraa Yéerúsaleem: Mëdírohat na Lúkkaa 21: 24 o 11:7 11: 7 Malkat Dañeel 7: 3,7,21.

paanaa en ga teeraa wiyaakwaaɗa. Teeraama, Kooh abohwa fodií Sodom wala Esípti ee Ha'mudiigaba daayohsee ga kuraanaa daama. ⁹ Iñaá le' bes kaahay na caban, ðiɓo' ga heetaa en bééɓ, ga níɓlaa en bééɓ, ga lakaa en bééɓ, na ga kúlkaa en bééɓ, hay kihayu kimalak faraafciigaba, ee ɓa íisanndii ken acca. ¹⁰ Bééɓ éldúna, keeñɓa hay kisoos ga iñaá dal buwaamaɗa, ɓa neɓluki, ɓa wosohi cikéñí' ga díkaantíɓa ndaga seedicaa ɓanakɓaama sodalseera ɓuwii lool.

¹¹ Wayee waa bescaa kaahaycaa na caban matɗa, épaá onohi kipes, ee meyoɗ ga Koohɗa hayya, sorukkaɓa, ɓa kolukka. Daama, ɓuwaa tuukee kimalakɓaɗa, tíitussa bi ɓaa saak. ¹² Seedicaa ɓanakɓaa kelohussa koonaaɗa wo' didóolí', meyoɗ asamaan, an: - Lapat dii! Yaayeel uullaɓa, ɓa lappa ɗook asamaan. Buwaa sagoh naɓaɗa ɓaa malak ga. ¹³ Ga wahtaama siiy, kakayfaa yéngélukka didóolí', ee ga iñaama, kaan cidaanɗa fu am ga teeraa tooh, fiinoofaa ɓú'ta ga, ɓo' ɓijúnni-yitnaɓanak (7.000) kaanussa ga yéngélaa kakayfaa waama. Buwaa ɓiinoo múc gaɗa tíitussa, ɓa aawwa kindam Koohyii hanoh ɗookɗa. ¹⁴ Kofeelkii kukanakkii paafin foduma. Malakat kofeelkii kukaahaykii kii hay diima-diima.

Mbiíwaa wu-yitnakanakwaa típpa: Kihaykii Nguurii Kiristaanii

¹⁵ Malaakaa yuyitnakanakyaa mbiíɓpa ee ga asamaan laakka toonaataa téesi' an: - Nguurii éldúna tíkuunun kima ga yah Kooh, Ha'mudiigaruu, na ga yah Kiristaani-gari, ee ya yah kinguuruk bi taa'.

¹⁶ Waa ennda ɗa, yaakcaa ɓidaanɗaah-kanak na ɓinikiisɓaa yursee ga fikii Kooh, ga ɓan-buu'caagaɓaɗa, yípussa púk kakay, ɓa ɓaa jaamuk Kooh. ¹⁷ Ba ɓaa wo' an:

- Kooh, Ha'mudii mín toohɗa, fu yii fu en ee fu eneeda, ɗí ɓii kañjaa ndaga fu teewohin doolii kiminkiigaraa ee fu tuukirin nguuriigaraa. ¹⁸ Heectii aylukuunun, wayee nak aylukiigaraa wéri yoosuk. Wahtii le'in, wii fu yah ki'atti' ɓuwii kaaninɗa, wii fu yah kineehal súrgaciigaraa enu séldúgaciigaraaɗa, na ɓuwii en ɓuufuɗa ee niikuunun teekiigaraaɗa, oomaanoo, yaakoo. Wahtiima ɓan, wéri en wii fu yah kidúbi' ɓuwii yahsoh éldúnada.

¹⁹ Waa ennda ɗa, ɗekataa wisela'í'waa Kooh ga asamaanda légisukka, gaalaa mandarga kifiliimunkii Kooh na ɓuwiɗa†, hotukka ga ɗuuyyaa. Kooh awwa kimelic, toonaataa taa rii', íníɗcaaa caa tak kitak, kakayfaa faa yéngéluk, ee toɓ-galaas wiyaak waa keen.

12

Iñca ciyitnakanakcaa Kooh teewoheeda

Betifaa na goɗ-jésikaa

¹ Fodaama, Kooh teɓparoo enaama yiyaak yaa mey ga asamaan: ennda beti, fa úlulukin nohii, níidii hanohin fildoo kotcaagari, ee ya ekuin baanu-buu', waa ɓay ol cidaanɗaah na kanak. ² Betifaa enee na look bi fa faa yah kilaak kowu. Fa faa fiip ndaga légyéyaa kilaakkaa na mesiklaataa kilimkaa.

³ Mi hotta enaama yiliis yaa mey ga asamaan ɓan: ennda goɗ-jésik yiyaak, yiyo'oh cor en fan kiwii. Ya ɓay haf ciyitnakanak na wiyy cidaanɗaah, ee hafaa en tooh ekuin baanu-buu'. ⁴ Ya féyékíssa komii wukaahayii olcii ga asamaanda na lúkaagari, jaffaca ga kakayfii. Ya tuukka ga fikii betifaa en na kilaak kowuɗa, en ɗanaa kowukaa límsinaa, ya ñamka. ⁵ Betifaa nak laakka kowu kiyaal, kaa yah kinii' heectii ga éldúnada bééɓca na ngot-pewiñ. Kowukaa dalla kibewu ɓayussa ga yahaa Kooh, ga ɓan-buuraagari. ⁶ Betifaa nak núppa, ka'neera égi'-dúndagaa, ga ɗekataa Kooh waayukɗeerida, en ɗanaa, ya toputu'u daama iñaá le' bes cijúnni na citéemée'-kanak na cidaanɗaah-yitniinoo (1.260).

⁷ Waa ennda ɗa, heñ wiyaak dalla kilaak ga asamaan. Miseel, malaakaa Kooh yiyaakyaa, ya na malaakacaagari ɓaa heñoh na goɗ-jésikaa. Yaama ɓan, ya na malaakacaagari, yaa heñoh naɓa. ⁸ Wayee goɗ-jésikaa minndii ga heñaa, ee fodaama ya laakissii fen daa ya enan ga asamaan, ya na malaakacaagari. ⁹ Ya jafussa ga fook, ya goɗ-jésikaa, goɗ-cosaanaama wo'u sépí'í'-ga-nofii, wala Seytaanii, yii ɗúki bééɓ éldúnada. Ya jafussa ga kakay, ya na malaakacaagari.

¹⁰ Léehí'ta, mi kelohha koonaa kiyaak ga asamaan, kaa wo' an:

- Diimada, jamaanii kimúckii le'in, diimada Koohyiigaruu teewohin iñii ya míndá ee tuukirin nguuriigari. Diimada Kiristaaniigari eruunun doolii. Ga iñaama, pokoh-kiwo'ii, yii wekoo nohoo épirohi mbok-kerceenciigaruu na Koohɗa, jafuunun ga kakayfii.

† 11:19 11: 19 Gaalaa wéri ɗaakee atohcaa Waasaa Kooh ɓinsee gaɗa. Gaalaa faansee ga ɗekataa weñ kisela' ga Kaanfaa Koohɗa

¹¹ Ba nak, ba laakin ndam ga dookci ndaga ñifii kubaalkii aamduseebaɗa, na ban kayohfaa ga wo'eena ba seedi'eeda. Ba keefiukii kipeskaagaɗa bi ba niikka kikaan.

¹² Kéri tah, fu asamaan na dú bii dú dèk gaɗa, neɓlukat!! Kakayfii na giyyii nak, massa dú, ndaga sépi'i'-ga-nofii yoosukin garúu, ee ya liifin na tam-keen ga dii ya inohin an ya tesohissii yewinda.

¹³ Daa goŋ-jèsikaa hotee an ya jafuunun ga kakayfii, ya iisukka ga fenoo betifaa límee kowukaa kiyaalkaada. ¹⁴ Betifaa nak tokdússa paɓɓaa kanakcaa caagiyoofooa* fiyaakfaa, en d'anaa ya pún bi ga ègi'-dúndagaa, ya saan gogaa, ya en ga d'ekataa Kooh waayukdeerida, ya toputu'u da iñaa le' tikiis taahay na caban†. ¹⁵ Waa ennda da, goŋ-jèsikaa weessa na kúuwci músú miyewin en fan hulúɓ, ga fenoo betifaa, doonaa músúmaa bayfa. ¹⁶ Wayee kakayfaa sommba betifaa, la légisukka, fa annda músúmaa goŋ-jèsikaa weese na kúuwciɗa. ¹⁷ Goŋ-jèsikaa nak, keefiici tammba ga betifaa lool, ya móoñsneera heñaa ga towutaa betifaa tesɗa, ɓaa taabuk iñcaa Kooh nakoh kitumɗa, ee ba dèk ga kiseedi' Yéesuɗa. ¹⁸ Waa ennda da, goŋ-jèsikaa tuukka ga seereena giyyaa.

13

Raɓ meycya ga giyyaa

¹ Tikka ga, mi hotta raɓ yidèyna yaa en na kimey ga giyyaa. Ya ɓayin wiyy cidaanƙaah na haf ciyitnakanak. Wiyyaa en bééɓ ɓayin baanu-buu', ee hafaa en bééɓ bíduunun ga teek-ɓasee ga Kooh. ² Rawaa mi hotɗa nak, man na ciqído, kotcaa man na kot rawaa wo'si úrsi* kiyak na kikaan, ee kúuwkaa man na kúuw gayindi. Goŋ-jèsikaa e'tari kimínkaagari, e'tari baŋ-buraagari, ee e'tari ɓan dooli wiyaak. ³ Wínoo ga hafcaa ɓayin gaañaa man na hoossee hen, ee gaañama yeeri ki'apɗa, wakka. Bu-éldúna bééɓɓa waaru'ussa ga rawaa, ɓa taabukkari. ⁴ Bééɓ aawwa kijaamuk goŋ-jèsikaa ndaga daa ya on rawaa doolida. Ba ɓaa jaamuk ɓan rawaa, ɓa ɓaa wo' an: «Bii yiida man na rawii? Bii yiida mín nari kiheñoh?»). ⁵ Rawaa nak, onussa kiwo' wo'een tay na wo'een-ɓasee ga Kooh. Ya onussa kon dooli kitum ga iñaa neɓpi, iñaa le' ñiin cidaanƙaah-nikiis na kanak. ⁶ Rawaa nak aawwa kibas Kooh, kibas teekii Kooh, kibas taalaa Kooh dèkohɗuɗa na kibas ɓan bééɓ buwaa dèk ga asamaanda. ⁷ Ya onussa kiheñoh ɓuwii enu ɓuu Koohɗa ee ya laak ndam ga dookɓa. Ya onussa ɓan dooli ga dook ñilaa en bééɓ, heetaa en bééɓ, lakaa en bééɓ na kúlkaa en bééɓ. ⁸ Bééɓ ɓuwii ga éldúna, ee aboh ga iñaa wa saksee bi wati, teekcaagaɗa bíduusii ga kéyitfaa buwaa laak kipeskaada, hayussi kijaamuk. Kéyitfaama fuu kubaalkaa hoossee fodii sarahɗa.

⁹ Baa fu laakin nof kikelohaa, súkúruka! ¹⁰ Baa Kooh wo' an fu hay kibagunaa, fu hay kibagu. Kooh wo' an fu hay ki'apu na kalawaa, fu hay ki'apu na kalab. Iñaama tah ɓuwii en ɓuu Koohɗa, ɓa jom kiguu'guuluk hen ee ɓa taam na ngem.

Raɓ meycya ga kakayfii

¹¹ Waa ennda da, mi hotta raɓ yiliis yaa en na kimey ga kakayfii. Ya ɓayin wiyy kanak, caa man na tuwiiy baal yiyyin ee ya wo'ee fodii goŋ-jèsik. ¹² Rawaa meyye ga giyyaada, bééɓ doolaa ya laakɗa, yiima laakinwa ee ya yaa teewohwa ga fikii rawaa ga giyyaada. Ya yaa gitin ɓu-éldúna kijaamuk rawaama meyyoh giyyaa ee ɓay gaañaa man na ya hoossee hen bi wakinda. ¹³ Ya yaa tum kintaan ciyaak, caa karin sah bi ga kiyóoski' kakay, ga fikii bééɓ, kiwiikaa meyyoh asamaanda. ¹⁴ Fodaama, ya múuydi ɓuwii ga éldúnaɗa na kintaancaama ya onu kitum, ga fikii rawaa meyyohee ga giyyaada. Ya yaa wo' ɓuwaa kihéwi' nataalaa rawaa hoossee na kalabfaa ee ya yaa pesiɗa. ¹⁵ Ya onussa kipesi' nataalaa rawaa waama, ya tummbawa bi wa mínnda kiwo', ee wa onuunun an bééɓ ɓaa fu jaamukkiwanaa fu apu. ¹⁶ Rawaa yukanakyya gitinnda kon bééɓ ɓuwii, oomaanoo, yaakoo, buuroo, nduuloo, ñaamoo, ɓaa enndii ñaamoo, kibay mandarga rawaa ga yah-ñaam wala ga púk. ¹⁷ En d'anaa, ken minoo kilom wala kitoon ee ɓayyii mandargaa rawaa: ennda teekaagari wala kídaa hín nawa.†

* 12:14 12: 14 Caagiyoofoama mín ki'en enaamaa yunikiisyya en na kipes ee wílee baŋ-buraada. Malkat 4: 7

† 12:14 12: 14 Ga kiGerek, wo' an: «jamaanu wínoo, jamaanu ciyewin na caban jamaanu» Iñaama jomin kile' tikiis taahay na caban. Malkat ɓan 11: 3; 12: 6 na 13: 5 * 13:2 13: 2 Úrsi, iñaa raɓ yidèyna, yaa man na dèngngin péeni. Ya ñami péegii ee tumoo ken dara en an fu le''ii ga towutaa ya laak'danaa. Ya minin ki'ap ɓo' ga iñaa gaaw na coginaacaagari. † 13:17 13: 17 Ga lakaa waama, occaagaca kinsee hen, ocaa en bééɓ ɓayeera mandarga kin, fodii dii: a = 1; b = 2; c = 3. Kon teek mineera kijaagu fodii kikin.

¹⁸ Diima kilaak hamham kéri meekisohu dii: ɓaa laakin hel hay kimín ki'ínoh íñii kídii teekii rawii waa' kiwo'ɗa. En ki'ena, kidiima hín na wii teekii ɓo'-súusúus[‡]. Wéri en téemée'-yitniinoo na daanɗaah-yitniinoo na yitniinoo (666).

14

Kubaalkaa na buwaa biyewinɓaa ya laasfa

¹ Waa ennda ɗa, mi hotta Kubaalkaa tuukin ga janjagaa Siyon, ya na ɓo' bijúnni citéemée' na bijúnni cidaanɗaah-nikiis na bijúnni cinikiis (144.000). Yaa en béeb, teekii kubaalkii na wii Kooɓ paamci, bíduunun ga púkaagari. ² Mi kelohha koonaa, kaa meyoh asamaan, ee ka rii' en fan yéngélaa dúuscaa ga giyaada, en fan ɓan íñiŋ wiyaak. Koonaa mi kelohɗa madin ɓan na rii' riiticaa ɓiɓo' en na kirii. ³ Béeb buwaama ɓaa yeek yeek-kañ wi'as ga fikí ɓan-buuraa, ga fikí enaamacaa ɓinikiisɓaa en na kipesɗa, ee ga fikí yaakaa ɓan. Yeekaama, Ken mínoowa kiyoon, enndii buwaa bijúnni-téemée'ɓaa na bijúnni-daanɗaah-nikiis na bijúnni-nikiisɓaa ɓaama Kooɓ laas ga éldúnadanaa.

⁴ Buwaama nak mossoo kilíɓ ga kitaam na ɓeti, ee ɓa setin wic. ɓa taabuki Kubaalkii daa ja aaw tooh. Kooɓ yéri laasɓa ga díkaanti buwii, ɓa erohha haɓɓa ga Kooɓ na ga Kubaalkii fodii íña na nísu ga íñcaa piiku, kifaani' Kooɓɗa. ⁵ Ee saboh fiinoosoo mossoo kimey ga kúuwɓa: ɓa laakoo sík.

Malaaka ɓaahay yéegalohha atti'aa Kooɓ

⁶ Waa ennda ɗa, mi hotta malaaka yiliis yaa en na kipún ga jepitaa asamaan. Ya haydoh hewhew winéwi' waa nísukoo bi taa', kiyéegalwa béeb buwii ga éldúnada: kúlkaa en béeb, nílala en béeb, lakaa en béeb na heetaa en béeb. ⁷ Ya yaa wo' didóoli' an:

- Niikat Kooɓ ee ɗú e'ti ndam! Kayoh, wahtii ya yah ki'atti' éldúnada le'in. Kon jaamukat ɓii sak asamaani, kakayfi, giyyii na haalaa-músúciida.

⁸ Laakka malaaka yiliis, yukanak, taamba ga fenoo yufewaayaa, wo''a an:

- Babiloon, teerii wiyaakwii keenin! Ya yii ya léeldee heetci béeb na ɓiñii kifaanuk-pakaykiigari kiyaakkii ya enukohɗa, ya keenin jac!

⁹ Laakka malaaka yiliis, yukaahay, taamba ga fenoo ɓanakɓaama, wo''a didóoli' an:

- Béeb ɓaa fu jaamuk rawii na nataaliigari, ee fu ɓay mandargiigari ga púkaagaraa wala ga yahaagaraanaa, ¹⁰ fu hay ki'an ɓan ga ɓiñaa aylukaa Kooɓ. ɓiñaaama nak kooɓsii ee Kooɓ hafanndaawa ga kaas aylukaagari. Fu yaama, fu hay kisodalu lool ga kiwiikaa na pëndélaa witém'waa, ga fikí malaakacii Kooɓ na ga fikí Kubaalkii.

¹¹ Fodaama kiwiikaa yahhaa kisodalɗa, iifilaagaka yah kídúuk bi taa'. Ee buwii jaamuki rawii na nataalaagarida, na béeb ɓaa mandarga'u na teekiigari, laaksannndii iika', enndii wek enndii noh.

¹² Íñaama tah buwii en ɓu-Kooɓ, taabuk iñcii ya nakoh kitum, ee ɓa gémin ga Yéesuda, ɓa jomin kiguu'guuluk. ¹³ Waa ennda ɗa, mi kelohha koonaa meyoh asamaan, wo''aroo an:

- Bídaa íñii yii: «Aboh diima, ɓa yewinin múu' buwii en wínoo na Ha'mudii bi ga kikaanda!» Helii yisela'íyii wo' an:

- Kayoh, ɓa hay ki'iikaruk ga coonucaa ɓa dayeeda. En ki'ena, tumeencaagaba hayɓa kitaabuk.

Éldúna piikussa

¹⁴ Waa ennda ɗa, mi hotta yaayeel wiyaanaaw ɗer, ee ga ɗoogaa laakin íña yuŋ ga man na ɓo'[✧]. Ya ekukin baanu-buu' wu-wúrúus ga hafa, ee ya abin piikaa wikéeni' ga yahaagari. ¹⁵ Laakka malaaka yiliis yaa meyoh Kaanfaa Kooɓ, ya yaa fiip ɓaa yuŋ ga yaayeelaada an:

- Tíkka piikaaniigaraa fu aaw kígú' ndaga kipik le'in ee tooh lúudin kipik ga kakayfi.

¹⁶ Fodaama, ɓaa yuŋ ga ɗook yaayeelaada weessa piikaanaagari ga kakayfi, éldúna tooh piikussa.

¹⁷ Laakka malaaka yiliis yaa meyoh Kaanfaa Kooɓ ga ɗookɗa. Yaama ɓan abin piikaa wikéeni'.

¹⁸ Léehi'ta, laakka ɓan malaaka yiliis yaa meyoh loteelaa. Yaama yéri laak dooli ga kiwii. Ya fiippa yaa ɓay piikaanaada, didóoli' an:

- Tíkka piikaaniigaraa wikéeni'wii, fu gú' yool-resenjii ga éldúnada, ndaga ca lúudin.

[‡] **13:18** 13: 18 Kídaa teekaama mandarga éldúna na buwii en gaɗa, ndaga ɓo' saku ga besaa wu-yitniinoowaa. Kon rawaa ɓay mandargaa ɓo' ee mandarga íña mattii. Kooɓ laak kín wu-yitnakanak. [✧] **14:14** 14: 14 Malkat 1: 13; Dañeel 7: 13.

¹⁹ Waa ennda da, malaakaa weessa piikaanaagari ga kakayfii, gu'ta yoolcaa resenjii ga eldunaada. Ya iiffaca ga seesaa'-biinaa wiyaakwaa en aylukaa Koohda. ²⁰ Towu resenjtaa togisohussa ga duuy inaa seesohsida, ga foogaanaa teeraada. Nif meyooha ga, wa taakka inaa hin na kiloomet citeemee'-kaahay (300) ga agilaat, ee wa lappa bi hinnda na laabcaa peniscaa ga dook.

15

Malaakaa biyitnabanakbaa na kofeelcaa ciyitnakanakcaa meendohda

¹ Waa ennda da, Kooh teepparoo enaama yiyaak yiliis ga asamaan, yidooyi-waa': malaaka biyitnabanak bayuunun kofeelcaa ciyitnakanakcaa meenjoh ee céri yah kimeti' aylukaa Koohda. ² Mi hotta ban enaama, en fan giyy-seetu, waa akithu na kiwii. Buwaa tēhin rawaa, ba jaamukii nataalaagari, ee ba bayyii kidaa hin na teekaagarida, tuukuunun ga dook giyy-seetaa. Ba nikukin riiticaa Kooh erebada, ³ ee ba baa yeek yeek-kañii Móiis, sūrgaa Kooh na wii Kubaalkii, an:

- Kooh, Ha'mudii ee min ga toohda, tumeenciigaraa yakin ee newin kimalak, fu buurii beeb heetii, inaa fu natin kitum tooh, juwin ee koo' ga waas.

⁴ Ha'mudii, bii kaanndaa kiniikoo ba? Bii sagan kikañ teekiigaraada ba? Kayoh, fu donj fu yeri sela', ee beeb heetii hay kihayu yi'u ga fikii fu, jaamuksiraa, ndaga ba hotin an tumeenciigaraa juwin.

⁵ Waa inaa paaffa, mi hotta ga asamaan, dekataa weñ kiséla' en ga taalaa teewoh kifiliimunkaa Kooh na buwiida, legisukin. ⁶ Malaakaa biyitnabanakbaa bayu kofeelcaa ciyitnakanakcaada meyoohussa da. Malaakaa en beeb ekuk kultii sooy fiyaanaaw der bi faa melic, ee pekirukin liib-wuruus ga fasaafaa. ⁷ Yiinoo ga enaamacia binikiisbaa en na kipesda* e'ta malaakaa biyitnabanakbaa kaas-wuruus ciyitnakanak caa liifin muut na aylukaa Kooh, yii en na kipes bi taa'da. ⁸ Waa ennda da, dekataama weñ kiséla'da liiffa na iifil, kiteewoh ndamaa Kooh na doolaagari. Ee ken minndii da ki'aas bi ga daa kofeelcaa ciyitnakanakcaa malaakaa biyitnabanakbaa haydohda matan.

Kaasaa ciyitnakanakcaa tum aylukaa Koohda

16

Kaasaa debda

¹ Tikka ga, mi kelohha koonaa kiyaak, kaa meyooh dekataa weñ kiséla' ga Kaanfaa Koohda, ka wo'a malaakaa biyitnabanakbaa an:

- Karat, du iif ga elduna kaascii ciyitnakanakcii tum aylukii Koohda.

² Waa ennda da, malaakaa debda, ka'ta, iiffa kaasaagari ga elduna. Taaw ciboni', ciméeski' dalla kimey ga faancaa buwaa bayee mandargaa rawaa ee jaamuksee nataalaagarida.

Kaasaa wukanakwaa

³ Malaakaa yukanakwaa iiffa kaasaagari ga giyyaa, musumaa dalla kiman na nif baa kaanin. Beeb incaa pesee ga giyaada kaannda.

Kaasaa wukaahaywaa

⁴ Malaakaa yukaahayyaa iiffa kaasaagari ga hulubcii na haalaa-musucii, ca supitukka ennda nif. ⁵ Daama, mi kelohha malaakaa onu dooli ga dook musuciida wo'a an:

- Fu yii fu en, fu enee ee fu sela'inda, fu juwin ga dum fu atti' incumada. ⁶ Waa ba beri aamee nifaa buwaa en buufuda na waa selidugaciigaraa, fu nak, fu erinba nif ba an ee genin gaba.

⁷ Mi kelohha koonaa kaa meyooh loteelaa tekirohsi cuuraayda an:

- Ehee, Kooh, Ha'mudii min toohda, incii fu atti'da koo' ga waas ee juwin!

Kaasaa wu-nikiiswaa

⁸ Malaakaa yunikiisyyaa iiffa kaasaagari ga dook nohii, wa onussa kiteki' buwii na kiwiikiigawa. ⁹ Noh witemi' aawwa buwii kiteki', ba baa bas Kooh, ya yii ya laak dooli ga dook kofeelcaa caamada. Ee ba sannga kisupit kipeskaagaba, ba e' Kooh ndam.

Kaasaa wu-yetuuuswaa

¹⁰ Malaakaa yuyetuuusyyaa iiffa kaasaagari ga dook ban-buuraa rawaa. Fodaama, kulkaa rawaa nguurokohda ennda ga nuus keruus. Buwaa aawwa kidowuk perem

* 15:7 15: 7 Malkat 4: 6.

ndaga mesiklaat. ¹¹ Ba baa bas Kooh yii ga asamaanda ndaga kofeelcaa ba en na kidayda na taawcaa amba'da; ee bi wati, ba sanjga kisúpit kipeskaagaba.

Kaasaa wu-yitniinoowaa

¹² Malaakaa yuyitniinooyaa fiffa kaasaagari ga húlúwaa wiyaaakwaa wo'u Éfaratda, músúmaa dalla kisiñ kifoñi' buu'caa kúlkohu meyaa'-nohda waas. ¹³ Waa ennda da, mi hotta raβ bibóni' baahay baa waa' kiman na buuru-buu', ba meyca, yii ga kúuwkaa goj-jésikaa, yíinoo ga kúuwkaa rawaa*, yíinooyaa ga kúuwkaa seldúga sépi'í'-ga-nofaa†. ¹⁴ En ki'ena, iñcaa enee raβ bibóni', baa tumi kintaan. 'Ba ka'ta ga buu'cii ga éldúnada béebba, kihidirohba kiheñohnee ga besaa wiyaaakwaa Kooh, yii min tóoh amda.

¹⁵ Ha'mudii wo' an:

- Malakat, mi yii hay fodii lok. Baa neehii ee yaa na kúlticaagari, yewinin múu' ndaga ya tídoos faan buucuuc bi bo' hoti kacici.

¹⁶ Fodaama, raβcaa bibóni'baa hidirohussa buu'cii éldúna ga dekataa wo'si ga ki'Eberée Armagedon'da.

Kaasaa wu-yitnakanakwaa

¹⁷ Malaakaa yuyitnakanakyaa fiffa kaasaagari ga uurisii. Koonaa kiyaak kelohukka ga dekataa wēñ kisela'da, meyoh ban-buuraa. Ka wo'a an:

- Matin sēk!

¹⁸ Daama, laakka melic, toonaa na ínij, caa en na kirí', na yēngeluk-kakay wiyaaak, waa mosoo kilaak iñaa bo'-súusúus enee ga éldúna bi wati. ¹⁹ Teeraa wiyaaakwaa da'sukohha kom kaahay ee teerucii túltii béebca bú'ta. Babiloon nak, teeraa wiyaaakwaa, Kooh alliiwa. Ya anlukohwa kaas-biiñaa en aylukaagari wítamóhi'waa. ²⁰ Dékcaa giyyaa wíldá tóohca ennda mes ee ken hotissii janjan wínoo. ²¹ Toβ-galaas wiyaaak, waa bitlaataa kalamcaa jomin kile' kilóo cidaañkaah-nikiis, meyohha asamaan, dalla kikeen ga dook buwaa. Buwaa nak baa bas Kooh ndaga mesiklaataa toβ-galaasaa haydoh ga dookbada. En ki'ena, kofeelkaama dal gabada, lak šarin.

17

Beti faankoh-pakayfaa na rawaa

¹ Waa ennda da, yíinoo ga maalaakacaa biyitnabanakbaa bay kaas mesiklaatcaa ciyitnakanakcaada, hayya, wo''aroo an:

- Hay, mi teeβpaa atti'ii sek beti faankoh-pakayfii* fiyaakfii yípuk ga yahaa giycii ciyaakciida. ² Buu'cii ga éldúnada faanukuunun nari, ee buwii ga éldúnada laaluunun ga biññii en kifaanuk-pakaykiigarida.

³ Helii Kooh dallaroo kisooruk, malaakaa bayyaroo ga égi'-dúndagaa. Mi hotta daama betifaa lap ga dook raβ yiyo'oh cor. Faanfaa rawaa gomin na teek basee ga Kooh, ee ya bayin haf ciyitnakanak na wiyyi cidaañkaah. ⁴ Betifaa ekuk kúlti ciyo'oh cor, cimelic-melic, ya líifin na wúruus na jamaa na pemi. Ya bayin ga yahci kaas wúruus, waa líifin na enaama cisépi'í' caa araamin ee límukoh ga kifaanuk-pakaykaagari. ⁵ Laakin teekaa bidu ga púkaagari ee iñaa kúmpa. Bidu ga an:

«Babiloon yii yiyaakyii, eew faankoh-pakaycii, eew enaamacii ci'araami'cii ga éldúnada.»

⁶ Mi hotta an betifaa laalin ga ñifaa buwaa en buu Koohda, buwaa seedi'ee Yéesuda. Daa mi hoteefa, mi waaru'a lool. ⁷ Malaakaa nak wo''aroo an:

- Fu waaru' ya hinda? Mi hayyaa kiléeri' kúmpafii en ga betifii, na rawii koorukki, ee bay hafcii ciyitnakanakcii na wiycii cidaañkaahciida. ⁸ Rawii fu hotda peseera, kipesci leehha. Ya hay kimeyoh bu-baam†, ya aaw ga kisanju'uk. Fodaama, buwii ga éldúnada, ee ga iñaa wa saksee bi wati, teekcaagaba bidussii ga kéyítfaa bay teekcaa buwaa laak kipeskaa leehooda, hay kiwaaru'u binaa ba hot rawaanaa, ndaga rawaa peseera, kipesci leehha, ee ya hay kihayis.

⁹ Diima, ki'ínoh iñii yii meekisoh kilaak hel na hamham: hafcii ciyitnakanakcii teewoh tégelcii ciyitnakanakcii betifii yípukohda; ca teewoh buu' biyitnabanak ban. ¹⁰ Biyétúus ga buu'caama laasin kikeenu, yuyitniinooyii yii nguuruk diima, ee yuyitnakanakyaa hayyii duum. Wayee binaa ya hayaa, ya joman dii ki'en jutuut. ¹¹ Rawii pesee ee kipesci

* **16:13** 16: 13 Rawaa meyee ga giyyaada † **16:13** 16: 13 Rawaa yukanakyaa, meyohee kakayda yéri bayu dii «seldúga sépi'í'-ga-nofaa» ee en baa tik hafci seldúga-Koohda. Malkat ban 19: 20. * **17:1** 17: 1 Betifii faankoh-pakayfii wéri teewoh jikaa hotuk ga teekaa teeraa Babiloon. † **17:8** 17: 8 Bu-baam Dekataa jafohsi raβcaa ga bi' kakayda. Ga baahaa yaawúu'caa, dekataama, ga bi' kakayda, raβcaa dfaaksi da, ba seki besaa ba atti'san kikaan bi taa'da.

leehhada, ya ga kihafci, iñaa buu' yuyitnakaahay. Ya kíndohu ñan ga biyitnañanakaaba ee ya aaw ga kisañku'uk.

¹² Wiyicci cidaanñaahcii fu hotda nak, cëri en buu' bidaanñaah, ñaa dallii kinguuruk duum. Ba hay kinguuruk, wayee ña onsan kinguuruk wahtu wínoo don ee ña yah kibok kinguuruk na rawii. ¹³ Ba béebña nak, ña díruk enaama yínoo: ki'e' rawii kimíkiigaba na dooliigaba. ¹⁴ Ba hay kiheñoh Kubaalkii wayee Kubaalkii hay kilaak ndam ga ñookña, ndaga yëri en Ha'mudii ha'muncii, ennda Buurii buu'cii ñan. Buwii ya nook ga hafci, ya fal ee ña gëm garida, ña hay kibok ñan kilaak ndam nari.

¹⁵ Tikka ga, malaakaa wo'issaroo an:

- Giycii fu hotda, cii ñeti faankoh-pakayfii yípukohda, teewoh heetcii, mboolocii, túltii na lakcii ga éldúnda. ¹⁶ Wiyicci cidaanñaahcii fu hotda, ca na rawii waa'sanndii kihot ga ñetifii. Ba hay kite' béeb iñcii ya laakda, ya tesda dún. Ba hay kiñam nahcii faanfigari, ña téki' iñaa tes garida ga kiwii. ¹⁷ En ki'ena, Kooh tumín ga keeñcaagaba, ña méti' iñaa ya natee kitmda, ña bokka kídiruk iñaa, ennda ki'e' rawii doolaa nguu'caagaba, bi ga daa iñca Koooh wo' da matan.

¹⁸ Betifii fu hotda nak teewoh teerii wiyaakwii nguuruk ga ñook buu'cii ga éldúnda.

18

Keena Babiloon, teeraa wiyaakwaa

¹ Ga waa iñaa paaffa, mi hotta malaaka yiliis yaa yoosukoh asamaan. Ya laakin dooli wiyaak ee lee'laataa meyoh ga ndamaagarida gommaba ga éldúna. ² Ya dalla kiles koonaa kiyaak an:

- Babiloon, teerii wiyaakwii keenin, wa keenin jac! Diimada ya enin didëkaa' rañseytaanicii, ñaakkaarii béeb rañcii ñibóni'ñii, na béeb selcii tabin kiñam [na béeb juu'cii tabin kiñam], ee ken waa'tiida. ³ En ki'ena, heetcii ga éldúnda toohca anuunun ga biññigari en kifaanuk-pakaykii kiyaakkii ya enukohda. Buu'cii ga éldúnda faankuunon nari, ee kiwaa' mo'laat éldúnakiigari ñarinda onin toonohcii ga éldúnda kilaak alal ga.

⁴ Léehi'ta, mi kelohha koonaa kiliis kaa meyoh asamaan an:

- Dú heetiigoo, meyat gari, en danaa dú bokoo ga baakaa'ciigari ee dú akitoosoo ga kofeelcii yahhi kidalda. ⁵ Kayoh, baakaa'ciigari tikísukohin bi le'in asamaan ee Kooh hot ga tumeenciigari cibóni'cii. ⁶ Íkatti iñii ya tumee buwaada, fayatti waas kanak iñaa ya wútroheeda. Liifdaat kaasaagari na anahaa weñ ki'aay waas kanak waa ya eree buwii ki'anda. ⁷ Ga daa ya hídi' kigooni' hafci ndam na mo'laatda tooh, tikatti iñaa hinda ga coonu na kofeel. Ya wo' ga duuyci an: «Mi yii yuñga ñii ñes fodii buu' yibeti, mi enndii ñetifaa yah kiñak yaal, ee mi inohanndii múk kitoñ.»

⁸ Iñaa yëri tahan bi kofeelcii sekkida hídohan kidal ga ñookci ga bes wínoo: ennda kikaan, kitoñ na a', ee ya hay kitékíru ga kiwii. Kayoh, Kooh, Ha'mudii atti'ida, yëri mín ga tooh. ⁹ Béeb buu'cii ga éldúna faanuksee nari, bokussa nari kinebluk ga alalaagarida, binaa ña hot iifilii kiwiikii ya yah kitékírohudanaa, ña hay kifiipoh, ña kodukiri. ¹⁰ Ba hay kiceel palah ndaga kitit ga coonucaa ya dayanda, ee ña wo'i an:

- Massa, éey massa, fu Babiloon, teerii wiyaakwii, teerii wiléeki'-dooliwii! Wahtii wa wínoo don ee atti'ii fu atti'uda matta!

¹¹ Toonohcii ga éldúnda, ña ñan, ña hay ki'en ga kifiipoh, ña kodukiri ndaga ken lomsiisoo iñca ña toonida: ¹² ennda wúruus, héelis, jamaa na pemi; ennda ñan piis ci'elep-elep, piis cisooy, piis ciyo'oh cor cimelic-melic; ennda ñan heet haangacaa yooñpi, na enaamacaa hëwirohu sis cooh, na haanga ciséeri', përem, pewiñ wala atoh wimóri' waa wo'si marba; ¹³ ennda ñan safalaah kéedii' na éeñdaah ciliis, la'koleñ, heet cúuraay ciyewin, biññ, dúuleen, fëriñ na beli, enoh, baal, pënis, sareet, bi ga ñiñam na buwaa abu hen. ¹⁴ Toonohcaama hayyi kiwo' ñan an:

- Iñcii fu heelee kilaak ga keeñfuda toohca saadinnda. Tooh alaliigaraa na mo'laaccii fu ñayeeda, fu hídin gaca ña dún, ee fu laasissoo gaca bi taa'. ¹⁵ Toonohcaa laaku alal ga toonaagaba ga teeraamada hay kiceelu palah ndaga kitit ga coonucaa ya dayanda, ña fiipohi, ña koduki iñaa. ¹⁶ Ba hay kiwo' an:

- Massa, éey massa teerii wiyaakwii ekukee kúlti ci'elep-elep, cisooycii, kúlticci ciyo'oh cor; cimo'laaccii; teerii pokukee wúruuscii, jamaacii na pemiciida! ¹⁷ Wahtii wa wínoo don, alaliigaraa béebwa púdin! Fodaama béeb foolíroh gaalcii, béeb buwii aasi gaal kibaabda, buwii légyei ga giyda na buwii ay kipesba ga giyda, ceelussa palah, ¹⁸ ee daa ña hotee iifilaa tékiree teeraada, ña fiippa an:

- Laakoo múk teeraa hín na teerii wii kiyaak!

¹⁹ Ba baa ifuk kakay ga hafcaa, ba baa weleluk, ba baa fiipoh, ba baa koduk iinaama, an:

- Massa, éey massa teerii wiyaakwii! Ha'-gaalcii ga giyiciida bééβba bewohu alalciigaba ga kisidikiigari, ee wahtii wa wínoo don, wa dúbírussa!

²⁰ Fu asamaanii, neblukaa ga dii wa dúbíruḁa! Neblukat, dú buwii en buu Koohḁa, dú, apotaa'cii, na dú seldiiga-Koohcii. Kayoh, Kooh éldúkḁinndúu, ya atti'inndi.

²¹ Waa ennda ḁa, malaaka yiléeki'-dooli béβpa atoh wiyaak waa man na cii ḁilohsi belida, jaffawa ga giyyaa, wo'a an:

- Babiloon, teerii wiyaakwii yah kijafu ḁa fúr, ken hotsisoowa bi taa! ²² Ken kelohsanndii ga leeloofu tip-halam na koonaa yeekoh, mbiiwoh na tipoh kúlúβ. Ken hotsanndii ga leeloofu légéyoh, yaa mín ki'en tooh, na kandaḁ kédí. ²³ Lee'laat lampu melicisoo ga leeloofu, ee ken kelohsisoo ga ḁuuyfu tipuk ségilook. Toonohciigaraa βéri weñee dooli ga éldúna, ee luhuseeniigaraa tahin bééβ heetcii kimúuy.

²⁴ Baatta ga, nífi seldiiga-Koohcii, na wii buwii en buu Koohḁa, na ban wii bééβ buwii apsee ga éldúnacḁa, hotukin ga kaanfu, fu Babiloon.

19

Yeek-ndam ga asamaan

¹ Ga waa iinaama paaffa, mi kelohha ga asamaan en fan koonaa kiyaak, kaa en na kirii' meyoh ga mbooloo wiyaak an:

- Alélúyaa! Kimúc, ndam, na kimín kuu Koohyiigaruu!

² Dii ya atti'ida taam ga kayoh ee júwin. Ya atti'in beti faankoh-pakayfii fiyaakfii yahsohee éldúna na kifaanuk-pakaykiigarida, ee nífaa seldiigacaagari betifaama aamee na yahcida, ya éldúkḁinḁawa ga ḁookci.

³ Tikissa ga, ka wo'issa an:

- Alélúyaa! Iifiliii teerii en na kitakḁa dúukin pútul, ee yah bi taa!

⁴ Waa ennda ḁa, yaakcaa bidaaḁkaah-kanak na ḁinikiisḁaa, na enamacaa ḁinikiisḁaa en na kipesḁa yí'ussa baa jaamuk Kooh, yii yuḁ ga ban-buuriida, ba baa wo' an:

- Aameen! Alélúyaa!

Cuunoh ségilookfaa kubaalkaa

⁵ Laakka koonaa, kaa meyoh ga ban-buuraa, wo'a an:

- Kañat Koohyiigaruu, dú bééβpúu sūrgaciigari, dú bii dú niikinndida, oomaanoo, yaakoo.

⁶ Léehi'ta, mi kelohha en fan koonaa, kaa meyoh ga mbooloo wiyaak, kaa rii' en fan dúuscaa ga giyyaada, wala iniḁ ciyaak caa en na kiles, an:

- Alélúyaa! Kayoh, Kooh, Ha'mudiigaruu mín ga toohḁa aasin ga nguuriigari. ⁷ Du neblukat, dú koltukat ndaga keen wisóosi', dú e'ti ndam ndaga ségilookfii Kubaalkii le'in kimma. Kílookkiigari hēwírugin bi morin. ⁸ Ka onuunun ki'ekuk kúlti-sooy fiyaanaaw der, fimélici'. Kúlti-sooy faama teewoh iñcaa cijúwi'caa buwaa en buu Kooh tumida.

⁹ Malaakaa dallaroo kiwo' an:

- Bidaa iniḁ yii: 'Ba yewinin múu', buwii bayu kiñam ga ségilookfii Kubaalkiida. Tikka ga, ya wo'issaroo an:

- Wo'eencuma Kooh wo'ca sah-sah.

¹⁰ Waa ennda ḁa, mi jafukka kakay ga kotcaagari kijaamukki. Wayee ya wo''aroo an:

- Múk, kaa tum inuma. Mi sūrḁa don fodiigaraa, fodiḁ ban mbok-kerceencaagaraa abu kayohfaa Yéesu seedi'ḁa. Jaamukaa Kooh! En ki'ena, kayohfaa Yéesu seedi'ḁa fēri léeri' helcaa seldiiga-Koohcaa.

Iñcii ciyitnakanakcii yah kiméeñjoh kilaakḁa

1. Baa lap pēnisfaa fiyaanaawfaada

¹¹ Léehi'ta, mi hotta asamaan légisukin, pēnis fiyaanaaw dalla kimey. Laakin baa lapfa, ee teeku "Yiwóori'yii, Yukayohyii". Dii ya atti'ida júwin ee ya heñohi ga kayoh.

¹² Hascaagari caa bac en fan kiwiikaa jaalohin ee ya bayin ga hafaa baanu-buu' ciyewin. Biduunun gari teek, waa enndiirinaa, ken inohoowa. ¹³ Ya ekukin kúlti, faa ḁoodu ga nífi. Ya teeku "Wo'eenii Kooh". ¹⁴ Heñohohcaa ga asamaanda taabuunun ga fenooici lapu pēnis fiyaanaaw ban, ba ekukin kúlti sooy ciyaanaaw der. ¹⁵ Kalab fikēeni', faa ya yah kifeekoh heetciida, meycḁa ga kúuwkaagari. Ya yah buwii kini' na ngot pewiñ, ee ya togisoh towu-resentaa ga ḁuuy diseesaa'daa en aylukaa Kooh witamóhi'waa, Kooh yii mín ga toohḁa. ¹⁶ Biduunun ga kúltifaagari na ga poogalaagari teekaa wo' an "Buurii buu'cii, Ha'mundi ha'muncii".

2. Mbúumbaayaa wiyaakwaa selcaa

¹⁷ Tikka ga, mi hotta malaaka yaa tuukin ga duuy nohii. Ya fiippa bééβ selcii púdi ga jepitaa asamaanda an:

- Hayat, hidírukohat kiñam cuunohfii fiyaakfii Kooh béytohda! ¹⁸ Hayat kiñam townohitii faancii buu'cii, townohitii cii buwii biyaakβii kuliyuki ga heñda, cii ha'-doolicii, cii pëniscii na cii buwii lapβada, cii bééβ buwii: ennda ñaam, ennda buwaa enndii ñaamda, oomaanoo, yaakoo.

3. Rawaa búukussa ya na seldiiga-Seytaanaa

¹⁹ Waa ennda da, mi hotta rawaa, ya na buu'cii ga éldúnada, na buwii taabi naba kiheñohda, ba hidírukohha kiheñohnee na baa yaama lap pënisfaa fiyaanaawfaada, ya na buwaa taam narida ban. ²⁰ Rawaa abussa, ya na seldiiga sépí'í'-ga-nofaa tumee kintaancaa ga fikíida. Kintaancaama céri ya dúkohee buwaa bay mandargaa rawaa ee ba jaamukee nataalaagarida. Ba banak, ba jafussa ga duuy kiwiikaa na pëndélaa witëmi'waa ee lak ba baa lís kipes. ²¹ Buwaa búinoo tesda apussa na kalabfaa mey ga kúuwkaa baa lap pënisfaada, ee bééβ selcii ñamussa ga faancaa buwaama bi kapussa.

20

Nguuraa tikíis tijúnnitaa

4. Gon-jésikaa bagussa aaw tikíis tijúnni

¹ Léehí'ta, mi hotta malaaka, yaa yoosukoh asamaan, bayin ga yahci kucëwiikaa bu-baam, na ban ceen fidéena. ² Ya ammba gon-jésikaa, gon cosaanaama wo'u sépí'í'-ga-nof, wala Seytaanida. Ya banngari ndiit na ceenfaa, kitëhdohhi tikíis tijúnni. ³ Ya jaffari ga bu-baam, ya técca halaa, galla pëwiñ ga dookgaa, en d'anaa, ya mínsisoo kidúk heetcii ga éldúnada bi ga daa tikíistaa tijúnnitaa paafan. Paaf d'anaa, ya jomin kibégísu ya íisu jutuu.

⁴ Tikka ga, mi hotta ban-buu'caa, buwaa yun ga dookgaada onussa kimín ki'atti'. Mi hotta fodaama fitcaa buwaa hafcaa gu'see ndaga daa ba seedi'ee Yéesu ee ba géme wo'eenii Koohda. Buwiima mosoo kijaamuk rawii, mosoo kijaamuk ban nataalaagari ee ba bayyii mandargaa rawii, enndii ga púk enndii ga yah. Ba milíssa*, ba bokka kinguuruk na Kiristaanii tikíis tijúnni. ⁵ Waama wëri en kimilískaa deβda. Buwaa tes ee ba kaaninda milísandii bi ga daa tikíistaa tijúnnitaa matan. ⁶ Buwaama boku ga kimilískaa kaama deβda, yewinin múu' ee ba sela'in. Kikaankaa kukanakkaa laakoo dooli ga dookba. Ee ba yah ki'en bisarahoh Kooh, bisarahoh Kiristaanii, ba bok nari kinguuruk ga tikíistaa tijúnnitaa.

Seytaani jafussa ga kiwiikaa bi taa'

⁷ Binaa tikíistaa tijúnnitaa mataa, Seytaani hay kibégísu ga kasaa ya enoheeda. ⁸ Ee ya hay kiboyukis kidúknee heetcii en daa en tooh ga éldúnada, ennda Gok na Magok†, ya hidírohba kiheñohnee. Ba hay kiyewin bi ba hín na tukakaytii ga yahaa giyyiida. ⁹ Ba tassa daa en tooh ga kakayfii, ba soongga buwii en buu Koohda na teeraa Kooh keeñukda. Wayee laakka kiwiikaa meyoh asamaan téki'taba. ¹⁰ Sépí'í'-ga-nofii dúkee buwaada nak jafussa ga giyy-kiwiinaa na pëndélaa witëmi'waa, daa gon-jésikaa na seldiiga sépí'í'-ga-nofaa jafuda. Daama, ba yah ki'en ga mesiklaat wekoo, nohoo bi taa'.

Atti'aa mēēñjohda

¹¹ Tikka ga mi hotta ban-buu' wiyaak wiyaanaaw der, mi hotta ban baa yun gada. Asamaanii na kakayfii núpussa, úsaayussari, ee ken inohissii daa ca aawda. ¹² Mi hotta ban buwii kaaninda, oomaanoo, yaakoo, tuukuunun ga fikíi ban-buuraa. Laakka këyítcaa kúnísu. Këyit filiis kúníusussa ban. Faama fëri en këyítfaa bay teekcaa buwaa laak kipeskaa leehooda. Buwaa kaaninda atti'ussa, ga iñaa bidu ga këyítcaada, yaa en bééβ ga iñcaa ya tumda. ¹³ Buwaa kaan ga giyda, giyyii ikkaba. Kikaankii na dekataa buwaa kaanin daakohuda ban, ikussa buwaa kaan ensee dada. Ee bééβ buwaa atti'ussa, yaa en bééβ ga iñcaa ya tumda. ¹⁴ Léehí'ta, kikaankii, ka na dekataa buwaa kaanin daakohuda jafussa ga giyy-kiwiinaa. Giyy-kiwiinaama wëri en kikaankaa kukanakkaa. ¹⁵ Bééβ baa teekaagari bídussii ga këyítfaa buwaa laak kipeskaa leehooda, jafussa ga giyy-kiwiinaa.

* **20:4** 20: 4 Laakin léegísohcaa wo'u duma an «Ba pessa». Malkat ban 20: 5 † **20:8** 20: 8 Malkat Esekíyeel 38. Teekcaama céri mandarga heetcaa sagoh na buwaa Kooh, ga bescaa mēēñjohda.

21

7. *Asamaan wi'as na kakay fi'as*

¹ Tikka ga, mi hotta asamaan wi'as na kakay fi'as. Wiima lak asamaanaa laakee kudewaa na kakayfaa laakeeda múuyin mes ee giyy laakisii. ² Mi hotta ban teeraa wisela'i'waa, Yéerúsaleemyaa yi'asyaa, yaa yoosukoh asamaan meyoh ga Kooh. Wa waayukuunun bi jekin en fan kílookkaa hëwíruk kiyah kaan yaalci. ³ Mi kelohha koonaa kiyaak, kaa meyoh ga ban-buuraa, kaa wo' an:

- Diimada, taalii Kooh dëkohda weema ga d'uuy buuwii! Ya hay kidëk naba, ee ba, ba en heetiigari. Kooh ga kihafci, yah kidëk ga d'uuyba, ya en Koohyiigaba. ⁴ Ya hayba kiimoosi' mooncaagaba béefca. Kikaan laakissoo, loy na tikodukoh leeh, mesiklaat ban leeh. En ki'ena, lak éldúnaanaa laakee kudewaada múuyin mes.

⁵ Waa ennda da, baa yuj ga ban-buuraada wo'a an:

- Malka, mi yii tum tóoh yi'as.

Ee ya tikka ga an:

- Bídaa iñii yii, ndaga wo'eencii cii wóorin ee kayoh kesi.

⁶ Lëehi'ta ya wo''aroo an:

- Matin sèk! Mi yëri en Alfaa, mi en Omegaa, mi en dalaarii mi en siñdaanii. Baa pílaa, mi, mi hayyi ki'on ya an ga kuhaalaakaa bay músúmaa onohi kipesda ee ya meekisoo dara ga. ⁷ Baa lebiroh bi ya mey ga na ndamaa, iñuma yëri ya yah kiwaru, ee mi hay ki'en Koohyiigari, ya en kowuroo. ⁸ Wayee nak niikcaa, buwaa gëmmbiida, baa tumi iñaa araamin, baa lagi kumuun bo', buwaa faanuki na baa en béefda, naahcii, buwii jaamuki koofda, na béef buwii wo'soo kayohda, waraagaba wëri en kijafu ga giyyaa abin jëpit na kiwii na pëndël witëmí'da: kikaankaa kukanakkaa kéri kaama.

Yéerúsaleemyii yi'asyii

⁹ Waa ennda da, yínoo ga malaakacaa biyitnabanakbaa bayu kaascaa ciyitnakanakcaa liif na mesiklaataa ciyitnakanakcaa méeñjohda, hayya garoo, wo''aroo an:

- Hay, mi teeɓpaa kílookkii, kui en betifii Kubaalkiida.

¹⁰ Helaa Kooh sorukkaroo, malaakaa bayyaroo ga dook janjan wiyaak, wihóori'. Ya teeɓparoo teeraa wisela'i'waa, Yéerúsaleem, waa yoosukoh asamaan, meyoh ga Kooh.

¹¹ Ndamaa Kooh lee'dinwa lañ. Meliclaataa teeraa man na atoh wimóri', waa wo'si yaspi* ee wa lee' fodii seetu. ¹² Tawah mi' wiyaak, wikëri' dook wëri wíl teeraa ee tumuunun ga hal cidaanakaah na kanak. Malaaka bidaanakaah na banak bëri watukca. Teekcaa niilcii Isarayeel cidaanakaah na kanakcii biduunun ga halcaama. ¹³ Lafcaa miiraa, waa en béef bay hal kaahay: hal kaahay ga lafaa hanoh meyaa'-nohda, hal kaahay ga lafaa hanoh meyaa'-noh yah-ñaamda, hal kaahay ga lafaa hanoh meyaa'-noh yah-sennda na hal kaahay ga lafaa hanoh aasaa'-noh. ¹⁴ Miiraa teeraa nak yipuk ga dook atoh cidaanakaah na kanak, ee ga dook atohcaa, biduunun ga teekcaa apotaa'caa Kubaalkaa bidaanakaah na banakbaa.

¹⁵ Malaakaa wo'ee narooda bayin iñaa natoysi: enee doo'-wúruus ee ya enoheewa kinatoh teeraa, halcaagawa na miiraa wiilwada. ¹⁶ Teeraa enee koñ cinikiis, caa hin ga bakaa en béef; hoo'laataa na agilaataa ca wínoo. Malaakaa natta teeraa na dooraa ya bayda: hoo'laataa na agilaataa na iñaa aboh kakay aaw dookda, tóohca hinnda net. Waa en béef, ennda estaat† cijúnni-daanakaah na júnni-kanak (12.000). ¹⁷ Malaakaa ban natta miiraa: wa ennda ñaaw citéemée' na cidaanakaah-nikiis na cinikiis (144). Ya nateewa fodii dii buwii natida. ¹⁸ Miiraa nak tawahohu atoh wimóri', waa wo'si yaspi ee teeraa tawahohussa wúruus pí', waa man na seetu kilee'. ¹⁹ La'-atohcaa miiraa teeraa yipohuda nak, mo'dussa na heet atoh cimóri' caa en béef. La'-atohaa hanoh kakayda hëwíru na atoh yaspi; wukanakwaa hëwírohu atoh wibúloh, waa wo'si safii'; wukaahaywaa hëwírohu atoh wihílii, waa wo'si kalseduwaan; wu-nikiiswaa, atoh wihílii waa sam kibúloh, ee wo'si eméróot. ²⁰ Wu-yétúuswaa, atoh wiyó'oh, waa wo'si sardonik; wu-yitniinoowaa, atoh wiyó'oh cor, waa wo'si sarduwaan; wu-yitnakanakwaa, atoh wimbaasaan, waa wo'si kirisolit; wu-yitnakaahaywaa, atoh wibúloh fodii giyy ee wa wo'si bérl; wu-yitnanikiiswaa, atoh wimbaasaan, waa wo'si topaas; wudaanakaahwaa, atoh wimbaasaan, waa samin kihílii ee wa wo'si kirisoparaas; wudaanakaah na wiinoowaa, atoh wiyó'oh, waa samin kimbaasaan, ee wa wo'si yaasenti; wudaanakaah na kanakwaa, atoh wibúloh, waa samin kiyo'oh ee wa wo'si ametísti. ²¹ Halcaa cidaanakaah na kanakcaa iñcaa siimii cidaanakaah na siimii kanak.

* **21:11** 21: 11 Yaspi: iñaa heet atoh winóoyi', waa laakin hílii-hílii na yo'oh † **21:16** 21: 16 Estaata man na dii natsi ga Kíloomeet wala meeta'da. Estaata wínoo méeñgoh na meeta' citéemée'-kanak (200). Kídaa 12.000 abu fodii iñaa matin ee meyoh ga Kooh. Malkat Esekíyeel 48: 30-35.

Halaa en béeb siimii wíinoo don en ga. Paanaa teeraa iñaa wúrúus pii', waa man na seetu kilee'.

²² Mi hottii ga teeraa fen daa wo'u an Kaanfaa Kooh. En ki'ena, Kooh yii mín ga tóohda, ya na Kubaalkaa, b̄eri en Kaanfaa Kooh, daama. ²³ Ee teeraa soolukkii noh wala fiini waa yahwa kiléeri' ndaga ndamaa Kooh lee'dinwa ee Kubaalkaa en lampaagawa. ²⁴ Heetcii ga éldúnada tiinsan ga lee'laataagawa, ee buu'cii ga éldúnada ndamcaa ba laakda haydohsanca daama. ²⁵ Halcaa teeraa yahhii kilagu taa'. En ki'ena, wek laaksanndii daama. ²⁶ Béeb iñaa on heetcii ndam, e'ba céé', hay kihaydohu daama. ²⁷ Dara iñaa settii mínanndii ki'aas ga teeraama. 'Baa tumi iñaa araamin aasoo da, ee baa wo'i saboh aasoo da ban. En ki'ena, fuwaa teekcaagaba bidu ga këyitfaa bay teekcaa fuwaa laak kipeskaa leehoo, ee en fuu Kubaalkiida, b̄eri don aasan daama.

22

Húlúwaa músúmaa onohi kipesda

¹ Tíkka ga, malaakaa teeβparoo húlúb, waa músúmaa onohi kipes. Wa waa melic fodi seetu, ee wa waa haaloh dekataa ban-buuraa Kooh enoh, ya na Kubaalkiida, ² waa waa ífuk ga leeloo paanaa teeraa. Daama, ga dikaanti gaanahcaa húlúwaa kanakcaa, kedikkaa onohi kipesda kaa da^o. Ka limi towu waas cidaanakaah na kanak ga kískaa, ennda niidaa en béeb waas kínoo. Tuu'taa kedikkaa nak téri on heetcii béebca kiwak. ³ Kofeel-Kooh wíinoo laaksisanndii ga buwii. Ban-buuraa Kooh ya na Kubaalkaa yah ga teeraama, ee súrgacaagari hayyi kijaamuku. ⁴ Ba hay kihot fikíifaagari ee teekaagari hay ki'en ga púkaagaba. ⁵ Wek laaksisanndii ee ken sooluksisanndii kiniitukoh lee'laat lampu, wala lee'laat noh, ndaga Ha'mudii en Koohda hay kiwésóhi' lee'laataagari ga dookba, ee ba hay kinguuruk bi taa'.

Kihayiskaa Yéesu

⁶ Tíkka ga malaakaa wo'issaroo an:
- Wo'eencii cii wóorin ee kayoh kesi. Ee Kooh, Ha'mudii, yii léeri' helcii séldiigaciigarida, wosin malaakiigari kiteeb súrgaciigari iñcii yah kilaak ga iñaa maañanndiida.

⁷ Yéesu wo' an:
- Kayoh, mi yii hay ga iñaa maañanndii. Fu yewinin múu', baa fu am wo'eencii meyoh ga Kooh, bidu ga Këyítfi fiida!

⁸ Mi Sañ, mi yéri keloh iñcii cii, mi hottaca. Ee wii mi kelohha, mi hottacada, mi jafukka kakay ga kotcaa malaakaa teeweeroocada, kijaamukki. ⁹ Malaakaa nak dallaroo kiwo' an:

- Watuka! Kaa tumka. Mi, mi súrga fodiigaraa, foda ba mbokcaagaraa, séldiiga-Koohcaa, na ban béeb fuwaa taabuk wo'eencii bidu ga Këyítfi fiida. Jaamukaa Kooh!

¹⁰ Lëehi'ta, ya wo'issaroo an:
- Kaa dekoh múk na wo'eencii meyoh ga Kooh, bidu ga Këyítfiida. En ki'ena, wahtii abu ca jom kilaakohda deeyin. ¹¹ Baa júβpiinaa dekat ga kitum iñaa júβpii. Baa settii ga fikíi Koohaa dekat ga kilíwi' hafci. Baa júwinaa nak, dekat ga kitum iñaa júwin ee baa en yuu Koohaa, dekat ga kisela'kaagari.

¹² Yéesu wo'in an: «Malkat, mi yii hay ga iñaa maañanndii. Mi hay kitaam na iñciigoo mi yah kineehal buwiida ee baa en béeb ga iñaa ya légýda. ¹³ Mi yéri en Alfaa, mi en Omegaa; yii iñaa en tóoh dewoh gari ee tóoh méefjoh garida; yii en dalaarii, en siñdaaniida.»

¹⁴ Ba yewinin múu' fuwii naawin kúltiigaabada. Ba hay kimín kiñam ga towutaa kedikkaa onohi kipesda ee ba hay kimín ban kikooh halcaa, ba aas teeraa. ¹⁵ Wayee, ba yah ga foh, fuwii enukohi kibaayda, naahcii, faankoh-pakaycii, fuwii lagi kumuun bo'da, fuwii jaamuki koofda, na béeb fuwii gëm saboh ee ba taabukifada.

¹⁶ Yéesu wo' an:
- Mi Yéesu, mi wosin malaakiigoo kiyéegallúu iñciima tóoh ga duuy jaangucii. Mi yéri en kuumkii paal ga buu' Dëwít ee bok ga heetiigariida. Mi yéri en olii wiléeri'wii meyi na kimda.

¹⁷ Helii Kooh wa na kilookkaa wo'ussa an:
- Hay! Béeb baa keloh iñiimanaa, wo'at ban an «Hay!»
Béeb baa pílaa, hayat.

Béeb baa sooluk músúmaa onohi kipesfanaa, ya laasat ga ee ya meekisohsanndii dara ga.

¹⁸ Mi Sanj, mi yii yéegal béeb buwii keloh wo'eencii meyooh ga Kooh, bídu ga Këyítfi fiida an: «Binaa bo' baat yen ganaa, Kooh hayyi kibaati ga kofeelcaa tikukkida, cii béestíru ga Këyítfi fiida. ¹⁹ Ee baa nís yen ga wo'eencii meyooh ga Kooh bídu ga Këyítfi fiidanaa, Kooh hay kinís bakaa ya laak ga towutaa kedikkaa onohi kipesda, na ban bakaa ya laak ga teerii wisela'i'wii béestíru ga Këyítfi fiida.»

²⁰ Yii seedi' iñcii ciida wo' an:

- Ee, mi yii hay ga iñaa maañanndii!

Aameen! Haya, Yéesu, Ha'mudii!

²¹ Yéesu, Ha'mudii barkeelat béeb buwii.